Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEXTA
PARTIDA

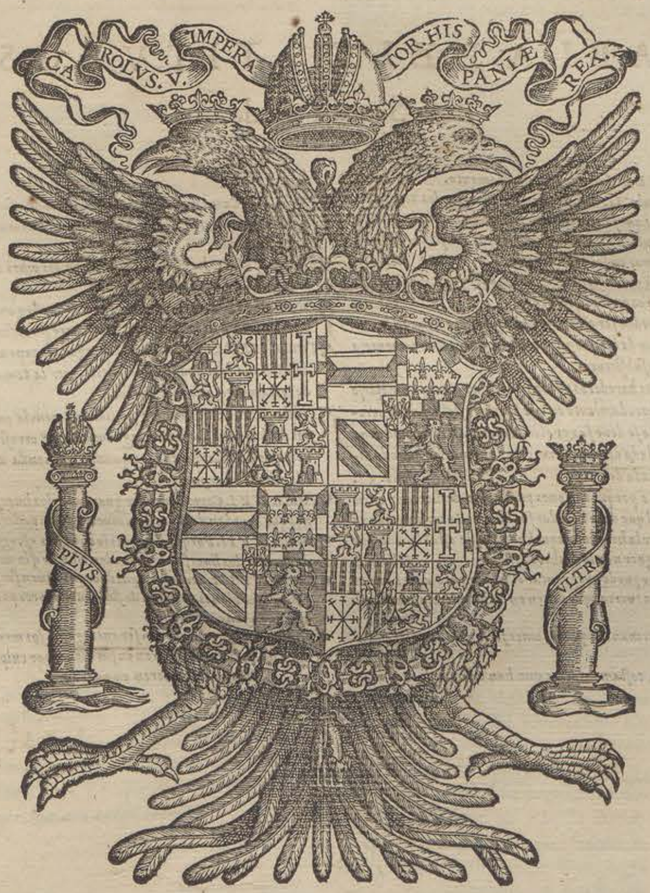

EN SALAMANCA,
En caſa de Andrea de Portonarijs, Impreſſor de ſu Catholica Mageſtad.
M. D. L X V.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABLA DELOS TITVLOS
de la Sexta Partida.

TITVLO. I. Que cosa es testamento. Folio. 2.
¶Titulo. II. Como deuen ser abiertos los testamentos que son fechos en escripto en poridad. Fol. 11.
¶Titulo. III. Como deuen ser establescidos los herederos en los testamentos. folio. 12.
¶Titulo. IIII. De las condiciones que pueden ser puestas quãdo establescen los herederos en los testamentos. fol. 21.
¶Titulo. V. Como pueden ser establescidos otros herederos en los testamentos en lugar de los que y fueren puestos primeramente a que dizen en latin substitutos. fol. 26.
¶Titulo. VI. Como los herederos pueden auer plazo para conseiarse si tomaran aquel heredamiento en que fueron establescidos herederos, o non, e como se deue fazer el inuentario. Otrosi como deue la muger ser guardada despues de muerte de su marido quando dizen que finco prenada del. folio. 35.
¶Titulo. VII. Como e porque razones puede ome desheredar en su testamento a aquel que deue heredar sus bienes. E otrosi porque razones puede perder la herencia aquel que fuesse establescido por heredero en el, maguer non lo desheredassen. folio. 44.
¶Titulo. VIII. Como puede quebrantar el testamento aquel que es desheredado en el a tuerto o aque dizen en latin, querela inofficiosi testamenti. folio. 53.
¶Titulo. IX. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos. folio. 56.
¶Titulo. X. De los testamentarios que han de cumplir las mandas. Folio. 76.
¶Titulo. XI. Como se puede menguar la manda e fasta que quantia a que dizen en latin, falcidia, o debitum bonorum subsidium, o Trebellianica. folio. 79.
¶Titulo. XII. De los escriptos que fazen los omes a sus finamientos a que llaman en latin, codicillus. folio. 86.
¶Titulo. XIII. De las herencias que ome puede ganar por razon de parentesco, quando el señor della muriere sin testamento. fol. 87.
¶Titulo. XIIII. Como deue ser entregada la tenencia, o el Señorio de la heredad del finado al heredero quier la demande por razon de testamento, o de parentesco. folio. 95.
¶Titulo. XV. Como deue ser partida la herencia entre los herederos despues que fueren entregados della. E otrosi de como se deuen amojonar las heredades quando contienda acaescieſſe sobre ellas en esta razon. folio. 98.
¶Titulo. XVI. Como deuen ser guardados los huerfanos, e los bienes que heredan despues dela muerte de sus padres. folio. 102.
¶Titulo. XVII. Porque razones los que son escogidos para guardadores de los huerfanos se pueden escusar q̃lo non sean. fo. 110.
¶Titulo. XVIII. De las razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razon de soſpecha que ayan contra ellos. folio. 111.
¶Titulo. XIX. Como deuen ser entregados los menores si algun daño, e menoscabo recebieren en sus bienes por culpa de si mismos, o de aquellos que los tuuieren en guarda. folio. 112.

EN SALAMANCA
Emcalsado Andreade Portonariis. Impreſſor de li
Cathedra Magistral.
M. D. L. X. V.

Incipit Sexta partita.

a *Abian ordenar.* Vtiñ sapere & intelligerent, & nouiſſima prouiderent. Deutero. 32. capi. nota tamen q̃ omnis teſtatio præſumitur prudens, & ita debet coniecturari. argumen. Lucius. in fine. ff. de hæredi. Inſtit. & notat Bald. in l. pen. columna prima. C. de impuber. & aljs ſubſtitu.

b ¶*Plazer.* Quieſcit enim cor teſtantis condito teſtamento, vt infrã titulo primo. l. prima.

c ¶*Almas.* nam in teſtamento ponitur, vt ſoluantur debita teſtatoris, & vt læſis ab eo ſatisfiat: & ponuntur etiam legata pro anima ſua. vt l. 1. 102. titu. 18. parti ta tertia.

d ¶*Sis contienda.* Hæc fuit vna de cauſis permiſsiõis teſtandi. vt adducit Guillel. Bene. in repetitione cap. Raynũti⁹. de teſtament. ſuper verbo, teſtamentum. el primero. colũ. tertia. vbi ponit alias rationes. & adde in frã titulo primo. l. prima. ibi, por el deſacuerdo. & qui ſecundas nuptias cõtrahũt difficulter hoc facere poſſunt ob innumerabiles lites & rixas quæ inter filios & vxores primi & ſecundi matrimonij ſequuntur.

¶*Titulus primus.*

e ¶*Cordura.* Hoc ne alias arguãtur de furore ſi irrationabilia iubent, nã eo ipſo præſumuntur non compotes mentis tali tempore fuiſſe, niſi probetur contrarium. vt eſt text. iuncta gloſſ. in verbo, mentis. in. l. quidam in ſuo. ff. de condi. inſtit. & probatur in l. 32. ad fin. titulo nono. infrã eadem partita. l. 13. titul. 13. partita prima. vnde vt dicit Bartol. in dict. l. quidam in ſuo. cautela tabellionis eſſe debet, vt ſeriatim verba teſtatoris, quæ exprimit, ponat: vt ex eis colligatur: an ſanæ vel in congruæ mentis fuerit. adde in materia text. & ibi Alberic. in l. ſeruo. §. ineptas. ff. de legatis primo.

f ¶*Tornar.* Vltima enim voluntas immobilis perſeuerat. 13. q. 2. capit. vltima. capit. cum Marthæ. verſicul. cæterum. de celebra. miſſa. l. prima. C. de ſacroſanct. eccle. vnde lex reputatur. in authentico. de nupt. §. di ſponat. collatione quarta.

¶ *Lex prima.*

Teſtamentum eſt quaſi teſtatio mentis, & eſt duplex nũcupatiuum ſcilicet, & in ſcriptis, & eo facto cor teſtantis quietatur ſcandala que inter ſuccedentes remouentur, & debet teſtamentum in ſcriptis fieri cotã ſeptem teſtibus per teſtatorem vocatis & rogatis, & quilibet eorum ſcribat propria manu teſtatorem illud teſtamentum eo præſente condidiſſe, & ſi nõ ſcit ſcribere, eius mandato alius ſcribat: ſigillẽt inſuper illud quilibet proprio ſigillo, vel alterius, ſi ſigillum non habeat, & in fine literæ teſtator ſuum nomen ſcribat referendo ſe illud teſtamentum feciſſe: & ſi neſcit aut nequit alius eius mandato hoc ſcribat. hoc dicit.

Aqui comiença la
Sexta partida deſte libro: que fabla de los teſtamentos, e de las herencias.

Eſtudamente dixerõ los ſabios antiguos, que paſſan ſu tiempo, aquellos que biuen, faziendo bien ſu fazienda, tomando guarda en las poſturas, e en los pleytos, que ponen vnos cõ otros. Mas mayormente tuuieron, que auiã grand ſeſo los que al ſu finamiento ſabian ordenar[a], e poner lo ſuyo en tal recabdo, de que ellos ouieſſen plazer[b]: e fizieſſen pro de ſus animas[c], e fincaua deſpues de ſu muerte lo ſuyo, ſin dubda, e ſin contienda[d] a ſus herederos. Onde deſpues que en la quinta partida deſte libro, fablamos de todas las poſturas, e pleytos, e conueniencias, que los omes fazen entreſi en ſu vida, queremos aqui dezir de los teſtamentos, que fazen a ſu fin, porque eſto es encerramiento de ſu fecho. E de ſi diremos de las herencias, que los otros heredan dellos, deſpues que mueren, tambien por teſtameto como por manda, o por otra manera qual quier. Otroſi moſtraremos, de como los huerfanos, e los niños chiquitos, e ſus coſas deuen ſer guardadas, e puestas en recabdo, deſpues de la muerte de ſus padres. E todas las otras coſas que pertenesçen a eſtas razones.

Titulo primero, Que
coſa es teſtamento.

Eſtameto es vna de las coſas del mundo, en que mas deuen los omes auer cordura[e] quãdo lo fazé, e eſto es por dos razones. La vna, porque en ellos mueſtran, qual es la ſu poſtrimera volũtad. E la otra porque deſpues que los han fecho, ſi ſe murieren, non pueden tornar[f] otra vez a endereçar los, nin a fazer los de cabo. Onde pues que en el comienço deſta partida, fezimos enmiẽte dellos. Queremos aqui dezir en eſte libro, de la guarda que deuen auer los omes quando los quiſiẽren fazer. E moſtrar que quier dezir teſtamento. E a q̃ tiene pro. E quãtas maneras ſon del. E como deue ſer fecho. E quales non pueden ſer teſtigos en el. E como, e quiẽ lo puede fazer. E quando, e porque razones ſe puede deſatar. E que pena deuen auer los que embargan a los otros, que los non fagan.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir teſtamento, e a que tiene pro, e quantas maneras ſon del, e como deue ſer fecho.*

Eſtatio & mens, ſon dos palabras de latin, que quiere tanto dezir en romance como teſtimonio de la voluntad del ome. E deſtas palabras ſe fue tomado el nome del teſtamento. Ca en el ſe encierra, e ſe pone ordenadamente la voluntad de aquel que lo faze, eſtableſciendo[h] en el ſu heredero, e departiendo lo ſuyo en aquella manera, que el tiene por bien que finque lo ſuyo, deſpues de ſu muerte. E tiene grã pro a los omes el teſtamento, quãdo es fecho derechamente, ca luego fuelga el coraçon[i] de aquel que lo fizo, e tuelle ſe

g ¶*Palabras.* Valet ergo argumentũ ab etymologia vocabuli. vt hic & inſti. de teſta. i prin. & in. l. 2. vbi Bartol. & doct. ff. de acquirend. poſſ. l. prima. vbi Bart. ff. de fur. idem Barto. in l. prima. colũ. tertia. ff. admunicipa. Abb. in capitu. cum ſecundum Apoſtolũ. 5. nota. de præben. vbi declarat, quando procedat iſtud argumentũ. adde quæ not. Alexan. in. d. l. prima. i principio. de acqu. poſſeſ. colũ. 7. hinc dicit Bal. in capitulo primo. §. ſi quis de manſo. colum. finali. de controuer. inueſti. quòd etymologia eſt reſolutio vocis in proprium effectum rei quæ demonſtratur, & bene: quia vt dixit Eſau de Iacob fratre ſuo, iuſtè vocatum eſt nomen eius Iacob, ſupplantauit enim me, vt habetur Gene. cap. 27.

h ¶*Eſtableſciendo.* Eſt enim inſtitutio hæredis caput & principium teſtamenti. vt in. §. ante hæredis. inſti. de lega. & infra titu. 3. in ſum. & teſtamentum ſine hæredis inſtitutione non tenet. vt in. l. fin. ff. de iur. codicill. & in. §. 1. Inſt. de fideicõ. hæred. hodie verò per. l. 1. ordi. rega. titu. 2. lib. 5. ordina. tenet teſtamentum abſq; hæredis inſtitutione.

i ¶*Coraçon.* Nota hoc verbum.

Universidad de Deusto Biblioteca

por el, desacuerdo, que podria acaescer entre los parientes, que ouiessen esperança de heredar los bienes del finado. E son dos maneras de testamento. La vna es, a que llaman en latin, testamentum nuncupatiuum, que quier tanto dezir, como manda que se faze paladinamente ante siete testigos[a], en que demuestra el que lo faze, por palabra, o por escripto[b] a quales establesce por sus herederos, e como ordena, o departe las otras sus cosas. La otra manera, es a que dizen en latin, testamentum in scriptis, que quiere tanto dezir, como manda que se faze por escrito, e non de otra guisa[c]. E tal testamento como este, deue ser fecho ante siete testigos, que sean llamados, e rogados[d], de aquel que lo faze: e ninguno destos testigos, non deue ser sieruo: nin menor de catorze años: nin muger, nin ome mal enfamado[e].

a ¶ *Ante siete testigos.* Hodie per.l.ordinamen.Regis Alfonsi, quæ seruari iubetur in.l.3. Tauri sufficiunt quinque testes, quando testamentum nuncupatiuum fit sine tabellione. Et si cum tabellione sufficiunt tres. Exigitur tamen vtroque casu, quòd sint vicini loci, vbi fit: & tales testes debent esse omni exceptione maiores, etiam in alio casu illius legis, vbi propter penuriam hominum nõ possunt haberi vltra tres testes. Nam cũ illa lex sit extraordinaria et minuat numerum testiũ requisitorũ hic, & de iure communi: debet intelligi & limitari, vt testes de quibus ibi, sint omni exceptione maiores: vt latè tradit consulendo Decius.consil.105.pro tenui facultate &c.colum.secunda.&.3. vbi plura allegat. inter cætera allegat consilium Petri de Ancha.178.visis & diligenter inspectis.qui tamen ibi loquitur in casu valde differenti: & si istud dictum Decij & aliorum quos ibi allegat intelligatur de teste infami infamia iuris: vel de eo qui alias non potest esse testis, vt habetur in.l.9.&.10.infra eodem planè procedit eius dictum. Si verò intelligatur de alijs, qui possunt esse testes in testamentis, non sunt tamen omni exceptione maiores, iuxta notata per glossam & Barto.in lege.cunctos populos.C.de summa Trinita.& fide catholi.colum.quinta. & quæ dixi in.l.8.titul.16. parti.3.dictum Decij est multum singulare, & tenendum menti, & secundum illud in auditorio regali pronuntiari audiui in causa cuiusdam testamenti facti in loco deserto, vbi tantum tres testes potuerũt haberi, quorum vnus non erat omni exceptione maior: ego vero semper fui dubius super isto dicto saltim in casu vbi ex natura vel qualitate loci alij testes haberi non potuerunt: cùm non sit quid culpæ imputetur testatori, cur alios non adhibuit, iuxta ea quæ tradit Alexand.consilio.152.columna.5.&.6.volumine.6. & Ioan. de Platea in lege. quotiens.C.de naufra.libr.11. esset tamen attendendum an obiectus testis ex quo non potest esse omni exceptione maior: sit publicus vel non: vt in.l.prima.C.de testamen.& iuxta id quod habetur in dict.l.8.titul.16.ibi, de mala fama conoscidamente.alias durum est dicere, quòd obiectus occultus testanti faciat, vt inualidetur eius testamentum. Sed quæro cum illa lex ordinamenti exigat, q̃ testes sint vicini, an in dubio si non constet de alio domicilio præsumantur vicini? videtur quòd sic, vt in simili notat Bart.in.l.de iure.ff.ad municipal. Ange.in.l.si cum exceptione.§.in hac.ad finem.ff.quod metus causa.vbi allegat.l.1.in fin.ff.ad municipa. Et quod not. Angelus de Areti. in suo tractatu Maleficio.in parte, de Bononia. versiculo.quid autem si dicta verba. & Felin.in capit. quoniam. de offic.ordina. vbi dicit, quòd in dubio nullus præsumitur forensis. vide etiam Hippolyt.consil.57.nume.2.volumine primo, sed an sufficiat quòd sit familiaris, vel seruiens alicui ex vicinis loci? videtur quòd sic: nam & serui dicuntur de plebe. vt not.gloss.in capit.rogationes. de consecrat. dist. 3. Sed quid si testamentum fiat coram quatuor tabellionibus, an sufficiat? videtur quòd sic per id quòd not.glo.in authen.de hæredibus & falcid.§.hinc nobis. collatio.1.super verbo, tabelliones. Bald. vbi hoc notat in authen.sed cum testator. versiculo quæro pone. columna penul.C.ad legem Falcidiam.& an testamentum imperfectum propter defectum testium posit per principem cõfirmari tradit Lucas de Pẽna in.l.penulti.C.de decurio.libr.10.& latius.in.l.1.C.de his qui in exilium dati sunt. vbi distinguit an res non sit integra: vt quia ex sententia vel aliàs hæres ab intestato hæreditatem possidet, & tunc non possit: aut res est integra, & tunc possit de plenitudine potestatis, non tamen sine causa, vide ibi latissimè per eum. & vide quæ tradunt Bartolus & doctores in.l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liberis & posthumis.in quæstione ibi ad finem mota per Bartolum.

b ¶ *O por escripto.* Potest enim testamentum nuncupatiuum fieri per scripturam tabellionis. vt in.l.102.titulo. decimooctauo. partita. tertia.& notat glossa in.l.hac consultissima.§.per nuncupationem. in glossa.1.C.de testamen.& debent scribi nomina propria testium cum duabus qualitatibus, circunstantijs, seu accidentijs: aliàs non dicuntur legitimè descripti, & certitudine demonstrati: vt notat Bartol. in.l.demonstratio falsa.in princip.quæstione.7.ff.de conditio.& demonstratio.allegat.l.hac consultissima. in principio. C. de testamen. & tenet Ioannes Andre.in additio.ad Specul.titulo. de instrumento. edit.§.breuiter.in additione incipienti. Accursius. vbi dicit de nominibus & cognominibus testium. & tradit Alexander consilio.159. videtur prima consideratione. columna prima.

c ¶ *E non de otra guisa.* Id est, cùm testator vult testari in scriptis, non ad probationem voluntatis: sed ad substantiam testamenti, ita quòd scriptura sit de substantia, vt in lege. contractus.C.de fide instrumento.

d ¶ *Que sean llamados e rogados.* Quid in testamento nuncupatiuo? de iure communi idem est, quòd debent testes esse rogati. vt in lege. hæredes palam.§.si.ff.de testamen.& lege.hac consultissima.§.per nuncupationem eodem titulo. & tradit Alexand.consilio.70.volumine secundo.per istam tamen legem videtur, quòd hoc solum exigatur in testamento in scriptis: cùm supra cum disposuit de testamento nuncupatiuo, nihil disposuit de rogatu testium: hic verò disponit esse necessarium in testamento in scriptis: & sic per locum ab speciali videtur hæc lex hoc decidere: cuius fundamentum potuit esse quia etiam de iure canonico dubium est, an exigatur quòd testes sint rogati in testamento nuncupatiuo. Cum Anto.tenuit quòd non in capitulo cùm esses. de testamen. licèt Alexander in dicto consilio.70. aliter voluerit, allegans Ioannem de Imola in dicto capitulo. cum esses. vbi de hoc per eum.columna quinta.post Franciscum de Albergo. de Aretio. Tene, quòd etiam in nuncupatiuo exigatur, quòd testes sint rogati, vt habetur in.l.32.titulo.decimooctauo.partita tertia, & infra eodem lege quarta & sexta. notatamen, quòd licet notarius non attestetur de Rogitu testium poterit tamen probari per duos testes, quòd fuerunt rogati secundum Baldum, quem vide in lege secunda. columna secunda.C.de bonorum possessio. secundum Tabulam.imò secundum eundem Baldum in lege.hac consultissima.in principio. C. qui testamen.facere possunt.si testis subscripsit, vel passus est testator, quòd describeretur testis ex hoc videtur rogatus.argumento legis. cũ ostendimus.§.fina.ff.de fideiussor.tutor.& tenet etiam Paulus de Castr.in dicta.l.hac consultissima.in principio.

e ¶ *Nin ome mal enfamado.* Videtur hic esse casus, quòd in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo decimosexto. partita tertia. Baldus tamen in capitul.primo.an remoueri debeant testes, qui pares esse desie. dicit, quòd si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen adminiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam.C.de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se adminiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur. vt nota. ff.de senato.lege.Cassius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauiter infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat, quòd iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota. & certè de mente huius legis multum videtur, quòd in testamento in scriptis non admittatur testis grauiter apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licèt tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se adminiculum testamenti subscripti à testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hæc considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ æquiparatur criminali: & in criminalibus grauibus repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege octaua. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in glo. in verbo, siete testigos.

Otrosi dezimos[a], q̃ cada vno dellos deue escreuir su nome enla fin del testamẽto, diziẽdo assi[b]: yo fulano so testigo deste testamẽto, q̃ lo fizo tal ome, nõbrãdo lo, seyẽdo yo delante. E si alguno dellos nõ sopiere escreuir, qualquier delos otros lo puede fazer[c] por mandado del. E demas desto deuen poner todos los testigos, sus sellos, en la carta del testamẽto, cõ cuerdas pendientes. E si alguno dellos, nõ ouiesse sello, puede esto fazer con sello de otro[d]. Otrosi dezimos, q̃ el fazedor del testamento, deue escreuir su nome en la fin dela carta, diziendo assi, yo fulano otorgo que fize este testamẽto, enla manera q̃ es escrito enesta carta. E si nõ supiesse, o nõ pudiesse escreuir, bien lo puede fazer otro[e] por mandado del.

¶ *Ley. II. Como puede ome fazer testamẽto en escrito de manera que los testigos non sepan lo que yaze enel.*

En escrito queriẽdo alguno fazer su testamento segun dize en la ley ante desta, si por auentura lo quisiere, fazer en poridad[f] que non sepan ninguno de los testigos lo que es escrito en el puede lo fazer desta manera. Deue el por su mano mesma escreuir el testamẽto, si sopiere escreuir, e si nõ deue llamar a otro qual quisiere, en quien se fie, e mãde gelo escreuir en su poridad. Despues que fuere escrito, deue doblar la carta, e poner en ella siete cuerdas, con que se cierre, de manera que finquen colgadas para poner en ella siete sellos, e deue dexar tanto pargamino blãco de fuera, en que puedan los testigos escreuir sus nomes: e despues desto, deue llamar e rogar tales siete testigos como dize enla ley ante desta, e mostrar les la carta doblada, e dezir les assi. Este es mi testamento: e ruego vos que escriuays enel vuestros nomes, e que lo selleys con vuestros sellos. E el otrosi deue escreuir su no-

a ¶ *Otrosi dezimos.* Ista.l.vt vides & sequentes ponunt formam testamenti in scriptis, & illis legibus non cauetur, quòd fiat ante tabellionem: imò quod potest fieri sine tabellione sed.l.3.de toro, quæ hodie est in vsu, circa formam istorum testamentorum in scriptis, exigere videtur tabellionem, & ita intellexit.l.illam Michael de Cifuentes vnus interpretũ dictarum.ll. dicẽs ex hoc corrigi istas leges partitarum.& ll.iuris cõmunis vt asserit ipse paulum post principiũ commenti illius.l. 3. alius vero glossator Didacus de Castello aliter sentit, & melius iudicio meo.in glo.super verbo, testamẽto cerrado, versicu.sed quæro fortè non reperitur tabellio, & ad hoc ponderat & bene verba illius legis in fine, inquantum inualidat testamentum in scriptis, in quo dificit numerus septem testium & nõ alias, & sic à contrario sensu si deficit tabellio, illa lex non inualidat testamentum: subdit tamen & etiam bene, quòd quando non interuenit tabellio, erit necessaria publicatio testamenti corã iudice & attestationes testium partibus quæ possent lædi citatis, redigentur in publicam formam: q̃d non erit necessarium quando fit coram tabellione, vt dicit gloss. ad hoc semper allegabilis in.l.secunda. ff. quemadmod. testa. aperi. Tene ergo quòd non sunt correctæ istæ.ll.partitarum, & si deficiat tabellio: quia non reperitur, vel dato quod reperiatur, si testator testari voluit secundum formam harum legum, & non cum tabellione expedit enim iura iuribus concordare.c.cum expediat. cum concordant.de electio.libro sexto.& euitanda est legum correctio: nam lex Taurina tantum voluit tollere dubium, quod oriebatur ex lege ordinamẽti, scilicet an illa lex (minuens numerum testium requisitorum à iure communi, & per istas leges) procedat in testamento in scriptis, in quo lex tauri disposuit quod nõ innouauit in aliquo solennitatem testandi in scriptis, dict. l. ordinamenti. istud ergo dubium, dicta.l.noua tollere voluit: non verò corrigere istas leges in casu suo.

b ¶ *Diziendo assi.* Adde.l.pe.ff.eodem.

c ¶ *Lo puede hazer.* Nota bene, quia de iure communi, quòd vnus possit subscribere per alium non ita expressum erat. Sed quid si testis nequit subscribere nimia senectute, vel tremore, an tunc eius manus capietur per aliquem peritum & dirigetur ad scripturam? Lucas de Penna.in.ll.nulli.C.de numera.& actua.libro duodecimo. tenet q̃ sic: Si is cuius manus tenetur sit sanus mente, & fiat ipso mandante in præsentia testium. Quod dictum fortè alibi non reperies.

d ¶ *Con sello de otro.* Adde.§.possunt.institu. de testamen. &.l.si vnus. C.eodem.

e ¶ *Fazer otro.* Adde.l.hac consultissima.in princip.in versi. quod si literas.C.qui testa.facer.pos.&.l.cum antiquitas.in versi. cum autem. C.eod. vbi declaratur & corrigitur in parte dispositio. d. versi. quòd si literas.& vide.d.l.1.in ordina.tauri.

¶ *Lex. II.*

Si quis vult in scriptis testari, & secretè claudat literam vbi scripta est dispositio, & apprehendat septem chordulas pro sigillis testium ponendis relicta parte chartæ munda vbi testatoris & testium subscriptiones apponantur: dicatque testator testibus, quod intra continetur fore suum testamentum, rogans eos quod sint testes, deinde sigillent ipsi, & subscribant, & testator coram eis, vt supra.l. proxima.hoc dicit.

f ¶ *En poridad.* Potest ergo fieri testamentum in scriptis, ita quòd testes sciant contenta in eo, vt innuitur hic, sed an tale testamentum, in quo testator totam voluntatem suam expressit coram testibus & nihilominus de ea facit scripturam manu sua vel alterius, & ipsam clausit: & fecit eã subscribi à testibus & sigillari & seruauit cõtenta in lege præcedenti, an istud dicetur in scriptis ob obseruatiõem formæ, vel nũcupatiuũ? Cynus in lege.hac consultissima.§.per nuncupationem. dicit, quod tale testamẽtum habens duplicem formam dicetur testamentũ in scriptis: & etiam nuncupatiuũ: nam non est de substantia testamenti in scriptis, q̃ testes ignorent ibi contenta, & poterit hoc esse vtile, quia si testes ignorarent & sic esset mere in scriptis si deficeret subscriptio vnius testis, vel aliquid aliud, testamẽtum esset nullum: si verò haberet istam duplicem formam, poterit tali casu valere, vt nuncupatiuum: & poterunt testes examinari q̃ eo & ita etiam tenet Paulus de Castro. in dicto.§.per nũcupationẽ. Quod tamen videtur debere intelligi quãdo testator non se arctauit, vt vellet testamentum suum valere, vt in scriptis, vt est de mẽte Angel.in.l.prima.§.si autem.ff.de hæred.insti.& satis probatur in ista l.partitarum superius.cum dixit.e nõ de otra guisa. & adde Bart. in l.fi.ff.de iur.codicillo. & Alberic. in dict.§.per nuncupationem. Si verò testator non expressit voluntatem suam coram testibus, tunc testamentum in scriptis quod ex aliquo defectu solennitatis esset nullum non potest valere, vt nuncupatiuum, vt voluit Cynus & Albericus in dicto.§.per nuncupationem, & habetur in quadam decisione Neapolitana. numero.143. colum. secunda. aduerte tamen quia sufficeret ista expressio voluntatis etiam implicite. vnde si diceret coram testibus velle talem scripturam esse suum testamentum, licèt coram testibus nõ exprimat nomina hæredum, vel legata, quæ facit, tenebit dispositio, vt testamentum nuncupatiuum, licèt non possit valere, vt in scriptis ex aliquo defectu, quando non alias constaret: quòd voluit testator se arctare ad testãdum in scriptis, vt concludit Pau.de Cast.in.l.hæredes palam.in prin.ff.de testa.& latè tradit Alex.consi.176.volu.5.& Soci.consi.142.volu.1.sed quid in dubio an dicetur q̃ noluit se astringere, vel aliud? Ioan.de Blinosco doctor antiquus relatus ab Alber.in.d.§.per nũcupationẽ.vult recurrendum tunc esse ad coniecturas, nam si testator seruauit aliquas ex solẽnitatibus, quæ non exiguntur nisi in testamẽto in scriptis veluti subscriptiones & sigillationes, tunc si deficiat aliquid ex solẽnitatibus, non valebit, vt nuncupatiuũ, quod Albe.ibi limitat q̃ñ testator nomẽ hæredis exprimeret coram testibus: quia tunc si testamentum non valet ex vna forma, valebit ex alia.cum nõ sint formæ cõtrariæ, sed diuersæ quæ se simul cõpatiũtur. Cũm ergo idem sit nominare nomẽ hæredis implicitè, q̃ explicitè iuxta doctri.Bart.in.l.si ita scripsero. ff.de cond.& demõ.& dixi suprà.videtur ex mente Alberici q̃ in dubio non sit recurrendũ ad dictas coniecturas, an seruauerit dictas solẽnitates vel ne.& istud etiã voluit Soci.in.d.consi.142.& ibi respon. ad.d.l.hac cõsultissima.in prin.nam dicit q̃ illa.l.tantũ. declarare intendit q̃ñ valeat testamentũ in scriptis & dicatur solẽniter factum, & quando non:non intendit declarare aliquo modo quando testator

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicatur voluisse testari in scriptis, & quando non. Vnde dicit, quòd non est absurdum dicere, quòd illa. l. intelligatur quando apparet, quòd in scriptis testari voluit: aliàs autem non præsumatur hoc voluisse, quando non potest valere vtin scriptis quod dispositum, licèt posit vt nuncupatiuum per. l. miles qui destinauerat. ff. de testamen. mili. & istâ partem dicit probari manifestè: nam testamentum est actus, qui potest fieri in scriptis & sine scriptis. vt in dict. l. hac cõsultissima. in principio. & in. §. per nuncupationem, & etiã habetur ĩ istis legibus partitarum. Ité valid̃um est argumẽtum de contractibus ad vltimas voluntates. l. seruum si lij. §. eum qui chirographũ. cum concordant. ff. de legatis primo. Sed in contractibus, qui possunt fieri in scriptis & sine: non censentur partes voluisse celebrare in scriptis, licèt voluerint scripturam confici nisi expresserint se velle in scriptis contrahere. glo. nota. in. §. i. in sti. de empt. & vendi. quæ cõmuniter approbatur, secundum eum. ergo idem dicendum in testamento, vt non dicatur in dubio testator se restringere ad testamentum in scriptis, ex quo hoc nõ expresit, & maximè ista procederẽt, si esset apposita clausula consueta, q̃ testamẽtum vult testator valere meliori modo, quo potest: vt ibi latius per eũ. Pau. tamen de Castr. in. d. l. hæredes palam. in fi. vult testatorẽ se voluisse restringere ad testandũ in scriptis, quando fecit testes sigillare (vt dixi) & idem vult Alexan. in. d. consi. 176. vbi hoc limitat quando adesset dicta clausula, testamentum valeat meliori modo quo potest. Et sic doctores sunt varij in hoc: mihi verò magis placet, vt in dubio quando testator palam non expresit coram testibus nomen hæredis, & voluntatem suam, (prout fit in testamento nuncupatiuo: sed adhibuit solennitates testamenti in scriptis, licèt implicitè declarare videatur iuxta doctrinam Bart. in dicta. l. si ita scripsero,) quòd tunc videatur resiuisse se ad formam testandi in scriptis: neque valebit vt nuncupatiuum, vt videtur esse communis intentio doctorũ in dicto. §. per nuncupationem. & Pau. & Alexan. vbi suprà, & satis probat hoc ista lex partitarum, cum suprà proxima, ibi cum dixit, enõ de otra guisa, quasi velit quòd qui vtitur forma testamenti in scriptis, eo ipso probatur quòd non vult testari nuncupatiuè: & etiam probari videtur in dicta. l. tertia tauri cùm vult, quòd testamentum factum sine testibus modo de quo ibi. nullam fidem faciat in iudicio vl̃ extra. facit etiam quod dixi in. l. sexta. infrà eod. qui enim eligit vnam viã, videtur renunciasse alteri. l. pantonius. ff. de acquiren. hæredi. l. multum. C. si quis alter. vel sibi. Si tamen ex aliis coniecturis elideretur ista præsumptio, & appareret testantẽ aliud voluisse: vt est, vbi adest dicta clausula, vel alia quæ hoc ostenderet: tunc valeret etiam vt nuncupatiuum ex communi mente doctorum. Tene hoc menti, quia est passus quotidianus & in contingentia facti dabit tibi honorem.

¶ *Su nome.* Quid autem hodie in testamento nuncupatiuo facto iuxta. l. ordinamentorum, an requiratur testatoris subscriptio multotiens dubitari vidi in regio auditorio: nam videbatur, quòd non ex quo. l. tertia. in ordina. tauri subscriptionem tantum exigit in testamento in scriptis, in nuncupatiuo autem vult seruari solennitatem l. o: dinamen. vbi nihil habetur de subscriptione testatoris. & si nuncupatiuum testamentum fiat coram tabellione, neq; obstare videtur pragmatica de Alcala exigens subscriptionẽ partis in instrumentis extra testamenta, non vero in testamentis, quibus est per alias leges certa forma data: non enim generalis prouisio extendi debet ad ea, de quibus specialiter est prouisum, vt in. l. tertia. titul. 10. infrà ead. parti. l. sed & si per prætorem. §. deinde. ff. ex quib. caus. maio. Bartol. in. l. talis scriptura. 6. fi. ff. de le gatis primo. & in. l. sanctio legum. ff. de pœn. item dicta. l. Tauri facta fuit, post dictam pragmaticam de Alcala. Et cum non exigat istam subscriptionem in testamento nuncupatiuo: sed quòd seruetur tantum dispositio. d. l. ordinamẽti. videtur dici dissse istud dubium, vt non sit necessaria in testamentis nuncupatiuis talis subscriptio. In contrarium tamen videtur quòd dict. pragmatica de Alcala exigit subscriptionem partis in omnibus instrumentis, & appellatione instrumẽtorum cõtinentur testamenta & vltimę voluntates, vt patet in. l. fi. idem. in prima glos. C. de codici. Præterea militat eadem, imò fortior ratio: ne falsitas cõmittatur, quæ ratio magis vrget in testamẽtis, quàm in aliis instrumentis, & bene fãcit ad hoc, q̃ not. Lucas de Pen. in. l. Mediterraneæ. C. de anno. & tribu. libro decimo. versic. sed pone constitutio regni, & quasi in terminis, vl detur pro ista parte decidi in decisio. Neapolita. 166. quam vide vbi pulchrè allegatur pro vtraque parte. & istud credo verius & tutius nec obstat dicta. l. tauri quæ solum venit ad declarandum numerum testium, vt dixi supra in glo. super verbo ottosi dezimos. nec fuit eius intentio cotrigere dispositа per dict. pragma. de Alcala. neque etiam obstat primũ quòd non procedit in casu isto ex quo hæ solemnitates veniunt ex deuersis legibus: quia tũc etiam in alibi specialiter prouisis seruari debet. l. generalis aliam solennitatem addens contraria vero loquuntur quando specialis & generalis prouisio est in eadem dispositione.

b ¶ *Otros testigos.* Quid autem si coram testibus subscribat in fine scripturæ testamenti, quia scriptura illa non fuit inuoluta seu tecta alio papyro albo, vt vidi de facto, an sufficiat? videtur quòd sic: etim talis præposteratio non vitiet actum & quia hoc probatur ex. l. hæc cõsultissima in principio. C. qui testamẽ. facer. poss. de qua ista sumpta est, & quia subscriptio operatur, vt videatur totum instrumentum à subscribente. vt notat Bald. in authentica contra qui propriam. C. de non numera. pecunia. & quando est scriptum propria manu non exigitur subscriptio alia, vt in. l. cùm antiquitas in fine. C. de testament. ergo idem operabitur, si subscripserit in finè scripturæ, vt dixi. Item ex quo coram testibus subscribit in eodem contextu ordine intellectus, perinde est acsi in fine testum subscribat, argumento. l. lecta. ff. si certum petatur. item neque ad hoc repugnare videtur l. tauri. 3. licet testamentum in scriptis fiat coram tabellione, ex quo reperitur subscriptio testatoris, & testium super scriptura testamenti, & ita fuit pronunciatum.

¶ *Ley. III. Que deuen guardar como en manera de regla los fazedores del testamento en faziendolo.*

Comunalmẽte deuen guardar como por regla los omes que quieren fazer sus testamentos, pues que los han començados ante los testigos, que non metan entremedias otros fechos estraños [c], fasta q̃ los ayan acabados. Fueras ende si lo ouiessen a fazer por cosa q̃ non pudiessen escusar, assi como si el dolor dela enfermedad, los cuytasse: en aq̃lla sazon: o si ouiessen estonce grand menester de comer, o de beuer, o de venir a fazer otra cosa, q̃ naturalmẽte nõ se pudiessen della escusar. Ca por qualquier destas razones, biẽ podria el fazedor del testamẽto partir mano delo que auia començado, fasta que aquel embargo passasse, e de si tornarlo acabar.

¶ *Ley. IIII. Crmo pueden los caualleros fazer su testamento.*

Queriendo fazer testamento algund cauallero, si lo fiziesse en su casa, o en otro lugar, que non sea en hueste [a] deue lo fazer en la manera que los otros omes: assi como dize en las leyes ante destas: si lo ouiere de fazer en hueste, estõce abonda que lo faga ante dos testigos, llamados [b], e rogados para esto. E si por auentura seyendo en la fazienda, veyendo se en peligro de muerte quisiesse aq̃lla sazon fazer su testamẽto: dezimos que lo puede fazer, como pudiere, e como quisiere, por palabra, o por escrito. E aun con su sangre misma, escriuiendo lo en su escudo, o en alguna de sus armas: o señalãdo lo por letras en tierra, o en arena. Ca en qualquier destas maneras, que lo el faga, e pueda ser prouado por dos omes buenos [c], que se acertassen y [d], vale tal testamẽto. E esto fue otorgado por preuilleso a los caualleros, por les fazer honrra e mesoria, mas que a otros omes por el grand peligro a que se meten, en seruicio de Dios, e del Rey [e], e de la tierra en que biuen.

¶ *Ley. V. Como puede ser fecho el testamento de aquel que por derecho nõ le podria fazer, e lo otorgo el Emperador, o el Rey, poder para fazer lo. e como vale el testamento en q̃ es el nome del Rey escrito por testigo.*

Por derecho, e por ley, es defendido, a algũos omes que non puedan fazer testamento. E acaesce a las vegadas, que los Emperadores, e los reyes

e ¶ *En seruicio de Dios e del Rey.* Procedit ergo hoc priuilegiũ, q̃n milites vadũt ad bellũ licitũ; vt hic. & tangit Ioã. Fab. in rubr. de testa. militis. An autẽ istud priuilegiũ cõpetens militibus extendi etiam possit ad peregrinos, qui peregrinãtur Romam, vel ad sanct. Iacobum, vel alias? Ange. voluit q̃ sic in authẽtico. de non alienan. §. quod aũt. colla. 2. & in authẽtic. omnes peregrini. C. cõmu. de succes. sio. vide per Alex. in. l. fi. C. de testam. & pro isto dicto facit etiam ista. l. inquantum dicit, en seruicio de Dios. nota bene ad limitationem. l. ordina.

¶ *Lex. V.*

✠ Si quis principis indulgentia efficiatur testabilis, secundum ius commune debet testari. Præterea valet testamentum in quo solus princeps est testis. h. d.

f ¶ *En la manera que los otros omes.* Concordat cum. l. si quando. in princ. C. de inofficio. testa. vbi vide per Bal. & doct. & hoc ideo, quia fit concessio super prohibitis de iure cõmuni secus si concessio fieret super ampliatione, alias cõcessorũ, vt declarat Bald. in. l. milites. col. 2. C. de testa. militis. loquens de statuto Venetorũ. & adde, q̃d notat Bal. in. l. fi. col. 2. C. de fide icom. vbi dicit, q̃ quãdo talis licentia testandi concedit, intelligitur secũdũ cõsuetudinẽ loci. & vide eundẽ Bal. in glud. feu. co. 9. & cũ his quæ dicit Bal. ſ. d. l. milites. cõcordare videt Albe. in tem addens contraria vero loquuntur quando specialis & generalis prouisio est in eadem dispositione. d. l. fi. q̃n. in prĩ. & nota ex ista. l. q̃ rescriptũ principis in quantũ possibile est, debet reduci ad ius cõmune adde. c. causam quæ. de rescript. & ibi per Abb. & vide Alex. consi. 3. volu. 1. versi. 3. probatur.

g ¶ *El Rey tan solamente.* Principe enim auctorante nulla põt esse fraudis suspicio, vt & alias tradit Ioan. de Plat. in. l. fi. C. de vendẽd. reb. ciuita. li. 11. & in. l. fi. C. de locatio. prædio. ciui. eo. lib. & præsertur honoratus, vel electus à principe. l. 1. & ibi idem Platea. C. de protecto. & domest. lib. 12. & qui resident in præsentia principis, sunt digniores cæteris. vt dicit Bald. in. l. 1. ff. de offic. proconsul. Adde circa ea quæ operatur præsentia principis. Ioã. de Plat. in l. probatorias. C. de diuer. offi. libr. 12. & qd si testamẽtum fit coram Duce vel Marchione, seu alio dño in terris suis, videt idẽ dicendũ: si ille aliũ in tempore libus non recognoscit superiorem. & q̃ ita debeat intelligi, quod dicit Baldus in l. Sancimus. in princip. C. de donationib. & qd dicit Guillel. Benedic. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. in parte, te stamentum. la 1. colũ. 10. versi. 8. fallit.

¶ *Lex. V 1.*

✠ Indultum est rusticis vt in rure deficientibus septem testibus cum quinque subscribentibus, vel vno pro alijs testẽtur. & in eorum præsentia, testamẽtum ordinetur hoc dicit.

¶ *En poridad.* Nota hoc: nã p hoc verbum reprobat opinio Azonis in l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamẽto in scriptis, & nõ in nũcupatiuo. Sed an haberet locũ ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamẽto. §. fi. ff. eod. tenet q̃ nõ. & ista opinio videt probari hic. Cõtrarium tenet glo. & opinio illa cõmuniter approbatur. in. d. l. fi. hodie tamẽ per. d. l. ordinamẽti sufficit solennitas testiũ ibi posita: quæ procedit tã in testamẽtis rusticorũ, q̃ aliorũ. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiãt hodie quinq; testes, vel exigatur q̃ seruetur dispositio. l. 3. tauri? videtur q̃ nõ: imò q̃ adesse debeãt septẽ testes & seruari debeat qd̃ in illa. l. tauri disponitur. nisi cõtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nuncupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, q̃ vbi non possent haberi septem testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & q̃ isto casu non sit hæc lex correcta.

i ¶ *Y ser fecho engaño.* Nota hic, q̃ licet in testamento in scriptis implicitè dicatur testatorem declarare voluntatem suam, vt dixi supra eo. in. l. 1. tamen plus cuitatur falsitas, quando aperte dicitur quã quando implicitè.

¶ *Lex. V 11.*

✠ Potest quis testari inter liberos solũ cum duobus testibus, sed relicta in tali testamẽto aliis extraneis sunt inualida: nisi testator & oẽs filij subscribãt testamẽtum laudãtes, vel si ipse testator totũ testamẽtum scribat & in fine dicat omnia in eo contenta volo fore firma. h. d.

in armis, vel in terra: vel arena scribens testari potest: & valebit quod disposuit: dum tamen duobus testibus probetur: sed non occupatus in expeditione testabitur, vt quilibet paganus. h. d.

a ¶ *En hueste.* Id est in expeditione militari.

b ¶ *Llamados.* Adde legem. Diuus. ff. de testamen. milit.

c ¶ *Dos omes buenos.* Adde legẽ. Lucius. ff. de milita. testam. & in. l. milites. C. eodem.

d ¶ *Que se acertassen y.* Qui viderunt verbo vel scripto, vt supradictum est, eum testãtem. & videtur velle hæc lex in isto verbo, q̃ non sufficeret, quòd probaretur per duos testes, q̃ talis scriptura erat manu talis militis: ex eo q̃ cognoscũt formam literæ manuscius, vel si probaretur p comparationẽ literarum. licet Ioannes Faber in. §. planè. Instituta eodem. de testamẽ. milita. aliud voluit. ita intelligens. l. Lucius. ff. eodem. & intellige istam. l. ,pcedere quando miles decessit in bello, vel statim post quam fuit extractus à bello, secundum Angelũ & Alexã. in. l. milites. C. eodem.

e ¶ *En seruicio de Dios e del Rey.* Procedit ergo hoc priuilegiũ, q̃n milites vadũt ad bellũ licitũ; vt hic. & tangit Ioã. Fab. in rubr. de testa. militis. An autẽ istud priuilegiũ cõpetens militibus extendi etiam possit ad peregrinos, qui peregrinãtur Romam, vel ad sanct. Iacobum, vel alias? Ange. voluit q̃ sic in authẽtico. de non alienan. §. quod aũt. colla. 2. & in authẽtic. omnes peregrini. C. cõmu. de succes. sio. vide per Alex. in. l. fi. C. de testam. & pro isto dicto facit etiam ista. l. inquantum dicit, en seruicio de Dios. nota bene ad limitationem. l. ordina.

¶ *Lex. V.*

✠ Si quis principis indulgentia efficiatur testabilis, secundum ius commune debet testari. Præterea valet testamentum in quo solus princeps est testis. h. d.

f ¶ *En la manera que los otros omes.* Concordat cum. l. si quando. in princ. C. de inofficio. testa. vbi vide per Bal. & doct. & hoc ideo, quia fit concessio super prohibitis de iure cõmuni secus si concessio fieret super ampliatione, alias cõcessorũ, vt declarat Bald. in. l. milites. col. 2. C. de testa. militis. loquens de statuto Venetorũ. & adde, q̃d notat Bal. in. l. fi. col. 2. C. de fide icom. vbi dicit, q̃ quãdo talis licentia testandi concedit, intelligitur secũdũ cõsuetudinẽ loci. & vide eundẽ Bal. in glud. feu. co. 9. & cũ his quæ dicit Bal. ſ. d. l. milites. cõcordare videt Albe. in tem addens contraria vero loquuntur quando specialis & generalis prouisio est in eadem dispositione. d. l. fi. q̃n. in prĩ. & nota ex ista. l. q̃ rescriptũ principis in quantũ possibile est, debet reduci ad ius cõmune adde. c. causam quæ. de rescript. & ibi per Abb. & vide Alex. consi. 3. volu. 1. versi. 3. probatur.

g ¶ *El Rey tan solamente.* Principe enim auctorante nulla põt esse fraudis suspicio, vt & alias tradit Ioan. de Plat. in. l. fi. C. de vendẽd. reb. ciuita. li. 11. & in. l. fi. C. de locatio. prædio. ciui. eo. lib. & præsertur honoratus, vel electus à principe. l. 1. & ibi idem Platea. C. de protecto. & domest. lib. 12. & qui resident in præsentia principis, sunt digniores cæteris. vt dicit Bald. in. l. 1. ff. de offic. proconsul. Adde circa ea quæ operatur præsentia principis. Ioã. de Plat. in l. probatorias. C. de diuer. offi. libr. 12. & qd si testamẽtum fit coram Duce vel Marchione, seu alio dño in terris suis, videt idẽ dicendũ: si ille aliũ in tempore libus non recognoscit superiorem. & q̃ ita debeat intelligi, quod dicit Baldus in l. Sancimus. in princip. C. de donationib. & qd̃ dicit Guillel. Benedic. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. in parte, te stamentum. la 1. colũ. 10. versi. 8. fallit.

¶ *Lex. V 1.*

✠ Indultum est rusticis vt in rure deficientibus septem testibus cum quinque subscribentibus, vel vno pro alijs testẽtur. & in eorum præsentia, testamẽtum ordinetur hoc dicit.

¶ *En poridad.* Nota hoc: nã p hoc verbum reprobat opinio Azonis in l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamẽto in scriptis, & nõ in nũcupatiuo. Sed an haberet locũ ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamẽto. §. fi. ff. eod. tenet q̃ nõ. & ista opinio videt probari hic. Cõtrarium tenet glo. & opinio illa cõmuniter approbatur. in. d. l. fi. hodie tamẽ per. d. l. ordinamẽti sufficit solennitas testiũ ibi posita: quæ procedit tã in testamẽtis rusticorũ, q̃ aliorũ. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiãt hodie quinq; testes, vel exigatur q̃ seruetur dispositio. l. 3. tauri? videtur q̃ nõ: imò q̃ adesse debeãt septẽ testes & seruari debeat qd̃ in illa. l. tauri disponitur. nisi cõtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nuncupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, q̃ vbi non possent haberi septem testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & q̃ isto casu non sit hæc lex correcta.

i ¶ *Y ser fecho engaño.* Nota hic, q̃ licet in testamento in scriptis implicitè dicatur testatorem declarare voluntatem suam, vt dixi supra eo. in. l. 1. tamen plus cuitatur falsitas, quando aperte dicitur quã quando implicitè.

¶ *Lex. V 11.*

✠ Potest quis testari inter liberos solũ cum duobus testibus, sed relicta in tali testamẽto aliis extraneis sunt inualida: nisi testator & oẽs filij subscribãt testamẽtum laudãtes, vel si ipse testator totũ testamẽtum scribat & in fine dicat omnia in eo contenta volo fore firma. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Non seria valedero.* Quid si testamentum fieret in terris infidelium? vide per Bal. in l. 2. C. quemadmo. test. aperian. vbi tenet quòd valebit testamentum ibi factū, secundū morum ius gentiū, quod præsumitur ibi vigere, nisi contrarium probetur. & q ita de facto respondit in testamēto cuiusdam mercatoris de Anchona. & sic ibi vult, q valeat cum duobus testib^9. & de isto dicto Bal. meminit doctor de palat. Rubeos in sua elegan. repetitione. c. p vestras. in introductione. col. 7. & qd si testamentū est fet factum in portu maris iuxta terrā sarracenorū, vide per eundē Bal. in rubrica. ff. de rer. diuis. col. 4. versic. sed quæritur an port^9 maris

¶ *A los fijos.* Hodie verò ex. d. l. 3. Tauri eadē solēnitas debet seruari inter filios, quæ inter extraneos, quæ lex procedit & si testeturin scriptis ex mente & verbis illi^9 legis & ita ibi dixit Michael de Cifuentes. & bene in gl. illius legis.

c ¶ *Dos testigos.* De iure communi sufficiebāt duo testes mares, vel fœminæ & non rogati, vt notat glos. in authentica, q sine. C. de testa. & in. l. fi. §. in omni. C. de codicil. hodie tamen per. l. ordina. & d. l. Tauri videtur, q etiam in testamento inter liberos testes debeāt esse masculi. Et non fœminæ vt vult Didacus de Castello in gl. d. l. 3. super verbo, siete testigos. eius tamen fundamenta non multū vrgent. Et forte in puncto iuris in testamento inter liberos verius esset cōtrariū, cum istud fuerit omissum, tam in. l. ordinamenti, quām in. l. Tauri. quæ tantū locutæ fuerunt in numero testium: non autē in qualitate masculinitatis. Et sic tanquā casus omissus deberet remanere sub dispositione iuris cōmunis. l. commodissimè. ff. deliber. & posth. l. si vero. §. de viro. ff. solut. matri. l. præcipimus. C. de appella. l. Sancimus. C. eod. cogita tamen, quia ex quo. d. l. ordinamenti communiter semper fuit intellecta de testib^9 masculis, & recte quia mulieres nō possunt esse testes in testamento. vt infra eo. l. 9. l. Taurina, quæ ad illā se refert, & si testetur inter liberos, satis videtur velle, q & testes sint masculi, & istud est tutius.

d ¶ *Rogados.* Nota q quando fit diuisio hæreditatis à patre inter filios testes debent esse rogati. quod nota ad. l. fi. C. famil. hercis.

e ¶ *Herededasse.* Large accipe siue per viam legati, vel institutionis, vt in l. ii. C. famil. hercis. & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & hoc etiam innuitur in ista. l. ad finem.

f ¶ *Seria valedero.* Limita & intellige, quando filij essent æqualiter instituti: secus si inæqualiter, vt consuluit Ludouic. Roman. consil. 387. mouetur ex dicto Speculatoris. titu. de instrumēto. edit. §. cōpendiose. versicu. quid si pater habens tres filios, dicens quòd priuilegia quæcunq; quæ habet paternum testamentum factum inter liberos, proceduat quando pater habens plures filios, in omnium fauorē disposuit: secus si in fauorē vnius, & in odiū aliorū. & dicit Decius consil. 105. ad finem, q ista decisio multū videtur æqua & naturalis, quo ad me tamen non caret scrupulo. & cōtra eam tenet Paul. de Castr. in. l. hac cōsultissima. ad fi. C. qui tes. facer. poss. sed quia paūmomēti est hodie ista quæstio, ppter dispositionē. d. l. Tauri, non insisto. Limita etiā ista. l. quādo filij essent instituti: secus verò si extranei, & legata essent facta filijs: vt adducit Socin. consil. 5. volu. 3. ad finem. & nota. bene, q testamentum conditū inter liberos semper censetur habere clausulā, q valeat omni meliori modo, quo pōt. d. colxeredi. §. cū filiæ. ff. de vulga. & pupillar. tradit Alexā. in. d. §. ex imperfecto. ad finē.

g ¶ *En escripto.* Qdergo dictū est in principio huius. l. q̄ cedit in testamento nūcupatiuo verbo ten^9 vel cū scriptura, in qua adfuerūt duo testes, quæ verò sequuntur, procedūt quādo testamentū fit per scripturā nō nuncupatiuē: sed in scriptis: sed minus perfectè. ita declarat Azo. C. eo. in summa. col. antepe. versi. Sed nīi doctores. gl. in authentica. quòd sine. C. eod. titu.

h ¶ *Dos testigos.* Quid in testamento ad pias causas, vide in. c. relatum de testa. & in. c. cùm esses. eod titu. & quid si testamentum fiat tempore pestis. vid. Alex. in. l. fin. C. eod. & latè per Franciscū de Sancto Nazario. in suo tractatu de peste. fo. 37. cū sequenti. quid si testamentum fiat in mari. vide Cepol. in tractatu de seruitu. in. c. de portu. & quod habetur in. l. i. titu. 2. lib. 5. ordina.

i ¶ *Rogados.* Exigebatur ergo etiam inter liberos isto iure partitarum, q testes essent rogatiā fortiori ergo hoc erit hodie stāte. d. l. Tauri.

¶ *Lex. VIII.*

Testamentum factum inter liberos non reuocatur per secundum testamentū non solēne, in quo nō adfuit septem testes. Item & requiritur q testator dicat, quòd reuocat primum. h. d.

k ¶ *En algunas delas maneras.* Ex isto verbo reprobatur opinio Angeli in authentica. hoc inter liberos. C. eod. vbi dixit, q tunc testamentum inter liberos nō tollebat per secundū etiā perfectum, nisi in secundo fieret reuocatio prioris testamenti, quando primum testamentum erat scriptū manu patris, prout disponitur in authētica. q̄d sine. C. eod. & supra. l. proxima. ad finē. Secus vero secundū eū si testamentū primū inter liberos fuisset nuncupatiuū. & hoc ide^9 voluit ibi Alberic. in prin. illius auth. nā vt hic vides istud procedit etiam si primū testamentū fuerit nuncupatiuū, vt hic patet iuncta. l. supra ,pxima. & ista erat etiā cōmunis opinio in. d. authē. hoc inter liberos tene menti, quia tex. vnde sumitur. d. authen. hoc inter liberos. multū faciebat pro opinione Angeli, & Alberi.

l ¶ *Faziendo desfues.* Quid si non faciat aliud testamentū: sed tantum testamento es escrito, deue soescreuir el padre diziendo assi, este testamento q̄ fize quiero que sea guardado: otrosi deuen dezir, e soescreuir los fijos, este testamento que fizo nuestro padre otorgamos lo. La segunda manera es, que si el padre supiesse escreuir, que lo puede fazer de su mano, diziendo enel los nomes de todos sus fijos, e todo su testamento en que manera lo faze, e como lo ordena, e sobre todo deue el assi escreuir: todo quanto en este testamento escreui, quiero que sea guardado. E enel testamēto que fuese fecho en alguna destas dos maneras, puede el padre mandar algo a ome estraño, e si quisiere, puede franquear sus sieruos, pero ha menester que tal testamēto sea fecho ante dos testigos^h a lo menos, rogados^i, e llamados para esto.

¶ *Ley. VIII. Como puede mudar e reuocar el padre el testamento que ouiesse fecho entre sus fijos.*

Vdar e reuocar puede el padre, o el auuelo, el testamento, o la manda, que ouiesse fecho entre sus fijos en alguna de las maneras^k que diximos en la ley ante desta, faziendo despues^l otro testamēto acabadamente, ante sieteteſtigos, e diziendo enel [a], como muda e reuoca el otro que fiziera primero. Ca si el segundo testamento non fuesse assi acabado, non se desataria porende el primero.

¶ *Ley. IX. Quales omes nō pueden ser testigos en los testamentos.*

Estiguar non pueden en los testamentos, aquellos que son condenados por sentencia, que fuesse dada contra ellos por malas cantigas[b], o dita dos, que fizieron contra algunos, con entencion de enfamarlos. Nin otrosi, el que fuesse condenado por suyzio de los judgadores, por razō de algūd mal fecho, q̄ fiziesse, assi como por furto, o por homicidio, o por otro yerro semejā te destos[c], o por mas graue de q̄ fuesse dada sentencia contra el. Nin otrosi ninguno de los que dexan la fe de los christianos, e se tornan moros o judios: maguer se tornassen[d] despues a nuestra fe que dizen en latin apostatas. Nin las mugeres[e], nin los que fuessen menores de catorze anos. Nin los sieruos[f]. Nin los mudos. Nin los sordos. Nin los locos mientra que estouieren en la locura. Nin aquellos aquien es defendido que non vsen de sus bienes: porque son desgastadores dellos en mala manera: ca estos atales nō pueden ser testigos en testamēto. Otrosi non lo puede ser ome quees sieruo de otro. Pero si alguno de los testigos, que se acertaron quādo se fizo algund testamento, andaua en aquella sazon por ome libre g, maguer despues fuesse fallado en verdad q̄ era sieruo, nō se embarga el testamento por esta razon.

¶ *Ley. X. Si puede ser testigo, o nō en el testamēto el que ha natura de varon & de muger.*

Hermafroditus en latin tanto quiere dezir en romance, como aquel que ha natura de varon e de muger. E este atal dezimos que si tira mas a natura de muger q̄ de varon, non puede ser testigo en testamēto, nin en todas las otras mandas que ome fiziesse. Mas si se acostasse mas a natura de varon, estonce bien puede ser testigo en testamēto, e en todas las otras mādas que ome fiziere.

¶ *Ley. XI. Si aquellos a que manda algo enel testamento pueden ser testigos en el, o non.*

Contienda nasciendo sobre el testamēto, entre el heredero q̄ era escrito enel[h], e los pariētes del finado q̄ qsiessen desatar el testamēto, estōce dezimos q̄ bie puede testiguar aqllos aquiē fuesse algo mādado en el si

a *Diziendo enel.* Nota bene: nā non sufficeret generalis clausula cassans & reuocans omne aliud testamentum nisi etiā expresserit, q cassat q̄cunque testamentum etiam factum inter liberos. ita dicit Paul. de castr. in. d. authenti. hoc inter liberos. quod nota. & hoc etiā est de mente Bal. ibi. ī prin. & tenet Socin^9 consil. 163. col. 8. volu. 2. & rectè: quia ex quo istud testamentum inter liberos habet tacitam clausulā derogatoriā, oportet fieri istam mētionē. Sed an testamentum inter liberos videatur etiam habere clausulam derogatoriam ad præcedentia testamenta, si deroget primo? Videt q non sufficiat, imò quòd requiratur vtrumq; aliud, scilicet testamentū & derogatio prioris, & idem videtur probari in. d. authen. hoc inter liberos. vbi Paul. de castr. mouet hāc quæstionē: & concludendū videtur, q si ideo derogauit primū, quia volebat decedere intestatus, istud solum sufficiet, iuxta notata p Bar. in l. si iure. ff. de lega. 3. & Alexan. in. l. nostram. co. 1. C. de testa.

b ¶ *Malas cantigas.* Adde. l. is cui. §. fi. ff. eod.

c ¶ *Semejante desfues.* Vide. l. 5. titu. 6. parti. 7. & in. l. 1. ff. de his qui notan. infa. vbi habetur qui noten tur infamia iuris etiā pro crimine priuato: & in illis etiam intellige procedere quod hic habetur. An autē dānati ex contractu, ex quo irrogatur infamia, possint esse testes in testamento videtur quòd sic ex quo ista. l. eos non excludit. Incontrarium tamen facit, quia repelluntur à testimonio ex qua cunque causa sint infames, vt in. cap. licet ex quadā. de testi. & in. c. præterea. de testib. cogen. & notat glos. vbi communiter doct. in. l. 1. C. de summa trinita. & fid. catho. & dixi in. l. 8. titu. 16. supra parti. 3. à fortiori ergo debent repelli in testamentis, vbi de maiori præiudicio agit. & istud videt verius & ista. l. suppleri debet in hoc p alias. & sic infamis infamia iuris qua litercunq; sit non potest esse testis in testamento.

d ¶ *Se tornassen.* Adde. l. hi qui sanctam. C. de apost.

e ¶ *Ni las mugeres.* Adde. §. testes. inst. de testa.

f ¶ *Ni los sieruos.* Idem dic de monachis, sine licentia abbatis, vt tradit Ioa. Fab. in. d. §. testes. inst. de testa. & ibi dicit, q ex hoc possunt impugnari multa testamēta, in quibus religiosi sunt testes scripti sine abbatis licentia. sed tene cōtrarium, quia monachi bene possunt esse testes in strumētarij sine licentia Abbatis, vt tradit Socin. consil. 17. volu. 1. Cardinal. in terminis istis consil. 100. incipit testator habet & Felin. in cap. cum nuntius. de testib.

g ¶ *Por hombre libre.* Adde. l. 1. C. de testa. & §. sed cum aliquis. instit. eodem titulo.

¶ *Lex. X.*

Si sexus virilis in hermafrodito sit potentior, erit testis in testamento: aliàs secus. hoc dicit.

¶ *Lex. XI.*

Si est contentio super testamento inter hæredem scriptum, & testantis consanguineos vel legatarium possunt esse testes legatarij, sed hæres vel eius consanguinei vsque ad quartum nequaquàm. hoc dicit.

h ¶ *Escripto en el.* Ex hoc verbo videtur velle hæc lex quòd eius dispositio procedat, quando legatarius adducitur in testem super valore testamenti facti in scriptis, vel de quo fuit facta publica scriptura: & legatarij fuerunt descripti in tali testamento,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non ergo procederet in testamento nuncupatiuo, de quo non fuit facta scriptura. & huiº opinio. fuit Nico. de Mathare. relatus à Bal. in.l.di&antibus.C.de testa.&idem voluit Abb.in cap. insuper. col. pe.de testib. Si tamen in omnem euentum siue valeret institutio hæredis, siue non: legatarij essent consecuturi legatum, tunc inditin

¶ *Ley. XII. En que cosa puede ser escrito el testamento.*

N pargamino de cuero, o de papel, o en tablas, quier sean cõ cera, o de otra manera, o en otra cosa en que se pueda fazer escritura, e pareseer, puede ser escrito el testamẽto. E aun dezimos que de vn testamento, puede ome fazer muchas cartas de vn tenor. E destas cartas puede el testador leuar la vna consigo, e las otras puede poner en algundlo gar seguro, assi como en sacristania de al

ste admittũtur in testes, vt volunt Io. Andr. Anto. Abb. post alios antiquos in.d.c. insup. vnde cum hodie de.l. regni.titu. delos testamentos. libro.5. ordina. & si vitietur testamentum, vel non adeatur hæreditas ex eo adhuc legata debentur, dicẽdum esset, quòd in distinctè hodie legatarij admitterentur in testes. vide etiam Ioann. Fab. in. §. legatarijs. institu. delega. & per Alexã. consil. 177. col. pe. volu. 1. & per Io. de Imol. in. l. qui testamento. in prin. ff. de testa.

a ¶ *Nuestros.* Non ergo ipse legatarius litigans vide per Anz. in. §. legatarijs. inst. de lega.

b ¶ *Por heredero.* Adde. §. sed neq; instit. de testa. & tenementi istam. l. quatenus dicit de fratribus & consanguineis intra quartum gradum quia non memini fic vidisse. per Iuris communis. vide tamen quæ notat Salicet. in. l. parentes. C. de testib. vbi etiã vult, quòd isto casu fiat computatio graduum, secundum ius ciuile, de quo in. l. 3. titu. 6. partita. 4.

c ¶ *Fasta el quarto grado.* Vide quæ notat Alex. consil. 47. in prin. volu. 2. & ex ista. l. videtur probari, quòd fi vnus ex testibus requisitis in testamentis esset inhabilis, vel non omni exceptione maior, quòd non suppleatur eius defectus ex integritate aliorum, eo quòd requiratur quòd omnes sint integri testes. vide Iason. in. l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. col. 1. ff. de eden. & Decium. consil. 105. & quæ dixi supra eod. l. in glo. sante siete testigos. & qđ notat Ioa. de Imol. in. l. qui testamento. in prin. ff. de testib. vbi vult q̃ si sunt duo testes non omni exceptione maiores, habentur loco vnius.

d ¶ *Escrito.* Ex hoc verbo videtur quòd etiam si testamentum iuretur scriptura tabellionis, vel aliàs, consanguinei hæredis, non possunt esse testes intra quartum gradum. Contra quod videtur id quod dixi supra in glo. 1. ad quod potest dici, q̃ aliud sit in legatarijs, qui non repelluntur: imò admittuntur de iure. secus in istis qui repelluntur iure. & ista. l. etiam facit contra id quod not. Salice. in. l. parentes. C. de testib. vbi voluit, quòd si frater fuit rogatus testis in testamento fratris: bene possit esse testis: quia testator habet auctoritatem conficiendi factum suum. allegat. l. qui testamento. §. per contrarium. ff. de testa. neque vt hic vides etiam si sit rogatus, potest esse testis in testamento: sed procedit quando hæres institutus esset frater test.: dictum verò Salice. procedit, quando extraneus esset institutus.

¶ *Ley. XI.*

Potest scribi testamentum in pergameno papyro vel tabula enã cerea, vel alia re in qua scribi potest: & possunt eiusdẽ tenoris fieri plures chartæ testamẽtis: quarũ vna defectuosa, nõ nocet alijs perfectis. li. d.

e ¶ *Non empece.* Nota hoc verbum. & hoc ideo est, quia

guna eglesia, o en guarda de algund su amigo. E estas cartas deuen ser fechas en vna manera, selladas de vnos sellos mismos, e de tantos la vna como la otra de guisa que acuerden las vnas con las otras. Pero si alguna dellas fuere menguada, non empece e a las otras que fuessen complidas.

¶ *Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.*

Odos f aquellos a quien non es defendido por las leyes deste nuestro libro, pueden fazer testamento: e los otros que non le pueden fazer son estos. El fijo que esta en poderg de su padre, maguer el padre gelo otorgasse. Pero si fuesse caualliero, o ome letrado, qual quier destos fijos, que aya de los bienes, que son llamados, peculio castrense, vel quasi castrense, puede fazer testamento dellos. Otrosi dezimos, que el moçoh que es menor de quatorze años, e la moça que es menor de doze años, maguer non sean en poder de su padre, nin de su auuelo, non pueden fazeri testamento. E esto es porque los que son desta edad, non han entendimiento complido. Otrosi el que fuesse sali

dãtions probationis in pluribus chartis scribif, vt in. l. vnũ. versũ cu. idq; interdum. ff. eod. vnde si in alijs chartis bene fit scriptũ eis statur, & non nocet charta defectuosa; quia abundãs cautela nõ solet nocere. l. testamẽtum. C. eo. gl. & dost. in. l. si. C. secũdũ tab. c. cũ. l. & A. de re iudi.

¶ *Lex. XII.*

Tellari potest quilibet nõ vetitus: nã tamẽ possunt testari filiifamilias sine patris consensu nisi de peculio castrensi vel quasi. Item nec masculus minor. xiij. ãnis, aut fœmina minor. xij. quia ireflectũ nõ habent. Item nec stulus durãte stultitia, aut prodigus cui est bonis interdictum. Item interdictũ nẽ verò testamẽtum valet.

Itẽ nec mutus & surdus simul à natiuitate: secus si à casu, quia tunc bene potest, si ipse scribat illud, aliàs non, nisi de permissu principis: nec etiam solũ mutus à natiuitate potest testari: quod raro accidit: surdus verò tantum bene potest testari. hoc dicit.

f ¶ *Todos.* Adde. Lab ea parte. ff. de proba. &. l. si quæramus. ff. de testa.

g ¶ *Que esta en poder.* Hodie testaf ac si sui iuris esset ex. l. 5. in ordi. tauri. quæ corrigit istã. l. & similes. De iure cõmuni verò, vide in ista materia, quæ latè tradit Guillel. Benedict. in repetitio. c. Raynuntius. de testa. in verbo, & matrẽ insuper Cleram. & quæ habentur. in. c. licet. de sepultu. lib. 6. non tamẽ poterit hodie filius familias testari in aduetitijs quatenus esset in præiudicium vsufructus parentis, secundũ Io. de Imo. in. c. quia in gredientibus. de testa. col. 6. cum prin. 7. lic & fructi bonorũ aduentitiorum remanet patri: & si filius ingrediatur religionem, secundum Ioan. Fabr. & Salice. in authentica. ingressi. C. de sacrosan. eccles. quidqd dixerit Abb. in. c. in præsentia. co. 19. de proba.

h ¶ *El moço.* Extẽde istã. l. & si pupillus testetur ad pias causas, vt probatur in. c. si pater. de testa. lib. 6. & est cõmunis opinio doctorũ, quam tenet Bar. in repet. l. 1. C. de sacrosan. eccles. & tenet etiã ibi Bal. in repet. quæst. 11. vbi etiã Salicet. cõtra Richardũ eius auunculũ. vbi etiam Alex. tradit etiã latè Guillel. Benedict. in repet. c. Raynũtius. de testa. in verbo. Adiectè impuberi. & ibi ad finẽ adducit illud, qđ est notandũ q̃ testamẽtũ præsumitur factũ à pubere: vnde contrariũ asserendo incumbit probatio. allegat Innocen. & alios qui eum sequuntur in cap. in præsentia. de proba. vbi ad hoc est tex. notabilis.

i ¶ *Nõ pueden fazer.* Si tamen impubes esset doli capax, posset cum eo princeps dispẽsare, vt faciat testamẽtũ. vt. Alex. in. l. si. C. de testi. milit. & in. l. si frater. C. q testam. facer. poss. Bar. in. l. si quæram. ff. de testa.

a ¶ *Falido de memoria.* Quid de fatuo? Ioan. Faber. in. §. præterea. inst. quibus non est permiss. facer. testa. tenet quod potest testari. & sequitur ibi Angel. facit tex. in. l. si frater. C. qui testa. facer. poss. & ibi notat Paul. de cast. & Alex. q̃ maior. 14. annis, licèt habeat imbecillitatẽ sensus potest testari: quia talis imbecillitas post. 14. annum, non con

siderat a lege & intellige de fatuo, qui iudicium rei recipit, vt dicit Ioa. Faber vbi supra. Vide tamẽ in libr. 10. etymologiarum, & refert. S. Tho. 2. 2. q. 46. art. 1. fatuu vult dici eũ qui caret sensu iudicandi: titulũ autẽ qui habet sensum sed hebetatum: furiosus verò nõ tenetur, vt hic etiã si ad pias causas testef. vt in cap. si. de successio. ab intesta. & idẽ de ebrio dum est ebrius: quia furioso comparatur, vt in. c. à crapula: cum ibi notatis devit. & honest. clericorũ. & vid. gloss. in capi. vnusquisque. 22. quæst. 4. & idẽ erit in dormiente, vt in clementina si furiosi. de homicii. & tradit Barba. in. c. 2. de testa. & in. c. fi. de successio. abintest. & idem dic in frenetico. arg. d. clementinæ. si furiosus. vid. per Bal. in l. 2. colũ. 7. versic. 10. quæro. C. de rescin. venditi. & tex. notabilis in. c. cum dilectus. de succes. abintestato.

b ¶ *Mientras que fuesse desmemoriado.* Sed quid in dubio, an præsumatur factum testamentum tempore furoris vel dementiæ, vel tempore dilucidi interualli? vide gl. in. c. iudicas germanũ. 3. q. 6. & in. c. fin. in verbo compotem. de succes. abintest. & per Bar. in. l. 2. ff. de bonor. poss. infan. furio. dela. ad finem. & per Bal. Alex. & Iaf. in. l. furiosum. C. qui testa. facer. poss. & videntur doctores se resoluere, q̃ si furor non fuit instantaneus vel paruo tempore durans: imò duret per aliquod tempus vel per menses, licet aliquãdo aliqua interualla habuisset, q̃ tunc actus præsumatur factus tempore furoris: nisi pars aduersa aliud probet. vide etiam de hoc Roderic. Suarez allega. 1. & Iason. in. d. l. furiosum. versic. quid autem si non apparet quo tempore. & Socin. consil. 42. volu. 1. Alex. consil. 41. 1. volu. & consil. 85. vol. 2. vbi notabiliter, & consi. 92. col. 4. volu. 5.

c ¶ *Desgastador.* Adde. l. si cui. ff. eod. &. §. item prodigus. inst. quib. non est permiss. facer. testa. Sed an testetur ad pias causas, vide per Bal. in l. C. de sacrosan. eccle. & per Ioan. de Imo. in. c. quia ingredientibus. colu. 5. de testa. & tenent q̃ non. teneret tamen testamentum factum ante interdictionem vt ibi per eos & habetur hic.

d ¶ *Defendido el fuer.* Non ergo loquitur hic lex in interdictione facta à lege: quia testamentum talis nõ teneret etiam factum antea, quod non est interdictione facta à iudice, vt subditur hic.

e ¶ *Pero si ante.* Si fiat quis intestabilis an tenebit testamentum antea factum? vide per Ioan. de Imo. in. d. l. si cui.

f ¶ *Que el que es mudo.* Ortum habet à lege si mutus. ff. eodem. & à lege diserens. C. qui testa. facer. poss. & à. §. item mutus. inst. eodem, & annotatis per Azo. in summa. C. qui testa. face. poss. versicu. item mutus.

g ¶ *Desde su nascencia.* Hoc intellige quando mutus caret intellectu aliàs secus, vt tradit Alexand. in. l. diseretis. C. qui testa. facer. poss. vbi vide quid de milite muto, & quid si mutus testetur ad pias causas.

h ¶ *Escriuiendolo por su mano misma.* Qui ergo in infirmitate constitutus perdidit loquelam, non poterit testari hæredem signis instituẽdo: debet ergo tali casu nomen hæredis propria manu scribere, vt hic patet: & vide per Ang. in. l. diseretis. C. q testamẽ. facer. poss. Paulus de Castr. in. l. hac consultissima. §. at cum humana. C. de testa.

* *Letrado.* idest, legere sciens.

¶ *Pocas vezes.* Quia secundũ naturam qui mutus est, debet necessario esse surdus, vt in dicta. l. diserctis. Azo. vbi supra & nota quòd cum muto, & surdo à natiuitate, neq; principes dispensat, vt possit testari: quia nullo modo potest concipere conceptum mentis, cum non censetur habere mentem vel intellectum, quoad exercitiũ secũdũ Paul. de cast. qui ita declarat in. l. si mutus. ff. eo. qđ intellige, vt prædixi in gl. principa. 2. quando mutus caret omnino in tellectu, aliàs secus. & dicit Bald. in. l. humanitatis. colu. n. C. de impube. & aliis, quòd contra mutum & surdum à natiuitate non potest fundari processus: quia caret sensu: vide tamen Bald. in. l. vnica. colu. 6. C. de confes.

k ¶ *Pudiere hablar.* In surdo à natiuitate videtur hoc impossibile â natura quia si est surdus à natiuitate est mutus secundum Azo. vbi supra.

¶ *Lex. XIIII.*

In testamento cæci debent septem testes & vnus tabellio, vel eius loco testis octauus ad subscribendum adhiberi, qui subscribant & sigillent testamentum, & debet coram eis cæco dicẽte scribi, vel si iam est ordinatum legi, & cæcus dicet illud fore eius testamentum. h. d.

l ¶ *Fueras ende desta manera.* Probatur hic cæcum non posse testari in scriptis, ita quòd testes & tabellio nesciant eius dispositionẽ: posset enim cæcus qui testaretur in scriptis faciliter decipi, & subiici sibi vna scriptura pro alia.

m ¶ *Siete testigos.* Hodie sufficiunt. 5. vt in. l. 3. in ordina. Tauri.

n ¶ *Ante escriptas.* Possunt enim ante scribi sine testibus etiam per plures dies. in. l. hac consultissima. §. at cum humana. C. qui testa. face. poss. & ibi Paulus de Cast.

o ¶ *Escriuir su nombre.* An etiam hodie stante. l. 3. Tauri seruanda sit ista solennitas, & aliæ in ista. l. descriptę in testamento cæci? videtur quòd sic. quia per leg em Tauri nihil est immutatum circa hoc, nisi in numero testium. in aliis ergo seruari debet ista lex. l. sancimus. C. de testa. ita tenet Michael de Cisuentes, & licèt ipse iudex videbatur iuridicum: credo tñ q̃ in practica nõ possit obtineri, vt ex omissione istius solennitatis & sigillorũ testu testamentũ cæci vitietur: tũ quia ista sigilla testium deserunt esse in vsu, & subscriptiones tantum exiguntur per. l. Tauri in testamento in scriptis & cum dicta. l. Tauri veniat ad

Iboque sea expedir cozigo hace. f. 1. titu. 7. q. 8ª 4. 685. 10 ap at he ziegos. et . mejor. Azo. n. hic. 103.

Hodie sufficit numerus septem p l. 3. tauri ef 2ª 4ª 685 fi ac cæc. adeo stans in epistola A. sua nº 104.

et ideo qui non scit legere non potest testari per istam legem

Universidad de Deusto
Biblioteca

declaratiopem legis ordinaməti, & voluit tollere illud dubiū, quod causabatur ab illa lege, an per eam derogatum fuisset huic legi partitarum specialiter disponenti circa testamentū cæci, & declarauit in testamento cæci debere interuenire quinq; testes videtur voluisse quòd in ōmnibus alijs seruari sufficeret formam. d. l. ordina. secundum quā ista subscriptio & sigillatio non est necessaria, videtur ergo quòd.d.l.Tauri voluit corrigere istam. l. disponentem circa formam testamenti cæci, & reducere ad formā. d.l. ordinamento rū: dum tamē interueniant quinq; testes, potuit enim d.l. huic derogare cū sit de iure positiuo, cum & p statutum dicat Bar. posse fieri in.l. si quæramus. ff. de testa. & licet p d.l.ordina. nō poterat reclè dici istā.l. quatenus ad testamentum cæci esse correctā, vt notat Bald.in. d.l. si quæramus. ff. de testā. vbi dicit q̄ p statutū, quo dispōnitur q̄ sufficiant quinq; testes in testamentis, non videt tolli quod à iure communi est dispositum in testamento cæci: tamen stante.d.l.Tauri. quæ expresse dispōnit sufficere quinq; testes in testamento cæci. videtur tenendum q̄ istæ solennitates huius legis, non sint hodie necessariæ imò quòd ex mente.d.l. videtur quòd vbi non posit haberi tabellio, teneret testamentum cæci nuncupatiuè factum cum quinq; testibus, corā quibus cæcus expresit suam voluntatem: licet nulla fiat inde scriptura, articulus tamē iste est dubius. Tu cogita, procederet tamē sine scrupulo quod dico, si cæcus testaretur inter liberos ex communi opinione docto. in.d.l. hac consultissima. quòd illa lex non procedat quando cæcus testaretur inter liberos, posset etiam cæcus testari ad pias causas cum duobus testibus, iuxta capitulum. relatum. & capitulum. cū esses. de testa. vt etiā voluit Alex. in. d.l. hac cōsultissima. colū. fi.

¶ *Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.*

Vdgado[a] seyēdo alguno a muerte, por yerro que ouiesse fecho, pues que tal sentencia fue dada contra el, non puede fazer testamento[b]. Esso mismo dezimos, del que fuesse desterrado para siempre, en alguna ysla, si le tomasse el Rey todo lo suyo: mas si non le tomasse todo lo suyo, o fuesse desterrado a tiempo, bien puede fazer testamento de los bienes que le fincaron. Otrosi aquel contra quien fuesse dada sentencia de muerte, ese alçare della, biē podria despues fazer testamēto de lo suyo: e si ante que fuesse confirmada la sentencia finasse, valdria el testamento que assi ouiesse fecho. Mas si este que fuesse cōdenado a muerte es cauallero, fizieron los sabios antiguos departimiento en razō del yerro porque era judgado. Ca si el auia fecho yerro en caualleria, assi como estando[c] en hueste, vendiēdo o baratando las armas, o fuesse desmādado al cabdillo, faziendo lo que le vedaua, o non cumpliendo sus mandamientos, assi como deiuesse, si por tal razon como esta fuesse dada contra el sentencia de muerte, non podria despues fazer testamēto. Fueras ende si en tal juyzio fuesse otorgado que lo pudiesse fazer. Ca estonce en los bienes que son llamados castrēse peculium, puede fazer testamento, o mā da: mas de los otros non. E si por auētura el cauallero fuesse judgado a muerte porque quebrātasse su fe[d], o por algūd yerro, quē cupiesse en traycion, estonce non podria fazer testamento en ninguna manera. Pero si el yerro que fiziesse el cauallero, non fuesse de fe quebrantada nin tāxesse en pleyto de caualleria. Mas fuesse atal, en que caen los otros omes, comunalmente a las vegadas, assi como por razon de adulterio, o de furto, o de otro yerro qualquier semejante destos, estonce bien podria fazer[e] testamento, despues que fuesse judgado a muerte, guardando, e poniēdo en el todas aquellas cosas, q̄ los otros omes deuen guardar, e poner en los testamentos. Ca la mayoria, e el preuilleso q̄ el ouiere por razon dela caualleria, en fazer como qui fiere, pierdelo por tal sentencia, que fuesse dada contra el.

¶ *Ley. XVI. De los omes que son dados por reses o los judgados por enfamados por cātigas que fizieron, e los que fuessen siernos e de los otros, que non fazen testamento.*

1. Tauri. Tu cogita, & an possint testari de illis bonis quæ de iure communi confiscabantur, sed per authenticam. Bona damnatorum reseruantur certis personis, vt etiam habetur in.l.6.titu.7.partita.7. & in.l.8.titu.10. & l.5.titu.31.ead.partita. vide per Roderic. Suarez in. petitio.l.9.titu.de las mandas. lib.3. foro. ll. 10. lim.itatione. & tu vide quæ dixi in.l.5.titu.31.7.partita.

c ¶ *Assi como estando.* Nota hic quod crimen, dicatur militare crimen. adde.l.2. & 3. ff. de re milita. & l. si.titu.21.partita.2.

d ¶ *Quebrantasse su fe.* Idest iuramentū quē præstitit, cùm fuit assumptus ad militiam, vt habetur in.l.ex militari. ff. de testa. milit. Paul. vero de Cast. in.l. & militibus. C. de testa. militis exponit, vt quia fecit proditionem duci belli vel transfugit ad hostes.

e ¶ *Podria fazer.* Communiter glo. & doctores dicunt contrarium in intelligentes.l.1. de veter. & milit. successio. dicunt enim quod miles damnatus de crimine communi non potest facere testamentum, vt Azo. in summa. C. de testa. milit. ad finem glo. & doctores in. l. & militibus. C. eod. ista verò lex partitarum dicit quòd miles damnatus de communi crimine ad mortem naturalem, vel ciuilem potest facere testari: non tamen gaudebit priuilegio militari in testando: sed testabitur iure communi.

¶ *Lex. XVI.*

Obsides qui dati sunt loco captiuorum populi Romani testari non possunt. Item damnatus ob crimen famosum intestabilis efficitur, ideò testamentū facere non potest, nec est capax testamenti. Item qui statu suo dubitans vel errans nō potest testari: vt quia nesciat se ab hoste redemptum vel emancipatū. Item hi quibus à. l. interdicitur bonis vt hæretici & rei perduellionis. Item nec seruus. h.d.

a ¶ *Catiuo.* Idem si dentur pro pace componenda, vel tenenda secūdum glo. in. l. obsides. ff. eodem. & intellige vt ibi declarant Bald. & Angel. quando darentur obsides hus, qui non sunt subditi apud quos nullū est cōmercium vel hospitium veluti Turcis.

b ¶ *De cautiga.* Adde.l. lex cornelia. §. fina. ff. de iniur. & l. is cui. §. primo. & l. cum lex ff. eodem.

c ¶ *Despues.* Imò & testamentū antea factum irritatur, si crimen hæresis vel maiestatis committant. l. manichæos. C. de hæreti. declarat Paul. de Castro. in. l. is cui. ff. eodem. & probatur i l. eius qui. §. 1. ff. eod. & expeditum est tam de iure canonico, quàm ciuili, q̄ hæretici cuiuscū que sectæ & credentes & fautores, & receptatores, sunt priuati factione testamenti. vt in authentica. credentes. C. de hæreti. c. excommunicamus. §. credentes. eodem titulo. & eorum bona à die commissi criminis sunt confiscata. vt in capi. cum secundum leges. de hæreti. lib. 6to sexto. & tradit Alberic. in. l. cognouimus. C. de hæreti. an autem infamis ex alio crimine possit testari: Paul. de Cast. in. d.l. is cui. §. 1. dicit quòd sic & rectè. vt dicit text. in. d.l. eius qui. §. 1. & in. l. prima. C. de secund. nup. adde etiam quòd damnatus propter carmen famosum non potest testari. vt in. d.l. is cui. §. 1. & l. lex cornelia. §. fi. ff. de iniur. sed quid si cōmittat delictum Sodomiticū an possit testari? Phil. Decius in. l. 1. C. de secund. nup. numero. 7. dicit quòd non ex eo, quia dato q̄ non sit condemnatus ipso facto, videtur infamis. l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nup. priuatus enim intelligitur bonis, vnde non potest testari. & ita dicit fuisse consultum per quendam Anastasium doctorem, vt habetur in sermone in libro consiliorum Barba. in fine. & q̄ bona Sodomitæ confiscentur habetur iure huius regni in pragmatica Regum catholicorum.

¶ *Lex. XVII.*

Ingressus religionem non habet testamenti factionem, quia succedit ei religio, nisi habeat hæredes descendentes inter quos potest bona dividere, vt quilibet habet ad minus legitimā quæ est, si sunt quatuor vel pauciores, p omnibus tertia pars bonorū, si plures, dimidia absq; vllo grauamine vel conditione, & si plus eis donet: habet locus ille vt religio, tantùm pro legitima, sicut vnus eorum esset habiturus, sed si religio, tantùm pro legitima, sicut vnus eorum esset habiturus, sed si nihil dispositum morte præuentus, habebunt filij legitimam, locus autem seu religio residuum. h.d.

d ¶ *Entrando.* Intellige profitendo tacitè vel expressè, nam infra annum probationis (de quo. 17. q. 1. in summa. & in. c. 1. & c. beneficiū. de reg. libro. 6.) testari potest. quid tamen si intestatus decedat infra annum probationis, an applicentur bona monasterio, vel consanguineis succedentibus ab intestato? variæ fuerunt opiniones, de quibus per Ioā. de Imol. in. c. quia ingredientibus. colum. 3. de testa. & ante eum per Cynum in authē. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. mihi verior videtur opinio, quòd succedant venientes ab intestato, in qua se inclinat Ioā. de Imol. vbi suprà. & tenet Abb. in. c. in præsentia. de probat. Iaso in authen. si qua mulier. ad fi. C. de sacrosanct. eccle. vbi alios refert. licet Decius in dict. cap. in præsentia. de proba. numero. 73. dicit magis cōmunem opinionem esse, quòd succedat monasterium, & in eam ipse videtur inclinare.

e ¶ *Ermitaño.* Si intelligas de eremitis facientibus professionem, vt sunt eremitæ monachi. i. S. Augustini. de quibus in capitulo primo. verſiculo sanè. de religios. domib. libro sexto. planè hoc procedit: si verò sit eremita non professus, & qui potest habere proprium, & iste talis potest condere testamentum. vt Albericus dicit in authentica. ingressi. columna penultima. ad finem. C. de sacrosanct. eccle. gloss. in. c. qui verè. 16. quæst. 1. Abb. in. c. cum monasterium. de electio.

f ¶ *Emparedado.* Intellige vt prædixi in alijs, si professi tentur sub aliqua ex religionibus approbatis: & de istis fit mentio in. l. 29. in quaterno gabellarum.

g ¶ *Otra orden.* Quid si nō ingrediatur monasterium, sed manu episcopi profitetur regulam monasticā in genere: vide Baldum in authē tica, nisi rogati. C. ad Treb. Inno. & Abb. in capi. porretum. de rel. gu. & itelligе istā l. quādo ingreditur monasterium, seu ordinē, qui habet proprium in communi & non in particulari, secundum Alberic. in dict. authē. ingressi. ad fi.

h ¶ *Do entrasse.* vide de plenè in authentica. ingressi. & in authentica. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. vbi per glo. & doctores, & latè per Abb. in ca. in præsentia. de probatio. col. 21. cum sequētibus, vsq; ad finem. & quid si post ingressum inde recedat. vide per Abb. & doctores in. c. quod te. de cleric. coniuga. & Socin. consilio. 52. volu. 4. viso instrumento syndicatus, &c. & volu. 2. consi. 122. Bal. in. l. si vt proponis. C. de nupt.

i ¶ *Descendiessen.* Innui videtur hic, quòd posito quòd haberet ascendentes legitimos & naturales, propter eos, non excluderetur monasterium: imo monasterium excluderet eos quæ fuit opinio Azonis, de qua per glo. super verbo, liberos. in dicta authentica. si qua mulier. ex eo quòd monasterium reputatur pro filio. §. sed & hoc præsentiam au thē. de sanctiss. epis. colla. 9. & eandem opinionem tenet glo. in. c. si qua mulier. 19. q. 2. & Specul. in titu. de statu monacho. verſic. 93. Ioan. Fab. in dicta authētica. si qua mulier. & in. §. mortuo. Insti. de acquisi. per arroga. per tex. ibi. contrarium tenuit Placentinus glossator. vt refert glo. in dicta authentica. si qua mulier. in prima opinione glosibi posita quam ibi tenent Alber. Iacob. Butrica. Paul. de Castr. & Salic. & ibi dicit Paul. de Castr. quòd ista opinio, quòd parentes seu alij ascēdentes debeant habere legitimam, tenetur communiter per doctores. & ista etiam opinio communiter tenetur per canonistas in capit. in præsentia. vbi Abb. col. 18. de proba. verſi. sed dubium. vbi etiam dicit ita communiter teneri per doctores canonistas. idem etiam tenet Iaso in dicta authētica. si qua mulier. & concordando opiniones vult, vt opinio Azonis procedat, vt illam dispositionē (quam permittit illa authentica) non possit facere filius ingressus, quando nō haberet liberos, licèt haberet parentes: respectu verò legitimæ, vt debita sit parentibus procedat prima opinio Placentini posita in gloss. vt & parētibus legitima debeat. & ista opinio, q̄ & parētibus debeat legitima, & non excludant ein hoc à monasterio, videtur verior, & æquior. & ad illud q̄ dicitur monasterium haberi loco filij, rndeo q̄ non procedit vbi q̄; sed tantum in casibus expressis in iure, vt latè ibi doctores adducūt, & in. c. in præsentia. vbi Felin. col. 21. & procedit hæc opinio hodie maximè stante. l. 6. in legibus de Toro. neq; obstabit ista. l. quia non debet sumi argumentum à contrario sensu: quia contra id quod expressum est in iure non debet sumi tale argumentū: cùm illud sit decisum per. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testa. l. 4. titu. 13. infrà ead. part. & q. d. l. 6. de Toro facit. l. si filius. C. de inofficio. donat. & idē q̄ in ista. l. partitarū dicitur, habet ein auth. si qua mulier. & nihilominus magis cōmuniter tenetur præ dicta opinio per docto. imò & Specu. idem voluit vbi suprà, nō enim firmat primā opinionē, imo videt residere in opinione, quā vltimo recitat ibi tertij dicunt, &c. quæ fuit opinio cōcordans & distinguens, quā posuit & tenet Iaso. vbi suprà. & si quis dicat q̄ Specu. inferius, in versi. ad præmissorū. vbi se remit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit videtur tenere primam opinionem, sufficit quòd in contrarium se habet communis opinio, tam legistarum quàm canonistarum, & vt dixi pro ista parte multùm vrget dict. l.6. de Toro. neque obstat. d.§. mortuo. Insti. de acquisi. per arroga. quia debet limitari, nisi respectu legitimæ debitæ patri naturali, in illa enim non fuit præiudicatum patri naturali per arrogationem, prout tetigi in l.fi.titu. 16. parti. 4.

a ¶ *Puede partir.* Sūpta est ista lex ex authẽtica. si qua mulier. C. d̃ sacro sanct. eccl. vbi plenè per glo. & docto. & 19. q. 3. c. si qua. vbi bona gloss. vide plenè per Abb. in. d. c. in præsentia. per 10. fi. col. de ꝓba. & reuocare & mutare põt testamentum ante professionem factum inter liberos vel monasterium aliter disponendo: nõ vero fa uore extranei. vt tradit Bald. in. d. authẽti. si q̃ mulier. dum modo non sit professus ordinem minorũ, vbi & Paul. de Cast. & Salic. & Deci⁹ in. d. c. i ꝑsentia. de proba. nume. 68. licet Abb. ibi voluerit q̃ post ꝓfessionẽ nullo modo posit.

b ¶ *Vnde dellos.* Si partes fuerũt æquales inter filios plañe procedit: si verò fuerunt inæquales, tunc glo. in dicta authen. si qua mulier. super verbo, connumerata, intelligit, quòd tantum detur monasterio quantum fuit datum illi filio, cui plus fuit datum. cum qua glo. transit ibi Bart. intelligens hoc quando pater disponit diuidendo inter liberos facta iam professione ex priui legio illius tex. non ergo posset pater, qui religionem fuit ingressus, facta iam professione per eum meliorare in tertio bonorum vnum ex filijs iuxta. l. fori. cùm hoc esset lædere monasterium, cui non potest aliud tertium melioriæ assignari: quia grauarentur alij filij in legitima, intellige etiam & limita istam. l. ita quòd monasterio nõ assignetur vltra quintum bonorum patris, cum omnia alia bona ex. l. fori sint legitima filiorum in qua non possunt grauari.

c ¶ *Sus fijos.* Sed an teneantur expectare mortem naturalem patris, vel possint statim filij petere suam legitimam? glos. penul. in. d. authẽt. si qua mulier. dubitauit, super hoc legistæ cõmuniter tenẽt, q̃ expectetur mors patris q̃n fuit ingressus ordinẽ q̃ potest habere propriũ in cõmuni. vt tradit Sali. & Iaſ. post alios in. d. authẽ. si qua mulier. doct. verò canonistæ cõiter tenent cõtrarium per text. in. c. cùm sicut. & regula. q tũ hoc non ꝓbat. & mihi plus placet legistarũ opinio, cui facit tex. in. d. auth. si qua mulier. & etiã ista. l. prout dicũt Albe. & Iacob. Butri. in. d. auth. si q̃ mulier. & Deci. in. c. in pũtia. de ꝓba. nu. 67.

d ¶ *Que denen auer.* Cõcor. cũ auth. de triẽ. & semis. §. 1. colla. 3. & in auth. nouissima. C. de inofficio. testa. de lege tamen fori, quæ seruatur in isto regno ola bona parentis sunt legitima filiorũ, præter quintã partem, vt habet in. l. 9. tit. de las mandas. libr. 3. foro. ll. & q̃ teneat ista taxatio legitimæ etiã respectu ecclesiarũ, & clericorũ. vide per Felin. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 37. & 38. de constitu. vbi notabi. quinimò ꝑter reliquit filijs titulo institutionis legitimam eis debitã: & in reliquo instituit hæredẽ extraneũ, & tempore mortis patris bona valebant tantũ. 50. & sic quadraginta debebant filijs ex legitima, ꝓstea bona aucta fuerũt, ita q̃ valebãt cẽtũ an in illo augmento filij aliquid habeãt, & si ceis ꝓfit ita q̃ possint petere ostogita iure legitimæ, vel an tale augmẽtũ prosit hæredi extraneo? de hoc est tex. notabilis. in. l. fi patronũ. §. fi ff. de bo. liber. q̃ tale augmẽtũ ẽt si habeat originẽ à causa anteriori, & q̃ retro singit ad tẽpus vitæ patris, non fit filiorũ, sed ipsius in totũ q̃ Paul. de Cast. in. l. in ratiõe. in princi. vers. vltimò quæro. ff. ad l. Falc. & ibi. l. in quantitate. in princ. ff. eod. vbi etiam ponit rationẽ cur aliud fiat legatis in casu in quo augmẽtũ facultatum testatoris prodest legatarijs & dicit hoc ibi esse, quia in legitima eius ualor referri debet ad tempus mortis. l. cum quæritur. C. de inoffi. testam. vbi vide Iaso. hoc limitantem, sed quid si pater non reliquit integram legitimam filijs, & ideo agant ad supplementum, an istud debeat suppleri tam ab hærede, quàm a legatarijs, quibus defunctus legata reliquit? vide per Bart. & Paul. de Cast. in. l. in quartam. ff. ad l. Falcid. vbi Barto. vult, quòd ab omnibus pro rata debet suppleri. & limitat Paul. de Castr. quando legata essent in speciebus: secus si in quantitate, vide ibi per eum.

e ¶ *Sin agrauamiento.* Adde. l. 11. titu. 4. infrà ead. partit. & quæ ibi dicam.

¶ *Lex. XVIII.*

Infirmatur testamentum per maximam capitis diminutionem, per quam libertas, & ciuitas & familia perduntur, aut per mediam, qua ciuitas & familia, vt deportatione, siue per minimam qua sola familia perditur. vt per arrogationem, per quam testamentum ante factũ infirmatur. hoc dicit.

f ¶ *Pena.* Vt si est damnatus in metallum. vt in. §. primo. Institu. de capit. diminu.

g ¶ *Como sieruo.* Hodie tamen per. l. Tauri. 4. non rumpetur neque irritabitur testamentum damnati ad hanc mortem ciuilem, quia cum dict. l. permittat tali testari, permittit etiam a fortiori, vt testamentum eius ante factum non irritetur, sed valeat ipso perseuerante in eadem voluntate. l. si quis filio exhæredato. §. irritum. versic. qua ratione. ff. de iniust. rupt.

h ¶ *Para siempre.* Hodie dic de isto deportato, vt dixi supra eodem in gl. proxima. de damnato in opus publicum.

a ¶ *Minima capitis diminutio.* Sed cùm ista etiam contingat per emancipationem. vt in. §. 3. Institu. de capit. diminu. & per istam testamentum filij familias de iure communi, qui poterat testari de castrensibus, vt suprà eodem. l. 13. irritetur. vt in. §. alio. & in. §. non tamen. Inst. quib. mod. testa. infirmen. an hodie stante. l. 5. Tauri. qua permittitur cuicunque filiofamilias testari, irritabitur per emancipationem testamẽtum ab eo factum? vide? quòd sic. vt in. §. pen. & ibi Ioan. Fab. Insti. de testa. milit. qui vult q̃ requiratur aliqua expressa renouatio testamenti, vt teneat. glos. tñ ibi vult, quòd sufficiat tacita, ex quo persistit in eadem voluntate. Et hoc puto verius. Et nota bene ad. d. l. Tauri, & probatur hoc expresse in. l. si quis filio exhæredato. §. fi. ff. de in iust. rup. cùm eñ mutet status in melius, nõ rumpitur testamentum.

¶ *Lex. XIX.*

diminutio a, que quier tãto dezir en romance, como el menor mudamiẽto q̃ ome puede auer en su estado, capor ella muda la familia tan solamẽte, e nõ mas. E por qualqer destos mudamientos q̃ a ome auenga, despues q̃ ouiesse fecho su testamẽto, dezimos q̃ se desata poréde.

¶ *Ley. XIX. Como se puede cobrar el testamẽto que fue quebrantado por alguno delos tres mudamientos sobredichos.*

CObrãdo alguno su estado cumplidamẽte, q̃ auia mudado, en algũa de las maneras q̃ diximos en la ley ante desta, si quier que vala el testamẽto q̃ ante ouiesse fecho, e que se non embargue por razon del mudamiento, puede lo cõfirmar b por su carta, o por su palabra delante testigos c, diziẽdo que quiere que vala el testamento, que auia fecho ante q̃ fuesse mudado su estado, e si lo assi dixere deue valer de alli adelãte, en la manera que lo auia fecho.

¶ *Lex. XX.*

Recuperato statu, per capitis diminutionem perdito conualidatur testamentum eius prius factum: si expresse coram testibus dicat velle validari. hoc dicit.

b ¶ *Puede lo confirmar.* Adde. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bonorũ poss. secundum tabul. & dicit Ioan. Fab. & etiam Angel. in. §. non tamen. Institu. quib. mod. testa. infirmen. quòd istud testamentum reconualescit de iure prætorio, & sic etiam hodie erit vnus de casibus, in quibus erit necessaria bonorum possessio secũdum tabulas. & voluit Azo. C. eod. in summa. quia tale testamẽtum reconualescit prætorio iure. Ego verò attento isto iure partitarum, quod nõ curauit de istis bonorum possessionibus, credo quòd non erit necessaria talis bonorum possessio, & hæres poterit adire ex tali testamento sic confirmato, & quòd procedit siue testamentum fuerit in scripris: siue nũcupatiuum, cùm. l. ista generaliter loquatur, & militet eadem ratio, neq; erit locus disputationi an tabulæ testamenti extent, vel non, de quo per Ioan. Fab. in. d. §. non tamen.

c ¶ *Testigos.* De iure communi requirebãtur quinq;, vt not. glos. & ibi Barto. in. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bono. pos. secundum tabu. Bald. in. l. fi. colum. sexta. C. vnd. legiti. Paul. de Cast. in. l. hæredes palam. §. fi quid post. ff. de testa. Ange. in. d. §. non tamen. hodie de iure regni seruandum esse quod habetur in prælegal. l. prima. titu. de los testamentos. lib. 5. ordina. & in. l. 3. Tauri.

¶ *Lex. XX.*

Infirmatur testamentum posthumi a gnatione si in eo non fuit institutus, quia dicitur præteritus post testamẽtũ vel mortẽ patris natus. Item etiam infirmatur per arrogationem vel adoptionem posteà factam. hoc dicit.

d ¶ *Posthumus.* Sumptum est hoc principium à dictis Azonis. C. de posthu. hæredib. insti. in summa.

e ¶ *Esta misma manera.* Impropriè tamen vt in. l. tertia. in principio. ff. de iniust. rup. testam.

f ¶ *Quebrantan.* Adde. l. posthumo nato. C. de bonor. possess. contra tabul. & l. tertia. ff. de iniust. rupt. &. §. posthumi. &. §. posthumorum institut. de exheredat. libero. & non rumpitur testamentum vsque quo nascatur posthumus: licet sit in vtero, quia non est antea suus hæres, cùm neq; homo. vt in. l. fi. ff. de asignan. liber. l. fi. ff. de colla. bonorum. bene tamen aperit edictum alij iam nato. vt in. l. illud. §. fi. ff. de bono. possess. contra tabul. & nota quòd licet posthumus appro bet testamentum patris: tamen adhuc testamentum non valet quia non adest voluntas testantis nascente posthumo, de quo ipse non cogitauit secundum Bald. qui dicit hoc nouum & mirabile. in. l. si cum vel i vtero. C. de testa. milit. & an debeant legata ad pias causas rupto testamẽto præteritione post humi? vi. Bart. in. l. i. colũ. 12. versicu. secundo, quæro. C. de sacrosanct. eccl. vbi tenet q̃ sic: quando pater ignorauit posthumũ quod Baldus in. l. 1. column. penulti. C. de inofficio. dona. limitat quantũ attinet ad legitimam.

¶ *En poder.* Iuxta id q̃ habetur in. l. penu. titul. 16. parti. 4. & in. §. sed hodie. Insti. de adoptio.

¶ *Lex. XXI.*

Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si vixit, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamẽti amore Dei facta vel consanguineis, vel amicis debẽtur. h. d.

¶ *Ley. XXI. Como se quebranta el primero testamento por otro que fuesse fecho despues.*

EL primero testamento se puede desatar por otro que fuesse fecho despues cũplidamentum? variæ fuerunt opiniones inter legistas, & cononistas, vt per Bart. Bald. & alios in authentica. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. Abb. & alios. an. c. in præsentia. de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet. quam limitarem nisi tantum tẽpus transierit à die conditi testamẽti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Barto.

¶ *Lex. XXI.*

Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si vixit, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamẽti amore Dei facta vel consanguineis, vel amicis debẽtur. h. d.

i ¶ *Por otro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. instit. quib. mod. testa. infirmen. cum. §. sequenti. & l. si iure. ff. de legat. 3. & procedit hoc etiam si ex secũdo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q̃ fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in. d. l. cũ in secundo. & in. d. §. posteriore. & l. pater filio. ff. de hære. insti. Paul. de Cast. in. l. sancimus. C. de testa. & tenet Bal. Angel. Ioan. de Imol. in. l. sed & si in cõditione. §. fi. ff. de hæred. insti. Alex. cõsi. 37. vol. 1. co. 2. v̄si. & licèt Bart. & facit hoc ad q̃stionẽ, vt si quis in testamẽto fecit maioriã de. 3. & 5. bonorũ, vel de oĩbus bonis in casu quo posset sine priuilegio principis ꝙ si postea in. 2. testõ aliter testet, & nõ perficiat istud secũdũ testim, q̃ forte nõ videt ex hoc reuocata maioria facta in primo testamẽto. si tñ prima maioria facta esset ex facultate regia vt q̃ incipiẽs aliter testari, & si nõ perficiat videatur reuocata prima maioria, per. l. eius militis. §. fi militia. ff. de testa. mili., pcedit etiã ista lex. & si ꝙ legato facto in primo testõ hæres cauisset legatario, vt in. l. cũ quis decedẽs. §. fi. ff. de. lega. 3. & tenet Bar. in. l. Statius florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiã dicit, q̃ si testator in primo testõ reliquit alicui fundũ sub onere, ne alienet extra familã, & in secũdo testõ eundem fundũ relinquit simpliciter, q̃ nõ vi de? repetitũ onus de non alienãdo, de quo in primo testõ. allegat. d. l. fi iure. Quid autẽ si testator nõ fecit testim aliud, sed corã septẽ testibus dixit, q̃ nolebat testim primũ valere, an ex hoc irritabit testmẽtex. in. §. pe. cũ gl. insti. qb. mod. testa. infirmen. vult expresè quòd non: quod Bart. in. d. l. fi iure. intelligit procedere, quãdo testator nõ adiecit, q̃ ideo reuocabat primũ testim,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia vólebat decedere intestatus. si autem hoc adiecisset, tunc quia tacite sunt instituti venientes ab intestato, reuocatur primum testamẽtum, pro quo facit licèt ipse Bartol. non alleget. l. 15. si hæres. ff. si tabul. testa. nullæ. extab. & ad text. qui videbatur obstare. in. l. militis. §. Vetranus. ff. de testa. mili. respondet Ioan. de Imol. in. l. si ita. §. regula. ff. de lib. & posth. vbi illa verba fuerũt prolata non interueniẽte legitimo numero testiũ: secus autem si corã solenni numero testium pferrẽtur. & ista opinio Barto. est magis communis prout attestatur Alex. cõsi. 30. volumi. 2. in. 2. dubio, & consil. 140. volu. 2. incipienti. paucis vtar. & in l. sanctimus. C. de testa. colũpen. vbi. vid. sed qd si testator nõ vtatur verbis in reuocando primũ testamentum:

sed facto rumpendo illud vel scindendo? vide. l. qui ex liberis. 6. testamento. ff. de secundum tabul. & l. nostram. C. de testa. & Oldra. cõsil. 144. Quid tamen si vtrunq; testamentum etiam diuersis temporibus factum idem contineret? videtur q teneret vtrunq;. argumento. l. 12. suprà eod. & eius qđ notat Ioan. Faber in. d. §. posteriore. Itẽ intelligе istam. l. dum tamen ex secundo testamento hæreditas posit adiri, vt habetur in. d. §. posteriore. & in. d. l. cum in secundo. vbi vide per docto. si quanter per Ioan. de Imol. quid si secundum testamentum fuit nullũ potest tñ cõualescere ex aliquo iure. & quid si in secundo testamẽto institut⁹ fuit hæres incapax? vide in. l. cũ quidã. ff. de his quib. vt indig. vbi Bar. & quid si secũdo testamento sit institutus aliquis hõ potens & testamentum fuit nuncupatiũ, & sic deberet probari per testes? vide. l. nolumus. C. de testa. & per Alexand. consil. 105. volu. 4.

a ¶ *Complidamente.* Concordat. d. §. posteriore. cum sequenti. & d. l. si iure. ff. de lega. 3. q̃ est lex singularis. & ibi Bart. notat, q̃ licet in secũdo testõ inualido sit illa clausula derogatoria cassans & irritans oẽ aliud testm̃ non p hoc videtur reuocatũ primum validũ, quod etiã notat Pau. de Cast. per illam. l. singularem in. l. sancimus. C. de testa. in fine.

b ¶ *Non deroga al primero.* Approbat ista. l. opinionem. Specula. tit. de instrumen. editio. §. compendiose. col. 11. versiculo. quid si is. qui ita intelligit dispositionem. l. fi. ff. de hæred. instit. à qua ista sumpta, est volẽtis primũ testamentũ non rũpi. & adde. l. eam q̃. C. de fideicommiss. & quæ ibi notat Bald. col. 6. versic. mõ quæro. & versiculo sequẽti. & an stetur verbo testatoris circa eãm ab eo insertã, cur aliqd faciat? vide tex. notabilẽ. q̃ sic in. l. diui. ff. de adimẽ. lega. nisi, pbaret testatorẽ errasse. vt dicit Bar. ibi argu. d. l. fi. & vi. l. epistola. ff. ad Trebe. in prin.

c ¶ *El testador se mouio.* Expressa illa causa vt suprà: si tamen causa esset in mente retenta non rumperet primum testamentum, vt voluit glo. in. d. l. fin. in glo. pen. & quid si falsa causa propter quam testator motus fuit, non fuit expressa in testamento sed coram testibus? vide per Ioan. de Imol. in. d. l. fi. colum. 4. volentem q̃ non sufficiat, nisi exprimatur coram tot testibus, quot requiruntur ad validitatem testamẽti: non enim sufficeret secundum eum si expressisset coram duobus testibus. & facit ista. l. vt si instituens maiorem in filium secundum dicat, quia fortuna fuit, quòd non potui eam facere in filium primo genitũ: q̃ si in hoc fuit errore ductus, q̃ retractẽt institutio in secundum, & videatur facta in primogenitum: aduertẽ tñ qa differt casus iste à casu. l. huiꝰ qa in ista. l. interuenerat prima institutio in casu nõ non. sed tacitè etiam hic videtur eã facere. argu. l. 3. C. de inofficio. testa. cogita. & quid si eum filius primogenitus esset extra regnum secundi genitus publicari fecit illum esse mortuum: cùm re vera non esset: & ita pater fecit maioriam in secundo genitum, an auferatur ab eo, & detur primogenito venienti? decides ex notatis per Bald in. l. 1. C. si quis ali. testa. phi. & per Bar. in. l. si. ff. eo. & cũ isto casu maioria nõ quæreretur fisco, neq; secundo genitus sit soluendo interesse, videtur q̃ auocet primogenitus ab eo. potest etiam induci ista. l. & d. l. si. ff. de hære. instit. q̃ si pater fecit suũ testamentũ & in eo maioriã fecit in filium maiorem etiã vltra tertiã bonorũ, & supplicauit principi vt confirmaret eius dispositionẽ, & postea ignorans, q̃ princeps ad eius supplicationẽ iam confirmauerat faciat se cundum tenta mentũ in quo eidem sibi iure maioriæ relin quat tertiã bonorum, q̃ per hoc non videatur reuocata primamaioria, ex quo intentio eius erat fauendi huic filio. vid. consil. Alexã. 105. volumi. 4. & quia inducta ad argumentum non debent operari diminutionẽ. & quid si

mater fecit maioriam in filium secundum dicens q̃ ita pater tuus fecit maioriam in fratrem tuum maiorẽ vt tu possis honestè viuere facio in te maioriam de talibus bonis, an si pater iam reuocauerat maioriã reducens filios ad æqualitatem tenebit institutio facta a matre? & videtur q̃ sic per tex. not. iuncta glos. communiter ibi approbata in. l. si ita legatum sit. ff. de condi. & demon. in contrarium videtur ista. l. & qđ notat Bar. in. l. r. C. de sacro. eccle. dicens q̃ si testator relinqt aliqd alicui tanq̃ paupi q̃ in veritate erat dives sed ignorabat testator q̃ non debeb illi relictũ & facit. l. alteri. ff. đ adi. lega. & ista pars videt æquior videas Soci. post Cuma. in. d. l. si ita legatũ. & cozita latius, super hoc.

d ¶ *En el primero.* Nota multũ istã. l. nam. d. l. si. ff. de hæredib. instit. a qua sumpta est tantũ dicit de legatis in secũdo testamẽto relictis. & Ioan. de Imol. ibi col. 5. tenet cõtrariũ imo q̃ legata in primo testamento relicta nõ debeãtur: moueꝛ ex dictis Bar. in. d. l. si iure. ff. de legat. 3. & pillũ text. à contrario sensu: & quia in dubio nõ videt fuisse mens testatis degrauãdo hæredẽ duplici onere. l. Titia. 9. q̃ in vita. ff. de leg. secundo refertur, q̃ Bald. ibidem voluit, q̃ etiã legata primi testamenti debeantur, dum dixit: q̃ secundum testamentum ex causa falsa finali factum non rumpit primum: sed onerat hæredem scriptum in primo ad nouam præstationem legatorum, etiam secundi. sed q̃ prima pars secundum eundem Ioan. de Imol. imò q̃ legata ex primo nõ debeantur, videtur sibi æquior & verior, licèt secundum eum non sit sine dubitatione, propter auctoritatem Bald. tenet ergo menti istam. l. partitarum expresse decidentem legata primi testamenti deberi.

e ¶ *En el segundo.* Limita & intellige, nisi præfactio falli testamẽti, etiam concerneret legata in segundo testamento relicta: nam tunc si alia legata essent in magna quãtitate, nõ deberẽtur, licèt aliud esset si essent modica. argumento. l. si filiæ. ff. de legat. 3. si verò falsa causa tantũ concerneret institutionem, & non legata: tunc indistinctè deberentur secundum Bar. in. d. l. si. ff. de hæredib. instit. idem tamen Bartol. in. l. demonstratio. §. quod autem. ff. de conditio. & demonstra. videtur indistinctè limitare. d. l. si. q̃ ita demum procedat, si relicta essent modica & secundum hoc videtur de mente Barto. fuisse, q̃ legata primi testamenti omnia deberentur, vt tetigi in glo. superiori. Ioan. de Imol. tamen in. d. l. fin. col. 6. videtur inclinare. q̃ ex quo testator non apposuit præstationem circa legata secundi testamenti, q̃ illa indistinctè debeantur. argumento. l. vnicæ. §. finautem deficientis. C. de caduc. tollen. & q̃ hoc videtur verius de iure, licèt primum sit æquius suppositа opinione, q̃ debeantur vtraq; legata. ¶ *Lex. XXII.*

Si in primo testamento sunt instituti descendentes, vel apposita clausula quòd testamentum postea factum non valeat, non rũpitur primum testamentum per secundum: nisi in eo de primo & de clausula mentio fiat: sed si per secundum eum quinq; testibus factum ab

intestato successurus instituatur consanguineus, infirmatur prius solenniter factum in quo extraneus extitit institutus. hoc dicit.

a ¶ *De suso diximos.* Vt suprà eodem. l. octaua.

b ¶ *Senaladamente.* Adde. l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. 3. nõ ergo sufficeret, q̃ diceret in genere. Non obstante quocunq; testõ neq; etiã reqritur, q̃ in diuidualis expressio đ hoc fiat, sed sufficit specialis, dicens, Non obstante quacũq; clausula derogatoria huius vltimi testamenti dispositionẽ valere volo, & ita est de mente Bart. in. d. l. si q̃s in princi. & tenet Paul. de Cast. in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. đ lega. 1. vbi Soci. dicit istã esse cõmunẽ opinionẽ q̃ approbaꝛ p istã l. partitarũ. tenetn vnã generalẽ conclusionẽ, q̃ ex quibuscunq; coniecturis iudici constare possit, quòd testator voluit secundum testamẽtum præualere q̃ tolleꝛ primum etiam si secundũ esset simpliciter factũ nõ faciens mentionẽ magis expressam de clausula derogatoria in primo testamento expressa: hoc ideo, quia tota hæc materia fundata est in præsumptione voluntatis testatoris. ita tenet Socin. dicens, ita esse de mente oĩm doctoꝛ. in. d. §. in legatis, col. fi. ex qua conclusione deducitur secundũ eum q̃ si post lapsum decem annorũ factum fuerit secundũ testamentũ, præsumitur testatorem velle illud præualere. secundũ Bald. & modernos in. l. sancimus. C. de testam. & idem si post primum testamentũ interuenissent graues inimicitiæ inter testatorem & hæredem. argu. l. 3. ff. de adimẽ. lega. & idẽ si diceret q̃ volebat secundum valere, & q̃ contenta in eo sortiantur effectum. secundum Bald. in quodam consi. incipienti reperitur, q̃ quidam dixit. refert & sequitur Soci. in. d. §. in legatis. vbi etiã dicit, q̃ idem esset si dixisset q̃ volebat secundum testamentum esse præsium. allegat Iacob. de Raue. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & Abb. in. c. ex parte. de rescript. de his tamen duobus ego dubito, saltim attentis verbis huius legis, quæ vult in specie fieri debere mentionẽ de clausula derogatoria. dicit etiam ibi Socin. q̃ si in secundo testamento diceretur, non obstante quocunq; testamento, sub quibuscunq; verbis etiam si de eis specialem mentionem facere oporteret: nam hoc sufficeret, vt secundum testamentum præferatur, & ita dicit esse de mente Frede. de senis. consi. 46. & satis placet, & est de intentione huius legis. subdit etiam ibi Soci. q̃ ad materiã hanc plurimũ operatur magna affectio ad personam instituta in secundo testamento ad coniecturandam mentem defuncti, iuxta id q̃ not. Bal. in. l. si iure. C. de testa. manumi. & adde q̃ si secundũ testamẽtũ esset inter liberos, hoc videtur sufficere etiã absq; speciali derogatione primi ex mẽte Bal. consil. 22. volu. 1. cuius contrariũ non allegato Bald. in. d. consi. tenet Soci. in. d. §. in legatis. & consi. 163. volu. 2. vbi dicit non reperiri iure cautũ, q̃ testamentũ inter liberos habeat vim clausulæ derogatoriæ ad præcedẽtia testamenta, maximè q̃n præcedens testamentũ haberet specialẽ clausulã derogatoriã. vid. de ista materia. latè per Iaso. in. l. sancimus. C. cod. & doctoꝛẽ à Couarruuias in rubri. de testa. parte. 2. fol. 10. cum multis sequẽtibus. & pcedit qđ in ista. l. habetur siue præcesserit vnũ testamentum habens clausulam derogatoriam, siue plura testamenta, vt not. Bal. in authen. hoc inter liberos. C. de testamen.

c ¶ *Daño.* Vide Socin. de istis verbis, & simil. in. d. consi. 163. volu. 2. colũ. tertia. cum aliis sequentibus & omnino per eundem Socin. consil. 2. volum. tertio. vbi videtur sufficiat, si de hoc per aliqua verba testatoris mentaliter colligatur, licèt non ita exprimat. & eundem consil. 37. col. 2. eod. volu. & quid si in secundo testamento sit appositum iuramentũ? vide Soci. consi. 53. vol. 3. col. 2. & Alexan. consil. 134. volu. 1. & adde in materia Alexand. consilio septimo. & consi. 44. volu. 4.

d ¶ *Estraño.* Non ergo procedet ista. l. si in primo testamento essent instituti venientes ab intestato. quod etiam tenet Alexan. in. l. hac consultissima. §. si quis autẽ. C. eod. ad fi. de qua ista lex sumpta est. licèt Pau. de Cast. alias voluerit consi. 327. volu. 1. incipit dubiũ facit in suprascripto pũcto &c. & facit ista. l. ad. q. q̃ si pr̃i testamẽto fecit maioriã in filiũ q̃ posteaponẽtia ducẽs in secũdo testamẽto reuocat maioriam & instituit æqliter filios suos pteritо tamen filio maiore in quẽ fecerat maioriam vel nepote ex filio maiori si filius erat mortuus, q̃ non censetur reuocata maioria ex quo ex secundo testamento nõ potest hæreditas adiri de iure ciuili. vt dixi suprà. l. proxima. & sic nõ est reuocatum primũ. glos. & Bart. in. l. si filius qui in potestate. ff. de liber. & posthu. & ad intellectum huius qualiter procedat & latiorẽ declarationem videas ibi per Alexand. Sed iuxta hoc pone q̃ quis fecit maioriã per testm̃ in filiũ suũ maiorẽ virtute facultatis regiæ, post ea in alio testõ facit aliam maioriã in alium filium sine licentia principis, an per hoc videtur reuocata prima maioria? & videtur q̃ sic ex quo vittute legis potuit facere maioriam in secundum filium, in tertia & quinta bonorum & præsumitur ex secunda constitutione maioriæ q̃ voluit reuocare primam, vt filij minus lęderentur, neq; est verisimile q̃ filios vellet duplici onere maioriæ grauare. argu. c. mandatum. de rescript. & l. nauis onustæ. ff. ad. l. rhodi. de iactu.

e ¶ *Cinco testigos.* Hodie parũ vtilitatis in hoc haberet dispositio huiꝰ. l. cũ per. l. ordina. titu. 2. lib. 5. hodie iã nõ requirant septẽ in testamẽtis: sed sufficiat numerꝰ quinq; testiũ, vel triũ cũ tabellione. posset tñ fortè practicari, qñ in prio testõ solẽnitatẽ. d. l. ordina. vt. l. 3. tauri. in prio esset institutꝰ extraneus in secũdo autẽ veniẽtes ab intestato corã quinq; testib⁹ etiã nõ vicinis, & sine tabellione, qđ est nõ tandũ, vel etiã, si primũ testm̃ esset factũ corã. 7. testib⁹, & nõ vicinis: cũ & illud teneret etiã hodie. d. l. ordin. nõ obstãte, q̃ imo potius permittit, cũ nõ velit tollere dispositiões harũ legũ, imo expresse in fine dicit, q̃ valeat testm̃ cũ bonis testimonijs. i. cũ nu. 7. testiũ. si testator nolit seruare dispositionẽ. d. l. q̃ permittit cũ tabellione, vel si minõre numero testiũ, vt ibi habet: si em in primo ita solẽni cũ. 7. testibus instituerꝛ extraneus, & ip secõ instituerenẽ veniẽtes ab intestato corã quinq; testibus, etiã non vicinis, & etiã si tabellio haberi poterat tenebit secm̃ ex dispositiõe huius text. & tollet primũ, qđ nota bñ, & sic adhuc qđ in ista. l. disponit poterit esse magnæ vtilitatis, debet enim dicta. l. ordina. & tauri restringi & limitari secundum dispositionem iuris communis. argumen. reg. l. si serui vestri. C. de noxa.

f ¶ *Valdria.* Non vt testm̃, sed vt intestati volũtas. vt in. d. l. hac cõsultissima. §. si qs autẽ. & debebunt legata in hoc. 2. testõ relicta. secm̃ Bal. in d. §. si qs autẽ. sed qd si in primo testõ fuit facta repetitio fideicõmissi ab intestato, nũqd faciet valere fideicõmissum in primo testõ relictũ, ex quo per istud testm̃ secm̃ minus solẽne, in quo sunt instituti veniẽtes ab intestato, res est redacta ad causam intestatis? dic q̃ nõ, qa factо testatoris primũ testm̃ corruit, cũ oĩbus clausulis suis, illa em clausula subintelligitur nisi testator pœnituerit. vt. d. Bal. in. l. ea quã. colũ. 5. C. de fideic. post Iaco. de Aret. & Nicol. de Matha. allegat. l. cum qui. §. fi. ff. de his quib. vt indign. ¶ *Lex. XXIII.*

Per secũdũ testm̃ imperfectũ nõ rũpit primũ, sed si aliqs de nõ descẽdentibus est in primo institut⁹ postea corã quinq; testibus testator dicat nolo eũ meũ hæredẽ esse qa ingratus, vel contra me errauit: vel similia, perdet institutus hæreditatem, & applicatur regi: nisi eius loco alium instituat in suo testõ quia tunc subrogatus erit hæres. h. d.

g ¶ *Acabasse.* Intellige siue imperfectione voluntatis. vt in. l. si qs. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

testa. siue imperfectione solennitatis, vt in. l. 2. ff. de iniust. rup. & in. §. posteriore. cũ sequẽti. inst. quib. mo. testa. infir. sed an teneat testamẽtũ ad pias causas, & si sit imperfectũ rõne voluntatis? Bal. in repe. l. 1. co. 18. C. de sacrosanct. eccle. & fi. sup. 7. q. tenet q nõ: qa esset ridiculũ dicere, q̃ ꝑ parte quis decedat testatus & pro parte intestatus, seu q decedat quis semitestatus. Bar. verò in. l. in testõ. ff. de fideicõ. libert. tenuit contrariũ, & etiã Io. de Imol. in. l. si is qui. ff. de testa. & Abb. in capit. 1. de succes. ab intesta. & hoc vẽ verius intelligendo, prout prædicti docto. intelligũt, qñ dispositio ad pias causas fuit perfecta, vt potè, si iam testator ad alia legata transiuit, prout exemplificat Abb. in. d. c. 1. & tradit Dec[i]ª cõsi. 159. & fortè idẽ dicendũ videt in dispositiõe inter liberos, secũdũ Abb. vbi suprà. qđ limitandũ videtur secũdũ Ioan. de Imol. in. d. l. si is qui. nisi dispositio inter liberos posset inducere scandalum ꝓpter inæqlitatẽ, quia tunc non tenebit dispositio imperfecta ratione voluntatis, inter liberos, quod est bene notandum, vide ibi per eum.

testamento acabado, en q̃ dexasse a otro por su heredero, que nõ fuesse su fijo [a], nin delos q̃ descendiessen del, e despues dixesse[b] ante cinco testigos, quiero que fulano que era escrito en el testamento por mio heredero, que lo non sea, porq̃ non lo meresce, porque me fue desconocido e erro cõtra mi, ca por tal razon [c] o por otra semejante della, que despues el testador assi dixesse, pierde [d] el heredero la herẽcia del finado: e deue ser del rey pues que el testador nõ quiso que la oviesse, aquel que establescio por heredero, por el yerro que auia fecho, e non dexo en su testamẽto otro heredero que heredasse lo suyo. Mas si otro oviesse dexado por heredero [e] en su testamẽto, en lugar de aquel, deue lo esse auer, e el Rey non ha y ninguna demanda.

¶ *Ley. XXIIII. Como se desata el testamento, quando el fazedor del rompe la carta, en que era escrito, o quebranta los sellos.*

Quebrantando a sabiendas el fazedor del testamento, alguno delos sellos dela carta, en que ante oviesse fecho su testamẽto en escrito, o tasando algunas de las cuerdas, o rayendo las señales [f], que oviesse fecho enla carta el escriuano publico, o rõpiendo las desata se [g] el testamẽto por ello. Pero si fuesse prouado, que alguna destas cosas sobredichas auiniessen en la carta del testamento, por ocasion, e que non fuesse fecho asabiendas, non se embargaria el testamento porende.

¶ *Ley. XXV. Como todo ome fasta el dia de la muerte, puede mudar su testamẽto e fazer otro.*

Avoluntad del ome es de tal natura, q̃ se muda é muchas maneras: e porẽde ningun ome non puede fazer testamento tan firme, q̃ lo nõ pueda despues [h] mudar, quando quisiere, fasta el dia que muera, solamente que sea en su memoria, quando lo camiare, e que faga otro acabadamente.

¶ *Ley. XXVI. Que pena deue auer aquel, que embarga a otro, porque non pueda fazer testamento.*

Malamente yerran algunos omes, embargando a las vegadas a otros, que non puedan fazer testamento. E porende es guisado, que non finquen sin pena aquellos q̃ lo fizieré. Onde dezimos q̃ qualquier q̃ tal embargo fiziere a otro, q̃ deue per

der el derecho, [a] q̃ deue auer en los bienes de aql q̃ destoruo, en qual manera quier q̃ los deuiesse auer. E aquello q̃ el perdiere por esta razon deue ser de la camara del Rey. E esta pena deue auer, por el grand yerro q̃ fizo a Dios, e por el atre uimiento e el tuerto q̃ faze al Señor de la tierra, e al alma del finado, [b] e a todos los otros omes, en dar mal exẽplo de si.

¶ *Ley. XXVII. Que razones mueuen los omes a embargar a los otros, q̃ nõ fagã testamẽtos: e quantas maneras son deste embargo.*

Vanas e malas razones mueuẽ a los omes a las vegadas a embargar a otros, q̃ non fagan sus testamentos. Ca algunos ya dellos, q̃ fazé esto, porque los ayan establescido sus herederos en sus testamentos, e veyendo q̃ quieren fazer otro testamento, embargan q̃ lo nõ fagan, nin cãbien, [c] aquel q̃ auian ya fecho. Otros ya, [d] que son tan propincos, que atiendã de heredar los bienes de sus pariẽtes, si acaesciere que mueran sin mãda: e porende embargan los que non lo puedã fazer. Otros ya, q̃ maguer, [e] cõsienta q̃ fagã testamẽto, cõ todo esso, quieré q̃ lo ordene a su guisa e a su plazer, e este embargo fazen en muchas maneras, assi como faziẽdo fuerça, [f] a aql̃os mismos q̃ quieren fazer sus testamentos, de guisa que los non pueden fazer. E otros ya, que amenazan los escriuanos e a los testigos, con quien lo han de fazer, en manera que non osan venir a aquel que quiere fazer su testamento de lo suyo. E porende mandamos: que qualquier que embargasse a otro en alguna destas maneras sobredichas, o en otra semejante dellas, si el fuere prouado: que pierda, [g] el derecho que podia auer en los bienes de aquel, a quien fizo este embargo, en qual manera quier. Empero si fuerça, nin premia ninguna nol fiziesse, mas rogandole, [h] por buenas palabras: lo aduxesse, a que non fiziesse testamento, estonce non perderia lo que deuia auer, o heredar de los bienes del, maguer el otro por su dicho, o por sus palabras, se dexasse de fazer el testamento: o de cambiar, [i] el que ante auia fecho. E otrosi dezimos que si los fijos, [k] embargaren al padre, que non faga su testamento, que non puedan despues heredar en los bienes del padre, maguer muera sin manda. Mas si fuessen dos fijos o mas: e el vno dellos embargasse que non fiziesse el testamento: non los otros, aquellos q̃ lo non embargassen, deuen auer cada vno su parte, e la parte de aquel que lo embargo deue ser del Rey. E esso mismo seria, si el padre embargasse [l] al fijo, que non fiziesse su testamento, de las cosas que lo pudiesse fazer.

a ¶ *Su fijo.* Istud verbum non est in. l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. de qua ista sumpta fuit, & ideo hic ponit: qa ad auferendũ hæreditatẽ filio instituto, non sufficerent verba de qua in ista. l. cũm exprimẽda sit causa ingratitudinis: & talis quæ sit de illis. 14. de quibus in authẽ. vt cũ de appella. cognosci. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 9. & l. 4. titu. 7. infra ead. parti. Item quia exhæredari non potest filius in codicillis, seu extra testm̃. vt in. l. hæreditatẽ. C. de codic. & in. §. codicillis. Insti. de codic. itẽ quia filius rectè exhæredatus habetur pro mortuo. vt in. l. 1. §. fi pater emancipatus. ff. de coniung. cũ emancipa. libe. eius. vnde non succedit filius: sed alij venientes ab intestato. vide per Bart. ibidem. & in. §. fi pater in potestate & facit etiam, quòd habeturin authen. hoc inter liberos. C. de testamen.

b ¶ *Dixesse.* An sufficiat quòd testator dixerit & si nihil probetur ab hæredẽ ista. l. vult quòd sic. licet Martí. Silla. relatus ab Alberic. in. l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. aliud voluerit.

c ¶ *Razon.* Innuit exprimendã esse causam, vt, pceda quod in ista. l. habetur. & hoc tenuerũt aliqui docto. antiqui Odofre. verò dicit, q̃ in instituto hæredeextraneo, non est necesse q̃ causa exprimatur: & sufficiat q̃ testator eum dicat demeritum, vel indignum, quod etiã tenet Alberic. in. d. l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. & idẽ tenet ibi Bald. dicens, q̃ non est necesse, q̃ causas inimicitiæ exprimat, potest enim in hoc iudicare ex animi sui motu: qa in re propria quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mandatu. C. mãda. quod etiã sequit ibi Alexã. col. 1. & satis ꝓbat in illa. l. hæreditas. quinimo (vt declarat ibi Paul. de Castr.) ex eo solo q̃ dixisset hæredẽ nõ mereri, vel esse indignũ absq; eo q̃ dicat, & per hoc nolo eũ habere hæreditatẽ sufficit, qa tacitè. videtur hoc dixisse, licèt ista duo possint stare, q̃ & ille nõ mereatur. & sit indignus & nihilominus testator voluit ipsum habere, sed dicit q̃ hoc nõ præsumit. vt patet in illo tex. & satis mihi ista placẽt, ne q; ob-

stat ista. l. nã gratia exẽpli plenius exprimit, nõ vt velit oĩa hęc verba hic posita esse necessaria, vt hereditas auferat, velut ab indigno, & hoc idẽ vult ista. l. dũ dicit, ca por tal razõ, o por otra semejante, &c.

d ¶ *Pierde.* Ex hoc verbo innuit, q̃ hæres adiuit hæreditatẽ in casu huj[us] l. facit. l. ex facto. §. iulian[us]. ff. de vulg. & pupil. & quid si hęres nõ adiisset? dic q̃ si repudiauerat, idẽ est dicẽdũ: qa vĩ hoc fecit se in fraudẽ fisci & sic habet ꝓ adita. vt. ff. ad sylla. l. si quẽs. cum ibi notatis. Si aũt non adiit: qa mortuꝰ ẽ añ aditã hæreditatẽ, tũc qa cessat rõ ꝓdicta de fraude, portio sua accrescit cohæredi secũdũ qđ declarat Paul. de Castr. in. d. l. hæreditas. vel si nõ habet cohæredẽ, hæreditas veniret ad venientes abintestato: neque veniret ad fiscũ: cui nõ sit hæres à quo possit auferre.

e ¶ *Heredero.* Idẽ dic si testator ꝓtulit dicta ꝓba fauore veniẽtiũ ab intestato, nã tunc nõ applicaret fisco: sed per fideicõmissum, vt vult idẽ Paul. de Castr. ibi sub dubio fortè. ¶ *Ex. XXIIII.*

Si testator cõsulte frãgit chartam vel chordulam, aut sigillum testamenti vel radat signum notarij infirmatur testamentum nisi probetur casu fuisse factum. h. d. Habuit ortum à l. penul. C. de testa.

f ¶ *Señales.* Adde. l. ad testiũ. §. si signa. ff. eod. & in hoc videt ista. l. vellet procedat eius dispositio, etiã in testõ nuncupatiuo, put etiã voluit Paul. de Castr. in. l. nram. C. eo. Ange. tñ ibi quẽ sequit Alex. tenet contrariũ. qa licet testator amoueat vel rũpat signũ testabilionis positum in testõ nuncupatiuo dato sibi à tabellione, cũ tñ remaneat aliud ori ginale apud tabellionẽ, non ruptũ nõ videt reuocatũ testm̃ per text. in. l. fi. ff. de his q̃ intesta. delen. & ad istã. l. partita. potest. respondẽt. q̃ testm̃ fuit in scriptis & nullũ aliud erat vel ruptũ fuit ipsum originale, quod solũ erat apud notariũ, qñ erat testm̃ nuncupatiuum.

g ¶ *Desatase.* Sed an ipso iure vel ope exceptionis? vid. Bar. in. l. 1. §. fin. ff. de his q̃ in testa. delen. & vide de materia huius. l. notab. cõsiliũ Oldr. 144. in legatis verò cõtentis in testõ, dic q̃ ex eo q̃ simpliciter noluit valere videatur reuocare secundũ Albe. in. l. sancimus. C. eo. de testa. intellige tñ vt habetur in. l. militis. §. veteranus. ff. de testa. inili, & per Alex. in prædictis consilijs. ¶ *Ley. XXV.*

Quantuncunque firmum sit testamentum potest testator illud reuocare, & aliud condere. h. d.

h ¶ *Despues.* Nota bene verba huius. l. quæ bene faciunt pro dictis Bart. in. l. si quis in princ. testamenti. pen. & fi. col. ff. de lega. 3. q̃ non sit modus aliquis datus à iure quo testm̃ non possit mutari, vide ibi. non ergo procedet cautela, de qua per Cæpol. nume. 117. in suis cautelis. ¶ *Ley. XXVI.*

Prohibens aliquem testari perdit ius, quod ex testatoris bonis erat habiturus, & regi applicatur. h. d.

a ¶ *Deue perder el derecho.* Concordat cũ. l. 1. 1. resp. ff. si quis aliquem testa. prohibue. & in. l. 2. C. eo. & de practica huius mate. vi. notata per Bar. to. in. l. fi. ff. eo. & aduerte q̃ & vltra istam pœnam punitur prohibẽs extra ordinem vt voluit glo. & Bart. in. d. l. 1. si tamen interuenit violentia, tunc pœna ordinaria de vi publica vel priuata. l. qui dolo. §. fin. ff. ad. l. Iul. de vi. publ. & l. 1. ff. ad. l. Iul. de vi. priua. & tenet Guillel. de Cug. Paul. & Alex. in. d. l. 1.

b ¶ *El alma del finado.* Fit enim grauis offensa ei qui vult testari, si prohibeaf, vt in. l. testamenti. C. de inofficio. testa. propter quam potest exhæredari, vt habetur & est hodie vnade. 14. causis exhæredandi in. l. 4. tit. 7. in frã. ead. partit.

¶ *Lex. XXVII.*

Si quis prohibeat aliquẽ testari minas testaturo, vel tabellioni, vel testibus ne veniant inferendo: siue sit filius siue alius incurrit pœnam de qua suprà. l. proximas: secus si ei[s] rogaminibus testator testamentũ facere omittat. h. d.

c ¶ *Nin cambien.* Iste primus casus ponitur in l. 1. 1. respon. ff. si quis aliquẽ testa. prohib. & vide de isto casu per Bar. in. l. fi. col. pe. versi. 4. casu. ff. eod.

d ¶ *Otros ya.* De isto casu vide per Bar. in. d. l. fi. col. pe. versi. 3. casu.

e ¶ *Que maguer.* De isto. 3. casu. vide. per Barto. ibi co. 1. super. 1. & 2. casu. per eum posito.

f ¶ *Haziendo fuerça.* Videtur velle ista. l. ex hoc verbo & ex illis, q̃ sequuntur. & l. 3. proxima, q̃ si qs cogit aliquẽ ad se instituendum vel aliũ, q̃ institutio teneat & auferantur bona ab eo per fiscũ, tanq̃ ab indigno: cuius contrariũ tenet. Ioã. de Imol. in. l. 1. col. 1. ff. de testa. ꝓ gl. ibi. Imo dicit, q̃ tunc institutio sit nulla, & mouet: quia liberũ debet esse arbitrium & volũtas testantis, vt in. l. 1. cũ similibus. C. de sacrosancte. eccle. & q̃ coactio interueniẽs annullet actũ ipso iure sicut & alias annullat matrimoniũ. eo quia debet ibi esse plena libertas: vt in. c. cum locum. de sponsali. 1. 1. C. de sacrosancte. & ꝓ hoc dicit videri esse casum in. l. qui testamento. 5. fi. ff. de testa. vbi dicit, q̃ coactio facta testibꝰ reddit testamẽtũ nullũ. Multo ergo erit hoc à fortiori, si sit facta testatori: & hoc etiam tenet Iaso. in. l. 1. C. si qs aliquẽ testa. prohibu. docto. tamen in. l. 2. C. eo. vt ipsi referunt, volunt contrarium: imo q̃ tali etiã casu veniat fiscus auferens hæreditatem, vt ab indigno: & sic ꝙ institutio teneret l. ex facto. §. Iulian[us]. ff. de vulga. & pupilla. & idẽ volunt istę. ll. partita l. ex facto. §. Iulian[us]. ff. de vulga. & pupilla. & idẽ volunt istę. ll. partita ũ vt prædixi & fortè etiam de iure cõmuni nõ procederet dictũ Imo læ: cũm non reperiatur expressum institutionẽ vi vel metu factã esse ipso iure nullã. & quia. l. q testamẽto. §. fi. ꝓ eum, ꝓ casu allegata hoc nõ probat. & dissimile est vim fieri testibus, vel testatori: nã testes metu perturbati præsumit lex eos non intelligere, quæ agãtur. & ideo statuit si vi detinent nõ valere testamẽtũ: testatorverò licèt coactꝰ, intelligit tñ qđ agit: & coacta volũtas, volũtas est regulariter, vt l. c. meritò. 15. q. 1. & c. c. Abbas. & c. ad audiẽtiam. qđ met. caus. vnde dicit Bald. in. l. 1. §. sed si qs. C. cõmu. delega. col. fi. ꝙ leges quæ dicũt, q̃ coacta volũtas, voluntas est, ꝓcedũt in negotio proprio: nõ verò in alieno. vnde nõ ꝓcedit in actu gesto ꝓ administratorem, vt dicit idem Bald. in ru. de controuer. inuestitu. ad finẽ. & sic dissimilis est actus coactæ, volũtatis in teste, ab actu coactionis ipsius partis. An aũt debeantur legata ex testamẽto facto ꝓ vim̃vide Bal. in. l. 1. C. si quis aliquem testa. prohibue. col. 2. & qd si non intervenit metus sed dolus vi. per. Bal. ibi co. fi. & j. eod. l. sequenti.

g ¶ *Pierda.* Et applicabitur fisco. vt suprà. l. ꝓxima & dixi. in glos. præcedẽ. si tñ prohibitio vel coactio fuit in damnum alterius, quẽ testator instituere volebat succurritur læso vt in authen. vt nul. iudic. §. & hoc puenit colla. 9. & l. Lucius. §. Sem pronia. ff. de lega. 2. & per Bartolũ in. l. fin. ff. si quis aliquem testa. prohibue. Bald. in. l. 1. columna. 2. C. eod. versicu. sed quæro hic. & vid. j. eo. l. 29.

h ¶ *Rogando le.* Adde etiã. l. fi. ff. si quis aliq. test. ꝓhi. & C. eo. l. fin. & vi. qđ not. glo. in. §. Itẽ sacramenta. in verbo sponte. de pace. iura. firmã. vbi de minore blanditijs illecto ꝓ tutorẽ finita tutela. & addẽ etiam quod not. Bal. & Salice. in. l. quidquid. C. arbit. tute. Abbas in ca. 2. de pecul. clerico. & Alex. in. l. dedi. §. fi. ff. de condi. ob caus. sed quid si nõ per blanditias: sed ꝓ pecuniã se faciat quis hæredẽ instituiꝰ vid. Paul. de Cas. in. l. titio centũ. §. filio. el. 1. ff. de condit. & demõst. sed quid siqs volebat decẽ relinquere pupillo, & eius tutor blando sermone attraxit testantẽ, vt sibi relinqueret. vid. glo. in parte incidisset. in. l. titio. ff. ad municipa. & vid. quæ dixi in. l. 2. tit. 8. j. ead. partit.

i ¶ *Cambiar.* Quid si blãditijs & psuasionibꝰ reuocasset primũ et persuadentem instituere? vid. Ias. in. l. 1. C. si quis aliquem test. prohibue.

k ¶ *Los fijos.* Adde. l. testamenti. C. de inofficio. testa. & l. 2. §. fratris. ff. si quis aliq. test. prohib. & Azo. C. eod. in summa.

l ¶ *Si el padre embargasse.* Facit ad quæstionem. de qua per Bald. in. l. testamenti. C. de inofficio. testam. de filio volente testari, qui prohibitus fuit à matre, & testes examinati dicunt, q̃ mater filium dicentem, ego volo relinquere bona Titio coram legitimo testium numero, impediuit ne per notarium scriberetur, & expulit notarium, & testes. vide ibi per eum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Lex. XXVIII.

Si dominus serui instituti impediat instituentem suum testamẽtum mutare, vel aliud facere: licèt postea seruus manumittatur ante testatoris mortem, non erit hæres. sed propinquior defuncti consanguineus, nisi & ipse impediuit, tunc succedit Rex.

a ¶El señor. Adde. l.1. §. si dñs ff. si quis aliq. testa. prohib.

¶Ley. XXVIII. Que pena ha el Señor o el sieruo a quiẽ alguno ouiesse establescido por su heredero si el embargo q̃ no faga otro testamẽto.

EAziendo algund ome su testamento en que estableciesse por su heredero sieruo de otro si despues desto quisiesse fazer otro testamẽto o el Señor[a] del sieruo le fiziesse engaño[b] en alguna manera, o embargo porq̃ lo nõ pudiesse fazer, maguer despues desto afforrasse este a tal a su sieruo, porque pudiesse heredar[c] los bienes de aql q̃ lo ouiesse establescido por su heredero, pierde porẽde aql que fue sieruo el heredamiẽto, por el engaño, o por el embargo q̃ fizo su Señor, maguer que el sea sin culpa.[d] E estos bienes deuen ser del mas propinco pariẽte[e] de aql quel auia fecho su heredero en el testamento, fueras ende, si este que lo embargasse fuesse el mismo el mas propinco pariente.[f] Caestonce non lo auria el: mas deue ser del Rey.

b ¶Engaño. Vides hic q̃ dispositiões istæ & titu. si quis aliq. testa. prohib. habent locum in prohibente dolo, vide tñ per Bal. in.l.1. col. fina. versi. extra q̃ritur. C. eod.

c ¶Heredar. Istd verbum non habetur in. d. l.1. §. si dñs. de qua ista sumpta est, & crederem q̃ & si hoc respectu non manumiserit, idem sit dicendum.

d ¶El sea sin culpa. Nota hoc verbũ: nam facit ad quæstionẽ glos. in.l. 2. C. si quis aliq. testa. prohib. an coactio vel dolus tertij cõpellentis aliũ instituere, noceat instituto? cõmunis conclusio contra glõssi. ibi est q̃ noceat. solus Iaſ. ibi limitat communẽ opinionem procedere, q̃ndo talis institutus fuit sciens aut volẽs: secùs vero, si erat ignorans volens ita esse de mente doct. sed re vera docto. lo quuntur in distinctẽ, & rationes suæ militant etiam si sit. ignorans. & Iaſo fuit in hoc inaduertenter locutus, motus fortè ex. l. non interest. C. q̃ met. cau. ibi sciẽte emptore. nõ videns, q̃ ibi suppletur, maximè per. g. & doct. confirmatur ista cõmunis opinio sic intellecta per istã l. Sed cui[g] erit tali casu hæreditas, an fisci vel venientiũ ab intestato? doct. communiter volunt, q̃ fisci: & declarat Salicet. in. d. l.1. C. si quis aliq. test. prohib. ista tñ lex in verbis proximè sequentibus vr aliud velle, vid. quæ dixi in gl. sequenti.

e ¶Del mas propinquo pariente. Si referas ad præcedentia, qñ seruus factus fuit liber, prout debet referri, deciditur hic vnus casus, qui non erat decisus iure communi: & destruitur cõmunis opinio, de qua per Barto. in. l. fi. col. pe. versi. quarto casu. ff. si quis aliq. testa. prohib. qui voluit, q̃ quando instituti per coactionem vel dolum meum, erant in mea potestate tpe, phibitionis: licèt nõ essent tpe additionis hæreditatis, aufertur ab eis hæreditas, & applicat fisco: & vt hic vides, deciditur contrariũ. & facit ad id quod dixi in glo. 3. proxima, qñ ad compulsionem tertij fuit institutus alius extraneus, vt isto casu hæreditas de

bargan a los pelegrinos & a los romeros que non puedan fazer sus testamentos.

ENferman a las vezes los pelegrinos[h] e los romeros andando en sus romerias: de manera q̃ sintiẽdo se muy cuytados de las enfermedades, hã de fazes sus testamẽtos & sus mãdas: & porq̃ acaescio ya en algunos logares, que aquellos en cuyas casas posauan, los embargauan maliciosamente, que non pudiessen esto fazer, con intẽcion que si muriessen que se fincassen en ellos todas las cosas q̃ trayan. Porẽde defendemos, q̃ ninguno ome de nuestro Señorio, nõ sea osado de fazer tan grãd maldad como esta de los embargar, nin contrallar en ninguna manera, que ser pueda, que non fagan sus testamẽtos & sus mandas, en la manera que quisieren. Ante tenemos por bien, e mãdamos: que ayan libre poder[i] para fazer lo & como quier q̃ ellos ordenarẽ, e establescieren: e mandaren fazer de sus cosas con razon, & con derecho assi lo otorgamos e tenemos por bien que vala: e ninguna costumbre mala, o priuilejo q̃ ouiesse en algund logar cõtraesto non gelo pueda embargar. E si alguno contra esto fuere mandamos, q̃ reseiba pena en aquello mismo[k], en q̃ erro, de manera, que de alli adelante testamento, nin mãda que fiziesse nõ vala en ningũa guisa. E demas desto mandamos que el judgador del logar do acaescie, le faga escarmiento por ello en el cuerpo e en el auer, segund entendiere que merescе, catando qual fue el yerro que fizo, e la persona contra quien fue fecho.

f ¶El mas propinquo pariente. Adde glo. fin. in.l. 1. in prin. ff. si quis aliq. testa. prohib.

¶Lex. XXIX.

Dolo vel aliàs impediens testatorẽ Titio relinquere, si hoc probetur soluet ei quẽ impediuit duplicatũ quod eius prætextu perdidit. h. d. Concor. cũ authẽ. vt nullius dicũ. §. & hoc peruenit.

g ¶Pechar. Quid si non sit loquendo? dic, q̃ tunc læsus reuertetur contra fiscũ. arg. l. fi. in prin. ff. de eo per quẽ fact. est. & l. planè. la. 2. §. 1. ff. de lega. 1. & tenet Bar. in. l. fi. ff. si quis aliquẽ testa. prohib. & vr hoc intelligẽdũ de interesse, nõ re spectu pœnæ dupli, licet Sali. aliud innuit in dict. l. 1. C. si quis aliq. test. prohi.

¶Lex. XXX.

Peregrini liberã habent testamẽti factionẽ, cõsuetudine cõtraria non obstante, & eos testari impediẽs efficit intestabilis, & est puniẽdus in eo, in q̃ delinquit insup arbitrio iudicis, corporaliter punietur. h. d.

h ¶Pelegrines. Non sumas nec intelligas hoc de peregrinis, aput fumitur in auct. vt differẽt. iudic. in prin. colla. 9. & ibi not. Bart. sed de peregrinis qui cã deuotionis peregrinantur, qd' patet hic, cùm dicit, eos romeros &c. & ita etiã intelligit Ange. & Pau. de Cast. in auct. omnes peregrini. C. commun. de succesio.

i ¶Libre poder. Ex isto verbo quod etiam ponitur in. d. auct. omnes peregrini. C. cõmun. de succes. dicebat ibi Ange. q̃ per hoc verbũ vr tolli omnis solennitas iuris ciuilis, circa testamenta peregrinorum, & quòd tenebunt eorum testamenta cum duobus testibus tantùm, vt & dixi suprà. cod. l. 4. Crederem tamen istud dictum procedere, quãdo plures testes haberi non possent, aliàs seruanda esset dispositio. l. ordina. nota tamen in practica bene dictum Angel.

k ¶Mismo. Punitur quis in eo in quo deliquit. vt in. d. authentica. omnes peregrini. sic & torquetur quis in eo in quo peccauit. vt tradit beatus

Gregor. 25. lib. mora. c. 4. gl. in. §. itẽ mutus. inst. quib. non est permiss. facere testa. ¶Lex. XXXI.

Caupo seu stabularius vbi peregrin[a] sine testamẽto moritur eius bona corã bonis hominib[a] ostẽdat, & rescribat, & dẽtur episcopo diocesano, vel eius vicario, qui scribat cõsanguineis successuris, vt veniant vel mittãt p̃ bonis & eis mittẽdis tradatur ea. Si verò non mittãt: nec sciatur, nec appareat, si habeant hæredes, eius bona Episcopi arbitrio in pia opera conuertãt: cauponẽ cõtra faciẽtẽ in triplũ ei[b] qd occultauit: puniãt, & istd triplũ & alia bona distribuant p̃ eius anima. h. d.

a ¶Sea dado en guarda. Per iudicem loci, intelligenam si iudex in vita eorum eis tenetur impertire auxiliũ: aliàs punitur vt in. l. 3. tit. 9. li. 1. ord. nisi forte sui ipsis mortuis iudex ad hoc tenebit.

b ¶E el embie a dezir. hoc ergo pertinet ad eũ epi, vt hic & i. d. auct. omnes peregrini. C. cõmun. de succes. non tñ vt dixi, reputarẽ absonũ, si hoc fiat per iudicẽ secularẽ loci: & facit ad hoc. j. co. l. proxima.

c ¶Pudiessen saber. Sic etiã sit restitutio paueribus, cũ non reperiatur ille nec hæredes eius, cui debet restitui, vi. per doct. in. ca. cũ tu. de vsu. & in c. cũ sit. de Iudæis.

d ¶Obras de piedad. Non ergo bona peregrinorũ, vt vacantia applicabũtur fisco: sed expendentur in pijs causis arbitrio episcopi, vt hic. & in. d. auct. omnes peregrini. & ibi not. Angel.

¶Lex. XXXII.

Causa peregrinorum, aut eorum successorum super bonis quæ secũ in peregrinatione deferunt, est breuiter terminanda.

e ¶Luego. Ex hoc verbo, & etiam ex sequentibus, videtur velle ista. l. q̃ procedatur in his causis peregrinorum summariè, sine strepitu & figura iudicij. iuxta ea quæ habentur in clem. sæpè. de verbo. signi. & cum dicit statim, intellige de exactissima diligentia, & omnibus frustrationibus amputatis: necessarium tamen in terualum inest omnino, quod patet, dum subdit, lo mas ayna &c. l. 2. §. confestim. ff. ad Tertull. Bald. in. l. nequicq̃ §. de plano. colum. 2. versic. quid si subaudierbio statim ff. de offi. proconsu. & cũ hic subdit, sin escatima, videtur idem importare, acsi dixisset, de plano: abbreuiabuntur ergo dilationes & dabitur libellus in modum posse. vt in. d. clem. sæpe. Bald. in dicto. §. de plano. in principio. & cum dicit, sin alongamiento, est dicere leuato velo, vt in. l. de submersis. C. de naufrag. libro. 11. Bartol. in. l. ne quid. colum. fin. ff. de incend. ruina, naufrag. sufficit ergo, si iudex procedat salua iustitia & æquitate. argumẽ. l. creditor. §. fi. ff. mand.

¶Titulus. II. Quemadmodum testamenta aperiantur.

f ¶En poridad. Ex hoc videtur, quòd iste Titulus non procedat, nisi in testamento in scriptis: dic tamẽ idẽ esse in testamento nuncupatiuo vel codicillo redacto in scriptis per notarium. gl. et Bartolus in. l. 1. in principio. ff. eodem.

¶Lex. I.

Hi quibus in testamento in scriptis aliquid relinquitur, pñt testamẽtũ petere aperiendũ: quia sua interest: & hoc petere debẽt corã iudice, post mortẽ testatoris, præstito prius iuramento q̃ non malitiosè, sed credentes sibi aliquid relictum petunt eius aperturam, nec pactum super relictis in eo factum, valet ante aperturam. h. d.

¶Ley. XXXI. Como deue ser puestos en recabdo los bienes de los romeros e delos pelegrinos quando mueren sin manda.

MVriẽdo algun pelegrino, o romero sin testamẽto, o sin manda en casa de algud alberguero: aquel en cuya casa muriere, deue llamar omes buenos de aql logar e mostrarles todas las cosas q̃ trae: e ellos estando delãte, deue las fazer escreuir, non encubriendo ninguna cosa dello: nin tomando para si, nin para otro fueras ende aquello que deuiere auer cõ derecho por su ostalage, o sil ouiesse vendido algo para su vianda. E porque las cosas dellos sean mejor guardadas, mandamos, que todo quãto eis fallarẽ, sea dado en guarda[a] al obispo del logar: o a su vicario: e el embie a dezir[b] por su carta a aql logar onde el finado era: q̃ aqllos q̃ cõ derecho pudierẽ mostrar, q̃ deuen ser sus herederos, que vengã: o embien vno dellos, con carta de personeria de los otros e q̃ gelo darã. E si tal ome viniere e se mostrare segũd derecho que es su heredero, deuẽ gelo todo dar. E si por auẽtura tal heredero nõ viniere o nõ supiere saber[c] onde era el finado, deuẽ lo todo dar e del pẽder é obras de piedad[d] allí do entẽdiere q̃ mejor lo podrã fazer. E si algun oslalero cõtra esto fiziere lo tomado, o encubriendo alguna cosa mãdamos q̃ lo peche tres doblado, todo quato tomare e encubriere, e q̃ faga dello el obispo o su vicario alsi como sobre dicho es.

¶Ley. XXXII. Como son tenudos los aportellados de los logares de guardar e de amparar su derecho a los pelegrinos e a los romeros.

TOdos los judgadores e officiales de nuestro Señorio, mãdamos, que señaladamẽte, sean tenudos, cada vno de llos, en su logar, de guardar, e amparar, a los pelegrinos, e los romeros, que non reciban tuerto, nin daño, en sus personas, nin en sus cosas, e que guarden ellos, e fagã guardar, a todos los otros, todas estas cosas, en fecho de los romeros: assi como sobredichas son. E demas desto, les mãdamos, que si acaeciere, que algunos romeros, o los herederos dellos, que vinieren por razon de sus testamentos, o de sus bienes ante ellos, q̃ los oyan luego, e los libren lo mas ayna, e lo mejor q̃ pudieren, e sopieren, sin escatima e sin alongamiento. De manera que su romeria, nin su derecho, nõ se les embargue, por alongãça de pleytos escatimosos, nin en otra manera que ser pueda.

Titulo. II. De como deuen ser abiertos los testamentos que son fechos en escrito en poridad.

EScriuen algunos omes sus testamẽtos en poridad, [f] de guisa que los testigos, que escriuen y sus nomes, non saben que es lo que esta escrito en ellos. Onde pues que en el titulo ante deste mostramos las maneras de como se deuen fazer: queremos aqui dezir de como deue ser abiertos despues que fueren assi fechos, porque los omes a quien fuere mãdada alguna cosa en ellos sepan ciertamẽte quanto es. E otrosi, que las poridades que son en ellos puestas, sean mejor guardadas. E mostraremos quiẽ puede mandar q̃ se abra el testamento. E ante quiẽ. E quãdo puede pedir que lo abran. E en que manera deue ser abierto, e mostrado. E ante quales.

¶Ley. I. Quien puede demandar ante el juez qua abrã el testamento que es escrito en poridad.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Mandado algo.* Et etiam illi quibus nihil est relictũ hoc petere possunt,si eorum interfit,vt pote si filius sit præteritus,& velit dicere testamentum nullum,secundum Ange.in.l.1.in prin.ff. eod. & sufficeret iuramentum ad probandũ,q̃ sua interest,vt voluit glo. & ibi Bar. in.l.1.in princ.ff.eod.Paul.in.l.1.C.eo.

b ¶ *Seyendo muerto.* Debet igitur priusquã testamentum aperiatur & publicef constare de morte testatoris, vt hic & in.l.2. §.si dubitetur. &.l. pupillares. ff. eod. & si notarius dicat, q̃ etiam mortuo testatore nõ debet publicare: qa testator præcepit non ostendi testamẽtũ, nisi certis annis elapsis, dic q̃ nõ creditur notario de hoc, nisi aliter de tali commissione appareat, secundum Ange. in d.§. si dubitef. & adde ad istam.l.1.1.10.titulo. 18. partita tertia.

c ¶ *Iurar.* Vide l.3.C.eod.

d ¶ *Cuydar.* Ex hoc apparet sufficere iuramentum absq; alia probatiõe interesse, vt dixi supra.

e ¶ *Pleyto.* Habes hic expressũ, q̃ sicut non tenet transactio, nisi inspectis & cognitis verbis testamenti,vel codicillorũ:sic nec pactum gratuitum.& hoc etiam tenuit glos.in.l. de his.ff.de transactio.& ibi Bar.Bal.Angel. & Alberic.contrariũ tamen ibi tenuerunt Guillel.Iacob.de Raue.Rayne.Paul.& Iason.

f ¶ *Nin composicion.* i.transactio, vt in.d.l.de his.& in.l.non est ferendus. ff.de transact.quid autem in sententia, an teneat non visis verbis testamenti:glo.in.l.3.§.1.ff.de transact.voluit q̃ in sententia non habeant ista locum. per.l.si mater in princ.ff.de execut.rei iudica.& tenet Bal.& Guillel.& Iacob.de Arena.in.d.l.de his.Bal.in.d.§ 1.Contrarium tamen tenet Paul.de Castr.in.d.l.de his.vbi etiam idem tenet Iason asserens se mirari de glos.& docto.tenentibus contrariũ: Cũm contra eos sit tex.expressus secundum eum.in.l.1.in princ.ff. quemadmod. testa.aperian.ibi neque apud iudicem ex quiri veritas aliter potest.Tu tene opinionẽ glos.Bal.& aliorum in quam etiam inclinat Alberic.in.d.l.de his.per tex.in.d.l.si mater.in princ. daretur tamen restitutio ex clausula generali propter iustum errorem, vt declarat ibi glos.Bar.& alij. Tenet tamẽ sententia de mero rigore.& ad.d.l.1.in princ.quam allegat pro se Iason.& etiam eam allegauit Albericus.Respõ.quòd ibi non decidit̃,quòd non posit proferri sententia non cognitis verbis testamenti, sicut dispositur non posse aliter transigi: sed tantum dicit tex.quòd veritas per iudicem aliter inquiri non potest, inter quæ verba longẽ interest .& pro hoc bene facit ista.l.partitarum, quæ tãtum annullat pactum, & transactionem initam non inspectis & cognitis verbis testamenti, & nihil de sententia iudicis dicit .alia in ista materia vide per glos. & docto.in dict.l.de his.& per Bartol.in.l. qui Romæ.§.duo fratres.4. 5.&.6.q.ff.de verbo.obliga.& in.l.Scyphi.ff. de opt.lega. & an possit renuntiari huic legi cum iuramento:Iason tradit late in.dict. l. de his.

EN poridad,e con escritura seyendo fecho el testamẽto,puedẽ aq̃llos a quiẽ es mãdado algo [a] en elde mandar ante el juez, q̃l abrã, seyendo muerto [b] el que fizo el testamento.Pero el que esto demanda,deue jurar [c] primero,q̃ lo nõ faze maliciosamẽte,mas por cuydar [d] q̃ en aquel testamẽto yaze algũa cosa,q̃ le fue mãdada a el,o a aquel por quien lo demãda.Esto es por quel testamento non pertenece tan solamente a vn ome solo,maguer sea heredero, mas a todos aquellos a quiẽ es manda da alguna cosa ẽ el.E poren de pleyto [e] nin composicion [f], que fiziessen antre li aquellos que cuydassen auer alguna cosa en el testamento,non deue valer,fasta que sea abierto [g] ante el juez.Ca non podria ser sabida la verdad ciertamente,de lo que es escrito e mandado en el testamento,a menos de ser abierto.E poren de podria acaescer,que rescibirian algunos engaño en la composicion que fiziessen ante.

¶ *Ley.II.Quando pueden pedir que se abra el testamento.*

EDir puede delante el juez qualquier de los q̃ dize en la ley ante desta, q̃ abrã el testamẽto, desque fuere finado aq̃l q̃ lo fizo.E si el testamẽto fuere en lavilla, o en el lugar do lo pidierẽ, deue lo fazer aduzir el juez ante li,e abrillo luego,assi como adelãte mostraremos.E si fuere a otra parte deue les poner plazo a los q̃ lo touierẽ,a q̃ lo aduzgã: e desq̃ lo aduxerẽ,deue lo otrosi abrir.E si por auẽtura alguno de los,q̃ touiessen el testamento fuesse rebelde de manera q̃ lo no quisiesse mostrar por mandado del juez,deue pechar [h] a aquel,o aquellos que lo demandassen,todo quanto les fuesse mandado en el testamento: e demas el daño e el menoscabo que les viniesse por esta razon,porque gelo non quiso mostrar.

¶ *Ley.III.En que manera, e ante quales omes deue ser abierto el testamento e mostrado.*

ABierto [i] deue ser el testamẽto delante del juez ordinario, e de los testigos, que son escritos en el. Pero en ante quel juez lo mande abrir, deue saber dellos,si es aquel el testamento, en que pusieron sus sellos,o fizieron poner: o en que escriuieron sus nomes. E los testigos deuen conoscer si son aquellos sus sellos: esi la mayor partida dellos dixeren que pusieron los sellos en el testamento,deue ser abierto ante ellos,e leydo:maguer todos nõ se acertassen y.E despues desto deue lo embiar a aquellos q̃ non fueron presentes, que conozcan sus sellos, si fuessen dolientes:o personas muy honrradas:o si fuessen en otra tierra, que non pudiessen ser llamados, nin venir sin grand trabaso [a].E si acaescieisse que alguno destos testigos negasse,que non pusiera su sello en el testamento: non lo deuen dexar por esso de abrir, como quier que alguna sospecha sea contra el testamento, por el niego de aquel testigo. E si por ventura el juez non pudiesse auer los testigos ante quien fue fecho el testamento,para abrirlo ante ellos, por que fuessen todos, o la mayor partida dellos en otra tierra: estonce dezimos, que si el judgador entendiesse que podria acaecer algund daño, o algund embargo por razon que el testamento non se abriesse, ante que aquellos testigos pudiessen venir, que deue fazer venir ante si omes buenos [b], e abrir el testamento ante ellos, e desque fuere abierto, deue lo mandar trasladar, e leer. E de si deue cerrar el testamento, e mandar,q̃ aquellos omes buenos que pongan sus sellos en el.E enesta guisa se pue de abrir el testamento,maguer non este delante ninguno de los testigos ante quien fue fecho.Pero despues que vinieren los testigos,deue les mostrar [c] el testamento que conozcan los sellos : e si fueren a otra parte embiar se lo alla segund de suso diximos. E deuen ellos jurar [d] que digan si es aquel el testamento que ellos sellaron, e onde fueron testigos. E desque aya tomado la jura, deuen fazer trasladar el testamento en su registro, e los dichos de los testigos que dixeron quando juraron: o en essa misma carta en que esta escrito el testamento, si ouiere y pargamino tanto en que se pueda escreuir lo que dixeron.E despues desto deue dar trasladoe del testamento,a aquellos aquien es algo mãdado en el,si gelo demãdarẽ.

¶ *Ley.IIII.Que puede fazer el judgador quãdo el testamẽto es fecho ante testigos sin escrito.*

ANte testigos paladinamente seyendo fecho el testamento o sin escritura, si alguno de aquellos aquien fue algo mandado en el,pidiesse al juez que fiziesse venir ante si los testigos,e reconoscibiesse los dichos dellos en escrito,ẽ la manera quel testamẽto fuera ordenado ante ellos, deue el juez [f] fazer lo assi [g], e desque los testigos fueren venidos ante el, deue los fazer jurar q̃ digan verdad: e de si deue fazer escreuir lo que dixeren. E vale tanto el escrito que fue fecho de [h] esta guisa,de los dichos de los testigos:como el testamento q̃ es fecho en escrito [h] E maguer q̃ muriessẽ los testigos todos, o alguno dellos, despues [i] que esto ouiessen fecho, valdria el dicho e la escritura.

a ¶ *Sin gran trabajo.* Seu sine magno incommodo, vt in.l.sed & si quis & ibi Bart.post glo.ff.eod.non enim debet officium suum sibi esse dãnosum,vt ibi habetur.

b ¶ *Ante si omes buenos.* L.sed & si quis.de qua ista sumpta est,dicit optimæ opinionis viris,vbi Ioannes de Imol. notat q̃ non sufficit aperturam fieri coram viris bonæ opinionis, si alij esset optimæ opinionis:& ideo dicit q̃ cautum est vt notarius in instrumento attestetur de hoc: quia licèt qs præsumatur bonus, non tamẽ præsumitur optimus seu non reperitur , q̃ de iure præsumat optimus, stãte verò ista l.clarum est q̃ sufficerent testes seu viri bonæ opinionis, prout à iure præsumuntur, vt tradit Bart. in auct. de testi. §. 1. colla. 7. & facit ista l. ad ea q̃ tradit Ange.& et Ioan. de Imol. in.l.1.6. fin. ff. quẽadmod. testa aperi.an si per statutum requiratur testes optimæ opinionis, de beat probari q̃ sint tales: nam ex hac. l. videtur q̃ ex quo sunt boni reputentur optimæ opinionis, qd etiã voluerũt Ioã. de Ligna.& Francis.Rampon.Prout refert Ioann.de Imol.in.d. §. fin. col.4.ad finem.licet ipse post Ange.vult contrarium.

c ¶ *Deuen les mostrar.* Quando testamentum in scriptis fit sine tabellione debent ista seruari , si verò fiat cum tabellione, prout communiter hodie fiunt in istis regnis, maximè post.l.3.Tauri, ista non requiruntur cùm propter auctoritatem tabellionis ipsa scriptura sit publica,& fidem faciat prout voluit glos.notabilis, quæ communiter approbatur in. l.2.in princi. in verbo publicum. ff. quemadmod. testa.aperi.tenet etiam glos.in.l.quæstionem.in verbo,ostenditur.C. de fideicommiss.Bal.in.l.hac consultissima.ad fi. C.qui testa. facer. pos.& in.l.1.ad fin.C.de testa.& in.l.omnium.eodem titul.& qualiter debeat tabellio conficere instrumentum publicationis, & de eius forma vid.Ioann.de Imol.in dict.l.2.in princi.& hoc nota,quia errant alij qui,qui talia instrumenta facta coram tabellione faciunt coram iudice publicari vt aliquando vidi:nam non est necessarium.& adde Ange.in.dict.l.1.&.2.C.de testa.

d ¶ *Deuen elles jurar.* Habes hic q̃ etiam in causis summarijs requiritur, quòd testes iurent.vid.per Barto.in extrauagan. ad reprimendum.in parte summarie,& in parte sine figura iudicij.& in.l.filius familias. ff. de donatio.

e ¶ *Dar traslado.* Sed an credatur huic exemplo per iudicem auctenticato seu publicato, etiam si originale testamentũ non appareat. vid. per Speculat.tit.de instrumẽ.edit.§.ostenso.versiculo.e. quoq; & versiculo sequẽti.& per Albe.in.l.publicati.C.de testa.& satis hic probari videtur, vt tale exemplum faciat fidem neq; requiritur q̃ probetur amissio originalis,prout aliqui dicebant in. l. publicati p text. ibi vbi Albe. post relatas opiniones ponit hæc verba , puto autem & sic vidi in iudicio seruari,q̃ si originale extat debeat exhiberi si petatur: quia multa possent esse vitia visibilia & inuisibilia in originali, quæ nõ fuerunt visa tempore publicationis: sed si p deret originale,tũc testaretur autẽtico , siue publicato iurante eo, q̃ vtitur dicto autentico,q̃ originale non habeat neq; dolo desierit habere,vt in.l.fi. C.de fid. instrumen. & ita et practicatur q̃tidie in regali [b] auditorijs, q̃cunq; petitur originale exhiberi.

f ¶ *Iur.* Vide l.3.C.eod.

g ¶ *Hazerlo anssi.* Citatis tamen his quorum interest , scilicet his qui abintestato succederent,si testamentum non esset, secundum Barto. & Bal.quem vid.in.l.publicati.C.de testamentis.limita vt per eum in.l. 1.in fin. C.eodem.sed quid si diu est, quòd facta est publicatio testamenti,an præsumatur , quòd interuenerit citatio eorum , qui citandi essent? vid.Specul.in. di.§.ostenso.versic.fed quid si post publicationem.& Ioann. Andre. & doctores in capitulo. Albericus. de testib. & communis opinio videtur ibi quòd sufficiat longum tempus idest decennium vt præsumatur ista solennitas interuenisse , maxime quando in instrumento fit mentio de citatione.quod ibi limitat Felin.ad fin. nisi ageretur de graui præiudicio tertij : nam tunc requireretur decursus triginta annorum. vt in capitul. peruenit. vbi per Imol.de emptio,& venditio.& intellige quando illa diutina observantia fuit scientibus partibus quibus hæreditas defuncti(si testamentum non esset) pertinet vt est de mente docto.& tradit Feli. in ea.sicut.de re iudica.col.14. Decius consil.409.& vid.etiam per Alex. consil.9.volu.3.

h ¶ *Escrito.* Intellige quando fuit publicatum testamentum in scriptis vt suprà eodem.l.proxima.vel fuit factum manu publica tabellionis vt ibi dixi.

i ¶ *Despues.* Secus si antea:nam tunc corrueret testamentum vt in.l. pu-

¶ *Aberto.* Aperto ergo testamento,sufficit q̃ sciant per relationẽ notarij, vel testiũ , seu aliàs certè sciatur, licet non inspiciantur verba testamenti ,secundum Paul. in. d.l. si de his.& sufficit , quòd in instrumento transactionis partes dicant quòd habuerunt notitiam contentorum in testamẽto, vt not. Bal. in d. l. de his. Si tamen ex relatione ista penderetur error: quia amplius sit in testamento,quã refertur , seu aliter disponatur quàm dicatur à parte, tunc non teneret transactio, vt not.Angel.in.d.l.1.in princ.ff.quẽadmo.testa-ape.& in.l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verbo.obliga. & licet Ioan.de Imol.ibi reprehendat Angel.tamen Alex.& Francis.de Aret.ibi tenẽt dictum Angel.& vide Socin.consil.214.volu.2.in secunda dubitatione.

¶ *Lex.II.*

Cõpellit iudex tenẽtẽ testamentũ ad eius ẽditionẽ vt aperiat .Et si in illo loco nõ est testamentũ,assignabit terminũ ad portandũ. qd si tenens dare nolit,tenetur perentibus ad relicta & interesse.h.d.

¶ *Deue pechar.* Adde.l.3.§.condemnatio.ff.de tabul .exhiben.& de legatario furante testamentum.vide.l.fi.tit.7.infra ead.partita.

¶ *Lex.III.*

Aperiri debet testamentũ testibus iuratis,sua sigilla & subscriptiones cognoscentibus: & iudex ordinarius aperit illud, & dat copiã illis quorum interest:sed si omnes testes non sint præsentes : hoc fiat coram maiori parte,& etiam coram minori:si iudex viderit quòd est necesse q̃ aperiatur:& hoc faciat coram hominibus probis & postea mittat testibus testamentum : si sunt in firmi, vel personæ egregiæ, aut absentes:vt subscriptiones & sigilla cognoscant:& negatio alicuius de testibus non impedit aperturam:licet reddat testamentum suspectum.h.d.

¶ *Aberto.* &c.de forma publicationis testamenti,vltra istam.l. & sequentem.vid.Speculato.titu.de instru.ædit.§.ostenso.col.pe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

blicati.C.de testa.& in.l.cum in initio.ff.quemadmod.testa.aper.& tenet Albe.in.l.1.§.si quis neget.eod.titu. & satis videtur hic probari à sensu contrario.Imò & si vnus tãtum de testibus necessarijs moreretur ante publicationem testamenti idem esset.argumento. l. si vnus.C.de testa.& tenet Abb.in.c.fi.de fid. instru. quod etiam videtur ꝓbari hic vt dixi, & licet per duos vel tres testes probaretur ꝙ ille vel illi qui mortui sunt fuerunt rogati in testamento idem esset dicẽdũ quãdo venientes abintestato negarent nedũ solennitatem verum etiã veritatem testamenti, de quo vide per glosſ. in verbo docere poteſt. in. l. 2. C. de bono. posſe. secũdũ tab. & ibi latẽ per Bar. & docto. & adde ad prædicta glosſ. in. l.2.in verbo. publicum. ff.quem admod. testa. aper. & per glosſ. vbi Bar. in. l. gesta. C. de re iudi.

a ¶ *La escritura.* Quæ licet posſea perderetur casu fortuito posſet probari tenor & eius amissio per duos testes, vt in. l. testiũ. C. de testi. vbi Bal. & Salice. notant Alexan. etiam & Iaſ. in. l. 2. C. de bonor. posſe. secundũ tabulas.

b ¶ *Desechar.* Vt supra ead. par tita. titu. proximo. l. 9. & quæ dixi in. l. 1. illius titu.

rá[a] dellos, biẽ assi como si fuesse testamẽto acabado, seyẽdo las personas de los testigos atales, q̃ nõ los puedẽ desechar[b].

¶ *Ley. V. En que manera deue el juez dar traslado del testamento a quien fue mandado algo en el.*

EL juez deue dar traslado del testamẽto a los herederos[c], biẽ assi como esta escrito el testamẽto original: mas a los otros a quiẽ es mãdado algo en el, nõ deue dar traslado, si nõ solamẽte de lo q̃ a ellos pertenece[d]: pero nõ deuẽ en el escreuir el dia[e], nin el mes, nin la era en q̃ fue fecho. E esto deue fazer assi, porq̃ aql q̃ rescibiere el traslado, nõ pueda fazer falsedad en el testamẽto. Pero si aql que fiziesse el testameto, vedasse q̃ nõ abriesſẽ alguna parte, como si dixesse: tal cosa q̃ yo establezco en el mio testamẽto, mãdo q̃ nõ sea abierta, ninguna cosa, nin publicada fasta a tal tiẽpo, o fasta a tal dia: o si dixesse: maguer lo abrã, mãdo q̃ nõ den traslado de tal cosa q̃ y esta escrita, a ome del mũdo, ca en aql manera q̃ el mandare[f], assi lo deue el juez guardar. Otrosi dezimos, q̃ el juez nõ deue dar traslado de aquello que el entendiesse en el testamento, de q̃ podria nacer peligro[g] alguno, maguer el fazedor del testamẽto nõ lo ouiesse vedado.

¶ *Ley. VI. Porque razon se podria mouer el testador a defender que non abriessen el testamento fasta tiempo cierto.*

DVbdarian algunos, porque razon se mouería el fazedor del testamento a vedar que lo nõ abriessen todo, o parte del, assi como diximos en la ley ante desta. Onde para sacar los desta dubda, queremos lo aqui dezir: e dezimos, q̃ si el testador ouiesse fu fisо, q̃ fuesse menor de catorze años, si le estableciesse por su heredero ẽ tal manera, q̃ si el moço muriesse antes deste tiẽpo, que heredasse todo lo suyo otro alguno que nõbrasse señaladamẽte en el testamento, porq̃ sospechasse el fazedor del que este a tal se trabajasse de muerte del moço, porque heredasse sus bienes, quãdo esto sopiesse, por esta razon vedaria q̃ lo nõ abriessen fasta q̃l moço ouiesse catorze años. E la manera q̃ mostraro los sabios antiguos[h], para esto mejor fazer es esta: assi como si el testador escreuiesse, o fiziesse escreuir encima de la carta del testamento, aquella razon que vedasse que nõ abriessen, e la cerrasse, e la sellasse, e escreuiesse[i] sobre la plegadura de la carta, como defiende que aquella parte del testamento, que nõ la abriessen fasta alguñd tiempo, o dia cierto, e dende ayuso[k] de la carta escriuiesse aquella parte que el quisiesse que fuesse abierta despues de su muerte. E en aql la manera deue ser guardado, e abierto el testamento, como mandara aquel que lo fizo, e non en otra manera.

Titulo. III. De como deuen ser establescidos los herederos en los testamentos.

b ¶ *Defechar.* Vt supra ead. par tita. titu. proximo. l. 9. & quæ dixi in. l. 1. illius titu.

¶ *Ley. V.*

Hæredi datur copia totius tenoris testamẽti, legatario autem solum sui legati sine die & anno: vt falsitas euitetur: si tamen aliquã partem aperiri testator vetuit: vel vsq; ad certũ tempus: eius volũtas debet seruari: nec debet iudex copiam dare eorum, in quibus periculum sequi posſet: licet testator dari non prohibuerit. h. d.

c ¶ *A los herederos.* Approbat opinionẽ glosſatoris pilei de qua p glo. in l. 3. C. quẽadmod. testa. aper. & voluit etiã gl. vt declarat ibi Bart. in. l. 2. §. diẽ. ff. eo. quid autẽ, si is q̃ perit ædition nõ sit hæres scriptus, sed hæres legitimus qui alias testamẽto nõ obstãte succederet abintestato vel forte qui perit est filius ex hæredatus? die q̃ tunc debet ædi. tamen sine die & consule, secundum Bal. in. d. l. 3. & adde ad istam legẽ l. ipsi autem hæredi. cum. l. sequenti. ff. eod.

d ¶ *De lo que a ellos pertenece.* Adde. l. argẽtarius. §. ædi. ff. de æden. & quod habet & etiã notat ꝑ docto. in. c. contingit. de fid. instru. & quæ not. Bar. in rubr. ff. de nou. oper. nũtia. & dati debet particula talis cum in stitutione hæredis, vt scire posit legatarius quẽ habeat cõuenire, vt et

e ¶ *El dia.* Cõcordat. d. l. 2. §. diẽ. ff. eod. & l. 3. C. eo. & intelligẽ etiã quando petitur officio iudicis: à tabellione qui tenetur reddere ratione officij, intelligẽ etiã quãdo petitur, vt legatarius inspiciat qd in testamẽto scriptũ est, tunc enim debet fieri sine die & cõsule, vt hic & in dictis concordan. & sic vt sciatur, an eorũ interlit. vbi verõ cõstaret de eorũ interesſe, tũc etiam cũ die & cõsule ædi debet etiã legatario qui in re legata habet loco hæredis. l. id tempus. ff. de vsucapio. secundum Ia. cob. de Areti. Cyn. Albe. ric. & Bald. in. d. l. 3. C. eo. Bart. etiã in. d. §. diẽ. & est ratio secundũ ꝙ ibi declarat Ioan. de Imol. quia ratione officij tabellionis spectat ad eũ dare in publica forma, & per consequens cum die & consule cũ talia requirãtur ad solennitatẽ instrumenti, vt in. l. 38. tit. 18. parti. 3. & quia debet fieri ad finẽ, vt posit ꝙ bare de iure suo & probatio aliter fieri non posſet, ni si exhiberetur sibi instrumentum in publica forma, & circa illã ædition instrumenti sine die & consule dixi aliqua notabilia in. l. 11. titu. 18. §. allega. vide ibidem.

f ¶ *Que el mandare.* Not. bene quia non ita expressum est de iure cõmuni, si bene memini, licet satis probetur. in. l. pupillares. ff. eo. & ibi Ioã. de Imol. & satis expresse probatur in. l. 3. C. eo.

g ¶ *Peligro.* Latius est verbum hoc quam id qd habetur in. l. 3. C. eod. tit.

¶ *Lex. finalis.*

Ne substitutus captet in mortem pupilli instituti: potest testator in fine testamenti apponere substitutionẽ & claudere eam, vetareq; ne pars illa testamẽti vsq; ad certũ tẽp[o] aperiat: vt substitut[o] ignoret substitutionem factam, & iudex adimplebit testatoris voluntatem. h. d.

h ¶ *Los sabios antiguos.* Vt in. §. fin autem. inst. de pupillaris substi. & l. pupillares. ff. quemadmo. testa. aperian.

i ¶ *Escriuiesse.* Ex sola enim claustura & sigillo tabularũ pupillarium, videtur hoc velle testator, vt in. l. pupillares. ff. eo. & intellige quando de per se essent tabulæ pupillares.

k ¶ *Dende ayuso.* Vide. Ioa. Fab. in. d. §. fin aut. ẽ. qui etiam ponit qualiter ista substitutio pupillaris quæ aperiri vetatur a testatore posſit fieri in medio testamenti, vel in alia charta.

a ¶ *Fundamẽto e rayz.* Concordat cum hoc text. §. ante hæredis. Institu. de lega. & adde, quod honor est & conseruatio famæ defuncti habere hæredem. vt tradit Bald. in. l. prima. cosũ. fina. C. si quis omiſ. cauſ. testa. & not. bene, ꝙ hic dicitur, fundamento e rayz. nam ex hoc colligitur ꝙ alias dicitur in. l. non codicillium. C. de testa. quod qui instituit hæredem non codicillari, ſed testari videtur: hodie verõ per legẽ ordinamẽ. prima tit. 2. lib. 5. etiam si desit institutio hæredis & sic fundamentum istud deficiat adhuc debentur relicta in testamento & quæ alias in eo dispoſita sunt. ſed an etiam stãte. d. l. ordina. requiratur ꝙ hæreditas adeatur ab intestato? videtur, ꝙ sic ex verbis illi[p]. l. & facit. l. 2. ff. de fideicom, libert. & l. qui filio. §. seruus. ff. de hæredib. instituẽ. & qd not. Bald. in. l. hac consultiſſima. §. pen. C. de testa. vide tamen quæ di xi in. l. 37. titu. 9. infrã ea. parti. in glo. ſuper verbo, los fructos. id tamen quod habetur quasi legatum nullam requirit additionem etiam ab intestato. gl. & ibi etiam not. Aa gel. in. l. filiæ cuius. C. famiherciscund.

¶ *Lex. I.*

Instituere hæredem idẽ est quod eum facere dominum bonorum: & per hanc institutionem testator relinquit beneuolẽ suã, de quo eius anima quietatur: & hæres per institutionem magis opulentatur. h. d.

b ¶ *Finque señor.* Intellige vt habeat id ius quod defunctus habebat: nam id quod quis habet hæredi suo relinquit non plus. l. publia. §. Titia codicillis. ff. de condit. & demonstra.

c ¶ *En lugar.* Nam hæres & defunctus reputantur vna & eadem persona vt hic. & in authen. de iureiur. à mor. præſti. in princi. alia tamen vt hic. & in authen. de iureiur. à mor. præſti. in princi. alia tamen est conſcientia defuncti alia hæredis. vt per Bald. in authen. ſi tamen. C. de tempo. appel. in notabili quæstione, de qua ibi per eum. & not. quod hæres censetur tenuiſſe & poſſediſſe rẽ eo modo & forma qua defunctus poſſedit vt per Paul. de Caſtr. in nota. quæstione in. l. ueq; fructuarius. C. de vſufruct.

d ¶ *Aquel que la establesco.* Nostra enim interest habere hæredem vt hic. & in. l. & quia. ff. de interrogato. actio. & tenet Bal. in. l. qui ſe patris. colum. 1. C. vnde libe.

¶ *Lex. II.*

Poteſt hæres instituere rex: regina aut eius camera vniuersitas locus

EVndamento e rayz[a] de todos los testamentos de qual natura quier q̃ sean es establecer herederos en ellos, como quier que alas vegadas se comiençan de otra manera, segund es voluntad de aquellos que lo fizieren. Onde, pues que en los titulos ante deſte, mostramos quien puede fazer testamento: e en que manera, e como lo deuen abrir: conuiene que digamos en este titulo del establecimiento delos herederos, que fazen los omes en los testamentos. E demostraremos que cosa es establecer heredero. E que pro viene ende. E quiẽ lo puede ser. E porque palabras ha de ser establescido. E en que manera. E en quãtas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos. E de si diremos, todas las otras cosas, q̃ pertenecen a esta razon.

¶ *Ley. I. Que cosa es establescer heredero, e a quien tiene pro.*

AEredẽ instituere, en latin tãto quiere dezir en romãce, como establescer vn ome a otro por su heredero, de manera que finque Señor[b] despues de su muerte de lo suyo, o de alguna partida dello: en logar[c] de aquel quel establescio[d]. E tiene muy grand pro a aquel que lo establescio[d], porque dexa lo suyo a ome que quiere bien e parte se su anima deste mundo mas folgada porende. E otrosi tiene pro al heredero, porque se le acrecen mas los sus bienes deste mundo por ello.

¶ *Ley. II. Quien puede ser establescido por heredero de otri.*

STablescido puede ser por heredero de otro Emperador[e]: o Emperatrix, o Rey, f o Reyna. E otrosi la camara de cada vno dellos, e la egleſia[f] de cada vn lugar honrado[g], que fue fecho para seruicio de Dios, e obras de piedad. Otrosi cibdad[h], o villa, o conceſo, o todo ome quier sea padre, quier sea fijo, o cauallero, e quier sea cuerdo, o loco, o mudo, o sordo, o ciego, o gastador de sus bienes, clerigo, o lego, o monge. E breuemente dezimos, que todo ome aquien non es defendido[i] por las leyes deste nuestro libro, quier sea libre, o sieruo[k] puede ser establescido por heredero de otri: pero si el sieruo fuesse de tal ome en que el Señor del non podria ser establescido por heredero, estonce non lo podria el ser. Fueras ende si el Señor[l] a forrasse tal sieruo como este, e ante que entrasse en posſesſiõ de la heredad. Ca estonce este atal, bien podria heredar[m] aquello, en que fuesse establescido por heredero, e non se le embargaria por la razõ sobredicha de su Señor. E esſo miſmo seria, si el Señor vendiesse tal sieruo como este a ome que podiesse ser establescido por heredero segun derecho. Ca estõce el sieruo biẽ podria auer la heredad, en q̃ fuesse establescido por heredero, cõ otorgamiẽto de ste nueuo Señor. E aun dezimos, que el

e ¶ *Emperador.* Adde. l. cum hæredes. C. q̃ testa. fac. poſ. vbi glos. dicit idem in Papa.

f ¶ *E la egleſia.* Adde. l. i. C. de sacroſan. eccl. & ca. quicũq;. 17. q. 4. vbi habetur de consilio. B. Auguſtini non esſe exhæredandũ filium vt detur eccleſſe qd dictum intelligitur reſpectu legitimæ secus ſi alias. vide per Alexand. in. l. patũ quòd dotali. C. de pac. & per Deciũ in. l. licet inter priuatos. tertio nota. eodẽ titulo.

g ¶ *Cada vn lugar honrado.* Adde legẽ. 1. C. de sacroſ. eccleſ. & l. hæreditatis. C. de hæredib. instituẽ. & in. §. testamenti. Inſtit. de hæred. qualit. & differen. & vide quod habetur in. l. collegium. C. eodẽ.

h ¶ *Cindad.* Adde dictam legem. hæreditatis. C. eo. cũ concordã. ibi poſitis in glo.

i ¶ *Aquien no es defendido.* Sumptum est à dictis Azo. C. eodem. in ſumma. col. fina. & qui ſunt capaces & qui capere prohibentur, aut quibus non est testamenti factio paſsiue. vide per gloſſ. in. §. legari. Inſtitu. de lega. & infra eodem. l. 4.

k ¶ *Sieruo.* Adde. l. non minus. ff. eodem.

l ¶ *Aforraſſe.* Adde. l. ſi ſeruus eius. ff. de acqui. hæredit.

m ¶ *Bien podria heredar.* Adde. d. l. ſi ſeruus. ſed hoc videtur mirum cum & vt ſupra hac. l. dicitur, capacitas vel incapacitas conſideretur reſpectu perſonæ ſerui, vt habetur in dicta. l. non minus. ff. eodem. & in. l. ſi mihi & tibi. §. regula. ff. de lega. primo. & sic videtur quod non poſſit reconualeſcere ratione manumiſſionis vel alienationis. l. quod ab initio. ff. de regulis iuris. & quia in inſtitutione debet adeſſe capacitas tribus temporibus. vt in. l. ſi alienum. §. in extraneis. ff. eodem. & in. §. in extraneis. Inſtit. de hæred. qualita. & differen. & l. 22. infra eodem. non ergo ſufficit capacitas tempore additionis. vnde gloſſ. & docto. in d. l. ſi ſeruus. multum laborant in ſolutione huius difficultatis. Bartolus intellexit quando ſeruus fuit inſtitutus, ſui contemplatione & non quando contemplatiõe domini vel ſimpliciter, quia cum ſimpli

Universidad de Deusto
Biblioteca

citer perinde habetur acſi contemplatione domini, vt in lege. cum aliquis. C. de iure deliberan. & Bartol. ſequuntur Paul. de Caſtr. & Ioā. de Imol. licet non bene declarat: Angel. vero reijcit intellectum Bartol. tanquam diuinatorium, & per alia fundamenta quibus reſpondent Paul. de Caſtr. & Ioan. de Imol. mihi placet intellectus Bartol. qui videtur magis communis quam intellectꝰ Angel. & Iacob. de Aren. qui dicebant. d. l. ſi ſeruus. lo- qui in ſeruo qui omnino erat incapax, ſed hæres ſcribi poterat licèt vt ab indigno fiſcus poterat auferre cōfunditur ex verbis dictis. l. ſi ſeruus. & apertius ex verbis huius legis partitarū cum ſuperiꝰ dixit, que el Señor del nō podria ſer eſtableſcido por heredero.

a ¶ *Fueſſe muerto.* Adde legem. ſeruus hæreditarius. ff. eodē. &. §. ſeruus alienus. & ibi gloſſ. Inſtitu. eod. in verbo, teſtamenti factio.

sieruo puede ſer eſtableſcido por heredero de otri, maguer ſu Señor fueſſe muerto[a]. Pero non puede ganar la tenencia del heredamiēto, faſta que lo mā de el heredero de ſu ſeñor.

¶ *Ley. III. Como puede el teſtador eſtableſcer ſu ſieruo por heredero ſi quiſiere.*

SI el Señor ouieſſe tan gran amor cō algun ſu ſieruo, que non auiendo fiſos, lo fizieſſe heredero de lo ſuyo, poder lo ya fazer, e ſeria porēde heredero, e libre, maguer nō lo ouieſſe aforrado: ca entiende ſe[b] que lo faze libre, pues quel dexa todo lo ſuyo faziēdo lo heredero. Pero ſi alguna dueña q̄ ouieſſe ſieruo, fueſſe acuſada q̄ fazia adulterio[c] cōel, e en ante q̄ fueſſe librado[d] el pleyto dela acuſaciō, lo eſtableſciesſe ella por ſu heredero, nol valdria: porque fuerte ſoſpecha ſeria cōtra ella, q̄ era verdad lo que della acuſaron, pues tāto lo amaua, quel fazia ſu heredero.

b ¶ *Entiende ſe.* Si tamen ſeruum expreſſe inſtituit purè libertatem tamen ei dedit ſub conditione tunc non erit liber ex inſtitutione, ſed eam debet ſperare ex diſpoſitione expreſſa quā teſtator fecit, ita dicit glo. notabi. in. l. quotiens. §. ſi. ſuper verbo, die veniente. & ibi not. Ioan. de Imo. ff. eod. & adde ad iſtam. l. §. idemq; iuris. Inſtit. quib. ex cauſ. manu. non licet. &. l. penulti. C. de neceſſar. ſeru. hæredib. inſtituendis.

c ¶ *Adulterio.* Adde. l. his verbis. §. interdum. ff. eod. & facit. l. prima. C. de mulier. quæ ſeru. propr. ſe immiſ. & in. c. ſi qua eum ſeruo. vbi bona glo. n. quæſt. 2. §. eſt autem caſus. vbi bona glo. Inſtitu. de hæredib. inſtituen. & mulier incontinens inter ſeruos dedecus eſt totius cognationis eius. l. vnica. C. de ſenatuſconſult. claudia. tollen. & ibi Bald.

d ¶ *Ante que fueſſe librado.* Poſtea ergo teneret manumiſsio, vt hic & in dicta lege. his verbis. §. interdum. ff. eod. & in. §. eſt autem caſus. Inſtit. eod. ſed quid ſi pendente accuſatione fuit inſtitutus, & poſtea fuit ſequuta abſolutoria, an tenebit inſtitutio? gloſſ. videtur velle quod non in. l. cum filius. §. ſeruus. ff. de lega. ſecundo. & videtur de mente huius. l. ibi, porque fuerte ſoſpecha, quæ ſuſpicio non videtur purgari per ſententiam, & hoc videtur tenendum, licet aliud voluit Raphael in. d. l. his verbis. §. interdum. & Ange. in. d. §. eſt autem.

¶ *Lex. III.*

✠ Non habens filios poteſt ſeruum ſuum hæredem inſtituere: & licet de manumiſsione non fecerit mentionem, conſequitur libertatem & hæreditatem. ſi tamen domina de adulterio cum proprio ſeruo commiſſo accuſetur: non poteſt eum inſtituere donec ſit abſoluta. hoc dicit.

¶ *Lex. IIII.*

✠ Non poteſt hæres inſtitui deportatus vel in metallum vel opus metalli, vel alterius operis principis perpetuò damnatus, legata tamen particularia poteſt habere taliter damnatus: nec poteſt hæres inſtitui de hæreſi condemnatus: aut baptiſmum ſcienter bis recipiens: nec apoſtata fidem dimittens: aut confraternitas, ſeu collegium cōtra ius vel principis voluntatem facta, vel de damnato coitu procreatus: vt ex religioſa vel conſanguinea. ſi. d.

e ¶ *Deportatum.* Habes hic text. expreſſum pro opinione communi, de qua in. l. i. C. de hære. inſtituen. contra gl. fin. ibi licet glo. illam multis modis conatur ſuſtinere Ioan. de Imo. poſt Iacob. Butri. in. l. ſi ſeruus eius qui. ff. de acquiren. hæredi. colum. penulti. & fin. habes ergo hic, quòd inſtitutio deportati eſt pro non ſcripta, & ſic hæreditas venit nō ad fiſcum: ſed ad venientes ab inteſtato, ſecundum dictam communem opinionem quæ approbatur hic, quod etiā patet quia quando quis quiparat illa l. deportatum damnato in metallum, in quo nullum eſt dubium, quòd eius inſtitutio ſit pro nō ſcripta. vt in. l. ſi in metallum. ff. de his quæ pro non ſcript. habē. & adde. l. fin. tit. 7. infra ead. partit.

f ¶ *De casar.* Ad de dicta lege tertiā. ff. de his quæ pro non ſcript. habeā.

g ¶ *Para ſiempre.* Hoc dicit, ſi ad tempus hoc faceret, non videtur in metallum damnatus, vt in l. capitalium. §. diuus autem Adrianus. ff. de pœn. & quid de damnato ad mortem vel ad perpetuum carcerem vide Barto. in dicta. l. ſi de his quę pro non ſcrip. &. l. 4. in ordi. taurinis.

h ¶ *Otras mandas.* Ad alimenta intellige, vt habetur in. d. l. 3. & notatur in l. ſi deportati ſeruo. ff. de lega. 3.

i ¶ *Hereje.* Adde. l. fin. C. de hæreti. & authenti. credentes. eod. titul. & l. fina. titu. ſeptimo. infra eadem partita. Sed an poſsit Iudæus hæreſim ſtitui vel ei aliquid legari? fuerunt variæ opiniones: nam gloſſ. in lege prima. C. de iudæis. tenuit quòd ſic. & idem voluit Cynus, Albericus, & Salyceetus in lege prima. C. de ſacroſanct. eccleſijs. & Bartol. in lege, cum ſenatus. ff. de rebus dub. Angel. verò in dicta lege prima. prout refert Anan. in capitul. Iudæi. el ſegundo. de iudæis. tenet contrarium. & idem tenet gloſſ. & in hoc videtur inclinare Ioannes de Anania in dicto capitulo. Iudæi. el ſegundo. de iudæis. allegant capitul. multi. vigeſimaquarta quæſtione ſecunda. ſed illa litera, prout dicit Socin. in dicta lege. cum ſenatus. loquitur in hæretico. allegant etiam capitulum. ſi quis epiſcopis. de hæretic. cum ſequenti. cui reſpon. Socinus in dicta lege. cum ſenatus. & inducit pro contraria parte. vide ibi per eum, & certè in eccleſiaſticis perſonis caſus ibi videtur, quòd ab eis Pagano vel Iudæo, nil poſsit relinqui: de laicis verò non ita reperitur, imò iſta. l. partitarum. cùm enumerat incapaces, non dicit aliquid de Iudæis in particulari: vniuerſitati tamen Iudæorum relinqui non poteſt. dicta lege prima. C. de Iudæis. quod tamen Iudæus vel Paganus non poſsit hæres inſtitui habetur in lege fina. titulo ſeptimo. infrà eadem partita. & in. l. 16. titul. ſexto. libro. 3. foro. ll.

k ¶ *Baptizar dos vezes.* Azo. C. eodem in ſumma. ad finem. dicit baptiſmatis iteratores: eſt enim hæc vna ſpecies hæreſis, vt habetur vigeſimaquarta quæſtione tertia. capitulo penultimo. verſicu. nouatiani. & capitulo. non licet. & capitu. rebaptizare. & capitu. quiuis. de conſecratio. diſtinctione quarta. & capitul. qui in aliquo. 5i. diſtinctione. & lege prima. C. ne ſanct. baptiſ. reite. & tene menti iſtam legem partitarum. ad hoc, & an idem ſit dicendum de reordinato, & de reconfirmato ſcienter? videtur idem dicendum. pro quo facit quòd notat Archidia. in dicto capitul. qui bis. in contrarium facit, quia hæc eſt. l. pœnalis, vnde non videtur extendenda.

l ¶ *Apoſtatas.* Adde. l. tertia. C. de apoſta.

m ¶ *Nin ayuntamiento.* Adde. l. collegium. C. eodem.

a ¶ *Contra derecho.* Regulariter de iure communi omnia collegia ſunt reprobata, vt habetur in lege tertia. §. in ſumma. ff. de colleg. illic. fallit in aliquibus quæ de iure gentium, vel ciuili ſunt approbata, de quibus vide Barto. in lege fina. ff. de colle. illic. verſicul. videamus. & adde §. conueniticulas. & quæ ibi dicit Bal. de pac. iuramen. firm. & de collegijs approbatis vide in. l. 1. & in. l. ſicut. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. nom. & in. l. fina. C. de iuriſdictio. omn. iudic.

b ¶ *Contra voluntad.* Nota ergo collegia non poſſe fieri prin cipe inconſulto, vt hic & ad de, quòd habetur in capit. fin. de religio. domib. libr. 6. & quæ habentur in. l. 1. & ſecunda. & fin. tit. 11. li. 8. ordina. rega. & q̄ tradit Bart. in extrauagant. qui ſint rebelles. in glo. ſupe verbo, orcuſte.

que fueſſe fecho contra derecho[a], o contra voluntad[b] del Rey, o del principe de la tierra. Nin puede eſtableſcer por heredero a ninguna perſona que fue naſcida de dañado coitu[c], que quiere tanto dezir, como de vedado ayuntamiento: aſsi como de parienta, o de muger religioſa[d].

¶ *Ley. V. Como la muger que caſa ante que ſe cūpla el año que murio ſu marido non puede ſer eſtableſcida por heredera.*

VGer q̄ caſaſſe ante de vn año deſpues de muerte de ſu marido, no la puede nin gun ome eſtraño eſtableſcer por heredera, nin otro que fueſſe ſu pariente del quarto grado[e] en adelāte.

c ¶ *Naſcida de dañado coitu.* Ex generalibus verbis huius. l. videtur quòd non poſsit ſpurius ſeu natus ex damnato coitu inſtitui hæres ab aliquo, & ſi non ſit pater, ſed & ſi ſit alius extraneus ille qui inſtituat: cùm enim æquiparet iſtos nefarios & ſpurios hæreticis, & alijs qui à quocunque capere non poſſunt iure inſtitutionis: ſic videtur velle in iſtis vt æqualis ſit determinatio. l. iam hoc iure. cum ſimilibus. ff. de vulgari & pupilla. ſed contrarium videtur dicendum & quòd iſta. l. intelligatur, quòd illi ex coitu damnato nati nō poſſunt inſtitui à parente: & quòd non prohibeat quòd à fratre vel alio poſſint inſtitui: cùm hoc ita ſit deciſum iure communi, vt probatur in. l. ſi is qui ex bonis. ff. de vulgari & pupillari. & not. glo. ſingularis in authentic. quib. mod. natura. effici. ſui. §. fi. ſuper verbo, participium. colla. 7. quæ communiter approbatur, & etiam ita intellexit Azo. ex cuius dictis ſumpta eſt iſta. l. C. de hæredib. inſtituen. in ſumma. in fine. & patet ex locis vnde ſe remittit, & ita etiam tenet Barto. in. l. 1. in princi. ff. de iure fiſci. & adde ad prædicta. l. 10. tit. 13. infra ead. partita.

d ¶ *Muger religioſa.* Gratia exempli ponit, vnde idem eſt dicendum, in aliis ſpurijs ex damnato coitu natis, vt dixi in. l. 13. titu. 11. ead. partita. vbi vide quæ dixi de filio adulterino reſpectu ſucceſsionis matris & quomodo liceat aliquid relinquere filio ſpurio, vide per Alberic. in I. humanitatis. C. de natura. libe. & in. l. ſi is qui ex bonis. ff. de vulgari & pupillari. & per Bartolum in. l. fin. colum. ſecunda. ff. de his quib. vt indig. Ioan. de Plate. in. l. prima. in fine. C. de delato. libr. decimo. alios caſus vltra hic expreſſos, in quibus quis eſt incapax vide in auth. de raptu mulie. collat. 9. & ibi not. Bartol. vbi habetur, quòd mulier rapta nubens raptori non poteſt aliquid capere ex teſtamento raptoris, quod fortè etiam de iure canonico procedet: cùm lex poſsit tollere ta le lucrum: non tamen caret ſcrupulo, quia ex hoc tollitur libertas matrimonij contrahendi, ſeu intimidat contra id quod not. gloſſ. in. c. de puellis. 36. quæſt. 2. quam ſequitur Abb. in capitu. primo. de ſponſal. & in capit. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitu. Alexand. in. l. Seius & Aurelius. ff. ad leg. Falcid. & licèt glo. in. c. cum ſecundum leges. de hæretici. lib. 6. in verbo, certaq;. dicat contrarium eius quod dixit gloſſ. in. d. l. c. de puellis. aduertendum eſt, quia loquitur circa pœnam amiſsionis dominij bonorum raptoris, quæ lex propter raptum detulerat mulie ri raptæ: quia ſub hac conditione viſa fuit lex dediſſe, & nimirum ſi lucrum quod ipſa lex dedit, poſsit auferre: in noſtro verò caſu lex nihil in hoc dederat mulieri raptæ, & imponere pœnam, vt non poſsit capere ex teſtamento viri raptoris eſt mera pœna, annexa prohibitio ni matrimonij igitur de iure canonico non poteſt procedere: & hoc vi detur verius, quanto magis quòd etiam in caſu gloſſ. c. cum ſecūdum leges. communior eſt opinio contra illam & docto. magis communiter ſequuntur gl. in. d. c. de puellis. confirmantur prædicta ex eo quod pœna impoſita de iure ciuili mulieri ſecundo nubenti infra annum luctus, vt non poſsit capere ex teſtamento, vt in lege prima. C. de ſecund. nup. & infra. l. proxi. ſublata eſt de iure canonico: & aliæ pœnæ in hoc impoſitæ. vt in cap. fin. de ſecun. nupt. & tenet gloſſ. in. d. l. 1. & docto. communiter. in dicto capi. fina.

¶ *Lex. V.*

✠ Mulier ſecundo intra annum luctus nubens non poteſt hæres inſtitui per non conſanguineū nec per conſanguineū vltra quartum gradū, & ideò prohibetur intra dictum annum nubere ne ſit dubium an primi vel ſecundi mariti ſit ſoboles quam anno illo habuit: & quia ſecundus vir de ea tam breuiter nubente ſuſpicaretur. h. d.

e ¶ *Del quarto grado.* Adde legē primā. verſic. eadem. & ibi glo. & Azo. in ſumma. C. de ſecun. nupt.

f ¶ *Por dos razones.* Sumpta eſt ex. l. liberorū. ff. de his qui notan. infa. & à. l. conſenſu. C. de repud. & ex authen. de reſti. & ea quæ part. co la. 4. & vide per gl. in. c. omne. 27. q. 2.

g ¶ *Porque no dubdeā? &c.* Hæc fuit vrgentiſsima ratio, ſcilicet perturbatio ſanguinis, vel ſeminis: intantum quod & ſecundùm quòd refert Petrus de Anchara. in capit. cum ſecundum leges. de hæreti. lib. 6. Rayne. de Forli. & Petrus de leaza. decretorum docto. conſuluerunt, quòd quando talis perturbatio adeſſet, habere locum & de iure canonico pœnas à iure ciuili mulieri ſic feſtinanter nubenti impoſitas: quia non eſt veriſimile, quòd ius canonicum voluerit dare filium vnius alteri. lege prima. §. quanuis. ff. de vent. inſpicien. & quòd idem videtur tenere Roffre. in titul. de bonorum poſſeſsione. & idem tenet Bald. in dicta lege liberorum. §. ſi tales. & hanc opinionem dicit Abba. in dicto capitu. fina. de ſecundis nuptijs. ptima fronte multum probabilem, pro qua etiam facit quia ex cauſa interdicitur ad tempus vſus matrimonij contracti. quinta diſtinctione. capitu. ad eius verò concubitum. & notatur tertia quæſtione quarta. in ſumma. fortius ergo ex prædicta cauſa poſſet ad tempus interdici matrimonium contrahendum: ſed tandem ipſe Abb. tenuit contrarium. & tenuit gloſſ. in dicta lege liberorum. in verbo collocare. Abb et in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. numero vigeſimo. de conſti. vbi Aretin. & Felin. num. 57. quæ opinio videtur tutior & comprobatur per id, q̄ habetur in lege fin. tit. 11. 4. par.

¶ *Lex. VI.*

✠ Debet teſtator hæredem & partem hæreditatis in qua hæres inſtituitur declarare: & ſiue dicat talis ſit hæres meus aut talis ſit hæres: vel qui teſtamento reperiatur ſcriptus talis ſit: etiam ſi non dicatur hæres operatur inſtitutionem quia minus ſcriptum quam fuit dictum præſumitur: idem ſi dicat talis ſit dominus meorum hæreditatum: aut bonorum meorum, aut relinquo tali omnia bona mea vel mando aut volo quòd ſit hæres vel per æquipollentia verba. h. d. Habuit ortum à. l. quoniam. C. de teſta.

h ¶ *Diziendo.* Adde. l. iubemus. C. de teſta. vbi gloſſa notabiliter dicit ſufficere, ſi alius coram teſtatore exprimat nomen hæredis, & ipſe diſponens ita agnoſcat profitendo verbis, quòd ſic: & licet aliqui docto. antiqui prout refert Specula. in titul. de teſta. §. primo verſicul. quid ſi is. voluerunt contratium, quam opinionem dicit veriorem Iaſon. in dicta lege. iubemus. & etiam Roderi. Ruarez. in ſuis allegatio. allega. prima vbi allegat iſtam legem partitarum. ſed opinio gloſſ. communiter approbatur in dicta lege. inbemus. & eam tenet Ioannes Andreas in additio. ad Specula. in loco ſuprà allegato in additio. incipienti. quidam Pileus. & Ioannes de Imol. vbi di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit hanc esse communem opinionem in capitul. cùm tibi. columna secunda. de testa. quàm tamen communem opinionem limita & intelligę, quando testator habebat bonum intellectum, & memonam: secus ergo esset si testator ita oppressus erat infirmitate, & mortis pressura, quòd non poterat articulate loqui: nam tunc non valet testamẽtum: quia talis disponens mortuo simili est vnde si interrohare-tur, interficisti hominem? diceret sic, ita tenuerunt Petrus Cyn. Bartolus in dicta lege. iubemus. & voluit Albertus Papiensis relatus à Ioannes Andre. in. d. additio. ad Speculatorem. cuius verba sunt notabilia, & vera, & cum magna discretione dicta, prout attestatur Paul. de Castr. consilio cẽtesimo quinquageli-moquinto. viso puncto & allegatio. volumine primo. & vide Alexand. consilio trigesimotertio ponderatis volumine tertio. & tenet Ioan. de Imol. in dicto capitul. cùm tibi. & ita tenent docto. communiter in dicta lege. iubemus. & ad declarationem huius limitationis, vt scias quando testator dicatur non loqui articulatè. vide Socinum consilio vigesimo. incipien. abundè & subtiliter volumine quarto. Limita etiam dictam communem opinionem, quando tabellio est ille, qui interrogat testatorem, an talem velit suum esse hæredem: secus si ad suggestionem alterius responderit, vt videtur de mente Bartol. & Bald. in dicta lege. iubemus. & in specie ita limitat Rodericus Suarez. vbi suprà. sed ego crederem, quòd etiam si alius interrogaret, duntamẽ non suspectus, quòd tenebit testamentum: nec enim docto. loquũtur strictè de tabellione interrogante: sed ideo mentionem de tabellione faciunt ob omnem suspicionem tollendam. Si ergo alius esset ita non suspectus, idem esset, quòd etiam videtur de mente Alexand. in dicto consilio trecentesimotertio. & Socin. consilio vigesimo octauo. volumine tertio. columna penultima. & Paulus de Castr. in lege prima. §. si quis ita. ff. de verborum obligationibus. nam & idem esset in tabellione adhibito à persona suspecta, vel si ipse alias esset suspectus, vt etiam tradit idem Socin. consilio. 92. in causa Antonij volumine tertio. columna decima. tertio limita dictam communem opinionem, quando tabellio vel alia persona non suspecta de scientia & voluntate testatoris scripsisset testamentum, & postea præsente testatore & testibus exprimat nomen hæredis, vel hæredum: nam tunc sufficit quòd testator dicat sic: & ita quotidie seruatur sed si aliquis fecit scribi testamentum sine scientia & voluntate testatoris, & postea conuocatis testibus notarius in præsentia testatoris illud legit, & interrogat testatorem, an ita velit: nam licet respondeat quòd sic, & posit articulatè loqui, tale testamentum nihil valet, maximè quando testator erat grauatus infirmitate, secundum Ludouicum Romanum consilio trigesimosexto. in vltimis verbis ita intelligens opinionem Albertum Papien. de qua supra. & idem videtur velle Bald. in dicta. l. iubemus. & Paul. de Castr. in lege. hac consultissima. §. at cum humana fragilitas. C. qui testamen. facere possunt. & tenet Iason in dicta lege. iubemus. ad finem. dicens hanc opinionem esse valde æquam: & per eam occurri fraudibus quæ multotiens committuntur, & idem tenet Rodericus Suarez. in dict. prima allega. charta fina. qui dicit ad hoc esse casum iuncta gloss. in dicto. §. at cum humana fragilitas. super parte, testandi. & ista est magna limitatio ad dictam communem opinionem, & quasi ad nihilum illam redigit: & fortè in puncto iuris non est vera, quando ille qui interrogat est homo fidelis, & non suspectus: & testator loquitur intelligibiliter, & habet sanam memoriam & intellectum pro tunc nam satis ore proprio exprimit nomen hæredis, ex quo exprimit per relationem ad aliud. l. prima. §. si quis iter. ff. de verborum obligatio. & contra istam limitationem in his terminis tenere videtur Alexand. dicto consilio trigesimotertio. & idem etiam vult Alberic. post Petrum & Cynum in dicta lege. iubemus. dicens repetitum videri per testatorem, quòd interrogator dixit. argumento legis. contra nurum. §. primo. ff. rerum amotarum. & ff. de cõdictione indebiti. l. si reus. & l. fideiussor, sufficere ergo debet, quòd apparẽt de testatoris voluntate appareat, prout & ista lex partitarum in ferius subdit. ibi, fulano sea &c. & si rectè inspiciant verba Bald. in dicta lege, iubemus hoc idem vult dum dicit: sed quid si ipse dicat &c. & sic contra-dicere videtur verbis Nico. de Mattha. quæ supra posuit Paul. sil. centesimo quinquagesimoquinto. ad quod se refert vbi plura adstator non ex voluntate: sed oppressus infirmitate, & suggestionibus: non rectè intelligens, neque volens dixerit, quòd sic: rectè procederet dict. limitatio, prout vult Alexand. dicto consilio trigesimotertio. & Socinus consilio nonagesimosecundo. in causa domini Antonij volumine tertio. columna nona & decima. cessantibus autem talibus fortè non procederet talis limitatio, vt arguitur exmente docto.

fulano quiero que sea mio heredero, nombrandolo por su nome[a], que sea heredero en todo, o en parte: como el testador touiere por bien. E si por auentura[b] el testador dixere en su testamento: fulano sea heredero: cumple esta palabra maguer non diga mio. E aun dezimos, que si fallassen escrito en el testamento, que fulano heredero, nombrandolo el testador, non dixesse sea, o se fallasse escrito fulano sea, e non fuesse y puesto mio, nin heredero, valdria el establescimiento que fuesse fecho en alguna destas maneras. E esto es porque sospecharon los sabios antiguos, que el fazedor del testamento auria dichas todas las palabras, que deue dezir ẽ establecer el heredero, como qui es que se non fallen assi escritas. Otroli, si por auentura non las ouiessen assi dichas, sospecharon que esta mengua auiniera por agrauiamiento[c] de la enfermedad, e non por otra cola, pues que el testamento se fallo acabado en todas las otras colas. Mas si vna palabra tansolamente se fallasse escripta en el testamento como si dixesse el testador fulano, o dixesse heredero, e non nombrasse quien, non valdria estonce el testamento: porque por tales palabras non podria tomar ome cierta sospecha[d], nin entendimiento verdadero del fazedor del testamento. E sobre todo dezimos, q̃ el establescimiẽto del heredero, se pue-

a ¶ *Nombrando lo por su nombre.* Sed an ad pias causas valebit testamentum nutu factum? Ioann. Andre. in additionibus ad Speculatorem. titu. de testamen. versicu. quid si is dicit quòd licet valeat legatum nutu factum, non tamen tenet testamentum. Bald. tamen in lege prima. C. de sacrosanct. eccles̃ijs. columna decima septima. allegas, valet testamentum nutu factum: & sic quòd tenebit institutio hæredis nutu facta, quod etiam placet Abb. in dicto capitul. cum tibi. ad finem. vbi subdit notabile verbum, quòd etiam in alijs extra pias causas, si constaret de voluntate testantis per signa vrgentia, quòd valebit testamentum per signa vrgentia, sed certè dictum capitulum. cum tibi, hoc non probat prout etiam dicit Ioannes de Imol. in dicto capitu. cum tibi. columna secunda. & vt dicit Bald. in repetitio. dictæ lege primæ. decimaoctaua. colum. non potest facere ius canonicum, quòd testamentum non solenne valeat de iure ciuili, debet ergo intelligi, quòd habetur in dicto capitul. cùm tibi. quando dispositio est ad pias causas, in quibus est consideranda forma testamenti, secundum ius canonicum: in alijs verò seruandum est, quod disponitur iure ciuili.

b ¶ *E si por auentura.* Sumpta est hæc. l. à lege prima. §. primo. ff. eodem. & à dictis Azo. C. eodem. in summa. & quid in sententia an perficiatur ex verbo subaudito, vbi aliud verbum non potest intelligi salua ratione recti sermonis? tangit Barto. in dicto. §. fina. vbi vide Alexan. in additio. & Ioan. de Imo. in lectura.

c ¶ *Por agrauiamiento.* Facit hoc verbum ad ea quæ dixi supra in gloss. proxima.

d ¶ *Cierta sospecha.* Si enim talis potest capi pro ezpresso habetur vt hic. & in. l. vnum ex familia. §. fina. ff. de legatis secundo. expressum dicitur quod colligitur ex expresis. Bald. in lege prima. colum. fina. C. de his qui ante apert. tabu. & in. l. si mater. C. de institu. & substitu.

Oldrad. consil. 224. Decius consi. 397.

a ¶ *Por otras palabras.* Adde legem. quoniam indignum. C. de testamentis.

b ¶ *Sea señor.* Adde legem. his verbis in princip. ff. eod.

c ¶ *De todas mis heredades.* In dicta. l. his verbis. dicitur hæreditatis meæ dominus esto.

vnde tu nota hoc verbum: quia secũdum vulgare Hispanum istud verbum (heredades) refertur ad fundos: & fortè in hac. l. melius esset, d toda mi heredad: nam si ponetur præcedens verbũ, & daretur hæres vniuersalis ille cui relinquuntur hæreditates, non esset hæres vniuersalis: sed legatarius, secundum communem Hispanorum vsum loquendi, non instituto tamen alio hærede istę esset hæres vniuersalis. lege prima. §. ex fundo. ff. eodem. & infrà eodem. l. decimaquarta.

d ¶ *O dexo le cada lo que he.* Verbum (habeat) & verbum (relinquo) adiectis vniuersitatibonorum, inducit institutionem, vt hic, & in capitulo Raynuntius. de testa. & ibi not. Abba. Bartol. in. l. Centurio. fin. columna. ff. de vulgar. & pupilla. vide plene per Guliel-mum Benedictum in dicto capitulo. Raynuntius. super verbo reliquit. & adde gloss. & Bartol. in dicta lege. his verbis. in principio. & Alexan. consil. septuagesimo volu. 2. & consil. 105. volumine quarto. columna secunda & penultima.

¶ *Lex. VII.*

Hæres non potest institui directo in codicillis, bene tamen potest

de aun fazer por otras palabras[a], assi como si dixesse aquel que lo fazia, fulano sea mio heredero, o quiero, o mãdo que lo sea, o si dixesse fulano sea Señor[b] de todas mis heredades[c], o aya todos mis bienes, o dexol todo lo q̃ he[d], o otras palabras quales quiera semejantes destas, porque se pudiesse mostrar su voluntad en esta razon.

¶Ley. VII. Como el establescimiento del heredero, deue ser fecho en el testamento e non en otra escriptura.

EL establescimiento del heredero deue ser fecho en testamento acabado e non en otra escritura que es llamada en latin codicillus[e]: que se faze ante cinco testigos fuerasende en vna manera, como si aquel que fiziesse cobdicillo dixesse assi, que el rogaua, o mandaua a los herederos, que deuen heredar lo suyo por qual manera quier que sea, que despues de su muerte diessen e entregassen todos sus bienes a alguno que fuesse nombrado señaladamente en el cobdicillo. Ca estõce tenudos son de los dar, e entregar, a aquel que assi fuesse nombrado en el, sacando ende la quarta parte[f] de todos los bienes, que pueden tener los herederos para si.

¶Ley. VIII. Como despues quel heredero es establescido simplemente en el testamento, nol puede ser puesta condicion en el cobdicillo.

SImplemente e sin condicion establesciendo vn ome a otro por heredero en su testamento, si despues desto fiziesse cobdicillo, non le empesceria la condicion que fuesse puesta en el. Otrosi non puede vn ome establescer por su heredero en el cobdicillo a otro, en lugar de aquel que ouiesse establescido en el testamento: maguer dixesse, que si morriesse este sobredicho ante que ouiesse su heredad, que la ouiesse el otro aquien la mandaua dar en el cobdicillo. Pero si alguno fiziesse su testamento acabado, en que dixesse, que aquel queria que fuesse su heredero, quel nombrasse: e dixesse en el cobdicillo: si despues desto fiziesse cobdicilo en que señalasse alguno por su heredero, o lo nombrasse tan solamente, valdria. E esto es, porque en el testamento acabado dixo, que lo faria assi. E porende, maguer la persona del heredero sea nombrada, o escrita en el cobdicillo, nol empesce[g].

¶Ley. IX. Quando el heredero que es señalado en el testamento, que aya en los bienes del testador la parte que le señalaren en el cobdicillo, si non fuer y puesta, si aura los bienes del finado.

VBda podria acaescer, si el fazedor del testamento dixesse assi: yo fago a fulano mio heredero, en aquella parte que escriuiere en mi cobdicillo, si acaescie sse, que quando lo mandasse fazer, non escriuiesse[h] en el, nin señalasse parte ninguna para aquel heredero que nombrare en el testamento: si este ha de manda despues en los bienes del testador. E por toller esta dubda dezimos, que maguer despues non escriua la parte sobredicha en el cobdicillo, que este a tal sera heredero en todos los bienes del testador, en aquellos que el non mãdasse dar a otri. E si fuessen dos omes aquellos aquien estableściesse por sus herederos, en esta manera sobredicha: heredaran estos a tales los bienes del fazedor del testemento egualmente[i]. Pero si escriuiesse en el cobdicillo el testador alguna parte señalada, sera heredero en ella aquel, o aquellos, aquien la señala-

e ¶ *Codicillus.* Adde legem secundam. titulo duodecimo. eadem partita. & vide quæ ibi dicam.

f ¶ *La quarta parte.* Adde. l. fin. tit. vndecimo. eadem parti. & quæ ibi dixi.

¶ *Lex. V III.*

Hæredi purè instituto non potest in codicillis appõi cõditio nec valet substitutio directa in codicillis facta si tamen instituitur in testamẽto is quem in codicillis dicit testator se nominaturũ nominatus in eis erit hæres. hoc dicit.

¶ *Non le empesce.* Adde. l. institutio talis. ff. de condit. in stitutio.

¶ *Lex. I X.*

Si testator in testamento dixit se declaraturum in codicillis, p̃ qua parte esset hæres in testamẽto institutus non declarata parte erit in totum hæres nisi in relictis aliis personis: & si sunt duo vel plures sic institui succedunt æqualiter: si tamen in codicillis partem declarauit sibi declarationi. h. d. Habuit ortum à lege, si quis ita scripserit hæredem. ff. de hæredibus instituc. & à. l. si alterius. eodẽ titu. & à text. in. l. asse toto. eodem. titu.

h ¶ *E no escriuiesse.* Adde. l. si quis ita scripserit. ff. de hæredibus instituen. & l. penul. C. de institu. & substitu.

i ¶ *E egualmente.* Si ergo testes sufficientes numero ad testamentum dicant se vidisse, q̃ quis duos vel tres hæredes instituit, & tamen dicũt q̃ non recordantur pro quibus partibus hoc fecit sufficit: & erunt hæredes pro æquali parte, secundum Bald. in. d. l. si quis ita. in fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Lex. X.

Si duo sunt eiusdem nominis: quorum vnus inistituitur nec potest apparere de quo sensit testator vitiatur institutio & succedunt venientes ab intestato. Item vitiatur, si in testamento species malefici hæredis exprimitur: vt si testator dicit instituo talē hæreticum aut proditorē vel similia, secus si generaliter dicat illū malum vel male dictū aut inimicum. Sed si dixerit instituo vnum de fratribᵇ meis qui cum Berta nupserit ille erit hæres. h.d.

a ¶ *Amigos.* Ortum habet à not. per Azo. C. eod. in summa col. 2. ver. in institutione facienda. & vide. l. in tēpus. §. quotiēs ff. eod. & intelige istam. l. quādo hi duo erant amici æquali amicitia ipsius testatoris: nam si vnus esset magis dilect⁹ ille videretur tantum institutus, per id quod habetur in. l. si quis seruum. §. inter duos. ff. de lega. secundo. & tenet Ioan. de Imo. in. d. §. quotiens.

b ¶ *Non valdria.* Propter defectum probationis: nam in substantia bene tenet institutio, secundum Ange. & Ioan. de Imol. in. d. §. quotiēs. sic & alias dicitur deficit probatio, non autem ius. l. duo sunt titij. ff. de testa. tute. l. si quis seruum. §. si inter. ff. de leg. secundo. & idem dicas in sententia citatione, vel banno, secundum Angel. in. d. §. quotiēs. vbi etiam Bal. vide glo. in. l. eum quem temere. ff. de iudic.

c ¶ *Deshonrrado.* Adde. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eo. & l. turpia. in princip. ff. de lega. 1.

d ¶ *Generalmente.* Adde. l. his verbis. §. 1. ff. eod. & quod habetur in dicta l. turpia.

e ¶ *Que casare.* Adde. d. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eod.

¶ Lex. XI.

Institutio vel legatum non potest instiui in alterius voluntatem: si tamen coram septem testibus testator nominat in præsentia notarij hæredem vel legatarium: & mandet quòd vadat notarius ad vnū peritum qui ordinet suum testamentum secūdum ius: & quod ipse ordinauerit vult quòd valeat: tunc sic ordinatum testamentum per peritum erit validum. h.d.

f ¶ *Quisiere.* Idem si dicat quem arbitratus fuerit, vel quem putauerit, vel alia verba importantia arbitrium boni viri: licet in legatis secus esset, vt in. l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de lega. 3.

g ¶ *Aluedrio de otro.* Non enim tenet institutio, quæ in alterius arbitrium confertur: est enim captatoria, vnde improbata. l. captatorias. C. de testa. milit. l. 29. tit. 9. 3. ea. parti. & dicitur captatoria, non cuius sola dispositio neq; cuius sola declaratio ab alio dependet: sed illa cuius essentia & existentia est posita in alterius voluntate, vt probatur in. l. vtrum. §. cùm quidam. vbi bonus tex. ff. de reb. dub. l. si filiæ. ff. de lega. 3. not. Bald. in. l. 1. colum. penult. C. de sacrosanct. eccles. & in 1. lectura. & intellige & limita hoc, vt procedat quādo expressè committitur in alterius voluntate: secus si tacitè & velate committeretur, veluti si diceret instituo titium hæredē, si Seius ascenderit capitolium: nā tunc valet, vt in. d. l. si quis sempronii. ff. eo. quia expressa nocent, non expressa non nocent, regula expressa. ff. de regul. iur. l. nonnūquam. ff. de condit. & demonstr. limita. 2. iu libertate relicta: nam illam non vitiat captatoria volūtas, vt est tex. in. l. fideicommissaria libertas. la. 2. ff. de fideicommiss. liber. & quando datio libertatis pendet à tertij voluntate, de plano p cedit iste casus, fauore libertatis, vt aperte ibi dicitur & erit ista dispositio, tūc cōditionalis: nam si ille tertius dixerit, se nolle tunc nō valebit libertas, vt patet ex illa l. & declarat Ioan. de Imol. in. d. l. captatorias. col. 2. ff. eo. idem quando confertur dispositio in voluntatem legatarij, vbi in relicto libertatis nullum est speciale, prout ibi etiam dicitur: quando verò relinquitur libertas in voluntatem hæredis est maxima varietas inter docto. super intellectu illius. l. cùm in principio. l. per verba satis aperta consultus vult propter fauorem libertatis, tenere talem dispositionem: inferius autem in ver. q̄ si ita per verba etiam aperta voluit contrarium eius, q̄ primo dixerat in prin. l. vnde docto. diuersimo de intellexerunt ibi illam. l. nam glossi. ibi intelligit quod principium. l. corrigatur per ver. q̄ si ita seu quòd principium. l. & quæstio proposita decidatur in. d. ver. q̄ si ita. cōtra quod apertè videtur facere. d. l. nam decidit quæstionē propositam in princip. & cum ibi decidatur, non est dicendum quòd decidatur per. d. versi. neq; etiam est præsumendum quòd statim se correxerit consultus. istum tamen intellectum glo. communiter videntur docto. tenere, vt tradit Alex. & Iaſ. in. d. l. captatorias. C. de testa. milit. sed litera illius tex. vehementer aduersatur & repugnat: vnde Alex. & Iaſ. ibidem referunt alios intellectus ad illam vide ibi per eos. mihi placet intellectus Andreæ de Pisis in. d. l. captatorias. relatus à Bal. ibi cum quo ipse tranſire videtur. & etiam Salycet. quem etiam intellectum tenuit Iacob. de Aren. & Angel. in. d. l. fideicommissaria scilicet q̄ sit regula q̄ libertas rsiicta, si hæres voluerit debeatur. & non sit fauore libertatis dispositio captatoria. & ita disponitur in principio illius. l. quod tamen debet limitari per. d. versi. quòd si ita nisi ex alijs verbis seu ex aliis adiunctis constet testatorem se retulisse ad liberam hæredis voluntatem, vt si adiecerit, si ei libuerit vel si dixerit & si noluerit non detur libertas: nam tunc libertas non debebitur. & sic, quòd licèt in aliis legatis verbum si voluerit intelligatur de libera voluntate, vt in. l. cum quidam ita. in princip. ff. de lega. 2. tamen

à legato libertatis verbum, si voluerit hæres, intelligatur à. si velle deberet, ſicuti ſi eſſent alia verba importantia arbitrium boni viri: & ſimile intellectus eſt valde amicus illius literæ, & antequam vidiſſem prædictos doctores mihi ita videbatur, licet Ioan. de Imo. in. d. l. illa inſtitutio. dicat iſtum intellectum aliqualiter diuinare, & illum etiam reprobat Alexan. post Benedict. de plūbino ab eo relatum in. d. l. captatorias. limita tertio in diſpoſitiōe ad pias cauſas, de quo vide per Alexā. & Iaſo. in. d. l. captatorias. quod forte eſſet intelligendum vt ſuprà de libertate dictum eſt, ſecundum intellectum Andreæ de Piſis quem tenui: non enim reperitur expreſſum neque iure canonico, neque ciuili aliquid, quod ad dictum contrarium cogat, ſtandum ergo eſt regulæ de qua in. ll. iuris communis, & in iſtis. ll. partitarum. & in hanc opinionem, quòd idem ſit dicendum in relictis ad pias cauſas, quod in relicto libertatis multum inclinat ſe Ioan. de Imol. in dicta lege. captatorias. ff. de hæreditibus inſtituen. Limita quarto quando teſtator dedit alicui poteſtatem faciendi teſtamentum pro eo: nam tunc talis commiſſarius poterit facere ſeruata diſpoſitione. l. 32. in legibus de Toro, quæ lex eſt multum notanda, & tollit magna dubia, quæ erant de iure cōmuni: nam de iure communi videbatur, quòd teſtator non poſſit committere facultatem teſtamenti alteri: quia quis debet teſtari de animo ſuo: non autem de alieno, vt in dicta. l. illa inſtitutio. & not. Bald. in lege. executorem. columna prima. C. de exec. rei iudica. Sed pulchrum dubium eſt circa illam. l. an quod ibi habetur procedat, quando teſtator non verbis importantibus arbitrium boni viri: ſed liberæ voluntatis vtatur, vt ſi dixiſſet extremam voluntatem meam committo in voluntatem Titij, an tunc commiſſarius poterit facere ea, quæ in dicta lege. continentur? & videtur q̄ non: quia iſtæ. ll. partitarum, & aliæ. ll. iuris communis reprobant talem diſpoſitionem, tanquam captatoriam. & hoc vult Barto. in repetitio. d. l. i. C. de ſacroſanct. eccleſ. penul. charta. vbi tenet quòd talis diſpoſitio non teneat quando non eſſet expreſſum q̄ talis poteſtas datur ad pias cauſas: ſed Cardin. Fioren. in capitulum tibi. de teſta. videtur velle contrarium, q̄ etiam tali caſu procedat. d. ca. cùm tibi. vt ſic intelligatur, q̄ille commiſſarius eſt inſtitutus & granatus de reſtituendo ad pias cauſas, quod dictum Ioannes de Imol. in. d. l. captatorias. col. 4. dicit tenendum mēti: ſed ſubijcit quòd Imol. in. d. l. captatorias. col. 4. dicit tenendum mēti: ſed ſubijcit quòd reuera dictum eius non probatur per dictum cap. cum tibi. quia non loquitur quando quis commiſit extraneo voluntatem ſuam extremam per verba importantia meram voluntatem: ſed quando commiſit in diſpoſitionem alterius: & ſic per verba importantia arbitriū boni viri. vnde dicit de iure veriorem videri opinionem Bart. quando non fuit expreſſum, vt facultas eſſet ad pias cauſas, ſed attenta dicta l. Tauri videtur dicendum, q̄ procedat & ſi teſtator dicat quòd committit faēt̄ionem ſui teſtamenti in voluntatem commiſſarij ex verbis generalibus illius legis, & quia vult talem commiſſarium ſolum poſſe extendere manus ad pias cauſas: & ſic videtur ac ſi in facultate teſtatoris eſſet expreſſum ad pias cauſas, iuxta doctrinam Bart. & quia vt ſuperius dixi ſecundum opinionem quam tenui in libertate & in pia cauſa, verbum (voluerit) non debet referri ad meram voluntatem: niſi aliud conſtet ex adiuncto, vt ſuperius declarau. alias limitationes: & dicta notabilia in iſta materia vide per Ioannem de Imol. in dicta lege. illa inſtitutio. & in. d. l. captatorias. & per Alexand. & Iaſo. in dicta. lege. captatorias. C. de teſta. mili. & nouiſsimè per Rodericum Suarez. in tractatuio de voluntate captatoria, poſt lectutam. ll. aliquarum fori vide ibi. & ex prædictis patet, quòd non valeret inſtitutio maioriæ à patre facta ſub conditione ſi mater illam faceret in filium communem conſerendo vxia in futurum. lege ſecunda. & l. illæ inſtitutiones. ff. de hæredibus inſtituen. & procedet etiam ſi habuerit facultatem regiam, vt faceret cum omnibus conditionibus & ſubmiſſionibus quibus vellet nam intelligitur de non improbatis à iure & quia tunc non ipſe facit. ſub conditione tamen de prætento id eſt ſi mater fecit bene valeret vt in dictis iuribus. Sed an ſi mater feciſſet bene valeret vt in dictis iuribus. Sed an tunc ſufficeret quòd mater maiorem feciſſet in filium alium forte ruinorem & eius deſcendentes & in defectum ipſorum in filium maiorem & videtur quòd ſic per text. in. l. mulier. §. fina. & ibi Barto. ff. de condi. inſti. ibi aliquo gradu, repugnat tamen intentio teſtatoris ideo tu cogita.

a ¶ *Caber ſu Ruego.* Adde legem. captatorias. ff. eodem. & ſuprà eadem par ti. titu. primo. l. 27.

b ¶ *De concejo.* Tene mēti iſtam legem partitarum per quā probatur teſtamentorum inſtrumēta cōficiē debere per Tabellionē numeri ſeu concilij, quòd hodie plenius habetur in. l. 4. tidecimo octauo. libr. ſecundo ordinamē. regal. nota tamen, quòd ſi defuiſſet vel abeſſet tabellio de numero, alius fortè regius tabellio vel ſimilis poſſet recipere ſcripturam teſtamēti, per tex. in. l. fina. verſicu. eodem. obſeruando & ibi not. Ioan. de Plat. C. de re milit. lib. 12. vbi vide per eum.

c ¶ *Come ſabio.* Non ergo requiritur, quòd nominetur quòd bene nota. nam aliqui contrarium dixerunt, vt refert Alberic. in authent. nouiſſima. colum. 5. C. de inofficio. teſtamen.

d ¶ *Lo que anſi fueſſe fecho.* Approbat gloſſ. in lege. illa inſtitutio. ff. eodem. non tamen ex verbis huius legis videtur ſublata illa antiqua quæſtio, an talis ſapiens, cui iſta commiſſa ſunt poterit addere ad relictum factum à teſtatore certæ quantitatis, vel rei filio vel filiæ, iure ſcilicet inſtitutionis: vel ſi præceſſerat teſtamentum habens clauſulam derogatoriam, an poſſit ſapiens addere clauſulam non obſtante quocunque alio teſtamento, in quo ſunt talia vel quæcunque verba derogatoria, neque etiam aperitur hic an poſſit talis ſapiens addere in relicto facto ſpurio hæc verba, ſcilicet cùm capere poterit, vel pro alimentis: nam quoad primum Iacobus de Arena tenuit, quòd ſapiens poſſit. Bartolus. verò in dicta lege. illa inſtitutio. poſt multa fundamenta hinc inde adducta, tenet contrarium poſt Richardum Malumb. qui hanc quæſtionem diſputauit, cuius verba refert Albericus late in dicta authentica. nouiſsima. columna ſecunda tertia quarta. C. de inofficioſo teſtamento. & pro opinione Bartol. alijquatenus facere videtur hæc. l. partitarum, cùm expreſsè diſpoſuit, quòd hæres debet inſtitui & nominari à teſtatore. Ioan. Andre. in additionib. ad Speculatorem. titulo. de inſtrumen. edit. §. poſtremo. alias incipit inſtrumentum. columna quinta. ſuper verbo, quid ſiā contrahentibus. in additio. incipien. inſtitutio. tenet, quòd illa opinio, quòd poſſit facere hoc ſapiens, ſeruatur de facto: quia ſecundum eum illud non eſt addere, ſed declarare. & dicit, quòd iſta opinio habet æquitatem, & in hanc opinionem, vt æquam inclinat Ioannes de Imol. in dicta lege. illa inſtitutio. columna quarta & quinta. dicens idem ibi velle Bald. & ibi reſpon. ad ea quæ adducuntur pro opinione Iacob. de Aren. per Bartolum fatetur tamen articulum eſſe dubium valde propter autoritatem tantorum docto. & etiam propter perplexitatem rationum, quæ hinc inde adducuntur. & iſta opinio mihi placet: & ad iſtam legem partitarum poteſt reſponderi vt reſpon. Imol. ad legem. iubemus. C. de teſtamen. quòd loquitur in inſtitutione vniuerſali, quæ debet exprimi per teſtatorem: nos verò loquimur in inſtitutione particulari, quæ habetur loco legati præterquam quo ad querelam alio vniuerſaliter inſtituto, vt in. l. quotiens. ff. de hæredibus inſtituend. & not. gloſſ. in lege. ſi quis priore. ff. ad Trebellia. & ideo non eſt abſonum, quòd arbitrio ſapientis committi poſſit, quòd talem tiſsonum declaret, argumento legis primæ. ff. de lega. ſecundo. ſicut & ſi teſtator reliquiſſet omnia bona ſua Titio, poſſet ſapiens addere illa verba, ſcilicet iure inſtitutionis. l. his verbis. & ibi gloſſ. & Bartolus. ff. de hæredibus inſtituendis. gloſſ. in authentico de hære. & falcid. §. ſi verò nulla. collatione prima. & cùm iſta opinio faueat teſtamento, in dubio illa eſt tenenda. l. ſi pars. in principio. ff. de inofficioſo teſtamento. capitu. fina. de re iudica. & idem crederem dicendum de clauſula derogatoria: cùm hæc ſit teſtatoris intentio, vt omnia illa ponantur ex cuius defectu voluntas eius poſsit inualidari. & in iſtā opinio. inclinat Io. de Imo. in. d. l. illa inſtitutio.

tutio.columna sexta.in princip. licet Barto. ibi tenuit contrarium, quod dicit esse magis clarum, si clausula de consilio sapientis ordinaretur, sicut gloss. ibi dicit scilicet volo te scribere prout dixerit talis sapiens, vt ea quæ testamento reliqui magis valeant. & quod etiam posit addere sapiens in relicto facto spurio pro alimentis, vel cum capax fuerit tenet Ioannes de Imola.in dicta.l.illa institutio. colum. quinta & satis placet: cùm tendat ad robur relicti, qua de causa iussit consulere sapientem. & conferunt ad prædicta notabilia verba Bald.in.l. captatorias quinta opposi.C. de testa. milit. cùm dicit, quod aut id quod addit sapiens, fuit omnino à testatore omissum, & nõ potest sapiens facere: quia de nullo non potest facere aliquid, aut est conclusum sub expresso: & potest quia non est nouam rẽ facere: sed inclusam detegere. l. adeo. §. cum quis. ff. de acquir. rer. dominio vnde secundum eum, si omnino constat quòd testator voluit legata deberi, poterit sapiens declarare clausulam codicillarem: nesciunt enim rudes aptum proferre sermonem. l. fin. C. de testa. & ideo indigent ope interpretum sapientum. reliqua circa istam materiam vide per Barto. & docto. in dicta. l. illa institutio. & aliquid per Abb. in cap. clericus. de iureiur. & per Iason. in. l. 1. §. si quis ita. col. prima. ff. de verbo. obligatio. & vide alias remissiones per Alexan. in. l. ex ea parte. & in. l. quidquid astringendæ. ff. de verborum obliga. & quòd not. Barto. in. l. impuberem. §. eadem. ff. ad leg. Cornel. de fals. Ioan. de Plat. in. l. quicunq;. la prima. C. de omni agro deser. lib. 11.

¶Ley. XII. Como non vale el establescimiento del heredero quando es fecho por yerro.

ERrando el testador en la persona de aquel aquien establescio por su heredero, cuydando establescer a vno, establesciesse a otro, tal establescimiento non valdra por que erro en el. E esto seria, como si alguno qsiesse fazer su heredero a otro ome que ouiesse seydo su Señor, e estouiesse otro ante el, que non fuesse aquel su Señor: mas otro que le semejasse, e cuydando el testador que lo era dixesse assi: este que fue mio Señor, e me aforro, e esta ante mi, establezco por mio heredero. Ca estonce non seria heredero aquel, su Señor aquiẽ cuydaua establescer[a], porque non fue nombrado, nin escrito en el testamento. Nin lo seria, otrosi, el otro, maguer era presente quando lo establescio, porque el testador erro en la persona del, cuydãdo que era su Señor. Esso mismo seria, en las cosas que el testador mãdasse, cuydando mandar a vno vna cosa, e errasse mandando la a otro assi como sobredicho es.

¶Ley. XIII. Como vale el establescimiento del heredero, maguer el testador nõ lo nombre, pues que es cierto de la persona del.

¶Lex. XII.

Si testator in persona hæredis vel legatarij erret credens vnum esse alium vitiatur institutio vel legatum. h. d.

a ¶*Cuydaua establescer.* Adde. l. quotiens. ff. eodem. vbi gloss. tradit illud de Iacob & Esau. & ibi Bald. & Ioan. de Imol. & adde ad istam legem. l. si pater. & l. nec apud. C. de hæredi. instituen. & l. eam quã. C. de fideicom. & Ludouic. Roma. consilio. 327. in fine. istæ sunt rationes. &c.

¶Lex. XIII.

Non vitiatur institutio si testator amicum sub fratris appellatione instituat nec nocet error nominis vel cognominis cùm de persona constat instituti. hoc dicit. Habuit ortum a. l. si in nomine. C. de testa. & concordat. ff. de bonorum possessione secundum tabu. lex prima. §. sed.

b ¶*Que deue valer.* Concordat cum. l. nemo. §. qui frater. ff. eod.

c ¶*Grand amor.* Si ista affectio non esset, in dubio præsumendum esset, quod testator errauit credens eum fratrem, prout dicit glos. notabi. in. d. §. qui frater. præsumitur enim quis credere id quod loquitur, vt tradit Ioan. de Imol. & probatur in. l. labeo. ff. de supellecti. lega. si tamen probaretur, quod testator bene sciebat illum non esse fratrem, tunc licet cessaret amicitia vel alia affectio, non vitiaretur institutio: ex quo testator non errauit, quod satis hic. & in. d. §. si frater. probatur. & tenet ibi Ioann. de Imo. qui dicit hanc scientiã testatoris probari per publicam vocẽ & famam viciniæ quod ille non erat frater, quia tunc testator præsumit ferre, per id qd not. glo. in. l. si tutor. C. de periculo tuto. & per Bart. in. l. is potest. ff. de acqui. hære. si cet fama aliquando à veritate discordat, vt tradit Feli. in. c. si diligenti. de præscript. col. 3. & adde ad dicta Imo. qd tradit Io. de Plate. in. l. 2. C. de fund. & salti. rei domini. lib. 11. & in. l. super seruis. C. qui militare non poss. lib. 12. & in. l. 1. C. de deser. eodem. lib. Bald. in. l. quicunq;. colum. penul. C. de seruis fugit. Decius. consi. 154. casus de quo quæritur. & consi. 327. ad fin. & Alexand. consi. 65. volu. 3.

AMistad muy grande hã los omes vnos con otros, de manera, q se aman biẽ, assi como si fuessen hermanos e dexa el vno al otro lo suyo, diziẽdo assi assabiendas, este mi hermano establezco por mi heredero: tal establescimiẽto como este, dezimos q deue valer[b], maguer non fuesse su hermano: e nõ deue ser cõtado por yerro, aqlla palabra q dixo hermano: porque deue ome sospechar que se lo dixo por razõ del grã amor[c] q auia con el pues quel dexaua todo lo suyo. Otrosi dezimos, que seyẽdo cierto el fazedor del testamẽto, qual es aquel q establesce por su heredero, o aquiẽ mãda algo enel testamento: maguer errasse en el nome[d], o eñl sobrenome del, valdria lo q̃asi ordenasse, o mãdasse. Ca por tal yerro como este[e] non se tuelle la verdad, pues q cierto es de la persona, de aql aqẽ faze la manda, o dexa por su heredero.

¶Ley. XIIII. Si alguno fuesse establescido por heredero de alguna partida de los bienes del testador, e non dexa otro heredero en lo al como lo puede heredar todo.

EN vna cosa señalada, assi como en viña, o en otra cosa qualquier, establesciendo vn ome a otro por su here-

d ¶*Errasse en el nombre.* Adde. l. si in nomine. C. de testa. & inst. de legat. §. si quis in nomine. & quid si testator apponeret nomen proprium, & nomen officij, & in altero eorum erraret? vide text. notabilem in l. qui habebat. ff. de rebus dub. & quid si esset erratum in nomine patris eius, qui instituitur? vide. l. his verbis. §. fina. ff. eodem. & quæ tradit Angel. Areti. in suo tractatu maleficiorum in parte Caium Sempronij. colum. penul. & per Barto. in. l. demõstratio falsa. ff. de conditio. & demõstra.

e ¶*Como este.* De errore regionis & prouinciæ, vide. l. his verbis. §. fi. ff. eod. & l. patronus. §. libertus. ff. de lega. 3. & in cap. significante. de rescript. vbi vide late per Fely. & quid si erretur in nomine appellatiuo? vide. l. quotiens. in princi. vbi Angel. & Ioan. de Imol. ff. de hære. insti. & l. si quis in fundi vocabulo. ff. de legat. 1.

¶Lex. XIIII.

Vnus solus in certa re institutus alio non instituto habebit totam hæreditatem: & si sunt duo instituti vnus in vna alius in alia re succedunt æqualiter: & habebit præcipuam quilibet rem in qua fuit institutus. Si verò sunt tres: vnus in vna re: alij duo coniunctim in alia diuiditur inter eos hæreditas vt vnus habeat medietatem & duo coniuncti aliam medietatem nisi dicatur quod succedant omnes æqualiter & ea res in qua quilibet est institutus sit sibi præcipua. Si aũt vnus in vna re: alius sine re sit institutus: tunc institutus sine re erit hæres, alius verò habebit rem illam tanquam legatarius. hoc dicit.

a ¶*O en otro.* Tunc enim per posterius testamentum rumpitur primũ. vt supra titu. 1. l. 21.

b ¶*Otro.* Tunc enim procederet quod habetur in. l. quotiens. C. eodem. & inf. ã ista. l. quando vnus est institutus in re certa, & alius est vniuersaliter institutus in tota vel in quota hæreditatis: quia institutus in re certa alio adeunte, habetur loco legatarij, & hinc est quòd si quis reciperet emphyteosim pro se & hæredibus suis, quòd appellatione hæredis veniet hæres vniuersalis: non verò institutus in re certa dato alio cohærede: secundum Baldum in lege. quædam. §. nihil. ff. de eden. vbi ad hoc allegat nota. per Specula. titu. de testa. §. primo. versicu. fina. Bald. etiam in. l. liberti. colum. 7. C. de oper. liber. & Angel. in. l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de libe. & posthu. Salyce. in. l. secunda. vigesima quæstione. C. de iure emphyteo. & saltim hoc procedit secundum Angel. consilio. 191. ex forma & serie, vbi esset dictum in emphyteosi de hæredibus vniuersalibus. Ioannes de Imol. in cap. potuit de loca. versic. septimo tangit, si tamen tractarent de successione feudi forte aliud esset dicendum: cùm in materia feudali verbum (hæredibus) intelligatur de filiis masculis: & licet requiratur quòd filius sit hæres, vt in capitu. 1. an agnat. vel fili. tamen institutus in re certa concurreret in feudo cum alio fratre vniuersaliter instituto: & ita tenet Bald. in capitu. primo. in princi. col. fi. versi. quæro vtrum filius institutus in re certa. &c. de successio. feud. dicit etiam Bal. in. d. l. liberti. col. 8. in fin. quòd in hoc distinguitur inter contractus, & vltimas voluntates: nam in contractu si quis recipit emphyteosim pro se & suis hæredibus procedunt prædicta, vt sicut non obligatur institutus in re certa ad pensionem: sic nec actiuè nec passiuè descendit in eum ius emphyteoticum: in vltimis verò voluntatibus latè intelligitur etiam de filio in re certa instituto, vt fiat diuisio viriliter, de quo etiam vide per Specula. vbi supra. nam ab illo habuit Bald. hanc distinctionẽ. & ibi etiam vide quid si emphyteosis sit concessa per contractum ab ecclesia. & vide etiam per Ioannem de Imol. in. l. ex facto. ff. de hæredibus instituendis. nota tamen quòd si hæres vniuersaliter institutus repudiaret, eius portio accresceret instituto in re certa: imo & si institutus in re certa decederet ante aditionem hæredis vniuersalis, transmitteret ius accrescendi ad hæredem suum, vt tradit Alex. consi. 58. volumine tertio. habita super narratis in themate. intellige tamen si decederet post agnitionem illius institutionis in re certa, vt vult. idem Alexand. & not. Barto. in. l. ex facto la secunda. ff. de hæredibus instituen.

dero, si en este mismo testamento, o en otro[a] q fiziesse despues el testator, nõ fallasse q el ouiesse otro[b] establescido por su heredero, este atal deue auer todos los bienes[c] del testador: maguer fuesse establescido ẽ vna cosa señalada tã solamẽte.

c ¶*Todos los bienes.* Concord. cum. l. prima. §. si ex fundo. ff. eodem. & l. quotiens. §. si duo. eod. titu. vbi Barto. hoc limitat & intelligit, nisi testator prohibuisset institutum in re certa ne quid amplius caperet de bonis suis: nam tunc vitiatur institutio, secundum eum: & si non est alius cuius fauore appareat testatorem hoc prohibuisse, hæreditas eius applicabitur venientibus ab intestato, quorum fauore censetur testator hoc fecisse, vt latius ibi adducit Barto. Dynus tñ tenet contrarium, imò, quòd non obstante prohibitione testatoris institutus in re certa succedat in totum, fuerunt etiam in hoc opiniones aliæ quas latè ibi adducit Ioan. de Imol. tam in lectura quam in repetitione. d. §. si ex fundo, vbi per sex column. prosequitur hunc articulum: & tandem residet in opinione Dyni. & ibi latè respon. ad fundamenta Barto. & aliorum ibi poteris videre neq; expedit hic transplãtare, & cum ista opinione Ioan. de Imo. transit etiam Alexand. in. l. quotiens. C. eodem ad finem. & certè iste articulus est multum dubius, & in contingentia facti ego vidi in hoc magnam controuersiam in casu arduissimo. Mihi multum placet opinio Cyni cum limitatione: quæ ad eam colligitur ex verbis Salycet. in. d. l. quotiens. sexta & septima quæstione. scilicet vt talis institutus non obstante prohibitione habeat totam hæreditatem: sed teneatur restituere venientibus ab intestato, quorum fauore verba ista prohibitionis intelliguntur prolata, & loco quartæ trebellianicæ retinebit sibi illam rem, in qua fuit particulariter institutus: & licet Ioan. de Imol. in repetitio. d. §. si ex fundo, antepen. colũ. reprobet istam limitationem Salyce. ad opinionem Dyni, dicens quòd licet opinio Salycet. prima facie videatur æqua & colorata: quæ tamen videtur esse contra casum in. l. si quis ita hæres instituatur excepto fundo. ff. eodem. nam secundum opinionem Salyce. in casu. d. l. deberet institutus in re certa habere totum: sed tenebitur restituere fundum venientibus ab intestato, cuius contrarium videtur probari in dicta. l. iuncta gloss. nam ibi dicitur quòd in dict. casu perinde est ac si sine exceptione fuisset institutus: & si ita esset institutus clarum est, quòd haberet totum in effectu, & nihil restitueret, ergo eo modo, secundum Imol. ex mente. d. l. in casu Salycet. nihil restituet. pro quo etiam secundum eum facit, quia tacitum & expressum æquiparãtur. l. cum qd cum similibus. ff. si certũ peta. sicut ergo quando prohibetur tacitè plus petere, quod est quando est institutus in re certa habet totum non dato cohærede, sic debet esse secundum eum, quando prohibetur expressè ne plus petat neq; obstare dicit prædictis. l. peto. in princip. ff. de lega. secundo. quam pro se allegat Salyce. quia dicit Imo. quòd illud procedit, quando præcedit institutio super toto & postea iubetur quis esse contentus certa re pro sua legitima portione: quia tũc non est aliquid quod repugnet, casus verò nostræ quæstionis est, quando à principio non est super toto testatus: sed super certa re vel parte adiiciendo dictam prohibitionem, contra formam iuris volentis, ne quis decedat pro parte testatus & pro parte intestatus, contra. l. ius nostrum. ff. de regul. iur. & ideo tunc reiicitur illa exceptio, vel prohibitio, & habetur perinde ac si esset simpliciter institutus per. d. l. si ita quis. & per. d. §. si ex fundo. & pro ista ratione adducit etiã, quòd voluit Salycet. in dicta lege. quotiens. 8. quæstione. vbi dicit, quod si instituo Titium in semisse, & Seium in alio semisse. & grauo Seium vt pro sua portione sit contentus habere certam rem, quòd isto casu vterque erit hæres vniuersalis pro dimidia: sed cogetur Seius restituere partem suam cohæredi per dictam legem peto. de lega. secundo. in principio. neque obstat secundum eum. l. quotiens. iuncta gloss. C. eodem. quia loquitur quando à principio iussi sunt aliqui hæredes contenti esse pro certis rebus neque præcedit aliqua institutio de eis: hic verò secus. & sic patet secundum Imol. aliud esse, quando à principio præcedit dispositio super toto: aliud quando à principio institutio fit in re certa. Ego verò adhuc resideo in opinione, & limitatione Salyce. cùm dubium non sit quin ex coniecturis verisimilibus inducatur fideicommissum ex coniectura ta mente testatoris, & quomodocunque constet de eius voluntate, inducitur fideicommissum. l. cùm proponebatur. ff. de legatis secundo. l. vnum ex familia. §. finali. & ibi Bartolus eodem titulo. & in fideicommissis prædominatur mens & voluntas testatoris. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonstratio. l. ex facto proponebatur. ff. de hæredibus instituendis. quid ergo aliud potest coniecturari de mente testatoris, cùm prohibuit institutum in re certa plus accipere, nisi quòd hoc fuit fauore venientium ab intestato, quando non esset alius cuius fauore hoc fecisset? vt in dicta lege. peto. in principio. & quomodo tolerandum est, attenta opinione Imol. vt contra expressam prohibitionem testatoris, & contra eius voluntatem institutus succedat in omnibus bonis: cùm posit capi alius modus, quo neque leges prohibentes quem pro parte testatum, & pro parte intestatum decedere, offendantur, neque etiam contra voluntatem testatoris eatur? facit ad hoc quod not. Abb. in capit. 2. de testamen. versicu. sed est dubium. vbi tunc demum concludit in foro animæ dispositionem dicti. §. si ex fundo. & aliorum disponentium institutum in re certa succedere in totum, locum habere quando non dolosè testator fuisset inductus ad instituendum in re certa aliquem, cùm sibi fuisset persuasum ex hoc institutum non habere regressum ad alia bona: & sic contra voluntatem testatoris non esset tutus in foro animæ hæres, qui habet contrariam voluntatem defuncti: cùm igitur huic parti faueat opinio Salycet. licet articulus sit dubius, tenenda est opinio quæ fauet animæ, capitulo. iuuenis. de sponsalibus. neque huic opinioni refragatur. l. si ita quis institutus fuerit hæres excepto fundo. iuncta gloss. ff. eodem. prout inducit Imol. quia etiam fatetur idem Salycet. quòd totum habebit hæres institutus in re certa, sed restituere tenetur quod ita habet contra defuncti voluntatem, & contra eius expressam prohibitionem, si non restitueret & longè interest an quis fuerit institutus in re certa sine prohibitione, quòd plus non petat, vbi ex mente testatoris capere totum videtur: cùm præsumat testator illud voluisse, quod lex vult. vt not. Bald. in lege. precibus. penulti. char. C. de impuber. & alijs. argumento. l. si duo. ff. de acquirenda hæreditate. vel quòd quis instituatur in re certa, cum prohibitione, quòd plus petere non posit: vbi licet videatur ex dispositione legis velle, quod totum accipiat: teneatur tamen restituere residuũ illi, cu-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius fauore prohibuit, neque satisfacit responsio assignata per Imo. ad.d.l.peto.in princip. quia eius responsio est diuersificare casus: non autem reddere rationem diuersitatis inter eos, neque enim est ratio diuersitatis inter vnum casum, & alium: quia cùm institutus in re certa habere debeat totum, perinde est ac si esset institutus in totum, & prohibitio plus habendi & quòd certa re contentus sit: idem debet operari in vtroque casu. Et dictum Salyceri quod Imol. adducit pro ratione sua est in casu multum differenti, vt poteris videre per eum: loquitur enim vbi erat datus alius cohæres, non in certa re: sed in dimidia vniuersaliter institutus, qui in totum residuũ excluserat institutum in re certa: vt tantum haberet loco legatarij. & ideo ponit quòd alius nõ fuit institutus in re certa: sed simpliciter in dimidia, hoc acto, vt pro sua portione tali re contentus esset. facit ad prædicta, quòd no. Barto. in.l.pater familias.ff.eodem.ad finem. versiculo. sed tunc quæro &c. alias limitationes & multa notabilia dicta in materia vide per Ioann. de Imola in dicto.§. si ex fundo. in lectura. & in repetitione. & per docto. in dicta lege quotiens. Limita etiam istam legem quando verba institutionis in re certa sunt relata ad institutum: secus si ad alium, quia tunc trahitur ad fideicommissum, vt in.l.pater filiũ. §.fina. & ibi Barto. ff. de legat. tertio. circa quas limitationes quærit Bald. in lege. omninodo. in principio. C. de inofficioso testamento. versiculo tertio quæro &c. quid si filius fuit institutus in re certa, & postea fuit institutus extraneus hæres vniuersalis in eodem testamento: & postea in codicillis ademit filio, quod in testamento reliquerat, an filius possit dicere testamentum nullum? & concludit quòd non: quia tunc filius non habetur loco legatarij, licèt secus esset si non fuisset institutus filius: sed alius extraneus, quod dicit diligenter notandum. Sed quid si substitutio compendiosa fiat in re certa, an trahatur ad vniuersam hæreditatem? vide per Barto. in. l. centurio. columna duodecima. versiculo quæro vlterius, quid si substitutio compendiosa. cum versicu. sequenti. ff. de vulgari & pupillari. Bald. in.l.precibus. columna fina. versicu. item quæritur. C. de impuber. & aliis substitutio. Paulus de Cast. in.l.apud Iulianum. §. cum autem. alias est. l. cogi. §. & generaliter. ff. ad Trebellia. Alexand. consilio nono. columna penultima. volumine primo. vbi distinguit, an fuit facta per verba directa vel ciuilia, vel per verba generalia, seu communia, vide ibi. Aduerte etiam quia vt dicit Bald. in lege. humanitatis. C. de impuber. & aliis. columna duodecima. versiculo quarto principaliter quæro. l. ista partitarum. & dicta lex prima. §. si ex fundo. procedunt, vbi institutio in re certa fit per verba alias præcise directa, quæ verba ciuilia vocantur in.l. verbis ciuilibus. & in. l. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de vulga. & pupilla. vt si esset verbum (instituo) vel verbum (hæres esto.) Secus si institueretur per verbum communem, vel obliquum: quia tunc nunquam trahitur ad totum, vt in dicta lege. cogi. §. & generaliter. & ibi Ioannes de Imol. & Paulus de Castro. si tamen institutus esset vel substitutus in vna quota hæreditatis, putà sexta vel quarta. tunc trahitur ad vniuersum. glos. Barto. & docto. in dicta lege. cohæredi. §. fina. Angel. & Imol. in dicto. §. si ex fundo. Aduerte etiam, quia & si institutus esset in fundo alieno, procederet ista. l. & dicti. §. si ex fundo, quia videtur institutus in extimatione fundi alieni, quæ de hæreditate debetur testatori. l. si alienus. ff. ad legem falcidiam. & tenet Bald. singulariter in dicta lege. humanitatis. columna duodecima. ad finem. An autem institutus vniuersaliter, qui restituit omne patrimonium hæreditarium, vigore transactionis, retenta re certa, habeatur loco legatarij? vide glo. in lege. controuersia. ff. de transactio. in glossa magna post medium. an autem capiens ex stipulatione, si stipulatio succedat loco tituli vniuersalis habeatur loco legatarij? de quod non. vide Bald. in.l. si arrogator. prima lectura. penultima columna. ff. de adoptio. & an huic, qui habetur loco legatarij, debeantur fructus à tempore mortis? vide Paulum de Castro in.l. si quis bonorum. ff. de legatis primo. An autem institutus in parte bonorum aliis vniuersaliter institutis, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege. si quis seruum. §. finali. versiculo. sed quæro aliquem. ff. de legatis secundo. not. etiam quòd omnis ille qui non habet ius accrescendi inter hæredes habetur loco legatarij. Bald. in dicta lege. si arrogator. tertia columna. ad finem. ff. de adoptio. Quid autem de eo cui relinquitur vsusfructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censeatur hæres vel legatarius? vide Bartol. in lege. multum interest. ff. de vsufruct. legato. an autem per secundum testamentum, in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem in re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt tesiduum derelinquat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt aduocet ad se totum? vide Paulum de Castro. in lege. si quis priore. ff. ad Trebellianum.

Pero las mandas[a] del testamento, deue las cumplir, assi como las fallaren y escritas. E si por ventura el testador fiziesse despues[b] otro heredero[c], estonce aquel que diximos de suso que era establescido en la cosa señalada, deue auer essa tan solamente: e todos los otros bienes deuen fincar al otro que fue despues establescido. Otrosi dezimos, que si dos omes fuessen establescidos por herederos en vn testamento: el vno en vna cosa e el otro en otra señalada, si el fazedor del testamento non departiesse, nin mãdasse dar a otro los bienes que ouiessen, estos amos los deuen auer todos egualmente[d], e cada vno dellos deue auer ante aquella cosa, en que fue establescido por heredero, pero amos de so vno, son tenudos de responder a las debdas del fazedor del testamẽto. E si por auentura el testador establesciesse en vna cosa señalada por heredero a vn ome, e a dos ayuntadamente en otra cosa cierta si non mandasse los otros bienes, deuen los auer estos herederos partiendo los entre si en esta manera, la meytad a aq̃l que fue establescido por heredero en la vna cosa: e la otra meytad a los dos[e] que fueron establescidos en la otra, fueras ende, si el fazedor del testamento dixesse[f] que heredassen todos egualmente. Pero cada vno destos deue auer adelantado[g], aquella cosa, en que fue establescido por heredero.

a ¶ *Pero las mandas.* Vide Bartolum in lege. si nemo. in fine. ff. de testa. tutel.

b ¶ *Despues.* In eodem testamento intellige: alias secus vt dixi. vide l. si quis priore. ff. ad Trebellia.

c ¶ *Otro heredero.* In tota hæreditate vel in quota hæreditatis. vt in dicta lege. quotiens. & ibi Bald. & Paul. de Castr. & probatur etiam in. §. hæreditas. instit. de hæredibus instituendis.

d ¶ *Egualmente.* Adde.l.ex facto. la secunda. ff. eodem. & legem. si alterius. eodem titu.

e ¶ *A los dos.* Adde legem. Titius. ff. eodem. & quid si vnus instueretur in tertia parte certæ rei: & alius in duabus partibus eiusdem rei vide.l.quotiens. §. si duo. ff. eodem.

f ¶ *Dixesse.* Ex Azone sumptum est. C. eodem in summa. columna tertia. qui allegat dictam legem. Titius. & legem. interdum. ff. eodem.

g ¶ *Adelantada.* Adde dictam legem. ex facto. la grande. ff. eod.

¶ Ley. XV. Como non empesce a aquel que fuesse establescido por heredero, tiempo nin dia cierto que sea puesto en el testamento.

ATiépo cierto nõ puede nin gũ ome establescer a otro por su heredero, esto seria como si dixesse quiero q̃ fulano sea mio heredero fasta tal dia[a] o si dixesse sea fulano mio heredero desde tal tiempo[b] en adelante. Ca maguer assi lo dixesse, aura el heredero luego la herencia en que fue establescido, e non aura porque esperar el tiempo, nin el dia que fue señalado en el testamento, fueras ende si el que lo fiziesse fuesse cauallero, [c] que biuiesse [d] en seruicio de Dios, e del Rey, o de la tierra. Ca estonce deue valer el establescimiento: assi como lo ouiesse ordenado: esperando el heredero el dia, o el tiempo quel cauallero ouiesse puesto en esta razon. Pero en dia non cierto[e] bien podria ser alguno establescido por heredero. E esto seria, como si dixesse el testador, establezco que sea mio heredero fulano el dia quel mismo muriere. [f] E tal establescimiento como este vale quier lo faga cabo ayuntadamente en otra cosa cierta si non mandasse los otros bienes, deuen los auer estos herederos partiendo los entre si en esta manera, la meytad a aq̃l que fue establescido por heredero en la vna cosa: e la otra meytad a los dos que fueron establescidos en la otra, fueras ende, si el fazedor del testamento dixesse que heredassen todos egualmente. Pero cada vno destos deue auer adelantado, aquella cosa, en que fue establescido por heredero.

a ¶ *Fasta tal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari à tempore incerto, non autem ad tempus incertum, vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo desinere esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit desinere esse hæres effectu. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit vxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis actione. & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hæreditas penes hæredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hæreditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius postea instituatur, vt putà, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius? fuerunt in hoc opiniones de quibus per Ioann. de Imol. in. d.l. hæreditas column. sexta. vbi ipse inclinat in opinionem Martini Sylla. quòd vxor erit hæres perpetuo, detracto tempore appositio in institutione eius, & videbitur rogata de restituendo hæreditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ sæpe de facto fiunt per testatores, & attenta ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam, veluti si testator instituet titium vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quòd titius sit grauatus de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Baldus in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ cæteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Baldus in.l. miles ita in principio. ff. de testam. mil. Baldus, Angelus, & Imol. in. l. filius à patre. in principio. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in. l. certi. C. de testam. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege hæreditas. columna quinta in principio. Barto. tamen in dicta. l. hæreditas tenet, quòd imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quòd sit perinde ac si quilibet esset purè institutus per dictam. l. hæreditas. cui consonat ista. l. partitarum & opinionem Bartoli tenet Saly cetus in. d.l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobat: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri. quòd opinio Bald. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis. & ad motiua Alexand. potest responderi, quòd licet reperiatur iure cautum, quòd in persona vnius tantum instituti non possit hæreditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censeatur purè institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octauo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cùm sit paganus, non possit esse hæres directo: quia videtur fieri post aditam hæreditatem: test valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hæreditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hæredibus instituen. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quòd valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. preibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hæreditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expresse quòd sic instituatus amplius non esset hæres ad diem seu tempus? Barto. in dicta lege hæreditas. ad fin. tenet vitiari talem institutionem, & nullam esse ratione perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bartolum, imò quòd institutio valeat, & prohibitio vitietur: ego verò sentio idem in ista quæstione, sicut & dixi in dicta gloss. in quæstione illa de instituto in re certa per easdem rationes: quia & vt dicit Alexander in dicta lege. extraneum decisio huius quæstionis pendet ab illa. Quid etiam si in pœnam hæredis scripti testator post tempus aliam instituit, veluti si instituit fratrem hæredem, & reliquit vxori vsumfructum suorum bonorum, & adiecit & prohibuit, ne frater molestaret vxorem in ipso vsufructu, & qd si alias priuabat eum hæreditate, & instituebat vxorem vel alium? videtur enim quod hoc possit fieri per legem primam. C. de his quæ pœnæ nomi. de qua quæstione vide per Bartolum in lege pater familias. ff. de hæredibus instituendis. & ibi per Ioannem de Imola notabiliter quem vide: quia est quæstio contingibilis: vbi etiam vide quòd si testator in tali casu nullum instituit, cui applicabitur hæreditas: & ibi ad finem vide per Ioannem de Imola, an hæres institutus, qui propter talem molestationem, restituit hæreditatem, possit detrahere quartam trebellianicam? qui vult licet sub dubio forte quòd possit detrahere istam quartam argumen. legis primæ. §. item si ita. ff. ad legem falcid.

b ¶ *Desde tal tiempo.* Certo intellige: nam ex die incerta bene potest dari hæreditas, sicut potest dari sub conditione, quia dies incertus pro conditione habetur. l. dies incertus. ff. de conditio. & demonstratio. tunc enim cùm conditio trahatur retro, ipsa eueniente, vt in. l. quod dicitur. ff. de testamen. milita. censetur semper testatorem decessisse testatum, vel si conditio deficiat intestatum, & sic non resultat inconueniens, ne quis dicatur pro parte testatus & pro parte intestatus: quòd non est in die certa: quia illa non trahitur retro. l. miles ita. §. & quod diximus iuncta. l. sequenti. ff. de testamen. milit. & ita est vna ratio differentiæ, aliam posuit Iacobus de Areti. in dicta lege hæreditas. vide ibi Bartolum, & Ioannem de Imola.

c ¶ *Cauallero.* Miles nanque potest pro parte temporis decedere intestatus, & pro parte testatus. l. miles ita. §. quòd ita diximus. ff. de testamen. milita. & iden posset fieri per statutum Bartol. in. l. finali. ff. ad Tertullia.

d ¶ *Que viniesse.* Vide quæ dixi in. l. quadragesimanona titulo quinto partita quinta.

e ¶ *En dia no cierto.* Si est incertus, an & quando de plano procedit. l. dies incertus. ff. de condition. & demonstration. & dixi supra. & idem de certo an: sed in certo quando, vt dies mortis alicuius tertij. lege extraneum. C. eodem secundum vnum intellectum.

f ¶ *El dia que el mismo muriere.* Ex præcedentibus patet quòd intelligatur quando scilicet ipse hæres institutus morietur, qui fuit vnus intellectus, qui datur ad legem extraneum. C. eodem. vbi glossa & doctores communiter hoc intelligunt, quòd isto casu valet institutio perinde acsi purè esset institutus sublato vitio temporis: quia certum est, quòd ipse institutus morietur: & sic ex die certa videtur institutus & quia certum est illam conditionem euenturam viuo hærede, eo quòd viuens moritur. lege qui duos. §. primo. ff. de manumis. testamen. & secundum hoc in effectu nulla est diuersitas inter istum casum & præcedentem suprà eadem lege positum quando quis instituitur ad diem certam. & dicit scilicet in dicta lege extraneum. quòd talis institutio sit trufatoria & vitiosa: qui dum hæres vult adire, non potest: quia conditio nondum venit, neque etiam post eius mortem adire potest impossibilitate facti obstante: neque etiam poterit adire eius hæres: quia hæreditas non adita non transmittitur. lege vnica. §. fin autem. C. de caducis tollendis lege prima. C. de his qui ante apert. tabulas. & sic obstat impossibilitas iuris vt

¶ Ley. XV.

Hæreditas ad diem vel ex die certa dari non potest imo non expectata die institutus statim est hæres: nisi testator sit miles & in militia testetur tunc enim expectatur dies, in incertam autem diem potest quis instituere: vt in die mortis: quia & si certum est quem mortis est tamen incertum quando. hoc dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen hic vides in ista. l. aperte disponitur valere talem institutionem, & aduersari his quæ dicta sunt in princip. l. dum dicit pero en dia no cierto dicho enim ista(pero)quæ latinè dicitur,sed, vel si autem,aduersatur tam in iure quàm in facto.l.2.ff.si quis in ius voca. nó ierit.Bartolus post glos.in.l.qui vsumfructum.ff.de verbo.obligatio. & in.l.prætoriæ.§.1. ff. de præto. stipula.glo. & Bartolus in.l. hoc amplius. §. t. ff. de damno. infect. dicendum est ergo hanc institutionem valere, vt conditionalem : & qđ talis dies incertus mortis quand' ficet certus, an etiam in isto casu faciat cõditionem, & suspendat institutio in euẽtum conditionis : cùm hæres incipiat mori, seu erit in articulo mortis, & hoc idẽ voluit Azo.ac latus per glo. in.d.l. extraneum. & tenere videtur. C. eod. in summa colum.3.et cum Azo. tenuit Oldrald, vt refert Albericus.in.d.l. extraneum & operabitur talis institutio, vt si institutus adiuit hæreditatem in tali articulo eam transmittat ad hæredes, vel saltim si non adiuit trãsmittet ius deliberãdi, ex quo sciuit sibi delatã iuxta. l. cum antiquioribus. C. de iur. deliber. & poterit tali modo ista institutione vti, quando testator timeret dilapidationem hæredis in vita, & velit in hoc cautum esse hæredibus, seu descendentibus instituti : & idem q̃ ista.l.tenet gl.in.§.hæres.institu.eo.vbi per Ioan.Fab.

uallero,quier lo faga otri, porq̃ maguer es cierta cosa que deue morir. Pero non es cierto el dia en que acaesce al ome la muerte.

¶Ley.XVI.En quantas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos.

PArtir puede el fazedor del testamento su heredad, en tantas partes quantas quisiere. Pero comunalmente touieron los sabios antiguos, que deue ser departida en cuenta de doze onças, [a] que cada vna dellas ha su nome departido en latin. La primera della es llamada sexcuns:que quiere tanto dezir como onça e media. E la segunda llaman sextans:que es tanto como dos oncas.E la tercera quadrans:en que ha tres onças.E a la quarta triens: que es por quatro onças.E a la quinta dizen quincuns,que es tanto como cinco onças. E a la sesta semis:que es seys onças. E a la septima septuns : en que ha siete oncas.E a la octaua llaman bes: que es tanto como ocho onças.E a la nouena dodrans,en que ha nueue onças.E a la decima dextans : que es tanto como diez onças. E la onzena deunx, que es por onze onças.E la doze llaman,as:en que se cõprenden todas doze.Otros dos nomes y ha,en que se encierran todas estas doze partes sobredichas,assi como lo faze en la postrimera dellas aque dizen as: e llaman a la vna dellas pondus,e la otra libra.

¶Lex.XVI.

Potest testator in quot partes voluerit diuidere hæreditatem suam sed communiter diuiditur in duodecim.quarum prima vocatur sexcunx:secũda sextans:tertia quadrans:quarta triens: quinta quincũs: sexta semis:septima septans : octaua bes:nona dodrans : decima decuns:vndecima deunx:duodecima as.& claudũtur omnes istæ sub nomine pondus vel libra.h.d.Habuit ortum a.§.hæreditas:institu.de hęredi.instituen.& a.l.seruum.§.vlt.ff.eod.tit.

a ¶*De doze onças.* Aduerte tamen, quòd quædam sunt nomina numeralia,vt duæ partes vel tres partes &c. & tunc in dubio intelliguntur duæ vel tres partes de duodecim,vt hic & in.l.interdum.§.1.ff.de hæredibus instituendis.& l.cùm quæstio.C.de lega.§. hæreditas. insti.de hære. insti. nisi aliter appareat de disponentis voluntate.quædam sunt nomina quotæ, vt tertia quarta vel decima.& tunc debet intelligi de tertia vel quarta vel decima totius hæreditatis, scilicet cùm dicit tertia vt fiant tres partes totius hæreditatis. & sic de alijs, dicta lege.interdum.§.fina.& not.Bartolus in.l.codicillis.§. qui sempronia. ff. de vsufructu lega. si quis ergo peteret dare partes hæreditatis, vel fundi,non aliter declarando intelligitur, quòd petit duas partes de duodecim, vt & not. Barto. in.l.interdum. §.ff. eodem. & ibi etiam Ioãnes de Imo. & idẽ est in hoc dicendũ in alijs, quòd in hæreditatibus per dictã legẽ.cũ quæstio.C.de lega. si tamen peteret partẽ simpliciter, non dicendo vnam vel duas intelligetur petere dimidiam totius, nomen filiarum.§. portionis. ff. de verborum significatio. alitet tamẽ dicit Angelus in.§.hæreditas. Institu. eodem. sed q̃ dixi est verius.

¶Ley.XVII.Como deue ser partida la heredad entre los herederos quando son muchos.

TRes o quatro omes estableciendo el testador por sus herederos ayuntadamente , non diziendo quanta parte de la herencia da a cada vno: dezimos,que seran herederos todos egualmente. [b] Mas si su entenciõ del testador fuesse atal,que quisiesse dar mas alos vnos que alos otros,estonce deue señalar en quãta parte establesce a cadavno de llos.E si lo fiziere assi , cada vno dellos se deue tener por pagado,con aq̃lla parte que señalo, e non deue mas demandar,nin auer.E si acaescielle que establesciesse a omes ciertos por herederos en partes ciertas a cada vno,e demas dellas dixesse que establesciesse a otro heredero, non le señalando cierta parte:estonce cadavno dellos heredara aquella parte,q̃ le señalo.E el otro,quier sea vno o mas,aquien non señalo parte heredara todo lo que fincare[c] de mas de la heredad , e de las mandas,e de las debdas.Otrosi dezimos, [d] que si algun ome establesciesse en su testamẽto a quatro omes por herederos,en esta manera mãdando a vno la meytad de la heredad : e al otro la otra meytad:e a los otros dos nõ les señalasse parte ninguna.En tal caso como este,aq̃llos a quien establesció por herederos en partes ciertas,heredarã la meytad,e non mas,e partir la han entresi egualmente. E los otros dos aquien non señalo parte, heredaran la otra meytad de todos los bienes del testador , e partir la han entresi egualmente, quier sean escritos assi por herederos enel comiẽço, o en medio,o en la fin del testamẽto.E aũ dezimos[a],q̃ si el testador partiesse su heredad en quatro partes,de manera q̃ establesciesse en las tres partes herederos egualmẽte,nõ dando al vno mayor parte q̃ alos otros,si nõ fiziesse mencion de la quarta parte que remanesciesse,deuen la partir entresi essos mesmos,a quien establesció por herederos en las tres partes tomando cada vno dellos tanto el vno como el otro. Mas si establesciesse por heredero alguno dellos en mayor parte que a los otros,estonce deué partir la quarta parte sobre dicha, segun la quantia en que fue cada vno establesciado por heredero.

¶Ley. XVIII.Como el testador que parte sus bienes en cuenta de mas de doze onças quanta parte deue auer cada vno delos herederos.

EN doze onças deue ser partida,e contada la herencia del testador, assi como de suso dixi mos. Pero si alguno fiziesse mas partes della,como si establesciesse quatro herederos,a cada vno dellos en quatro oncas:estõce dezimos, q̃ deuen aduzir [b] la herencia a cuento de doze onças, descontando a cada vno dellos vna onça,assi q̃ ayã todos quatro a tres onças. Ca bien assi como diximos en la ley ante desta,q̃ quando el testador establesciesse tres herederos enlas tres partes de su heredad, si nõ faze mencion dela quarta, q̃ la deuẽ estos mismos herederos partir entre si egualmente,tenemos otrosi por biẽ, que quãdo acaesciere que la departe en mas,que menguea a cada vno delos herederos , aquello que fue de mas mandado assi como sobre dicho es.

¶Ley. XIX. Como puede ser partida la heredad del testador en mayor cuẽto de doze onças.

ROndus en latin tãto quier dezir en romãce,como doze onças en q̃ deue ser departida la heredad del testador.E otrosi llamã a otra palabra en latin dipõdiũ,q̃ quier tãto dezir como veynte e quatro onças.E a otra dizẽ tripõdiũ:q̃ es portreynta e seys onças.E e tãtas onças como se entiẽdẽ por estas palabras sobredichas,o ẽ mas,o en menos puede el testador departir su heredad si quisiere.E porende dezimos,que quando es manifiesta la voluntad [c] del testador,que su entencion era de partir su heredad en mas partes de doze onças, como si establesciesse a vno por heredero en doze onças,e a otro en seys,e nõ fiziesse mencion delas seys onças,que fincauan para cumplir la cuenta del dipondio,que estonce deue auer aquel aquien es establescida por heredero ẽ las doze [e] onças,las dos partes de toda la heredad,e el otro a quien establescio enlas seys,deue auer la tercera parte.E esso mismo seria,si primeramẽte establesciesse por heredero enel testamẽto al vno en las seys onças,e despues al otro en las doze.E si acaescieſſe que el testador establesciesse tres herederos,diziendo al primero, e al segũdo[f],e al tercero,q̃ a cada vno dellos establescia por heredero en toda su heredad,en tal caso como este, deuen partir todos tres toda la heredad entresi egualmente[g].Otrosi dezimos,que dexãdo el fazedor del testamẽto vn heredero,diziẽdo que aquel ouiesse todos sus bienes,si despues desto dixesse q̃ establescia por heredero alguno otro,enla parte que fincaua[h],estõce dezimos, que deue auer el primero toda la heredad,e el postrimero nõ aura ende ningũa cosa.Pero si este a tal q̃ fuesse establescido por heredero en todo fuesse tal ome q̃ segũ derecho nõ pudiesse heredar[i] a otro,si el testador esta appellatiõe residui vel reliqui nihil continetur, si nihil supereſt,& facit secũdum Ioan.de Imol. ad notab.in.l. fiuus quoq;.ff. eo.quòd quando instituitur filius in re quæ non est in rerum natura, vel in re sacra, vel religiosa, vel in re propria, quòd institutio sit nulla,& filius tanquàm præteritus possit dicere testamentũ nullum, quod est notabile secundum Bal. & Ange.in.d. l. sunt quoq;.

a ¶*E aun dezimos.* Adde.l.interdum.§.primo.ff.eodem.& Instituc eod. §. videamus.

¶Lex. XVIII.

Si quatuor sunt hæredes instituti quilibet in quatuor vncias, habebit quilibet tres,ne vltra duodecim vncias hæreditas diuidat̃.h.d. Cõcor.l.itẽ quod fabin[a].cum.l. seq.ff.eod.tit. & l. Iulianus. ff.eod.titul.

b ¶*Aduzir.* Ad. l.interdum. §. primo. ff.eod.

¶Lex. XIX.

Si testator primum in duodecim vncias instituit secundum in,vj. vncias, vel contra,vnus habebit duas partes alius tertiã hæreditatis,& si primum in tota hæredita te, secundũ in tota, succedũt æqualiter, sed si vnum in tota aliũ in partem quam primus habere nequiuit is tituat & primus nõ est capax tũc secũdus habebit totã hæreditatem. h.d.

c ¶*La voluntad.* Hoc idem dicit propter cõtrarium, quod posset formari de.l.cũ quæstio. C. de leg. nam in dubio cùm vni relictum totum:alij partem , videtur admere à primo quod dat secundo instituto, vt in.d.l. cùm quæstio. vi. distinctio. Azo.C.eo.in summa. colũpe.& per Bar. & Imol. in.l. interdum. §. deniq;. ff.eod.

d ¶*En seys.* Intelligeita q̃ consiet ex coniecturis, q̃ intelexit d alijs vncijs, & sic videatur q̃ voluit excedere assẽ, vt supra dixi.vide per Bartolum in dict.§.deniq;.

e ¶*Las doze.* Hic enim constat quòd voluit excedere assem:quia totum non potest adimi à parte.

f ¶*Segundo.* Adde legem.si quis hæredes.ff.eodem. vbi hoc ponitur in fortioribus terminis.

g ¶*Egualmente.* Et sic primo nominatus non habet plus iuris, quàm secundo vel tertio loco nominatus,q̃d inducit Bald. & Angel. in. d.l.si quis hæredes,ad quæstionẽ,vt si primus canonicorũ habet primã vocem in eligendo episcopum, non tamen erit per hoc sua vox potentior alijs vocibus canonicorum,& idem dicit Angel.in antianis ciuitatis,quorum prima vox est vexilliferi iustitiæ.vid.hodie quod in hoc disponitur per.ll.huius regni.

h ¶*Que fincaua.* Adde.l.itẽ quod Sabinus.in versi.alter.ff.eo.not.ergo q̃

i ¶*Heredar.* Bene tamen potest instituti in capax in tempus, quo capere potsit. l. in tempus. ff. eo. l. sicut. & ibi gloss. ff. quib. mod. vsusfructus amitta. vnde dicit Bald. in l.si quis instituatur. ff. eod. quòd si instituatur spuri[a], cũ legitimabit̃ id est cum capax erit,quòd tenet institutio per dictã l. in tempus. & q̃ videtur quòd interim antequàm legitimetur potest bonorũ possessionem agnoscere tanquàm institutus sub conditione & potest bona administrare tanquàm curator si tamen non legitimetur, tenetur reddere rationem de gestis illis ad quos hæreditas pertinet secundum Baldum,& Angelum ibidem,& licèt ibi Ioannes de Imol. dicat illud menti tenendum idem tamen (in dicta.l.in tempus.col.1.) dicit q̃ hoc forte nõ procedit,qa esset facere fraudẽ legi quæ vult q̃ spurius non possit se immiscere paternis bonis.l.1.&.4. C. de natura.libe.& sub tali colore non videtur posse se immiscere nec q̃ vt curator:per id quod habetur in simili.in capit.quaritiæ. de electio. lib.8.imo & plus voluit Bald.in.l.eam quàm.colum.vndecima. C.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

fideicom. versicu. & ex hoc infertur, quòd si pater legat spurio cum capere potuerit, non valet legatum ex quo prohibetur testator vitio suo & non alieno testari circa spurium. allegat in argumentum. l. si minor. ff. de seru. exportã. sicut neq; pôt secundũ eũ donare vir vxori irreuocabiliter etiam dicendo cum vidua erit neq; damnato in metallum dicendo cũ capere poterit, quia licẽtia testandi debet inesse testatori tẽpore testamenti. l.1. §. sed si filio. ff. de legat. 3. & quia secũdum eũ cum nihil posśit relinqui spurio, ergo ne que spes quæ aliquid est ei relinqui poterit, & istud dictum Bald. dicit pulchrum, & singulare Paul. de Castr. in l.1. col. fi. ff. de regu. cato. qui etiam dicit non obstare. d. l. in tempus, quia vt ipse ait loquit illa. l. qñ defectus prouenit aliunde, & non à testatore, sed quid quid sit de iure ista opinio, quòd spurius posśit institui à patre cũ legitimabitur est cõmunis, & eam tenent cõtra Doct. in. l. Gallus. §. instituens. ff. de libe. & posth. vbi vide Alexan. defendentẽ hanc opinionẽ, & respondentem ad fundamenta Bald. & ibi etiam impugnat dictũ Imol. in. d. l. in tempus dicens, non multũ stringere vbi etiã respondet ad. d. ca. quaritiæ. mihi tñ multum probabilis videtur opinio Imol. & obuians fraudibus, pro qua etiam facit, quia vt notat gloss. in parte, cogũtur in l. eã q. C. de fideicõ. & in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebel. filius spurius cum sit incapax, in totum non potest institui etiã si grauetur per fideicommissum, vt restituat hæreditatẽ alij, etiam si fideicõmissarius esset persona quæ verisimiliter acceptaret, vt & dicit Alexan. in. d. §. instituens. col. 2. Nota etiã quòd si filius esset incestuosus nõ potest institui etiam cum capere poterit, ipse neq; eius filius licet legitimus, secundũ Bal. per text. ibi in l. si quis incesti. C. de incest. nupt. & in hoc etiam videtur inclinare Alexan. in. d. §. instituens. adde Bal. in. c. in præsentia. de proba. & procedit illa. l. quando est incestuosus, & natus ex matrimonio incestuoso, vnde idem esset si nasceretur ex quolibet matrimonio à iure inter dicto, vt dicit glo. in. d. l. si quis incesti. & adde ad prædicta Corsetum in singularibus in verbo hæres, non poterit ergo instituì maioria in incestuosum filium vel eius filium etiam sub cõditione si legitimabitur per supradicta. Dubitari etiam potest circa materiã. d. l. in tẽpus. an mulier constante matrimonio posśit alienare rem dotalem conferendo alienationem in tempus soluti matrimonij, & Ioan. de Imol. vult quòd non in repetitio. c. cum contingat. colũ. 14. de iur. iuran. contrarium tamen vult Bal. nouell. in tractatu. de dote. charta. 28. colũ. 4. ad fi. mihi plus placet opinio Imol. cum lex ab ipso initio resistat con filio mulieris alienantis. argu. l. si minor. ff. de seru. exportan. & vt dos sibi conseruetur in casu soluti matrimonij, vt iterum nubere posśit, licet in casu in quo alienatio fieret in tempus soluti matrimonij per mortem ipsius vxoris forte posset procedere opinio Bald. nouell. ex quo cessat ista ratio, quod tamen saltem intelligerem si alienatio esset vtilis mulieri per tex. in. l. ita constante. ff. de iur. dot. limita etiã quod habetur, in. d. l. in tempus. per. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obliga. & ibi Iaso. col. 4. vide etiã in materia quod not. Barto. in. l. 1. §. nuntiatio. ff. de nou. oper. nunti. col. 5. & Bald. in. l. 1. C. de contrahẽ. emptio. & in. l. 1. C. de nundin.

a ¶ *El segundo.* Adde. l. 2. C. eo. & Azo. C. eo. in summa. colum. pe. in fine.

¶ *Ley. X X.*

Testatore Christi pauperes instituente aut bona sua eis relinquente debent ea habere posśti in hospitali illius ciuitatis vel villæ quam testator nominauit & intelligitur de his pauperibus qui exire nequeũt ad mendicandum: sed si nullam designauit ciuitatem habebũt bona pauperes hospitalis loci vbi conditum est testamentum. h. d.

b ¶ *Los deuen auer.* De omnibus bonis dicit, tam mobilibus quam immobilibus quæ omnia debent vendi, & pauperibus erogari pretium eorum, non ergo procedit hodiẽ quòd habetur in. l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. vbi dicit quòd immobilia non debent vendi, sed dari hospitali illius loci, vt ex redditib⁹ pauperes sustentur, quod etiã tenet Bar. Bal. & Paulus de Castr. ibi p text. in auth. de eccles. tit. §. si quis autem pro redẽptione.

¶ *Le dar.* Non aperit per quẽ dabuntur. intellige ergo p cõmissarios testamenti executores, vel si isti non sunt per Episcopũ illius ciuitatis vel loci, vt in d. §. si quis autem pro redẽptione. & ex hoc videt commissarijs data

Ley. X X. Quando el testador dexa por sus herederos todos los pobres de alguna cibdad, entre quales dellos deue ser partida la heredad.

Dizièdo el testador, establezco por mis herederos a los pobres de tal cibdad, o de tal villa, o mãdo por mi anima, q̃ sean dados todos mis bienes a pobres: porque dubdariã algunos en quales pobres deuen ser departidos los bienes, del que fiziesse su testamẽto en esta manera: queremos lo departir e mostrar. E dezimos, que los deuẽ auer[b], e dar[c], a aquellos que fuessen fallados en aquellos hospitales[d], de aquella cibdad, o villa q̃ el testador mãdo: e señaladamẽte a aquellos, que por algunas enfermedades en que yazen non pueden salir[e], de los hospitales, a pedir de que biuan: assi como cõtrechos, o los coxos o los ciegos, o los niños desamparados[f] que crian en ellos, o los muy viejos[g], o los que ouiessen otras enfermedades a tales porque non podiessen andar nin salir delos hospitales: porque estos lo han mas menester que los otros que puedẽ andar a pedir onde biuan. E si por auentura el testador non señalasse los pobres de qual cibdad, o de qual villa son, deuẽ ser departidos entre los pobres de aql lugar[h], do fiziesse el testamento.

¶ *Ley. X X I. Que departimiento ha entre los herederos del fazedor del testamento.*

Differencia e departimiento ha entre los herederos. Ca algunos ha dellos que son llamados suyos del testador. E otros ya que dizen necessarios. E ya otra manera de llos aque llaman estraños. E suyos son llamados aquellos que son fisos, o nietos[a] o visnietos del fazedor del testamento, si fueré en poder[b] del, a la sazõ[c] que los fizieré herederos. E llamarõ los sabios antiguos a tales herederos como estos suyos, porque son como vna persona e vna cosa con el testador. E aũ demas dixeron que son como Señores[d] dela herencia, biuiendo cõ sus mayorales, porque en su vida, han todo lo que les es menester delos bienes, tambien como los padres e los abuelos. E otrosi, porque a la su fin, non los pueden desheredar[e] sin cierta e derecha razon. E necessarios herederos son dichos los sieruos[f] a quien sus Señores fazen herederos de lo suyo, en todo, o en parte, e son llamados assi porque son tenudos de otorgar se por herederos de su Señor, maguer non quieran. E por tal establescimiento como este, son luego libres[g] e han de pagar luego las debdas, e las mandas del fazedor del testamento, tambien de los suyos proprios bienes dellos, que auian ganado ante de la muerte del testador, como de los otros que ganassen despues[h], quando la herencia non cumpliesse a pagar los. E estraños herederos son llamados todos aq̃llos, q̃ nõ son de ninguna destas maneras sobredichas de herederos, aque dizen suyos necessarios.

a ¶ *Nieto.* Ex filio intellige, vt in. §. sin autẽ. inst. de hæred. quali. & differen. & intellige etiam, quando nepos succedit auo ex voluntate de functi, nam si succedat contra vel præter eius voluntatem, & pater nepotis fuit exhæredatus à patre, eodemq; aup tunc nepos non dicitur suus, ex quo præcedit eum pater: neq; potest dici quodammodo dns bonorũ aui, cùm exhæredatio sumat effectum post mortem l. filiũ. §. sed eum exhæredatio. ff. bono. poss. cont. tab. vnde auus non habet necesse instituere, vel exhæredare eum, vt dicit Bart. & docto. in. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. hæredi.

b ¶ *En poder.* Clericus tñ vel monachus, licet nõ sit in potestate patris vel aui non desinit esse suus hæres patri. l. deo nobis. C. de episc. & cleri. l. ex causa. §. papinianus. ff. de nino. cum ibi nota. Bald. in. l. pen. in fi. prin. C. de adop. & not. q licet hodie sit sublata differentia patriæ potestatis, & emãcipationis in successione ab intestato. vt in au triæ potestatis, & emãcipationis in successione ab intestato. vt in au ten. de hære. ab intesta. venien. §. 1. versi. nullam. colla. 9. l. meminim⁹. C. de legit. hære. tñ adhuc in aliis durant effectus suitatis, vt est in cõtinuatione dñii & transmissione hæreditatis non agnitæ. de primo in. d. l. in suis. ff. de libe. & posth. & in. §. sui. instit. de hære. q̃li. & differ. cũ simili. de. 2. in. l. apud hostes. C. de suis & legi. hære. l. si fratris. vbi doct. C. de iur. delibe. & per Bar. in. l. liber homo. §. 1. ff. de stipul. seru. & in. l. ventre. ff. de acqui. hære. & durat etiã in casu. l. 2. titu. 6. ea. par. & in casu. l. fi. tit. 6. ea part. vbi vid. quæ dixi. & vid. etiã alios casus per Alber. in. d. auf. in succẽsione. & durat etiã in his quæ non à patria potestate, sed à natura seu naturali causa dependent quo ad ius rumpendi testamẽtũ, vt dicit Bal. quem vid. in aut. in successione. C. de suis & legi. hære. & in. l. si nemo. ff. de testa. tut. idem vbicumq; exi stentia suitatis est filio proficua non enim est etiã hodie sublata per beneficiũ abstinendi Bar. in. l. 1. C. si mino. ab hæred. se absti. vbi per eum & per eundẽ in. l. si filius q̃ patri. ff. de vulg. & pupil. & in. l. filius qui se paterna. ff. de acqui. hære. & in. l. si nemo. ff. de testa. ture. & per Bald. l. qui se patris. colum. 1. C. vnde libe. & vid. in dicta. l. liber homo.

si pater. in nouella. in glo. licet certa. colã. §. qui disputat quæstionem ad partes & concludit q̃ posśit eligere vnde velit in tali casu & dicit fuit consultum per. l. cum quidam. primo respon. ff. de legat. 2. & ibi etiam quærit an religiosi, pauperes sint alijs pauperibus præferendi, & inclinat q̃ hoc procederet arbitrio episcopi, vt ibi per eum, & quid si testator iubet ali quid dari ecclesiæ & i loco sunt plures ecclesiæ de qua intelligatur? vid. Spec. vbi supra col. 30. ver. quid si quis legauerit. & ibi Ioã. Andr. in addit. & Ioã. de Plat. in l. 1. C. de muni cip. & origin. libr. 10. Bartol. & docto. in. d. l. quæ condi tio. §. fi. Iaso in l. qui insulam. ff. de ꝓb. obli. & si leget monasterio & nõ cõstet de quo, potius debebi tur monasterio monialiũ q̃ virorum. vi. Bald. in. l. cum multe. co. 2. C. de donat. ant. nupt. & in. l. in multis. ff. de stat. hom. & adde ad prædicta Ioan. Fab. & Ange. in. §. fe dus quidem ci. ile. insti. de iure natu. gen. vel ciui.

¶ *Lex. X X I.*

Triplex est hęres, aut suus, aut necessarius, aut extraneus. suus dicitur descendens quia in vita parentis est quasi dominus hæreditatis, nam de bonis eius gubenatur, nec potest sine causa exhæredari. necessarius est seruus testatoris in toto vel in parte institutus, quia necessario tenetur hæreditatem agnoscere & tam de suo quam de hæreditate, si non sufficit tenetur creditoribus & legatariis satisfacere & per hoc consequitur libertatem. extraneus est alius præter supra dictos. hoc dicit.

c ¶ *Que non pueden salir.* Istis fœcũdior pietas debetur, vt & fecit dominꝰ infirmo qui triginta & octo annis fuerat in grabato ante ꝓbaticam piscinam, quem sanauit dominus cognoscens quia iam multum rem pus habuerat quòd exire non poterat ad motum aquę, vt legitur Ioan. cap. 5. & ex verbis huius. l. colligi potest, quòd erogari posśit etiam inter incarceratos, etiam pro maleficio, vt & voluit glossa. in. c. sacrorũ. 12. q. 2. & tenet Bal. in. l. illud. col. 1. C. de sacrosan ct. eccles. & in. l. sed & si ideo. ff. solut. matri. licet contrarium voluerit Bald. in auth. contra rogatus. C. ad Trebellia. dicens. Carceratos pro maleficio non esse dignos misericordia, quia dignum est, vt male meriti egestate laborent. l. bona fides. ff. deposit.

d ¶ *En aquellos hospitales.* Non ergo bona, seu bonorum pretium dabitur hospitali pauperiori illius loci, vt dicebat. d. l. si quis ad declinandam, neque similiter erit in arbitrio episcopi, vel executorum testamẽti distribuere illud inter pauperes, quos ipsi vellent, prout & dicebat Bar. ibi imo distribui & erogari debent inter pauperes hospitalium illius loci vbi testator iussit, & signanter inter debiles & claudos, vt statim subdit, & in hoc voluit ista. l. disponere secundum, quòd disponitur, in. d. l. si quis ad declinandam. in versicu. vbi autem. & in versicu. quis enim pauperior, dico circa modum distributionis.

e ¶ *Que non pueden salir.* Istis fœcũdior pietas debetur, vt & fecit dominꝰ infirmo qui triginta & octo annis fuerat in grabato ante ꝓbaticam piscinam, quem sanauit dominus cognoscens quia iam multum rem pus habuerat quòd exire non poterat ad motum aquę, vt legitur Ioannis cap. 5. & ex verbis huius. l. colligi potest, quòd erogari posśit etiam inter incarceratos, etiam pro maleficio, vt & voluit glossa. in. c. sacrorũ. 12. q. 2. & tenet Bal. in. l. illud. col. 1. C. de sacrosan ct. eccles. & in. l. sed & si ideo. ff. solut. matri. licet contrarium voluerit Bald. in auth. contra rogatus. C. ad Trebellia. dicens. Carceratos pro maleficio non esse dignos misericordia, quia dignum est, vt male meriti egestate laborent. l. bona fides. ff. deposit.

f ¶ *Los miños desamparados.* Adde Bar. & Docto. in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligationibus.

g ¶ *Muy viejos.* Decrepiti ergo inter infirmos numerantur, vt hic, nam vt dicit Terentius, ipsa senectus morbus est. adde Abba. in. c. magnę. de vot. 5. nota. vbi infert ad statutum disponens de infirmatis casu, an procedat in senectute. & adde. l. 35. titulo. 16. parti. 2.

h ¶ *De aquel lugar.* Si ille locus est vbi testator habebat domicilium intellige, vt in lege. si quis ad declinandam. C. de episcopi. & cleri. & in authentic. de ecclesiasti. titul. §. si quis in nomine, collatione nona. & vide. l. quæ condition. §. fina. ff. de conditio. & demonstratio. glossa. in capitu. si pater. de testamentis. in sexto. in verbo, pauperes. & Speculator titulo. de instrumento editio. §. nunc vero aliqua. columna trigesimaprima. versicul. Sed quid si testator. & ibi Ioannes Andreas in additione incipienti. constat quòd tenet institutio pauperum, & per Ioannem de Platea in lege secunda. C. de annon. ciuilib. libro vndecimo. quod dicit limitandum, nisi ex coniecturis aliud appareat: vt si iussit testator distributionem fieri in die sepulturæ, & ipse decedat extra locum domicilij in loco, vbi non potest ita asportari in locum habitationis. Quid autem si testator nominationem pauperum commisit suo commissario, an ipse teneatur eligere pauperes domicilij testatoris? vide per Ioannem Andream in dicto capitulo.

¶ *Leyes nueuas.*

¶ *Como señores.* Concordat. l. in suis. ff. de liber. & posthu. & cum dict. §. sui. institu. de hæred. l. in suis. ff. de liber. & per hoc filius regis dicitur rex, vt not. glo. in. c. fi. 24. q. 1. & si pater est diues, etiam filius reputat diues, vt in nota. quæstiõe dicit Albe. in. d. l. in suis. vnde si gabella sit soluenda de hæreditate, quæ de nouo acquiratur non habebit locũ in filio succedenti in hęreditate parentis, quia magis acquisitum cõseruat quàm de nouo adeundo acquirat, secundũ Angel. & Ioan. de Imol. ibi & Benedi. Capra. con. 41. & si venãtius, &c. hinc dicit glo. in c. pastoralis. de decim. quod filius nõ tenetur soluere decimas, de hæreditate patris, quia de nouo acquisita non videtur & propter hoc à filiis succedentibus, in emphyteosi non debetur laudemium secundum Baldum in capitu. quæ in ecclesiarum. colum. penulti. de constitu. filii nanq; penè ad bona propria veniunt. l. 1. §. pe. ff. de succẽss. edict. glo. in. c. prædicator. 16. q. 1. hinc etiam filius viuo patre dicit habere spem successionis, vt not. Bal. in. l. neq; ei. ff. de adoptio. & si per statutum esset soluẽda gabella, de donationibus, vel aliis rebus, quæ titulo lucrativo transferuntur non haberet locum de his, quæ transferuntur inter ascendentes, & descendentes: quia non videtur lucrum, sed magis solutio debiti; secundum Barto. & Ioan. de Plat. per text. ibi in l. 1. C. de imponen. lucra. descrip. lib. 10. non tamen per hoc filius posset obligare rem patris, vt in. l. neq; si maior. & ibi Bald. C. si res alien. pigno. dat. sit.

e ¶ *Desheredar.* Exhæredatus tamen perdit iura suitatis, vt in. l. sed si plures. §. ex asse. & etiam ibi Ioannes de Imola. & Alex. ff. de vulga. & pupilla. Barto. in. l. prima. §. sciendum. de suis & legiti. hæred.

f ¶ *Seruos.* Non reperies vltra seruum aliquem dici necessarium hæredem, vt hic vides licet aliquando hæres liber cogatur adire, vt in l. quia poterat. & in. l. cogi. cum similibus. ff. ad trebell. dicebat etiam Christophor. por. instituta ad legem falcid. in principio. quòd hæres militis cogetur adire ex priuilegio militari, tanquàm necessarius hæres. Cuius contrarium tenet Iason in. l. in testamento. la secunda. C. de testament. milit.

h ¶ *Son luego libres.* Adde. l. tertiam. suprà eodem. & l. cum quidam. C. de necessa. seru. hæred. instĩtu. & inst. quib. ex caus. manumit. non pos. §. licet autem, &c.

h ¶ *Ganassen despues.* contrarium videtur disponi. in. §. primo. instĩtu. de hæred. quali. & different. versi. & per hoc tamen. sed dic, vt ibi. in gl. quæ fuit Azo. in summa. insti. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley. XXII.*

Sufficit hæredem suum tempore mortis testatoris esse capacem: sed in necessario requiritur capacitas tempore institutionis & mortis testatoris, in extraneo autem tempore institutionis & mortis & aditionis hæreditatis, aliàs defertur hæreditas substitutis vel coniunctis & in eorũ defectu venienti bus ab intestato.h.d.

¶ *Ley. XXII. Qual tiempo deue ser catado en q̃ el heredero puede ser establescido o non.*

a ¶ *Herencia.* Approbat opinionem Ioannis de qua per gl. in.l. si alienũ. §. in extraneis ff. eod. in verbo hæreditatẽ vt in hærede suo etiam respectu capacitatis, & etiam si nitatur ex testamẽto sufficiat capacitastẽpore mortis patris. glos. tamen ibi. & docto. cõmuniter licet hoc fateatur sufficere q̃ ad hoc vt sit suus hæres, non tamẽ concedunt respectu capacitatis, imò exigunt capacitatem etiam tẽpore testamẽti, si nitat succedere ex testamento. tenet ergo menti istã l. partitarum, quæ est cõtra illam communẽ opinionẽ. & sic limitatur. l. penult. ff. de regul. iur. & attenta dispositione huius l. partitarum non procedit dictum Bald. in dict. §. in extraneis. cùm dicit, quòd si pater instituit filium, qui tẽpore institutionis erat frater minor, & sic fundit us incapax hæreditatis, vt in clemen. exiui. versic. cunq;. de verb. signi. quod & si postea auctoritate Papæ fiat monachus, vel Episcopus, ita quòd sit capax, quòd nihilominus non tenebit institutio, cùm exigatur capacitas tempore testamenti. & idem dicit si filius esset incapax ex forma iuris vel statutorum, nisi fortè dicas quòd in filio fratre minore adhuc procedat dictum Bald. ex eo, quia habetur pro mortuo iuxta not. per eundem Bald. in authen. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. & in. l. Deo nobis. column. quinta. C. de episco. & cleri. & sic non poterit dici suus hæres. quod etiam exigit ista. l. partitarum. Sed ad hoc potest responderi, quòd cum ista fuitas inspiciatur tempore mortis, vt hic. & in. §. fui. institit. de hæred. quali. & differen. & iste tũc reperitur capax, quòd erit suus hæres. pro quo facit quod not. Ang. in. l. his verbis. §. interdũ. ff. eo. vbi allegauit illud dictũ Bald. & in fine postea subdit, de fratre autem minore dubito, quia relictum ei videtur relictum religioni. vnde licet religio fit incapax, si postea ipse efficiatur capax ex benignitate, videtur institutio confirmari, & per hoc videtur casus in. l. si seruus eius qui capere non potest. ff. de acquir. hæred.

b ¶ *Necessarios.* Sequitur opinionem glo. & cõmunem in. l. si alienum. §. in extraneis. ff. eod.

c ¶ *Temporales.* Limita nisi quis instituatur in tempus, cum erit capax: tunc enim vnum tantũ tempus. f. acquisitionis inspicitur, vt in. l. in tẽpus. ff. eo. Secũdo limita qñ capacitas reducitur ex causa, quæ retro trahitur, vt in hæretico, vel rebelli restituto, vel spurio legitimato testatore viuo, vt not. Bald. & Ioan. de Imo. in. d. §. in extraneis. & Angel. in. l. his verbis. §. interdum. ff. cod. vid. per Bald. in. l. prima. C. qui non pot. ad liberta. peruen. versic. pone damnato ad perpetua vincula, &c. Sed quid si hæres institutus, qui tempore conditi testam enti & mortis testatoris erat secularis, intrauit religionem fratrum minorum ante aditam hæreditatẽ & eam professus est, deinde absoluitur est à regula per Papam, vel factus est episcopus, nunquid potest adire hæreditatem? videtur q̃ sic, ex quo istis tribus temporibus reperitur capax: contrarium tamen in hoc casu tenet Ioann. Fab. in. §. in extraneis. institu. de hæred. quali. & differen. vide ibi per eum.

¶ *Substituta.* Substitutus nãq; incapaci imò & venientes ab intestato, si non esset substitutus excludunt fiscum. vid. in. l. 3. ff. de his quæ pro nõ script. habẽ. & tenẽt cõmuniter doct. in. l. i. C. de hære. institu. & dixi suprà eo. l. 4. si tamẽ institut⁹ nõ esset incapax, sed indignus tunc fiscus admittitur excluso substituto, vt tenet Bar. in. l. prima. colu. 6. versicul. item quæro quid si hæres. ff. de vulga. & pupilla. & i. l. si sequẽs in princi. ff. ad fillan. & pro. cedit siue adierit institut⁹ siue nõ adierit. & est communis sententia vt attestatur Alexand. in dict. l. prima. co. 2. versi. quærit. hic Bart.

d ¶ *Substituta.* Substitutus nãq; incapaci imò & venientes ab intestato, si nom est substitut⁹ excludunt fiscum. vid. in. l. 3. ff. de his quæ pro nõ script. habẽ. & tenẽt cõmuniter doct. in. l. i. C. de hære. institu. & dixi suprà eo. l. 4. si tamẽ institut⁹ nõ esset incapax, sed indignus tunc fiscus admittitur excluso substituto, vt tenet Bar. in. l. prima. colu. 6. versicul. item quæro quid si hæres. ff. de vulga. & pupilla. & i. l. si sequẽs in princi. ff. ad fillan. & pro. cedit siue adierit institut⁹ siue nõ adierit. & est communis sententia vt attestatur Alexand. in dict. l. prima. co. 2. versi. quærit. hic Bart. vide ibi per eum.

e ¶ *Otros.* Si non esset substitutus admittũtur cohæredes: si tamẽ esset substitutus, præfertur cohæredi, vt in. l. pe. ff. de iniust. rup. & inval. vnica. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. toll. & hic: deficiente vero substituto cohæredes veniunt per ius accrescendi, quia quis nõ potest decedere pro parte testatus, & p̃ parte intestatus. & q̃ illud quod non datur incapaci applicetur coniunctis, & non venientibus ab intestato, tenet Bald. in. l. eam quam. co. fi. C. de fideicõ. versi. modo iuxta prædicta. allegat. l. si titio, & mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. 2. sed melius probatur in ista. l. partitarũ, dum subdit, e si ninguno destos, &c. licèt hæc. l. loquitur in hæreditatib⁹, in quibus de necessitate portio incapacis debet accrescere capaci adeunti ex regula, quam dixi. Bald. verò loquitur in legato, in quo cessat ista ratio. adde nota. per Alex. in. l. si is qui. ff. de vulga. & pupilla. colum. secunda, & tertia. circa illius legis intellectum.

¶ *Ley. XXIII. Quãdo vn sieruo es de muchos como el vno dellos lopuede fazer su heredero.*

Si el vno[f] de los Señores de algun sieruo, lo faze su heredero, e lo aforra, e lo dexa por su heredero, solamente con entencion[g] que sea franco, tenudo es el otro de tomar el precio por razõ dela parte q̃ el auia enel. Mas si lo fiziesse heredero con entencion q̃ fuesse[h] despues sieruo, ganaria porende el otro señor la herẽcia del testador, e de mas fincaria el sieruo todo suyo: pero si amos los señores quisiessen fazer el sieruo q̃ a uiã envno heredero necessario, nõ lo podriã fazer, fueras ende por alguna destas dos razones. La vna es, quãdo ellos amos a dos lo fiziessẽ su heredero e libre, e muriessẽ despues los señores todos en vno[i] assi como en mar, o cayendoles la casa de suso, o de otra manera. E la otra es, quando los señores q̃ han vn sieruo de so vno, aquiẽ estableciesse el vno dellos por su heredero con tal condiciõ, diziendo assi, establezco por mio heredero a fulano, q̃ es mio sieruo, e de fulano mio compañero, que sea heredero e libre, si tal ome que es ydo en romeria a Santia go tornare, si el otro cõpañero establesciesse aquel mismo sieruo por su heredero en esta manera sobre dicha, e so essa misma condicion, valdra tal establescimiento, si la condiciõ se cumpliere[a]. E esso mismo seria, maguer lo establesciesse el vno so vna cõdicion, e el otro so otra, si acaesciesse que amas las condiciones[b] se cumpliessen.

¶ *Ley. XXIIII. Como el señor non puede fazer todos sus sieruos herederos e libres, quando non ouiesse otros bienes de que pagar las debdas que deuia.*

Bligado seyendo algund ome a muchos, por debdo, o por otras cosas que deuiesse dar, o fazer, si este tal ouiesse todos los bienes suyos, o la mayor partida dellos en sieruos, e los q̃ siesse todos tornar libres, por fazer enga ño a aquellos aquien deuia algo, nõ podria[c], pero bien podria algunos dellos[d] establescer por sus herederos en su testa mẽto. Ca derecho es que aquellos q̃ son pobres, o encargados de debdas, q̃ puedã establescer por herederos algũos de sus sieruos, que les defiendã su fama, e responden por ellos, e finquẽ en su lugar despues de su muerte.

¶ *Ley. XXV. Si el señor que establescio su sieruo por heredero, lo vẽdio despues, como puede auer el comprador la herencia en que era establescido el sieruo.*

Al algũ testador establesciesse su sieruo por heredero en su testamẽto, e despues desto lo vendiesse, o diesse, o lo enagenasse[e], en qualquier manera, semeja q̃ pues lo enageno, q̃ se arrepẽtio, porque le auia fecho libre. E porẽde aq̃l a cuyo señorio passo el sieruo, heredara los bienes del testador sobredicho, si nõ fiziesse despues otro heredero. E si muchos omes ouiessen vn sieruo, e non todos egualmente, aquien establesciesse alguno otro en su testamento por su heredero, cada vno delos señores heredara en los bienes que fueron dexados a tal sieruo como este, segun cabe a cada vno[f] la parte que auia enel.

a ¶ *Se cumpliere.* Intellige si dies libertatis & hæreditatis ex testamento amborum simul cedat, vt quia extitit conditio viuo vtroque testatore, vt patet in. l. duo socij. & ibi Paul. de Cast. ff. eod.

b ¶ *Las condiciones.* Sequitur Azo. vbi suprà qui dicit hoc procedere, quando ille duæ cõditiones simul extiterint, & intellige simul, id est, ante mortem vtriusq; domini, ita vt pariter cedat dies libertatis, & hæreditatis, vt dixi in gl. præcedenti.

¶ *Lex. XXIIII.*

Debitis onera tus bona sua, vel maiorem partem habẽs in seruis potest aliquos ex eis cum libertate instituere hæredes & eiunt necessarij. hoc dicit.

c ¶ *Non podria.* Hæc fuit lex Eliascentia de qua. institu. qb. ex caus. manu mi. non poss. in princip.

d ¶ *Algunos dellos.* Quãdo esset soluendo planè procedit, licèt plures instituat, si autem non esset soluendo, tunc tantum vnum & non plures, vt dicit Azo. C. de necessar. seru. hæred. institu. in summa. & glo. in. §. primo. institu. quib. ex caus. manumi. non pos. & vi. l. qui soluendo non erat duos apollonius. ff. eodem.

¶ *Lex finalis.*

Seruumsuum hæredem instituũ postea alienans videtur pœnitere de libertate donata, & si morif cum illo testamẽto, ille cui est seruus erit hæres: sed si plures domini habeant seruum & ab aliquo alio fuerit institutus omnes acquirunt eius hæreditatem pro partibus dominicis. h. d.

e ¶ *Enagenasse.* Concordat cum. §. seruus. Institu. de hæred. instit. & vide ibi per glos.

f ¶ *Segun cabe a cada vno.* Concordat cum. §. seruus autem plurium.

instituta eodem.

¶ *Titulus quartus. De conditionibus institutionum.*

¶ *Lex prima.*

Est conditio differens testamenti dispositionem vsque ad eius complemẽtum, & est duplex. q̃dam que est tacita: quandoq; expressa, & etiam quædam cõditiones sunt de præsenti & quædã de præterito & quædam de futuro, & istarum de futuro, quædam sunt impossibiles de natura, & quædam de iure, quædam de facto: & aliæ sunt perplexæ dubitatiuæ & obscuræ & aliæ possibiles, & possibilium quædam sunt potestatiuæ, quædam casuales, quædã mixtæ, vt in sequentibus legibus determinatur. hoc dicit.

Titulo. IIII. Delas condiciones que pueden ser puestas quãdo establescen los herederos en los testamentos.

Ondiciones ponen los omes a las vegadas ẽ sus testamentos, e mayormẽte en aq̃l lugar do establescen los herederos. E pues q̃ enel titulo ante deste fablamos delos establescimiẽtos dellos, q̃remos aqui dezir delas cõdiciões q̃ puedẽ ser y puestas. E mostraremos q̃ quiere dezir condicion. E quãtas maneras son dellas. E en q̃ manera deuẽ ser fechas. E puestas. E entendidas en los testamẽtos. E quales deuen valer. E quales non.

¶ *Ley I. Que cosa es condicion, e quantas maneras son della, e como se pone.*

Condicion es vna manera[g] de palabra, que suelen los fazedores de los testamẽtos poner, o dezir en los establescimiẽtos delos herederos, que les aluẽga la pro dela herẽcia, o dela mãda, fasta que aquella condiciõ sea cũplida. E los fazedores de los testamẽtos, alas vegadas, ponen condiciones paladinas ẽ establesciẽdo los herederos. E a las vegadas, maguer nõ las ponẽ entiendẽ se calladamẽte[h], bié assi como si fuessen y escriptas e puestas. E aun entre aq̃llas condiciones que ponen los omes señaladamente en sus testamentos, dellas[i] y a, q̃ pertenescen al tiẽpo passado,

g ¶ *Manera.* Sequitur diffinitionem Azo. C. de conditio. insert. in summa. 1 principio. & gloss. in rubrica. ff. de conditionibus & demonstrationibus, quam tamen impugnat Bar. in. l. prima. eiusdem titul. Socinus verò defendit eam in dicta rubrica: vide p eos & Abb. etiam in rubrica, de conditio. apposit. & ante eum Cardina. Florentin in capitulo. verum. eodẽ titulo qui dicunt, quòd cõditio est adiectio apposita vel subintellecta in dispositione, suspendens vel resoluens dispositionem.

h ¶ *Calladamente.* Vt in. l. generaliter. C. de institu. & substitu. l. i. §. fin. ff. de condit. & demonstra. & vid. infra eo. l. 10.

i ¶ *Dellas.* Adde. l. cùm secundo. ff. de iniusto rupt. & ibi vide Concordantias in gloss.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Tiempo presente.* Impropriè tamen dicuntur conditiones, quæ ad præsens tempus referuntur, secundum Bart. in. l. 1. col. 1. ff. de condit. & demõst. & habetur infrà eod. l. secunda.
b ¶ *De natura.* Vide infrà eod. l. 3.
c ¶ *El derecho.* Vide in. d. l. 3.
d ¶ *Fecho.* Vide infrà eod. l. 4.
e ¶ *Escuras.* Vid. infrà. eod. l. 5.
f ¶ *En poder.* Vi. infrà. eod. l. 7.
g ¶ *En auentura.* Vt. ĩ. eod. l. 8.
h ¶ *Mezcladas.* Vide. ĩ. eo. l. 9.
i ¶ *Si el dicre.* Habes hic, quòd dictio, si, facit cõditionẽ, qđ etiam voluit gl. in. l. 1. ff. de condit. & demonstra. vbi vid. Bar. col. 1. ¶ sicu. primò ergo q̃ro. ad de etiã. l. 1. & 2. tit. 4. partit. 4. & limita, ni fi esset cal⁹ in quodictio (si) potⁱ saperet monitionem, quàm conditionẽ, vt not. Ioan. de Imo. in. c. venerabilis. de offic. de lega. tradit Alexan. cõs. 2. volu. 2.
k ¶ *En otra manera.* De aliis dictionibus, & verbis, quæ inducunt conditionem, vt de dictiõe cum, ita, secundum, & aliis multis, vid. per Bart. in dicta. l. 1. & de dictione si cũdũ, vid. per Bald. in. l. pe. C. de institu. & substitu. & de dictione, vt, vid. p Bal. in. l. si mulier. C. de iur. dor. de dictione, ita. vid. per Bal. in prelud. feudorũ. n. col. gerundum etiam adiectum verbo, vel participio futuri temporis, inducit cõditionẽ. vt in. l. si tu ex parte. vbi vi. Bar. ff. de acqui. hæred.

e otras al tiempo presente,[a] e otras ya q̃ pertenescen al tiempo que es por venir: E aquellas que pertenescen al tiẽpo que es por venir algunas y a que pueden ser, e algunas que non, que son dichas en Latin, imposibiles. E destas que nõ puedẽ ser: a tales y a dellas, que se nõ pueden cũplir por embargamiento de natura[b]: e a tales y a, que las embarga el derecho[c], e otras que se embargã de fecho[d], e otras y a q̃ non pueden ser, por q̃ son dubdosas, e escuras.[e] E de las cõdiciones q̃ pueden ser: algunas y a dellas, que son en poder[f], de los omes para cũplir las. E otras y a, que son en auentura: que[g], si seran, o nõ. E otras y a, que son mezcladas[h] que en parte cuelgã del poder de los omes, e en parte estan en auẽtura. E fazé se por estas palabras diziendo, fago a fulano mi heredero, si el diere[i], o fiziere tal cosa a tal eglesia, o ẽ otra manera[k], semejãte desta.

¶ Lex. II. De las condiciones del tiempo passado e del presente, e del que es por venir, como se deuen poner en los establescimientos de los herederos.

PEr. Oniendo algund ome cõdiciõ del tiempo passado, o del presente, quãdo establesciesse a otro por su heredero, si aquella cosa en que es puesta la cõdicion fuere verdadera: vale el establescimiento luego[l], que es fecho. E esto seria como si dixesse: establezco por mi heredero a fulano, si el Rey fizo a tal ome a delantado, o si dixesse fago mi heredero a fulano, si tal ome biue. Pero tal condicion como esta que se faze por palabras del tiempo passado, o del presente, non es llamada propriamente condiciõ: por que aquella cosa en que la ponen, non es en dubda. Ca o es verdadera, o non, como quier que es dubdosa a aquelque la pone, porq̃ non sabe si es assi, o non. Mas aquella es condiciõ propriamente, que se faze por palabras del tiempo que es por venir[m], porque es dubdosa si se cumplira, o non: E esto seria como si dixesse: fago mi heredero a fulano si eligeren a tal ome por obispo de tal eglesia. Ca non sabe si lo elegiran, o non. E en estas maneras sobredichas, o en otras semejantes, se pueden poner: e dezir, las cõdiciones, en los establescimientos de los herederos, e en las otras maneras.

¶ Ley. III. De las condiciones que non pueden ser por natura, o por derecho,

LAs condiciones que ponẽ los omes en establescer los herederos, por palabras del tiempo que es por venir[n], a tales y a dellas, que non pueden ser: por que son embargadas de natura. E esto seria, como si dixesse el fazedor del testamento a algund ome: fago te mi heredero si alcãçares[o] al cielo con la mano. Ca por tal condicion[p] como esta, nõ se embarga el establescimiẽto del heredero, como quier que la condicion non se pue de cumplir, ante dezimos que valdria tambien como si non fuesse y puesta. E esto mesmo seria, en todas las mandas[q], que fiziesse el testador, en que fuessen puestas atales condiciones, o otras semejantes dellas. Otrosi dezimos, que las cõdiciones que son imposibles de derecho[a], quando son puestas en los establescimientos de los herederos, o en las otras mandas, q̃ non embargan a los herederos, maguer non se cumplã. E esto seria como si dixesse el testador a algun ome: establezcote por mio heredero, si non sacares a tu padre de captiuo[b], o si non le dieres que coma. Ca a tal establescimiẽto como este, non vale, de manera, que maguer non fuesse guardada[c] la condicion, aura el heredero la herencia, e otrosi la manda que le fuesse assi dexada. E generalmẽte son llamadas imposibles, segund derecho todas las condiciones, que son cõtra honestad[d] de aq̃l a quien son puestas, e contra buenas costumbres, o contra obras de piedad, o contra derecho natural.

¶ Ley. IIII. De la condicion que es imposible de fecho.

IMposibiles son llamadas de fecho algunas condiciones que los omes ponen a las vegadas en establescer a los herederos. E esto seria como si dixesse el testador en el testamento: establezco por mio heredero a fulano, si diere a tal eglesia vn mõte de oro[e]. Ca tal establescimiento como este, nõ vale, porque es puesto so tal condicion, que non se puede cumplir de fecho, ma guer que los alquimistas[f] cuydan, que pueden fazer oro quanto quisieren, lo que fasta este tiempo non fue cosa manifiesta a los otros omes. E por ende dezimos, que el que fuesse puesto por heredero so tal condicion, que non aura la herencia, que assi le fuesse dexada.

¶ Ley. V. De las condiciones que son dubdosas, e non ciertas.

DVbdosas e non ciertas y ha otras condiciones, que son llamadas en latin, perplexas. E esto seria como si dixesse el testador: establezco por mio heredero a fulano, si tal ome fuere mi heredero. E si este ome fuere mio heredero: establezco a fulano el sobredicho por mio heredero, a tal establescimiẽto como este, nõ vale, por que non podria ser[g] en ninguna manera, que cada vno dellos començasse ante del otro a ser heredero, lo q̃ auia mene ster para valer e cumplirse la condicion.

¶ Ley. VI. Quando el fazedor del testamento establesce a otro por heredero, so condicion que jure de fazer alguna cosa como deue auer la herencia, o non maguer non jure.

QVando[h] algund testador establesce a otro por su heredero, so tal condicion, si jurare que de a fulano tantos marauedis, o tal viña, o otra cosa semejante, tal condicion, en quanto tañe al juramento, pues es de cosa que ha de venir: a que dizen en latin, de futuro, deue ser auida por non puesta[i], empero non deue ser heredero, nin auer los bienes del finado, fasta que de, o faga la cosa que el testador manda

a ¶ *De derecho.* Adde. l. conditiones quæ contra edicta. ff. de condit. institu. & d. l. 1. eod. titu. vbi per Bar. & Ioan. de Imol. colum. pen. vbi limitãt hoc quinq; modis. vid. ibi per eos. An autem illud quod adijcitur sub cõditione, vel modo impossibili, de iure debeat conuerti in aliud, quod sit iustũ & honestum, traduntibidem Ange. & Imol. præcipuè Imol. colũ. 2. & vide, q̃ habet in. l. si quis ita institutus. ff. d condicio. institu.
b ¶ *De captiuo.* Ad quod filiꝰ tenetur, vt in l. 3. tit. 29. parti. 2. & infra eadẽ partita. titu. 7. l. 6.
c ¶ *Nõ fuesse guardada.* Si tamen de facto seruaretur non perderet hæreditatem. I. reprehẽdenda. & ibi no. Bald. C. de insti. & substitu.
d ¶ *Contra honestad.* Adde legẽ. cõditiones, quæ cõtra bonos mores. ff. de condicio. institu. & d. conditiones. la. 2. eo. titu. & facit ista. l. vt si testator cõdens maioriam in armis vel insignijs deferendis aliquid in honestum deferri iubeat sub pœna perditionis maioriæ: q̃ non teneat talis dispositio. l. facta. §. si sub cõditione. ff. ad Trebellia. & ibi glo. & Paul. de Castr. quando vero arma sunt honesta, & alia quæ iubet conditor maioriæ: impleuda sunt & si copulatiue iubentur, copulatiuè sunt adimplenda. l. 13. infra eod. & tradit in bono casu Socinus in. l. quibus diebus. §. terui Ilius. colum. antepe. ff. de condi. & demonst. vertic. & prædicta faciunt, vbi & de præcepto, q̃ in tumulo suo eligeret sepulturam. & adde etiã Guido. Papæ in decisionibus Delphinatus, decisione. 251. licitæ sunt conditiones quæ apponuntur ad conseruationem domus & familiæ. l. legatum. & ibi notant docto. ff. de vsufru. lega. l. lex quę tutores. C. de administra. tuto. & limitandum videtur hoc de sepulchro nisi iubeatur, vt aliquid ibi fiat quod sapiat gentilitatem. vt in. l. seruo alieno. §. fi. ff. de lega. 1. vbi Ange. & Ioan. de Imol. Andr. Siculus in capi. 1. de iura. calum. colum. 10. & contra illos qui depingi vel poni faciunt arma sua in ecclesijs vel ornamentis, quas construunt, vel donant. vide Dominũ in capit. duo sunt. circa medium. 45. dist. & Felin. in capi. Tertio loco. de proba. vbi volunt q̃ isti qui hoc faciunt perdant meritum si faciant ad inanem gloriam secus si faciant ad incitamentum virtutis aliorum, vel ob alium rectum finem, vide ibi per eos.
e ¶ *Vn monte de oro.* Idem dixit glos. in. § impossibilis. instit. de hæred. instit. & vt patet ex ista. l. loquitur de monte aureo artificiali: si enim sentiret testator de naturali, tunc conditio esset impossibilis à natura, & reijceretur & remaneret institutio pura, secundũ Ioan. de Imol. in. dict. l. 1. ff. de condit. institu. col. fin. vid. qđ dixi latius. in l. fi. titu. 4. partit. 4.
f ¶ *Alquimistas.* Vide infra. 7. partita. titu. 7. l. 9. & quæ ibi dicam.

¶ Lex. V.

❧ Impossibilis conditio ratione perplexitatis: vt si titius hæres erit, seyus hæres esto: & si seyus hæres erit Titiꝰ hæres esto vitiat: quia nõ potest vnus esse hæres antequam alius qđ requirunt verba prędictę cõditionis. h. d.

g ¶ *Nõ podria ser.* Imputet sibi testator, qui ita est pplexè locutus: non tamen semp vitiat perplexitas, vt dicit Barro. & Ioan. de Imol. in. l. 1. ff. de condicio. in sti. & in. l. si Titius. ẽo. titu.

¶ Lex. VI.

❧ Si testator reliquit tibi aliquid: si iures quid factum vel datum remittitur iusiurandum: nisi seruo relinquat libertatem: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. hoc dicit. Habuit ortum à. l. qụę sub conditione. ff. de conditio. institu. §. primo.

h ¶ *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institu. & substitu. colum. prima. verific. neque est prętermittendum.
i ¶ *Por non puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic. & in. l. quæ sub conditione. in principio. ff. eodem. Si tamen à lege, vel à ministro legis, vel à iudice, vel à contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per gloss. Bald. & Paulum de Castr. in. l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in. l. 6. titu. primo. lib. 3. ordina. & in pragma. 80. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramenta namque necessaria non videtur lex tollere, vt not. Bartol. & doct. in. d. l. quæ sub conditione. de condit. institu. & in. l. si quis libertatem. ff. de manumiss. cella.

l ¶ *Luego.* Vt in. l. cum in secundo. ff. de iniust. rupt.
m ¶ *Tiempo que es por venir.* Quid tamen, si tempore testamenti conditio, quæ fuit apposita per verba futuri tẽporis extabat iam, seu iam erat impleta, an institutio reputetur pura? & dicendum est quòd sic, si testator ignorabat implementũ conditionis: nam si sciret adimpletam, & esset talis quæ iterari posset, tunc videtur testator sensisse de alio implemento futuro, vt in. l. hæc conditio filiæ meæ. cum. l. sequenti. ff. de condit. & demonstr. & l. si ita sit scriptum. §. fina. ff. de lega. 2. & l. quidam relegatus. in principio. ff. de reb. dub.

¶ Lex. III.

❧ Conditio impossibilis de natura: vt si cœlum digito tetigeris vitiatur & non vitiat institutionem velle ratum: idem de impossibili de iure: vt illa q̃ est cõtra honestatẽ vel bonos mores vel cõtra opus pietatis, vel cõtra ius naturale.

n ¶ *Por venir.* Si enim esset cõditio de præsenti impossibilis si aliquã do fuit possibilis, nõ relicta: sed vitiat. rupt. si tamen nunquã fuit possibilis, reticitur, vt nugatoria. l. si mutuia. ff. de hæred. instit.

¶ *Alcançares.* Quid si non apponat conditio impossibilis in persona honorati, vt hic: sed in personam grauari, an tunc etiã conditio reiicitur & institutio remaneat pura? Azo. C. de instit. & substit. in summa, dicit quod non reijcitur imo vitiat relictum à graduato sub conditione impossibili, per text. in. §. fina. instit. de lega. & ibi opinionem Azo. refert glo. i. d. l. 1. sed ista opinio Azo. cõmuniter reprobatur per Docto. in. d. l. prima. vbi Ioan. de Imol. eam defendit contra Bart. & alios & satis probabiliter dicit posse defendi, vid. ibi latè per eum. colum 3. & 4.

p ¶ *Por tal condicion.* Adde. l. 1. ff. de cõdit. institu. & §. impossibilis. instit. de hæred. instit. quid autem si non esset conditio: sed modus impossibilis de natura vel de facto? die quòd idem est dicendum, vt in dicta l. 1. secundum intellectum Angel. ibi subducit enim tali casu, de medio talis conditio vel modus, neq; requiritur aliquod implementũ, secundum eum & Ioann. de Imol. ibi & in conditione est text. hic, ibi. como si no y fuesse puesta. & idem vt prædixi, dic de modo ita impossibili. & intellige istam. l. & sequent. quatenus disponunt de reiicienda conditione impossibili, quando testator sciebat eam impossibilem: nam si putabat possibilem, vitiat institutionem. l. seruo manumisso. cum ibi nota. ff. de cõdict. indebi. & per Bar. in. l. ab omnibus. §. 1. ff. de legat. 1. quod declara & intellige, vt per Ioan. de Imol. in. d. l. 1. col. 6. versi. quod intellige. ff. de condit. & demonst.

q ¶ *Las mandas.* Adde. l. obtinuit. ff. de cõdi. & demõst. & d. §. impossibilis. instit. de hære. instit. & vid. q̃d habet in. l. qui dotis. ff. de dot. prælega. vbi bonus casus. & adde. l. ab administratione. C. de lega.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶*Pero dos cosas.* Adde. d.l. quæ sub conditione. §. quotiens.
b ¶*Mando.* Adde. l. quæ sub conditione. in principio. ff. eod. versicu. hoc edictum.
c ¶*La vna.* Adde. l. si quis libertatem. ff. de manu. testa.
d ¶*La otra.* Adde. l. municipibus. ff. de condit. & demõstra. secundum opinionem se cundam glo. ibi positam, quæ fuit Azo. vt patet. C. de institu. & substitu. in sum. col. 1. tene mẽti: quia cõmu niter ibi per docto. approbatur opinio 3. posita ibi in glos.
e ¶*Tiempo passado.* Non enim remittitur cõditio iuris iurandi, neq; in vltimis volun tatibus, necetiam in contractibus quã do fuit appo sita circa ea, quæ sunt de præterito vel de præsenti glos. & communiter docto. in dict. l. quæ sub conditiõe. in prin cipio. Bal. in d.l. si cum pa truo. C. commun. vtriusq; iud.

jurar:e esto ha lugar tambien en las mãdas como enel establescimiẽto de los herederos. Pero dos cosas[a] y ha, en que cõuiene en todas guisas que jure aquel a quien mandasse el testador jurar, de dar o de fazer alguna cosa, si quisiere auer lo quel mando[b]. La vna[c] es si dixesse q̃ franqueaua algund su sieruo si jurasse de dar a algund ome alguna cosa señalada. E la otra[d] es, si establesciesse por su heredero al comun de alguna cibdad, o de alguna villa, o le mandasse algo si jurasse de dar, o de fazer alguna cosa, que el testador mandasse. Ca en qualquier destas dos razones, non puede auer aquello aquel a quien es mandado algo so tal condicion, si non jura primeramente de fazer lo quel testador mando. E mas dezimos que si el testador faze algũ heredero, o manda alguna cosa a alguno so condicion si jurasse alguna cosa del tiempo passado[e], o del presente que estonce non deue auer la herencia, nin la mãda quel fuere dexada ante que jure lo que el testador mando.

¶ *Lex. VII.*

Conditio potestatiua in dando vel faciendo consistens est adimplenda antequam soluatur relictum: sed si in non dando vel non faciendo est: præstetur cautio de non faciendo: & soluetur statim relictum. h.d.

f ¶*En poder de los omes.* Vide. l. suus quoque. §. 1. ff. de hæred. institu. l. 1. §. sin autem aliquid sub conditione. C. de caduc. toll. & potest dici condi tio potestatiua, quæ mere dependet a potestate implere debentis. & non est mixta cum viribus fortunæ. vid. l. fi. C. de necessar. seru. hæredi. institu. & Azo. ibidem in summa. col. 4.

g ¶*Si me fiziere vna egleſia.* Idem si dicat si manumiserit seruum, nam & hæc mere potestatiua est, cum etiam serui inuiti libertatem consequãtur, vt notatur. in. l. fi. C. de manu. testa & adde. l. 14. infra eo. & tenet Bal. in. l. 1. colum. 3. C. de institu. & substitu. Sed quid si episcopus non vult dare licentiam ædificandi ecclesiam, an cõditio habeatur pro impleta. Bal. tenet q̃ sic in d.l. 1. col. 2. & vide per eum ibi colum. 3. versi. 3. quæro. & per eundem in. l. debeti. C. de fideicommiss. liber.

h ¶*Si diere cient maravedis.* Habes hic quòd ista conditio, si decem dederis est potestatiua. & idem tenet glos. in. l. suus quoque. ff. de hære. institu. & in. §. si plures. instit. eod. glos. tamen in. l. prima. C. de institu. & substitu. dicit esse mixtam. & ita tenent ibi communiter docto. Potest dici q̃ in habente facultatem adimplendi, prout est in homine diuite dicatur potestatiua, vt voluit glo. in. l. fi. ff. de condit. institu. super parte, decem. & voluit Ioan. de Imol. in. d.l. suus quoq; super glos. 3. vid. per Barto. in. l. in testamento, la. 2. ff. de condic. & demonstra. Bald. in l. fin. C. de condit. inser. & quid si fit conditio dandi non capaci. vide eund. Bald. in. l. vnica. §. finautem. C. de caduc. tollen. & an conditio si fundum dederit sit conditio dandi vel faciendi. vide Bald. in. l. 1. col. 3. C. de institu. & substitu.

i ¶*Si se cumpliere.* Et poterit ista conditio potestatiua impleri quandocunq; in vita instituti, neque desinit posse impleri, nisi per mortem, vt in. d.l. suus quoque. & ibi Ioan. de Imol. 1. nota. ff. de hæredi. institu. nisi fuerit appositus dies in conditione ipsa. l. thais. §. intra. ff. de fideicommiss. liberta. & ff. de hæredib. institu. l. sed si in conditione: & licet in institutionibus conditio ipsa quandocunque in vita institui impleri possit, vt dixi, & not. glos. in. l. si quis hæres instituatur eodẽ. titu. tamen in legatis statim debet impleri, vt. ff. de condit. & demonstra. l. hæc cõditio. glos. in. d.l. si quis hæres instituatur Bal. in. l. si pater. col. fi. C. de institu. & substitu. An autem conditio dandi possit impleri per alium, quãdo ille cui fuit appolita laborat in extremis, & est sine intellectu? Bal. vult q̃ sic in. l. vna. §. sin autem. versic. extra

¶Ley. XVII. Como las cõdiciones que pueden ser, si fueren puestas en lostestamẽtos deuẽ ser cõplidas.

POsibiles conditiones son llamadas en latin, aq̃llas q̃ son e poder de los omes[f] de las cũplir. E esto seria como si dixesse el testador, quiero q̃ fula no sea mio heredero, si me fiziere vna e glesia[g], o vn hospital en tal logar. O si dixesse, establezco mio heredero a fulano, si nõ fiziere tal cosa, diziẽdo la señalada mẽte, O si dixesse, fago mio heredero a tal ome si diere ciẽt maruedis[h] a tal eglesia, o si nõ diere tal castillo a fulano ome. E tal establescimiẽto q̃ es fecho so alguna destas cõdiciones sobre dichas: vale si se cũpliere[i] la condicion. Pero aquel q̃ fuesse establescido so tal condicion, que non fiziesse alguna cosa señaladamente: este atal ha menester, que de atal recabdo[k] q̃ sean seguros, q̃ non faga aquello q̃ le defendio el testador[l]. E si esto non quisiere fazer[m], nõ deue auer la herẽcia[n] en que era establescido por heredero.

quæro. C. de cadu. toll. l. fi. cum ibi nota. ff. de condit. institu. Nota etiã q̃ tempꝰ adimplendi conditionem potestatiuam vel mixtã nõ currit ignorãti. l. 2. ff. de condit. & demõst. Bal. in. l. 1. c. o. 3. versicu. nono quæro. C. de institu. & substitutio. & vide prædicta Bal. in. l. si plures. pe. col. versic. quæritur. vlterius vtrũ cõditio posit perpetuo impleri. C. de cõdit. insert. & an si decesserit ille in cuiꝰ persona debet impleri conditio possit impleri eius hæredi. vide ibidem per Bald. versi cu. 10. quæro. & l. sticho libertas. §. 2. ff. de statu liber.

k ¶*A tal recabdo.* Hoc fuit remedium cautionis mutianæ, de qua in. l. mutianæ. ff. de condit. & demonstra. vbi vid. per Bar. & docto. in materia circa istam formam adimplementi in conditiõibus negatiuis. & ibi etiam. vid. an ista cautio habeat locum in contractibus & per Bal. in. l. prima. C. de pact. glo. & doct. in. l. siue apud acta. C. de transactio. vbi vid. quid in iudicijs, & tenebitur restituere rem cum fructibus, si venerit contra istam cautionem. vt in. d.l. mutianæ. & ista cautio erit cum fideiussoribus, vt in authentica, cui relictum. C. de indict. viduita. tollen. & dic vt ibi.

l ¶*El testador.* Quid autem in contractibus modalibus, an posit impleri modus per cautionem. vide Alexand. in. l. siue apud acta. C. de transact. & Socinum in. d.l. mutianæ.

m ¶*Non quisiere fazer.* Si tamen vellet & esset casus, in quo cautio præstari non posit tunc fauore libertatis relictum debetur. & ita potest intelligi. l. libertas. §. primo. ff. de manumiss. testa. & secundum opinionem Guillel. de qua per Bar. in. d.l. mutianæ. illud procedit speciali fauore libertatis, idemq; esset dicendum in legatis pijs seu institutionibus ad pias causas, cum vt aliàs dixi priuilegia libertatis concessa sint pijs causis, vt tradit Barto. in. l. prima. C. de sacrosan. eccles. & in lege. si vnus. C. de testa. & in. l. proinde. ff. de his quæ in testa. delen. & in terminis tenet Socinus in. d.l. mutianæ. 1. nota. In alijs vero casibus extra libertatem & pias causas dato, quòd cautio præstari non posset non consequeretur hæreditatem, seu legatum & in quantum ista. l. dicit, si non quisiere. Supplere debet idem & si non potuerit, si tamen non posset præstari cautio cum fideiussore propter paupertatem videtur sufficere iuratoria cautio, vt in authenti. cui relictum. C. de indict. viduita. toll. & ibi Bald. colum. 2. quem vide.

n ¶*Non deue auer la herencia.* Si verò accipiat præsitta cautione, & postea contraueniat, an auferatur ab eo hæreditas tanquam ab hærede, an verò quasi nunquam fuisset hæres est magni effectus propter legata. Barto. disputat in dicta. l. mutianæ. quæ disputatio parui vel nullius effectus est quoad nos attento iure huius regni disponente, vt etiam hæreditate non adita legata debeantur, vt in. l. prima. titu. 2. lib. 5. ordina. rega.

¶ *Lex. VIII.*

Si conditio est casualis non potest sub ea heres institutus ante eius cõplementum quærere hæreditatem, sed conditio quæ sit certa vt si moriatur non suspendit hæreditatis acquisitionem. h.d.

a ¶*De ser cumplida.* Adde. l. is qui hæres. ff. de acquir. hæredita. & quid si sit conditio cuiuseuentꝰ, vel defectus nihil operatur. vide l. qui fundũ. §. si tu ex parte. ff. ad. l. Falcid.

b ¶*Nasciere el sol.* Est enim omnino extitura, & sic institutio remanet pura. l. si pupillus. §. qui sub conditione. ff. de nouatio.

c ¶*Si muriere.* Illa enim ꝓprie dicitur conditio quæ suspẽdit, & potest se habere adesse? & ad non esse, vt not. Azo. C. de institu. & substitu. in summa. colũna secunda. l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebelli. & per Iasonẽ in. l. conditio in præteritum. ff. de verborũ obligatio. l. 24 supra eodem.

¶Ley. VIII. Que quando la condicion que es fecha o puesta en los establescimientos de los herederos, es de tal natura, que non es en poder de los omes de la complir, que non puede el heredero auer la heredad fasta q̃ se cũpla.

CAsuales condiciones son llamadas aquellas, que nõ son en poder de los omes de las cumplir: mas que acaescen por auentura. E esto seria, como si dixesse el testador establezco a fulano por mio heredero, si llouiere cras, o si fiziere sol e dia claro sin nublo. Poniendo el fazedor del testamento tal condicion como esta, o otra semejante della, q̃ fuesse puesta a mas alongado tiẽpo, o a menor, nõ puede este a tal entrar la heredad del testador, nin ser heredero, a menos de ser cumplida[a], primeramente la condicion. Pero casuales condiciones ya, que son de tal natura, que maguer sean puestas, non embargan el establescimiento del heredero. E esto seria como si dixesse el testador: establezco a fulano mi heredero, si eras nasciere el sol[b], o si dixesse, fago mi heredero a tal ome si muriere[c], non señalando fasta que tiempo. Esto es por razon que tales condiciones como estas, tan sin dubda son, e tan ciertas, que en todas guisas son. E porende luego que son puestas, vale el establescimiento del heredero, e non se embarga, nin se aluenga por ellas.

d ¶*Mezcladas.* Ortum habet à l. si pater. C. de institu. & substitu. & â notatis per Azò. C. eod. in summa. colum. 2. versicu. mixta. & verfic. quid autem. & per glo. in dicta. l. si pater.

e ¶*Descendientes.* Filij vel nepotes, siue sint in sua potestate, siue sint emancipati, neque erit hodie saltim attento isto iure partiarum necessarium, quòd emancipatus institutus sub conditione casuali, vel mixta petat bonorum possessionem secundum tabulas, de qua in. l. 3. §. si sub ea. ff. de bonorum posse. cont. tabul. l. 2. §. si sub cõditione. ff. de bonor. poss. secundum tabul. licet glo. in. l. fina. C. vnd. cogna. dicat in casu dictarum. ll. adhuc hodie necessariam dictam bonorum possessionem.

f ¶*Valdria el testamento.* Tenet mentis istam. l. quæ decidit illud magnum dubium, de quo per gl. & Docto. in. l. si pater. C. de institu. & substitu. An etiam stante dispositione. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testa. testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, vel mixta, & in cuius defectum non est exhæredatus sit nullum vel an teneat reiecta conditione, & approbat ista. l. opinionem gloss. in dicta. l. si pater. & in. l. suus quoq; in principio, in verbo constat. ff. de hæredib. institu. quam, & ibi tenet Barto. post Ricardum Mumb. Ioan. de Imol. in dicta. l. suus quoque. & in. l. fina. ff. de condit. institu. Salicet. in dicta. l. quoniam in prioribus. Paulus de Castro, Alexand. & Iaso in dicta. l. si pater. qui omnes mouentur, per textũ in. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testament. & istam partem tenet Roderic. Suarez. in repetitio. dictæ. l. quoniam in prioribus. in secunda ampliatione. qui etiam dicit istam opinionem, per istas. ll. partitarum approbari, scilicet per. la. 7. incipit, religiosa. vide suprà titu. primo. & per. l. in infrà titu. & non allegat istam l. quæ hoc clarius dicit, & expressius. nota bene, quia vt affirmat Socinus consil. 97. præsens consultatio. volu. 3. & in consi. sequenti communis opinio erat in contrarium, vt latè refertur in dictis consilijs.

¶Ley. IX. Delas condiciones que en parte cuelgan del poder delos omes, e en parte estan en auentura que dizen mezcladas.

MEzcladas[d], condiciones son llamadas aquellas, que en parte cuelgã del poder de los omes, e en parte estan en auentura. E esto seria como si dixesse el fazedor del testamento: establezco por mi heredero a fulano, que es ydo a vltra mar, si tornare aqui a morar a esta tierra. E tal condicion como esta, en parte es en poder deste heredero a tal. Ca puede logar algund nauio en que venga, e en parte esta ẽ auẽtura. Ca maguer lo el alogue, puede acaescer peligro en la venida. E si el heredero q̃ assi era establescido fuesse delos descendientes[e], de aquel que establescieſſe, valdria el testamento[f], maguer nõ se cumpliesse la cõdicion. Mas si fuesse estraño, non valdria a menos de ser cumplida.

¶Ley. X. Que condiciones se entienden en los establescimiẽtos de los herederos, maguer nõ sean puestas, a que dizen en latin Tacitas.

TAcita conditio, en Latin, tãto quiere dezir en romãce, como callada cõdicion: q̃ es de tal natura, que maguer non sea puesta señaladamente, entiende se de derecho[g]. E esto seria como si algund testador[h], q̃ ouiesse dos fijos[i],

¶*Lex. X.*

Tacitè intelligenda est conditio: vt videlicet duobus filijs legitimis naturalib⁹ institutis & vno alteri præmoriente substituto intelligatur tacita conditio, scilicet, si præmoriatur sine liberis: quia ipsi præferuntur: secus est extraneis institutis prædicto modo substitutis: quia etiã præmortuis liberis expulsis admittitur ad substitutiõem superstes. hoc dicit. Habuit ortũ, à. l. cum auus. ff. de condit. & demon.

g ¶*Entiende se de derecho.* Sunt multæ conditiones quæ tacitè subintelliguntur à iure, vt hic, & in. l. hæc verba. ff. de lega. primo. & in. c. quem admodum. vbi glo. 2. & etiam Ioan. Andre. de iure iurand. & in. l. cum quid. ff. si certũ peta. l. conditiones quæ extrinsecus. ff. de conditio. & demonstra.

h ¶*Algun testador.* Siue pater, siue mater, vt dicit glo. in. l. generaliter. §. cum autẽ in verbo substituit. C. de institu. & ibi per omnes. Bart. in. l. cum auus. ff. de condit. & demonst. vnde in contractibus qui celebrãtur gratia vtriusq; non procedet huius. l. dispositio secundũ Bald. in. l. cum acutissimi. in fine. C. de fideicom. procederet tamen in donatione causa mortis. glos. in. l. 1. C. de dona. causa mortis. & etiam in donatione inter viuos quæ fieret gratia donatarij, secundùm quòd vult Decius in. l. generaliter. col. 4. C. de insti. & substit.

i ¶*Dos fijos.* Gratia exempli ponit nam idem esset si plures haberet, vel vnum tantum ex identitate rationis, & probatur in. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & in dicta. l. generaliter. §. cum autem. exista tamen lege collige quòd loquitur quando ascendens grauat descendentem fideicommisso vniuersali: non ergo procedit quando frater grauat fratrem seu transuersalem institutum secundum Alberic. Angel. & cõiter Docto. post Iacob. de Aren. & Ia. de Raue. in dict. §. cum autẽ. & est cõmunis opinio, vt testatur Socinus in dicta. l. cũ auus. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

condit.& dem5str.col 1.& Decius consil. 435. contrarium tamen dicit Barba.in.d.l.cũ acutiſsimi.per aliqua motiua quibus reſpondet Socinus vbi ſupra.colũ.2. ſimiliter neq; procederet in vxore inſtituta grauata de reſtituendo,quæ decedat cũ filijs cõmunibus. per.l. qui filiũ. §.ſabinus.ff.ad trebell.vid.Socin.in.d.l.cũ auus.col.3.verſic.3.infertur. neq; etiam habebit locum quando patẽtes inſtituunt à filijs, ſecundũ Bartũ.in.d.l. cum auus.& quier amos fueſſen legitimos, o naturales [a], eſtableſcieſſe en ſu teſtamento, que el que murieſſe [b] primeramẽte:que el otro q̃ fineaſſe biuo,heredaſſe los bienes del muerto [c].Ca ſi eſte que murieſſe [d],dexaſſe fijos [e],ellos deuiã heredar los bienes de ſu padre [m],e nõ ſu tio dellos, a quien auia eſtableſcido el teſtador por lex notabilis.

est cõmunis opinio reiecta diſtinctiõe Angel.in.l.ex facto. §. ſi qs rogatus.ff.ad trebell. & procedit dicta cõmunis opinio ſiue decedat cũ liberis pater,vel ſine liberis cum parente auo inſtituentis,vt concludit Socinus in.d.l.cũ auus.colũ.5.& q̃ iſta.l.dicit de filijs,idem dic de alijs deſcendẽtibus. gl. in.d.§.cum autẽ.l.cum acutiſsimi.C.de fideicõmiſ.

a ¶ *Quo naturales.* Adde.l.generaliter.§.cum autem.C.de inſtitu.& ſubſtitutio.& an procedant iſtæ leges nedum in filio naturali grauato, verum etiã in nepote naturali vel pronepote.videtur dicendum q̃ ſic cũ militet eadẽ ratio.argumẽto.l.ſi.C.de natura.libe. vbi circa inſtitutionem ex teſtamento vel abinteſtato,q̃ ſtatuitur in filijs habet locum in nepotibus naturalibus ex.d.l.extenſione.& ita tenet Socin. in.d. l. cum auus.col.23.verſic.octauum corollariũ.Sed quærit an iſtæ leges procedant in filijs adoptiuis grauatis.Rayner,& Alberi.in.d.§.cum autem. tenent q̃ nõ eo q̃ maiorem affectionem habet pater ad filium naturalẽ quam ad adoptiuũ.& hanc opinionẽ approbat Alex.in.l.ex facto. §.ſi quis rogatus.ff.ad Trebell.non enim adoptiui dicũtur proprie filij,ſed quidquid à patre habent habere videntur ex mera liberalitate. vt in.l.cum in adoptiuis.cũ ibi nota.C.de adoptio. vbi etiã dicit Ang. q̃ ſi ſtatutũ vult q̃ filij nõ ſoluant gabellã de hæreditate paterna filij adoptiui ſoluere tenebunt: contrarium tenet Cuman.in.d.l. cũ auus. & Fulgo.in.d.§.cum aũt.Soci.verò in.d.l.cũ auus. col.24. tenet primã opinionem quando filij adoptiui fuerunt adoptati ab extraneo,eo q̃ nõ tranſeunt in familiã ſeu poteſtatẽ adoptantis.vt in.d.l. cum in adoptiuis.In adoptatis tamen ab aſcendente naturali cũ tranſeant in familiam adoptantis,& in eius poteſtate.vt in.d.l. & etiam in filio arrogato,qui &eius filij tranſeunt in familiam arrogantis,vult q̃ habeant locum leges iſtæ,licet vltimo loco relinquat cogitandũ.Ego vero indiſtinctẽ adhærerẽ primæ opinioni ex eo: quia hoc caſu, neque patria poteſtas nec tranſitus in familiã conſideratur, ſed affectio naturalis, quæ nõ ita cadit in adoptiuis ſicut in naturalibus:& quia non reperitur in iure talis extenſio ad adoptiuos,prout reperitur in naturalibus in dict.§.cum autem.& hic & licet iſta lex partitarum ſuper his dicat, quier ambos fueſſen legitimos, non intelligas de legitimis adoptiuis, ſed de legitimis & naturalibus, prout iſtæ.ll.partitarũ filios legitimos intelligunt,vt patet in.l.i.titu.13.parti.4. quando vero cauſa naturalis & accidentalis cõcurreret in adoptiuo grauato, prout eſt in adoptato ab aſcendente plane procederent iſtæ leges. Patet etiam ex iſta.l.q̃nõ procederet eius diſpoſitio,ſi filij grauati eſſent ſpurij,ſecundum Albericum.& alios in.d.§.cum autem.niſi ſint legitimati,cum per legitimationem iura filiorũ le gitimorũ cõſequant,vt in authentico quibus modo natura effici.ſui.§.illud.l.ſi.titu.15.partita. 4. tenet Socin. quo ad ſaſum noſtrum in.d.l.cum auus.col.24.verſi.infertur ex præmiſſis.

b ¶ *Que murieſſe primeramente.* Quid ſi hoc non fuit dictum led inſtitutio deſcendentis fuit facta in vita tantum , & poſt mortem alter directo inſtituitur hæres,an procedet huius.l.diſpoſitio,videtur q̃ nõ per.l.ſi. C.de lega.& quia Ioan.de Imol.in.l.filio præterito.ff. de iniuſt. & rupt.dicit q̃ iſta.l.eſt exorbitans, & ideo non extendenda. contrarium tamen tenet Socin.in.d.l.cum auus.col.10.&.11.& ita refert fuiſſe conſultum,vbi ibi late per eum.Not.etiam ex iſto verbo.l. q̃ non procederet iſta.l.in grauato purè,ſcilicet non adijciendo poſt mortẽ, & conſonat in hoc iſta.l.cum communi opinione docto.contra quam videtur tenere Socin.in.d.l.cum auus.col.11. &.13.

c ¶ *Los bienes del muerto.* Et ſic loquitur iſta.l. in ſubſtitutione vniuerſali, dic tamen idem eſſe in relictis particularibus factis filijs ſi grauantur de reſtituendo poſt mortem,vt eſt caſus in.d.l.generaliter. §. cum autem.verſic.quæ omnia.C.de inſtitu.& ſubſtitu.& procedit ſiue filius fuerit vniuerſaliter inſtitutus:velin quota,& grauatus de re certa reſtituenda ſiue ei erat relicta certa res vel quantitas & grauetur poſt mortem de ea reſtituenda,ſecundum Baldum.in.l. cum acutiſsimi. C. de fideicommiſſ.col.1.de quo vid.Soci.in.d.l.cum auus.col.13.&.14.cum conſequenti.& per Decium in dict.§.cum autem.verſic.4. limitatur. vbi vult quòd quãdo inſtitutus vniuerſaliter grauatur in re certa poſt mortem non habet locum diſpoſitio illius.§.cum autẽ.in ſi. & tenuit Albericus in.d.l.cum acutiſsimi.C.de fideicommiſſ.& hoc ſatis placet maximè cum iſta.l.partitarum.non loquatur in legatis particularibus,ſed in ſucceſsione vniuerſali:& quod habetur in.d. §. cum autem. in ſi.reſtringendum eſt ad proprium caſum in quo loquitur , ſcilicet in legatis particularibus ipſis filijs grauatis relictis.

d ¶ *Que murieſſe.* Loquitur de filio inſtituto grauato moriẽte: non enim procederet iſta.l.quando non ipſe filius honoraretur,ſed alius ter- grauaretur à teſtatore poſt mortẽ filij,vt in.l. qui filiũ. §. Sabinus. ff. ad Trebell.& ibi Bar.Angel.

& Ioan.de Imol.quid tamen ſi ſit bannitus? Bald.in.l.cum acutiſsimi. colum.fin.C.de fideicommiſſ.dicit, quòd adhuc non eſſet locus fideicommiſſo.& quòd in hoc caſu filij eius excluderent ſubſtitutum,& ſi peteret ſibi caueri de fideicommiſſo reſtituendo: quia quotiens condi tio eſt in medio, illa cautio non poteſt præſtari.l.ita tamẽ.§.primo. ff. ad Trebellia.

e ¶ *Dexaſſe fijos.* Non exprimit an naturales & legitimos vel naturales tantum,& ſic videtur velle q̃ & ſi decedat cum filijs naturalibus, tantum excludant illi ſubſtitutum ſicut & habetur in.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.el primero.ff.ad Trebell.vnde hic probatur , q̃ etiam ſi filius naturalis ſit ille qui fuit grauatus fideicommiſſo qui decedat cum filio naturali talis filius excludit ſubſtitutum: cuius contrarium probari videtur in.d.l.generaliter.§.cum autem. C.de inſtitu. & ſubſtitu. & ita ibi docto.magis communiter intelligunt illum text. vt requiratur tali caſu ad excludendum ſubſtitutum datum filio naturali,quòd debeant extare filij legitimi & naturales ex naturali,& ad.§.ſi quis rogatus.reſpondeut,q̃ procedat quando illa conditio, ſi ſine liberis deceſſerit fuit expreſſa a teſtatore.d §.cum autem.intelligatur quando talis conditio fuit à lege tãcite ſubintellecta, quæ fuit.3.ſolu. gloſſin.d. §. cum autem.in parte,ſobole.in fin.Sed Bart.ibi tenet primam ſolutionem gloſ.ibi.ſcilicet,quòd.d.§.cum autem.quatenus dicit deiuſta ſobole intelligatur,ſecundum diſtinctionem poſitam in.d.§.ſi quis rogatus.& ſic q̃ nihil noui inducatur in hoc per.d.§.cum autẽ. & iſta opinio fuit Azo.& idem tenet Bart.in.d.§.ſi quis rogatus. & tenẽt etiam Angel.& Ioan.de Imol.qui dicunt iſtam communem opinionem, & idem dicit Alexã. & Decius, in iſtam partem inclinat in.d.§.cum autem.ſed re vera communior eſt opinio primo poſita, quæ fuit.3. dict. gloſ.quam etiam dicit veriſimam Socin.in.d.l.cum auus.colum.29. nenda eſt opinio Barto.periſtam.l.partitarum , quæ declarat verba d.§.cum autem.dum dicit ſine iuſta ſobole , vt iſto caſu intelligatur, ſecundum ſubiectam materiam, vt etiam naturales comprehendantur,& ſpurij ſolùm excludatur,ſecundum iura antiqua,nam iuſta dicitur.i.legitima.l.3.§.de illo.ff.pro ſoc.l.ſi vxor.in principio. ff.de adul ter.& naturales filij in excludendo ſubſtitutum dicuntur legitimi.vt in dicto. §. ſi quis rogatus. An autem filij excludant eccleſiam , ſeu piam cauſam ſubſtitutam,videtur dicendum,quòd ſic:ex quo excludunt coniunctum patruum filium teſtatoris,vt hic habetur & in dicta.l.cum auus.& ex quo filium prætulit eccleſiæ continuata affectio ne cenſetur voluiſſe præferre omnem eius poſteritatem.tenet Bald.in. d.l.cum acutiſsimi.colum.1.& ibi etiam Paul.de Caſtr.circa finem. & iſtud teneas quidquid in contrarium tenuerit Barba. in commento. d.l.cum acutiſsimi.& Iaſon in dicto.§.cum autem. quorum fundamenta late reſpondet Socin.in dicta.l.cum auus.columna.19.&.20. & Decius in dicta.l. generaliter. columna tertia. vide tamen quæ adducit Felin.in capi.eccleſia.S.Mariæ.colum.38.de conſtitu.vbi referens conſilium Ancharra.limitat niſi filij ex hoc non depauperarentur. Item quid ſi grauatus ingreſſus eſt religionem, an monaſterium habeatur loco filij,& ſic excludat ſubſtitutum Bald.in. d. l. cũ acutiſsimi. colũfina.C.de fideicom.diſtinguit,an ingrediatur religionem minorum fratrum, qui ſunt incapaces hæreditatis,& tunc non excludatur ſubſtitutus,ſi verò ingrediatur aliam religionem capacem excludatur. vt de de hoc per Ioannem Baptiſt.de.S.Seueri.in repetitio.dict.l.generaliter.§.cum autem.quæſt.7.& per Socinum in.d.l. cum auus.9. quæſtione. Aduerte etiam , quòd in caſu huius.l.quando eſt grauatus reſtituere alteri filio teſtatoris,nullo caſu excluditur ſubſtitutus,vt probatur hoc per caſum.in authentico de ſanctiſsi. Epiſcop. §. ſed hoc præſenti.collatio.9.vbi monaſterijs non facit deficere conditionem, de qua ibi quando contendit cum alio monaſterio ſubſtituto, vt dicit etiam gloſ.in capit.in præſentia.de probat.igitur idem erit dicẽdum, ſi contendat cum alio filio teſtatoris ſubſtituto , quia non eſt minoris fauoris, ſed ſimilis & fortioris , cum dilectio maior videatur in filijs quos teſtator cognouit,quàm in nepotibus quos non cognouit,& ita in facto conſuluit & obtinuit Maria.Socin.vt refert eius filius in dicta lege.cum auus.col.19.& in.9.q.ad finem.quod ſi eſſet verum eſſet ſingulariter notandum,ſed caue,quia iſta.l. deſtruit iſtud dictum : nam

in ea filius erat grauatus reſtituere fratri ſuo, & tamen adhuc habet locum iſta tacita coniecturata conditio , vt nepotes ex filio præmortuo grauato excludant patruum filium teſtatoris. & idem probatur in tex.d.l. cum auus. vbi patruus non excludit pronepotem nepotis grauati,ideo intellige dictum Socin. quando inſtitueretur filius & grauaref de reſtituendo vni filio eiuſdem grauati,quia tunc alij fratres illius filij,non poſſent ex coniecturata mente auocare fideicommiſſum,quia ſunt in pari gradu: & ſic procedit fundamentum Socini. dum arguit de monaſterio, & vbi eſt expreſſa voluntas de reſtituendo vni nepoti ceſſat coniecturata contra mentem expreſſe. An autem filij adoptiui quos reliquit grauatus excludant ſubſtitutũ,dic q̃ non, quia eſſet in potestate grauati adoptando filium excludere ſubſtitutũ: quod in filio naturali nõ poteſt dici,cum nõ tantũ ab eius voluntate,ſed à dei dono ſibi agnaſcatur,& quia liberi adoptiui nõ ſunt in cõſideratione in præiudiciũ ſubſtituti.l.fideicõmiſſum.ff.de condi & demonſt.l.ſi ita quis. §.ſi. ff.de lega.2. Ange. in. d.§. cum autem. Socinus in d.l.cum auus.colu.24.& Decius in.d.§.cum autem. verſi.7. iſta lex. & q̃ hic dicitur quãdo reliquit filios idẽ eſt quãdo reliquit nepotes vel pronepotes,ſeu alios vlteriores deſcendẽtes, vt probatur in. d.§. cum autẽ.& in.d.l.cũ acutiſsimi.& tradit Socin.in.d.l. cũ auus. col. 17.Procedit etiã iſta.l.ſiue filij ſint maſculi,ſiue fœminæ ſeu nepotes ex fœmina.l.ſi ita quis. in prince.ff. de teſta.tutel.Bar. plenè in. l.1. C. de verb.ſignifi.l.1.C.de condit.inſert.Si tamẽ teſtator expreſſerat in cõditione qualitatẽ maſculinitatis tũc deficiẽtib⁹ maſculis propter fœminas,nõ excluderetur ſubſtitutus,vt dicit Bar.in.d.l.cũ auus.4. q.& eius opinio tenet cõmuniter,& à nullo reprobatur , vt atteſtat Socin.in.d.l.cum auus.char.9.colu.2.& circa hoc, vide eundẽ Socin. ibi chart.10.col.4.cũ ſequenti.Procedit etiã hæc lex , ſiue filij ſint nati, ſiue naſcituri tẽpore cõditionis,ſecundũ Rapha.Cuma.in.d.l. cum auus.& videtur de mẽte Bar.ibi.3.q.& tenent aliqui moderni.in.d.§. cum aũt.prouteſt Ioan.Bapti.de.S.Seueri. qui late ibi iſtã quæſtionẽ examinauit,& in hanc ſententiã inclinat Socin.in.d.l.cum auus. fol.9.col.3.&.4.& ſequenti.& iſtud videtur tenendum, licet contrariũ tenuerit Ludoui.Roma.cõſil.370.in propoſita cõſultatione , cui videnſ adhærere Iaſon.& Decius.in.d.§.cum autẽ.& pro iſta opinione Rapha. multũ confert iſta.l. partitarũ, quæ indiſtinctẽ excludit ſubſtitutum per liberos grauati,ſi extent & ſignanter, cum dicitur eſto es porque ſiẽpre ſe entiende por derecho , maguer el padre , no lo diga paladinamẽte,q̃ muriendo el vno y dexando fijos, q̃ el otro hermano q̃ finca biuo,no deue heredar lo ſuyo.Ponderandũ eſt ver bũ ſemper,& ſic intelligit,ſiue filij ſint iam nati,ſiue naſcituri.Nam iſta dictio ſemper,importat q̃ idem ſit in omni caſu,& in omni tempore,vt dicit.gloſ.nota.in verbo. ſemper in.l.1.ff. ſolut. matri. Quid tamen ſi iſte grauatus decedat cũ filijs, qui tamen ſunt incapaces,vt quia ſunt deportati vel damnati in metallum,an tales filij faciãt deficere fideicommiſſum?dic vt per Bar.in.l. filiuſfamilias.§.cum quiſ. ff.de lega.1.Aduerte etiam,quia ſufficit liberos extare,& ſi non ſint hæredes quia nolunt adire paternam hæreditatem , vel fuerunt ex hæredati,vt in.d.§.cũ quis.de hoc tamen vid. quæ infra ſtatim dicã in glo.quæ incipit,lo deuen auer.Not.etiã q̃ & ſi filij iſti præmaturè habeant ſa minore.14.annis vim potente,q̃ etiã iſti non tantũ facient ceſſare ſubſtitutionem fideicõmiſſariã,de qua hic, & in dictis iuribus:ſed etiã pupillarem. Bar.in.l.gallus.§. etiam ſi parente. ff. de libe.& poſth.& idẽ Bar.& apoſtilla.in.l.in pupillari.fina.verb. ff. de vulg.& pupil.idem eſt ſi talis pupillus relinquat vxorem prægnantem,nam talis poſthumus,ex eo faciet ceſſare pupillarem ſubſtitutionem,vt notanter tenet Bal.in.l.neque ei.ff.de adopt.ibi dum dicit.Item ſi malitia ſupplet ætatem & acciperet vxorem & concipe ret.argum.l.ex facto.ff. de vulg. & pupil.licet tantum ipſe loquatur de extinctione pupillaris ſubſtitutionis.Not. etiam iſtum tex. inquantum dicit,dexaſſe hijos,quia vult q̃ non ſufficiat habuiſſe libe ros,ſi deceſſerunt ante mortem grauati,vt eſt caſus ſingularis in.l. ex facto.§.pe.ff.ad trebell.Requiritur ergo q̃ extent tempore mortis eius & hoc ſufficiet,licet poſtea moriantur,vt excludatur ſubſtitutus,vt probatur in.d.§.pe.& habetur in cap.Raynuntius. de teſt. & in cap.in præſentia.de probatio.l.cum vxori. C. quando dies legat.ced.Item intellige iſtam.l.in filijs qui naſcuntur non monſtruoſi,& tendentes ad prodigium:nam illi & ſi viui naſcantur non faciunt deficere conditionem.l. non ſunt liberi.ff.de ſtat.homin.Similiter intellige quando tales filij perfectè naſcuntur:nam ſi in actu nativitatis moriantur puta dum fuit totus extractus præter vnum pedem ſecus eſſet.l.quod dicitur.ff.de libe.& poſth.l.pe.& ibi Albe ri.Bal.& alij.C. de poſthu. heredi. inſtit. Si tamen inciſo aliquo perfecto mẽbro naſceret viuus,tunc ille excluderet ſubſtitutũ,ſicut accidit in eo,qui ſine aliquo mẽbro perfecto naſceret: quia eſt perfectus homo,vt adducit Socin. poſt Ioa. de monte ſpere. in.d.l. cum auus.char.pen.col.2.intellige etiã de nãto ex partu qui viuere poſſet, ſecus ſi ſit quinque vel ſex menſium quia non eſt perfecte natus vt in. d.§. pen. Socinus vbi ſupra vbi refert ſe in hoc conſuluiſſe. vide etiam ſuper his de iure regni. l. 11. tauri. quæ eſt

a ¶ *Los bienes de ſu padre.* Ex hoc verbo patet quòd loquitur iſta l. in ſubſtitutione fideicommiſſaria, quia non ſequuta aditione vel immixtione non dicerentur bona patris qui fuit grauatus, ſed primi teſtatoris qui grauauit.argumento.l. poſt aditam. C. de impuber.& alijs ſubſtit.ex quo videtur inferri quòd iſta.l.& ſimiles non procederent in ſubſtitutione directa vulgari, & ita dicit Albericus in dicta.l. generaliter. §. cum autem. vbi gloſ. in verbe.ſubſtituit. videtur hoc velle , & hanc dicit eſſe communem opinionem Socinus in dicta.l.cum auus. colu.7. vbi etiam notabiliter dicit hoc debere intelligi & limitari , niſi eſſemus in caſu in quo inſtitutus filius tranſmitteret ius adeundi ad nepotes: nam licet aliàs ſit magna dubitatio nunquid iſte qui admittitur ex vulgari ſubſtitutione excludat illum qui venit per ius adeundi tranſmiſſum,de quo per Barto. & doctores in.l.1. ff. de vulg. & pupilla. tamen in hoc caſu indubitanter,ſecundum eum ſubſtitutus excluderet per tex.in.l. vnica. C. de his quæ ant. apert. tab. & argumento tex.in.l. cum acutiſsimi. C. de fideicommiſſ. Limitat etiam Socinus iſtam communem opinionem , quando vulgaris ſubſtitutio eſſet iuncta cum compendioſa, vt ſi dixit teſtator quandocunque deceſſerit, nam cum in compendioſa contineatur vulgaris , ſecundum doctrinam Barto. communiter approbatam in. l. centurio. colu. 10. verſicu. quæro vtrum ſubſtitutio compendioſa facta. &c.ff.de vulga.& pupilla.& in.l.precibus. C. de impube. & alijs ſubſtitu. quia ſicut in fideicommiſſaria , quam etiam amplectitur compendioſa intelligit tacita conditio, ſi deceſſerit ſine liberis , vt hic & in dicta.l. cum auus. pariter idem eſt dicendum de vulgari ſubſtitutione in compendioſa comprehenſa , vt æqualis fiat determinatio,argumento.l.iam hoc iure.ff.de vulg. & pupill.l. quanuis.C.de impuber.& alijs.Contra iſtum tamen dictum Socini conſuluit Decius conſil.416.in teſtamento illuſtris & magnifici domini capitanei.&c.motus inter cætera ex eo quòd licet ſit verum q̃ à principio & potentialiter ſubſtitutio compendioſa applicari poſſit ad vulgarem vel fideicommiſſariam, ſecundum quòd caſus occurrit,ſi tamen talis compendioſa reſoluta ſit in vulgarem vel tãdei cõmiſſariã de tali vulgari,vel fideicõmiſſaria,in qua cõpendioſa reſoluit iudicari debet tanquã de vulgari vel fideicõmiſſaria ſimpliciter & abſolute ex notat.p Bar.in.l.hæredes mei.§.cũ ita.ff.ad trebel. & ſequif Alex.cõſil.1.perſpectis verbis eis.col.ſi.volu.1.Si ergo occurreret caſus de vulgari iudicaref ſimpliciter & abſolute,ſecundũ eũ,& ſic quòd non ſubintelligetur in ea talis tacita conditio ſi deceſſerit ſine liberis,& ita fiat comprehenſio, quòd vtraque ſubſtitutio conſeruetur in ſtatu ſuo , & vtraque propriam naturam retineat , quia illa determinatio quæ æqualiter debet fieri reſpicit illud quòd exprimitur & non videtur habere locum in eo quòd tacitè intelligitur,prout eſt dicta cõditio liberorum,de qua nihil fuit dictum , adducit etiam alia quæ videas per eum , & iſta.l. partitarum ſatisfacit pro iſta parte quam tenuit Decius.Nam videtur loqui in compendioſa ſubſtitutione inquantum dicitur,que el que muriere primeramẽte,& quòd fuerit facta hoc caſu ſubſtitutio per verbũ commune,ſicut & de verbo ſuccedat,dicit Barto.in.l.centurio.colu. fina.ff. de vulga.& pupilla.hæreditare enim tantum eſt dicere quantum ſuccedere,vt in.l.nihil aliud eſt hæreditas.ff.de verbo.ſignifi.& tamẽ.l.iſta vult quòd vt cõditio liberorum ſubintelligatur,quòd ſuccedant ex fideicommiſſaria,vt dixi in principio,& patet etiã ex alijs verbis illius.l.inferius poſitis ex quibus conſtat bona paterna iam fuiſſe filij grauati,& ſic q̃ iam erat factum ſuum patrimonium,per aditionem ſeu immixtionem.l.ſed ſi plures.§.filio.ff.de vulga.& pupilla.& inſtituta.de hæred.qualit.& differen.in princ. Pro opinione tamen Socin.multũ vrget coniectura pietatis & partis affectio præſumpta,quæ fuit originarij motiuum harum diſpoſitionum , & q̃ quis præponere voluit extraneum ſuæ poſteritati quæ ratio ita militat,ſi ſuccedatur ex vulgari,ſicut ſi ex fideicommiſſaria,& pro iſta parte poteſt induci iſta.l.partitarum, neque obſtarent verba ſupra ponderata:nam etiam ante additionem vel immixtionem bona patris dicuntur filij.l.in ſuis.ff.de libe.& poſthu. l.11. ſupra titulo primo. & multum intereſt ad coniecturandam iſtam voluntatem defuncti : an facta fuerit ſubſtitutio per verba compendioſa : an ſolum per verba directa , importantia tantum vulgarem

Universidad de Deusto
Biblioteca

substitutione & sic q̃ debeat esse diuersitas inter vnum casum & aliū & attenta ista æquitate, & testatoris affectione potius inclinarem in opinionem Socin. tu cogita, quia passus est certè dubius, quid autem sit dicendum in substitutione pupillari. vide latè Socin. in.d.l. cum auus.col.7.8.&.9. Cuius resolutio videtur quòd pupillaris substitutio non firmatur susceptione liberorū prout dixit Bartol. in dicta. l. in pupillari.ff.d vulga. & pupilla. neq; etiam potest dici, q̃ substitutio pupillaris rūpit natiuitate posthumi, prout est magis communis conclusio, in dict.l.in pupillari. sed bene verū est &potest dici quòd expiret mortuo pupillo cū filijs. argu. d.l. cum auus. quid autē si testator duobus pupillis filijs substituerat pupillariter per adiectionē nominis collectiui & primus deceſsit pubes relictis filijs, & postea decesit impubes alius, an filij puberis excludāt extraneū ab hæreditate impuberis? vid. Bal. q̃ sic in l. pe. col. 1. C. de impuber. & alijs subtili. & Alex. in.l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell.

heredero. Esto es porque siempre se entiende por derecho [a], maguer el padre non lo diga paladinamente, que muriendo el vno, e dexando fijos, que el otro hermano que finca biuo, non deue heredar lo suyo, mas los fijos del muerto lo deuen auer [b]. Pero si muriesse sin fijos, estonce el otro hermano [c] heredaria lo suyo, assi como el padre ouiesse puesto. Mas si el que faze el testamento establesciesse a dos omes estraños [d] por

a ¶ *Siempre se entiende por derecho.* Notà hoc verbum, nam ex eo tollit magnum dubium quod est inter docto. in.d.l.cum auus. An illud q̃ ibi & hic disponitur sit fictio legis, vel an sit præsumptio iuris: nam Raphae. Cuma. ibi vult q̃ sit fictio eo q̃ fingāt scriptū vltra id q̃ apparet. Paul. verò de cast. dicit, q̃ sit præsumptio & rationes pro vtraque parte discutit latè ibi Socinus. col.30.&.31. &.32. effectus est magnus. nā si esset fictio nō admitteretur probatio in contrariū, secus tamen esset si esset præsumptio iuris tantū, & non præsumptio iuris & de iure. & q̃ sit præsumptio iuris tantū tenet Iacob. Butri. Cyn°, Bal. in.d.l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & sic admittetur probatio in contrarium per cōiecturas vel aliās: tene ergo menti istā.l. partitarū quæ disponit q̃ hic sit iuris præsumptio seu tacita conditio à iure subintellecta nō fictio: nā si voluerat q̃ esset fictio nō dixerat, entiendese por el derecho, maguer el padre nolo diga, sed dixerat ius fingit fuisse dictū, sed quia ꝓcedit ex cōiectura pietatis ideo dicit, entiende se por derecho.

b ¶ *Lo deuen auer.* Quid si nolūt & repudiēt, an erit locus substituto? Alberic. mouet istam quæstionē in.d.l. generaliter. §. cum autē. C. de institu. & substitu. & refert opinionē quorūdam dicentiū q̃ sufficit liberos extare, licet nō succedāt, vt excludāt substitutū arg. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de lega. 1. & l. ex facto. §. fi. & ibi notatur. ff. ad trebell. & in. l. Iutius. ff. de hæredi. instītu. l. cum pater. §. volo. de lega. 2. Sed in contrarium dicit, q̃ videtur tex. in. §. si verò testamentum, inst. de succes. liber. & quia negare nō possumus extitisse fideicommissum conditionale. licet descendentes ex priuilegio isto substitutum excludant, vt in. d. §. cum autē. cum dicit liberis eam excludentibus, ergo alij de tali priuilegio non opponēt, nisi ipsi. l. qui liberis. §. fi. ff. de bonor. poss. secundum tabul. alij verò dicunt secūdū eum q̃ aliud est quādo conditio expressa apponit ab homine, & tunc sufficiat liberos extare, vt excludat substitutus: aliud quando à lege substintelligitur. nam tunc oportet eos hæredes esse per. d. §. cū autē. aliās cessaret ratio quæ mouet coniecturam, de qua in. d. §. cum aūt. & in d.l. cum acutissimi. & in hac resident Alberi. in. d. §. cū autem. cuius opinioni adhærere videtur Socin. in. d.l. cum auus. char. 8. col. 2. & Iaſſ. in. d. §. cum autem. col. pe. & vid. in hoc Socin. consil. 82. volu. 2. incipit licet filia fœmina.

c ¶ *El otro hermano.* Quid si decesit iste frater fideicōmissarius anteq̃ grauatus, an trāsmittat ius petendi fideicōmissum ad hæredes. Paul. de castr. in. d. l. cum auus. in. fi. dicit q̃ non ex quo istud fideicōmissum erat conditionale, licet conditio esset tacite subintellecta, & sit conditio legalis, quia tamen non est necessaria, imò prouenit ex cōiecturata mēte defuncti, ita q̃ eam testator tollere potest, si vult iudicatur conditio non necessaria, & sic dicit cessare qđ habe fin. l. conditiões quæ extinguse°. ff. de cōdit. & demōst. Tu verò dic q̃ ista quæstio est facilis, ex quo hic interuenit conditio ex pressa à testatore. & cum moreret. l. dies incertus. ff. de condit. & demonst. & sic non conueniunt proprie verba Paul. de cast. dictum tamen est verum,

d ¶ *Dos omes estraños.* Approbat gloss. l. cum acutissimi. C. de fideicom. &.d.§. cum autem. quę sunt communiter approbatæ: cessāti enim in extraneo rationes, quæ sunt in filio & eius liberis: coniecturā, scilicet pietatis & sanguinis, de qua in. d. l. cum auus. & etiam eum ratio abutrius tatis in testante ne videatur alienas successiones suis præponere. Quid autē si filius & extraneus essent instituti, & de restituendo post mortē grauati, an in persona filij subintelligatur tacita cōditio? Socin. tradit istam quæstionem in dict. l. cū auus. char. 6. colum. 2. versicu. 7. infertur & est pulchra quæstio. & refert ibi Cumanus

sus herederos, so tal condicion: que el q̃ muriesse primero, q̃ el otro q̃ heredasse sus bienes, maguer q̃ este q̃ muriesse primero, dexasse fijos: nō heredarīa ellos estos bienes atales, mas el otro a quien estableſcio el testador por su heredero.

¶ *Ley. XI. Como el padre non deue poner cōdicion ninguna en la legitima, que dexa a su fijo.*

Libremente [e], e sin ningund agrauiamiento, e sin ninguna condicion, [a] deue auer el fijo [b] su legitima parte de los bienes de su padre, e de su madre, segun diximos en el titulo, de quien puede fazer testamēto, o quien nō en la ley que comiença Religiosa vida. Pero si el padre quisiere estableſcer su fijo por heredero en mas de su parte legitima, en aquello que le dexa de mas, bien

nū arguentem, quòd nò intelligat tunc ista conditio, licet in fine relinquat sub dubio, dicens æquitatē suadere contrariam opinionem Socin. ibi post Ioan. Baptiſ. de S. feueri. in. d. §. cum autē. & ita. l. in testamento. C. de testa. milit. tenet q̃ in persona filij subintelligat, vid. ibi per eum, & pro ista opinione latissacit ista. l. partitatū. dū in hoc verſic. ponit hæc verba, dos omes estraños, quasi secus velit esse quando non ambo essent extranei.

¶ *Lex. XI.*

¶ Non potest testator filijs apponere conditionem in legitima. In eo tamen quod est plus ei iure institutionis relict; m potest apponi conditio potestatiua. Casualis autem vel mixta nequaquā, sed habetur pro non appoſita. h. d. Habuit originem à. l. quoniam in primis. C. de inoff. testō.

e ¶ *Libremente.* Non ergo poterit à parente filio relinqui legitima, vt compenset cum debito, a d quod filio tenebat, veluti dotis materne, vel aliàs, vt in specie not. Cynus & etiā Bal. in. fi. in. l. 2. C. de iur. dot. Et quid si pater relinquat filiæ iure institutiōis aliqua bona vel quantitatē p:o legitima & dote materna & bona non sufficiant ad solutionem dotis & legitimæ? vid. notabile consilium Socin. 2. volu. consilio. 123. diligentissime & subtiliter. vbi etiam vide, an acceptando hoc filia sibi ꝓiudicet, & quæ habeat in. d. cōsil. Adde ad dicta Roderici Suarez. in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testa. 7. ampliatione vbi vid. de hoc, & quid si filius instituat in sua legitima & iubet restituere titio, qui recusans adire & restituere compellit? Iudice: an tunc habeat locum ista. l. vt adhuc reiecto grauamine consequatur, & retineat legitimam? Paul. de cast. dicit, q̃ non imo tenet limitabit ista. l. & similes. per tex. quem ipse ad hoc ita intelligit in. d. §. si patronus. ff. ad trebell. vbi Roman. dicit hoc esse notissimum dictū, sed Alex. ibi reprobat istum intellectum, & dicit esse contra tex. in. l. pe. §. si patronus. ff. de bon. liber. vid. ibi per eū eius dicta satis placent. Si tamē filius sic grauatus recusans adire, nec ret & restituere tunc videtur, q̃ cū agnouerit iudicium defuncti nō posit repetere legitimā per tex. in. d. l. pe. §. si patronus. & videtur de mente Alex. vbi supra. An autem grauamē qđ per istas. ll. reijcitur in persona filij de legitima reijciat etiā in persona eius in quē filius transmisit ius adeundi istam quæstionem tractat Socin. consil. vol. 1. incipit non potest negari. col. 7. neque meminialibi me legisse vbi concludit, q̃ nō per pulchra verba. vid. ibi per eum: & in materia quod ipse ibidem dicit. col. pe. versic. 6. & vltimo. Aduerte etiam quia si pater ex facultate regia posset grauare filios in legitima iuxta ea quæ tradit Roderi. Suarez. in. d. sua eleganti repetitio. l. quoniam in prioribus. 18. limitatione: & in lectu. l. fori. consequenti. in secunda limitatione, adhuc debet constare de voluntate expressa patris volentis grauare, & quòd in dubio potius coniecturare debemus grauare noluisse, ad quod bene facit, q̃ dicit Oldral. consil. 28. visa donatione, vbi consuluit, q̃ si pater dat aliquid filio in vita, cū onere restitutionis, & postea in testamēto aliquid sibi legat iure institutionis, & vult illum esse contentū cū eo, & cum eo quod sibi donauit in vita, q̃ videt ꝓpter hoc remittere onus restitutionis appoſit tum in donatione, quod est bene notandū, neq; dicit obstare cōiunctudinem loci, ex qua permittitur grauare in legitima, quia locū habet secundum eum, quādo de expressa voluntate testatoris appareat: aliàs stabitur iuri cōmuni. l. 2. C. de noxa. c. cum dilectus. de consuetu. & teneas semper menti ad istas regias facultates, ex quib; per-

mitturfieri maioriæ in vnum ex filijs, licèt alij grauentur in legitima dummodo eis relinquantur alimenta prout est de forma dictarum facultatem regaliū, quod debes intelligere dū tamen id quod relinquitur filijs pro alimentis, relinquatur eis in proprietate ita q̃ iudicetur suum proprium patrimonium non subiacens regulis alimentorum & ita erit transmissibile ad hæredes, put volunt hispani doct. nostri doctor de Pala. Rube. in repeti. c. per vestras. in text. colum. 250. Roderic. Suarez. vbi suprà i. d. secunda limitatione illius. l. fori. sub repetitione. l. quoniam in prioribus. fol. 62. & 63. licèt contrarium voluit Bald. in. l. 1. §. ius naturale. circa. fi. ff. de iusti. & iur. qui tamen loquitur in casu in quo per statutū tollitur legitima non tamen vbi minuitur saluis alimētis, & sic nō recte potest allegari in contrarium quia de mēte principis in istis facultatibus maioriæ nō est in totum tollere legitimā sed tātū minuere, inter quæ lōge interest vt patet ex nota. per Paul. de Castr. in. d. l. quoniam in prioribus. vers. item quæritur. & q̃ istæ facultates regiæ sic debeant intelligi, vt non tollant, sed minuant legitimam confert notabile dictum Bald. in. l. cum lege. C. de episco. & cler. vbi loquitur in terminis quando statutū ratione primogeniti excludit secūdo genitum. & si pr̃ se habeat seuere contra alios filios vel filias in taxatione talis legitimæ sic diminutæ pro sustentatione filiorum & cōtra pietatis officiū tunc iudex in hoc succurrere debet, & bono arbitrio taxare & moderare poterit iuxta qualitatem personarum & patrimonij quantitatem, & alias circunstantias sicut &, ego pluries fieri vidi in regali auditorio, nam cum pater valde enormiter, & contra boni viri arbitrium minuit occasione talis facultatis legitimas filiorum, idem est ac si in totum tolleret, vt adducit Soci. consi. 150. volum. 1. col. 5. & Domini de Rot. decisio. 18. in nouis, in princi. 2. colu. & tenebitur pater ita prouidere alijs filijs, licèt ipsi habeant aliunde vnde possent alimentari cum principis intentio non sit in totum tollere, sed diminuere legitimam & sic cessat quod in contrarium sentit Abb. in. c. raynuntius. de testa. vlti. nota. an autē filius contra quem fuit impetrata facultas, vt possit sibi diminui legitima potent isto iure vti contra patrem suum diminuendo patri legitimam. Bald. dicit quod non in. l. fi. versi. pone princeps. C. de testa. & liti. expen. cætera ad istam materiam pertinentia. vid. late per Roderi. Suarez. in. d. sua repeti. l. quoniam in prioribus. & per Guil. Bene. vbi ponit. 10. limitationes in repe. capituli Raynūtius. de test. f. 352. col. 4. & fo. sequenti est super verbo reliquit, quibus adde quid dicēdum sit in milite, an ex directa militari (de qua in. l. centurio. ff. de vulga. & pupil. & l. precibus. C. de impub. & alijs substitu. & in. l. in testamento. C. de testa. mili) possit pruare filium legitima, quæ dicam in. l. 12. incipit compendiosa, infra titul. 1. Adde etiam q̃ substituere filio vulgariter non reputatur grauamen, vt in specie dicit Paul. de Castr. in. d. l. quoniam in prioribus. per. l. si posthumus. §. quod vulgo. ff. de vul. vbi etiam Alex. quem vide.

puede el padre poner aquella condiciō, que es en poder [c] del fijo de la cumplir, mas ninguna de las otras cōdiciones, assi como las que acaescieren por auentura, o las que son mezcladas segun diximos en las leyes ante desta, non las puede poner. E si las pone, non empesce [d] al fijo heredero, maguer non se cumplan.

a ¶ *Condicion.* Sed cum substitutio dicatur conditionalis institutio, vt in. l. cohæredi. §. cohæres. ff. de vulga. & pupil. in ratione. §. quod vulgariter, vel compendiose & go. ff. ad. l. falcid. si filius substituatur vulgariter, vel compendiose & a primo gradu sit præteritus, an videatur institutus reiecta conditione? & videtur quòd sic per. l. si filius familias substituatur. ff. de hære. insti. & l. si pater filium. & l. ex facto §. lutius. ff. de vulga. & pupil. & per. d. l. quoniam in prioribus. & per istam. l. & videtur fuisse de mente Roder. Suarez. in. d. l. quoniam in prioribus, in. 15. limitatione, & expresius habetur per Alexand. in. l. si pater impuberes. ff. de vulga. & pupil. super glo. in verbo substituit & probarietiam videtur in. l. scimus. §. cum autē. C. de motific. testamen. & sic si alter filius sit institutus in primo gradu & ei sit datus substitutus vulgariter vel pupillariter, vel compendiose alter filius tacitus filius substitutus reiecta conditione concurret cum institutō quod est tenendum menti, quia non ita declarat Roder. vbi suprà, sed aduerte quia neque Alexand. nec Roderic. faciunt mentionem de Oldrald. consil. 171. thema tale est titius filium. column. 3. versic. sed queritur, vbi vult oppositum loquens in casu suo in filio substituto pupillariter qui fuit à præcedenti gradu præteritus, & dicit non obstare. d. l. quoniam in prioribus. neq; d. §. cum autem. quod ostendit, quia dict. l. quoniam in prioribus. commemorat. l. omnimodo. eiusdem tituli. at dict. §. cum autem, & l. sancimus. commemorat vtranque, ergo oportet quòd ambæ intelligantur eo casu quo loquitur. l. omnimodo. ad cuius interpretationem factæ sunt, & authen. de filijs ant. dota. instru. natis. colla. 3. Sed. l. omnimodo. circa præteritos filios nihil immutat, vt ibi dicitur in text. ergo. &c. Item. l. omnimodo. inuenit petitionem supplementi, & circa illud versatur intentio illarum ttiū. ll. & hoc nomē supplementum dicit duo vnū præexistens aliud ei accedens si ne prioris tamen interitu. argumen. l. fi. ff. de diuers. & tempora. præscrip. l. pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. posit. item hoc supplementum fit dupliciter, vere scilicet, per accessionem quantitatis, ad quantitatem vel speciem, vel speciei ad quantitatem, vel speciem vt loquitur. l. omnimodo. & interpretabitur per amotionem conditionis adiectæ institutioni factæ ex legitima vel modi, vel dilationis, vel alterius cuiuscunq; grauaminis capiendi, tamen modus non mutatur, sed representatur. argu. l. hæreditas. ff. de hæreditu. vnde si quis aduertat ad. l. scimus. §. cum autem. legitima quæ ibi representatur non expectata die vniuersali fideicommisso adiecta, non capitur iure directo, sed iure fideicommissi, & per restitutionem de manu hæredis faciendam, vt ibi dicit litera dum subdit quartæ quidem partis restitutio, &c. & sic non mutatur capiendi modus neque primus interimitur, sed in proposito per amotionem conditionis adiectæ pupillari substitutioni non solum succedendi modus representatur, sed gradus ipse perimitur. l. fina. §. secundo. ibi sed. si exiterit conditio. ff. de vulga. & pupilla. vt hæc & alia in isto proposito adducit Oldrald. vbi suprà, confirmatur hoc quia illud quod dicitur quòd testamentum potest incipere à tacita vulgari contenta in expressa pupillari, & si filius succedat ex tali tacita vulgari satis dicitur institutus, vt probatur in. l. si pater filium. & ibi Bartol. ff. de vulga. & pupilla. tamen hoc procedit secundum terminos dict. l. si pater filium. scilicet, quando filius nascituros qui fuit filio iam nato substitutus inuenit tempore quo nascitur purificatam conditionem sub qua est substitutus, quia tunc non potest dici prætereitus per. l. cum posthumus. ff. de liber. & posthum. non ergo procedet quando filius aliquo tempore reperiretur præteritus a primo gradu conditione non purificata. Sed quicquid dicat Oldrald. qui in hoc adhæret dictis antiquorum in quæstione illa, an conditio casualis vel mixta sub qua filius fuit substitutus reijciatur de legitima. iuxta nota. per docto. in. l. si pater. C. de institutio. & substitutio. & in. l. suus quoque. in principio. ff. de hæred. institu. & in dicta. l. quoniam in prioribus. pro eo quòd prius dixi, videtur casus in dicto. §. cum autem. ex cuius decisione infertur quòd cum hodie legitima debet relinqui filio, titulo institutionis. secundum iura autenticorum & istarum. ll. partitarum. si filius substituatur in euentum alicuius conditionis alteri hæredi instituto reiecta conditione concurrere debet cum instituto prout habetur in. d. §. cum autem.

b ¶ *El fijo.* Idem dic in nepote, vel pronepote primum locum obtinente, vt probatur in dicta. l. omnimodo. & dicta. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamen. vbi vid. Roderi. quarta ampliatione, & idem dic de ascendentibus & patronis, & etiam in fratribus quando turpis persona hæres institutur ab eo, nam isti etiam non possunt grauari in legitima. vt dicit gloss. nota. in autentica. de hæredib. & falcid. §. fi verò expressum. colla. prima. in gloss. prima. l. pantho. nius. §. fina. ff. si quis à paren. fuer. manu. vide etiam per Roderic. in dicta. l. quoniam in prioribus. 16. ampliatione, & probatur optimè in. l. 6. in ordina. tauri.

c ¶ *Que es en poder.* Probatur ergo hic quòd in legitima quæcunque condition potest atiua etiam si sit facilis reijcitur de legitima sustentatur vero in residuo vltra legitimam, vnde & illa conditio si volet reijcitur de legitima vt hic, tenet Bald. in dicta. l. quoniam in prioribus. Ioannes de Imol. in. l. fina. ff. de conditio. institu. & in. l. iam dubitari columna septima. ff. de hærdi. instituen. & Roderic. in. d. l. quoniam in prioribus. 5. & 6. ampliatione.

d ¶ *No empesce al fijo.* De hoc vid. Roder. vbi suprà secunda ampliatione. qui legem istam intelligit quando solus iste filius erat hæres institutus ne obstet. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testa. cui adde Paul. de Castr. in. l. suus quoque. in principio. col. 2. ff. de hæred. instit. vbi in isto casu quærit reiecta conditione de legitima quid erit de residuo, & responder quòd si non habebat eo hæredem vel substitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum rotum sibi accrescit: quoniam in omnem euentum est illud habiturus siue deficiat conditio siue non, si tamen haberet cohæredem, vel substitutum spectabitur euentus conditionis quæ si non existat illud residuum perueniet ad cohæredem vel substitutum, si tamẽ existat accrescit sibi sine noua additiõe sicut videmus in eo qui est substitut[o] partim pure partim sub conditione, vt ff. de hære. instit. l. si liber homo. §. titius ex semisse. & [b]licèt Rode. Suarez, post multa ita velit intelligi istam. l. partitæ. semp tamẽ visus est remanere cũ aliquo scrupulo erga intellectum verũ huius. l. subdẽs se nõ determinate asserere, sed vt peritiori daret occasionẽ, aut probandi aut corrigendi dicens hoc esse magnæ importantiæ in practica, ego vero, licet imperitus, cogitabam istum intellectum non conuenire huic. l. partitarum: tum quia diuinatorius cum in hac. l. nulla mentio fit quòd habuerit filius cohæredem, vel substitutum, vel quòd non habuerit, tum etiam quia ista l. iuxta. l. fuus quoque. & alias leges iuris communis facit differẽtiam an filius instituatur sub conditione potestatiua, an sub casuali, vel mixta vt primo casu reiecta conditione potestatiua de legitima, iuxta dictam. l. quoniam in prioribus. & istam. l. teneat institutio conditionalis in residuo, & expectetur conditio. Secundo verò casu non solum reijciatur conditio de legitima, sed neque etiam respectu residui expectetur, & si tota ista lex intelligi deberet quando non fuit datus cohæres, vel substitutus dicendum esset nullam in vtraque conditione faciendam esse differentiam, quia vtroque casu non esset expectandus conditionis euentus cum in omnem euentum illud esset habiturus. restat ergo quòd vt ista differentia inter conditionem potestatiuam, & inter casualem vel mixtam ponit hic applicari de necessitate debemus intelligere quòd fuerit datus in ista. l. substitutus, vel cohæres & tunc versatur labor in respondendo ad dictam. l. scimus. §. cum autem. vbi habetur quòd in residuo vltra legitimam non reijcitur conditio casualis, vel mixta. fortè posset non improbabiliter dici quòd cum ille. §. cum autem. quatenus innuit, quòd legitima possit filio relinqui titulo fideicommissi, sicut & aliẽ. ll. illius tituli disposuerunt, vt habetur in. l. omnimodo. eodem titulo. sit correctus per ius authenticorum ex mente docto. ibi cum legitima hodie relinqui debeat titulo institutionis, vt in authen. vt cum de appellã. cognoſ. §. aliud quoque capitulum. colla. octaua. &. in. l. §. titulo octauo. infrà eadem partita. per quæ iura reditur ad antiquas. ll. secundum quas filius institui non poterat sub conditione casuali, vel mixta, & licèt. d. §. cum autem. sit incorrectus, quatenus etiam disponit quòd conditio casualis, vel mixta reijciatur de legitima, & testamentum teneat, vt in. l. 9. suprà eo. & ibi dixi tamẽ nõ potest negari quin in legitima, simul & in residuo legitimæ pater hodie non possit filium instituere sub conditione casuali vel mixta sicut erat per. ll. antiquas ante. ll. C. si ergo institutio peccet in forma, vt si fiat sub conditione casuali, vel mixta reiecta conditione tenebit testamentum, & euentus talis conditionis etiam dato cohærede, vel substituto non expectabitur, & quòd per. d. ll. antiquas disponebatur, vt filius taliter institutus posset dicere testamentum nullum hodie per istas. ll. partitarũ, licèt hoc non possit dicere & testamentum teneat: tamen dicere poterit filius conditionem talem sibi non potuisse apponi, & eius euentum nullatenus esse expectandum. oportet ergo patrem esse cautum, vt filium instituat in legitima, vel parte legitimæ pure non sub conditione casuali, vel mixta, vel in residuo instituat alium, vel si instituat filium in omnibus bonis grauet, si velit vt alteri restituat residuum pure, vel sub cõditione, & similiter poterit filiũ instituere in legitima, & in residuo sub cõditiõe casuali vel mixta dato sibi cohærede: vel substituto, vt hæc omnia probantur in. d. l. §. titu. 8. infrà ea. parti. si autem filium instituerit sub conditione casuali vel mixta, tam in residuo quàm in legitima, vel simpliciter, tunc procederet huius. l. dispositio etiam dato sibi cohære de, vel substituto, & forte idem esset dicendum attentis illiuris communis, & sic quòd non procedant dicta Paul. de Castro. in. d. l. suus quoq;. & Cin. in. l. si pater. C. de instit. & substitu. & sic q in hoc. l. ista partitarum, non corrigat ius commune, se declaret. nam suppositio q talis conditio reijcitur de legitima & testamẽtum tenet secundũ Bart. & docto. vt dixi in dict. l. 9. suprà eo. erat necessaria declaratio quid erat faciẽdum de residuo q̃d non reperitur declaratum à iure communi, & ista. l. partitæ declarat. neque obstabit. l. si te solũ. & l. si quis ita scripserit. ff. de hæredi. instit. quia loquuntur in casu in quo nullum peccatum fuit in forma institutionis, & ibi etiam extraneus est ille qui instituitur non filius, vt hoc casu. Præterea & in istis legibus. & in dict. l. si liber homo. §. titius institutio fuit pro parte pura & in parte conditionalis: & nullum, vt dixi fuit peccatũ in forma: in institutione verò filij aliter sit etiam de iure communi dicendum quod ista. l. partitarum optime declarat. in conditione vero potestatiua rectè distinguitur habuerit filius in residuo legitimæ cohæredem vel substitutum, vel non: quia institutio nõ peccat in forma, & in tali conditione loquitur Ioann. de Imo. relatus à Rode. in. l. iam dubitarã. 7. col. ff. de hæred. instit. versic. & hæc opinio tutior videtur intelligendo eam sane, &c. & non in conditione casuali, vel mixta. confirmatur ista autoritate insignis docto. Anto. de But. consi. 69. incipit visis actis & iuribus, vbi vult q. d. §. cum autem. nihil de iure antiquo immuter quando filius haberet iure institutionis. cum ergo per. ll. antiquas filius institutus sub cõditione casuali vel mixta habebat totã hæreditatẽ, neq; curaba fin aliquo de talibus cõditionibus etiã in residuo vltra legitimã etiã si daretur sibi cohæres, vel substitutus, idẽ erit etiam hodie dicendũ, nec obstabit. §. cum autem. qui loquitur secundũ iura. C. secundum quæ sufficiebat quo quo relicti titulo legitimam filio relinqui absq; honorabili titulo institutionis, & videtur ad confirmationem prædictorum, quòd hæc. l. approbare voluit opinionem Oldrad. in. d. l. quoniam in prioribus. quam ibi refert Alber. colu. 1. versi. vel posses dicere. quatenus dicit quòd etiam si filius instituatur sub conditione casuali, vel mixta in legitima, & vltra legitimam quòd vt legitima manere debeat integra filio, tales conditiones remouentur seu habentur pro non appositis.

¶ *Ley. XII. Como aquel que es establescido por heredero, sin condiciõ ninguna, puede entrar la herencia, maguer la condiciõ que es puesta a su compañero, non sea cumplida.*

SI el testador [a] establesciere a dos omes por herederos, al vno so cõdicion que puede ser, [b] e al otro simplemẽte. E ste atal a quiẽ nõ fuesse puesta cõdiciõ, luego q̃ sea muerto el testador, puede entrar en sus bienes, en aq̃lla parte, en q̃ le establesciero por heredero, e el otro que es establescido cõ la cõdiciõ sobredicha, non puede entrar [c] en la su parte, a menos de ser cũplida [d] primeramẽte la cõdiciõ, so que fue establescido por heredero.

¶ *Ley. XIII. Como deuen ser cumplidas las condiciones, que son puestas en los establescimientos de los herederos ayuntadamẽte, o so departimiento.*

POnen los testadores a las vegadas muchas condiciões a los herederos ayuntadamẽte, a las vegadas las ponẽ so departimiento. E ayũtadamẽte puede ser puestas en esta manera, como si dixesse el testador, establezco a fulano por mio heredero, si fiziere tal eglesia, o tal ospital, e diere tantos maruedis a pobres. Quando el testador pone tales condiciones [a] como estas, o otras semejantes dellas todas en vno, estonce cõuiene en todas guisas que las cumpla el heredero, paravaler tal establescimiento. E el ayuntamiento destas condiciones se haze por esta palabra e. [b] E las cõdiciones pueden ser puestas departidamente en esta manera: como si dixesse el testador: establezco por mi heredero a fulano, si diere ciẽt maruedis por mi anima: o si fiziere tal eglesia: o tal monasterio. E estonce dezimos: que abonda para valer tal establescimiento, si el heredero cumple alguna dellas [c]. E el departimiẽto destas cõdiciones se faze por esta palabra. o. Otrosi dezimos, que si el testador pone vna condiciõ sobre muchos omes q̃ establesciesse por sus herederos: si qualquier dellos cũple [d] la condicion, valdra el establescimiẽto, maguer todos non lo cumplã. E esto seria, como si dixesse el testador: establesco a mis sieruos por mis herederos, si fueren mios quando yo finare. Ca maguer estonce non fuessen suyos todos, si acaesciere que lo sea el vno, [e] aquel heredara los bienes del testador, que era suyo a la sazon.

¶ *Ley. XIIII. Como deue el heredero auer la herencia, si non finco por el de cumplir la condicion, so que fue establescido.*

SI manda o en establescimiento del heredero, poniendo condicion el testador, dezimos, quẽ si la condicion fuesse a tal, que es en poderio de aquel aquien es puesta de la cumplir, si la non cumple por alguna ocasion que acaesce, de guisa que non finque por el de la cumplir, valdra el establescimiento [f] del heredero, o la manda. E esto seria, como si el testador dixesse, establezco a fulano por mio heredero, o mando le tal cosa, si aforrare tal sieruo que ha. Ca si este atal ouiere voluntad de cumplir, lo que el testador mando, e non finco por el, mas por alguna ocasiõ que acaescio en la persona del sieruo, murien dose, o perdiendose en otra manera, sin culpa [g] del que le deuia aforrar, por tal razon como esta, non se embargaria el heredamiento, nin la manda que assi fuere fecha.) Pero si el testador, que faze el testamento, dixesse, mando a tal muger cient maruedis: o fago la mia heredera, si casare con tal ome, [h] si acaesciere

[a] ¶ *Tales condiciones.* Ex hoc sume quòd condiciones plures debent esse tendentes ad diuersa implementa & diuersum finem attenta mẽte testatoris qui vtranq; conditionem voluit adimpleti, nec eius mẽs & intentio verificatur vna tantum conditione impleta secus nanq; esset si plures conditiones etiam copulatiue positæ tenderent ad vnum finem & qualibet earũ impleta verificaretur & implerẽtur quod ex earum implemento prẽtendebat testator nam tunc sufficeret, cuiusli bet earum implemẽtũ veluti, si testator dicat si ille mortuus sit sine liberis & presbiter fuerit talis sit hæres, vel ta lem substituo nam tũc cum mens testatoris fuerit prouidere de substituto, ꝓpter carentiam liberorum quæ ita inducit ex presbyteratu sicut ex morte sine liberis sufficeret conditionẽ p̃ byteratus extare vt latè consuluit Alex. consil. 100. volu. 4. incipien. Visa parte testamenti, &c. tali enim casu in effectu ex mẽte testatoris ambæ conditiones sunt purificare, & quod hic dicitur in institutione idem dicas in substitutione, si plures conditiones in ea copulatiue ponantur cum & substitutio sit secunda institutio, & ita in substitutione consuluit Petr. de Anchara. consi. 266. incipi. iste magister Gerardus, & Ludo. Roma. consi. 131. prima dubitatio, &c. & consil. 138. noua superuenit. Decius consi. 89. & consi. 417. visis cõsilijs clarissimorum docto. &c.

[b] ¶ *Esta palabra.* Et an substitutio vulgaris facta duobus copulatiue habeat locum in persona vnius vel intelligatur in persona vtriusq;. vi. Bart. & Deci. in. l. quanuis. C. de impub. & alijs substi. & adde ad istã. l. l. 24. & ibi dixi tit. ii. 5. parti. si tamen non esset vna institutio sub duabus conditionibus copulatiue positis, sed sint duæ vel plures institutiones eiusdem personæ eodem contextu factæ tunc purificabitur in substitutio ex illa conditione q̃ prius euenerit, vt in. d. l. si plures. ff. de condit. instit. / verò ex intercuallo facta fuerit. secunda institutio in eadem portione sub diuersa conditione, tunc videtur recessum à prima & purificabitur existente conditione secundo loco posita. l. quod traditum. & l. non ad ea. ff. de condit. & demonstra. secundum Paul. de Castr. in. d. l. si plures. gl. tamen ibi, & Bar. volunt q̃ fiat hoc vltimo casu differentia inter legata, & institutiones. vi. ibi, & in opinionẽ glo. & Bar. inclinat Ioan. Fab. in. §. si plures. inst. de hære. instit.

[c] ¶ *Alguna dellas.* Sufficit enim adveritatem cõsunctiuæ alteram esse verã, vt hic, & in. l. si hæredi plures. ff. eod. & in. §. si plures. institu. de hæred. institu. quod inmira nisi aliud esset de mente testantis. vt in. l. generaliter. in princ. C. de instit. & substitu. cuius. l. dispositio, an progederet, si daretur capacitas in instituto. vid. per Roder. sua allega. 27. vbi latè conatur probare q̃ non, & de illius. l. intellectu, vltra docto. ibi, vid. elegans consilium Soci. 52. volu. primo.

[d] ¶ *Qualquier dellos cumple.* Et sic habes hic. & in. l. 2. §. fi. ff. eo. quòd vna pluralitas geminat plures singularitates, vbi pluralitas respicit plures & varios effectus in singulis subiectorum. adde. l. falsa. §. fina. ff. de condit. & demonstra. & in. l. 2. §. fin. ff. eo. secus si vnum tantum effectum producit, & sic intelligitur. l. quanuis. & l. penul. C. de impub. & alijs substitu. secundum Ang. in. d. l. falsa. §. fi.

[e] ¶ *Que lo sea el vno.* Adde. l. secundam. §. fi. ff. eod.

[f] ¶ Si conditio potestatiua hæredi vel legatario apposita casu non potest adimpleri habetur ꝓ impleta, si autem est mixta vt lego tibi centum si cum tali nupseris: & ipsa moriatur antequam impleri potest vl̃ tu moriaris nõ habetur pro impleta, vbi verò ipsa velit sed tu nolis habetur pro defecta nisi ipsa sit talis cũ qua tibi non licet de iure contra here. h. d. Habuit ortum. à cap. sicut ex literis. de spon. ¶ *Valdra el esta blecimiento.* Adde. l. quæ sub conditione. §. quotiẽs. ff. de condi. in stitu. & glo. in l. prima. C. de institu. & substitu. vbi hoc limitat, nisi hæres fuerit in mora añ mortẽ serui qui debebat manumitti per. l. pe. §. i. ff. de cõdi. & demonstr.

[g] ¶ *Sin culpa.* Videtur ex ista. l. probari q̃ si seruus occidatur ab alio tertio conditio habeatur pro impleta ac si naturaliter moreretur cum dicit morieñdose, o perdiendose, en otra manera sin culpa, &c. Et sic si seruus occidatur à tertio viuo testatore, licet non competat actio contra occisorem ad extimationem hæreditatis tamen respectu consequẽdi hæreditatem conditio habetur pro impleta, licet contrarium voluit gl. communiter ibidem approbata in verbo retroi sum. in. l. inde neratius. §. idem Iulianus. ff. ad. l. aquil. sed quod dixi tenẽt Io. de Imo. & Soci. in. l. in testamento. la segunda. ff. de condi. & demon. & satis probatur hic: si tamen seruus à tertio occideretur post mortem testatoris, tunc si occisor esset soluendo pretium hæreditatis, conditio non habetur pro impleta: sed agitur contra occisorem. vt in. d. §. idem Iulianus & ibi glo. Soci. tamen vbi suprà vult q̃ etiã isto casu habeatur pro impleta, licet & hoc casu datur actio contra occisorem in eius odium veluti non impleta conditione. vide per eum in prima, & secunda col. sed tu vide. l. 22. tit. 9. infrà ead. parti. & quæ ibi dicam.

[h] ¶ *Si casare con tal ome.* Quid econtra vt si dixerat si talis homo cum ea matrimoniũ cõtrahat, an hæreditas debeat si nõ stat per mulierẽ, sed per illũ hominẽ? videtur q̃ non ex quo cõditio apposita est principaliter in personam talis hominis, & sic in eius potestate esse debet si velit nubere, vel non, vt in. l. cum ab eo. ff. de cõtrahen. empt. & ita tenet Iacob. de Raue. & Cin. in. l. i. C. de inst. & substi. Ioan. de Imol. & Rapha. Cuma. in. l. in testamento la segunda. ff. de condi. & demon. glo. tñ in. l. inde neratius. §. idẽ Iulianus. el primero. inverb. quoniam retror sum. ff. ad. l. aqui. tenet cõtrariũ Alex. in. d. l. a. licet prio alleger pro. d. gl. tãdem dicit tutius esse tenere cũ opi. Iacob. de Raue. & aliorũ, forte in hoc considerari debet cuius intuitu & fauore testator voluit vt matrimonium contraheretur nam si fauore mulieris instituæ vel cui fuit legatum hoc fiat si non stet per ipsam consequi debet hæreditatem vel legatum, si vero testator hoc fecit intuitu & fauore illius hominis si contraheret cum ista muliere: tunc cum eius voluntate

Universidad de Deusto
Biblioteca

tati relinquatur,& eius fauore fecit si ipse nolit contrahere non debebitur hæreditas, vel legatum,& facit ad hoc.l.seruo legato. §. si testator. ff. de lega.1. & ad istam distinctionem facit etiam quod dicit gloss.in.d.l.1.in prin.glo.magnæ,inquantum distinguit. Erat testator, aliàs relicturus, vel non.facit etiam.l.illis libertis.in fi.ff.de condit.& demonst.

a ¶ *Se muera.* Et sic si conditio mixta deficit per casum, habetur pro nõ impleta. l. legatum. C. de condit. infert. l.in testamento. la.2. ff.de condit. & demõst.& quid si pro parte cõditio impleat pro parte deficiat casu. vi. l.pen.§.1. ff. de cõd. & demõ. & quid in legato libertatis, vel ad pias causas.vide. l. cum ita datur. ff.eod.& in legato alimentorum.vide.l. annua. ff. de annuis lega. & Bartol.in.l.illis libertis. ff. de condit. & demonst.& quid si mulier impediat ab aliquo tertio ne possit contrahere, & nõ ab illo cum quo debebat cõtrahere? gl. in.d.l.in testamento.la.2. ff. de condit. & demõst. dum allegat.l. 3. §. fi.ff.de condi. ob caus. vult tunc idem esse ac si casu fortuito conditio defecisset. Bar.ibi distinguit an ille tertius impediat directo, vel per consequentiam, aut dubitatur. vide ibi per eum.& per Ioan.de Imol.& Socin.col.6. versicul. 7.casus.& vid.bonũ tex.& ibi Bar.in.l.si titius statuas.ff.eo.tit.de condit.& demonst.& .l.męuio.in prin.& ibi Bar.ff.de annuis lega. tamen illa.l. męuia loquitur.quando conditio deficit propter factum illius in cuius persona debebat impleri, vt etiam est casus huius.l. partitarum. Item etiam.in.d.l.si titius.conditio impeditur ab eo, sine quo conditio impleri non poterat: cum eius licentia requireretur, secus si impediretur à tertio cuius consensus non requirit ad implementum nam tunc videtur perinde iudicandum, ac si conditio deficeret casu fortuito,& ita considerat Socin.vbi supra.prædicta intellige quando tertius iniuste non impediret, nam si iniuste tunc recurrendum est ad ea quæ habentur.in.l.inde neratius.§.idem Iulianus. el primero. ff.ad leg.aquil.& dixi suprà in gl.2.

b ¶ *La condicion.* Quid si non sit relictum sub conditione, sed sub modo & modus deficiat per casum fortuitum? vid.l.si titio.& ibi Bartol. ff. de lega. primo.& per Bald. in.l. generaliter.5.6.7.col. C. de episco.& cleri.

c ¶ *El otro no quisiesse.* Sed an possit pœnitere? Docto.in dicta.l.1. C. de institu. & substitu. instant super hoc,& satis placet resolutio Socin. in dicta. l. in testamento.la segunda.col.4.versicul.sextus casus. vide per te.& nota, quòd vl.i non esset conditio sed modus, tũc haberet locum pœnitentia, & agi posset ad impletionem modi, secundum Bartol.in.l.quibus diebus. §. termino.in fi.ff.de condit. & demonst.

que la muger se muera, [a]o aquel con quien la mandaua casar, ante que se cumpla la condicion: estonce, non vale el establescimiento, o la manda, que assi fuesse fecha. Mas si aquel cõ quien la mãdaua casar, qr̃iendo ella cumplir el mandamiento del testador, e el otro non quisiesse: [c]estonce sera la muger heredera: o aura tal manda; e non se le embargara, [d] por esta razon. E si la muger non quisiere cumplir la condicion: non queriendo casar con aquel con quien le mandaua el testador: non aura el heredamiẽto, nin la manda. Fueras ende, si aquel cõ quien la mandaua que casasse, fuesse pariente della, o tal ome con quien non deuia, [e] nin podria casar segund derecho.

¶ *Ley. XV. En que manera se puede cumplir o non, la condiciõ que es puesta en el establescimiento de los herederos, que son en poder de otri.*

Seruo algũo seyẽdo esta blescido por heredero de otri, q̃ nõ fuesse su Señor, so condiciõ, este atal nõ puede cũplir la condicio, in mandado, [f] de su Señor, e si la cumple, nõ vale. Mas si otro algũo q̃ fuesse libre, e menor de veynte e cinco años, maguer estouiesse en guarda de otro: si lo establesciesse algũd testador por su heredero, so alguna cõdicion, puede la cumplir sin mandado de su guardador: [g] e aura porende [b]la heredad, o la manda.

¶ *Ley. XVI. En que caso la cõdicion que es puesta en el establescimiẽto del heredero, vale, si la cumple de fecho, maguer estonce nõ se puede cumplir de derecho.*

Vmplir se puedẽ algunas condiciones ya de fecho, maguer se nõ puedẽ cumplir de derecho. E esto seria, [a]como si dixesse el testador, establezco a fulano ome por mio heredero, si el tornare libre tal mio sieruo q̃ he. Ca maguer este a tal de derecho non puede tornar libre a aql sieruo, porq̃ es ageno, si el fiziere quanto es en el, e lo tornare libre puede despues entrar la heredad del testador e auer la, e por esta razon, [k]sera verdaderamẽte libre el sieruo, e aura el otro la herencia.

Titulo. V. De como pueden ser establescidos otros herederos en los testamẽtos, en logar de los que y fueren puestos primeramente, a que dizen en latin substitutos.

Establescen sus hæreder̃os los omes en los testamentos, e ponẽ y con diciones, assi como mostramos en el titulo ante

d ¶ *Ẽ nõ se le embargara.* Sed an dispositio huius.l.& similium procedat in contractibus? Docto. fuerunt varij.in.d.l.1.C. de institu.& substit. sed tenenda videtur opinio Cyni. quòd non.cũ quã tenet ibi Alexan. col.fi.& etiam Iaso. qui dicit esse magis communem.col.3.

e ¶ *Nõ deuia nin podria.* Adde.l. cũ ita legatũ. ff. de cõdit. & demonst.

¶ *Lex. XV.*

a Alienus seruꝰ cui est apposita cõditio non potest eam sine iussu domini implere aliàs pro non impleta habetur, minor tamen. xxv. annis libere põt conditionem ei appositam citra curatoris volũtatem adimplere & hæreditatem, vel legatũ habere. ff.d.

f ¶ *Sin mandado.* Concordat cũ l.sub conditione. ff. eod. vbi glos. opponit. de.l. conditionibus. ff. de cõdit.& demonst. & secunda glo. ibi videtur approbari hic.

g ¶ *Mandado de su guardador.* Adde. l. si pupillus. ff. eod. &.l. conditionibus pupillꝰ ff. de condit. & demonstr. & intellige secundum Bart. ibi quando implementum conditionis non contineat alienationem rerum minoris, nam si alienationem facere deberet necessario requiritur auctoritas tutoris vel curatoris.

h ¶ *Aura porende.* In filio suo qui est hæres necessarius, plane procedit, vt in dicta.l. conditionibus. ff. de condit. & demonstra. & declara vt ibi per Paul. de Castr. in alio vero licet ad purificandum conditionem ipse minor possit parere conditioni non tamen potest adire sine auctoritate tutoris vel curatoris, vt in.l.potuit. C. de iur. delibe. l.cum quidam. C. de administra. tuto.

¶ *Lex finalis.*

a Si instituo quem hæredem sub conditione si seruum hæreditariũ manumiserit: licet de iure antequam sit hæres manumittere non possit quia est alienus, tamen si de facto manumittat, acquirit hæreditatem. hoc dicit.

i ¶ *Esto seria.* Adde.l.mulier. §.1. ff. eod.

k ¶ *Por esta razon.* Et sic sufficit conditionem impleri de facto. de quo vide Bald. in rubrica. C. de substitu. & institu. in fine.& in.l. si pater. penul. column. versicul. sed nunquid ista condirio. eodem titulo. Si tamen conditio potest impleri de iure non sufficit, tunc impletur de facto.l. si seruus. ff. de solut. vide per Docto. in.l. męuius. ff. de condit. & demonst.

¶ *Titulus V.*

a ¶ *Herederos.* Et non solum in hæreditatibus sed etiam in legatis potest fieri substitutio. l. vt hæredibus. ff. de lega.2.l.vnica.§.in primo.& .§. pro secundo. C. de cadu. tollen. & etiam in donatione causa mortis. dicta.l.vnica.§.fin. sed etiam in contractibus & actibus inter viuos, vt in.l.quotiens. C. de dona. quæ sub modo.

b ¶ *En lugar.* Dicitur enim substitutio secũdus gradus vel tertius omnium eorum qui in locum institutorum deficientiũ vel non adeuntiũ instituũtur, & sic dicitur secundus gradꝰ quia sequitur primũ & substitutio, quia sub prima institutione stat vt in.l.1. ff. de vulg.& pupil. l.1.§. prio gradu. ff. de bonorum posſ. secũdũ tabu. Azo. C. de instit. & substi. in sum ma. in princi. & infrà eod. l. prima.

¶ *Lex. I.*

a Substitutio ẽ secunda institutio, seu secũdus gradus, vl̃ tertius eorum qui in locum institutorum deficientium, vel non adeuntium institutũ tur: et sunt sex genera substitutionum, vulgaris, scilicet, pupillaris, exẽplaris, compẽdiosa, breuiloqua, fideicommissaria. h.d.

c ¶ *Dezir.* Habes hic quare dicitur vulgaris, quia à quolibet de vulgo fieri potest actiue & cuilibet de vulgo fieri potest. l. in ratione. §. quòd vulgo. ff. ad l. falc. fit enim à milite vel pagano patre vel extraneo, fœmina, vel masculo, dummodo sit habilis ad testandum secundum Azo. C. de impube. & alijs substitutio. in summa. & quia potest fieri cuilibet vt hic dicitur, & in. §. fi. insti. de vulg. substi.

d ¶ *Substitucion.* l. ista, enumerat species substitutionum, de quibus etiam per gloss. in rubri. ff. de vulga. & pupill. & per glo. in. §. qua ratione. institu. de pupilla. substitu. & per gloss. in capitu. raynuntius. de testam. in gl. quarta.

e ¶ *Breuiloqua.* Habes hic q̃ breuiloqua est species substitutionis de per se. quod not. contra glossin. c. raynuntius. de testam. quæ non enumerat istam inter alias. Soci. in rub. ff. de vulg. & pupil. concludit quòd substantialiter & essentialiter non sit ista noua species substitutionis quia nihil aliud est quàm vulgaris & pupillaris vel vulgaris tantum. iuxta ea quæ not. Barto. in.l. lucius. colum. prima. ff. eod. formaliter tamen bene dicitur noua species nam in forma, in duobus differt à simplici vulgari, primo, quia breuiloqua, de necessitate fit pluribus, vulgaris vni tantum. Secundo quia vulgaris vel est omnino expressa vel omnino tacita: breuiloqua vero semper est expressa ẏ bis generaliter.

f ¶ *Fideicommissaria.* Dicitur ergo substitutio illa quæ est fideicommissaria, vt hic vides, & in. §, fin. vbi glo. magistralis. insti. de pupil. substitu. quæ aperte, argu. text. ibi vocat hanc substitutionem fideicommissariam & facit ad id qd docẽt. tradunt an in statutis appellatiõe substitutionis veniat fideicommissaria. de quo late per. Soci. in rubr. ff. de vulga. & pupil. a. col.

¶ *Lex. II.*

a Per verba negatiua fit substitutio vulgaris vt instituo tãlem hæredẽ, & si hęres non erit, Titius sit hæres. tunc si in stitutus ante aditam hæreditatem moriatur: vel nolit aut repudiet hæreditatẽ erit titius hæres, & etiam tacite fit vulgaris substitutio vt talẽ, & talẽ instituo & qs eorum sit vi uus, sit hæres, quia tacite intelligitur q̃ si vnus sit mortuus vel nolit adire alius habeat hæreditatem. h.d.

b ¶ *Negatiuas.* Sequitur dicta Azo. C. de impube. & alijs substitut. in sum. colu. 1. & gl. in. §. qua rõne. instit. de pupilla. substitu. gloſ. tamen in. d. c. raynun tius. de testa. dicit q̃ concipitur verbis affirmatiuis. & vtrunq; dictum potest esse verum & procedere secundum extremũ cui verba applicãtur secundum Barto. in.l. prima. ff. de vulga. & pupil. col. 4. versi. vlte. rius quæro. cum quo communiter docto. transeunt.

c ¶ *Heredero.* Quid si dicat rogo, vt restituat hereditatem titio an erit ad huc vulgaris? Barto. tenet q̃ sic in.l. quærebatur. ff. de testa. mili. limitatã & intellige nisi dicat rogo, vt restituat ex fideicommisso: nam tunc esset fideicõmissaria & hæres institutus cogeret adire & restituere & ita procedit dictum Guillel. de Cug. in.l. precibus. C. de impuber. & alijs substi. secũdum Soci. in.l.1. ff. de vulg. & pupil. co. 15. versi. circa ter tiam quæstionem Bar. vi. etiam per Bal. in.l. humanitatis. C. de inpu. & alijs substitu. col. n. versi. mirabile dicam.

d ¶ *Primeramente.* Procedit etiam si viuo testatore decedat. vt in.l. si pater filium. ff. de vulg. & pupil.l. Thais. §. splẽdoforus. ff. de fideco. liber. gl. & Bar. in.l. gallus. §. quidam recte. ff. de liber. & posthu.

deste, e porque puede ser, que aquellos herederos q̃ primeramente son puestos, en el testamento mueren ante que ayã fijos, o non cumplã aquellas cõdiciones, o aquellas cosas, q̃ les mando el que fizo el testamento tuuieron por derecho los sabios antiguos, que fizieron las leyes, q̃ en vn mismo testamento, pudiesse ome establescer herederos [a]de muchas maneras. Porque si los primeros muriessen, o non cũpliessen la cõdicion e la voluntad del testador, entrassen otros en lugar [b]de llos que lo fiziessen. E porende pues que de suso fablamos de los primeros herederos, q̃remos aqui dezir de los otros aquí llaman en latin substitutos. E mostrare mos que quiere dezir esta palabra. E quantas maneras son de establescimiento. E quien las puede fazer. E como deuẽ ser fechas. E que fuerça han. E en que tiẽpo desfallescen. E porque razon.

¶ *Ley. I. Que quier dezir substitutus, e quãtas maneras son de sustituciones.*

Vbstitutus en latin tanto quiere dezir en romance, como otrõ heredero que es establescido del fazedor del testamento, en el segundo grado, despues del primero heredero. E esto seria como si dixesse establezco a fulano por mio heredero, e si el non quisiere, o non lo pudiere ser, sea lo fulano en lugar del. E tal sustitucion como esta llaman en la tin vulgaris, que quier tanto dezir, [c]como establescimiento, q̃ puede fazer qualquier del pueblo, e a quien quisiere. Otra sustitucion [d]y a, aque llaman en latin pupillaris, que quier tanto dezir, como establescimiento, que es fecho tan solamente al moço, que es menor de catorze años, o a la moça que es menor de doze años. E otra manera y a de sustitució que es llamada en latin exemplaris: que quier tanto dezir como establescimiento otro de herederos, q̃ es fecho a semejança del que es fecho al huerfano. E pueden lo fazer los padres, e los abuelos, alos que descienden dellos, quando son locos, o desmemoriados, establesciẽdoles, otros por herederos si murieren en la locura. Otra manera y a, que es llamada en latin compendiosa, que quiere tanto de zir, como establescimiento que es fecho por breues palabras. E aun y a otra sustitucion, que es dicha en latin breuiloqua [e] o reciproca, que quiere tanto dezir, como sustitucion que se faze breuemente en pocas palabras, en la qual se contienen quatro sustituciones, e las dos son vulgares, e las dos pupillares. Otra manera y a de sustitucion, a que dizen en latin fideicommissaria. E de cada vna destas maneras de sostituciones diremos adelante cumplidamente.

¶ *Ley. II. Como la sustitucion que es llamada Vulgar, se faze por palabras de niego, e a las vegadas calladamente.*

Claramente se faze la sustitucion que es llamada vulgaris por palabras negatiuas, [g]en esta manera, como si dixesse el testador, establezco a fulano por mio heredero, [h] E si el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. Ca si muriesse aquel que fuesse establescido primeramente, [i]ante que ouiesse tomado la heredad, o se aya otorgado por

Universidad de Deusto
Biblioteca

heredero,sera heredero el segũdo.[a] Esso mismo,seria[b] si fuesse biuo, e non quisiesse recebir la herencia, o la desechasse.[c] E aun calladamente [d] se podria fazer tal sustitucion,como si el testador nombrasse dos omes por sus herederos,diziendo assi,q̃ qualquier dellos,nõbrandolos, el que fuelle biuo,que aquel fuesse su heredero,estonce dezimos,que si fuessẽ biuos amos auran la heredad.E si el vno morie re tan solamente,auer la ha el otro q̃ fue re biuo.E esto es porque en tal estableci miento como este, se entiende calladamente, que si el vno es muerto, o si fuere biuo e non quisiere la herencia el otro entrara en su lugar, e la deue auer toda.

¶ *Ley.III.Quando muchos herederos son establescidos en el testamento sustitutos entre si, quanta parte acresce a cada vno dellos, si alguno dellos non quisiere ser heredero.*

Si algun[e] testador establesciesse tres omes,por sus herederos,alvno en seys onças,e al otro en quatro,e el otro en dos,ẽ tal manera, [f] que si alguno dellos muriesse ante que entrasse la heredad o non la quisiesse, que los otros [g] heredassen en lugar del,estonce dezimos,que si alguno dellos non quisiesse ser heredero, o se muriesse ante que tomasse su parte de la herẽcia,estos dos que fincassen biuos, deue cada vno dellos heredar los bienes del Señor,que les fizo su herederos: e la parte del otro,segũd la quantia[a]: en que el testador los establescio primeramente por sus herederos.

¶ *Ley.IIII.Porque razon desfalleſce la ſuſtitucion que es llamada vulgaris.*

Desfallesce la sustitucion que es llamada en latin vulgaris:[b] cada que aquel que es establescido por heredero primeramẽte,entra en la heredad[c] del testador ante que muera,[d] o si consiente otorgando e diziendo que quiere ser heredero,maguer non lo tome.Caestonce el sustituto non ha derecho ninguno en los bienes del muerto, en q̃ fue establescido el primero heredero, maguer este que primeramente fue establescido muriesse despues,esto se prueua,[e] por las palabras del testador q̃ dize establezco a fulano por mio heredero,e si el nõ lo fuere sago mio heredero á fulano. E porende pues q̃ el primero heredero entra la heredad,[f] o quiere ser heredero,nõ ha porq̃lo ser el sustituto,maguer muera el primero despues,

¶ *Ley.V.De la sustitucion que es llamada pupillaris como deue ser fecha.*

Vpillaris es llamada en latin otra manera que ha de sustitucion, segund que de suso[g] diximos .E fazen la los padres,[h] a los,fijos,[i] e a los q̃ descienden dellos,[k] por la liña derecha: si fuere ibi per eum.nota etiam quòd & si adsit patria potestas: si tamen pater esset vtilis persona,non posset filio pupillariter substituere, quia sicut auertur ei administratio bonorum in vita: sic & in morte. secundum Bar.in.l.sed si vnius.§.filio familias.ff.de in iur. Bal.in.l.humanitatis.col.7.versi.7.differentia.C.de impuber.& alijs substit. vbi de patre malè viuente.& ibi vide in additio.Sed aduerte, quia secundum Alex, & Iaso.in.l.2.ff.de vulga.& pupi.communis opinio in hoc est contra Barto.duobus tamen casibus saluari potest opinio Bart.de quibus vide Ioan.de Imo.in.c.Raynuntius.de testa.& in.d.l.secunda . vbi etiam Alexand.substitutio tamen pupillaris facta extraneo:bene continet tacitam vulgarem.secundum Barto.in.d.l.in princi.ff.eo. & Bald.in.l.fina.col.fina.C.de institu.& substitu.poterit etiam pater pauper & medicus filio etiam v alde diuiti substituere. vt etiam voluit Bal.in.l.1. C. de iur.fisc.lib.10.

[a] *Segundo.* Qui habebit hæreditatem cum fructibus qui augent hæreditatem , vt in. l. ita tamen.§.primo.ff.ad trebell.l.centurio.in fi.& ibi Ang.& doct.ff.eodem.

[b] *Esso mesmo seria.* Habes hic quòd substitutio vulgaris si hæres non erit comprehendit non tantum casum nolũtatis,sed etiam casum impotentiæ, adde.l.cum proponas.C.d hæredi.instit. aliquando tamẽ istaverba si hæres non erit solum includũt casum nolũtatis & non casum impotentiæ.vt in quæstione gl.in.l. si mater.§.si filius.ff. de vulga.& pupil.& ibi vi. per Bar. de ratione .ad uerte etiam q̃ substituio vulgaris facta in vno ex istis casibus nolũtatis,scilicet , & impotẽtiæ cõprehendit aliũ.vt in.l.gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posth.l. fi.sed m lectura Raine.& Bart.C.de instit.& substit.tradit Bart.& post eum moder.in.l.1.colu.4.ver.hoc præmisso quæro.ff.de vulg.& pupi. vbi Socin.colligit.11. limitationes à colu.11.vsq; ad colu. 15. vide ibi per eum & etiam per Alex.& Iaso.& Guillel.Bene.in repeti.ca. Raynuntius.de testa.super verbo,si absq; liberis moreretur.la.2.fo.4.5.6.

[c] *La desechasse.* Admittitur ergo substitutus statim q̃ hæres repudiat. qđ procedit etiam si institutus possit restitui aduersus repudiationem secundũ Bar.in.l.1.ff.de vulg.& pupi.in.4.q.principa.col.5.illius repetitio & idem si ex beneficio suitatis possit reuocare abstentionem iuxta trienniũ iuxta.l.fi.C.de repudi.here.Bar.in.l.3.ff.de acqui. hæred.vid.per Socin.in repeti.d.l.1.fol.4. columna. quarta. versicul. circa primam quæstionem.an tamen ille in quem transmissit institutus ius deliberandi excludat substitutum : vid. ibi per Bartol. concludẽtem quòd potentior sit ius transmissionis quàm ius substitutionis & sic q̃ præferatur hæres h redis substituto.& opinio Barto. com muniter tenetur licet passus sit disputabilis,secundum Alexan.& So. ibi.quid autem si filius familias institutus repudiet,an admittatur pater,vel substitutus? Bartol.tenet q̃ pater.vt in.l.si.§.similiq; modo.C. de bon.quæ lib.& tenet glossi.in principio illius.l.sup et verbo recusan te filio.Bart.in.d.l.1.colu.6.Cuius opinio communiter approbatur ibi per docto. moriente vero filio ante aditam hæreditatem substitutus admittetur excluso patre secundum Bar.& cõiter docto.ibi quod tamen limita.7.modis de quibus per Socin.ibi Char.7.col.4.cum prin. sequen.Sed an fideicommissarius præferatur substituto vulgari repudiante institutoBar.ibi tenet q̃ sic:si fideicommissum sit repetitum à substituto.sed cu dic idem esse & si nõ sit repetitũ secũdũ Ioã.de Imo. ibi per text.in.l.facta.§.iulianus.ff.ad Trebell.vbi idem tenet Bartol. & Alexan.& est communis opinio quòd ius restitutionis præferatur iuri substitutionis secundũ Soci.ibi. colu.1.Char.8.versic.circa.6. quæstionem Bar.Si tamen ipse hæres esset indignus fiscus præferetur substituto, quasi potentior sit ius indignitatis quam ius substitutionis secundum Bar.ibi col.6.& eius opinio est communis.procedit tamen in hærede indigno aliud in incapace vt notatur per docto. in.l.1. C. de hæred.Instit.& idem quãdo indignus mortuus fuisset ante defunctũ, vel ante aditam hæreditatem cessante fraude,secundum Soci.& alios moder.fol.4.colu.2.versi.circa.7.quæstionem Bart.vel nisi institutus repudiaret antequam esset indignus.l.si antequàm.ff.ad Sillania. vel nisi sit datus substitutus hæredi indigno in eo q̃ capere non posset secundum Ange.per illum tex.in.l.2.C.de hære.Inst.& sequuntur ibi moderni & idem Angel.in.l.in tempus.ff.de hæredi.instituen.

[d] *Calladamente.* Istud exemplum tacitę vulgaris ponit.l. Titius , & Seyus.ff.de hæredi.instituen. cum.l. sequenti.aliud exemplum est de vulgari tacita q̃ est comprehensa sub pupillari expressa,vt in.l.iam hoc iure. in principio.ff.de vulga.& pupill.& in.l.quanuis.C.de impube.& alijs.& per Bart.in.l.prima.columna.3.ff.de vulga.& pupilla. & extincta pupillari expressa eo quod filius decesit in vita testatoris extinguitur etiam ista vulgaris tacita : vt in.l. quòd si filius. & ibi vid.Barto.ff.de capti.& postli.reuer.& tradit Pau.de Cast.consi.55 volu. primo.super primo dubio,sciendum,&c.versic. venio nunc ad quintum dubium. vbi dicit secus esse in tacita vulgari contenta in compendiosa vel reciproca,vide per Barto.in.l.prima.colu.2.versic.2. principaliter quæro.ff.eod.de vulga.& pupil.& per Guillel.in repeti. ca. raynũtius. sup verb. si ab sq; liberis moreret.fo.5.co.2. ¶. sed dubitat. apud doctor. cui adde Bart. in.d.l.1.versic. vlterius q̃ro. col. 8. & Soci. fo.14.co.1.et.2 & quid si pupillaris expressa expiret per filij emancipationẽ, an etiã tũc extinguatur tacita vulgaris? Bart. tenet q̃ sic in. d. l.1.col.pe.vers. vlteri⁹ quæro. vbi sequenti quæstione.vide quid si pupill⁹ efficiatur pubes,& ibi ad fi.vide quid si pupillaris fiat maiori, vt extraneo an contineat tacitam vulgarẽ,& nota q̃ licet per dationem substituti vulgaris expressam tollatur suitas.vt in.l.si filius hæres. ff. de liber.& post.non tamen tollitur per tacitam vulgarem secundum communem conclusionem doctorum in.d.l.si filius hæres.& in.l. si filius qui patri.ff.eo.& in.l.apud iulianum.§.idem iulianus.ff.ad trebe.

Lex.III.

Partes adiectæ in institutione censentur repetitæ in substitutione. hoc dicit.

[e] *Si algun.* Concordat cum.l. qui liberis.§.fi.ff.eod.& cum.l.si plures. eod.titul.& cum.l.1.C.de impub.& alijs.& cum.§.& si ex disparibus. institu.de pupil.substitu.

[f] *En tal manera.* Licet ista.l. ponat exemplum in substitutione directa idem tamen dicendum est in fideicommissaria.l.Iulius. §. pater in fi. &.§.mæuia.& .l.quotiens.in princip.ff.ad trebel.

[g] *Que los otros.* Non aperit vtrum testator istos substitutos nominauerit proprijs vel appellatiuis nominibus.l.tamen nonnunquam. ff. ad trebellia.in hoc distinguit,& gl.& communiter docto. in.l. prima. C.de impube.& alijs.& ibi Salice. versiculo.tertio casu principali.vbi declarat in fine quòd dicantur nomina appellatiua omnia illa , quæ non sunt propria :vt si dicat vos inuicem , vel quos inuicem substituo vel alios hæredes substituo, vel fratrem suum substituo,vt in dicta.l.tutius.§. mæuia. ff. ad trebell. & ratio differentiæ secundum Raphael Fulgo.in dicta.l. prima. est quia nomina propria exprimuntur cum copula , & quæ diuidit pro virili.l.reos.§.cum in tabulis .ff.de duobus.l.prima.C.si plures,vna fenten.fue.condempa.ex quo infertur secundum Philip. Dec. & alios moder.in dicta.l.prima.quòd data paritate terminorum non est differentia inter nomina propria & appellatiua , vt concludit Raphia.Cuma.in.l.turpia.§.fina. ff. de legatis primo. vnde si substitutio de hæredibus sit facta cum copula & non haberet locum ista.l.sed pro virili concurrerẽt in substitutione quod est bene notandum sed quia ex communi vsu loquendi ista copula nunquàm ponitur inter nomina appellatiua , sed inter propria ideo l.fecit differentiam,si ergo testator in appellatiuis nominibus vtatur copula , idem videtur dicendum quòd in proprijs, vt si diceret primum & secundum hæredem substituo : secus tamen si diceret quos hæredes , scilicet,Petrum & Ioannem substituo,quia tunc pro hæreditarijs portionibus succederent ex quo in nomine appellatiuo hæredes,quod præcesit , deficit copula.vt vult Bald.in dicta. l. prima. & idem si in proprijs nominibus deficeret copula vt si duo hæredes essent noīs essent veluti,Ioānes, & diceret q̃s Ioānes substituo,secundũ q̃d declarat Iaso. in dicta. l.1.quia tunc succederent pro hæreditarijs portionibus , & ista differentia proprij nominis,vel appellatiui procedit in institutionibus secus in legatis , vt in.l. vnica. §. sed vt manifestius. & ibi glo.C.de caduc.tollen.in parte pro vifili , quam sequitur Alexand. & Iaso. in dicta.l. prima. & idem Alexand.in dicta.l.quotiens.ff.ad trebel.& vide etiam in ista materia decisio.Neapo. numer. 309.incipit pater quidam.

[a] *Segund la quantia.* Limita nisi ex onere iniuncto hæredibus æqualiter , aliud colligatur.l.quotiens.ff.ad Trebel.l.vtrum.§.fina.ff. de reb. dub.Limita etiam istam.l.per casum singularem.in.l.cohæredi. §. qui discretas.ff.de vulga.& pupi. de quo vltra Docto. ibi vide Alexand. consi.66.vol.2.Detrum.consi.186.& consi.304.Limita etiam nisi constaret de mẽte testatoris aliud , vt est. videre in quæstione illa . de qua per Bart. in.l.fina.ff. ad Trebel. Scilicet de filijs masculis vniuersaliter institutis , filia verò in re certa. & per eundem in . l. Lucius. colu.pen. versi.sed quæro circa hoc ꝺ pulchra quæstione . ff. de vulg. & pupi. & facit ad quæstionem maioriæ quod,prohibitiones & vincula apposita in prima substitutione cẽsentur repetita in secꝺa.vide.l.Cayo.in prin.ff.de ali.& ciba.lega.l.si tibi.& .l.sequẽ. ff.de adi.lega.l.cum pater.§.ab instituto.ff.de lega.2.

Lex.IIII.

Expirat substitutio vulgaris adita hereditate per institutum.hoc dicit. Habuit ortum à.l.post aditam.C.eo.titu.

[b] *Vulgaris.* Si tamen esset substitutio militaris,idest à milite facta (quã Alexan.in.l.in testamento.C.de testa.milit.vocat militarem) fieri posset etiam post aditam hæreditatem,nam miles substituere potest etiã directo post aditam hæreditatem si constat,quòd vti velit priuilegio militari.vt in.l.Centurio.ff.de vulg.& pupi.& idem erit in alijs personis priuilegijs militum gaudentibus,vt Doctores regentes,& in vniuersitate aprobata legentes aduocati etiam & sacerdotes.vt adducit Guiliel.Benedict.in repetitio.c.Raynuntius.de testa.10.17.col.3 . in parte si absque liberis moreretur.la.2.vbi vide in.4.col.quid in substitutiõe adpias causas.

[c] *Entra la heredad.* Gerendo se pro hærede.& not.quod per additionem primi gradus,omnes gradus expirant,vt probari videtur hic.& in.l. cũ in testamento.ff.de hære.instit.& in.l.si mater.§.fin.ff.de vulg.& pupil. & si substitutio fiat pluribus,an vno tantum adeunte expiret quo ad omnes? vide Bart.in.l.1.in prin.col.11.ff.de vulga.& pupil . & latissimè per Socin.Considerantem in hoc plures casus ibidem.fol.17.col.4.versicu.circa secundam quæstionem Barto.

[d] *Ante que muera.* Quia si nõ adita hæreditate moreretur, admitteretur substitutus nisi institutus transmisisset ius adeundi in eius hæredem: quia tũc præferetur eius hæres substituto.vt dixi supra eod.l.2.

[e] *Esto se prueua.* Dicit Azo.in summa.C.eo.in prin.col.2.hoc patere lipis, & tonsoribus.

[f] *La heredad.* Quid in institutione facta in vsufructu,si sic instituto deturne substitutus,& institut⁹ agnoscat vsumfructum, & moriatur an expiret substitutio? vide Alexand.quòd non in.l.primo.in prin.14.col. ff. de vulg.& pupill. per tex.in.l.1.§.fina.ff.de vsufruct.accresce n.

Lex. V.

Substitutio pupillaris sit quandoque expresse per verba si talis hæres erit & infra ætatem pupillarem decesserit titium sibi substituo : si enim infra dictã ætatem moritur succedet ei substitutus etiam in bonis pupilli aliunde quæsitis.Item fit tacite sic, quisquis mihi hæres erit sit hæres filio meo.aut sic:si filius meus impubes non erit hæres talem ei substituo:nam licet ista sit vulgaris expressa, continet tamen tacitam pupillarem,quia & si hæres fuerit si moriatur in pupillari ætate admittitur substitutus:sed quando vulgaris fit disparibus in ætate vt vni pubere alii impuberi in institutis:tunc non continet tacitam pupillarem quia non posset ambos comprendere:& idem si talis sit substitutus cui non potest testator pupillariter substituere.h.d.

[g] *Que de suso.* Supra.eod.l.secunda.

[h] *Los padres.* Mater verò cum non habeat filium in potestate non poterit pupillariter substituere.l.si mater.ff.de vulg.& pupi.quid autem si pater sit monachus qui &, testatur inter liberos iuxta formam authen.si qua mulier.C.de sacrosanct.eccle.& supra eod.partit. titu.1. l.17.an possit filius substituere pupillariter . Speculin titul. de stat. monacho.versicu. 14. dicit simpliciter q̃ non : ex quo filios non habet in potestate.& idem tenet Bal.in authen . ingressi. col.2.C . de sacrosanct. eccle. & in authent. si qua mulier. col.5. versic.5. quærtur eod. tit. vbi & dicit quòd vulgariter reiproce, & per fideicõmissum, & ẽt compendiosè quantum attinet ad prædictas substitutiones , poterit ei substituere, & etiã exẽpplariter si casus eueniat .

[i] *A los fijos.* De legitimis & naturalibus intellige.vt inst.de pupill . substi.in princ.l.2.& ibi Bar.col.1. ff.de vulg.& pupil.& idem dic de legitimis tantum.vt in arrogatis.l.si arrogator.ff.de adopt .l.sed si plures. §. in arrogato.ff.de vulg.& pupi.non sic in filio adoptiuo . quando non transit in potestatem adoptantis.vt instit.de adopt.§.sed cum nostra.& in.l.cum in adoptiuis.C.de adopt.naturalibus tamen filijs pater non potest substituere.l.Lutius.ff.de vulg.& pupill.neque aliis filijs spurijs. nisi sint legitimati etiam post mortem patris:de voluntate tamen patris.secundum Bar.in.l.Gallus §.& quid si tantum.ff.de libe.& posth. Ioan.de Imo.Iaso.in.d.l.2.ff.de vulga.& pupil.post Bart.ibi col.5.& ita intelligit verba Bar.Socinus. ibi.col.5.

[k] *Que descenden dellos.* Nepotibus scilicet pronepotibus &, vlterioribus liberis,qui essent in potestate aui , secundum ius commune , & etiam secundum ista iura partitarum , secundum quæ filius per contractum matrimonij non liberabatur à patria potestate : & sic eius filij erant in potestate aui,vt habetur in.§.1.instit.de patria potest.&.§. permissum.instit.de tute.in prin.inst.quib.mod.ius pat.pot.soluit . in princ.versi.hi vero.&.l.1.titu.8.part.4.l.si vxor.& ibi Bart.C.de cõdit. insert.l.1.§.idem ait.& ibi Barto.ff.de iniur.& si filia fœmina transit in potestatem maritiadhuc tamen pater retinebat patriam potestatem in ea.vt in.l.si in vita.& ibi Bald.C.de nupt.hodie tamen cum de iure huius regni filius per contractum matrimonij liberetur à patria potestate.vt in.l.fina.titu.11.lib.1.fori.&.l.1.tit.9.lib.3.eiusdem fori.& tradit Doctor.de Palat.Rub.in sua repetitione rubricæ.de donat. inter vir.& vxo.col.186.in formis minorib⁹.& habetur hodie clarius.in.l.47.in. ll. do Toro.non poterit auus in regno isto substituere pupillariter nepoti b⁹ seu liberis vlterioribus:exigitur tñ q̃ sit velatus,vt dicit.d.l.Taurina: & sic q̃ receperit solennẽ benedictionẽ nuptiarũ iuxta ea quæ habent in.c.nrates.& c.fœminæ.30.q.5.& in.c.vir autem.de secund.nup.& .l.2. titu.12.partit.4.& tenent aliqui ex glossatoribus illarum.ll.Tauri cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

adliberandum â patria potestate copulatiuè exigat illa . l . contractum matrimonij , & solennem nuptiarum benedictionem : illa tamen Taurina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, que fuerit motiua & finalis ratio illud statuendi : cum ante illam nihil de hoc erat cautũ per. d. ll. fori. neq; in ordinatione de Sepulueda, neq; incõ suetudine & practica aliud exigebat, quã contractus matrimonij , vt perinde filius à nexu patriæ potestatis liberaretur : & potius videtur illud verbum y velado seminarium fuisse futurarum liberen en su poder[a] seyendo ellos de aquella edad[b], que diximos de suso en la ley que fabla en esta razon. E puede se fazer tal sustitucion como esta, a las vegadas manifiestamente , e a las vezes callada. E manifiestamente se faria como si dixesse el testador: establezco por mio heredero a fulano mio fiso , esi fuere mio heredero, [c] e muriere ante q̃ sea de edad de catorze años : establezco a fulano que sea su heredero[d]. Ca si se muriere[e] el fiso, o el nieto , que assi fuesse puesto por heredero, ante de la edad en que puede fazer testamento : aura este sustituto en logar del, la herẽcia del padre o del auuelo . Otrosi calladamente se faria

tium, prout audiui à quodam doctissimo viro, dũ essem iuuenis in studijs, quam aliquid vtilitatis , produisse: nisi fortè dicas legem illã in verbo illo nõ tam habuisse respectum ad solẽnem nuptiarũ benedictionẽ quã q̃ post illam, vt experientia docet, filius seorsum habitare solet à patre, & vxorem ducit in propriã domũ. Et quia tunc nõ alitur de bonis patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirum si illa. l. Tauri voluit antiquas leges fori & veterem regni ex vsu interpretationem ita declarare, ne quis intelligeret ex sponsalibus de præsenti nõ sequuta dicta separatione domus, filium à patria potestate liberari: non enim hęc consideratio est parui momenti: nam & secundũ iura antiqua , si filiusfamilias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum à patre recedens habitabat cum vxore, fructus dotis non adquirebantur patri: sed erant filij, nam æquum est q̃ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimonij. l. cum his. §. vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamen filius habitaret cũ patre: & sic pater onera matrimonij subiret alimentando filiũ & vxorem: consequenter fructus dotis erunt ipsius patris. vt adducit Bald. nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 2. circa intellectum eorũ , quæ tradit Bar. in. l. contra nurũ. §. quotiẽs. ff. rerum amota. Bene tamẽ crederem, q̃ attenta dispositione. d. l. Tauri. si aliquando filius iã solẽniter ducta vxore: & nuptiarum benedictione recepta, maneat in domo patris, q̃ liber esset â patria potestate, licet legislator motus fuerit dicta consideratione: quia licet aliquando nõ cõcurrat: non ideo minus verificabitur illius. l. dispositio. l. nam ad ea. ff. de legi. & eius qđ not. gl. & docto. in. l. prima. §. fexum. versic. origo. ff. de postul. Crederẽ etiã q̃ proba to, q̃ filius vxorem duxit, & cum ea habitauit in propria domo seorsum à patre: q̃ hoc sufficeret ad ereptionem eius à patria potestate: nã cum ista traductio communiter fiat præmissa velatione & benedictione nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus à potestate , absque eo q̃ grauetur filius in probãda velatione in indiuiduo: cum etiam in ista materia probationum valeat argumentum à communiter accidẽtibus vt adducit Bal. in. l. neque natales. col. 1. C. de proba. & in. l. cum dotẽ. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 213. volum. 2. colu. ante penul. & consil. 249. ad fi. eo. volu. & præsertim quando factum esset antiquum. & vbi ex cursu diuturni temporis dicta solennitas præsumeretur, iuxta nota. in. l. sciendum. ff. de verbo. obliga. latè per Feli. in. c. ficut. de re iudi. Similiter si filio pater omnem substantiam , aut filiæ tradidit in dotem & matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remaneat in domo quasi gubernator patrimonij transfiati in filium , vel filiam, etiam si in aliam domum vir & vxor non separentur, erit liberatus aut libera tà à patris potestate filius vel filia. Cum etiã sit in domo patris non vt subiectus, sed vt dominus est. Aliquo tamen casu etiam stante dispositione. d. l. Tauri. posset hodie in regno auus substituere nepoti pupillariter, scilicet quando fuisset conceptus filio cum vxore sua habitante in domo patris, ante nuptiarum benedictionem: vel si contractis sponsalibus de præsenti , filius haberet filium ex vxore manẽte apud eius patrem, antea quam eam traduceret, & benedictionem nuptialem reciperet: nam cũm tunc nepos sit in potestate aui , dato q̃ postea filius sequutis benedictionibus liberaretur à patria potestate: tamen eius filius remaneret in potestate aui, & posset sibi pupilliariter substituere. argumento. §. illud. instituto. quib. mod. ius patr. potest. solui. iuncto principio instituta. de pupilla. substitu. intellige tamen nepotis tenere substitutionem, quando per mortem aui substituentis non est recasurus filius in patris sui potestate, fortè quia erat mortuus: alias secus. de quo dicit per glos. in. d. princ. inst. de pupilla. substi. & per glo. in. l. 2. §. posthumus. ff. de vulga. & pupil.

torum, in verbo pupillariter licet ipse in. §. 1. instituta . de pupill. substitu. tenuit contariam sententiam , scilicet quòd duo tempora requirerentur, tempus scilicet factæ substitutionis, & tempus mortis : quæ opinio à multis iunioribus sequuta est , & à Paulo de Castr. Cuma. Imol. & Iaso. in. l. 2. ff. de vulga. & pupill. prout etiam refert Doctor de Couarruuias studiosus vir, & laude dignus in lectura sua. c. Raynutius. §. 5. de testa. verũ , quia ex ista. l. parturam, non bene perpenditur vtrumque tempus requiri, nõ recedẽte à communi opinione : cum enim testamentum morte confirmatur, & tunc filius reperitur in potestate, tũc videtur etiam fieri substitutio pupillaris. Ex hoc requisito infertur, q̃ pater hæreticus non poterit filio pupilliariter substituere: cum non habeat filios in potestate. c. 2. de hæretic. libr. 6. neque etiam pater schismaticus, secũdum Bal. in. l. nam ciuium. ff. de his quæ sunt sui alie. iur. posthumo tamen, bene potest substitui pupilliariter si natus esset in potestate. l. 2. §. posthumis. versic. planè. ff. eo. l. fi. de collabono. miles etiam potest filio emancipato substituere pupilliariter. miles ita. §. ex hæredato. ff. de testa. milit. licet tunc tantum valeat substitutio , quoad bona militia, non quoad bona pupilli , vt ibi dicitur. paganus verò licet filio emancipato non possit pupilliariter substituere poterit tamen pater habens vnum filium emancipatum , & alium in potestate, vti remedio. l. cum ex filio. in principio. ff. de vulg. & pupill. vbi vid. Bar. & docto. not. etiam q̃ licet non possit filio non existenti in potestate pupilliariter substituiri: valebit tamen substitutio iure fideicommissi. glo. vbi Bart. & Alex. & est communis opinio in. l. verbis ciuilibus. ff. eo. Aduerte etiam, quia requiritur q̃ tempore mortis patris filius sit in eius potestate. vt in. l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. eo. Quid tamen si exeat à potestate per dignitatem? vid. per Bar. in. d. l. 2. col. 3. versi. quæro quid si exeat.

a ¶ *En su poder.* De hoc vid. per Bart. in. l. 2. colũn. 2. ff. de vulga. & pupilla. versicu. 3. dixi. & opinio glo. Bar. Ang. Imol. ibi q̃ sufficiat, q̃ sit in potestate tempore mortis testantis , tenetur communiter , & ſeruatur in practica, prout attestatur Angel. Aren. in suo tractatu testamen-

b ¶ *De aquella edad.* Vt supra eo. l. 1. & per Bar. in. d. l. 2. ff. de vulga. & pupi. in 2. requisito . Requiritur etiam q̃ pater prius sibi faciat testamentum l. 2. §. prius. ff. eo. vbi vid. per Alex. Requiritur etiam q̃ filius sui substituatur vel exhæredetur. d. l. 2. §. sed si eos. & infra proxima. Requiritur etiã q̃ hæreditas adeatur ex primis tabulis, seu ex patris testamento. l. 2. versi. adeò. ff. eo. de vulga. & pupi. quod vltimum fortè hodie de iure regni attenta. l. 1. titu. de los testamentos. lib. 5. ordina. rega. non erit necessarium. Requiritur etiam, q̃ impubes post mortem testatoris, fuiuris officiatur: neque tecasurus sit in alterius potestatẽ. vt. in. d. l. 2. in prin. ff. eo. vbi Bar. in. 4. requisito. & etiam de isto & de alijs requisitis. 7. necessarijs ad pupillaris substitutionis essentiam, vide magistraliter per Bal. & docto. ibi.

c ¶ *Si fuere mio heredero.* Ista forma verborum ponitur in. l. 16. 1. ff. de vulga. & pupi. nõ tamen ista verba sunt de substãtia pupillaris substitutionis: quia ad ipsam sufficit dicere, si decesserit in pupillari ætate. vt notat Bar. in. d. l. 1. quãdo tamen ista verba ponũtur, faciũt q̃ ista sit merè pupillaris substitutio, quoad verba, & quo ad mẽtem: ita q̃ quoad verba & quoad mentem, non continet tacitam vulgarem, licèt ex legis interpretatione tali casu contineatur tacita vulgaris. vt in. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupil.

d ¶ *Que sea su heredero.* Quid si dixit testator si filiꝰ meus in suam tutelã non venerit, talis sit mihi hæres, vel tali bona mea obueniant? dic q̃ adhuc dicitur pupillaris substitutio. vid. text. & ibi Bar. in. l. si ita scripti. §. pe. ff. de bonor. posse. secundum tabu. gl. notabi. sup verbo. Caius Seius in. l. 1. ff. de vulga. & pup. Et quid si testator dixit Titius & Seius filij mei vterue eorũ viuat hæres mihi esto. quæ est forma. l. Titius. ff. de hæreditu. an contineatur sub talibus verbis pupillaris? Bar. in. l. Lutius. ff. de vulg. & pupil. vult istam substitutionem reciprocã esse: & sic continebitur pupillaris, illa enim verba (mihi hæres esto) nõ impediũt pupillarem. l. 1. ff. de vulga. & pupilla.

e ¶ *Si se muriere.* Non repetit illud si hæres esset: & caute, nam sufficeret q̃ decederet in pupillari ætate, dato q̃ paterna hæreditate se abstinuisset, vt hic probatur. & in. l. Julian^a. ff. de acquir. hære. & in. l. pater. ff. de priuileg. credi. Bar. in. l. 2. in princ. col. 5. versicu. sed quæro. ff. eo . & cui incũbat onus, pbãdi, q̃ pupillus decesserit, vel nõ decesserit in pupillari ætate? videtur q̃ sit fudata intentio substituti, dicẽtis pupillũ in pupillari ætate decessisse, nisi per aduersariũ de maiori ætate, pbet. p text. not. in. l. ex facto. §. pe. ff. ad Trebell. & tenet Bal. consilincipi . ex parte cõtingẽte. quẽ refert & sequif Decius in. c. in præsentia. de pbã. nu. 50.

a ¶ *Calladamente.* Approbat opinionem Azo. C. de impuber. & alijs substi. columna. scilicet q̃ hæc verba (quisquis mihi hæres erit, sit filio meo impuberi hæres) continent vulgarẽ expressam, & pupillarẽ tacitam. per. l. cũ filio. &. l. qui liberis. §. hęc verba. ff. eo. glo. tamen in. §. qua ratione. instit, de pupil. substi. vult q̃ ista sit expressa pupillaris , & tacita vulgaris, & sic totũ eccõtra. & idem tenet Bart. in. d. §. hæc verba. posset pro cõcordia dici, q̃ aut testator dixit , quisquis mihi fuerit hęres , sit filio meo impuberi hæres, prout fuit in casu dic. l. qui liberis. §. hæc verba. prout loquitur Bart. & d. glosſ. ad illum ſe reſerẽtes. & ista sit pupillatis expressa: si verò non dicat impuberi: sed filio meo sit hæres, tunc procedat dictum Azos & ista. l. quæ ita loquitur. bene tamen credo q̃ respectu exclusiõis matris, etiã si substitutio fieret modo de quo in hac . l. non adiecto illo verbo impuberi, q̃ excluderet substitutus matrem : cũ quoad mentem & quoad verba partim sit expressa, sicut aliàs dici solet, per Barr. & docto. de substitutione reciproca , vel de compendiosa. in. l. Lucius. & in. l. centurio. ff. eo. & per eundem Bar. in. d. l. 2. in prin. col. 5. in fi. ff. eo. & facit ad dictam concordantiam notabilis doctrina Bart. in. d. l. centurio. col. 10. versi. sed quid si dixi filio meo impuberi. ff. de vulg. & pupill.

b ¶ *Los que nombro.* Hoc intelligevt habetur in. d. l. cum filio. & in. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pupill.

c ¶ *Sino fuere mio heredero.* Et sic comprehendit casum noluntatis & etiam impotentiæ. idem tamen dic, quando in vnum casum ex his concipereturvt in. l. fi. C. de insti. & substitu. vbi vid. per Bart. & docto.

d ¶ *La callada sustitucion pupilar .* Habes hic q̃ in vulgari expressa continetur tacita pupillaris. adde. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupi. & ꝓcedit ista conclusio, etiam si mater sit in medio : quia adhuc tacita pupillaris comprehẽditur in vulgari. secũdũ gl. in. l. precibus. C. de impube. & alijs. quam ibi communiter docto. sequũtur: est tamẽ dubia & incerta talis tacita pupillaris matre extante in medio: quia si mater superuiuat filio, & velit ei in pupillari ætate decedenti succedere , tunc talis tacita contenta in vulgari non fortitur effectum : si verò nolit succedere aut filius superuiuens matri decedat adhuc in pupillari ætate, tunc tacita pupillaris consequitur suum effectum, secundum qđ not. Iason. in. d. l. precibus. col. 4. & Alex. in. l. centurio. ff. de vulg . & ꝓpupill. & si mater esset negligens in non petendo tutorem filio, seu nõ acceptando eius tutelam, propter qđ priuatur successione filij. per. l. 2. §. confestim. ff. ad Tertu. l. sciãt. C. de legit. hære. 6. sed quemadmodum instituta. de legi. agna. succeſſ. hoc etiam casu admittetur substitutus ex tacita pupillari, secundum Paul. de Castr. in. d. l. precibus. & ꝓvid. ad Prædicta Guilliel. Benedict. in. d. repet. cap. Raynuntius. super verbo. si absque liberis moreretur. 1a segunda, in materia substitutionis vulgaris. fol. 293. col. 1. &. 2. &. 3. & qđ dixi in vulgari contineri tacitam pupillarem, limita nisi de contraria testatoris voluntate appareat . vt in. l. quãuis. C. de impub. & alijs substitu. & secundum quod tradũt Bal. & Alex. ibi ad istam declarationẽ voluntatis sufficerent duo testes. Cõtrarium tamen vult Bar. in. l. 2. in prin. col. penaver. quæro ergo. ff. de vulga. & pupi. imo q̃ requiruntur tot testes, quot requiruntur in probatione vltimæ voluntatis. & cum Bar. transit Decius in. d. l. quãuis. colũ. 1. sed tenenda est opinio Bald. & Alex. & idem voluit Bart. vbi supra . licet in contrariũ & non rectè referatur à Decio. qualiter autẽ dicatur cõstare de tali testatoris voluntate. vi. Dec. ibi. Limita etiam vt statim subdit in hac lege.

fuesse heredero , e muriesse ante que fuesse de edad de catorze años , si fuere varon, o de doze años si fuere fija; estonce aquel que fuesse establescido por heredero sustituto en su lugar, heredara tambiẽ la heredad del testador, como los otros bienes que vinieren al mòço de otra parte. E esto es por razon de la callada sustitucion[d] pupilar, que se entiende siempre en la vulgar, assi como sobredicho es. Fueras ende quando el testador que ouiesse dos fijos, el vno mayor de catorze años, e el otro menor, e los establesciesse por sus herederos diziendo assi[e] que qualquier que muriesse dellos en ante que entrasse en la heredad, o que non quisiesse ser heredero, quel otro , que fuesse heredero en su lugar. Ca si aquel que fuesse menor de catorze años, quisiesse ser heredero, e entrasse la heredad, e muriesse, non seyendo de la edad sobredicha , non podria el otro auer la heredad, por razon de la sustitucion[f] callada, como quier que la ganaria , por razon que es mas propinquo pariente[g]. E esto es porque deue ser guardada egualdad[h] entre ellos. E pues que en el mayor hermano non pueden auenir estas dos sustituciones , pupilar , e vulgar,

e ¶ *Diziendo assi.* Secus ergo si separatim cuilibet substitueret vulgariter: nã tunc in persona pupilli cõtineretur etiã tacita pupillaris, vt voluit glosſ. & ibi docto. communiter in. d. l. quantis. C. eo. & in dic. l. iam hoc iure.

f ¶ *Por razon de la sustitucion.* Concordat. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupi. & in. l. testamento . C. de testa. milit. l. quamuis. C. de impuber. & alijs substitu. siue ergo substitutio vulgaris fiat personis imparibus, siue reciproca, siue breuitoqua nõ continet pupillarem tacitã, vt in dictis iuribus. Quid autẽ si & cũ reciproca iniungatur substitutio cõpendiosa, an tunc continebit substitutionem pupillarẽ in persona pupillis? videtur dicẽdũ q̃ non ex rationeistarum. ll. propter vniformẽ determinationem. & ita est de mẽte Bar. in. l. Lucius. 2. col. versi. sed quæro quando ista substitutio fit duobus. ff. de vulg. & pupi. iunctis his quæ dicit in præcedenti quæſt , dicit enim, q̃ etiã si cum substitutione reciproca coniũgatur compendiosa adhuc nõ cõtinẽtur sub ea substitutiones imparis numeri, nisi aliud appareat de mente testantis. & idem voluit Angel. consi. 152. incipit quidã Nicholaus. & dicit esse punctum nouũ, & istam dicit communem & verã cõclusionem Socinus cõsi. 290. col. 2. vol. 2. incipit cũ præsens cõsultatio.

g ¶ *Propinquo pariente.* Ab intestato intellige si ipse reperiatur proximior tempore mortis pupilli, non aliàs vt probatur in. l. hæreditatem. C. de impube. & alis substitutio.

h ¶ *Egualdad.* Not. de æqualitate seruanda. vid concordantias per glosſ. & docto. in. d. l. iam hoc iure. versicu. sed si alter. & de multis, in quibus attenditur æqualitas. vid. per Ioan. de Plate. in. l. in sacris. versicũ. fin. C. de proxi. sacror. scrinio. libr. 12. & q̃ seruanda sit etiam in numero indi cum. adde Bal. in. c. 1. per tex. ibi de controuer. feudi. apud patres ter. Ad de etiã de æqualitate cõcordiæ inter fres. l. cũ pater. §. enẽtis. ff. de leg. 2. cũ glo. & volũtas pris testantis inter filios taliter est interpẽtada, q̃ inter eos resultet æqualitas. l. cũ pater. §. pater pluribus. & ibi glosſ. & docto. ff. de lega. 2. sic etiã in successionib^s ab intestato seruatur æqualitas, vt cui non succedatur, neq; possit succedere, vt in auth. quib. mod. natura. efficiã. sui. §. nullũ. colla. 7. & ibi Bar. similiter. & in cõtractibus tã in eis interpretandis, quàm iustificãdis seruãda est æqualitas. Bald. in. l. 7. colũn. 9. C. de rescindend. vendit. facit. l. si socius pro filia. ff. pro socio.

a ¶*Guiſada coſa es.* Cum enim vna determinatio reſpiciat plura determinabilia, pariformiter debet ea determinare, vt hic & in d.l.iam hoc iure.ff.eo.&.l.Lucius.d.l.hæreditatem.&.l.quamuis.C.de impuber. & alijs ſubſtitu.l.in teſtamento.vbi vid.Deciũ.3.not.C.de teſta.mili.

b ¶*Otra perſona.* Quicunque extraneus, qui non ſit de liberis exiſtentibus in teſtatoris poteſtate. vt in.d.l. quãuis. & in.d.l.Luci⁹ & huic. l. vltra prædictos caſus adde, ꝙ vbi ſubſtitutio vulgaris fit cũ dictione taxatiua, non continet tacitam pupillarẽ. vt in di. l.iam hoc iure. verſi. ſed ſi alter. ibi in vulgarẽ tantũmodo caſum Salicet. in. l. precibus. co.1. C. de impub. & alijs ſubſti. vbi Alex. col. 2. Item adde, ꝙ quando prohibitus ſuccedere teſtator dare ſubſtitutus vulgariter, veluti ſi filio legitimo teſtatoris ſubſtituere tur ſpuri⁹ eiuſdem teſtantis ꝙ tunc non includeret tacitam pupillarẽ, cũ ſubſtitutio ſit nulla, propter incapacitatem ſubſtituti. vt tradit Guilliel.Benedict.in repet.c.Raynuntius.de teſta.ſuper verbo.ſi abſque liberis moreretur.la ſegunda.fol.293.col.4.

mas la vulgar tan ſolamente: guiſada coſa es [a] que aquella ſola ſea guardada en el menor, e eſſo miſmo deue ſer guardado ſi otra perſona [b] qualquier fueſſe aſſi eſtableſcida para heredar con el fiſo del teſtador, que fueſſe huerfano, e de tal edad.

¶*Ley.VI.Como el padre puede dar ſuſtituto al fiſo en los bienes que heredare de la madre: maguer lo ouieſſe deſheredado de lo ſuyo.*

PVede el padre eſtablecer otro heredero en logar de ſu fiſo, que fueſſe menor de catorze años en la manera q̃ es llamada en latin ſubſtitutio pupillaris: faziendo ſu heredero [c] al moço ſobredicho, aſſi como de ſuſo diximos. E aun puede eſto fazer, maguer lo deſheredaſſe [d] de lo ſuyo, por alguna derecha razon diziendo aſſi: deſheredo tal mio fiſo, por razon de tal tuerto [e], o yerro que me fizo, e eſtablezco por ſu heredero a fulano, en los bienes que a aquel mio fiſo vinieren, de parte de ſu madre, e de los otros ſus parientes [f]: aſſi que ſi el muriere ante que ſea de edad de catorze años, que eſte [g] que eſtablezco por heredero, aya en ſu logar los bienes ſobredichos. Pero para poder el padre deſheredar tal fiſo como eſte, ha meneſter que el moço aya mas de diez años e medio [h] a que llaman en latin proximus pubertati: que quier tanto dezir como que es cercano a ſer de edad, e ha entendimiento. Ca ſi menor fueſſe non lo podria deſheredar de lo ſuyo: porque non ſemeja [i] que puede fazer tuerto a ſu padre malicioſamente: mas que lo fara por necedad, e por mengua de entendimiento.

¶*Ley.VII.Que fuerça ha la ſuſtitution pupillar.*

TAl fuerça ha la ſuſtitucion, que es dicha pupilar, que aquel que gana la heredad por razon della, deue auer los bienes del moço, en cuyo logar fue eſtableſcido por heredero: tambien, como ſi el miſmo lo ouieſſe eſtableſcido por ſu heredero, en tiempo que pudieſſe fazer teſtamento. E por eſtas razones, tal ſuſtitucion como eſta, es como otro teſtamento [k], que faze el padre al moço ſobredicho. E heredara tal ſuſtituto, como eſte todos los bienes [l]

¶*Lex.VI.*

Poteſt pater etiam exhæredato filio pupillariter ſubſtituere & ſuccedet ſubſtitutus in bonis aliunde quæſitis pupillo: ſed oportet ꝙ exhæredatus ſit maior decem annorum cum dimidio qui dicitur, proximus pubertati, aliàs exhæredatio non valet.h.d.

c ¶*Faziendo ſu heredero.* Ponit aliud requiſitum in pupillari ſubſtitutione, ſcilicet ꝙ filius inſtituatur, vel nominatim exhæredetur.adde.l.2.§.ſed ſi eos.ff.de vulg.& pupil.& vid.circa hoc quæ ponit Bar.in.l.2.in prin. in.7.requiſito. ff.eo.

d ¶*Lo deſheredaſſe.* Adde.§.non ſolum.inſt.de pupil.ſubſtitu.

e ¶*Por razon del tuerto.* Debet enĩ exprimi cauſa.vt in.l.4.ti.7.3. ea.partit.

f ¶*De los otros ſus parientes.* Vel etiam ex donatione amicorũ, vt quia fortè pupillus erat gratioſus.vt dicit glo.in.d.§.non ſolum.inſt. de pupil. ſubſtitu. An aũt ab iſto ſubſtituto filij exhæredati poſſit aliquid relinqui, ſeu poſſit à teſtatore grauari.vid.l.3.titu.9.infra ea.partita.

g ¶*Que eſte.* An autem ab iſto ſubſtituto filij exhæredati poſſit aliquid relinqui? ſeu an poſſit iſte à patre teſtatore grauari? vid.in.l.3. titu.9.infra ead.partita.

h ¶*Diez años y medio.* Semper iſtæ.ll.partitarum taxant iſtam ætatem, de qua hic: ad declarandum ius cõmune quãdo pupillus dicat̃ proximus pubertati, vt hic & in.l.4.titu.fi.infra.ea.par.&.l.9.infra titu.1.&.l.8.titu.3.7.partita.

i ¶*Porque no ſemeja.* Adde.l.ſi quis in ſuo.§.legis.C.de inofficio. teſta.

¶*Lex.VII.*

Per pupillarem ſubſtitutionem ſucceditur pupillo in omnibus bonis ei vndecunque quæſitis ſicut ſi ipſemet hæredem inſtituiſſet: niſi ſubſtitutus ſit in capax bonorum aliunde venientium.h.d.

k ¶*Otro teſtamento.* Et ſic reputatur diuerſum teſtamentum à paterno. ſed intellige quoad quædam: nam quoad quædam etiam eſt vnum, quòd declarant gloſ.& Bart.& Paul.de Caſtr.in.l.patris & filij. ff.eo. & declarat etiam plenè Ange.Aretin.in.§.igitur. inſtitut. de pupilla. ſubſtitu.

l ¶*Todos los bienes.* Procedit hoc etiam ſi fuerit ſubſtitutus in re certa: non dato alio cohærede vniuerſali, vt eſt caſus in.l.cohæredi.§.fina.ff. de vulg.& pupil. & intellige etiam quando fuit facta talis ſubſtitutio, verbis directis: de quibus in.l. verbis ciuilibus. ff.eo.vt declarat Alexan. in l.2.colũn.10.ff.eo.titu. procedit etiam & ſi ſubſtitutus ſuccedat ex tacita pupillari. vt not.Bar.per text. ibi indiſtinctè loquentem in.l.ſed ſi plures.§.ad ſubſtitutos. ff.eo. & ne dicatur inconueniens, ne pupillus pro parte decedat teſtatus, ſcilicet ſi ſubſtitutus tantum admittatur ad bona paterna: & pro parte inteſtatus, ſi non admitteretur ad alia bona pupilli. Quid autem ſi ſuccedat ex expreſſa vulgari, quæ continet tacitam pupillarẽ, an in ea veniant bona pupilli, ſicut veniunt ex expreſſa pupillari? quæſtio fuit valde diſputata inter Docto.antiquos prout latè tradit Alberic.in rubrica.ff.de vulg.& pupill.colũn.14.& ſequen.verſicu. vlterius quæritur.&c.& ibi dicit quòd opinio Dyni, quòd omnia veniant, tenetur communiter per doct.moder.quod tamen debet declarari ſecundum Iaco. de Are.vt repudiante pupillo hæreditatem patris ſtatim admittatur ſubſtitutus ad bona paterna, & decedente poſtea pupillo impubere, capiet bona eiuſdem ex pupillari tacita. vt in.l.ſi pupillus.ff de acquir.hæred.& ita tenet Bar.& Docto communiter in.l.prima.col.9.in.4.effectu vulgaris ſubſtitutionis. ff. eo. Aduerte etiam quod in iſta ſubſtitutione pupillari, per quam ſucceditur pupillo, venient etiam bona teſtatoris, quamuis eſſet caſus in quo in tali pupillari expreſſa, non continetur tacita vulgaris: de quibus caſibus tradit Bart.& Alexã.in.l.2.in princ. in.5.principali quæſtione.ff.eo.Hoc probatur in.l. paterfamilias primis tabulis. & ibi Bart.in princip.ff.eo.& tenet Alex.in.d.§. ad ſubſtitutos. & nimirum ex quo per aditionem impuberis bona cœperunt eſſe vnita.l.1 ſed ſi plures.§.filio.eo.titu.quid etiam ſi ſuccedatur ex vulgari tacita comprehenſa in expreſſa pupillari, an etiam veniant bona impuberis? Dynus tenuit ꝙ ſic per tex.in.l.qui fundum.§.cohæres.ff.ad.l.falci. Bart. in.d.l.infra.in princ.colũ.10.tenet idẽ in hoc dicendum, qđ dictũ ſupra fuit: quando ſucceditur ex expreſſa vulgari. & cũ Bar. communiter docto.tenent, prout atteſtatur Socin. in.d.l.1.col.3.fol.15.veniet etiã in pupillari legitima filij cũ prælegatis.l.ex tribus.C.de inofficio.teſta. non tamen habebit ſubſtitutus bona p pupillũ alienata ante ſuã mortẽ, ſecundum Angel.& Imol.in.l.Marcellus.§.res quæ.ff.ad Trebell.dũmodo alienata ſint ex iuſta cauſa, & debito modo: alias non tenebit alienatio.l.1.§.ſed nonnullos. ff.de tute.& ra.diſtra.vid.per Alex.in.d.§. res quæ & Bal.in.l.nec ei.§.eorum.ff.de adopt.Item ſi bona alienata erãt talia, quæ ſine cauſa & ſolennitate alienari potuiſſent, iuxta.l.lex quæ tutores.C.de adminiſtra.tuto.alienatio non reuocaretur: nam vt dicit Franciſ.de Aret.ſubſtitutio pupillaris, quæ inuenta eſt fauore pupilli.vt in.d.l.ex tribus.C.de inofficio, teſtamen. non debet pupillo tollere facultatem diſponendi inter viuos, de rebus ſuis, & ſibi præiudicium inducere.l.quod fauore.ff.de legi.quòd etiam patet: quia talis ſubſtitutio eſt teſtamentum pupilli, vt dicit iſta lex, & nemo ex ꝓprio teſtamento obligat̃ ad non alienandum.vt in.l.nemo.ff.dẽ regul. iur.

del moço, [a] onde quier que los aya, fueras ende, ſi eſte que aſſi es eſtableſcido por heredero del moço, fuere ome tal, q̃ non podieſſe heredar, [b] por derecho los bienes de otri. Ca eſtonce, non los deue auer ſi non en aquella manera, que las leyes deſte libro, [c] mandaſſen.

¶*Ley.VIII.Si muere el moço a quien es dado ſuſtituto, como puede heredar el ſuſtituto ſuyo.*

MVriendo el moço aquien el padre, o el abuelo ouieſſe dado otro heredero ſuſtituto, en la manera q̃ dizẽ pupilar, ſi eſte ſuſtituto quiſiere heredar, tan ſolamente los bienes q̃ fueren del padre del huerfano, e non los que ouiera el moço de parte de ſu madre, o de los parientes della: dezimos, [d] que ſi eſte ſuſtituto fueſſe eſtableſcido por heredero en vno con el moço, [e] en el teſtamento de ſu padre: e otroſi, ſi le fue dado por ſuſtituto: [f] que eſtonce, conuiene en todas guiſas, que ſea otroſi heredero, [g] en los bienes del moço, maguer non quiera, o los deſamparare todos. [h] Mas ſi el moço, quando era biuo, e aquel que fue eſtableſcido, por heredero en ſu logar, ſe acordaſſen de ſo vno, que non quieran entrar los bienes del padre de aquel moço: ſi en aquel miſmo teſtamento ouieſſe eſtableſcido el teſtador

a ¶*Del moço.* Probatur hic matrem pupilli, etiam quo ad legitimam excludi per expreſſam pupillarem. adde.l. Papinianus.§. ſed neque impuberis. ff. de inofficio teſtamen.& clarius habetur in ca. ſi pater.de teſta.lib.6.in fi.& hoc tenet Bar.& cæteri Docto. communiter.in.d.l.2.in princ.in.3.effectu pupillaris ſubſtitutionis.ff. eo. Archidiaco.tñ.in.d.cap.ſi pater.dicit hoc procedere iure fori, non iure poli. argu.c.fi.17.q.fi.iuncta.l.nam & ſi parentibus.ff.de inofficio.teſta. Socin.in.d.l.2.colum.8.verſi.circa tertium effectum.referens hoc dictum Archidiaco.in confirmationem eius adducit, quòd videtur contradicere æquitati naturali, quod mater excludatur in totum, vt patet ex pulchrè adductis per Bal.in.l.precibus.poſt principium. verſicu. circa tertium.C.de impub.& alijs.& qñ lex poſitiua contradicit naturali æquitati non ligat in foro conſcientiæ, vt voluit notabiliter Inno. in ca. quia plerique.de immunit.eccleſ.vnde infertur, quòd nõ poſſit ſubſtitutus in foro conſcientiæ retinere legitimam debitam matri, & quòd per denuntiationem euangelicam ad eam præſtandam cogi poſſit, argumento notatorum per Bar.in extrauagan.ad reprimẽdum.in verbo per denuntiationem. Idem tamẽ Socinus ibidem dicit iſtam opinionẽ Archidia.eſſe valde dubiam. quia lex poſitiua, quæ non eſt nutritiua peccati, ligat & debet ſeruari in foro conſcientiæ. allegat Ioan. And.poſt S.Thomã.in.c.quanquam.de vſur.lib.6. & quòd non peccat, qui auctoritate canonis aliquid facit.23.q.4.c. qui peccat. nec lex canonica permittit aliquid cum peccato.vt in cap.fin. de præſcriptio. bona gloſſ.in cap.cum contingat.de iur.iuran.Subdit tamen Socinus, quòd teneatur mente dictũ Archidia.propter eius auctoritatem: quia poteris aliquando ratione concordiæ aliquid conſequi: & certe iſtud dictum Archidia.videtur durũ. Cum legitima etiã filio debita poteſt tolli per ſtatutum, vt eſt cõcluſio Bar.in.l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condit.& demonſt.Cum quo multi Docto.tenent, licet communis concluſio ſit, quod poſſit minui: non autem in totum tolli, vt atteſtatur Decius.cõſi.106.& pro tenui, &c. quæ debet limitari, quãdo filius non haberet vnde ſe aleret: nam ſi haberet in totum tolli poſſet, ſecundum Abb.in.c.Raynuntius.col.5.de teſta.& cum cõmuniter matres habeant ad alimenta aliàs, & prout in plurimum tranſeunt ad ſecundas nuptias, iuſtum fuit & æquitati conſonum remedium legale & canonicum prouidendi filio, & patri & eius familiæ per paternam pupillarem ſubſtitutionem, & multo fortius hæc procederent in legitima debita matri, vt in totum poſſit excludi, cui non eſt ita debita legitima ſicut deſcendentibus.vt in.d.l.nam & ſi parentibus.& tradit latè & pulchre Guilliel.Benedi.in repeti.d.c.Raynuntius.in verbo.& vxorem nomine Adalaſiã.fol.52.cũ ſequẽti. Si tñ mater eſſet valde pauper ita quod non haberet alimenta, tunc poſſet agere contra ſubſtitutum pupillarem ad alimenta, qui eſt hæres filij.vt in.l.ſi quis à liberis.§. itẽ ſcriptum.ff.de libe.agnoſ.l.6.& quæ ibi dixi.titu.19.parti.4. Et prædictam cõcluſionem: quod mater excludatur per pupillarẽ expreſſam. extende etiam ſi ſubſtitutus ſit turpis perſona.vt probatur in.d.§. ſed neq; impuberis.iũcta gl.& ibi tenet Ang.vi.q̃dixi ſupra eo.l.5.in gl. fi.

b ¶*Heredar.* Debet enim ſubſtitutus eſſe capax tempore teſtamenti & mortis pupilli, & etiam tempore aditæ hæreditatis.vt in.l.ſi is qui hæres.& ibi Barto.ff.de vulg.& pup.& quid ſi ſubſtitutus ſit filius naturalis, vel ſpurius teſtatoris? vid.l.ſi is qui ex bonis. ff. de vulg. & pup. vbi Barto.& Docto.

c ¶*Deſte libro.* Fortè dicit, propter ea quæ habentur in.l.8.titul.13.infrà eadem partita.& in.l.ſi is qui ex bonis.ff.de vulga.& pupi.&.l.22. titu.3. eadem partita.

¶*Lex.VIII.*

Si pater inſtituat hæredes duos filios, & vno inſtituto aliũ ſubſtituat, & moriatur inſtitut⁹, neceſſe habet ſubſtitutus pupillariter omnia bona pupilli agnoſcere nec paterna poteſt repudiare & alia adire vel econtra, ſi tñ ali⁹ tertius fuerit in teſtamento patris inſtitutus, & mortuus dum viueret conuenit cum ſuperſtite ſubſtituto de repudiãdo bona paterna, tunc mortuo pupillo ſubſtitut⁹ ſuccedit pupillariter in bonis pupilli mortui, & poteſt ſi velit paterna bona repudiare & in tali caſu habebit paterna bona tertius hæres patris, aliàs nõ. h. d.

d ¶*Dezimos.* Ortum habet iſta lex.à.l.quidam eulogio.C.de iur.deliber. & à.l.quæſitum.& à.l.ſi pupillus.ff.de acquir.hæred.& à.l.pater. ff. de priuileg. credito.& à nota.per Azo.in ſumma.C.de impub.& alijs ſubſti.col.3.verſi.an autem inſtitutus.

e ¶*Con el moço.* Idem eſſet dicendum, ſi pupillus eſſet exhæredatus: & iſte alius ſiue ſit extraneus, ſiue frater pupilli, fuiſſet inſtitutus in totũ, quia in tali caſu acceptando paternã, cogitur acceptare pupillarem, ſecundũ Ioan.de Imol.in.l.qui patri.ff.de acquir. hære.& in.l. quod ſupra quadrantem.ff.ad.l.Falcid.vbi glo.reputata ſingularis voluit contrariũ, ſed cũ Ioã.de Imo.tenẽt Alex.& Iaſ.in.d.l.quidã eulogio, quia militat ratio.l.ſed & ſi plures.§.quos poſſum.ff.de vulga.& pupi. quæ fuit ratio fũdamẽtalis iſtarũ.ll.ſecũdũ Bar.poſt Dyn.in.l.fi.ff.de acqr. hæred.vbi Bart.plenè diſcutit per latã diſtinctionẽ. quã facit in tribus fina.col.vbi videbis alios caſus vltra poſitos per iſtam.l.

f ¶*Suſtituto.* Procedit hoc ſiue ſit expreſſa pupillaris ſiue tacita contenta in vulgari, quia etiã militat ratio.d.§. quos poſſum.de qua in præcedẽ. gl.& ſatis probat iſta.l.cùm generaliter loquat̃.&.l.qui pñi. ff.de acqr. hære.vbi Alexã.poſt Roma.& in.d.l.quidã eulogio.vbi etiam Iaſo.

g ¶*Heredero.* Ipſe ſi viuat intellige, & etiã ſi deceſſerit ante pupillum quia adhuc eius hæres cogit̃ adire ſeu acceptare pupillarẽ hæreditatem, vt eſt caſus ſingularis.in.d.l.qui patri. ff.de acquir.hære. Qui ſi adiuit coactus ad petitionem fideicõmiſſarij hæreditatem paternã, an etiã tunc ꝓcedit iſta.l? vid. Alex.poſt Bar.& Rapha.Cuma.in.l.ita tñ.§. qui ſuſpectã.ff.ad Trebel.tenẽtes ꝙ ſic: qa tũc etiã militat rõ.d.§. quos poſſũ. licet Iaſ.in.d.l.qdã eulogio.dicat ꝙ hoc nõ eſt ſine magna dubitatiõe.

h ¶*Todos.* Ideſt, vt nec paternã, neq; pupillarẽ ſubſtitutionẽ acceptaret: nã ſi prius acceptaret paternã, nõ poterit poſtea deſerere eã pupillarẽ l.ſicut.C.de repud.hære.Bar.tñ.in.d.l.fi.col.3.ff.de acquir.hæred.per.l. cum hæreditate.ff.eo.vult, ꝙ ſi obueniẽti pupillari hæreditate, vellet repudiare paternam, ꝙ põt hoc facere ne & habeat pupillarẽ: cui⁹ dictũ videt̃ approbari per iſtã.l.ptita.ſed tene contrariũ, ꝑut etiã tenuit ipſemet Bar.ſibi cõtrarius in.l.teſtõ.C.de imp.& alijs.& Ang.in.l.q patri. ff.de acquir.hære.Ioã.de Imol.in.d.l.fi.col.2.Paul.de Caſ.in.d.l. quidã eulogio.col.4.C.de iur.deliber.vbi etiam reſpondet ad.d.l.cum hæreditate.& iſtam.l.partitæ, intellige vt dixi.vel etiam poteſt intelligi: ꝙ ſi eſt minor cum adiuit, & reſtituatur contra aditionem, ſic reſtitutus vtranque hæreditatem deſerat.ſed quid ſit inſtitutus, qui erat minor reſtituatur contra aditionem paternæ hæreditatis, & ſic reſtitutus velit habere pupillarem ex ſubſtitutione, an poſſit? videtur hic probari ꝙ non. Contrariũ tñ videtur de mẽte Azo.in ſumma. C.de impuber. & alijs ſubſtitu.col.3.vbi dicit: ꝙ ſi impubes adiuit paternã hæreditatẽ & deceſſit in pupillari ætate, & eius ſubſtitutus velit in integrũ reſtitui: vt repudiet portionẽ paternæ hæreditatis delatæ ſibi ex perſona impuberis: ꝙ fortè reſtituet̃ ſicut etiam pupillus poterat reſtitui.vt in.l.non ſolum.ff.de in integ. reſtit.licet Azo videtur loqui in caſu in quo erat alius cohæres pupilli, ſeu in caſu in quo per exiſtentiam ſui hæredis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tabulæ pupillares erant confirmatæ. vt in.l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. hodie de iure regni videtur idē dicēdū. & si ex testamēto parentis hæreditas maneret sine additione. per. l. i. titu. 2. lib. 5. ordi. & quia etiam de iure cōmuni ita quēdo, si quis restituat cōtra hæreditatis additionē: cùm tū nudo nomine hæres rē maneat. vt in. l. & si fine. §. sed q. Papinian[a]. ff. de mino. ex eo solo remanent confirmatæ tabulæ pupillares, vt tenet Bart. in. d. l. fin. & est etiā de mente eius in. d. l. si filius. qui pri. vbi etiam Ioan. de Imol. & Cuma. & alij moderni illud declarāt super. i. lectur. illius. l.

a ¶ *A otro alguno.* A contrario ergo, si nullus esset data tus cohæres, cuius additione cōfirmarentur tabulæ pupillares non posset substitutus habere pupillarē hæreditatē, vt ꝓbatur hic & in. l. . sed si plures. §. ex asse. ff. de vulga. & pupi. sed opponitur de. l. si filius qui patri. eo. titu. nam cum institutus hic fuerit pupillus, cui datus fuit substitutus cohæres cum eo instítutus, licet vterq; repudiauerit paternā hæreditatē, substitut[o] habere debet pupillarem: cum existētia sui hęredis pupilli, cōfirmatæ fuerūt tabulæ pupillares: sed dic, ꝙ talis existentia per dationē cohæredis extranei fuit sublata. vt in. l. apud Iulianū. §. idem Iulianus. ff. ad Trebell. & sic de iure communi: cum non adeatur hæreditas ex testamento paterno, tabulæ pupillares euanescunt: si verò cohæres fuisset, alter hæres suus. vt filius in potestate, tunc procederet qđ habetur in. d. l. si fili[o] qui patri. & ita declarat gl. & doct. in. d. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulga. & pupi. hodie tamen de iure regni, cum etiam hæreditate nō adita, valeant relicta & quæcūq; in testamento cōtenta, videtur ꝙ etiā si non esset cohæres qui adeat, substitutus habere possit pupillarem hæreditatem, per. d. l. i. titu. 2. lib. 5. ordina.

¶ Ley. IX. Como aquel que porfiasse a algū moço puede dar sustituto.

SI porfiasse algund ome al fijo de otro, que fuesse menor de catorze años, en aq̄lla manera, que es llamada en latin arrogatio[d], e despues desto le dexasse sustituto en su testamēto otro alguno en lugar deste moço, en aq̄lla manera, q̄ es dicha substitutio pupillaris: tal sustituto como este, nō heredara en los bienes del moço. Fueras ende en aquella parte, q̄ el moço deuia heredar de derecho, en los bienes de aquel q̄l porfijo, que es la quarta parte de todo lo del porfijador, e lo al q̄le ouiesse dado algund su amigo[e] de aquel q̄ lo porfijo, por amor de aquel su padre adoptiuo. Mas los otros bienes que viniessen a tal moço como este de parte de su padre natural, e legitimo, o de otra parte, heredar los han los parientes mas propincos del: si su padre natural non ouiesse[f] ordenado alguna cosa, en razon de ellos en su testamento.

b ¶ *Entrare en ellos.* Est enim tūc iuncta & facta vna hæreditas patris & pupilli: & ideo non potest illā substitutus separare. vt in. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. eo. l. si pater. ff. de priuileg. credito. versi. at cum substitut[o]. si vero pupill[o], q̄ solus fuit institut[o], absti nuit se à paterna: tunc substitutus bene pōt habere pupillarē. d. l. si pr̄. & l. si pupill[o]. in prin. ff. d acq. hęre. si tū pupillus q̄ aciuit, potest restitui, cōtra immixtionē vel additionē, potest hoc būficio vti eius hæres. vt in. d. l. non solū. ff. de in integ. restit. Azo. vbi. s. Bar. post Dynū. in. l. fi. co. i. ad fi. in primo mē bro distinctionis. ff. de acquir. hære. sed aduerte in hoc: quia gl. mag. in versi. vel melius. in. d. l. si pater. tenuit cōtrarū per tex. ibi imo ꝙ ex quo substitutus approbauit voluntatem testatoris adeundo ex pupilari, vi detur etiā approbasse additionē factā per pupillū, secundū volūtatem testantis, & sic ꝙ. d. l. non solum habeat locum in succession ab intestato pupilli, non aut ē in succedente sibi ex substitutione pupillari, & illā gl. sequitur ibi Bar. dicens esse notabilē ad declarationē. d. l. non solū. & idem vult Ioan. de Imol. in. d. l. fi. col. fi. ff. de acquir. hære. vbi dicit istā esse singularem limitationem ad. d. l. nō solūm. & casum in. d. l. si pater. esse in hoc singularē, & nō alibi Alberi. etiā in. d. l. si pater. transit cum dicta glo. post Dynū. Idem tenet Ioa. de Imol. sibi cōtrarius in. d. l. si filius qui patri. & in. l. sed si plures. §. filio. ff. eo. vbi etiam Pau. de Cast. tenet primum dictū Azo. & Bar. in. d. l. fi. Alex. perpendit istā cōtrarietatem in. d. l. quidam eulogio. col. 2. vbi ipse pro concordia opinionum distinguit, quod aut sumus in casu in quo absque additione seu immixtione pupilli, substitutio pupillaris erat confirmata: vt quia filius erat institutus in potestate absque datione eo hæredis extranei: & sic existentia suitatis confirmata erat pupillaris substitutio: & tunc non sequitur ex necessitate, quòd substitutus agnoscendo hæreditatem pupilli ex substitutione pupillari, videatur confirmare immixtionem factam à pupillo: & quòd tunc merito procedat opinio Bart. in. d. §. filio. & in. d. l. fin. secus verò, si erat necessaria immixtio ad confirmationem substitutionis, vt quia datus erat filio pupillo cohæres extraneus[g]. Certè iste articulus est valde mihi dubius: nequitia concordia domini Alexan. multum linuigit, licet videatur colorata, & forte in pūctor iuris verior est opinio Bar. in. d. §. filio. seu in. §. fi ex asse. & in d. l. fin. quæ vt dixi fuit opinio Azonis. cum. d. l. non solū procedat siue hæres minoris succedat abintestato, seu ex testamento: quæ de necessitate sequitur, ꝙ adeundo ex pupillari substitutione, videatur approbare actionē factam per pupillum de hæreditate patris: cū posset dici ꝙ ap ꝓbat. in tamen, vt saluū sibi remaneat beneficiū restitutionis sibi cōperens ex persona minoris, per. d. l. non solum. & l. si pater. in qua se fundat glosa ibi non probat, ꝙ per hoc excludatur substitutus à beneficio restitutionis: quo & ipse minor in casu, in quo esset necessaria immixtio ad confirmationē tabularum pupillarium, posset restitui. ergo & eius hæres & procedit maximè stante hodie. d. l. ordina. ex qua non egent adiute ex testamento paterno tabulæ pupillares.

c ¶ *Non lo podria auer.* Habit a tamen vtraq; hæreditate ex agnitione pupillaris poterit ex persona minoris restitui. vt dixi in gl. supra ꝓxima.

¶ Lex. IX.

20 Arrogato filio potest arrogans pupillariter substituere in quartam bonorum arrogātis & ea quæ intuitu arrogationis ab amico eius arrogātus est consequutus: in cæteris verò bonis succedent pupillo venientes ab intestato. hoc dicit. Habuit originē ista. l. à. l. sed plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupill.

d ¶ *En latin arrogatio.* Idem si esset adoptio, ex qua filius transiret in potestatem adoptantis, vt si detur à patre naturali auo, iuxta. l. cùm in adoptiuis. C. de adopt. §. sed nostra. inst. eo. l. 9. titu. 16. 4 partita.

e ¶ *La quarta parte.* Quæ debetur arrogato. vt in. l. 3. titu. 16. partit. 4. & in. l. si arrogator. cum concordan. ff. de adopt. & aduerte. ꝙ tunc debetur ista quarta, quando filius arrogatus esset impubes: secus autem esset, si esset pubes: quod satis probatur hic in ista. l. & in. d. l. si arrogator, & in §. cum autem. inst. ista de adopt. & ita tenet & declarat Salicet. in. pe. in prin. in. 2. colu. C. de adoptiō. & in. l. 2. co. titu. lex tamen. 8. titu. 16. partit. 4. de qua supra indictē loquitur, vt arrogato filio debeatur ista quarta, neque distinguit siue sit pubes vel impubes, vnde videtur forte dicendum, quòd illa sit intelligenda, secundum istam, scilicet quod impubes fuit arrogatus, & quòd alias ista quarta non debeatur sed ꝙ tunc debebitur arrogato filio puberi. tradit Salicet. in. d. l. 2. vid. quæ dixi in. d. l. 8.

f ¶ *Su amigo.* Ade. d. §. in arrogato. l. sed si plures. ff. de vulg. & pupill. dicitur ergo profectitium quidquid habet filius contemplatione seu occasione patris, vel alias vt hic & in. d. §. in arrogato. & ibi Bart. & docto. latè. Adde Bar. in. l. annua. §. 1. de annuis lega. Abb. in capitu. fedelem. columna. 5. de rescript. Ioan. de Plate. in. l. 1. C. de cast. ren. pala. pecu. lib. 12. Bal. in. l. cùm te. C. de donat. ant. nupt. adde. l. pe. & ibi Bal. C. de inter. deliber.

g ¶ *Non auiesse.* Potuit enim pater naturalis, & legitimus ei substituere. vt supra eo. l. 5.

¶ Lex. X.

10 Expirat pupillaris substitutio per maximam, mediam vel minimam capitis diminutionem pupilli: idem si in vita instituentis efficitur sui iuris pupillus, aut iusta ratione ab hæreditate patris se abstineat hæres: sed si iniusta: cogitur agnoscere eam: & si ab abstinentia in integrum restituitur, reintegratur substitutio quæ per abstentionem exp irauerat. Item expirat si testamentum patris posthumi agnatione vel alias infirmatur: aut si pupillus ad ætatē. xiiij. & pupilla ad ætatē xij. anno. peruenerint. hoc dicit.

a ¶ *Desata se.* Ortū habet ā notatis per Azo. C. de impube. & alijs substitu. in summa. col. 3. versic. expirat pupillaris substitu. & à gloss. in. l. in pupillari. ff. de vulg. & pupil.

b ¶ *Viene a edad.* Id est, quāprimū attigerit. 14. annorū vltimū diem in masculo. & in. in fœmina. vt in. l. qua ætate. ff. de testa. gloss. in. l. 2. ff. eo. Barto. & Alexan. in. l. in pupillari. ff. de vulga. & pupil. posset etiam pater minori tempore taxare metam pupillaris substitutionis. l. si quis ita. ff. eodem.

c ¶ *Fuesse captiuo.* Si intelligas filium fuisse captum viuo patre, planè procedit, vt in. l. lex cornelia. versi. si vero viuo patre. ff. de vulga. & pupil. notat glo. in. l. pater. ff. de capti. & in. l. quòd si filius. eo. tit. non tamen expirabit tacita vulgaris contenta in expressa pupillari, vt vult gloss. & ibi Bar. in. d. l. lex cornelia. idē Bar. in. l. 1. col. 8. versi. vlterius quæro. eo. ti. si verò intelligeres mortuo patre pupillū fuisse captū: tunc licet de rigore iuris, videbat substitutionē pupillarē expirasse vt in. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum. ff. de iniuft. rupt. tamen de æquitate confirmantur tabulæ pupillares. vt in. d. l. pater. in fin. & in. d. l. lex cornelia. hoc siue in captiuitate decedat impubes, siue pubes: quia si non reuertatur, fingitur decessisse præambula hora captiuitatis.

d ¶ *Enemigos dela fe.* Sentit ista. l. inter christianos non habere locum iura captiuitatis, quoad personas vid. per Bar. in. l. hostes. in fi. ff. de capt.

e ¶ *Al padre.* Adde. d. l. lex cornelia. in principio. & d. l. pater. in princi. si vero pater & filius sunt capti. vide. l. fi pater. ff. de vulga. & pupilla.

f ¶ *Quando pierda la ciudad.* Hæc est media capitis diminutio. vide. l. neque ei. §. eorum. de adopt. possunt enim hæ pœnæ caderein pupillum doli capacem. l. si arrogati. ff. de tute. l. impuberem. ff. de fur. l. impuberem. ff. ad. l. cornelia. de fal. ratio est secundum Bar. post Guiliel. de Cugn. in. l. in pupillari. ff. de vulga. & pupil. quia etiā si pupillus esset pubes, in tali statu non posset testari. l. eius qui. §. fina. ff. de testa. l. 15. titu. primo. supra ead. parti. vnde testamentum factum irritaretur. vt in. d. §. irritum. Sed cum hodie per. l. 4. Tauri possit testari, videtur, ꝙ non procedat quod hic habetur, & sic quod substitutio pupillaris non expiret.

g ¶ *Quando pierde la familia.* Hæc est minima capitis diminutio. & vide. l. neque ei. §. eorum. ff. de adopt.

h ¶ *Que le porfijasse otro.* Tunc tamen in effectu nō expirat pupillaris substitutio: quia ex stipulatione debetur hæreditas illis, qui succedunt ex substitutione, si facta non esset arrogatio. l. nō aliter. & l. his verbis. ff. de adoptio. & quid si moriatur arrogator, an reconualescat pupillaris substitutio facta à patre naturali: vide gloss. vbi eleganter. Bald. colū. 5. ff. de adopti. & quid si ex dispensatione Papæ pupillus ingrederetur monasterium, vel traderetur monasterio à parente, an tunc expiret pupillaris substitutio? vide per Bart. & Imola. in dicta. l. in pupillari. vbi vid. Alexan. & Iaso.

i ¶ *Qualquier manera.* Et sic videtur, quòd & si per dignitatem exeat, substitutio pupillaris expiret: cuius contrarium tenet Barto. in. l. in principi. colu. 3. versic. vlterius quæro. quid si exeat &c. ff. de vulga. & pupil. & secundum hoc etiam videtur intelligenda ista lex partitarum. vt etiā tetigi in. l. 14. tit. 8. partit. 4. est enim cōmodū filij impuberis, vt pr̄ fibi faciat testamētū. per leḡ ex trib⁹. C. de inofficio. testa. licet forte ex verbis generalibus ficius l. posset dici cōtrarium, quantum ad substitutionem pupillarem. & text. in authē. consti. quæ de digni. in. §. illud. colum. 6. liberās filium à patris potestate, in quo se fundat Bart. non loquitur in substitutione pupillari: non tamen auderem recedere à dicto Barto. cum quo communiter docto. transeunt: quia (vt dixi) substitutio pupillaris est fauor & commodum filij. glos. in. d. l. ex tribus.

¶ Ley. X. Porque razones desfallesce la sustitucion pupillar.

DEsta se[a] la sustitució, que es llamada pupilar por quatro razones. La primera es, quando el moço viene a edad [b] de catorze años, e la moça a doze: aquien establesce el sustituto. La segunda es, quando tal moço como este, pierde la libertad que ha, e la cibdad, e la familia. E esto seria, como si fuesse captiuo[c] de los enemigos de la fe[d]: ca por tal prision perderia estas tres cōsas sobredichas. Pero si al padre [e] acaescisse este captiuerio, nō se desataria porēde, tal sustitucion pupilar, que ouiesse fecha de su fijo: que non fuesse captiuo. E la tercera es: quando pierde la cibdad [f], e la familia, e non pierde la libertad, e esto seria, como si fuesse desterrado para siempre en algun logar cierto. La quarta es quando pierde la familia [g], e non la cibdad, nin la libertad. Esto seria, como si este fiso a tal fuesse emācipado, e nō estuuiesse en poder de otro, e el mismo consintiesse, que le porfijasse otro[h] alguno. Ca estonce muda se en familia agena, porq̄ era ante por si, e se mete en poder de otro, e se faze dela compaña de aquel que lo porfijo. E esso mismo seria, si tal moço como este saliesse de poder de su padre, por qualquier manera [i]. E por qual quier destas quatro razones sobredichas desfallesce la sustitució, q̄ es llamada pupilar. E aun dezimos, q̄ desfallesce, si el moço nō quiere ser heredero[k] del testador que le dio el sustituto. Pero si esto fiziesse engañosamēte [l] este a tal, queriendo mal al sustituto, e porēde no quisiesse ser heredero de los bienes del padre, por razō del testamēto [m]: estōce el judgador deue le apremiar, q̄ la reciba, e si nō la quisiere recebir maliciosamēte, nō mostrādo algūa razō derecha porq̄ lo fazia maguer muriesse ante que fuesse de edad: aura el sustituto la herēcia del testador[n]. Otrosi dezimos, q̄ si despues q̄

k ¶ *Non quiere ser heredero.* Habes hic, quòd substitutio pupillaris euanescit pupillo repudiante paternam hæreditatem: & sic quòd existentia sui hæredis non confirmat tabulas pupillares. Cuius contrarium probatur in. l. pater. ff. de priuileg. credito. & in. l. si filius qui patri. ff. de vulgari & pupi. & in. l. si pupillus. ff. de acquiren. hære. vnde videt cor rigere ius commune, quod non credo verum, quia vbi istæ leges parti tarum hoc non exprimunt, non est de earum intentione ius commune corrigere: imò debent suppleri intelligi & limitari per iura communia. vnde intelligeistam. l. quando pupillo fuit datus cohæres extraneus: quia tunc suitas tollitur, vt in. l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebellia. quando verò existentia sui hæredis non esset sublata, fatendum est ex ea confirmari tabulæ pupillares: cum neque per istas ll. partitarum iura suitatis sint sublata in his, in quibus suitas est fauor filiorum suorum, vt in. l. 2. & ibi dixi. titu. 3. suprà eadem parti. & fauor est, ꝙ confirmetur testamentum pupillare, vt Institut. de pupi. substi. in princi. vide latè in ista materia Bar. & Alexan. & docto. in. d. l. si filius qui patri. vbi etiam vide an reuuiscat suitas, si extraneus cohæres repudiet, vt ex ea pupillaris substitutio confirmetur, & communis conclusio est quòd non, vt etiam tradit Socinus, ibi. colum. 10. quem vide, an autem hodie etiam non adita hæreditate conseruetur pupillaris substitutio. ex. l. ordina: vid. quæ dicam infrà in gloss. super verbo, se desataria.

l ¶ *Engañosamente.* Concordat cum. l. secunda. versicul. planè. ff. de vulgari & pupillari.

m ¶ *Del testamento.* Volens abintestato habere. & vide, quæ in hoc notat Barto. in. l. si arrogator. in fi. ff. de adopt.

n ¶ *Del testador.* Et etiam hæreditatem pupilli, vt probatur in dicta. l. 2. versicu. planè. & ibi Paul. de Cast. notat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Afirmasse.* Concordat cum.l.secunda.versi.ergo si minor. ff. de vulga.& pupilla.

b ¶ *Se desataria.* Concord.cum.l.Papinianus.§.sed neque impuberis. ff. de inofficio.testa. de iure tamen communi per authē. ex causa.C. de liber.præte.communis conclusio est, q̄ consueruet pupillaris substitutio, rupto testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis, vt tenet Barto. in.l.1.§.1. & ibi cōmuniter doct. ff. de vulga.& pupil. & in.d.authē. ex causa. post gl. ibi. Dy. tamē, vt refert Bart. in.d.§.1. tenuit contrarium dicens q̄ authēt. ex causa loquitur in legatis & fideicōmissis, quæ etiam sine testamento possunt ab intestato relinqui, non in substitutione pupillari: quæ non tenet sine testamento paterno.l.2.§.adeo.&.§.prius.ff. de vulga.& pupil. & supra.eod.l. 9.& istam opinio approbat ista.l.partitarum, quæ etiam videt fuisse tenere mentis: nam licet ex.l.1.tit.7.&.l.fi.tit.8.ea.parti. approbetur id, q̄d habetur in.d.antē. ex causa. tamen in substitutiōe pupillari procedet hodie in regno ista.l.& opini. etiā Dini cōtra cōmu. nititur cōprobare Iason.in.d.l.1.§.1. vbi vide per eum. opinionem etiam Dini tenet Bal.in auten. ex causa.col.9.&.10.C. de liber. præteri. nec obstabit.l.1.tit. de los testōs.lib.5.in ordi.rega. quia illa.l. tantū decidit casum illum, quando deficit hæredis institutio. quia testator illam nō fecit, vel si fecit hæres non adiuit hæreditatem. & iste casus, de quo in ista.l. partitarum quando testamentum dissoluitur ex causa præteritionis vel exhæredationis, non deciditur ibi: ideo remanet sub dispositione iuris communis. l. commodissime. ff. de liber.& posth. l. si extraneus. ff. de condit. ob caus. nisi ad hoc respondeas q̄ paria sunt institutionem non fecisse vel inutilem fecisse. c. inter corporalia. de transla. epis. vel ele. & facit bonus text. in. l. si aut nullum. C. de legi. hære. & paria sunt nullo modo facere vel ineptè facere. l.2. & ibi notat Bal. in prin. C. de succes. ed. Præterea si substitutio pupillaris teneret vigore filii. l. ordi. etiam quando nullum instituit hæredem ex verbo en las otras cosas. ibi posito nam ista appellatio cæterorum etiam continet tabulas pupillares vt tradit Bar. in. d. §. 1. à fortiori tenebit quando instituit & ex causa præteritionis rumpatur ex his q̄ dicit glo. in. d. §. 1. Item q̄ procedit illa. l. ordina. in his quæ necessario institutionem hæredis exigunt & non debet restringi ad ea quæ ab intestato in codicillis fieri possent de quo vide quæ dixi in. l. 2. tit. 7. eadem partita. in glo. super verbo no quisiera. quid autē in substitutione exemplari Bal. vult in. l. humanitatis col. 5. C. de impub. & aliis substi. q̄ non posit fieri filio præterito. & vide ibi additionator.

c ¶ *Otro testamento acabado.* Concord. cum. l. si quis eum. §. 1. ff. de vulg. & pupilla.

d ¶ *Otro fijo.* Et sic agnatione posthumi substitutio pupillaris expirat eo quia rumpitur paternum testamentum quod Barto. in. l. in pupillari. ff. de vulga. & pupil. dicit quod procedebat olim: & quòd ho die non expirabit per. d. aut. ex causa. contra cuius dictum habes ea sum hic de iure partitarum, & dixi in glos. præceden. adde etiam q̄ si pupillus moriatur viuo testatore, quod expirabit pupillaris substitutio, vt in. l. quòd si filius. ff. de capt. & not. Ioan. Andre. in additio. ad Specula. tit. de testa. in princip. in prima additio. magna. in tertia colum. versicu. ex quo sumus. vbi dicit, quòd substitutus non veniet neque ex pupillari neq; ex tacita vulgari: quod tamen intellige, vt per Barto. in. l. lex Cornelia. in fi. ff. de vulga. & pupil. & in. l. cum patronus. ff. de lega. 2. & in. l. pater. ff. de adoptio.

¶ *Lex. XI.*

Exemplariter substituit pater filio suo, si instituo filium meum hæredem & si in stultitia moriatur Titium sibi substituo: sed si decedentes habet mente capitis illi sane substituendi: alias eius frater: & porende. E aun dezimos, que desfallesce esta sustitucion pupillar, si el padre fiziere despues otro testamento acabado [c]. Esso mismo seria, si despues que el padre fizo testamento e dexo sustituto a su fijo, le nasciesse otro hijo [d], o fija.

¶ Ley. XI. Como se faze la sustitució que es llamada exemplaris e como desfallesce.

EXemplar sustitucion diximos qué es aquella, que pueden fazer los padres, e las madres [e] a sus fijos [f] que son locos, o sin memoria [g]: e faze se en esta manera [h] diziendo assi: establezco por mio heredero a fulano mio fijo, e si el muriere en aquella locura [a] en que agora es: establezco por su heredero en su lugar a fulano ome. Pero si este loco aquien dan el sustituto ouiere fijo o nieto [b]: o alguno de los otros que desciendan por derecha liña del, deuen los sustituir [c] en su lugar, e non otros. E si alguno destos nō ouiere, estonce le pueden dar sustituto a su hermano, si lo ouiere: e si non ouiere hermano pueden le dar por su sustituto otro estraño [d]. E tal sustitucion como esta es dicha exemplar, porq̄es fecha a semejança, e a exemplo dela pupilar. Ca assi como al moço menor de catorze años, dan sustituto, porque nō ha entendimiēto de fazer testamēto, si muriere en tal tiēpo por esta misma razō le pueden dar al loco, o al desmemoriado, e si muriere en la locura aura el sustituto todos los bienes del. Pero tal sustitucio como esta se puede desfazer en tres maneras. La primera es, si quando aquel aquien dan el sustituto, es desmemoriado, e despues desso torna en su memoria [e]. La segunda es, quando le nasce fijo [f] o fija. La tercera [g] es, si aquel que la fizo, la reuoco por otro testamento que fizo despues.

¶ Ley. XII. Como se faze la sustitució aque llaman en latin compendiosa e que fuerça ha.

COmpēdiosa sustitució de q̄ de suso fablamos, se faze desta guisa [h], como si diesse el testador: fago mio heredero a fulano mio fijo, e quando [i] e si muriere en la locura aura el sustituto todos los bienes del. Pero tal sustitucio como esta se puede desfazer en tres maneras. La primera es, si quando aquel aquien dan el sustituto, es desmemoriado, e despues desso torna en su memoria [e]. La segunda es, quando le nasce fijo [f] o fija. La tercera [g] es, si aquel que la fizo, la reuoco por otro testamento que fizo despues.

¶ Ley. XII. Como se faze la sustitució aque llaman en latin compendiosa e que fuerça ha.

COmpēdiosa sustitució de q̄ de suso fablamos, se faze desta guisa [h], como si diesse el testador: fago mio heredero a fulano mio fijo, e quando [i]

plaris substitutio, secundum Bart. án. l. Lucius. ff. de vulg. & pupil. vbi etiam Alexan. colum. penulti. Iason. colum. 11. vel si diceret, substituo filio meo Titium, licet nulla fiat furoris mentio, vt voluit Bartol. in. l. ex facto. ff. de vulga. & pupilla.

a ¶ *Muriere en aquella locura.* Institutio sub hac forma concepta complectitur vulgarem, si filius restituta sibi sana mente non fuerit esse hæres, vel adhuc in furore existenti fuerit eius nomine hæreditas legitimè repudiata: comprehenderetur etiam pupillaris, si ipse filius decesserit ante pubertatem in furore: erit enim tunc verè exemplaris, cum decesserit post pubertatem in furore secūdam Bartolum. cuius opinio est communis in die. l. ex facto. colum. 3. ff. de vulga. & pupilla. Sed est pulchrum dubium an substitutione concepta sub forma huius. l. scilicet si filius meus decesserit in furore, si contingat, quòd filius intra pubertatem cessante furore decedat, an succedet substitutus ex pupillari contenta in exemplari, & sic an ta li casu in exemplari contineatur pupillaris? quæ inuestigatio magni est effectus. & vtilitatis: quia in exemplari solum potest substitui, qui debet succedere alias ab intestato, vt statim habetur in ista. l. in pupillari verò substitui potest quilibet extraneus. & Alexan. in dicta lege. ex facto. col. 6. post. Salice. in. l. humanitatis. colum. 7. C. de impube. & aliis substitu. ver. nunc quæro. vult quòd isto casu taliter facta substitutio nullo modo valeat: ex quo testator expressit casum, si filius decesserit in furore, qui tamen non euenit, quod est bene notandum. An autem hoc possit limitari, nisi in taliter facta substitutione, datus esset substitutus extraneus, & non de illis de quibus hic, & in. d. l. humanitatis. nam tunc videtur de mente testatoris substituere pupillariter: ex quo non posset substitutus capere ex exemplari: & qualis sit substitutio, ex mente & potestate testatoris dependet. l. in testamanto. C. de testa. milit. l. si ita quis. ff. de vulga. & pupilla. Cogita, quia etiam videtur posse dici quod etiam isto casu tunc videatur substituere pupillariter, si filius decedat in furore: non si sanæ mentis. vtilius ergo erit, vt exemplaris substitutio sic fiat: filio meo furioso talem substituo, tunc enim comprehenditur expresse pupillaris, si filio impuberi facta sit exemplaris, secundum Barto. & docto. vbi. §. & quòd non se astringat testator ad formam hac. l. positam. nota tamen q̄ etiam si exemplaris concipiatur in casu furoris, vt hic tractatur etiam ad casum, si filius prodigus vel mutus, vel surdus decesserit. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. Bar. & Alex. in. d. l. ex facto.

b ¶ *Fijo o nieto.* Non distinguit sit sapiens seu sanæ mentis, vel ne: intelligendum tamen est de sapiente, prout habetur in. d. l. humanitatis. C. de impube. & aliis substitu. nam mente capti excluduntur ab ista substitutione, licet non excludantur à legitima: vt dicam in glos. sequenti. & tenet Ange. in. d. l. humanitatis. vbi etiam Decius colum. penulti.

c ¶ *Deue los substituir.* Et si plures sint filij furiosi, posset vnum tantum ex eis substituere, vt in. l. humanitatis. C. de impuber. & aliis substitutum tamen alios instituat in legitima, vel exhæredet, prout voluit glo. in. d. l. humanitatis. cum qua residet Alex. & est communis opinio secundum Angel. in. §. qua ratione. instit. de pupil. substit. in hoc etiam residet Decius in. d. l. humanitatis. in fin. vbi respondet ad. l. Papinianus. §. sed neq; impuberis. ff. de inofficio. testa.

d ¶ *Otro estraño.* Qui etiam matrem pupilli furiosi excludet, vt satis hic innuitur & tenet Barto. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupilla. col. 6. ver. iuxta hoc quæro. & columna septima. versi. vltimo quæro. cuius opinio est communis, & eam defendit Decius. contra Bald. & alios in. d. l. humanitatis. in. 6. nota.

e ¶ *Tornar en su memoria.* Quid si furor rediret? dic quòd adhuc substitutio capiet vires, vt tradit Barto. in dict. l. ex facto. columna penulti. ff. de vulga. & pupil. & probatur in. l. cum filius. ff. de curato. furio. & in. l. qui tertiana. ff. de ædilit. edict. & procederet planè, si furor in breui reuerteretur, q̄ si post multum tempus, dubia esset opinio Barto. & fortè nō procederet, put voluit Bald. in dict. lege. humanitatis. circa finem. vers. 4. quæro. & Ang. in. §. qua ratione. Institut. de pupil. substitu.

f ¶ *Le nasce fijo.* Cōcordat cum l. ex facto. in princ. ff. de vulga. & pupil. & intellige de filio legitimo, & naturali: puta ex matrimonio ante furorem contracto. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & vide per Iaso. in. d. l. humanitatis. col. fin. dicit etiam Gulielm. benedict. in repeti. c. Raynuntius. de testa. super verbo. si absq; liberis moreretur. la secunda. in materia exemplaris substitutionis, q̄ intelligi debeat de filio sapienti: quia si nasceretur demens, & in dementia perseueraret, non rumperet secundum eum substitutionem patri suo factam. Mouetur, quia eo casu filij iam nati, eam non rumperent, si dementes essent, vt in. d. l. humanitatis. cuius dictum in hoc non videtur verum, propter generalitatem huius. l. & d. l. ex facto. in princip. nihil in hoc distinguentium. Et quia vt dixi quod dispositur in. d. l. humanitatis. debet intelligi, dum tamen alij filij mente capti instituantur in legitima, vel exhæredentur: & imputet sibi testator pater, qui non prouidit circa istū casum, si filius furiosi demens nasceretur, relinquendo ei legitimā.

g ¶ *La tercera.* Quartam adde ex defectu eius, cui est facta. tradit Bart. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. in fi. principij. quem alij docto. seq.

¶ *Lex. XII.*

Substitutio compendiosa fit in hæc verba: talem filium meum instituo: & quandocunq; moriatur talis sit hæres: quæ fit à milite, mortuo filio infra pupillarem ætatem admittitur substitutus pupilli excluſa matre: sed post pubertatem: habebit mater tertiam bonorum patris & omnia eius bona aliunde obuenientia: & iura sepulchrorum patris. Sed alia bona habebit substitutus. Si vero miles eandem substitutionem extraneo hæredi fecit: ad omnia bona quandocunq; decedit admittitur substitutus. Si autem per dicta verba eā fecit paganus admittitur substitutus matre excluſa infra pupillarē ætatem: postea autem repellitur in totum substitutus: sed si eam fecit per verba substituo: aut dixit volo q̄ sit talis hæres: tunc post pupillarem mortuo habebit mater tertiam bonorum patris & alia de qb⁹. §. & substitutus alia bona. h. d.

h ¶ *Se faze desta guisa.* Potest etiam fieri verbis generalibus, & si non adiiciatur verbum (quandocūq;) vt si dicat, decesserit filius meus, substituo petrum: hæc enim indefinita æquipollet vniuersali. l. si plu ribus. ff. de lega. 2. tenet glo. magna. in. l. in testamento. la. 2. C. de testa. milī. item si dicat si sine liberis filius meus decesserit. gloss. in. c. si pater. de testa. libr. sexto. item etiam ita fit, si filius meus decesserit intra pupillarem ætatem, vel post: vel intra vicesimum quintum annum. l. centurio. & ibi Barto. ff. de vulg. & pupil.

i ¶ *Mio fijo.* Rectè ponit exemplum in filio: vt appareat sub compendio istam substitutionem amplecti diuersa tempora pupillaris. l. æta

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis & pubertatis.l. precibus.& ibi glos. C.de impuber.& alijs.& in capitu.si pater.in verbo,absque deductione.de testa.libro. 6. fit etiam à milite hæc substitutio extraneo.vt infra.ea.l.& ibi dicam.

a ¶ *Sea su heredero.* Ista sunt verba directa, vt dicit glos. in.l. verbis ciuilibus.& in.l.Centurio.ff.de vulgar.& pupilla. vide per glos. in.l. eam quam. in verbo directis. C. de fideicommiss.& Barto. in lege secunda.C. communia.de leg.

quier que el muera,sea su heredero [a] tal ome:en tal caso como este dezimos:q̃ si es cauallero[b] aql q̃ la faze por tales palabras,e el fiso aquien dan el sustituto ha madre[c],si se muriere el moço ante de catorze años [d],e la fisa ante de doze:estõce el sustituto heredara todos los bienes del:e la madre nõ aura ningũa cosa[e] ede.

b ¶ *Cauallero.* Idem in Doctore, vel aduocato, & clerico. tenet Alexand. qui latè hoc examinat in lege. Centurio.1.& secunda.colum.cum sequentib.ff.de vulgar. & pupilla. qui licet in hoc ibidem impugnetur à Socin.tenenda videtur opinio Alex. cum istud priuilegium non detur militibus ratione simplicitatis, sed ratione exercitij militaris: quod militabit in Doctore actu legente, & aduocato aduocationis officium exercente: & clerico, qui est miles cælestis militiæ. vide legem octauam. & quæ ibi dixi titul. fina. secunda partita. & de quo milite intelligatur. vide ibidem per Alexand. & Bal. in.l. in testamento. in fine. C. de testamen. mili. nam intelligitur de militantibus causa rei publicæ. & quæ dixi.in.l.49. titul. quinto. partita quinta.

c ¶ *Ha madre.* Idem si haberet auiam vel alios ascendentes, quibus debetur legitima, vt in.l.nam & si parentibus. ff. de inofficio. testamen. l. 6.in ordina. Tauri.

d ¶ *Ante de catorze años.* Et sic patet, quòd in casu huius.l. substitutio cõpendiosa facta fuit filio impuberi. Quid autem si per verba directa de quibus hic substituerat miles filio puberi, an etiam matre existente in medio, valeret iure directo, & excluderet matrem etiam à legitima? glos. in lege. precibus. super verbo, fideicommissi. C. de impuber. & alijs substi. vult quòd sic. & est de mente Azo. C. eodem. in summa. & opinio illius glos. est communiter approbata. & ibi per eam vide rationem diuersitatis.

f ¶ *Ninguna cosa.* Concord. cum.l. precibus. C. de impube. & alijs substi. & .l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inoffic. testa.

f ¶ *Muere despues.* Sine liberis intellige.l. cum auus. ff. de condition. & demonstratio.l. cum acutissimi. C. de fideicom.l.10. titu. 4. tad. partit. vbi vide quæ dixi.

g ¶ *Aura la madre.* Sed an habebit, vt succedens ab intestato in bonis filij, cum onere fideicommissi restituendi, reliqua bona paterna substituto: vel an habebit ex eo quòd directa militaris post pubertatem non comprehendat legitimam filij, nec alia de quibus hic fauore matris, licet ex directa militari substitutus succedat in bonis patris, priuilegio militari: non satis aperit ista lex. imo cum hic non exprimat, quòd substitutus capiat reliqua bona patris de manu matris, prout expressit in casu fina. huius.l. videtur isto casu voluisse quod substitutus directo per se capiat: & ista inuestigatio magni est effectus ob ampliores vtilitates, quas habet directa substitutio, quam fideicõmissaria. vt tradit Barto. & Angel. in.l. Centurio. columna secunda. ff. de vulga. & pupilla. vbi etiam Alexand. & latius Guilielm. Benedict. in repetitio. capitu. Raynuntius. de testa. in verbo. si absque liberis moreretur. la. segunda. in tractatu compendiosæ. vide quæ dicam in glos. sequenti. & in glo. super parte, de linaje de su padre.

h ¶ *La tercera parte.* Hæc erat iure isto partitarum & de iure communi legitima filij. l.17. titul. primo. 6. partita. & in authenti. nouissima. C. de inofficioso testamento. & ex hoc videtur reprobari hic communis doctorum opinio, in lege. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. qui sequentes ibi Barto. volunt, quòd substitutio compendiosa verbis directis facta à milite filio impuberi, post pubertatem valeat, vt directa militaris & substitutus succedat in omnibus bonis patris exclusa matre etiam à legitima filij: licet Paul. de Castr. in dicta. l. precibus. colum. penulti. concludat, nec per directam militarem post pubertatem posse legitimam tolli: nedum matri si ipsa exisat: sed neque aliis venientibus à binc testato ad successionem filij, quod etiam tenet Alexander. de iure nouissimo authenticorum hodie procedere, licet non de iure antiquo digestorum quo poterat miles filium priuare legitima: quia etiam illo tempore poterat filium etiam sine causa exhæredare. l. fina. C. de inofficioso testamento. sed hodie dicto iure nouissimo statutum fuit, quòd non possit exhæredari, etiam à milite, vt est magis communis opinio iuxta glos. in lege. aduersus. & in l. fina. C. de inofficio. testament. tenent Barto. & docto. in authentica. ex causa. C. de liber. præte. vnde videtur, quòd hodie non possit filio militis legitima tolli ex directa militari. Socinus verò in dicta lege. Centurio. respondens ad hoc fundamentum Alexand. tenet opinionem Barto. & aliorum dicens, quod licet facta sit correctio in actu odioso, vt non possit filius exhæredari: non sequitur, quòd etiam facta sit correctio quãdo filius est in stitutus & granatus per substitutionem directam: & in materia correctoria stricte procedituri. Decius etiam in dicta lege. precibus. colum. penulti. numer. 25. tenet idem cum Socin. dicens, quòd etiam videtur quod alia sit ratio, vt possit miles ex directa militari filium priuare legitima, quam illa quæ colligitur ex dictis Alexand. videlicet quòd hoc sit ex natura ipsius directæ substitutionis: quæ est, quòd omnia bona absque diminutione in substitutum transferantur. hæc enim videtur peculiaris natura directæ substitutionis. vnde secundum eum opinio quod ex hac directa filius priuetur legitima, indistincte videtur verior etiam de iure nouissimo vide ibi per eum & per Socinum in dicta lege. Centurio. char. penult. columna tertia. approbatur ergo hic in ista. l. partitarum fauore matris existentis in medio opinio Azo. in summa. C. de impuber. & alijs substitu. colum. tertia. versicu. compendiosa substitutio, vt directa militaris fauore matris obliquetur post pubertatem, & valeat iure fideicommissi: quam etiam tenet glos. in dicta lege. precibus. in qua.l. satis hoc probatur, cui nulla responsio doctorum tenentium oppositum satisfacit. & sic in fideicommissaria substitutione non comprehenditur legitima filij, vt in lege. quoniam in prioribus. & in.l. extributus. C. de inofficioso testamento. l. in. titu. 4. eadem parti. Aduerte tamen quòd cum hoc sit fauore matris, si mater non existat alijs hæredibus filij existentibus, quibus non debetur legitima, tales hæredes in totum excludentur à bonis patris militis ex directa militari, etiam quo ad legitimam debitam filio: per rationes de quibus suprà si tamen iles substitueret per verbum commune. veluti per verbum (substituo) tunc post pupillarem ætatem etiam matre non existente in medio, traheretur ad fideicommissum. vt tradit Alexan. in dict. l. Centurio. 14. colum. versicu. ex prædictis. Aduerte, etiam quia in casu quo mater debet habere legitimam filij, videtur intelligi debere si filius hæreditatem patris adiuit, prout etiam habetur in dicta lege. precibus. nam si non adijsset, succederet substitutus ex vulgari in compendiosa contenta: & matrem etiam à legitima excluderet: cum per vulgarem succedatur defuncto, non ei cui facta est substitutio. Institu. de vulga. substitu. in princip. & quæ notantur per glos. & docto. in.l. fin. C. de institu. & substitu.

i ¶ *De linaje de su padre.* Intelligi debet de omnibus sepulchris tam familiaribus, quam hæreditarijs. l. quia perinde. §. restituta. ff. ad Trebellia. l. familiaria. & .l. vel quæ. ff. de religios. & sumpt. fune. & C. eodem. l. si sepulchrum. & sic substitutio compendiosa de qua in isto primo casu huius legis post pubertatem filij, fauore matris, vbliquatur & valet vt fideicommissaria: quia si valeret vt directa militaris: iura sepulchrorum, tam quæ habentur à genere paterno, quam reliqua transirent in hæredem directum, vt habetur in dicta lege, vel quæ. & in dicta lege. si sepulchrum. quia tamen. l. ista isto casu voluit, quòd ista substitutio obliquaretur, & valeret iure fideicommissi inde est, quod iura sepulchrorum ex parte patris siue hæreditaria, siue familiaria manere debeant apud matrem succedentem filio, & non transeant in substitutum: eo quia venit iure fideicommissi, vt in dicta lege. quia perinde. quia fideicommissarius non est hæres, licet loco hæredis habeatur, idemque erit dicendum in iure patronatus ecclesiæ: vt non transeat in substitutum fideicommissarium, vt not. Bartol. in dicta lege. quia perinde. & ibidem Alexand. legens dictam legem sub lege. quantus. §. nihil. eodem titulo. & in lege. Centurio. columna nona. ff. de vulgari & pupillari. Ioann. de Imol. in lege. si patroni. in principio. ff. ad Trebellianum.

k ¶ *Todos los otros bienes.* Sed an prælegata, & donationes, quas pa-

ter fecit filio, venient ad substitutum, vel manebunt apud matrem, colliges. ex.l. Marcellus. §. quidam. & ibi per Alexand. ff. ad Trebellianum. & ex.l. cum virum. C. de fideicommiss. & nota. hic cum dicit, todos los otros bienes. nam probatur expresse matrem non posse deducere Trebellianicam, vt etiam voluit glos. in lege. precibus. in glos. final. C. de impuber. & alijs substitu. & sic habes ex testamento militis non deduci Trebellianicã, contra opinionem Bartol. & docto. in.l. prima. §.1 filij. ff. ad Trebellia. quorum sententiam Soci. & Ripa. asserunt communem in.d. §. in filii. Iason in.l. in testamento. la primera. C. de testa. milita. & in hoc sequuta fuit ista.l. opinionem glos. in dicta lege. precibus. in glos. fina. cuius opinionem etiam asserebat esse communem Alexand. in lege. Marcellus. in princip. in tertio notabi. ff. ad Trebellianum. vide quæ dicam infra eadem lege. glos. fina.

finado [a], deue auer el sustituto. Mas si el cauallero non auiendo fisos establesciese en su testamento por heredero alguno que non fuesse de los que descendiesen del[b], estõce el sustituto que fuesse y puesto por las palabras sobredichas [c], auria toda la heredad [d] del heredero, quando quier q̃ muriesse[e]. E si aql que fizo la sustitucion, por las palabras sobredichas[f], non es cauallero, e aquel aquien dan el sustituto, es menor de catorze años, si muriere este atal ante, que sea de edad de catorze años, seyendo varon: o muger de doze: aura el sustituto la heredad, e la madre non aura ende ninguna cosa. Mas si muriere despues desta edad, estõce el sustituto nõ heredara ninguna cosa[g] de los bienes de aquel en cuyo lugar fue sustituto: ante los deue auer la madre, si la ouiere, o sus pariétes del muerto los mas propincos. Pero si este que non es cauallero dixesse assi, quando fiziesse su testamento: establezco tal mio fiso por mio heredero, e quando quier que el muera sin fisos[h], dexole por sustituto en su lugar a fulano ome, o quiero que sea su heredero fulano: estõce si el muriere de-

a ¶ *Delfinado.* Ex isto verbo poteris dicere, quòd fructus inuenti in hæreditate tempore mortis testatoris, pertinent ad substitutum, vt in lege. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. si verò percepti fuerunt per hæredem & recollecti post mortem testatoris, licet reperiantur non consumpti tempore mortis hæredis, non pertinent ad substitutum: cum illa non fuerunt bona defuncti: sed hæredis, quæ non veniunt in restitutione. l. in fideicommissaria. in principio. & .l. mulier. §. si hæres. cum §. sequenti. ff. ad Trebellianum. nec pertinent substituto ex directa militari, secundum magis communem conclusionem doctorum, Angel. Paul. Alexand. & aliorum in dict. l. Centurio. contra Bar. ibi quæ opinio satis probatur hic.

b ¶ *Que non fuessen de las que descienden del.* Prosequitur dicta Azo. C. de impub. & alijs substitu. in summa. columna tertia. versicu. compendio sa. cum dicit at vbi miles homini extraneo puberi posteaq; hæres extitit, substituit directo, non habetur illa consideratio, habet vel non habet matrem: nam nihil ad legem vel ad testatorem de matre eius.

c ¶ *Por las palabras sobredichas.* Ex hoc collige & ex dictis Azo. quæ retuli in glos. præcedenti substitutionem à milite factam extraneo per verba quandocunque decesserit, dici compendiosam: licet non sit ibi temporis diuersitas pubertatis, vel impubertatis: sed additionis, vel non additionis hæreditatis: imo isto casu in milite est propria species compendiosæ: vt tradit Ioannes de Imol. in.l. Marcellus. §. quidã. ff. ad Trebellianum.

d ¶ *Toda la heredad.* Non tamen venient prælegata, quæ relicta sunt à milite primo hæredi, secundum Alexan. contra Ioan. de Imol. ibi in lege. Marcellus. §. quidam. col. 2. ff. ad Trebell.

e ¶ *Quando quier que muriesse.* Potest enim miles ex priuilegio etiam post aditam hæreditatem directo substituere. & pro tempore habere vnũ hæredem, & pro tempore alium. l. milites. & ibi glos. & .l. miles ita. in princip. & in. §. ex hæredato. ff. de testamen. mili.

f ¶ *Por las palabras sobredichas.* Id est verbis directis quæ posuit suprà. Si verò verbis obliquis conciperet substitutionem, omni tempore substitutio esset fideicommissaria, vt in.l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & pupilla. Barto. in.l. Centurio. eod. titu.

g ¶ *Non heredara ninguna cosa.* Et sic post pubertatem talis substitutio expirat: ita vt neque valeat, vt fideicommissaria: quia compendiosa facta à pagano per verba directa non valet vltra tempus pubertatis nec iure fideicommissi. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & aque iure fideicommissi. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & aprobatur hic opinio Azo. C. de impub. & alijs substi. in summa. col. 3. versi. cõpendiosa. quam etiam tenet glo. in.l. in pupillari. & in. d. l. versi. cõpendiosa. quam etiam tenet glo. in.l. in pupillari. & in. d. l. verbis ciuilibus. & in. l. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. precibus. C. de impube. & alijs substitu. & in. §. qua ratione. Institut. de pupil. substi. & glo. in. c. si pater in verbo, absque deductione. de testa. libr. sexto. & istam opinionem, vt communem tenet Alexand. in. d. l. Centurio. colum. 16. cum sequenti. & Iason nume. 19. cui opinioni satis fauet dictum capitulum. si pater. vbi habetur, q̃ compendiosa verbis directis facta ob causam trahitur interdum ad fideicommissariam, innuens, quòd regulariter non possit esse fideicommissaria, reprobatur ergo hic opinio. Ioan. Andr. in dicto cap. si pater vo lentis, quod imo tunc trahatur ad fideicõmissum: quã pleriq; docto. sequuti sunt, quos refert Alexand. in dicta. l. Centurio. vbi latè insistit Decius etiam in. d. l. precibus. col. 6. nume. 17. dicit istam opinionem Ioan. And. maiori niti æquitate: quia conseruatur voluntas testatoris, qui voluit etiam facere substitutionem fideicommissariam, faciendo compendiosam: in qua etiam fideicõmissaria includitur, vt probatur in dicta lege. precibus. & licet vtatur verbis directis, quæ non conueniunt fideicommissariæ verba testatoris, debent potius impropriari: vt voluntas testatoris seruetur, vt dicit Bar. in.l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & subdit, q̃ ista opinio Ioan. Andre. maximè deberet seruari in curia Delphinali, vbi vt plurimum æquitas abundat, & voluntas testatoris inspicitur, etiam coram arbitratore, vel si persona substituta esset multum dilecta testatori, vel esset pia causa substituta: vt tradit Ioann. baptis. de. S. Seuerin. in dicta lege. precibus. quem Decius refert. limita tamen istam leg. partitarum tenentem primam opinionẽ: nisi testator in substitutione compendiosa adiecerit verbũ (sine liberis) vt si dixisset. quandocunq; sine liberis decesserit: tunc enim & si cõcipiat substitutionem sub verbis directis, trahetur post pubertatem ad fideicommissum, vt infra. in ista. l. vbi dicã. Secundo limita nisi in testamento apponatur clausula codicillaris, quæ hodie communiter apponitur in testamento: nam tunc trahetur ad fideicommissum, vt notabiliter voluit Bal. in. d. l. verbis ciuilibus. vbi etiã Angel. Imo. & Alexan. Decius in. d. l. precibus. col. 10. & probatur in l. si frater tuus. C. de fideicom. & ibi Paul. de Castr. & idem vult Guliel. Benedi. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. la. 2. in tractatu compendiosæ. col. 18. si testator verba æquipollentia clausulæ codicillari apponat, vel fauore liberorum subintelligeretur. & vide per Io. Baptis. vbi supra. & ex prædictis bene infertur, q̃ si substitutio compẽdiosa fiat in testamento puberi à pagano per verba directa, q̃ erit funditus nulla, & nihil habebit substitutus. vt etiam voluit glo. in. §. extraneo. inst. de pupilla. substi. tradit Alex. in. d. l. centurio. col. 19. ver. & ex prædictis.

h ¶ *Sin hijos.* Iste fuit vltimus casus, quem in materia huius compendiosæ posuit Azo. vbi supra. quid autẽ si istud verbũ non fuerit adiectum: sed per verbum commune, putà (substituo) paganus fecisset istam substitutionem: an tunc infra tempora pubertatis valebit iure directo, & post pubertatem iure fideicommissi? vel an omni tempore erit fideicommissoria ista. l. non aperit: quia non posuit istum casum, si substitutio tantum esset facta quandocunque decesserit, non addens si sine liberis decesserit. & Azo vbi suprà. dicit hanc substitutionẽ omni tempore esse fideicommissariam: quia verbum (substituo) adaptatur ad fideicommissum. l. generaliter. §. fin. C. de institu. & substitutio. & quia talis interpretatio rem omni tempore valere suadet. l. quotiens. ff. de rebus dub. & idem voluit glos. in. l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. precibus. C. de impube. & alijs substitu. etiam glos. in dicto capitu. si pater. & istam dicit communem opinionem Bald. in. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. & in

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquibus consilijs relatis,à Decio in dicta lege.precibus. vbi etiam refert alios istam opinionem tenentes.gloss.tamen in.§.qua ratione. In stit.de pupilla.substitutio.tenet quòd si impubes moriatur in pupilari ætate, fit directa substitutio iure pupillaris ætatis. & ita valeat & matrem excludat: post pubertatem tamen obliquetur. & istam opinionē comprobat & sequitur post alios quam plures, quos refert Alexand. in.d.l. Centurio.column. 2. & sequenti. & multi alij à Decio relati in dicta lege. precibus. colum. vndecima.Barto. in dicta lege.Cēturio. & in dict.l.precibus.tenet primam opinionem, quando mater est in medio.& Bald.in dict.l.precibus.columna secunda.& multi alij:ita quòd Franciscꝰ.de Are.consi.159.dicat istam esse magis communem opinionem:alij verò dicunt magis communem opinionem esse contra Bar. contra quos insurgit Decius in.d.l.precibus.dicens, quòd non facilè iudicari potest, quæ sit communis opinio referrꝫ; ibi quàm plures opinionem Barr.tenentes subdens quòd hæc opinio Barto.habet maguam æquitatem : & per illam iusto fœdere distinctionis opiniones concordari possunt. & quia incertum est de communi opinione, iudex qui habet iudicare de æquitate, deberet si posset componere cū matre, quòd ipsa habeat solam legitimam debitam iure naturæ : & non Trebellianicam.& quòd talis concordia, videtur iuridica in rebus valde dubijs, Gulielm.Benedict.vbi supra colum.24.& 25.audaciter asserit opinionem glossꝰ in dicto.§.qua ratione esse communem ibiq; eam late defendit,inducens aliquas absurditates, quæ resultarēt, si opinio contraria teneretur. Vt dixi: lex ista partitarum non decidit istum casum:sed casum quando fuit in compendiosa adiectum, si sine liberis moreretur, in quo casu etiam loquitur.d.capitulum. si pater.de testa.lib.sexto.volumꝫ.ista in hoc multum essent ponderis, vt etiam si substitutio tali casu concipiatur, etiam per verba directa, obliquetur post pubertatem iure fideicommissi: quæ tamen non obliquaretur, si non addito dicto verbo (substitutio compendiosa) etiam cum verbo(quandocunque)conciperetur, vt ista.l.dixit in præcedenti casu. Ergo videbatur concludendum, quòd casus iste remaneat sub dispositione iuris communis,& quòd ista.l. non decidaturimo ista.l.in fina.casu posset induci contra opinionem glossꝰ. in dicto.§.qua ratione.cum velle videatur,quòd verbum(substituo)quod est commune,tunc intra tempora pubertatis inducat directam substitutionem:post pubertatem verò fideicommissariam, quando fuit facta si sine liberis moreretur,& non alias. Ego verò arbitror opinionem glossꝰ.in dicto.§.qua ratione.esse veriorem,& magis accedentem voluntati testatoris,& dispositioni iurium & menti huius.l.partitarū: nam & si cum testator concipit substitutionem compendiosam sub verbo,si sine liberis moreretur,per verbum commune, vel directum: & posset dici sensisse de tempore post pubertatem,& non de tempore ætatis pupillaris,in quo non est verisimile pupillum habere liberos:nihilominus disponit intra pubertatem valere iure directo. & postea iure fideicommissi:ità fortiori idem videtur dicendum, quando hoc verbum non fuisset adiectum & verba communia conueniunt tam directæ quam obliquæ substitutioni : vnde nimirum si mutatis temporibus mutetur ipsa substitutio ex mente testatoris.

a ¶ *Despues de la edad sobredicha.* Id est post pupillarem ætatem : à contrario ergo vult, quòd si decedat intra pupillarem ætatem, substitutus admittatur in omnibus bonis exclusa matre & cæteris venientibus ab intestato ex pupillari contenta in compendiosa : reprobat ergo in hoc ista.l.opinionem Azo.in summa.C.de impube.& aliis substitutio. circa finem. qui interpretatur talem substitutionem omni tempore fideicommissariam:quia talibus verbis non directa : sed fideicommissaria substitutio consueuit de iure,& de facto fieri. Et nisi verba directa traherentur ad fideicommissum , nullo tempore valeret magis, quàm alio : quia etiam illud verbum (sine liberis) in mit , quod etiam in pupillari ætate substituerit per fideicommissum : quia tunc liberos habere non potest. & istam opinionem Azo. tenet glossꝰ. in lege. precibus. C. eodem. & pro ista opinione Azo.& glossꝰ. satis facit text.in lege.credendum.§.si verò mari-

fuerça. ha.

tus.ff.qui pet.tuto.allegatus ad hoc per Baldum contra quendam repetentem,vt refert Paul.in dicta.l.precibus. ista verò lex partitarum. videtur sequi dispositionem capituli. si pater.de testamē. libro sexto. vbi idem videtur probari. & ista conclusio de qua hic in ista l. tenebatur etiam per glossꝰ.& Barto.in dicta lege.Centurio. ff. de vulga. & pupilla. & Alexand. colum.5.&.6. Salycet.in dicta lege.precibus. & est de iure communi opinio cōmunis, vt attestatur Guliel. Benedict. in.d.repetitione capituli. Raynutius super dicto verbo (si absq; liberis) xand.dict.colum.sexta.& istam etiam partem tenet Oldrald. consilio.145.vbi vide.

Reuiloqua subſtitutio en latin,tãto quier dezir ẽ romance,como seguũdo esta bleſcimiento de heredero que es techo breuemente[d]. E tal sustitucion como esta se faze[e] en esta manera.Como si algund testador ouiere dos fijos menores[f] de catorze años, aquien pues dela edad sobredicha[a]: aura la madre del fijo de las tres partes de los bienes la vna,e las otras cosas[b] que de suso diximos,e todos los otros bienes[c] deue auer el sustituto de mano della, quãdo quier que muera el moço.

¶Ley. XIII. De la sustitucion aque dizen en latin breuiloqua, como se deue fazer e que

la segunda. in tractatu compendiosæ.ante penult. foli. & etiam Alexand.dict.colum.sexta.& istam etiam partem tenet Oldrald. consilio.145.vbi vide.

b ¶ *Las otras cosas.* Bona scilicet filij & iura sepulchrorum, de quibus dixi supra.

c ¶ *Todos los otros bienes.* Ex hoc videtur, quòd etiam in testamento pagani de iure isto partitarum non poterit mater vltra legitimam filij deducere quartam Trebellianicam, licet grauatus fuerit filius sub conditione,vt hic fuit si sine liberis decesserit: & licet diuersis temporibus legitima & Trebellianica veniant deducendæ, vt est quando filius non grauatur purè : sed sub conditione, vel ad diem incertum, quod videtur contra communem doctorum assertionem in lege. Centurio.ff.de vulga.& pupil.dum ponunt effectus directæ substitutionis,quos non haberet substitutio fideicommissaria : vnde infertur, quòd attento isto iure partitarum,& fori & legum Tauri: quibus permittitur libera dispositio patri in quinta bonorum , vel filio habenti ascendentes legitimos,in tertia: non sit locus illi disputationi, an filius vel pater grauatus à filio possent deducere duas quartas, legitimam scilicet & Trebellianicam, in quo articulo magis communis erat Canonistarum & Legistarum opinio, vt tali casu posint duæ quartæ deduci ex dispositione capituli. Raynuntius. de testamentis. quod plenius tangam in lege prima. & fina.titul.vndecimo.intra eadem partita. & licet à filio legaretur, vel restitui iuberetur per patrem testantem quinta pars bonorum,vel à filio tertia non posset filius vel pater deducere Trebellianicam:quia ille cui relinquitur iudicatur legatarius,vt tradit Bartolus in lege.si quis seruum.§.fina.cum.l. sequenti.ff.de lega.secundo.glo.in.l.mulier.§.fina.ff.ad Trebellia.

¶Lex. XIII.

Breuiloqua subſtitutio sit sic:talem & talem filios meos hæredes instituo & eos inuicem subſtituo & tunc si ambo sunt impuberes contineat duas pupillares & duas vulgares subſtitutiones:ita quod aliquo eorum non adeunte admittitur alius pro vulgari:& si adeat & in pupillari ætate decedat admittitur subſtitutus per pupillarem subſtitutionem.hoc dicit.

d ¶ *Breuemente.* l.cum in testamento.§.hæc verba.ff.de hæredibus instituendis.

e ¶ *Se faze.* Fit etiam reciproca verbis de quibus in.l.si fundum sub conditione.§.his verbis.ff.de legat.primo.Bartolus in lege.Lucius.colum.1.ff.de vulga.& pupilla.vbi etiam vult quòd fiat etiam iuxta formã. l.Titius.ff.de hæredib.instituen. quid autem si fiat vltimo morienti. an ex hoc inducatur reciproca subſtitutio. vide.l. Titia Seio. §. Seia. ff.de legat.secundo.plene per doctos.signanter Socinum in.l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebellianum.&.l.vel singulis.ff.de vulga. & pupilla.&.§.vel singulis.Institu.de pupilla.subſtitutio.& vltra prædicta ad materiam.d.§.Seia libertis.quæ est multum practicabilis vide Socin.consilio.113.ad fin.volu.primo.& consil.238 penul.& fin.colum.2. volu.& eodem volu.vbi latissimè consil.249.colum.4.5.6.&.7.& consil.104.col.5.&.7.3.volu.vbi vide etiam Decium consi.238.in prim. dubio.& vide q̃ not.Bar.in.l.quandiu.la tertia.ff.de acquir.hæredita. & not.consilium Alexan.91.volumi.1.& eo.volu.consil.105. & consilio. 14.volu.quarto.colum.penult.& fi.

f ¶ *Dos fijos menores.* Adde legem.iam hoc iure.ff.de vulga.& pup.& ponit de filijs gratia exempli,& vt ostendat quatuor subſtitutiones subista breuiloqua cõtineri, nam etiam extraneis ita subſtitui potest.l.cũ

in testamento.§.hæc verbã.ff.de hæredib. instit. item ideo hic dixit menores de quatorze años:quia aliud esset,si vnus filiorum esset pubes:alter verò impubes,vt in.d.iam hoc iure.&.l.2.&.l.quãuis.C.de impube.& alias subſti.l.in testamento.C.de testa.mili.& potest contingere ista disparitas tripliciter : nam aliquando hæc subſtitutio fit personis disparib⁹ ab initio & semper, aliquando personis disparibus ab initio: sed non semper : puta, quia postea supeuenit æqualitas , aliquãdo fit personis paribus ab initio, quib⁹ postea inæqualitas cõtingit, quæ singula prosequẽs vt per Guliel. benedict. in repe.c. Raynuntius. de testa.super verbo si absq; liberis.la.2.in tractatu breuiloquæ. col.13. cum sequentibus. Et aduerte,quia quando vnus filiorum esset pubes,alter impubes, licet in breuiloqua seu reciproca subſtitutione adiungeretur compendiosa:vt quia testator dixerit,quandocunq; decesserint: tamen propter vniformẽ determinationem talis reciproca cum compendiosa non continebit pupillarem subſtitutionem,vt est de mente Bar.in.l.Lucius.col.2.versi.sed quæro quando.ff.de vulg.& pupil.& tenet Ang. in consi.151.incipit quidam Nicolaus.& Petrus de Anch.consi. 68.incipit subſtituter,& ad plenum.& Socin.consi.290.incipit qñ præsens consultatio.volu.2.col.2.vbi dicit istam esse veram & communẽ conclusionem.& adde in ista materia,quæ dixit Alex.post Bart.in.d.l. Lucius.col.3.versi.quid autem si testator.

a ¶ *Quatro sustituciones.* Item etiam potest esse,q̃ contineat octo, vt si fieret duobus filiis impuberibus mente captis,si subſtitutio concipe retur per hæc verba quandocunq; decesserint: cosinuicem subſtituo nam contineret duas vulgares & duas pupillares & duas exemplaret & duas fideicommissarias.Bar.in.d.l.Lucius.col.2.ff.de vulga.& pupil.& est communis conclusio secundum Alex.ibi.& istæ subſtitutiones sunt expressæ generaliter licet tacitæ specialiter secundũ Bart. in.d.l.Lucius.& limita secundũ Alex.ibi in verbo subsequenter quæ rit hic Bar. Quid autem si cum reciproca non iungeretur cõpendiosa est tamen clausula codicillaris in testamento vbi tãtum continet reciproca,an virtute clausulæ codicillaris subſtitutio reciproca comprehendat fideicommissariam? Socinus consi.6.volu.3.incipit in præsenti consultatione.tenet q̃ sic in prima.& in.2.col.quem vide distinguentem in hoc post Philip.Corneꝫ.in.l.si frater.C. de fideicommiss. & volentẽ,q̃ in clausula codicillari dicatur,q̃ si non valet vel valebit iure directo,valeat iure fideicommissi. vide ibi per eum.

¶Ley. XIIII.

Fideicommissaria subſtitutio sit sic:talem hæredem instituo & rogo vel mando seu volo q̃ post tãtum tempus restituat hæreditatem Titio : tunc institutus restituens potest sibi quarcam Trebellianicã retinere:sed si adire recuset vel restituere,cogitur per iudicem ad instantiam subſtituti hoc facere.h.d.

b ¶ *En se.* Adde.t.a.&.§.fi.insti. de fideicommiss hæredi.& q̃d habetur in.l.fin.C.de fideicom.

c ¶ *Establezco.* Est enim necessaria hæredis institutio, vt in.§.in primis. inst. de fideicommiss.hæred.& hoc quando constat voluisse testatorem facere testamentum:alias secus.vt in.§.præterea.inst. eod. hodie in regno indistinctè tenebit fideicommissum & si constet testari voluisse,& nullam fecerit hæredis institutionem , vt colligitur ex.l.1.tut. zlib.5.ordina.rega.

d ¶ *Ruego.* Quecunq; verba siue deprecatiua siue præceptiua sufficiũt, vt hic.& in.l.omne verbum.C.commu.de lega.& in.§.fi. inst.de singul.reb.per fideicommiss.relict.l.sc guola.ff.ad Trebellia.

e ¶ *Fasta tiempo.* Intellige si testator ita voluit nam si iuberet statim hæreditatem restitui,adimplendum ita esset,vt in.§. cum igitur. inst.de fideicommiss.hæred.quid autem,si quis grauetur de restituendo post certum tempus,veluti post mortem suã alteri : & interim sic grauatus deportetur,seu eius bona publicentur,an fiscus capiet bona vsq; ad mortem naturalem condemnati,& postea restituet, vel an fideicommissarius posset statim condemnatione facta petere bona iure fideicommissi?text. est q̃ interim fiscus capiat in.l.statius florus.§. Cornelio feli. ff. de iur.fisci. &.l. ex facto. §. ex facto.ff.ad Trebellia. facit. l. diui fratres. ff. de iur. patro.& q̃ hui⁹ l. argu. &. d.§. Cornelio Feli ci.no. Bald.in l. antiquitas. in fi.C.de vsufru. Limita tamen istam cõclusionẽ, nisi testator prohibuerit alienationem præcipiens,vt bona remanẽãt in familia,seu si constaret ipsum voluisse, quòd bona etiam viuente instituto non transirent in alium:nam tunc statim admitteretur fideicommissarius,& fiscus excluderetur.l.imperator.in princ.& ibi Barto.ff.de fideicommiss.liberta.& tradit latè & notabiliter Alexand.quem vide primo volumi.consilio.23.incipit optime consideratis. Item & si grauatus restituere hæreditatem post mortem suam , intret monasterium,licet censeatur mortuus mundo,vt in.l.deo nobis. C. de episcopis & cleri. non tamen admittetur subſtitutus , nisi eo naturaliter mortuo.l.cùm pater.§. hæreditatem.ff. de lega.secundo.Bartol. in.d. §.Cornelio Felici.quod intelligit & limitat Bartol. in. d.§. hæreditatem.nisi intrasset monasterium minorum , qui nec in particulari neque in communi possunt habere proprium.per Clementinam.exiui de paradiso.de verbo.significa.& idem vult Ioan. de Platea. in.l.1. C.pœn.fisca.credi.præsert.ad fin.lib. decimo. C.& fideicommissum relictum simpliciter post mortem aliquorum, an intelligatur post mortem omnium vel an admittatur subſtitutus statim ad partem cuiuslibet morientis? vide.l.Lucius.§. Caio. ff.ad Trebellia. &.l.codicillis.in princip.& ibi Barto. notabiliter.ff. de legat. secundo. &.l. hæredes mei.§.cùm ita.vbi Barto.& docto.ff.ad Trebellia.& communis videtur resolutio,quòd si subſtitutio fiat post mortem plurium,etiam in tota hæreditate subſtitutus admittatur , post mortem cuiuslibet ad illius partem : cùm hæc pluralitas resoluatur in plures singularitates.l.fissa.§.fina. ff.de condition. & demonstratio. l.secunda. ad finem. ff.de condit. instit. quæ tamen conclusio limitatur , nisi adsit persona, quæ ex verisimili mente testatoris sit subſtituto præferenda : tunc enim mors omnium erit expectanda, & inter subſtitutos censebitur subſtitutio reciprocè facta, ex ratione.l.penulti.C.de impuber. & aliis subſtitutio. vbi Alexand. & Decius.colum.penultima.Barto.& Imol.in dicto.§.cum ita.vbi Socin.fatetur hanc esse communem opinionem.& adde Curtium Iuniorem consilio quadragesimotertio. numero nono. Aduerte etiam quod fideicommissum in dubio videtur relictum ab ipso instituto,licèt post eius mortem relinquatur,l.cohæredi. verſicu. quòd si hæredem.& ibi not.Barto.ff.de vulga.& pupilla.& probatur in.l. duodecima.3.eodem.An autem fideicommissum relictum post certum tempus,vel sub conditione possit restitui ante diem , vel pendente conditione? vide notabi. & magistralem text. in.l. filiusfamilias.§.Diuus Seuerus.ff. de legat. primo. & ibi Bart. &.l. post mortem.C.de fideicom.

f ¶ *Todo ome.* Ita quòd habeat testamenti factionem actiuam, vt subiicit:de quibus habes in.l.1.titu.primo. eod. partita.& per glo.in.l.si quæramus.ff.de testa.per Abb.in rubri.de testa.

g ¶ *A cada vno del pueblo.* Et etiam ipsis ciuitatibus & populis.l. omnibus.ff.ad Trebel.& etiam collegijs vel ecclesijs cæteris q; pijs locis.l.1. C.de sacros.eccle.Itẽ & fratrib⁹ ordinis minorũ,nõ vt bona retineãt: sed vt illa vẽdat,vt pretiũ in alimẽta,seu aliã necessitatẽ suã cõuertãt, secundum Bar.Alex.& docto.in.l.apud Iulianum.§.fin.ff.de legat.1. quos sequitur Abb.in.c.recolentes.de stat.mona. vbi dicit , quod si

Universidad de Deusto
Biblioteca

emptorem non reperirent, tenerentur illa bona dare pro Deo, vel aliter extra manus ponere & omnino dimittere. Et aduerte, quòd si relinqueretur fideicommissum omnibus hominibus talis ciuitatis, vel loci: videtur relictum non ipsi ciuitati, sed singulis habitatoribus ciuitatis. l.1. in fin. ff. de collegillici. & peristum textum. hoc asserit Guliel. Benedict. in repeti. capi. Raynutius. de testamẽ. super verbo, si absq; liberis more retur. la.2. col.4. sed contra hoc est tex. in l. ciuibus. ff. de rebus dub. vbi habetur q̃ legatum factum ciuibus, ipsi ciuitati videtur relictũ: per ciues nanq; ciuitatis ciuitas repræsentatur. l. Lucius. §. ciuibus. ff. de lega. 2. & tenet Abb. in c. requisisti. circa fin. de testa. & vt considerat Socinus. in. d. l. ciuibus. cum legata fiant ob merita præcedentia vt in. l. nec adiecit. ff. pro soc. & in. l. qui filiabus in princi. ff. de lega. 1. ideo potius cẽsetur factum legatũ ciuitati, in qua possunt cadere merita præcedentia: quæ tamen non possunt considerari in particularibus ciuibus omnibus, vnde in dubio hoc est sequendum, secundũ eum. Procederet ergo dictum Gulielm. quando ex coniecturis alias constaret non ciuitati: sed hominibus ciuitatis fideicommissum fuisse relictũ: qñ tamen vniuersitas seu collegium esset reprobatum: tũc non colligio: sed ciuibus deberetur. l. cùm senatus. ff. de reb. dub. si verò fideicommissum relinquatur canonicis talis ecclesiæ: tunc non ecclesiæ: sed ipsi collegio canonicorum acquireretur secundũ Abb. & Cardina. q. 10. in. d. c. requisisti.

a ¶ *Defendido.* vt quia est incapax passiuè iuxta id q̃ habetur in. l. 4. titu. 3. supra ead. parti. & per glo. in. §. legari. inst. de lega. & ex ista. l. videtur approbari opinio glo. in. l. eam quam. super verbo cognitor. C. de fideicom. quæ ibi approbatur per docto. communiter vt non valeat fideicommissum vniuersale relictum ab incapace instituto, quando in totum erat incapax, & si grauetur, vt statim restituat. qđ etiam videtur fuisse de mente Azo. in summa. C. ad Trebellia. col. 1. versi. quid si instítutus. licet non bene se firmet. & eius fundamenta reassumpsit glo. in. d. l. eam quam. vbi Bal. hoc tenet expresse in spurio à patre instituto. & idem tenet Ioan. de Imo. in. l. si quis solidum. ff. de hæred. instit. & Alexan. in. l. cogi. §. hi quisolidum. ff. ad Trebellia. contra Nico. de Neapol. qui tenebat contrarium. Aduerte tamẽ: quia cum præcipuum fundamentum gl. & doctorum sit, q̃ cum institutio non valeat, quæ est initium & caput testamenti, vt inst. de lega. §. ante hæredis & supra. ead. parti. tit. 3. in summa. nihil in testamẽ toscriptum valere debeat. l. proximè. ff. de his quæ in testa. delen. attẽta ista ratione, videtur q̃ attento iure regni, de quo in. l. 1. tit. 2. de los testamentos. lib. 5. ordina. rega. q̃ illa opinio communis non procedat: cum velit dicta. l. ordinamen. q̃ etiam deficiente hæredis institutione legata, & fideicommissa debeantur: & licet illa. l. dicat, si el heredero no quisiere acceptar. &c. idem videtur velle, & si adire nõ poterit propter incapacitatem, vel alias sicut videmus subintelligi in illo verbo (substitutionis vulgaris) si hæres non erit: siue hoc eueniat ratione voluntatis, vel impotentiæ: cum eadem sit ratio, vt tradit Barto. in. l. 3. §. fina. ff. de libe. & posthumis. vbi ponit exemplum in spurio instituto. Item etiam, quia substitutio in casu voluntatis includit casum impotentiæ. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthumis. l. fina. secundum lecturam Rayne. & Barto. C. de institutio. & substitutio. & dixi in lege secunda. supra eodem. in glos. super verbo, esso misino. & quod dixi in filio spurio instituto, attenta æquitate canonica capituli cum haberet. de eo qui dux, in matri. quam poll. per adul. quam etiam visa fuit sequi. l. quinta. titul. decimonono. quarta partita. & ibi dixi non procederet dicta communis conclusio, eo quòd sit capax respectu alimentorum. & ita tenet Alexan. in. d. §. hi qui solidum.

b ¶ *Este que es rogado.* Et si conditio fideicommissi veniat postmortem grauati, tenentur hæredes grauati. vide per Bartol. in. l. sed si sic. ff. de lega. tertio. & Alexand. consi. 22. ad finem. 3. volumi. & quid si dies cedat viuente fideicommissario, qui postea decesit ante additionem vel coactionem? vide. l. ille â quo. §. 1. vbi glo. & docto. ff. ad Trebel. & l. Seyus saturninus. eod. titu.

c ¶ *La herencia.* Et an in restitutione talis fideicommissi veniant prælegata? vide. l. Marcellus. §. quidam. & ibi Barto. & l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebellia. & tetigi supra eodẽ in. l. 2. & vide. l. cum virum. C. de fideicom. vbi glos. distinguit an prælegata præcedant fideicommissum, vel sequantur: quæ ibi communiter approbatur. & idem per glos. in. d. §. quidam liberis. vbi Alexand. dicit istam esse communem opinionem. Et aduerte quod eo casu, quo alias prælegata non venunt in restitutione fideicommissi, vt est quando facta fuit mentio de portione hæreditatis, vt in dicto. §. quidam liberis. tamen quando maior pars hæreditatis continetur in prælegatis, veniunt prælegata in fideicommissum: quia talia prælegata in effectu succedunt loco portionis hæreditatis secundum Bartolum in dicta. l. quid ergo. la. 2. per illum text. ff. de lega. 1. & in. l. ex parte. §. intelligitur. ff. famil. hercis. & in. d. §. quidam liberis. Bald. in. d. l. cum virum. colũ. 2. & istam dicit esse communem opinionem Decius consil. 254. incipit, viso puncto. vbi hoc eleganter extendit & si prælegata facta sint aliquibus, vt faciant de eis ad voluntatem suam. vide ibi per eum debita tamen à testatore hæredi, licet prælegentur non veniunt in restitutione fideicommissi: nisi specialiter dicatur. & tunc quarta Trebellianica ad talia debita sufficiat, vt in. l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia. donationes vero, etiam, quæ morte defuncti confirmatæ fuerunt, non veniunt in restitutione fideicommissi. l. sequens quæstio. ff. de leg. 2. nisi sint testamento confirmatæ vel fit specialiter dictum, quod verò datur hæredi causa conditionis implendæ, non venit in tali restitutione. l. qui hæredi. §. 1. & ibi Barto. ff. de conditio. & demonstra. & quid in donatione inter viuos, quæ sit filio vide per Bald. in. d. l. cum virum. verũ quæro nunquid. in substitutione hodie per. l. 17. in ordi. Tauri. in retio teneret donatio facta filio in potestate, vt dixi in lege tertia. titu. 4. 5. partita. vnde non veniret in restitutione fideicommissi. Item non veniunt in restitutione fideicommissi ea, quæ quis iudicio defuncti, non percepit. l. cùm quis. & ibi Bart. ff. de dot. præleg. & non veniunt nisi ea, quæ quis habet ex vltima voluntate. l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. 3. & per Iaso. in dicta lege. cum virum: venit tamen quod hæres debebat defuncto vide. l. penulti. in principio. ff. ad legem Falcid. Quid autem de eo, quod capitur ex substitutione vulgari, pupillari, vel exemplari, compendiosa vel ex iure accrescendi? vide per Bartolum in dicta lege. Marcellus. §. quidam. vbi etiam vide per Paulum de Castr. quid si captum sit ex alio fideicommisso vniuersali. & adde quod not. Bartol. in. l. liberto. §. filium. ff. de annu. lega. & Decius consilio. 80. incipit, visis duobus consilijs. & Bartolus in lege. ita tamen. §. qui suspectam. ff. ad Trebellianum. Bald. in lege. ex tribus. C. de inofficioso testamento. & in dicta lege. cum virum. & an veniat hæreditas delata seruo hæreditario? vide. l. quidam ita. §. si quis. ff. ad Trebellianum. & an veniant fructus percepti iacente hæreditate? vide per glossam in lege. in fideicommissaria. ff. ad Trebellianum. & glos. in lege. in fideicommissi. in princip. in verbo (non lucrum). ff. de vsur. & per Alexand. in dicta lege. in fideicommissaria. columna quinta. vbi concluditur, quòd venient tales fructus in restitutione fideicommissi. & vide in materia regulam, quam ponit Bartol. per glossam ibi in lege. si patroni. ff. eodem. & eodem titulo. l. debitor. §. fina. & an veniant dos per patrẽ & data, vel promissa filiæ? vide. l. à filia. & ibi Pau. de Castro. ff. eodem. & vide omnino quod not. Bartol. in. l. scæuola. ff. eodẽ. an autem veniat, quòd ex pacto de reuendendo hæres habuit? vide per Decium consil. ducentesimo trigesimo octauo. incipit, proponitur, quòd nobilis domina. columna fina. vbi consuluit quòd licet quia facta recuperatione dicuntur esse apud hæredem ex causa prima. allegat Barto. in. l. in diem. ff. de aqua pluuia. arcend. debet tamen fideicommissarius secundum eum soluere pretium quod dedit hæres: quia videtur reemisse de suis pecunijs, prout in dubio præsumitur, vt not. Barto. per illum text. in. l. secunda. C. pro socio. & an quæ reperiuntur in hæreditate grauati præsumantur fuisse hæreditatis, quæ fuit relicta per fideicommissum, tangit Socinus consilio ducentesimo quadragesimonono. columna fina. secundi volumi. incipit, materia præsentis consultationis, faciunt nota. per Andream de Iser. de controuer. inter mascul. & fœmi. de beneficio. columna fina. & per Specula. titu. de loca. §. nunc aliqua. versicu. quinquagesimonono. & 62. & quæstione. 76. & quæ Decius. consilio. 146. tertio dubio. & Alexan. consilio. 55. columna octaua. quarti volumi. Socinus consil. 167. ante penul. & penul. colum. secundo volu. & an id, quod filius percepit, agens ad supplementum legitimæ, computetur in eo quod sibi debet restitui iure fideicommissi? vide Barto. q̃ sic per text. ibi in. l. liberto. §. filium. ff. de ann. lega.

d ¶ *Al otro.* Et si viuente fideicommissario fideicõmissum sit delatum, transmittitur ad hæredes, secundum Bart. qui bene hanc conclusionẽ probat, & sequunt ibi doct. in. l. cũ filio. in prin. ff. de leg. 1. & limita & intellige, vt per Bar. & Pau. de Castr. in. l. quidã ita. in princi. vbi bonus tex. ff. ad Trebel. fideicommissum verò conditionale ante euentum conditionis, non transmitteretur. vt in. l. vnica. §. sinautem sub conditione. C. de cadu. toll. quod etiã gl. in. l. vnica. C. de his qui ante apertabu. voluit procedere, etiã si esset de liberis ad liberos. & ita cõiter tenetur contra glos. quæ contrarium voluit in. l. is cui. §. fi. ff. de actio. & obligatio. vt adducit Bald. in. l. si in personam. C. de fideicommiss. & Guliel. Benedict. in repeti. cap. Raynutius. super verbo si absque liberis. la. 2. in tractatu fideicommissariæ substitutionis, folio totius repetitio. 342. columna secunda: non potest tamen ius fideicommissi vniuersalis cedi & delegari. & sic procuratori in rem suam non potest fieri restitutio fideicommissi, vt probatur in. l. si mulier ita dotem. §. ex asse. ff. de iure dot. dicit tamen Ange. in. l. apud Iulianum. §. vtrũ. ff. ad Trebellia. & sequitur Paul. de Castr. in. l. restituta. in princ. eodem titul. quod procurator in rem suam vt cessionarius, cui fideicommissarius cessit iura sua, bene potest petere vt cedenti fiat restitutio ad commodum cessionarij, licet non possit petere, vt fiat sibi per. d. §. si ex asse. & quòd ita obtinuit Bononiæ. Aduerte tamen, qđ de æquitate iuris canonici, vt inferius tangam: non videtur opus esse aliqua actuali verbali, vel reali restitutione fideicommissi: imo illo die fideicommissi cedente hæreditas transit ipso iure in fideicommissarium substitutum, vt est text. & ibi ad hoc ponderauit eũ Bald. col. 6. in capit. in præsentia. de probatio. & secundum hoc iura iam competentia fideicommissario cedenti transirent in cessionarium, qui posset petere: vt actualiter sibi tradatur. Cogita tamen, quia per hoc non videtur recedendum à dispositione. d. §. ex asse & à doctrina. Angel. ad quòd faciunt dicta Paul. de Castr. in. l. quita. §. primo. ff. ad Trebellia. super glo. quæ incipit ergo. procuratori tamen fideicommissarij habenti ad hoc speciale mandatum, bene potest fieri fideicommissi restitutio: & tunc iura recta via in fideicommissarium transeunt: nec momento resident apud procuratorem. d. l. qui ita. §. 1. ff. ad Trebellia.

a ¶ *La quarta parte.* Hæc vulgo dicitur Trebellianica, quæ inducta fuit per senatusconsultum Pegasianum, vt in. §. sed quia. Inst. de fideicommiss. hæredi. & de ista habetur. ff. & C. ad Trebellia. & in capit. Raynuntius. de testa. & c. Raynaldus. de hac etiam habetur in. l. fin. tit. 11. ea. parti. vbi vid. quæ in materia huius quartæ deo dante dicã.

b ¶ *Apremar el iudgador.* Et sic iudicis officio fit ista coactio, vt est in §. quia autẽ. inst. de fideicommiss. hæredita, l. quia poterat. ff. ad Trebellia. q̃ si adiit et sponte cogeretur hæreditatem restituere, actione directa vel vtili ex eo testõ. gloss. in. l. restituta. §. 1. ff. ad Trebellia. & in. l. ex ea. C. eod tit. Barto. in. l. si legatarius. §. 1. & in. l. non est cogendus. ff. ad Trebellia. & quando seruus institutus posset cogere hæredem adire, vide distinctionem Barto. in. l. si res aliena. §. seruus. ff. ad Trebellia. & hæres qui coactus adiuit, potest cogere fideicommissarium, & eius hæredem, vt hæreditatem recipiat: & si hæredem non reliquit, bona vendi debent, & creditoribus assignari. l. postulante. in princip. ff. eod. hæres nanque debet manere sine incommodo. l. quia poterat. eodem titu. vbi etiam habetur, q̃ hæres, qui coactus adiit, non habet quartam Trebellianicam adde. l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. eod. & ab illa. l. quia poterat. vsq. ad. l. ex facto. videbis multa circa istam coactionem hæredis. & in. l. nam quod. §. qui compulsus. videas per Paul. de Castr. vsq; ad quod tempus possit pœnitere recusans adire, vt possit habere hanc quartam. & legit illum. §. fub. l. apud Iulianũ. an autem qui coactus adiit, non solũ perdat quartam. sed etiam ius dicendi fideicommissum esse nullum, videtur de mẽte Barto. in. d. l. apud Iulianum. §. si de testamento. ff. ad Trebellia. q̃ etiã perdet istud ius dicẽdi nullum, qđ Paul. de Castr. dicit ibi esse singulare: sitamen esset verum. & de veritate huius dicti, dicit se dubitare: & non decidit. tu vide illum text. nã ex eo decidi tur ista quæstio meo iudicio, vt licet hæres coactus adeat, adhuc possit dicere de nullitate fideicõmissi: hodieverò in regno isto propter dispositionẽ. l. 1. ordina. tit. 2. li. 5. l. 1. ex ipsa lege hærede nolẽte adire, vel repudiante: hæreditas vadit ad substitutũ fideicommissariũ, vnde cessabunt hodie istæ subtilitates & anfractus iuris eõis super coactione hæredis adire nolentis, & illi circuitus inanes, in quo. d. l. ordinamenti sequuta fuit æquitate iuris canonici, de qua dixi supra. in glo. super parte. al otro. secundũ quã æquitatẽ vt dicit Guliel. benedict. in. d. versi. absq; liberis. iudicat in parlamento Tholosæ, erant etiam de iure antiquo aliqui casus, in quibus actiones transibant in fideicommissariũ, etiã absq; alia restitutione, quos vid. in. l. pe. §. cum autẽ. & ibi per gl. C. ad Trebelli. & per Alex. in. l. 1. §. sed & quotiens. ff. eo. in quibus neq; etiã in aliis hodie de iure regni nõ transit possessio, nisi restitutione facta. gloss. in. d. §. sed & quotiens. cum aliis allega. per Bal. in. d. l. pe. in. q. finali.

E por desuiar los herederos deste peligro e deste daño: touieron por bien los sabios antiguos, que pudiessen ante auer consejo que reseibiessen la heredad, si les era pro, o daño en tomarla. Onde pues mostramos en los titulos ante deste, de como los herederos, puedẽ ser establesci dos en los testamentos: queremos aqui dezir, de como pueden demãdar plazo, para demandar consejo, si reseibirã la heredad en que los establescieron. E mostraremos que cosa es este plazo. E a que tiene pro. E quien lo puede demandar. E aquien. E quãdo: e quanto tiẽpo deue ser otorgado, para tomar consejo. E en que manera deue tomar la herencia del finado, si el entẽdiere q̃ le es prouechosa o desechar la, si la non quisiere.

¶ *Ley. I. Que cosa es plazo quel heredero deue auer para consejarse si tomara la herencia, o nõ e a que tiempo, e aquiẽ lo puede demãdar, e a quien non.*

DEliberare en latin, tanto quier dezir en romance, como auer ome acuerdo por si mismo, o con sus amigos[c], si es bien de fazer aquella cosa, sobre que tomo plazo para consejarse. E tiene grand pro[d] este de

Titulo. VI. De como

los herederos puedẽ auer plazo, para cõsejarse, si tomaran aquel heredamiento, en que fueron establescidos herederos o non: e como se deue fazer el inuentario. Otrosi como deue ser la muger guarda da, despues de muerte de su marido, quã do dizen quo finco preñada del.

ELigros e trabajos muy grandes alas vezes vienẽ a los herederos, quando son dañosas las herẽcias en que fueron establesci dos: e mayormẽte si las debdas, e las mãdas, que son a pagar, son mayores, e mõ tan mas, de quanto vale el heredamiẽto. como el testador mando: sacando ẽde la quarta parte[a] de toda la herencia, q̃ puede tener para si. E esta quarta parte es llamada, en latin trebellianica. E si este que assi fuesse establescido por heredero, nõ quisiesse reseebir la heredad, o despues que la ouiere reseebido non la quisiere entregar al otro, puede le apremiar el judgador[b] del logar, que lo faga.

Titulus. VI.

¶ *Lex. I.*

Deliberare idẽ est quòd cũ amicis consilium an recipiat hereditatẽ quis habere: & prodest vt in formẽt deliberans an sit ei lucrosa vel dãnosa hæreditas: qm̃ deliberationẽ põt habere is cui hæreditas est delata: sed si seruus est institutus eius dñs petere debet deliberationẽ & si minor, eius curator: & debet peti ante additionem hæreditatis. h. d.

c ¶ *Con sus amigos.* Sequitur dicta Azo. in summa. C. de iure deliber. col. 1. ver. deliberare.

d ¶ *Gran pro.* Deliberatio indiscussos hominũ calores refrenat: & à malo iudicio retrahit. c. anteriorũ. in prin. & ibi Archidia. 2. q. 6. & in auten. de appella. & intra q̃ tempo. colla. 4. in princ. & vide Aristotel. 6. ethicorũ. c. 7. & dicit Bal. in. l. cum precũ. C. de libera. cau. q̃ vbi præcessit deliberatio præsumitur, q̃ confessio fuit facta ex certa sciẽtia, & adde Bal. in. l. accusationẽ. col. 3. C. de accusatio. & gloss. in. c. si quis iratus. 2. q. 3. dicentem per tex. ibi q̃ ibi non erratur vbi ex deliberatione aliquid fit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *A los otros.* Idem dicit in fideicommissario vniuersali, in quem transeunt omnia onera, secundum Barto. & Paul. de Castr. quem vide in. l. i. § ait prætor. ff. de iur. deliber. licet legatario non detur, vt ibi dicit glossa.

b ¶ *La mayor partida de la herencia.* not. hoc quia non ita bene aperiebatur per. ll. iuris communis, q̃ terminus ad deliberandum peti debeat corã iudice, vbi est maior pars hereditatis. facit l. si fideicommissum. in principio. ff. de iudi.

c ¶ *Ante que se otorguen.* Adde. l. si curatoris. C. de iure delibe.

d ¶ *Las cartas.* intellige tam de debitis quam de creditis. & vt exhibeantur instrumẽta creditorũ hæreditatis fiet proclama, vt infra tale tempus exhibeantur vt hæres deliberans possit inspicere vt dicit glo. Bar. & Paul. in. l. Aristo. ff. eo. & post terminum non audientur creditores si non exhibuerint. l. i. §. cum igitur. ff. si cui plus quam per. l. Falci. & facit secundum Ange. in. d. l. Aristo. q̃ si actor in libello faciat mentionẽ de aliquibus instrumentis, possit petere reus: vt illa exhibeat: vt deliberare possit, & q̃ alias non tenebitur respondere. & est practica Innocen. in. c. a. de probat.

e ¶ *Sierno.* Et si delata sit hæreditas monacho, Abbas & non monachus petet tempus ad deliberandum: cum iura loquentia in seruis, locum habeant in monachis secundum Innocent. in capitu. cum olim. de priuile. maxime quia & Abbas solus potest adire hæreditatem sine monacho, vt not. Innocen. in capi. i. de probat. in fin. glossæ. magnæ. Paul. de Castr. in. l. i ff. de iure deliber.

f ¶ *Menor de veynte e cinco años.* Non ita bene expressum reperies de iure communi. nam l. ait prætor. ff. eodem. loquitur in pupillo, & non in adulto: imò videbatur, quòd sicut adultus per se potest adire hæreditatem. vt in. l. puberem. C. de iure delib. l. 3. infra eo. in fi. ita etiam posset petere terminum ad deliberandum: vnde videtur q̃ ista. l. debeat intelligi in adulto habente curatorem. l. si curatoris. C. de in integrum resti. mino. nam si non haberet: sicut posset adire, posset etiam à iudice petere tempus ad deliberandum.

¶ *Ley. I I.*

Quando tempus deliberandi petitur â rege: Rex concedit annum: sed si petatur à iudice loci, vbi est maior pars bonorum hæreditatis: indulget nouem menses. vel minus, si sibi visum fuerit: non tamen minus, quàm centum dies: & si hæres intra tempus deliberationis indultum moritur eius hæres habebit reliquum tempus quod superest. Si verò post tempus illud moritur, si non erat mortuus de liberis eius hæres repellitur, si autem erat de liberis admittitur hæres eius tempore ipso non obstante. hoc dicit.

g ¶ *Vn año.* Ortum habet à. l. fi. §. & hæc quidem. C. de iure deliberan.

h ¶ *Nueue meses.* An procedit hoc, etiam si hæres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendam bonorum possessionem dabatur annus. vt in. l. prima. per totum. & in. §. largius. ff. de succesſo. edict. & iubetur iudici in præfixione huius termini imitari prætoris edictum, vt in lege. si quis instituatur. §. i. ff. de hæredi. instituen. docto. communiter vellẽ videnti, q̃ non possit minus anno dari liberis: vt tradunt Alexan. & Iaſ. in rubrica. C. de succeſſ. edict. sed Ludo. Roma. in. l. quandiu instituta. ff. de acquirẽ. hæredi. & consil. 493. incipit, in casu consultationis propositæ aduertendum. vult, q̃ non habita distinctione inter hæredem suum vel extraneum: hodie tantum dentur nouem menses: per tex. in. l. fi. §. sed quia quidam. C. de iur. delibe. Ad quem tex. respondent Alex. & Iaſo. vbi supra. quod loquat in extraneo hærede, videl de mente huius. l. partitarum, q̃ tam hæredi de liberis, quam extraneo tantum assignentur nouem menses: & non annus ille, qui datur de iure prætorio ex eo quia ista. l. vt patet ex ipsa. ne loqui videat in vtroque: & q̃a iste. ll. partitarum non curarunt de illis bonorum possessionibus inductis à iure prætorio.

¶ *Cient dias.* Adde. l. ita quæ. ff. eodem. sed an post lapsum termini assignati potest adire, si adhuc vtur adire. tex. cum glossa. & quid non in. l. quandiu. infra. ff. de acquir. hæredi. licet nullo modo tempus perpetuo possit adiri. licet. C. de iure deliberandi. & de re deliberan. dixit tamen in hoc Bald. in rubri. C. de succeſſ. edict. vnum verbum singulare, quod hoc non prodest omnibus, sed solum creditoribus ad quorum petitionem est terminus assignatus. argumẽt. l. de attente. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. versic. contumax autem. & l. fin. vbi ne menti hoc dictum Bald. non enim reperio docto. ibi qui in hoc contradicant: si verò terminus statuatur ad petitionem substituti, vel elapso termino videtur hæres repudiasse, seu habetur pro repudiante. vt in dict. l. quandiu. & ibi glo. & Barto. & idem Barto. in. l. si quis fuerit. ff. de iure delib. & in. l. filij mater. ff. ad Tertul. Aduerte etiam, quòd si hæres sit de liberis, videtur quòd ex lapsu termini sibi præfixi ad deliberandum, non excludatur à successione per istam legem partitarum. in fine. vbi dicam. quid aũt si motu proprio hæredis, & non ad instantiam alterius petita esset dilatio ad deliberandum. Cynus & Fulgosius in lege fina. versicu. finautem hoc. C. de iure deliberand. dicunt, quòd tunc procedet ille text. scilicet, quòd habetur pro adeunte elapso termino, quod limita & intellige vt per Alexand. ibi quando tempus ad deliberandum fuit datum integrum: secus si fuerit per iudicem abbreuiatum: quia tunc secundum eum etiam si datum esset ad instantiam substituti, non videretur repudiare, vide ibi per eum qui & aliis modis etiam dictam limitat conclusionem. Aduerte etiam, quòd si hæres dicat: credo hæreditatem esse respuendam: si cum his verbis transeat cursus trium mensium, inducitur repudiatio, vide in. l. fin. in principio. cum glo. ibi super verbo, melius. & ibi Barto. & Paul. & Alexand. C. de iure deliber.

k ¶ *Alomenos.* Innuit, quòd iste terminus non possit per iudicem abbreuiari: non enim hæredes sunt præcipitandi. vt in lege prima. & largius. ff. de succeſſ. edict. & ita tenet Bartol. in lege. si quis instituta. ff. de hæredibus instituendis. dicens, quòd ex hoc mille processus deuastabuntur. & Bartol. sequitur ibi Ioannes de Imol. & idem tenet Barto. in lege. quandiu instituta. ff. de acquirenda hæreditate. quod tamen limita & intellige, vt procedat quo ad habendum hæredem pro adeunte vel repudiante, iuxta id quòd dixi in glossa. præcedenti. sed quo ad hoc vt curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terminus posset præfigi vt in lege prima. §. fine. ff. de succeſſ. edict. l. si curatoris. C. de iure deliberan. & tenent docto. communiter, vbi etiam Iaſon. & Alexand. in rubrica. C. de succeſſo. edict. tit.

Alexan. & Decius volunt quòd ex causa posit iudex etiam istum terminum abbreuiare ex regul. quam tradit Bart. in. l. a. ff. de re iudi. capitu. cum sit romana. vbi etiam Decius de appella. & causa posset esse si aliquid celeritatis requireret, ita vt hæredis longa deliberatio damnum afferat: vt si iuuius sit hæres dare alicui alimenta ex die post quam hæreditatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, vt etiam tradit Bartol. in dicta lege secunda. & satis hoc placet.

a ¶ *Que le sera puesto.* Idem dic & si nullus terminus esset à iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis iuris adeundi annus legalis, de quo in. l. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & ibi glossa. in verbo, meruerit. quæ communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hæreditatem sibi delatam, stetit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiauit: quia tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petijt à iudice dilationem ad deliberandum, iuxta terminos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infrà istum terminum à iudice præfixum, licet annus legalis sit elapsus transmittet ius adeundi ad suum hæredem, vt hic dicit? Baldus in dicta lege. cum antiquioribus. in quinta quæstione determinat, quòd sic vbi idem tenet Paulus de Castro. & idem Paulus in lege fina. §. fina li. C. de iure deliberandi. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in dicta lege. cum antiquioribus ibi. cum dicit ita tamen vt vnius anni spatijs eadem trasmissio fuerit concluſa, iunctis præcedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratum à principe, vel à iudice. & ita dicit quod tenuit expresse Raphae. & Alexand. in lege fina. §. fina. vbi dicit Alexand. in fin. glossi. in verbo, minimè positam. in dicta lege. cum antiquioribus. hoc ita voluisse. Tu tene mentiistam legem partitarum, quæ videtur approbare dictum Baldi, & Paul. cum nullam mentionem faciat, quòd transmissio ista concludatur an no: & quia dict. l. cum antiquioribus. non clarè & apertè, vt dicit Iaſo. est contra dictum Bal. imò vult illa. l. quòd & si dilatio maior anno detur à iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Bartolum in lege secunda. ff. de re iudicata. & per Abbatem in capitu. primo. columna secunda. de dilatio. sicut etiam posset minuere ex causa, vt dixi suprà in glossi. super parte, alomenos. tamen respectu transmissionis, non potest prorogari annus ille per dictam legem: non verò negat illa. l. quòd si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Baldi.

b ¶ *Que le fincaua.* Et sic si fuerunt assignati centum dies, & decesit hæres post quinquaginta, hæreditas eius poterit adire intra alios quinquaginta, & non postea: quia vbi habetur terminus à iudice ad deliberandum, non est tractandum de termino legali annis: & tantum transmittitur residuum illius temporis, quòd defunctus à iudice habuit, vt etiam declarat Paul. de Castr. in dicta. l. cum antiquioribus. vbi etiam vult glossi. in verbo, meruerit.

c ¶ *Despues del plazo.* Intellige de dilatione à iudice statuta, vel si non fuit statuta de annali dilatione à die scientiæ delatæ hæreditatis, iuxta dictam legem. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & nota, quòd vehemens opinio habetur pro scientia. l. in summa. §. idem labeo. ff. de aqua pluuia. arcenda. licet ei non congruat diffinitio scientiæ, quæ tũc habetur, cum quis nouit causas & principia vsque ad elementa. vt tradit Aristotel. in princip. Metaphy. ita Angelus in dicta lege. cum antiquioribus.

d ¶ *Descendiesse de la linea derecha.* Nam hæreditatem suorum parentum ex paterna vel materna linea, quilibet de liberis perpetuò potest adire: & perpetuo potest transmittere, etiam ignorans delatam sibi esse hæreditatem. l. licet. C. de iure deliberandi. & l. vnica. C. de his qui ant. apert. tabul. Et aduerte: cum hic dicit, descendiesse: nam ex hoc videtur decidere quæstionem illam, an liberi transmittant hæreditatem ad ascendentes ex dispositione. d. l. vnicæ. de qua per glossi. in. l. secunda. C. ad Officia. quæ volunt, quòd transmittatur etiam ad ascendentes: sed communiter Doctores. tenent contrarium ibi & in. d. l. vnica. & in. l. si infanti. C. de iure deliberandi. &

en la herẽcia, sobre quel finado auia tomado plazo para cõsejarse. Mas si aquel que fino descẽdiesse dela liña derecha d del testador que lo estableſcio por su heredero c: estonce su heredero puede auer la herencia maguer aquel aquien hereda ua, sea muerto despues del plazo, que le fue dado f para consejarse.

auẽtura alguno delos herederos muriesse, ante que se cumpliesse el plazo, q̃ les era puesto a: aquel tiẽpo que le fincaua b despues de su muerte, deue lo auer su heredero para consejarse. Pero si se muriesse despues del plazo c, ante q̃ se otorgasse por heredero, si este atal era estraño, el su heredero, non aura derecho ninguno

hoc quando transmissio consideratur ex potentia sanguinis, vt est in casu huius legis. & dict. l. vnicæ. nam si esset ex potentia suitatis, filius suus hæres nedum transmitteret hæreditatem patris ad matrem vel alios ascendentes: imò etiam ad quoscunque hæredes extraneos vt in. l. apud hostes. vbi glossi. C. de suis & legiti. hære. Bartol. & Alexan. in dicta lege. si infanti. & alij multi relati à Decio consilio. 331. colum. tertia. incipit, pro resolutione casus propositi. & consilio ducentesimoquinquagesimo. incipit, antiqua.

& satis nota.

e ¶ *Su heredero.* De filio vel alio ab eo descendenti intellige, qui etiam debet esse heres: nam si esset exhæredatus, licet esset de liberis non fieret in eum ista transmissio. glossi. & docto. in dicta. l. vnica. & propterea ista. l. dixit, su heredero. Item intellige de liberis legitimis & naturalibus: nam ad adoptiuos non fit hæc transmissio, neque ad naturales non legitimos: quia appellatio liberorum in legali dispositione, non refertur ad naturales. l. generaliter. C. de institutio. & substitu. secundum Angelum. in dicta. l. vnica.

f ¶ *Muerto despues del plazo que le fue dado.* Tene perpetuo menti istam legem, quæ vult quòd ille qui est de liberis testatoris, & si decedat post terminum sibi à iudice præfixum ad deliberandum, non per hoc censetur exclusus ex lapsu temporis: imo & adhuc transmittit ius adeundi ad suos descendentes ex potentia sanguinis, prout hic habetur. & in dicta lege. vnica. C. de his qui ante apertas tabul. & sic ista. l. partitarum in hoc videtur aduersari dictis Azon. C. de iure deliberandi. in summa. columna tertia. versicu. præter hæc sciendum est & glos. in dicta. l. cum antiquioribus. super parte, beneficio. vbi glossi. dicit, quòd suus seu qui est de liberis testatoris, perpetuo adit & perpetuo transmittit ad liberos suos. vt in lege. vnica. §. in nouissimo. C. de caducis tol lend. & in dicta lege. vnica. hoc ita dicit glossi. nisi repudiauit vel certum tempus adeundæ hæreditatis non præterijt, per text. quem glossi. allegat in. l. quandiu instituta. ff. de acquirend. hæredita. Barto. etiam in lege. ex militari. §. primo. ff. de testamen. mili. quando terminus ad deliberandum est statutus à iudice. vult idem esse in suo, quòd in extraneo, vbi verò nullum tempus est statutum, tunc dicit ipse, quòd remanet differentia inter suum & extraneum: quia suus ad quoscũq; & quandocunque transmittit extraneus infra annum tantum. & idem vult Alexand. in dicta lege. cum antiquioribus. numero quarto. & cum sic tam glossi. quam docto. distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, vt annus: de quo in dicta lege. cum antiquioribus, vt tunc suus vel qui est de descendentibus perpetuo transmittat, etiam elapso anno illo: vel an sit terminus statutus à iudice & tũc etiã in suo procedat, vt elapso termino habeatur pro adeunte, vel repudiante, secundum quòd habetur in dicta. l. quandiu. cum glossi. & dixi suprà super glossi. in verbo, cient dias. & vt dixi tam glossi. quam docto. mouentur per textum in dict. l. quandiu. intelligentes eam tam in suo, quam in extraneo. & vt in ista. d. partitarum vides deciditur contrarium, imo quòd in hoc sit differentia inter suum seu descendentem testatoris, & extraneum. Ludouic. vero Roma. quem etiam refert Alexand. in dicta lege. cum antiquioribus. in lege. ventti. ff. de acquiren da hæreditate. relinquebat cogitandum, an decisio Barto. in dicta lege. ex militari sit vera. & adducebat contra Bartolum. quia licèt filius petijsset terminum ad deliberandum, potuisset illi renuntiare, & venire recta via per facultatem adeundi sibi perpetuo concessam, lege suum. iuncta. l. licet. C. de iure deliberandi. ergo hæres eius debet etiam idem posse facere: quia est eiusdem conditionis, cuius erat transmittens. l. si quis filium. §. primo. ff. de acquirenda hæreditate. & idem tenet Fulgosius vbi vide Iaſo. in. l. qui se patris. C. vnde libe. & vide per Iasonem in. l. fina. C. de repudian. hære. in. 9. limitat. & dictis Roma. satis fauet ista. l. partitarum. mentiigitur eam commenda & non potest dici, quòd in hoc corrigat aliquam. l. iuris communis. d. enim. l. quandiu licet indistinctè loquatur: non tamen exprimit de suo hærede, seu de descendente, qui perpetuo potest adire & transmittere. & quatenus dict. glossi. & docto. intelligebant eam etiam in tali suo hærede, reprobatur hic per istam. l.

Esta probara bien q̃ hereditas adita in potentia sanguinis mittit ad quoscunq; heredes extraneos. Adnotanda dubitatio. quo nõ. ad eos q̃ b. glo. et dd. in. l. vnica de his qui ante ap. tabu. ante gomez. in lib. 1. varia q. cap. 23. spino de ment. glo 33. de ad hered. tasf. an. gui. Aelmus Benedi. in C. rainuntius p. tua. in tap. testatore n. 155 cum alijs

Universidad de Deusto Biblioteca

Lex.III.

Deliberatione pendente non potest hæres vendere rem hæreditariam nisi ex mandato iudicis & ex iusta causa.h.d.

a Vender ni enajenar. Innuit prohibitionem venditionis non comprehendere omnem speciē alienationis: in contrarium videtur text. in.l.statu liberi.§.1.ff.de statu liber. vide per Bal.&Ias. in.l.fina. ff. de cōdi. ob causam.per Abb. in cap.1.de his quæ fiunt à præl.& in.c.1. de rer. permuta.& Ioan. de Plate.in.l.quēadmodum. in princip. C. de agricol.& censit.lib.11.& dixi.supra.5.par.ti.titu.5. l.43.

Ley.III. Como mientra durare el plazo, en q̄ se deue consejar el heredero, nō puede vender nin enajenar ninguna cosa de la herencia.

Vender, nin enagenar[a] ninguna cosa delos bienes del testador, nō deue[b] el heredero, mientra durare el plazo, q̄ le fue otorgado para acordarse. Fueras ende si lo fiziesse por mandado del juez por alguna razō derecha. E esto seria, como si mādasse vēder alguna cosa, q̄ fuesse menester para enterramiento[c] del finado, o para gouernar su compañia, o para raparar, o fazer las casas, o para labrar la heredad[d], si entendiere que es menester, o que se menoscabarian, si assi non lo fiziesse: o si ouiessen a pagar algun debdo a dia cierto: e si non, caeria porende en algūa pena. O si acaesciesse que ouiessen de fazer alguna cosa otra, que si la non fiziessen que vernia porende daño, o menoscabo alos herederos, que ouiessen de auer la herencia.

Ley.IIII. Como el heredero que tomo plazo para consejarse, deue tornar la herencia a los que la deuen auer, quando non la quisiesse.

Queriendo auer consejo, si tomara la heredad, o nō, el que fuesse establescido por heredero si acaesciesse, que la non quisiesse recebir: tenudo es de tornar[e] toda la herencia, e los bienes del testador[f], a los que deuiere algo el finado, o a los q̄ ouieren derecho de la auer. E si por auentura non les quisiesse entregar en los bienes del testador, que passaron a el: estonce aquellos que hā derecho delos auer, deuen jurar quantos son, e ser creydos por su jura[g], estimando los, primeramente el juez, segund su aluedrio quanta suma deuen jurar.

Ley.V. Como el heredero nō queriendo tomar plazo para consejarse deue entrar los bienes del defunto, seguramente, faziendo inuentario primero.

Inuentario en latin, tanto quiere dezir en romance como escritura q̄ es fecha delos bienes del finado. E fazen los herederos[h] tal escritura como esta, porque despues non sean tenudos de pagar las debdas[a] de aquel que heredaron, fueras ende en tanta quantia, quā to montaren los bienes[b] que heredaran del finado. E deuen comēçar a fazer este inuentario a treynta dias[c] desque sopieren,[d] que son herederos del finado, e han lo acabar fasta tres meses. Pero si todos los bienes de la herencia non fuessen en vn lugar, estonce bien les pueden dar plazo de vn año, de mas de los tres meses,[e] para reconoscer los, e meter los en escrito. E la manera de como deue ser fecha la escritura de tal inuentario es esta: que se deue escreuir por mano de algund escriuano publico, e deuen ser llamados[f] todos aquellos, a quien mando el testador[g] alguna cosa en su testamento, que esten presentes, quando fizieren tal escrito. E si por auentura alguno de a-

b Nō deue. hoc dicit quia si aliter feceret hæres, videretur adire vnde ne sibi præiudicet, ita ad alienationē ꝓcedere debet. l. Aristo. §. si maior.ibi sine præiudicio. & ibi Bart.ff.de iur.de libe. vbi etiā dicit Pau. de cast.quòd & requiratur vt protestetur expressè ꝙ non facit animo adeundi, argu.l.4.ff.quib.mod.pignus vel hypothe.solui. quod non credo, quia satis est adire super hoc iudicem, ex quo videtur tacitè hoc protestari, vt probatur in.d.l.Aristo.§.1.& hic. si tamen hæres infra tempus deliberandi esset constitutus curator hæreditatis, quod fieri posset iuxta.l.si quis instituatur.ff. de hæredib. instituen. §.fin. posset etiam sine iudicis licentia ista facere, vt declarat Bartol. in.l.ait prætor.ff.de iur.deliberan.& hoc quando hæres est maior: si tamen sit pupillus, licet datus sit curator hæreditati nihil posset minuere sine licentia iudicis, vt in.d.l.ait prætor.&ibi Bar.

c Enterramiento. Sumptum est à.d.l. ait prætor. versiculo ergo & funeris causa.ff.de iure deliberan. vbi etiam de his quæ statim subiicit ista.l.

d Las casas o para labrar la heredad. Angel.in. d.l.ait prætor. §. primo. inducit, vt pro bouibus emendis ad culturam agrorum & pro ædificiis farciendis, quæ sunt destructa possit prælatus ecclesiæ vendere de bonis ecclesiæ:& intelligitur etiam de prælatis, qui non possunt alienare inconsulto principe, seu papa: vt sunt communiter omnes magni prælati.

Lex.IIII.

Si deliberans repudiet tenetur bona hæreditaria creditoribus vel successoribus restituere vel præuia iudiciali taxatione iurabunt ipsi in litem super bonorum quantitate.h.d.

e De tornar. Innuit ista.l.ꝙ pēdēte dilatione, q̄ daē hēdi ad deliberādū res hæreditariæ debēt esse penes se. Idē ꝓbaē i.d.l.fi.ver.si aūt hoc &ibi no.Alex.post Fulg.C.de iur.deli.& in verbo ꝙ si post deliberationē.

f Los bienes del testador. Quæ defunctus reliquit tempore mortis: non tamen ea quæ per donationē inter viuos seu alio contractu hæres habuit à defuncto: sed contractus firmi permanent, licet hæres repudiet.l.sicut.C.de actio.& obliga. etiam si fiant in testamento iuxta gloss.in.l. hæredes palàm. in fin. ff. de testamen. quantumcunque postea irritetur testamentum. argu. l.fin. ff.de rebus eorum. secundum Bal.in.l.hæredes.C.de omni agr.desert.lib. vndecimo. vbi etiā Ioann.de Platea. imo capere posset etiā prælegatum.l.qui filiabus. §.fi.&.l.sequenti.ff.de lega.1.& donationes ratæ manent, vt in authē. vnde si parens. C. de inofficio.testa. casus tamen est special. in. d.l. hæredes. in quo hæreditati renuntians perdit omnia, quæ quocunque titulo à defuncto perceperat. s. in hærede scripto à debitore tributario fisci, quam.l.Barto.& Ioan.de Plat. inducunt in argumentum, quòd institutus hæres à debitore cōmunis pecunij, si repudiet eius hæreditatem, priuatur omnibus bonis, quocunque titulo à testatore acquisitis. Lucas tamen de Pen.in.d.l. hæredes, intelligit aliter illam.l. scilicet ꝙ nulla sit specialitas in hærede: nec illa.l. dicat ꝙ hæres nolēs pro minus idoneis prædiis præstare tributa fisco amittat alia bona, quæ alias quocūq; titulo sibi à testatore obuenerunt: imò vult illa.l.ꝙ amittat alia bona vtilia, quæ à fisco quocūq; titulo susceperat, & cum text. dicit ex eisdem bonis exponit, scilicet fiscalibus non testatoris: quia sic esset etiam in alio possessore.l. qui fundos.&.l.sequenti.eo.tit.&.l. quæ vtilia. quæ statim sequitur post.d.l.hæredes.cum aliis concordantiis allegatis ibi per eum Ange.etiam in.l.1.ff.de acquiren.hære. vbi glo.allegat.d.l.hæredes. dicit istam.l.esse peregrinam, & quòd loquatur cum ex dispositione legali aliquid defertur. quo casu licet illud si diuiduum: non tamen est licitum pro parte acceptare:& pro parte renuntiare, & ideo secundum eum si ex forma statuti bona immobilia patris condemnati filiis conseruantur: ne cogantur mendicare, non possunt acceptare partem eorum, & partem repudiare: quinimo si ciuitas statuens habet priuilegia fiscalia, vt Florentia, coguntur filij talia bona agnoscere, si obnoxia sunt debitis fiscalibus:& nisi illa agnoscant, priuantur aliis bonis iam quæsitis à paterna substantia, ex alio capite. Alex.in d.l.1.intelligit.d.l.hæredes. prout Bart.& Platea.intelligunt, quando bona obuenerunt iure hæreditario.& ꝙ sit specialis casus fauore fisci. vnde non posset ad alium casum extendi. Tu cogita: quia lex illa vtrunq; intellectum patitur.

g Por su jura. Intellige quando hæres non fecit inuentarium, prout loquitur.l.fi.§.pen.versi.ꝙ si post deliberationem.C. de iure delibe. de qua ista sumpta est.

Lex.V.

Inuētarium debet incipere hæres infra.xxx.dies postquam scit se hæredem & tenetur perficere infra tres menses: sed si omnia non sunt in eodem loco datur ei anni spacium vltra illos tres menses:& conuocatis legatariis debet scribi per notarium eis præsentibus:& si absunt vel præsentes non veniunt fiat coram tribus probis testibus hæredē cognoscentibus. Et in eius principio faciat hæres signum crucis: deinde omnia bona hæreditaria scribantur:& in fine subscribat hæres se ibi omnia bona scripsisse. hoc dicit.

h Los herederos. Quid de vsufructuario omnium bonorum, an teneatur ad confectionem inuentarij: ne alias in solidum teneatur creditoribus, & legatariis? videtur ꝙ sic: cùm onus æris alieni eum sequatur, licet non onus legatorum, vt tradit Bar.in.l.fi. ff.de vsufruct. lega. & dubio. vide per Decium consil.418.incipit visa & iterum lecta in.4. vbi an possit sibi per testatorem remitti confectio inuentarij de veritate tamen dicti Bar.in.d.l.fi. videas omnino p Alexā.in.l.vsufructus ff.ad.l.falcid.& per Guil.Bened.in repeti.c.raynuntius.de testamen. in verbo cætera bona.6.&.7.fol. Et nota bene cum hic dicit herederos, nam succedentes non hæreditario iure, vt illi quibus bona adijciūtur causa libertatū conseruādarum, vel monasterium occupās bona ingrediētis, ꝓpter ingressū religionis, vel pater occupās bona filij iure peculij, vel fiscus occupans bona confiscati, & si non faciant inuentarium, nō tenebuntur in solidum, & idē de executoribus hæreditarijs, qui tenent vicem hæredum vt tradit. Io. Andr.in addi.ad Specu.titu.de instrumen.editio.§.nunc aliqua.in additione incipien.Iacob.de Aren.& Angel.in.l.1.§.hæc stipulatio. col. 2.ff.si cui plusquàm per legem falcid.

a Las deudas. Adde etiam legata, vt in auē.de hære.& falci.§. si vero nō fecerit.colla.1.& infrà eod.l.7.& ex ista ratione, quam dicit ista.l.videtur probari, ꝙ hæres cohæredi, neq; vniuersali fideicommissario, non teneatur facere inuentarium, quod etiam tenuit Io.An.in addit. ad Specu.titul.de instru.editio.§.fi.in additio.super verbo fecerit: contrarium tamen, respectu vniuersalis fideicommissarij, tenet Soci. consil.51.3.volu.incipit viso testamento, vbi non allegato hoc dicto Ioan. Andre. dicit ꝙ licèt lege non caueatur, quòd hæres fideicommissario vniuersali teneatur facere inuentarium, tamen concludendum est ex mente doct. quòd teneatur hac ratione: quia tenetur reddere rationē vt est casus.& ibi glo.Bart.& docto.in.l.cū tale.§.titius.ff.de condit.& demon.sed inuentarium est caput rationum.l.1.§.officio.ff.de tute.& ratio.distra. igitur tenetur facere inuētariū, & satis hoc placet ex quo militat eadem & maior ratio, quàm in legatis particularibus. Adde Alber.in.d.l.fin.versi.sinautē dubius.col.2.versic.item quæritur. vid. quod dicit Alex.in.l.in ratione.§.ꝙ vulgo.col.8.ff.ad.l.falci. post Rapha.Cuma. vbi vult ꝙ licet hæres ad instantiam fideicommissarij vniuersalis teneatur facere inuentarium tamen si non faciat non tenebitur vltra vires hæreditarias neq; poterit ob hoc iurari in litē, cōtra hæredem.

b Bienes. Adde.l.fin.versicul.& si præfatam.C.de iur.deliber. vbi etiam ponitur aliud commodum quod sentit hæres ex confectione inuentarij, scilicet ꝙ sibi non imputatur, si soluat primo venientibus, quod an procedat etiam si aliquibus defunctus extorserat vsuras (quibus dicebat Archie.in.c.sanè.14.q.5.prius esse soluēdum, quàm legatarijs, licèt primo veniant) vid. per Alex.in.d.§.& si præfatam. versi. item nota. vbi etiam quid de executore dato ad emendationem damnorum datorum per testatorem an possit soluere primo venientibus.

c Treynta dias. Quid si non incipiat inuentarium infra triginta dies, sed postea in alijs duobus mensibus inchoauit, & perfecit? Cin.Barto. & Bald.in dict.l.fi. C. de iure deliber. tenent ꝙ sufficiat, quia inchoare infra mensem est omissio leuis solennitatis. Albericus tamen & Angel. ibi tenent contrarium, quod etiam tenuit Ioann.Andr.in addi.ad Specu.titu.de instrumen.editio.§.fin.in additio.incipien. quid si perfecto, & etiam post multos antiquos, quos ibi refert. sed Alexand.in dict.l.fin.§.si verò postquàm. dicit quod post factum teneret opinionem ꝙ valeat: sed re integra seruaret opinionem Io.An.& sequacium.

d Supieren. Gloss.in.l.fi.in prin.super verbo delatam.C.de iur. delibes. supplet & postquàm adita sit hæreditas, volens vt tempus confectionis inuentarij non currat ante aditam hæreditatem. allegat gloss. §. si verò postquàm in eadem.l. qui text. non concludenter hoc probat quia ibi non dicitur quando incipiat tempus conficiendi inuentarij: & ideo ibi facit mentionem de aditione, quia si non adiuisset, non posset hæres conueniri in solidum. Bart.etiam in.d.l.fi.& in.l.statu liberos.§.si quis hæredi.ff.de statu libe. per illum text. tenet opinionem gloss. qui tex. reuera hoc non probat: quia in casu illo non poterat legatarius dare hæredi, vt iusit testator nisi esset hæres per aditionem. & ista opinio glo.& Bar. est magis cōmunis secundū Alex.in.d.l.fin. in prin.col.3. vbi refert tenentes istam opinionē, & illā etiā tenet Alb. ibidem in verb.sinautē dubius. qui etiā refert Marti.Silla. dicētē, ꝙ cōficiendo inuentariū, hæres videtur adire per tex.in.l.pro hærede.§.pe ff.de acquir.hære. quod tamen non credo verum, neq; dict.§.pen. hoc probat & cōtrarium probatur in.d.l.fi.§.pe.versi. ꝙd si post deliberationem.C.de iure delibe. potest nanq; fieri inuentarium citra aditionem hæreditatis. vt ibi colligitur.& in.§.sin autē hoc aliquis. eiusdē.l. contrariam opinionē & ꝙ istud tēpus currat à die scientiæ delatæ hæreditatis, tenuit Richard. Malū.in.d.l. fi.in prin. Specu.& Io. And. titu.de instru. editio.§.fi. Salic.in.d.l. fina. vbi etiā Paul. de Cast. quod cautum esset obseruare istā opinionē, mihi satis placet opinio glos.& cōmunis, maximè cū temperamēto Barto.in.d.l.fi. quando non maliciosè, & inculpabiliter hæres distulit aditionem, pro qua satisfacit ista.l. partitarum. ibi, fazen los herederos, tal escritura como esta porque despues, &c. Sentit enim de hærede, qui iam adiuit. & qui alias astrictus esset omnibus oneribus hæreditarijs, & clarius, & expresius probatur in.l. decima. infra eodem. ibi, de que ouiere entrado la heredad del testador. & idem videtur dicendum de substituto per fideicommissum, vt currat sibi istud tempus à die acceptationis fideicommissi, & non à die scientiæ, licet Ioann. Andr.in dict.§.fi.in additio.ad Speculato.colum. sexta.in addi.incipien.secundum Vber.aliud voluerit.

e Tres meses. In.l.fin.in prin. de qua ista sumpta est, dicitur de nonaginta diebus: & sic vult ista.l. partitarum quemlibet mensem continere 30.dies cum sit mentio mensis, & glo.voluit apertè. in dicta.l.fina. in prin. super verbo sexaginta. vide de hoc per gloss.in.c.quam sit.de electio.libr.6.super verb.mensem & per alios relatos per Alexand. in. d. l.fina. quibus adde Barto.in auten.vt fact.nou.constitu. colla.5. & in autenti.vt cum de appella.cognos.§.primo.colla.octaua.& Rochum in tractatu de iure patrona.Char.11.columna.secunda.& notatur per Alexand.consi.114.column.penul.& fi.5.volu.& per Bal.in.l. prima ff. si quis cautio. videtur tamen ex quo ista lex, vsa est hoc termino trium mensium, quòd etiam si inuentarium perficiatur nonagesimo primo die, quòd satis sit, vt in.l. vbi lex.ff.de reg.iur.

f Llamados. Sufficit vnica citatio, & si non sit peremptoria, cum iudex nullam debeat ferre sententiam: sed tantummodo coram eo debet explicari actio inuentarij, secundum Angel.in.l.prima.§.hæc stipulatio.colum.quinta.ff si cui plusquàm per.l. falcid. vbi etiam vult ꝙ ista requisitio posset fieri per iudicem laicum, & si legatarij vel creditores sunt sacerdotes prælati vel iudices assistentes in magistratu.licet tutiorem dicat esse viam, ꝙ iudex laicus scribat superiori illius sacerdotis, vel prælati, si eius copia de facili haberi potest, ꝙ moneat talem sacerdotem vel prælatum, ꝙ si sua putauerit interesse, compareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

g El testador. De citatione creditorum, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed gloss. in dicta.l.fina. in principio, super verbo cæterorum idem voluit quòd in legatarijs, & gloss. in autent. de hæredi. & falcid.in.§.sancimus.in verbo in fideicommissarios. & istæ gloss. magis communiter approbantur secundum Alexand.in dicta.l.fina.in principio.in quarta columna, qui etiam concludit quando sunt certi creditores, & legatarij, non sufficere generalem citationem, secùs si essent incerti, & si aliqui fuerunt citari alij verò non tenebit inuentarium, quo ad non citatos, vt adducit Baldus in autentica.si omnes.C.si minor se ab hæred.absti.& an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel vna tantum citatio. vid. per Bald.in dicta.l.fin.§.cum igitur.columna quinta. quid autem si plenè & fideliter hæres fecit inuentarium, defuit tamen ista citatio? vid. per Bald. in auten.sed cum testator.column.secunda.C.ad.l.falcid. qui vult non tenere inuentarium. vide tamen in hoc Barto.consilio.154.incipit maritus. columna. fina. vid. omnino.& ponit etiam Bald. ibi vnum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in confectione inuentarij, & vide eundem Bald.in fine principij.dict.l.fin.& Paulum.in.§.cum igitur.columna secunda & aduerte quòd hæres debet facere inuentarium, coram iudice non ratione decreti, quia non est necessarium sed propter citandos creditores & legatarios. vide Bald.in.l. prima. columna secunda.C.qui bon.ceder.poss.& Specula. titu.de instrument.editio.§.fin.col.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Buesse a otra parte.* Idest absens esset. adde in auctentico de hæred. & falci. §. si verò absunt. colla. prima.

b ¶ *E no quisiere.* Nota hoc verbum, & sumptum est à dictis Azo. C. de iur. deliber. in summa. col. 2.

c ¶ *Tres testigos.* Sumptum est ex dicto §. si verò absunt.

d ¶ *Que conozcan.* Sup. ū est ex. d. l. si. §. cū igitur. vbi vide p glos. & Barto. casus in quib⁹ requiritur, q̄ testes cognoscant cōtrahentes seu personas, de quibus testificantur. & ibi per Iaso. de tabellione verò, an debeat cognoscere contrahentes, vid. l. 54. titul. 18. 3. partita. & quæ ibi dixi.

e ¶ *La señal de la cruz.* Omissio istius solennitatis non vitiaret inuētariū, Bart. & Bal. & Paul. & Alex. in. dict. §. cum igitur. & ista opinio est æquior & benignior, secundum Alexan. in. l. 2. §. prius. vbi late discutit hūc passū. ff. de vulga. & pupil. opinio verò cōtraria, quòd requiratur de necessitate ista solennitas, est magis communis. mihi placet opinio Bart. per adducta per Alex. in. d. §. prius. & maximè per istas. ll. partitarum, quæ conditionaliter non faciunt mentionem huius solēnitatis, prout videbatur fieri in. §. & si præfatam. d. l. si. C. de iur. de lib. quod erat præcipuum fundamentū doctorū tenentiū partē cōtrariā: & sic bene facit pro ista parte. l. 1. §. fi. ff. de venti. nspici.

f ¶ *En el nombre de Dios.* Similiter & si hoc omitteretur non vitiaretur in uentarium ex his, quæ dixi in gl. præcedenti.

g ¶ *Todos los bienes de la herencia.* Et si res non sint suæ. l. non tantum. ff. de petitio. hære. Bal. in. d. §. cum igitur. col. 4. l. fin. C. de iur. delibe. & p Alexand. in. l. si. de eo. §. si fortè. ff. de acquir. posse. & instrumenta ponentur in inuentario iuxta formam. l. chirographis. in. fin. ff. de admnist. tuto. Bald. in auctē. sed cum testator. col. ii. C. ad. l. Falci. & adde Bald. in. l. si quis intra. C. de bonis damnato. & ibi vid. quòd tunc dicitur inuentarium legitimum, quando omnia cōtinet diligētè & clarè. Et si hæres vnā rem subtrahit, an per hoc corruat totum inuētarium. glosin auctē. de hære. & fal. §. si verò non fecerit. super verbo lucrari. dicit quòd sic, quod intelligit. Bald. in. d. auctē. sed cum testator. col. pen. si interuenit dolus: secus si culpa, nam culpa non nocet, nisi eatenus, quatenus. quinimo secundum eum nec nocebit culpa leuissima, & multo minus iustus error. vide ibi per eum qui dicit vtile esse facienti inuentarium protestari. quòd si quid inuenerit in posterum in inuentario ponet: nam protestatio repellit doli præsumptionem. quod nota, quia aliàs præsumeretur, quòd fraus interuenerit, si postea res aliquæ reperiantur, vt in. d. l. si quis intra. & tangit Ioann. de Plat. in. l. fin. ad fi. C. de bon. vacanti. lib. 10. nisi dolus excluderetur, ex alijs coniecturis. vide tamen quæ dico in. l. 10. infrà eo. in prima glo. Et quid si non seruaret protestationem: imò quòd postea deuenit in notoriam non potuit in inuentario? Bald. vbi supra dicit quòd non perdet beneficiū, nisi quo ad illam rem. vide ibi per eum. Item quādo nihil reperitur in bonis defuncti, protestatio de hoc habetur loco inuentarij, secundum Bal. in. l. fi. col. 2. C. qui bon. ceder. poss.

h ¶ *De suyo.* In aliquibus tamen locis de consuetudine istud non obseruatur, prout dicit Specula. titu. de instru. editio. §. dicto. versic. fi. & credo, quòd in isto regno ista subscriptio non est de consuetudine. & istam. l. intellige, quando hæres per seipsum conficit inuentarium: si verò conficeret per procuratorem, quod potest, vt in. l. fin. versicul. sin autem dubius. in fi. C. de iur. deliber. & notat Bartol. in auctē. de hæred. & falci. §. si enim colla. prima, tunc ipse procurator faciet istam subscriptionē, vt declarat Paul. de Castr. in. d. §. cū igitur. col. 2. Intelligit ut Paul. de Castr. & sequitur ibi Iason. q̄ testes non erant present es in loco vbi est hæres, vt tunc demū posit inuentarium cōfici per procuratorem, vt tangit. dic. §. cum igitur. in fin. & quòd alias inuentarium fieri non posset per procuratorem, & nota bene, quòd nō requiritur, quòd inuentarium fiat vno contextu, vt not. glos. in d. auctē. de hæred. & falci. §. hinc nobilis per partes inuētariat. debet.

DEgatarios llaman en latina quellos, aquiē manda el testador alguna cosa en su testamento. E si estos a tales non se acertassen, i quando escriuiessen el inuētario, e por auētura dubdassen, q̄ nō eran escritos en el todos los bienes del testador: estōce k puedē pesq̄rir, para saber la verdad, tomādo la jura del heredero, q̄ nō encubrio ninguna cosa, nin fizo enga ño ninguno enaq̄l escrito. Otrosi puedē fazer jurar a los testigos q̄ se acer[illegible]nō, quā do se fizo el inuētario, si fue fecho bien e lealmēte. E aun de mas desto, puedē pesquerir en los fieruos de la heredad, me tiendo los a pena, e a tormento: que les muestren toda la heredad, e les digan todos los bienes del testador quantos erā. E por esta carrera, pueden entēder, si fue fecho por el heredero lealmente el escrito, o non. E esta pesquisa, deue fazer el judgador del logar, a la demanda de los legatarios sobredichos.

¶ *Ley. V I.* Como aquellos que han de rescebir debdas, o mandas de las herencias del finado, si non se acaesciessen al inuentario, pueden pesquerir, e saber, si son ypuestos todos los bienes.

¶ *Ley. V I I.* Como mientra faze el inuentario el heredero, non le deuen mouer pleytos los q̄ han de rescebir las mādas, e que fuerça ha el inuentario, e que pro viene ende al heredero.

quellos, que han de auer las mandas, fuesse a otra parte, a o fuere en el lugar, e non quisiere b venir, quando le llamare, estonce deue se fazer tal escrito, ante tres testigos, c que sean omes de buena fama, e a tales que conozcan d a los herederos. E en comiēço de la carta, deue el heredero fazer la señal de la cruz, e e desi a de començar el escriuano a escreuir diziendo assi. En el nombre de Dios, f padre, e fijo, e spiritu santo: e desi escreuir, e poner en el inuētario todos los bienes de la herencia. g E en la fin de tal carta deue escreuir el heredero de su mano, h que todos los bienes del testador, son escritos en este inuentario lealmente, e q̄ nō fizo ningun engaño. E si por auentura el nō sopiere escreuir, deue rogar a alguno de los escriuanos publicos, que lo escriuan en su logar, ante dos testigos.

¶ *Ley. V I.* Como aquellos que han de rescebir debdas, o mandas de las herencias del finado, si non se acaesciessen al inuentario, pueden pesquerir, e saber, si son ypuestos todos los bienes.

¶ *Ley. V I I.* Como mientra faze el inuentario el heredero, non le deuen mouer pleytos los q̄ han de rescebir las mādas, e que fuerça ha el inuentario, e que pro viene ende al heredero.

tamen fieri per eundem tabellionem, vt dicit. d. glo. quam ad hoc dicit Bald. notabilem in. l. 1. in. q. 17. ff. de offic. consu. & alibi dixit Bald. quòd confectio inuentarij: dicitur quid indiuiduum. in §. vasallus. ii de feud. fuer. contro. inter domi. & agn.

Lex. V I.

Si legatarij in confectione inuentarij non assuerint possunt iuxtam requirere vt per sacramentum hæredis & testium requirat an legaliter fuit confectum, & etiā per quæstionē seruorum hæreditariorum. licd.

i ¶ *No se acertassen.* Siue quia erant absentes, vel quia venire nolentes, vt supra. l. proxima. & melius probatur in auctē. de hære. & falci. §. si verò absunt. colla. 1.

k ¶ *Estonce.* Non ergo procedit, quod hic habetur, si legatarij fuerunt præsentes confectioni inuentarij: vt postea admittantur ad petendum ea quæ disponit ista. l. Bal. cū per tex. ibi in. l. fi. §. licentiam. in fin. C. de iur. deliber. vult contrarium, notans expresse ex illa. l. q̄ præsentialegatariorū, vel creditorū, vel eorū absentia repleta pūctiatium testium idoneorū, non impedit contra inuentariū posse probari. & est ratio secundū eū: quia res possunt eis inscijs occultari. l. tres fratres. ff. de pact. & l. de his. ff. de transactio. pōt dici, q̄ ista. l. partitarum. & d. §. si verò absunt. de quo sumpta est suppleatur à dispositis. in. d. §. licentia. l. fin. C. de iur. deliber. & sic remediū de quo hic, etiā competat legatarijs, & creditoribus qui fuerint præsentes, si eo vti velint maximè si de nouo superuenit scientia, quòd aliquæ res fuerunt occultatæ. argu. c. in sinuante. de offic. de lega.

Lex. V I I.

Durante tempore concesso ad confectionem inuentarij, non tenetur hæres creditoribus vel legatarijs respondere: saluum tamen remanebit eis debitum à testatore: nec tenetur hæres antè legatarijs satisfacere quàm omnibus creditoribus satisfecerit. Item vtetur falcidia contra legatarios si ei non remanet quarta pars hæreditatis: & si primo legatarijs quàm creditoribus satisfaciat si non remanet de quo ex. quart. m satisfaciat creditoribus non contra eum fed contra legatarios creditores agent, & his non sufficientibus contra hæredem quatenus accedit falcidia retenta. l. d.

a ¶ *Non pueden mouer.* Extende etiam si hæreditas sit locupletissima, secundum Baldum in. l. fina. §. cum igitur. in princ. C. de iure deliberan. extende etiam & si scriptura inuentarij sit redacta in publicam formam si ibi dicatur inchoatum fuit præsens inuentarium, si ibi non dicatur, quòd fuit perfectum & consummatum, si adhuc tres menses ad hoc dati, nō sint elapsi: ex quo nō apparet, q̄ hæres habuerit pro perfecto & absoluto. secundum Ioan. de Imol. in. l. 1. §. hæc stipulatio ff. si cui plusq̄ per. l. falci. col. 5. post Angel. ibi col. 6. & satis placet, ex q̄ ibi nō est subscriptio hæredis iuxta formā. l. 5. suprà eod. licēt Alexan. in. d. §. donec. dicat in cōtrarium facere. l. si is qui ff. de testam.

DE mientra que dura el tiempo q̄ otorga el derecho al heredero, para fazer el inuentario, non pueden mouer b contra el pleyto, para demandarle ninguna cosa, aquellos aquien ouiesse mandado algo, b en su testamento, fasta que aquel tiempo sea cumplido. E esta es, vna fuerça que ha el inuentario. Pero por este tiempo sobre dicho, non se pierde su derecho c a ninguno de aquellos que han de auer algo de los bienes del testador. E otra fuerça ha aun el inuētario que despues que es acabado, non es tenudo el heredero de respōder, a los que hā de recebir las debdas, d en los bienes del finado, nin a los que mandasse e el testador alguna cosa en su testamento, si non quanto montaren f los bienes, e la heredad, que fueren escritos en el inuentario. Otrosi dezimos, que nō es tenudo el heredero q̄ fizo tal escrito, en la manera q̄ de suso diximos, de dar, o de pagar las mandas que fizo el fazedor del testamēto, fasta que sean pagadas todas las debdas g primeramente que el finado deuia. E aun dezimos, que puede despues retener, para si la quarta parte de los bienes q̄ fincaren, despues que fueren pagadas las debdas a que llaman en latin falcidia. h E si tantos bienes non le fincassen despues que fuessen assi pagadas las debdas, de q̄ el heredero, podria ser entregado cumplidamente de la falcidia: estonce puede retener para si, e sacar la quarta parte de cada vna de las mādas del testador, fasta que aya su derecho, assi como sobredicho es. Pero dezimos, que si el heredero despues que ha fecho el inuentario de los bienes del testador, pagasse ante las mandas, que las debdas i del finado, de manera que le non fincasse a el, mas de la cordia & conuentione facta cum hærede: quia si hæres postea conueniatur immediatè virtute conuentionis, non habebit beneficium inuentarij, quia istud solum datur, cùm ex causa hæreditaria hæres conuenitur, & talis causa renouata non dicitur hæreditaria, allegar. l. cùm hæreditas. ff. ad trebell. & in simili casu tradit Aretinus consilio 148. incipit in quæstione proposita. col. pe. & tradit Decius ista referens. consilio 137. incipit & diligenter pro tenui facultate mea. colum. penult. nume. quarto. an autem hæres vendens res hæreditarias, p̄ solutēdis debitis, vel legatis reneatur se obligare d cuilibet ne: cùm fecerit inuētarium vide notabiliter per Ioann. Andre. in addi. tio. ad Specul. titu. de instrumen. editio. §. fi. colum. 4. & 5. in additione super parte fecerit. ex cuius dictis colligit hæredem tali casu non compelli vendere proprio nomine, sed vt hæres, cum beneficio inuentarij, ne damnum patiatur, propter periculum euictionis & vid. per Cin. in dict. §. & si præfatam. vbi etiam vid Iaso. in ve. ficul. quartavilitas est. vbi etiam Alber. colum. fi. verfi. item qu̇ritur. vbi etiam vide per eum quòd ista exceptio beneficij inuentarij, si omissa fuit ante sententiam, non poterit opponi in executione sententiæ, vide ibi per eum. versic. soler etiam quæri. vbi dicit q̄ ita communiter docto. tenent: sed contrarium tenet Ioann. And. in addit. ad Specu. tit. de instrumen. editio. §. fi. column. 7. in additio. incip. secundum Vber. & ista opinio Ioann. And. est magis communis. vide per docto. in. l. ex diuerso. §. primo. ff. solu. matrim. per Bald. in. l. ab executione. column. pen. C. quorum appe. non reci.

a ¶ *Non pueden mouer.* Extende etiam si hæreditas sit locupletissima, secundum Baldum in. l. fina. §. cum igitur. in princ. C. de iure deliberan. extende etiam & si scriptura inuentarij sit redacta in publicam formam si ibi dicatur inchoatum fuit præsens inuentarium, si ibi non dicatur, quòd fuit perfectum & consummatum, si adhuc tres menses ad hoc dati, nō sint elapsi: ex quo nō apparet, q̄ hæres habuerit pro perfecto & absoluto. secundum Ioan. de Imol. in. l. 1. §. hæc stipulatio ff. si cui plusq̄ per. l. falci. col. 5. post Angel. ibi col. 6. & satis placet, ex q̄ ibi nō est subscriptio hæredis iuxta formā. l. 5. suprà eod. licēt Alexan. in. d. §. donec. dicat in cōtrarium facere. l. si is qui ff. de testam.

b ¶ *Mandado algo.* Idem dicin creditorib⁹ hæreditarijs: de vtrisq; em loq tur. l. fin. §. donec. C. de iur. delibe. de qua ista sumpta est, & vult etiam ista. l. cum inferius subdit, a ninguno de aquellos que han de auer algo. Et limita istam. l. & dictum. §. donec. in his qui agunt, vt contra hæredem non audiantur durante isto tempore confectionis inuentarij, & secus est in his quæ conueniunt nō vt hæredem: sed vt quemliber alium, vt veluti, si agant rei vendicatione. l. de eo. §. fi. ff. ad exhiben. l. Nerfenius. §. fundū. ff. de re iudi. itē limita in hærede conuento ad restitutionem vsurarum, quas defunctus iussit restitui, vel cauit secūdum formam capituli. quanquam. de vsur lib. 6. quia agitur de periculo animæ secundum Alberic. post Richar. in d. §. donec. & idem si hæres conueniretur pro expensis funeris, vel pro alimentis relictis pauperibus, qui fame periret, secundum Angelū & Ioann de Imo. in. l. prima. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquàm per. l. falcid. limita etiam si ipse hæres voluntariè conueniat debitores hæreditarios, quòd facere potest etiam durante dicto tempore, secundum Barto. in. d. §. donec. nam tunc poterit reconueniri à conuentis, secundum Ang. in. dict. §. hæc stipulatio. col. 6. versi. 3. fallit per. l. secundam. §. sed si agant. ff. de iudi. secus si necessitate compulsus eos conueniret, vt quia debitores hæreditarij fugiebant, cum pecunia: vel donus vicinæ minabantur ruinam, super domum hæreditariam, vt tradit Ang. ibid.

c ¶ *Su derecho.* Impedito nanq; impedimento iuris vel facti, non currit effectualiter præscriptio, vt hic. & in. d. §. donec, & in. l. 4. §. fi. C. d anna. except. & in. c. quia diuersitatem. de concessio. præben. & vid. notan. in tractatu præscriptio. fol. 31. colum. secunda. & tertia. & Char. 57. co. quarta. & Char. 62. column. tertia, & quarta. vbi latè, & vid. quòd tradit ad limitationem Alexand. consilio primo. ad fin. 5. volum. limita etiam, vt notatur per Iaso. in. l. si stipulatus fuerim. §. primo. colum. prima. ff. de verb. obli.

d ¶ *Las debdas.* Adde. l. fi. §. & si præfatam. C. de iur. delibe.

e ¶ *A los que mandasse.* Adde. §. si verò non fecerit. in autentic. de hæredi. & falcid.

f ¶ *Quanto montaren.* Et not. quòd illud quod hæres soluit in pœnam cōtumaciæ, non nocebit legatarijs, & licèt conficiat inuentarium non proderit sibi quominus teneatur soluere de suo, si nihil restat in hæreditate, solutis debitis, & legatis, vt in. l. cum pater. §. primo. & ibi not. Paul. de Castr. ff. ad legem falcid. limita etiam istam. l. ex eo. quod notabiliter voluit Angel. consilio. 31. incipit dominus Philippus column. tertia. vbi dicit, quod istud beneficium inuentarij, quod datur hæredi competit, quando agitur contra hæredem immediatè ex causa hæreditaria, secus si debitum hæreditarium sit reformatum ex con-

g ¶ *Las debdas.* Adde. l. final. §. & si præfatam in verbo licentiam, & ibi gl. in verbo acommodare. C. de iur. deliberan.

h ¶ *Falcidia.* Vide in. l. 1. tit. 11. infrà ead. part.

i ¶ *Que las debdas.* Vel si soluisset creditoribus primo venientibus, vt in d. ¶ fi. & si præfata. hæc ein est vna ex vtilitatibus inuētarij, q̄ sibi non imputatur si soluat primo venientibus, & intellige, q̄ hæres ignorabat alios creditores potiores, & sic soluit bona fide: alios secus; si cautionem nō exigeret, vt in. l. dolo. ff. ad. l. falc. & tenet glo. parua in. d. §. & si præfatam. & ibi Bar. vñ etiā Paul. de Cast. in. d. §. & si præfatā. referens Archi. in. c. nō sanè. 14. q. 5. dicit q̄ hæres vsurarij, licet cōfecerit inuētariū, nō debet soluere primis venientibus, nisi recepta cautione, de restitudo: quia scit vel scire pōt alios subesse, & sic esset in dolo quo ad illos: & non haberet dictum bñficiū inuentarij. quod dictū intellige, q̄n dolo vero vel præsumpto hæres solueret, secus si bona fide ignorans alios creditores vsurarij, secūdū Alex. in. d. §. & si præfatū. referentem Lapū, & Domini. in. c. quāquā. de vsur. lib. 6. & Host. in fum. de test. §. at quid hæres. quid autē executoribus datis ad restitutionē damnorū, vel ablatorum per testatorē, vel hæredibus ad hoc grauatis, an possint soluere primo venientibus? Ioan. And. in addi. ad Specu. titu. de instr. editio. §. nunc verò aliqua. colu. 3. in additione incipi. incidit quæstio facti. Refert Iaco. de Raue. dicentē fatuū talē executorē soluētē primo venienti simpliciter, vel sine cautione. vid. ibi, cuius dictū sequit Paul. de Cast. in. d. §. & si præfatam. innuēs eādē rationē ex eo: quia scire debet alios subesse diuificatos, & intelligere ē iuxta declarationem præcedētis dicti, nūquid autē alij creditores possint retractare solutiones factas alijs creditoribus? vid. in. d. §. & si præfatam. & q̄ dicit Pau. de Cast. in. l. tutores. ff. de condi. indeb. Et quid in creditoribus eiusdē ēpōris, an possint petere se admitti ad cōmunionē cū his quib⁹ facta est solu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio. Oldra. dicebat q̃ sic per. l.& si non expedierit. §.1. ff. de bon. autorita. iudi. possiden. Alber. verò in. d. §.& si præfatã. inducit in contrũ. l. pupillus. in fi. ff. de his q̃ in fraud. credi. & sic q̃ nihil abstrahatur à creditoribus qui vigilauerunt ad suũ debitũ consequendũ. dictũ. Oldral. procederet quando vtroq; creditore instante, hæres vni gratificauit, alias procedere posset dictum Alberic. per. d. l. pupillus. & ita est de mente Bal. in. d. §. & si præfatam. in fina. v bis, licèt paulo ante referẽs dict. Oldrald. simpliciter pertractarit. & ista inducit Ange. in. l. fin. §. licentia. C. eod. pro mercatoribus qui confluũt, & concurrunt contra mercatorẽ cessantẽ fugitiuũ si ũt aliq; iter eos q̃ de proximo an fugam solutionẽ receperũt, an debeant receptum cõmunicare cũ alijs prout pluries dicit se vidisse de facto perusũ. vide quæ dixi in. l. u. titul. 14. 5. partit. & in. l. 9. titu. ſi. ead. partit. & an contra emptores rerum hæreditariarum quibus hæres vendidit creditores habeant recursum: vid. in dic. §. & si præfatam. & vid. ibi, Paul. de Cast. in vers. quinta vtilitas.

quarta parte[a] de la heredad, estonce aquellos, que deuen auer las debdas non pueden primeramente demandar al heredero que gelas pague, mas deuen las demandar, a los que recibieron las mandas, e ellos son tenudos de les tornar aq̃llo que recibieron de que se puedan pagar las debdas, e si fuessen tan pocas, que non cumpliessen a pagar las debdas, estõce por lo que finca dellas, deue el heredero fazer pagamiento a aquellos, que lo han de recebir, de aquella quarta parte[b] que retuuo para si. E esto es, porque el se deuia guardar de fazer pagamiento de las mandas, ante q̃ pagasse las debdas, [c] pues que sabia[d] que non abondauan los bienes, para pagar lo todo.

¶ *Ley. V III. Quales espensas non es tenudo el heredero de poner en el inuentario.*

Las despensas que el heredero fiziere en razon de soterrar[e] aquel cuyo heredero es, o las que fiziere derechamente en otra manera qualquier, nõ es tenudo de las cõtar, nin escreuir en el inuentario, pero si acaescsiere alguna contienda sobre estas despensas, deue el heredero prouar con testigos ante quien las fizo, o por su jura.[f] E si aquel que es establescido por heredero, ouiesse alguna demanda, o le deuiesse alguna cosa, aquel que le establescio por su heredero en saluo le finca[g] la demanda, o aquello quel deuia el testador, si el inuentario fiziere, assi como sobredicho es.

¶ *Ley. I X. Que pena deue auer el heredero, que maliciosamente faze el inuentario.*

a ¶ *Quarta parte.* Not. istam. l. per quam limitatur, quod not. Cin. in. l. 2. C. qui potio. in pigno. habean. & Bar. in. l. is cui. §. post quam. ff. vt in possess. legato. vel fideicom. vbi dicitur q̃ quando hæreditas est soluendo, dato q̃ hæres fecerit inuentarium, creditores non possunt inquietare legatarios, quibus primo solutum est, sed agere debent contra hæredem: nam procedet quando apud hæredem solutis legatis remanet plus quarta falcidia: secus si apud hæredem tantum remaneat quarta ista, nam tunc agent contra legatarios, & non contra hæredem, ni si quando quod redderent legatarij non sufficeret ad solutionem debitorum, vt infrà subditur: videtur tamen q̃ tali casu legatarij habeant recursum contra hæredem, vt concurrant cum eo in. dict. 4. ita vt solutis debitis de residuo hæreditatis soluantur legata deducta falcidia, de quo liber legato.

b ¶ *Quarta parte.* Nam quando hæreditas non est soluendo, neq; valent legata, neq; hæres detrahit falcidiam. l. prima. §. pe. ff. ad trebel. glos. in. l. ſi. §. & ſi præfatam. C. de iur. deliber. ſuper parte falcidiæ.

c ¶ *Las deudas.* Legata enim debentur ære alieno deducto. l. creditoribus. ff. de separat. bono. l. ſi vniuersæ. C. de lega.

d ¶ *Sabia.* Vel debebat scire idem enim & ſi ignoraret, nam credito res agunt contra eum ratione talis quartæ, etiam si non per modum quotæ sed in vna re, vt in certa quantitate hæredi remansisset, vt declarat Paul. in. l. prima. §. ſi is qui. & in. §. ſi hæres. & in. §. idem iulianus. ff. ad trebel. nam æs alienum præfertur quartæ. l. in impossenda. & l. iritum. C. ad. l. falcid.

¶ *Lex. V III.*

Expensas funeris testatoris vel alias iustas non tenetur hæres scribere in inuentario: sed probet eas per testes vel proprio iuramẽto, & quod hæredi debetur à defuncto consequitur hæres facto inuentario, sicut cæteri creditores. h. d. Habuit ortum à. l. fina. §. in computatione. C. eodem tit.

e ¶ *Soterrar.* Idem in expensis, quas fecisset in curando defunctum. Bald. in. l. in restituenda. C. de petitio. hereditа. vel in insinuatione testamenti, vt in. l. fin. §. in computatione. de qua ista sumpta est. C. de iur. deliberan. vel in eo, quod soluit hæres proxenetis, vel similibus cum venderet res hæreditarias, secundum Barto. in. l. vbi pure. §. ſi. ff. ad trebellia. & quid de expẽſis, quas hæres fecit litigando cum alio contendente, le hæredem, vel creditorem hæreditarium? vid. per Ange. Paul. & Alexand. & Iaſo. in dict. §. in computatione. tenentes quòd deducantur, quando hæres obtineret, & hereditas non esset soluendo ad omnia contra Bal. ibi aliter volentem.

f ¶ *Su jura.* Approbat opinionem gloss. in. d. §. in computatione. super verbo approbauerit. contra quam ibi tenebant Cinus. & Albericus. & intellige quando expensæ essent paruæ, secus si magnæ: nam tunc requirerentur testes vel instrumenta secundum Bart. & communiter doct. ibi, & appellat Angel. ibidem minutas expensas, sumptus quotidianos: putà carnium, oleris, pomorũ & similium, nã adhoc difficulter habẽtur testes continuo & tandem cõcludit arbitrio boni viri hoc relinquẽdum omnibus hinc inde pensatis.

g ¶ *Le finca.* An ipso iure vel q̃ ad effectũ glo. in dicto. §. in computatione. dicit quòd quo ad effectũ quasi impossibile videatur, quòd hæres suũ ipsius fit obligatus. videbi per Alexand. & in. l. debitori. C. de pact. vbi tenet opinionem gloss. & dicit magis communiter teneri per docto. si tamen aditio hæreditatis facta sit cum beneficio inuentarij, vel ante aditam hæreditatem fiat inuentarium, tunc confusio actionum impeditã videtur ipso iure, quia si confectio inuentarij resoluit, quo ad effectum confusionem factam, à fortiori, videtur impedire confusionem fieri. n. argumento. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. secundum Decium in dicta. l. debitori. & nota dictum Bald. in dict. l. debitori. columna secunda. quòd hæres, qui solenniter fecit inuentarium citatis creditoribus, & legatarijs, potest implorare officium iudicis, super separatione bonorum, vt pro eius debito aliqua res sibi assignetur, imò etiam secundum Bald. in. d. §. in computatione. columna prima. versic. ex hoc sequitur. hæres potsit sibi ipsi soluere eligendo rem, in qua vult sibi esse solutum, pro debito. argumento. l. creditoris. ff. de distract. pigno. quod secundum Decium, vbi suprà de plano procedit alijs creditoribus consentientibus, si verò contradicerent nullam deberet hæres in hoc habere prærogatiuam, imò similem eum alijs creditoribus debet habere fortunam, vt in dicto. §. in computatione. limita istam. l. nisi hæres institutus sit animo compensandi, cum eo quòd sibi testator debebat. l. ſi compensandi. C. de hæredib. institu. limita etiam in quasi debito ex dispositione legali, vt est illud quod pater tenetur dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. nam si filia institueretur à patre, & grauaretur legatis non deduceret primo dotem: & postea falcidiam: sed primo falcidiam & si ad dotem sufficeret de illa deberet se dotare: & si non sufficeret, detraheret quatenus deficeret, per nota. in. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebellia. ita tenet Paulus de Castro. in. l. ſi debitor. ff. ad legem falcidiam. & vide etiam quòd idem Paulus not. in. l. quod de bonis. §. quòd autem. ff. ad legem falcidiam, ibi nota istud verbum & tene menti. Aduerte etiam quòd contra fideicommissarium vniuersalem, etiam non confecto inuentario, hæres detrahit quod sibi defunctus debebat. vide Paulum de Castro. in. l. ita tamen. §. ſi ex trebelliano. ff. ad trebellia. & Socinum consilio. 44. volum. tertio. incipit. Non parua difficultas. alia in ista materia vide per Alexand. & docto. post gloss. in dicto. §. in computatione.

¶ *Lex. I X.*

Si quid extra inuentarium fraudulenter occultat hæres tenetur ad eius duplum his qui aliquid iuris habent in bonis testatoris, & causa inuentarij non durat vltra annum: licèt aliæ ciuiles instantiæ vsque ad triennium: criminales verò, ad biennium durent. h. d. Concord. l. finalis. C. co. tit. §. licentia. cum. §. sequen.

a ¶ *Recebir.* In. l. ſi. §. licentia. versicul. illo videlicet. de quo ista. l. sumpta est, adijcitur vel hæreditatis quantitati imputare compellantur. fingenim hæreditatem locupletẽ ita, vt ex ea etiam vltra rem illam occultatam, vel surreptam ab hærede, remanet: vnde integrẽ satisfiat creditoribus & legatarijs: & sic melius erit hæredi, quòd istud duplũ imputetur hæreditati, quia sic manebit si ne pœna, quã q̃ ipsis creditoribus, et legatarijs soluat istã pœnam dupli vt expõit ista l. partitarum. videtur tamen q̃ista. l. supplere debeat ex illa cum ista pœna sit inducta vt amplius sit in hæreditate ex quo legatarij & creditores consequantur suum debitũ, quod etiã suaderi videt ex ista. l. cum dicit malicioſamente, & sic quando hæres animo fraudandi creditores vel legatarios surripit vel occultat rem hæreditariã: secus quando nullum ex hoc generaretur præiudicium, & sic fraus seu occultatio non induceret detrimentum. argu. l. pen. C. de reuocan. his quæ in fraud. alie. sunt. &. l. 7. titu. fin. 5. parti. & quæ ibi dixi. Adde etiam q̃ & vltra pœnam dupli punitur hæres surripiens, vel occultans, vt perdat falcidiam quo ad omnes legatarios, vt in autentic. de hæredi. & falcid. §. sancimus. & ibi gloſſ. ſuper verbo forte, & illud ius autenticorum est rationabile: quia cùm talis subtractio inducat & augmentet falcidiam, quo ad omnes æquum est vt respectu omuium puniatur: & sic à nemine falcidiam detrahat, & bene potest stare pœna huius dupli, de qua hic cum pœna amissionis falcidiæ, de qua in. d. §. sancimus. vt declarat Sali. quem vid. in. d. versſ. illo videlicet.

b ¶ *Delinuentario.* Not. hoc verbum, ex quo declaratur textus in autẽ. de hæred. & falcid. §. illud quoq;. colla. prima. de quo ista. l. sumpta est, nam largius, quàm hic disponitur, gl. & docto. intelligunt illum. §.

c ¶ *Tres años.* Nota bene: quia habes hic approbatam desto iure partitarum decisionẽ. l. properandũ. in prin. C. de iudic. & nõ reperies alibi in isto libro partitarum. Video tamen ista in desuetudinem abijsse & sicut obseruatur in curijs ecclesiasticis, vt instantia nõ expiret triennio, vt voluit gloſſ. in. d. l. properandum. in parte triennij. in fi. & gloſ. in. c. ſi. de dol. & contu. glo. & docto. in. c. venerabilis. de iudic. sic etiam video in curijs regalibus, & certè bene, cum per hoc parcatur laboribus, & expensis partium & breuiori via iustitia ministretur.

d ¶ *Dos años.* Adde. l. septimam. titu. 29. ea. parte, vbi de huius dispositio, & etiam istius in hoc in desuetudinẽ abierunt. vide quæ ibi deo dante dicam.

¶ *Lex. X.*

Hæres intra tempus iuris inuentarium non conficiens tenetur creditoribus & legatarijs etiam vltra vires hæreditatis, & falcidiæ commodo priuatur. hoc dicit. Habuit ortum à. l. fina. C. de iure delibe. §. fin verò post quàm.

e ¶ *El inuentario.* Quid si fecit, sed omisit ponere aliquam rẽ in inuentario fraudulenter, vel malicioſe, an tenebitur in ſolidum creditoribus, vel legatarijs, ac si nullum fecisset? Barto. in. l. Paulus. ff. ad legem falcid. tenet quòd ex hoc hæres perdat beneficium inuentarij in omnibus. Angel. verò ibi tenet, quòd ſolum perdat beneficium inuentarij quo ad falcidiam, non verò vt ex hoc teneatur vltra vires hæreditarias, & idem tenet Paul. de Castr. & Ioa. de Imo. & Alex. & idem tenet Sali. in l. ſi. §. illo videlicet. C. de iur. delibe. in fi. vbi dicit de hoc fuisse quæstionem arduam: & ita se consuluisse, solum ergo tenetur creditoribus & legatarijs in duplo rerum occultatarum, vt suprà. eod. l. proxima. & in amissione falcidię, quid autem si imperfectè fecerit inuentarium, quia non designauit res prout habetur, in. l. 100. titul. 18. tertia partita. sed simpliciter dixit pono in inuentario res, quæ sunt in tali loco, an gaudebit beneficio inuentarij? videtur dicendum quòd non, cum hoc ita sit substantiale, & probatur in l. ſi. §. ſi verò post quàm. C. de iur. deliberan. ibi secundum formam præsentis constitutionis paria enim sunt non facere vel inutiliter facere. c. inter corporalia. de translatio. epiſcopi, vel electꝰ. cum similib. & adde quod suprà dixi in. l. §. in gloſſ. ſuper verbo. todos los bienes.

f ¶ *Las mandas.* Limita nisi agentes contra hæredem, in solidum consiterentur, quòd in hæreditate non remansit vltra id quòd hæres asserit: quia contra omnem præsumptionem iuris, & de iure facientem contra hæredẽ non conficiens inuentarium, quòd occultauerit bona, admittitur probatio cõtrariũ per confeſsionem partis, vt notant Cinus, & Barto. in autentica. sed iam necesse. C. de donat. ant. nupt. & gloſſ. in corpore vnde sumitur, illa autẽ. et ita tenet Bald. singulariter. in. l. filiũ quem habentem. colum. penult. C. famil. hercis. & licèt Bald. ibi loquatur de legatarijs ex eius mente & ex dicta ratione, idem vult in creditoribus, & ita etiam vult Alexand. in. l. fina. §. & si præfatam. columna prima. C. de iure deliber. vbi etiam Iaſo. columna secunda. versicul. limita tamen. dictum Baldi, non caret scrupulo. prout etiam tradit Socin. in. l. prima. §. ſi is qui ante. ff. ad trebell. & Alexand. in. l. in ratione. §. quòd vulgo. columna octaua. numero. 13. ff. ad legem falcid. & quia hæres adeundo videtur quasi contrahere cum creditoribus & legatarijs. l. apud iulianum. §. fina. &. l. sequenti. ff. quib. ex cauſ. in poſſeſ. eat. & in. §. hæres. institu. de obligationib. quæ ex quasi contractu nascuntur. & sic ex suo quasi contractu ex proprijs bonis tenetur. hoc etiam vult ista. l. partitarum ibi cum dicit, tambien los fus bienes que ouiere de otra parte, como los que ouo del testador.

¶ Præterea. §. sancimus. in autentico. de hæredib. & falcid. qui videtur esse fundamentum dicti Bald. non videtur se omnino fundare in illa præsumptione sibi tractionis, vt patet: cum dicit forte, & sic innuit quòd idem sit, si non subtraxerit, & videtur illa ratio impulsiua, & non finalis, text. cum gloſſ. & ibi Ioannes de Imol. in clementina prima. de appellatio. gloſſ. in. l. in commodati. §. sicut. ff. commoda. hoc etiam suaderi videtur ex. l. fin. §. ſi verò post quàm. C. de iure deliber. vbi non fit fundamentum in præsumptione surreptionis, & occultationis terum hæreditariarum, imò quia ex quo non fuit hæres vsus beneficio inuentarij, remanet in antiqua dispositione iuris communis, ex cuius dispositione tenebatur creditoribus, etiã vltra vires hæreditarias. l. quæ dotis. ff. ſolut. matrimo. l. ſi te bonis. C. de iure deliber. & quia in pupillo cessat dicta præsumptio vsurpationis, & nihilominus in pupillo etiam non doli capace procedit, vt teneatur vltra vires hæreditatis. §. pupillis. in dicto autentico. de hæredi. & falcid. vt etiam adducit idem Alexand. in. l. fin. §. fina. C. de iure. delibe. in illa quæstione, an ecclesia non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæreditarias, hoc etiam probari videtur ex. §. ſi verò non fecerit. in autentico. de hæred. & falci. ibi licet puræ substantię morientis transcendat mensuram legatorum datio, & ibi licèt dabit ei pœnam exactio suæ malignitatis: cum transcenderit leges ex quibus cautè omnia agens nihil poterat damnificari. forte posset distingui inter creditores, & legatarios, vt dictum Baldi procedat in legatarijs prout re vera ipse loquitur, & non in creditoribus: & est ratio differentiæ maximæ: quia creditores tractant de damno: legatarij verò de lucro. Item quia hæres reputatur eadem persona cum defuncto, vt in autentico, de iureiurand. à mori. præsti. & sicut defunctus tenebatur in solidum, sic & eius hæres, qui non fecit inuentarium, quæ ratio cessat in legatarijs, quibus defunctus in nihilo tenebatur, & quia de iure communi antiquo ita erat constituta in hoc differentia inter creditores, & legatarios, nam respectu creditorum hæres tenebatur in solidum, etiam si constaret hęreditatem non esse soluendo. dict. l. quę doma. §. ſi is qui ante. ff. ad trebellia. l. in ratione. §. quòd vulgo. ff. ad legem falcid. gloſſ. in dicto. §. ſi verò post quam. de iure tamen autentici corũ additum fuit, vt etiam similiter legatarius teneretur in solidum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non facto inuentario: vt in d.§.si verò non fecerit. & in auctẽ. sed cũ testator. C. ad leg. Falc. & dictum auctẽ. quodammodo se fundat in presumptione subtractiõis. et sic ĩ legatarijs habere posit locũ dictũ Bald. attento iure communi. ista tamen. l. partitarum resistit cũ æquiparet in hoc creditores & legatarios nihil asserens de tali præsumptione: imò expsse disponens, vt de proprijs bonis hæres teneatur, & in rigore iuris istud videtur verius tam in legatarijs quã in creditoribꝰ. tu cogita, quia dictum Bald. fulcitur maxima æquitate. & Docto. magis communiter cum eo trã seunt. & adde Paul. in. l. in ratione. §. quòd vulgo. ad si. ff. ad leg. Falci. An autem in foro conscientiæ hæres teneatur ad debita vltra vires hæreditarias? Barto. tenet quod non in rubrica. ff. de acquir. hered. versi. & ex hoc se quitur. allegat Hostien. in summa. de testa. §. pe. versicul. quid si bona. & Ioann. And. in. ca. quãquã. de vsur. li. 6. in nouella. & quòd ita tenent Theologi, vt dicit se vidisse in multis sententijs eorum. & idem tenet Bald. in. d. l. filium quem habentẽ. col. pe. allegat. c. parrochiano. de sepultu. subdens quòd si legatarius plus extorqueret, tenetur ad restitutionem in foro conscientiæ: quia ille forus non sequitur ius ciuile, quia ius ciuile fundat se in fictione non in veritate. & ibi subdit q̃ licet ad petitionem hæredis, super talibus articulis, quòd nulla alia bona manserunt, nisi talia non cogantur legatarij respondere: tamen iudex optimẽ faciet, si interroget ex officio, vt obuiet iniquæ extorsioni. l. illicitas. in prin. ff. de offic. præsid. Ioann. de Imol. in. d. rubrica. ff. de acquir. hære. postquã retulit Ang. in. l. i. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquam per legẽ Falci. volentẽ quòd etiam in foro conscientiæ hæres teneatur vltra vires hæreditatis, distinguit, quòd si hæres sciebat vires hæreditatis, non sufficere, & nihilominus adiuit: quia tunc videtur obligari ex suo quasi contractu, teneatur etiam in foro conscientiæ: cum videatur se creditoribus obligasse, si autem ignorauit, vel dubitetur, an sciuerit vel ignorauerit, & tunc non teneatur vltra vires hæreditarias: quia tunc non videtur se obligasse vltra vires, cum sententia Bar. transit Alexan. in. d. rubrica. vbi Iason. dicit ita esse cõmunem opinionem. Fredericus verò de Senis. consi. 21. & Ioã. de Imol. sibi contrarius. in. l. gerit. ff. de acquir. hæred. & Paul. de Castro in. d. rubrica tenẽt contrarium dicentes nullam in hoc esse differentiam inter forum conscientiæ & iudiciale. lex etenim humana quę iusta est etiam in foro animæ est seruãda, sedm S. Tho. 1. 1. q. 96. art. 4. gl. cõmuniter approbata. in. c. quæ in ecclesiarum. de constitu. articulus iste est satis disputabilis. & totum pondus ad decisionem consistit, an lex humana se fundet in præsumptione, vel non: quia si ex præsumptione non obligaret in foro animæ, vbi veritas attenditur, quòd autem istæ leges de confectione inuentarij disponentes non se fundent ex sola præsumptione, satis liquet ex supradictis. Aretin. in dict. rubrica distinguebat inter creditores & legatarios, vt etiam dixim. q. præceden ti, quæ distinctio fortè posset procedere attento, quòd dictus. §. si verò non fecerit. moueatur ex præsumptione. & quod saltim suspicans ita statuit: sed attenta dispositione huius. l. partitarum, quæ non se fundat in tali præsumptione, videtur de rigore idem debere dici in legatarijs, quòd in creditoribus, benignior tamen est sententia ita distinguens: cùm fortèista. l. partitarum habuerit eundem intentum, quem dictus. §. si verò nõ fecerit. d̃ qua ista sumpta est. tu cogita. Alios casus in quibus hæres non conuenitur in solidum, licet non fecerit inuentarium, vide per Alexand. in. dic. §. & si præfatam. & quid de ecclesia, vide eundem. in. d. l. fina. §. fin. & per glo. & Docto. in capit. primo. de testamen.

a ¶ *De las mandas.* Non ergo perdet Trebellianicam, vide per Bartolum & Doct. in. l. Marcellus. §. quòd autem. ff. ad Trebellian. & Bald. in auctenti. sed cum testator. C. ad. l. falcid. column. prima. neq; obstat. §. Sancinus. & §. si verò non fecerit. in auctent. de hæredib. & falci. cum dicit de fideicommissarijs: nam intelligitur de fideicommissis particularibus, non de fideicommisso vniuersali: vnde constitutiones loquentes de falcidia amittenda, corrigentes in hoc ius cõmune, non sunt trahendæ ad Trebellianicam. vide late per Alexand. in. d. l. Marcellus. in prin. column. pe. & fin. versi. 3. quæsiuit hic Barto. vbi refert plures, qui tenuerunt contrarium, sed ipse residet quòd non amittat Trebellianicam dicens esse magis communem opinionem & satis in istam partem confert hæc. l. partitarum. & vide quæ dixi suprà eodem. l. 5. in glo. prima. contrariam tamen opinionem, imo quòd hæres non conficiẽs inuentarium, priuetur Trebellianica, dicit magis communem & veriorem Deciꝰ consi. 236. in. 5. dubio vbi plures istam partem tenentes refert. & idem vult Didacus à Couarruias. in. c. Raynuntius. §. 2. limitat. 16. de testa. neque perdet legitimam debitam iure naturæ. glosa in. §. si verò non fecerit. in auctentic. de hæredi. & falcid. tenebitur tamen dato, quod non perdat legitimam soluere debita, & credita de suo, vt declarat Bartol. in dicto. §. si verò non fecerit. & adde gloss. in dicta. l. fin. §. pen. in gloss. fina. in. fin. C. de iure delibetandi. vbi Alexan. dicit istam opinionem magis communiter teneri, quæ opinio approbatur per. l. 7. titul. 11. infrà ead. partita. diminuuntur ergo legata ratione legitimæ, sed sic diminuta soluentur vltra vires hæreditarias, vt per Bartolum, & Albericum, in dicta auctenti. sed cum testator. C. ad leg. Falcidiam vbi declarat Albericus, quæ vtilitas erit filio detrahere legitimam: cum de residuo & proprio teneatur soluere legata integraliter. Adde etiam Baldum in. l. prima. C. de bon. auctorit. iudic. posii. grauato ergo filio legatis deducetur legitima, & tenebunt legata respectu quintæ partis, & integraliter soluet illa filius, licet excedant quintum, interesse ergo affectionis ad bona paterna erit vtilitas quam ex hoc consequetur filius, & quia propria bona filij augentur ex deductione legitimæ.

¶ *Lex. XI.*

Potest hæres declarare se verbis hæreditatem adire vel etiam factis, vt colendo prædis & alia quæ citra ius & nomen hæredis & dominj fieri non possunt. sed si quis non vt hæres sed pietatis causa faciat, vt seruos hæreditarios curare, vel res ne perdantur custodire non videtur propter hoc adire: debet tamen (ne de hoc dubitetur) prædicta nõ vt hæres se facere protestari. h. d.

b ¶ *Deuelo dezir llanamente.* An autem aditio hæreditatis solo animo consistens non declarata per actum verbi, vel facti, obliget hæredem in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias? tangit Angelus Aretin. in. §. fina. instituta. de hæredum qualita. & differentia. & vide quæ dixi in præcedenti. l. requiritur ergo vt hic vides, quòd animus adeundi declaretur per actum verbi vel facti. gloss. & Barto' in. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. & gloss. in dicto. §. fina. & requiritur actus exterior ad declarandum animi motum: nam consilium in corde retentum non facit quem hæredem: quia consensus mentalis tantum neque verbo, neq; facto demonstratus non accommodatur actibus hominum, neque reddit actus ipsos essentialiter perfectos, verba sunt Baldi in. l. potuit. column. prima. C. de iure deliberandi. & ibidem. column. tertia. versiculo nono quęritur. dicit, quòd si positio fiat alicui quod animo adiuit hæreditatem, non tenetur ei respondere, nisi positio fonet de animo aliqualiter declarato, & an per hæc verba (ego sum hæres talis) inducatur aditio? Bald. tenet quòd sic. in dicta. l. potuit. column. secunda. versiculo sexto quæritur post Bartol. in. l. si filius familias. ff. de tutelis. & ibidem vide per Baldum. column. tertia. versicu. octauò quæritur de aditione facta per hęc verba, adeo si dicit iure possum, vel si præcessor meus non adiuit, & post tempus datum ad deliberãdum, si quis dicat, puto mihi hæreditatẽ ex pedire: videtur ex hoc adire. l. omnes. & ibi not. Barto. ff. ad Trebellian. & idem si dicat volo adire. glo. & Barto. in. l. serui electione. in princ. ff. de legatis primo. vide Bar. & Docto. in dicta. l. gerit.

c ¶ *Labrando la heredad.* Sumptum est à. §. fina. institu. de hæredum qualitate, & differentia. facit quod not. gloss. in. l. tertia. C. finium regundorum.

a ¶ *Arrendando.* Ex eod. §. si. sumptum est. & ibi not. Bal.

b ¶ *Desfrutandola.* Adde. l. si filius. ff. de tutelis. & ibi Bart, & not. hoc q̃ colligere fructus hæreditatis inducit aditionem, quod limita nisi possit capi alia coniectura, quod non animo adeundi fortè fecisset, prout declarat Bar. in. l. gerit. colũ. 6. versic. ad secundum. & colũ. 7. ibi fructus colligi fecit & reponi. ff. de acquiren. hæred. & probatur in l. prima. C. de repudian. hæredita. & tenenti istam. l. partitarum: nã Barto. d. colũna. 7. volebat, q̃ cum iste actus colligendi fructus posterat fieri licitè vtro quemodo nomine. s. suo, vel nomine alieno, q̃ staretur super hoc declarationi hæredis: namitta. l. vult contrarium: imò quòd cessante protestatione, de qua infra in ista. l. probaretur aditio. & ita etiam Ioan. de Imol. tenet contra Bart. in dicta. l. gerit. columna pen. per. d. l. i. C. de repudian. hæred. oporteret ergo probari de protestatione. vt dixi, vel quòd probetur quòd actus iste colligendi fructus, non fuit animo adeundi, vt expresse habetur in dicta. l. prima. & tradit Bart. in. d. colu. 6. versic. ad secundum. & Bal. in. d. l. i. quem vid.

c ¶ *Semejante desta.* Vt si possideat res hæreditarias. vt in. l. gerit. ff. de acquirend. hæredita. & in. l. eum qui bonis. eo. titu. & not. Bald. in. l. i. colu. n. C. qui admit. in secunda quæst. Alexand. cõsi. 32. volu. 3. incipit viso processu. & aduerte, quod licet filius acceptа pecunia facit pacem cum occisoribus patris, non per hoc videtur se immiscere seu adire hæreditatem paternam, neque propter illud quod accepit posset conueniri à creditoribus patris. secundum Nico. de Neapo. in. l. cum tutor. ff. de tute. & ratio. distrah. limitat tamen nisi statutum diceret, quod occisores debent habere pacem ab hæredibus defuncti: quia tunc filius accipiendo aliquid, videtur hæreditatem adire. adde. l. quæsitum. & ibi per Bart. ff. de sepulc. viola. quòd faciens pacem accepta pecunia de morte patris, seu agens actione iniuriarum, pro iniuria illata patri non videtur adire. vide etiam per Salicet in. l. cum qui. C. arbitri. tute. & ibi etiam per Bal. & alios. vbi est text. elegans quod etiam si filius c̃ sequatur interesse à tutoribus suis, pro eo quod abstinuerunt eum ab hæreditate paterna locupletę, non tenetur creditoribus patris. & adde Bar. in. l. si filius qui patri in fi. ff. de vulg. & pupilla. & vide Ioan. de Plate. in. l. si. C. de ptimipil. libr. n. adde Iaso. in. l. eadem. §. cato. pe. colu. mn. ff. de verbo. obliga. nota etiam, quod & legatarius ex facto, non videtur acceptare legatum, nisi sit factum tale, q̃ fieri non posset citra ius & nomen legatarij. secundum Barto. in. l. vero procuratori. §. sed si non vero. ff. de solut. sed an pater, qui mortua vxore retinuit diu penes se dotem maternam, videatur per hoc adire nomine filiorum. Bald. notabiliter dicit, quòd non. in. l. dos à patre profecta. C. solut. matri. contra Bart. in. l. gerit. ff. de acquirend. hæredi. columna. 8. versic. venio ad quartum mouetur, quia ista mens est in corde retenta, quæ non accommodatur actibus hominum. & quia aditio hæreditatis requirit actum verbi, vel facti, in casu autem isto nihil simpliciter gestum est à patre, inducit etiam. l. si præterea tus. ff. de bonor. poss. contra tabu. vide ibi per eum & per eundem in. l. cum antiquioribus. colũ. 1. C. de iur. delibe. & in. l. si certis annis. ad fin. C. de pact. per Bart. in. d. l. gerit. & ibi vide distinctionem Ioa. de Imol. colũ. penul. & fin. die etiam quòd similis modus erit, si soluat creditoribus: nam ex hoc videtur adire. l. 2. C. de iur. delibe. & vide quod not. Iason. in. l. frater à fratre. columna. 17. ff. de condi. indebi. & idem si soluat legata, vel soluere promittat: nam videtur adire secundum Paulum de Castr. in. l. quod de bonis. §. 1. ff. ad legem falci. filius etiam recipiendo, quod patri erat debitum, licet naturaliter tantum videtur adire, vt vult Bart. & vide ibi per Iason. columna. 17. in dicta. l. frater à fratre. ff. de condict. indebi. & ibi multum exaltat dictum Bar. & not. bene quòd oportet, vt allegetur quòd hæres fuit visus adire seu adiuit: quia ita demum prædicta procederent, quòd ex actibus quę fieri nequeunt, citra ius & nomen hæredis inducatur aditio, si hoc allegetur. vt tradit Alexand. consil. 94. volu. 2. columna. 2. versicul. plus dico. incipit consilium in causa & lite vertente coram arbitris. vide ibi per eum. Et quid si hæres det eleemosinas p̃ anima defuncti, an ex hoc videatur adire? vide per Bart. in dicta l. gerit. colũ. 7. versicul. sed quæro. & versicul. quæro & per Bal. in. l. cum te. in prima lectura. col. si. C. de donatio. ante nup. quid autem de tutore gerente pro hærede? vide Bald. in. l. potuit. C. de iur. delibe.

d ¶ *Por piedad.* Concordat cum. l. pro hærede. versic. cæterum. & versicu. seruos. ff. de acqui. hære.

e ¶ *Puede dezir.* Sed an si non protestetur, præsumatur aditio? glo. in hoc fuerunt contrariæ. in. d. l. pro hærede. & quod dõcto. magis communiter tenent est, quòd hoc perpendatur ex qualitate personarum, & casuum super quo Bart. facit longum tractatum in. d. l. gerit. ff. de acquirend. hæred. vide ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & hoc ideo videtur velle ista. l. cum dixit, porque de tal vsança non nazca ende dubda: & sic innuit quòd ne veniant in dubium, an fecerit causa pietatis vel animo adeundi, vtile erit q̃ protestetur.

¶ *Lex. XII.*

Si quis de descendentibus in potestate testatoris constitutus fraudulẽter abstinens bona hæreditaria per eum aut alium subtrahi fecerit: videtur per hoc adire alia bona: sed si hæres fuit extraneus, vt fur de subtractione tenetur. h. d.

f ¶ *Non quisiere recebir.* Videtur in istis verbis lex ista approbare intellectum gloss. & Dyn. in. d. li. si is qui bonis. ff. de acquiren. hære. ad illam. l. scilicet quòd illa. l. loquatur, quando ante abstensionem filius mercatus est bona patris, quasi velit, quòd secus esset si post abstensionem & merito, quia etiam si post abstensionem furto furripiat res paternas, non videtur se immiscere hæreditati, & abstensionem renocare, vt in. l. si seruum. §. fina. ff. de acquirend. hæredita. à fortiori debet hoc procedere, si non furripiat: sed emat post abstensionem. licet mala fide & malicioſe emat. & cum. d. l. dicit se abstinuit. dicebat Dynus. l. abstinere potuit. Sed docto. communiter in dict. l. si is qui bonis. & in. l. a. C. de repudi. hæred. tenent contrarium, & intelligunt dictam. l. si is qui. prout facet non violando literam abstinuit. & sic q̃ dispositio illius. l. procedat etiam post abstensionem, quod etiam voluit gloss. in. d. l. a. C. de repud. hære. ex eo enim, quòd filius licet post abstensionem emit res hæreditarias præsumatur, mala fide fecisse in damnum creditorum, & abstensionem præcedentem non fuisse veram: sed fictam & simulatam, & quòd censeatur renocata abstensio. & ad. l. si seruum. §. fina. respondet, quod ibi non constabat, quod mala fide abstinuit, sicut constat in casu isto, ex quo infert Alexand. in. d. l. a. in fin. quòd si in casu. d. l. si seruum. §. fina. hæreditas vel meliora bona hæreditatis consistebant in illis rebus, quas sionẽ fuisse factã mala fide, & q̃ intelligi debeat renocata sicut in casu d. l. si is qui. q̃d dicit esse notandum & à docto. non ita tradi, voluntq̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

docto c. quòd etiam ista mala fides in tribus casibus præsumatur. Primus quando post abstensionem reperiatur omnia bona possidere. vt dicta.l.si is qui.l.omnes.§.Lucius.ff.quæ in fraud.credit. Secundus quando aliquid clam per interpositam personam mercatus est. dict.l. si is qui. Tertius, quando inuenitur incontinenti post abstensionem possidere: ita Cynus, & Albericus post Iacob. de Aren. in dicta l.2. vbi etiam addit Angel. quartum casum, scilicet & si non omnia bona emisset: sed tantum meliora vel pretiosiora: quia parratio fraudis est.per.l. summa cum ratione. in principio. ff. de pecul. Alexand. ad hoc dicit melius facere notata per gloss. & Barto. in.l. nomen.§.1. ff. de lega.3. Alias etiam præsumptiones malæ fidei vide ibi per Bal. tu nota istam.l. partitarum quæ sumpta fuit à dicta.l.si is qui bonis. videtur certè approbare intellectum glos. ibi licet illa gloss. communiter à docto. reprobetur. bene tamen esset concedendum, quòd si ex aliquibus coniecturis constaret de simulata abstensione, idem esset dicendum: cum ficta & simulata abstensio perinde haberi debeat ac si facta non esset, & ex quibus præsumatur simulata, relinquendum esset arbitrio iudicis ex coniecturis traditis per docto. vbi supra. & non quælibet earum sufficeret, prout etiam inferius dicam in ista.l.

entendiendo que era mucho cargada de debdas, e maliciosamente[a] comprasse los bienes[b] del padre: faziendo esta compra[c] fazer a otri para si, o si trasp[u]iesse o, o furtasse [d]algunas cosas de la heredad, o de los bienes della: dezimos, que por razon de aquello que encubrio o furto, se entendio que rescibio la heredad de su padre, e que es obligado por ella, de manera que non la puede despues desechar, [e]si alguna cosa destas le fuere prouada. E esto ha logar en el fiso[f], o en los otros herederos, que descendiessen por liña derecha del finado: e que eran en su poder [g]a la sazon que fino: mas en los otros herederos, que son dichos estraños[h], que non descienden por la liña derecha, non seria assi. Ca maguer alguno esto fiziesse, non seria obligado porende a rescebir la heredad, como quier que les seria mandado, que tornen a la herẽcia lo que tomaron della, assi como en manera de furto.

¶ *Ley. XIII. Quales omes que son establescidos por herederos pueden tomar, e ganar la herẽcia por si: e quales por otorgamiento de otri.*

PVede ganar[i], e entrar la herencia quel pertenesce por testamento, o de otra manera derecha, todo ome que nõ es sieruo: e que non es en poder de padre: e que non es desmemoriado: e que es mayor de veynte y cinco años[k]: e q̃ sabe que aquel cuya heredad quiere entrar q̃ es muerto. Ca maguer el sieruo puede ser establescido por heredero, nõ puede el [l]para si ganar, nin auer la heredad, mas para su señor, e con otorgamiento[m] del. E esso mismo dezimos del fiso, que ès en poder de su padre: ca si aquel que lo establescio por su heredero, lo faze con intencion q̃ gane la heredad para su padre[a], estonce nõ puede el fiso:[b] ganar la heredad para si, mas para el padre, e cõ su otorgamiẽto.[c] E tal heredad como esta es llamadaen latin profectitia. Pero si tal fiso como este sobredicho, to uiesse herencia de parte de su madre, [d]o de otro alguno que le establescie sse por su heredero, con intenciõ,[e] quel fiso aya la heredad: e nõ el padre, essõce bien puede el fiso,[f] ganar la heredad, e auer la sin otorgamiẽto de su padre: e aun si el fiso nõ fuesse en el logar, [g]puede el padre entrar la heredad en nome de su fiso: e tal heredad como esta dizen en Latin adquier que les seria mandado, que tornen a la herẽcia lo que tomaron della, assi como en manera de furto.

¶ *Ley. XIII. Quales omes que son establescidos por herederos pueden tomar, e ganar la herẽcia por si: e quales por otorgamiento de otri.*

PVede ganar[i], e entrar la herencia quel pertenesce por testamento, o de otra manera derecha, todo ome que nõ es sieruo: e que non es en poder de padre: e que non es desmemoriado: e que es mayor de veynte y cinco años[k]: e q̃ sabe que aquel cuya heredad quiere entrar q̃ es muerto. Ca maguer el sieruo puede ser establescido por heredero, nõ puede el [l]para si ganar, nin auer la heredad, mas para su señor, e con otorgamiento[m] del. E esso mismo dezimos del

si, contra rigorem iuris ciuilis. vt in.§. sed his permittit prætor. inst. de hæred. quali. & differ. facilius amittit filius ius abstinendi, quàm exclaneus ius repudiandi, cum facilius perdatur beneficium ex iure speciali, quàm concessum ex iure communi. l. eius militis.§. militia missius ff. de testa. mili. istam rationem ponit glo. in.l.si quis extraneus. in prin cipio. ff. de acquir. hære.

g ¶ *En su poder.* Vide quę dixi in.l.22. titu.3. supra ea. partita. de aliquibus effectibus suitatis, qui etiam adhuc hodie durant.

h ¶ *Estraños.* Concord. cum.l.si quis extraneus. in prin. ff. de acquir. hære.

¶ *Lex. XIII.*

Paterfamilias compos suæ mẽtis maior viginti quinque annis, qui scit eũ cuius fuit hæreditas iam defunctũ, & sibi delatã hæred tatẽ põt adire. Filius tñ familias: vel seruus iussu patris vel dñi præcedente adire debet hæreditatem: adueẽtitiam tñ hæreditatẽ bene põt filius familias adire sine iussu patris, & filio absente pater põt adire: furiosus vero vel demens hæreditatem non adit, nec infans, sed pater nomine infantis, vel curator nomine furiosi, & mortuo infante, adire potest pater & acquirere sibi minor aũt quatuordecim annorum maior infante, adire debet cum auctoritate parris, vel curatoris, vel iudicis, si patrem, vel curatorẽ habeat. Si vero sit maior quatuordecim annorum, sed minor 25. & careat curatore adire potest saluo sibi restitutionis beneficio. h. d.

a ¶ *Malciosamente.* Secus ergo si bona fide. vt in.l.2.C. de repud. hæred. & ista fraus præsumitur, vt subijcit ex emptione bonorum per interpositam personam.

b ¶ *Los bienes.* Idem si meliores res seu maiorem partem bonorum. vt dixi in gloss.1.

c ¶ *Faziendo esta compra.* Duo ergo requirit .l. ista. vt eius dispositio procedat, omnium bonorum emptio, & quod per interpositam personam fiat, & idem videtur per.l.si is qui bonis, de qua sumpta est. Iacob. tamen. de Aren, Cynus. Alberic. Bart. & communiter docto. in dicta.l.2.C. de repud. hæredi. & in dicta l. si is qui. tenent quodlibet istorum sufficere. Primum de emptione omnium bonorum, per dictam.l.omnes.§.Lucius. ff. quæ in fraud. credi. Secundum per.l. pupillus.§. sed & si per interpositam. ff. de adminis. tuto. & per dictam. l. si is qui. l. tamen ista partitarum. imo & dict. l. si is. volunt contrarium. non obstat. l. omnes.§. Lucius. neque. l. 7. titu. fina.§. partita: quia loquuntur in eo, qui iam erat obstrictus creditoribus: hic verò filius necdum erat eis obligatus: quia vel non adierat, vt in casu huius. l. vel se abstinuerat in casu dict. l. si is qui. secundum quod communiter docto. intelligunt, & sic non videtur trahenda dispositio. d.§. Lucius ad nostrum casum. præterea, quia dispositio. d.§. Lucius. procedit, quãdo omnia bona sunt empta valde minori pretio, quàm valeant, vt dixi in. d. l. 7. neque etiam text. in dict.§. sed & si per interpositam. inducit potest ad casum huius. l. neque. d. l. si is qui. quia ibi prohibitum erat rem pupilli tutorem clam emere, quod hic cessat. & licet filio nolenti se immiscere, vel abstinenti, emere per se, vel per interpositam personam, aliquas res ex hæreditate, & licet prohibitum reperiatur emere omnia per interpositam personam, non repetitur ei prohibitum emere vnam vel aliquas particulares res per interpositam personam: vnde non sine mysterio. d. l. si is qui. & hæc lex duo ista copulatiue requirunt: aliqua tamen possunt concurrere cum quolibet istorum, quæ probarent seu arguerent fraudem, & tali casu hoc relinquerem arbitrio iudicis: cum dolus ex perspicuis indicijs probetur.

d ¶ *Trasp[u]iesse o furtasse.* Concord. cum.l.si seruum.§. fina. ff. de acqui. hæred. & in hoc etiam clarè patet, q.p. l. ista in casu præcedenti loquitur, quãdo filius non se abstinuerat.

e ¶ *Desechar.* Not. hoc ad limitationem. l. fina. infra eod. & l. fi. C. de repud. hæredi. vt dispositio illius. l. non procedat, è contra si filius velit reuocare immixtionem. & adde. l. suus hæres. & ibi Iaf. col. 1. C. de repud. hær. imò & plus probatur hic, q etiã si talis immixtio sit inuoluntaria, vel quæ â lege potius inducitur, non possit â filio reuocari.

f ¶ *En el fiso.* Cum enim filio in potestate beneficium abstinendi fuit indultum ex beneficio specia-

Titulo. VI.

in. l. seruus dotalis. ff. solut. matrimo. Satis autem dicitur præcedere, si dominus & seruus simul agnoscant, vel repudient hæreditatem. l. is qui hæres.§. fina. ff. de acqui. hæredi. & tenet Angel. in. d.§. iussum. & satis probatur hic, & quæ fit ratio, quòd iste iussus, seu licentia debet præcedere neque sufficiat ratihabitio sequens. vide per Bart. & Alexã. in. l. qui aliena. in princip. ff. de acqr. hære.

a ¶ *Para su padre.* Adde. l. adition. ff. de acqui rend. hæredit. & .l. sed & si plures.§. in arrogato. ff. de vulga. & pupi. & glos. in. l. cũ oportet. i prin. sup verbo. ex eius substantia. C. de bon. quæ liber. & ibi vide p Bal. colum. 2. versi. quęro quãdo dicatur relinqui filio contẽplatione patris. & vide. l. filio. ff. de condit. & demonstrat.

b ¶ *Non puede el fiso.* Approbatur, vt hic vides communis opinio glos. & Docto. q p in profectitia hæreditate iura antiqua remanent incorrecta. glo. in. l. 4. C. qui admit. & in. l. fin. ff. quis ord. in bono. possef. serue. Bar. & communiter Docto. in. l. is qui hæres.§. fi. ff. de acquir. hære. & Ioan. de Imol. & Paul. de Cast. in. d.§. iussum. licet contrarium voluit Bart. in. l. fina.§. similiq. modo. C. de bon. quæ liber. quem ibi sequitur Paul. de Cast. in prine. illius. l. col. 1. idem tamen Paul. in. d. l. is qui hæres.§. fina. & in. d.§. iussum. sequutus est communem opinionem. & hinc dicebat Bal. in. d. l. cum non solum. in prin. col. 3. ver. quæro si ius meus. q quando filius meus est institutus mea contemplatione, si filius nõ vult adire, pater non habebit beneficium illius. l. vt recusante filio pater possit adire. Subdit tamen ibi Bal. vnum verbum satis notabile, quòd si filius esset furiosus, succurrendum esse patri de æquitate illius. l. allegat in argumentum. l. neque infantes.§. fi. ff. de fideicommiss. liberta.

c ¶ *Con su otorgamiento.* Adde. d.§. iussum. & .l. qui in aliena. in prin. ff. de acquir. hæredi.

d ¶ *De su madre.* Vel ab auo vel auia ex linea materna, seu proauo vel proauia. l. 1. & 2. C. de bon. mater. l. 1. C. de bon. quæ libe. & idem videtur si ab auunculo vel alio cognato ex parte matris. l. sed & si plures.§. in arrogato. & ibi Bart. & Docto. ff. de vulga. & pupil. & adde authen. item hæreditas. C. de bon. quæ libe.

e ¶ *Con intencion.* Quia non fuit contẽplatione patris, vt supra dixit in profectitia, sed contemplatione ipsius filij, vel matris filij.

f ¶ *Puede el fiso.* Concord. cum. l. fi. C. de bon. quæ libe. & sic correcta est hodie. l. qui in aliena. in princ. ff. de acquir. hæred. quatenus loquitur in hæreditate filij sibi delata per Orficianum. & ita potè Dyn. ibi tenet Paul. de Cast. & adde glo. in. d. l. fi. super verbo recusante. in pri in. & distingue in hoc circa ætatem filii. vt habetur in. d. l. fi.

g ¶ *En el lugar.* De longa absentia intellige. vt in. l. fin. & vbi autem voluntas. C. de bon. quæ liber. absens enim, & infans æquiparantur: vnde sicut adit pater filio constituto in infantili ætate. vt in. d. l. fin. & vbi autem puerilis ætas. & .l. si infanti. C. de iur. delib. sic etiam si longè sit absens.

h ¶ *Non puede el padre.* Quid in alia hæreditate, in qua esset institutus pater an possit pater excludere ab ea filium repudiando, vel nolendo eã adire, vel an tali casu filius possit eam adire, sicut pater potest recusante filio in casu huius. l. & dict. l. fina. vid per Iason in. l. cum pponas. col. 8. C. de hæred. instit.

i ¶ *Non puede contrastar al padre.* Vide in dicta. l. cum non solum. in princip. & in.§. fin autem. C. de bon. quæ liber. & .l. is qui hæres.§. fina. ff. de acquirend. hæredit. & quod hic dicit. que non aya el vsufructo. Adde. l. quod imo recusante filio adire hæreditatem aduentitiam sibi delatam, pater poterit eam adire, & pleno iure sibi quærere. vt in dicta. l. fina. in principio. &.§. fin autem in secunda. quid autem in querela inofficio testamenti delata filio an pater recusante filio, possit illam intentare? Paul. de Castr. in. l. Papinianus. in principio. ff. de inofficio. testament. reliquit super hoc cogitandum, eo quòd querela sit odiosa videtur quod hanc quæstionem decidat text. ille, vt inuito filio, pater non possit mouere querelam inofficiosi, cui legi videtur standum etiam in hæreditate aduentitia. Cùm quo ad querelam non reperiatur correcta. vnde per illã l. dicebat Angel. ibi quòd inuito monacho exhæredato à patre, monasterium non intentat querelam. & ibi etiam in alia quæstione, dicit Angel. quod dicta. l. fina. corrigens iura antiqua non est extendenda etiam ad casum similem. limitat etiam Bal. in. l. secunda. C. ad Orficia. dictam. l. fina.

uentitia: de la qual es el Señorio del fiso, e el vsofructo del padre mientra biuiere, por razon del poderio que ha sobre el. E tal heredad como esta non puede el padre, [h]fazer, que la non aya el fiso: e otrosi el fiso non puede contrastar al padre, [i]que non aya el vsofructo della. Mas si el heredero fuesse desmemoriado, o loco, [k] o menor de siete años, [l] non podria ganar por si mismo la heredad, quel pertenesciesse, nin auer la, pero aquellos, que lo ouiessen en guarda, [m] la pueden entrar en nome del, si entendieren que les es prouechosa. E si el menor de siete años que ès establescido por heredero de otri, fuesse en poder de

trem posse adire hæreditatem aduentitiam delatam filio, recusante filio: vt procedat quando filius fuit institutus in totum: secus si pro parte tunc enim cum vocetur coheres per ius accrescendi, ipse præferetur patri venienti ex priuilegio dict. l. fina. cùm potentius sit ius commune, quàm priuilegium: hoc tamen dictum impugnat Ioan. de Imol. in. l. si pater familias titium. columna septima. ff. de hæredibus instituendis. & inducit dictam glossin verbo recusante. in dict. l. fina. in principio. quæ vult patrem præferri substituto. vide ibi per Imol. qui etiam respodit ad dictam. l. secundam. §. si quis ex liberis. ff. ad Tertullia. in qua Bald. se fundat. vide ibi per eum.

k ¶ *Mas si el heredero fuesse desmemoriado, o loco.* Adde. l. qui seruum. & gloss. in. l. is potest. ff. de acquirend. hæredita. & gloss. in. l. mutum. primo respondeo. ff. eodem. adibit tamen hæreditatem eius curator. vt in. l. fina.§. tali itaque. & ibi gloss. C. de curato. furio. & vide ibi in .§. fin autem. vbi pater. quòd hoc debet intelligi agnoscendo bonorum possessionem, & sic improprie. gloss. ibi & in. l. pupillus. ff. de acquirend. hæredita. dixit adit. vt declarant Angel. Imol. &, Alexand. in dicta. l. pupillus. vbi Alexand. quòd isto casu hodie erit necessaria bonorum possessio, & si furiosus in furore decedat, habetur pro non agnita. vide in dicto.§. tali. qui est valde notabilis. si tamen furiosus esset sub potestate patris, cùm pater sit eius legitimus administrater, potest adire hæreditatem pro furioso, sicut tutor infanti secundum Bartolum quem sequuntur ibi Angel. Alexand. &, alij, in. l. si infanti. C. de iure deliberandi, super gloss. in verbo. quæsita. vide ibi per Alexand. &, adde Bald. in l. infantis. in fine. C. qui admitti ad bonorum possessionem poss. & not. bene ad limitationem eorum, quæ habentur in dicto.§. tali.

l ¶ *O menor de siete años.* Adde. l. pupillus si fari potest. ff. de acquirend. hæred. & .l. si infanti. C. de iur. deliberandi.

m ¶ *Pero aquellos que lo ouiessen en guarda.* Adde dictam. l. si infanti. C. de iure deliberandi. sed an ipse infans tutore auctore posset adire? communiter concluditur, quòd sic: si pupillus fari possit. gloss. Bartol. & Alexand. in dicta. l. pupillus. ff. de acquirend. hæredit. & non repugnat. l. ista partitarum: cum dicit, no podria ganar por si mismo: nam intelligi debet quando ipse solus sine tutore, non quando tutore auctore. Si vero infans, neque tutorem, neque patrẽ habuit: & in infantili ætate decessit. vide quæ habentur in dicta. l. si infanti. C. de iure deliberandi. vbi vide per Baldum in quæcumque columna. an transmittat per existentiam suitatis, vel per beneficium restitutionis. vide per eum vbi supra. columna quinta. & in. l. vnica.§. in nouissimo. C. de caducis tollendis, & an transmittat, per. l. vnicam. C. de his quæ ante apertas tabulas. vide ibi per Bald. notabiliter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶*Fuesse en poder de su padre.* Idem dic si infans esset emancipatus. vt in.l. si infanti.versi.ea vero.C.de iur.delibe.

b ¶*Bien puede el padre.* Adde.l.si infati.C.de iur.delibe.& idem dicin auo, vel alio ascendente per lineam paternam,vt ibi habetur.

c ¶*La heredad que era dexada al fijo.* Videtur velle ista.l. quòd pater debeat adire hæreditatem delatam filio infanti,non aditam viuente filio: dic tamẽ quòd satis erit, quòd pater adeat hæreditatem infantis absque eo, quòd aliter adeat hæreditatem,quę delata erat infanti,quæ nunquam fuit adita, vt intelliguit Angel. & Paul.de Castr. & Alexan. in.d.l.si infanti.vbi Alexan. in.4. nota. Si verò neque hę reditatem infantis, pater adiret non tẽ nitteret hæreditatem sic delatam, si moreretur pater post annum datum ad deliberandum, vt vult Baldus. in. l. cum antiquio ribus. colũn.3. versic. 7. quæritur. C. de iur.deliberand.

su padre[a], bien puede el padre[b] entrar la heredad en nome del fiso. E si por auẽtura muriesse el moço, ante que fuesse de edad de siete años, ante que el padre la entrasse:estonce puede aun el padre entrar, e tomar la heredad que era dexada al fijo[c], e auer la para si. Esto es por razon del fijo que la auia ya como ganada. E otrosi dezimos, que ningund moço que fuere menor de catorze años, q̃ estouiesse en poder o en guarda de otro non puede ganar, nin tomar la herencia en que le estableciessen por heredero, a menos de otorgamiento de su padre[d], o de aquel que lo ouiesse en guarda. [e] E si por ventura non estouiesse en poder de ninguno, non la puede otrosi ganar, sin otorgamiento del juez del logar[f]. E si el que fue establescido, es menor de veynte e cinco años, e mayor de catorze años, e non esta en guarda, ni en poder de otro:estonce bien puede por sí entrar la heredad e auerla: mas si por auentura despues que la ouiesse entrada, entendiesse que non era su pro de la tener bien se puede arrepentir e desampararla. E esto puede fazer por derecho

d ¶*De otorgamiento de su padre.* Concord. cum.l.finali.§.sin autem in secunda ætate.C.de bon.quę libe.& in.§.vbi autem voluntas.&.l.is qui.§.fi. ff.de acquir.hære.

e ¶*En guarda.* De tutore dicit.adde.l.pupillus.ff.de acquir.hære.& . l. potuit.C.de iur.delibe.

f ¶*Sin otorgamiento del juez del logar.* Concord.cum.l.bonorum.C.qui admit.&.l.si infantis.in fi.C.de iur.delibe.& approbatur hic opinio illa, quòd etiam quoad additionem hæreditatis auctoritas iudicis supplet defectum tutoris, quæ fuit opinio Azo.C.de iur.delibe. in summa. colũpe. licet non allegat.ll.prædictas.tenet etiam Bar.in.l.si curatorem. C. de in integr.resti.mino.Bal.& Salicet.in.l.potuit C.de iur.delibe.gl.in §.neque.inst.de auctori.tuto.Alexan.in.d.l.bonorum . licet contrariũ tenuit Paul.de Castr.ibi & Angel.in.l.fina.C.vnd.legiti,& in.l.restituta.§.fina.ff.ad Trebellia.& nota quòd si pater recuset adire hæreditatem aduentitiam delatam filiofamilias pupillo,tunc ipse pupillus etiã sine tutore neque auctoritate iudicis,potent adire . vt est text.in.l. fina.§. sin autem in secunda.C. de bon.quæ libe. & tenent Alexand. in dict.l.bonorum.in prima limitatione.& est communis opinio . secundum Decium ibi.licet Iason contradicat.

g ¶*Por si.* Adde.l.impuberibus.&.l.ei qui se.&.l.necessarijs. ff. de acquir. hære.&.l.puberem.C.de iur.delibe.

h ¶*De restitucion.* Adde.l.necessarijs.ff.de acquir . hære.&.l.t.C.si minor se ab hæredita.absti.& an detur istud beneficium restitutionis minori,& si non probet hæreditatem esse damnosam ? istam quæstionem tractat Ioan.Andr.in addit . Specul.titu. de restitu. in integ.§.quis autem. in principio.in secunda additio.super parte minores. &ibi refert opiniones contrarias,dicit enim quòd Guillielm . in dict. l.prima.C.si minor se ab hæredita.absti̇n . tenet minorem qui adiuit restitui etiam si de bonis suis nihil diminuatur.Allegat.l . si hæreditatem.ff.manda.&.l.quia poterat.ff.ad Trebellia . & quòd dicit , q̃ ail qui contra:sed male.Refert etiam quòd Cynus post Iacob. de Are. tenet contrarium : & ibi refert eorum motiua , & tandem dubius videtur residere Ioan. Andre . neutram sententiam firmans , licet respondeat aliquibus motiuis Cyni.& Iacob.de Aren. primam opinionem tenuit Bald.post Iacob.Butrica.in dicta.l.1 . & etiam Salicet. in authentica. si omnes.eod.titu.qui pro hac opinione allegat text. in. l . defendente. ff . de auctorita . tutor. Ioan. de Imol . vero in dict.l.necessarijs. tenet secundum opinionem Cyni, & Iacob. de Are.& vult quòd non sufficiat minori probare,quòd sunt creditores: in hæreditate quia non sequitur, sunt creditores ergo ego sum læsus , quia potest esse quòd hæreditas sit loeuples: subdit tamen Imol .quòd si minor probasset aliquos creditores esse in hæreditate, quorum creditum ascendit vsque ad mille & in hæreditate non dicit esse vltra centum, quòd obtinebit & volens dicere cõtrarium pro bet . allegat text.cum glos.in.l.cum de lege falcidia.ff.de probatio. & in ista sententia Imolæ residere videtur Alexand.in dicta.l.necessarijs. per text. ibi dicens illam opinionem esse veriorem.illa. l. partitarum satis facit pro prima opinione ibi cum dicit , mas si despues que la ouiesse entrada entendiesse que no'era a su pro de la tener.&c. & sic innuit in hoc stari arbitrio petentis restitutionem,an hæreditas sit damnosa, vel non

de restitucion[h], porque non era de edad complida de veynte e cinco años, quando la resçibio.

¶*Ley. X IIII. Como deue ser cierto el heredero de la muerte de aquel quel estableſcio, ante que entre la herencia, otrosi si es a tal ome que gela podria dexar.*

Cierto deue ser el que es estableſcido por heredero, o ha derecho de heredar los bienes de otri, por parentesco, de la muerte[i] de aquel a quien quiere heredar. Ca de mientra que dubdare[k], si es biuo o muerto : non puede entrar, nin ganar la heredad del, nin la puede renunciar, maguer quiera. E otrosi, el que fuesse estableſcido por heredero so alguna condicion: nõ puede entrar la heredad, nin desamparar la[l], fasta q̃ la condicion sea cõplida[m]. E aun dezimos que todo ome que estableſcieren por heredero, deue ser cierto de la persona de aquel q̃ lo estableſce, si es ome que pueda fazer testamẽto[n], o non. Ca si tal ome fuere a quien defiendan las leyes deste libro, que non pueda fazer testamẽto, nõ puede el heredero entrar la herencia de tal ome. E como quier que la entre, non gana derecho ninguno en ella. Mas si el heredero dubdasse de la condicion de si mismo[a], si por si segund derecho podria ganar la heredad, o non, tal dubda non le empesce. E esto seria, como si dubdasse, si era salido de poder de su padre, o non, o si era sieruo o forro . Ca maguer dubdasse en alguna destas cosas, o en otra semejante dellas, non se le embarga porende, que non pueda entrar e ganar la heredad, pues que cierto es, que el testamento vale, e que lo fizo aquel que auia poder de lo fazer.

¶*Ley. XV. Como el heredero deue resçebir la herencia llanamente sin condicion, e por si mismo e non por otra persona.*

Seyendo algund ome estableſcido por heredero en parte cierta, maguer el non sepa quanta es : bien puede entrar la herencia[b], solamente q̃ la entre cõ cõdició [c] de la auer quantaquier que sea. Esto deue fazer puramente sin ninguna condicion[d]: ca si condicion alguna y pusiesse, como si dixesse , quiero entrar la herencia de fulano, que me esta

a ¶*De si mismo.* Adde.l.sed & si de stia.ff.de acquir.hære.& eo.titu.l.is qui putat.§.fina.&.l.qui se pupillum.

¶*Lex. XV.*

✠ Non valet aditio sub conditione facta, nec potest fieri per procuratorem, nisi sit rex vel cõmunitas hæres instituta : sed aditione facta potest possessio bonorum per procuratorem recipi. hoc dicit.

b ¶*Puede entrar la herencia.* Concordat cum. l. si quis extraneus. §. sciendum. &. l. ex semisse. ff.de acquir. hæredi. & ibi glossi.

c ¶*Con condicion.* Idest eo proposito. vide. l. qui iure. ff. de milita.test. & glo.in.d.§. sciẽdum.& in dic. l. ex semisse. quę communiter approbatur. Quid tamen si de tali proposito non constaret? dic q̃ in dubio si sibi vtile erat habere etiam aliam partem præsumẽdum est, q̃ illam voluerit : secus si esset damnosum illam habere. vbi autẽ non apparet de vtilitate vel damno præsumitur , q̃ si adiuit minorem velit adire maiorem.vt in.d.l.ex semisse.voluit glossi.secus ẽ contra. secundum Bar.& Ioan.de Imol.in.d.l.ex semisse.licet Bal.ibi isto vltimo casu voluit contrarium,eo quod in maiori parte inest maior,& procedit dispositio huius.l.siue dubitet de quota, siue error;nam quando adiens talis erat propositi,vt hic dicitur, error nihil nocet.vt tenuit glossi.& docto. communiter in.d.§.sciendum.& tale propositum , seu voluntas ex eo ostendetur, si is qui fecit additionem, dixerit, q̃ eam facit omni via iure modo & forma , quibus melius potuisset.vt tradit Decius. consil. 14. & pro tenui facultate mea diligenter consideratis.& ibi allegat ad hoc quoddam consilium Ancharr.vid.ibi per eum.

d ¶*Sin ninguna condicion.* Nam actus legitimi non recipiunt conditionem, neque diem.l.actus.ff.de regul.iur.& cap.actus.eo.titu.lib 6.

e ¶*Que me pueda aprouechar.* Sumptum est à . l. cum qui.§.fina.ff.de acquir.hære.& procurator constitutus ad adeundum sub tali conditione,non acquiret etiam si simpliciter ipse procurator adeat secundum Bald.in rubrica.C.qui admit.ad si.4.colũn.& ibi in additio. posset tamen constitui sub ista conditione ad petendum bonorum possessionem.secundum Baldibi & Ioan.de Imol.in.l.Paulus. ff. de acquir. hæredi.

f ¶*Fasta tal tiempo.* Vitiatur enim hæreditatis aditio, quæ fit vsque ad talem diem,vel tempus.d.regula.actus.ff.de regul.iur.

g ¶*Por procurador.* Concordat cum.l.Paulus.aliis incipit per procuratorẽ ff.de acquir.hæredi.& intellige siue sit generalis,siue specialis.

h ¶*Rey.* Adde.l.1.§.fi.ff.de officio procura.cesa.

i ¶*Concejo.* Nota bene , quia non memini ita vidisse expressum in iure cõmuni : bene tamen facit quod notant Bart.& Angel. in dict. l.per procuratorem, quod vbi aliqua opera requiritur in aditione, vt est quando monachus vult adire hæreditatem , quòd non possit nisi præcedat iussus abbatis, vel pupillus , qui non potest nisi cum tutore auctore, vel filius, qui non potest sine iussu paterno , posset tunc constitui procurator.& idem dicit Bal.in muliere,quæ nõ potest adire sine consensu coniunctorum.in.l.1.in.3o . oppo . C. qui admit.vbi etiam idem dicit in ecclesia : cum enim non possimus aliquid facere sine ministerio, & adminiculo alieno , licitum est constituere procuratorem : bene tamen esset concedendum quòd ciuitas vel collegium possit per se contrahere, & sic etiam adire hæreditatem absque eo , quòd ad id constituat; syndicum vt not. Paul. de Castr. post Bart.in.l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebell.

k ¶*La possision della.* Idem si constitueretur procurator ad agnoscendam, & petendam bonorum possessionem,quę iuris est.l. 3.§. adquirere . ff de bonorum posset. & per glos. & docto. in.d.l.per procuratorem.

¶*Lex. XVI.*

Si dubitatur an vxor intestati remansit prægnans,vel non nullus potest ingredi hæreditatis bona:& si peperit filium ille erit hæres,alias proximior. hoc dicit. Habuit ortum a lege,cum quidam.§.quod dicitur. cum sequen.ff. de acquiren.hæredita.

l ¶*Sin testamento.* Idem dic si cum testamento , si posthumus fuit prætereitus, vel exhæredatus, cuius exhæredatio pro prætereitione habetur:cùm posthumus non possit committere causam ingratitudinis. l.si quis in suo.§.legis.C.de inofficio.testa. l.non putauit. §. non quæ. uis.ff.de bonor.poss.contra tabul.glossi.in.l.si posthumus. ff. de libe.& posthu.in glossi.Cum enim posthumus si nascefetur rumperet testamentum . vt in.l.20.titul.proximo supra ead . partita. cum ibi allega. ita & antequam nascatur impediet institutum adire . vt in.l. cum quidam. §. quod dicitur.ff.de acquir. hæred.si vero posthumus faisset cum alio institutus : tunc adire posset. quod glossi.& Ioan . de Imol.& Paul.de Castr.declarant in dict.§.q̃ dicitur. si esset extraneus pro quinta parte, secundum leges regni,nam reliqua bona sunt legitima filiorum.

m ¶*O cuydando que lo era.* Item si sciret esse prægnantem : nam in hoc non est vis . vt in.d.§.quòd dicitur. sed hoc posuit ista.l. gratia exempli innuens,ideo non testatus pater: quia sciebat vel credebat vxorem prægnantem.

n ¶*Non deue entrar.* Vt in.d.§.quod dicitur.

o ¶*Encaesca.* Vulgare antiquum Hispanorum.i.pariat.

p ¶*Nascere biua.* Hodie per.l.Tauri.requiritur , quòd etiam sit baptizatus, & viuat per.24. horas, & quòd tali tempore nascatur, quòd sit possibile eum viuere naturaliter.vt in.l. 13.in ordina . Tauri. per quam . l. fuerunt sublata multa dubia quæ erant de iure communi, & propter istam . l. partitarum.& .l.3.titulo. 6.libro . 3. fori.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pero si sopiere cierto[a] que la muger non finca preñada: estonce puede el mas propinco pariente, entrar la heredad del muerto, como heredero del, parando se a pagar las debdas, e fazer las otras cosas, que era tenudo de dar, e de pagar el Señor cuyos fueron los bienes. E esto deue fazer con otorgamiento[b] del juez del logar.

¶ Ley. XVII. Que guarda deuen poner los parientes del finado, quando su muger dize que es preñada del.

MUgeres y ha algunas, que despues que sus maridos son muertos, dizen que son preñadas dellos: e porque en los grandes heredamientos que fincan despues de muerte de los omes ricos, podria acaescer que se trabasarian las mugeres de fazer engaño en los partos, mostrando fisos agenos, diziendo que eran suyos: porende mostraron los sabios antiguos manera cierta, porque se puedan los omes guardar desto. E dixeron, que quando la muger dixelle que fincaua preñada de su marido, q̃ lo deue fazer saber[c] a los parientes mas propincos[d] del diziendoles, de como era preñada de su marido. E esto deue fazer dos vezes en cada mes, del de el tiẽpo q̃ su marido fuel se muerto, fasta que ellos embien catar si es preñada, o non. E si por auentura los parientes dubdaren en esto deuen embiar cinco buenas mugeres que sean libres, que le caten el vientre, de manera q̃ non la tangan cõtra su voluntad[e], e de si puedan embiar quien la guarde, si quisieren. E la guarda desta muger, deue ser desta guisa. Ca el juez de aquel logar, do esto acaescriere, si los parientes del muerto lo demandaren, deue catar casa de alguna buena dueña, e honesta, en que more esta muger, fasta que para. E ella morando en casa desta buena dueña, quando asmare que deue parir, deue lo fazer saber a los parientes del finado, treynta dias, ante que encaezca: porque ellos embien otra vez algunas buenas mugeres e honestas, q̃ le caté el vientre. En aquella casa do ouiere a parir, nõ deue auer mas de vna entrada: e si mas tuuiere, deuen la cerrar: e a la puerta de aquella casa, do esta la muger que dizen ques es preñada, pueden poner los parientes del finado tres omes, e tres mugeres libres, é ayan ellos dos compañeros, e ellas dos compañeras que la guarden. E cada que ouiere esta muger a salir de aquella casa a otra que sea dentro en aquella morada, para entrar en baño, o por otra cosa qualquier, que sea menester: deuen catar aquellas que la guardan, toda la casa, do quier que entrare, o el logar do se quisiere bañar: de guisa q̃ non sea dentro otra muger, que fuere preñada: o algund niño ascondido, o otra cosa alguna, en que pudiessen rescebir engaño. E quando algũd ome o muger quisiere entrar a ella, deuen la escodriñar[f], de manera que en su entrada, otrosi non pueda ser fecho engaño. Otrosi dezimos que sintiendo la muger en si misma tales señales, porque entendiesse que era cerca el parto, deue lo aun fazer saber a los parientes otra vez que la embien a catar e guardar si quisieren. E quando fuere cuytada, por razon del parto, nõ deue estar en aquella casa do ella esta ome ninguno[g]: mas pueden estar y, fasta diez mugeres buenas, q̃ sean libres, e fasta seys siruientas,[h] q̃ non sea ninguna dellas preñada[i], e dos otras mugeres sabidoras,[k] que sean vsadas de ayudar a la muger, quando encaesce. E deuen arder en aquella casa cada noche tres lumbres, fasta que para, porque non pueda y ser fecho algund engaño ascondidamente. E quando la criatura fuere nascida deuen la mostrar a los parientes del marido, si la quisieren ver. E seyendo guardadas estas cosas en la muger, de que fuere dubda, si era preñada o non, heredara el fijo que nasciere della,

a *¶ Supiere cierto.* Quia mulier dicebat se non prægnantem, & ita etiam attestatur obstetrices. vid an. d. §. quòd dicitur, vel erat de hoc communis opinio. vid. ibi per Paul. de Castr.

b *¶ Con otorgamiento del juez del logar.* Istud non habetur in dict. §. quòd dicitur. neque docto. quos ego viderim, id tanquam ideo tenementi ista l. quæ hoc addit, forte ne ex additione huius consanguinei, & occupatione bonorũ, oriri possit discordia. Cũ forte vxor, quæ à defuncto reputata fuit prægnans, esset in possessiõe bonorum vnde opportunum fuit, vt iudici constaret: an vxor prægnans esset, vel no: vt sic eius auctoritate hæres institutus ingrederetur hæreditatem.

¶ Lex. XVII.

a Hæc. l. latè ponit formam quæ debet seruari quando mulier post mortem viri dicit se prægnantem: vt euitetur dolus & fraus ne alienus partus supponatur. h. d. Habuit ortum a. l. ff. de ventre inspi. §. de inspiciendo.

c *¶ La deue hazer saber.* Si non malicia: sed imperitia mulieris hoc factum nõ esset, remittendum esset vt in. l. edictum. ff. de vent. inspi. cũ videam[y] illud non esse in vsu nisi quando peteretur à propinquis defuncti, & mos regionis inspiciendus est, & secundum eũ, obseruari ventrem & partum & infantem oporteret l. edictũ. ff. eo. & infra ea. l. in fi.

d *¶ Otras propincos.* His scilicet quos proxima spes successionis contingit, non autem substituto. l. §. denunciati. ff. de vent. inspic. facit ad quæstionem, an sententia lata contra possessorem maioriæ, & bonorũ eius præiudicet alijs post eum vocatis ad maioriam: de quo vide quæ dixi in. l. 20. titu. 22. 3. partita.

e *¶ Que non la tangan contra su voluntad.* Concord. cum. l. 1. versi. mittatur. ibi cum dicit, & nequa earum dum inspicit inuita muliere vtrè tãgat, & hoc fortè ne sequatur abortus ex tactura ventris, datur enim licẽtia inspiciendi ventrẽ, etiam inuita muliere, sed nõ tãgẽdi ventrẽ ea inuita.

f *¶ Escodriñar.* Facit vt custodes qui ponuntur in limitibus regni possint tractantes per scrutari, ne secum deferant extra regnũ res vetitas extrahi, vide per Ioa. de Plate. in. l. 3. C. de curs. publ. libr. 12. per text. ibi dũ tenet q̃ resistentes tali scrutinio debent acriter puniri. facit etiam vt officiales possint de nocte perscrutari deferentes arma prohibita deferri. vid. l. omnis seruitus. & ibi Ioa. de Plat. C. de aquæ duct. lib. 11. & quæ tradũtur per Bar. Bal. & alios an l. requirẽdi. C. de seru. fugiti.

g *¶ Hombre ninguno.* Not. hoc quia nõ ita clarè dicit in. l. 1. ff. de vent. inspic. vi. in versi. mittãtur autẽ mulieres. & facit q̃ viri seu masculi non debeant adesse in partu mulierum, sed tantum fœminæ.

h *¶ Sruientas.* In d. l. a. versi. mittantur. has vocat ancillas.

i *¶ Preñadas.* Et ideo omes mulieres, quæ ibi futuræ sunt, debent executiue qua earum prægnans sit, vel ne aliquem paruulum possit secũ deferre, & submittere. vid. in. d. §. mittantur.

k *¶ Mugeres sabidoras.* De obstetricibus dicit. nam & scientia & experientia requiritur in obstetricando, vt hic & habetur etiam exodi. c. 1. ibi nõ sunt. hebreæ sicut A Egyptiæ mulieres, ipsæ enim obstetricãdi habent scientiã, & cõfert vt ad protomedicos regni, istarũ sicut & medicorum examinatio competat. l. 1. versi. sed obstetrices. ff. de variis & extraordina. cognit. l. item si obstetrix. ff. ad. l. Aquil.

l *¶ Tres lumbres.* Qua tenebræ ad subijciendum partum aptiores sunt d. l. a. versi.

dicta l. prima. ver. sicut. tria lumina.

a *¶ Non le entregariana.* Ex facto ergo matris generatur filio præiudicium in possessorio non in petitorio iudicio, vt hic, & in. l. 1. §. si cui. vbi glo. & docto. ff. de vent. insp.

¶ Lex. XVIII.

b Porell hæres verbis vel factis hæreditati renunciare & si vnus ex hæredibꝫ adit & alius repudiet nec sit substitutus potest is qui adit eligere si vult partem repudiantis & totã habere hæreditatẽ. Vel dimittere partẽ quã prius adiuit. Item semel repudians hæreditatẽ non potest amplius illam rehabere nisi sit minor. hoc dicit.

b *¶ Recebir.* Non autem videtur repudiare hæreditatẽ, q̃ importunatus à creditoribꝫ dicit nolo istas brigas, secũdũ Baldũ in. l. secunda. C. qui bon. ced. pos. nota tamen, quòd qui repudiat onꝰ hæreditati annexum, videtur repudiare hæreditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Salic. repudiare etiam videtur hæreditatem qui posit terminũ ad deliberandũ dicit sibi non expedire, seu q̃ non putat sibi expedire; hæreditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad Trebellia. & repudians hæreditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quàm ab intestato. vide gl. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo, succedat. ff. de successo. edict. & per Baldum in. l. a. columna secunda. C. quando non petent. partes. & Paul. in. l. quandiu. la primera. ff. de acquirend. hæredi. l. pe. infrà cod. quam vide non tamẽ videtur repudiari hæreditas si repudietur officiũ cõmissarij relictum in testamento, secundum Bald. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

c *¶ Razon.* Vnde si petat sibi debitũ videtur repudiare hæreditatem. l. si præteritus. ff. de bono. pos. contr. tabul. vide per Baldum in. l. vt debitum. C. de hæred. actio. vbi bonus tex. vel si soror permisit fratres diu possidere hæreditatem paternam, & cum aliquo egebat petebat ab eis vt à fratribus exclusa intelligitur renunciando tacitè potentiæ succedendi, licèt solus cursus longi temporis, non sufficeret. l. licèt. C. de iur. delib. si autem siluit diu cum fratribus ac nunquàm quicquàm habuit commune ab eis petendo, vel cum eis rationem calculando de alijs gestis inter eos, hoc solum diuturnum silentium tacitam repudiationem non inducit, secundum Bartolum, & Angelum in. l. recusare. ff. de acquiren. hæredi. vbi etiam Ioan. de Imol. per dict. l. licèt. quòd videtur bene notandum ad limitationem. l. a. titu. 11. lib. 2. foro. ll. quæ est inserta in ordinatio. regalibus libr. 5. titu. de las prescripciones. & adde. l. fi. & quod i bi not. Bart. & Pau. ff. pro dote.

d *¶ Voluntad.* Vt si patiatur rem hæreditariam perire vel destrui. l. 2. C. de insantib. exposi. Albe. & Ioan. de Imol. in. d. l. recusari.

e *¶ Puede.* Adde. l. sicut. C. de repud. hæred. & quæ ibi notant Bart. Paul. & Alexand. & de sorore renunciante hæreditati in vnum ex fratribus, an prosit omnibus, vel illi tantum? vide Paulum de Castr. in lege prima. §. inde neratius. ff. ad Trebellianum. vide in hoc. l. fuit quæstionis. ff. de acquirend. heredi. & Bald. in. l. si defunctus. C. de suis & legitim. ligred. & in. l. pactum. secunda quæstione. C. de collatio. & Ioan. Andr. in additio. ad Specula. titu. de testamen. §. primo. in additione incipienti Vbertus. & vid. Socin. consi. 91. colum. tertia. primo volumi. & consi. 147. & consi. 91. in quinto dubio. tertio volumi. & vide. l. fi. ataiam. C. de iure deliberand.

despues de la muerte de su marido los bienes del. E si esta muger sobredicha, de que fuere dubda, si era preñada, o nõ non se quisiesse dexar catar el vientre, o non quisiere q̃ la guardassen, assi como sobredicho es, o en otra manera q̃ fuesse guisada e vsada en el lugar do biue maguer pariesse e biuiesse el fiso, non le entregarian[a] delos bienes del muerto, a menos de ser prouado, que la criatura nasciera della, en tiẽpo, que pudiera ser fijo, o fija de su marido.

¶ Ley. XVIII. Como puede el heredero desechar la herencia que le pertenesce por testamento, o por razon de parentesco.

RE nunciar puede el heredero la heredad en dos maneras, por palabra, o por fecho, por palabra como si dixesse ante q̃ entrasse la heredad, q̃ non la q̃ria recebir[b] e de fecho como si fiziesse algun pleyto, o postura, o algũa cosa en la heredad, o en los bienes della nõ como heredero, mas como estraño, e como ome q̃ lo qere auer por otra razõ[c], o si fiziesse alguna cosa en la heredad, por q̃ se entendiesse, q̃ non auia voluntad[d] de la recebir como heredero. Otrosi dezimos que auiẽdo el heredero desechada la heredad q̃ le perteneseciesse por testamento, o por razon de parentesco non la puede[e] despues demãdar, nin auer. Fueras ende si el heredero fuesse menor de veynte e cinco años. Casi este a tal entẽdiere que fizo mal en renunciar la, e la quisiesse demandar, e cobrar despues: bien lo puede fazer[f], por razon que nõ era de edad cumplida, quando la desecho. E otrosi dezimos que aquel que se ouiesse vna vez otorgado por heredero de otro: nõ puede despues desamparar[g] la herẽcia. Pero quãdo dos omes[h] fuessen establescidos en vno por herederos e el vno dellos otorgasse[i], que lo queria ser e el otro nõ la quisiesse[k], non auiendo substituto[l]. Dezimos, que este que

f *¶ Fazer.* Adde. l. primam, & secundam. C. si vt omiss. hæredit. vel bonor. pos. & l. fi. C. si minor. se ab hæredita. absti nu.

g *¶ Desamparar.* Adde. d. l. sicut. C. de repudian. hæredi. & limita nisi ex beneficio minoris ætatis, vt suprà in casu præcedenti. l. C. si min. se ab hæred. abstinu. & l. necessarijs. ff. de acquir. hæ[illegible] supra eo. l. 13.

h *¶ Omes.* Siue sint sui, vel extranei, vel vnꝰ suus hæres, alter extraneus. glo. & docto. cõmuniter in l. cum hæreditate. ff. de acq. hæred. de qua ista supta est: nã propter bñficium abstinẽdi, idem habetꝰ, quòd emancipatus. l. nam neq; emãcipatus. ff. de legat. a. l. pro hærede. §. papinianus. ff. de acquir. hæred.

i *¶ Otorgasse.* qd si repudiasset partem suam, & postea coheres similr repudiasset partem suam, an posit primus repudians adire totam hæreditatem? videbatur, q̃ sic quia aditio, & repudiatio sũt conuertibilia. l. is potest. ff. de acquiren. hæredi. quod bene procederet in suo, qui abstinuit, & postea vellet adire, seu abstensiõe reuocare iuxta l. fi. infrà eod. & l. fi. C. de repudian. hæred. in emancipato verò, seu extraneo hærede non videtur, quòd posit procedere, vt suprà ista l. ibi, otro si dezimos, & l. sicut. C. de repudian. hære.

k *¶ Quisiesse.* Post additionem cohæredis: nam si cohæres adisset post repudiationẽ alterius, tũc nõ procederet ista l. sed indistincte cogeretur habere vtranq; portionem. l. si duo. ff. de acquiren. hæredi. in relligetiam quando cohæres postea repudiet ipso iure, sine aliquo beneficio restitutiõis: nam si adiuerat, & postea repudiet beneficio restitutionis non cogitur cohæres, qui adiuit habere portionem repudiantis, vel dimittere suam. Sed potest habere suam, & aliam dimittere creditoribus. l. si minor. ff. eodem. quid autem in fideicommisso. vid. l. antepenultimã, & penultimã. ff. ad trebellianum, & ibi Barto.

l *¶ Substituto.* Nam substitutus præferretur coniuncto. l. secunda. §. si duo. ff. de bonor. possessio. secundum tabul. l. penultima. ff. de iniust. rupt. & in auf. hoc amplius. C. de fideic. & in. l. vnica. §. in primo. & in §. pro secũdo. C. de cadu. tol. & notatur in. l. qui patri. ff. de acqui. hære. & nõ solũ exp̃ssa substitutio: verũ etiã tacita potẽtior est. q̃ ius accrescendi. glo. in. l. fi. & ibi Bal. C. de institu. & substit. si tñ substitutus repudiaret (qa & tũc accresceret illa portio cohæredi, vt in. d. §. si duo) procederet adhuc tũc ista l. quid autẽ si & ipse cohæres, qui prius adiuit, erat substitutus cohæredi repudianti, an etiam tunc procederet huius. l. dispositio? Bar. in. l. in testõ. C. de impub. & aliis substitu. vult q̃ tũc nõ procedat ista dispositio, qa tũc deuoluit ex expressa dispositione defuncti, quã ignorare non potuit. & sic ei inuito illa portio repudiata accresceret, quia eo ipso, q̃ adiuit, censetur obligatus seu se obligasse ad recipiendũ aliam partẽ, in qua erat substitutus vulgari ter, sicut etiam obligatur ad recipiendũ hæreditatem pupilli, in qua est substitutus pupillariter. l. qui patri. ff. de acquir. hære. & idem tenet Angel. in dict. l. cum hæreditate. non allegans Barto. & sibi hoc dictum approprians forte vt dicit Paul. quia non vidisset ibi Bartolus & est singularis limitatio. secundum Paulum de Castro. ibi, idem etiam tenet ibidem Ioannes de Imola. motus ex eo, quia iste casus potuit per heredem prouideri, & non fuit inopinatus. aduerte tamen quod glo. in dicta. l. in testamento. tenuit contrarium: imo q̃ etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

si cohæres sit substitutus, adhuc habeat locum dispositio dict.l.cũ hæreditate. Intelligens dict.l.testamẽto cum dicit inutis accresceret, scilicet si nolunt dimittere partem suam iuxta dispositionem istius l.&.d.l.cum hæreditate.& opinio glo.cõfirmatur,quia si ratio istius dispositionis,vt docto.volunt,est casus inopinatus,ita hoc est, inuocato p ius substitutionis, sic vt etiã in iure accrescẽdi cũ qualibet via hæres sciret, seu scire deberet partem hæredis repudiatam sibi accrescere: & exẽplo eorũ, q̃ tacite insunt,nihil operatur.l.3.C. de fideiuss.l.hæc verba ff.de lega.a.

¶ Præterea etiam succedere p ius accrescẽdi ex dispositione restatoris venit: sicut & quando ex substitutiõe.l. si filio & mæuio. §. iulian⁹. ff.de lega.2.licẽt huic rationi posset responderi, quòd non exprimitur per eundem modum,qui tacite inest quando cohæres est substitutus imo additur sibi ius ex substitutione vnita cum iure accrescendi,nam & si repudiaret partem suam, posset venire ad partem cohæredis per ius substitutionis: & ita demũ habebit partem suam per ius accrescendi.l.situ ex parte. ff.de acquirend. hæredi. & tamen si non esset substitutus,& repudiaret partem suam, perpetuò esset exclusus.opinionem etiam glo.aliquibus rationibus defendit Areti nus in dicta.l.cum hæreditate.Et rationibus, quas adducunt docto. tenentes cum Barto.respondet etiam Decius in dicta.l. testamento. & licẽt iste articulus sit dubius, mihi magis placet opinio glos.in dicta lege. testamento. cum enim substitutio fiat inter hæredes ad commodum ipsorum,non debet redundare in odium.l.quod fauore.C. de legib.& in odium esset,si præcise cogeretur acceptare portionem repudiantis,& ista opinio videtur æquior licẽt tu posses etiam istam.i parritarum inducere pro opinione Barto.Angel.& aliorum cum dicit,nõ auiendo sustituto.Si intelligere velis,& si ipse cohæres esset substitutus.Sed nõ videtur sensus germanus literæ.&.l.octaua. titu.quinto.supra ead.parti.potest induci pro opinione dict. glo.nisi intelligas,vt ibi dixi in glo.super verbo,o los desampare todos.nihilominus opinio Barto.est magis communis.& pro se habet dict.l. testamento.quæ multum facit. Vnde in practica non esset ab opinione Bart.recedendum.

a ¶ *Exfogencia.* Intellige quãdo erãt creditores,à quibus iste hæres posset conueniri,& vexari:cum & hæc videatur ratio finalis huius.l.vt patet in.d.l.cum hereditate.à qua ista sumpta est,si verò nulli essent creditores neq; legatarij,hoc non procederet secundũ Barto. & Paul. in.d.l.cum hæreditate.ex quo Bart.ibi infert ad quæstionem notabilem.vide ibi per eum,& an si confectum esset inuentarium,procedat dispositio huius.l.Bart.& Paul.quòd non in dict.l.cum hæreditate, vbi contrarium tenet Ioan.de Imol.& magis mihi placet.cum hæc Lnon distinguat,fiat vel nõ inuentarium:& quia vt dicit Imol.licẽt fecit inuentarium pro sua parte,non tamen fecit pro parte cohæredis,in quo fentit Imol.quòd si de qualibet portione factum fuit inuentarium,non procederet illa.l.neq; ista: & sic isto casu procederet opinio Barto.& Paul.de Castro.& quia adhuc militat alia ratio, ne sumptibus & laboribus in respondendo creditoribus heres vexetur: & verecundi & honesti viri est lites exercari.l.quarta.ff. de alienatio. iudic.mut.cauf.facẽ.& hinc dicebat Bal.in.d.l.cum hereditate.quòd etiam si essent creditores,licẽt non tot,quòd absorbeant vires hæreditatis:quòd adhuc habebit locum beneficium illius.l. quia interest heredis ad euitadas vexationes.l.minoribus.ff.de mino. vide ibi, per Imol.qui vult in hoc contrarium, & docto.in dicta.l. cum hereditate ponunt duplicem practicã circa istam electionem.vide ibi, per eos signanter Paul.& Ioan.de Imo.post Barto.

b ¶ *La suya.* l.cum hereditate. addit de creditoribus, vt si dicant, se contentos portione adeuntis,& quòd non conuenient cum vltra vires hæreditarias in casu quo non conficit inuentarium,nisi pro illa dimidia,& quòd repudiatam accipient ipsi creditores,vel dato quòd maneant apud hæredem, non conuenient cum pro illa vltra vires hæreditatis: quòd tunc compelletur hæres habere veranque portionem, vel dimittere repudiatam creditoribus,& respondere pro altera quam adiuit secundum duas practicas positas ibi p gl.& docto.& est bene aduertendum, quòd.l. ista partitarũ. nihil de hoc dixit,& merito, nam vtitur illa.l.cum hæreditate in hoc verbis obstaris,& quæ vix bene intelligi possunt, supplendum tamen videtur huic.l. cum vt dixi ratio finalis recedendi à regula iuris fuit,ne ex inopinato casu hęres vexetur à creditoribus & legatariis, & conueniatur vltra vires hereditatis, quę ratio cessat,si creditores contententur iuxta predicta. Solum enim propter creditores defertur heredi ista electio. vt ibi patet. ex quo infert Bart.quòd si non essent creditores,neque legatarii, licẽt in hereditate essent alię implicationes, quę forte requirunt laborem animi & personæ, non tamen propter hoc deseretur heredi ista electio:cum enim ex benignitate hęc electio concedatur contra regulas iuris disponentes,quod qui semel est hęres,non potest desinere esse hęres.l.& si fine. §.sed quòd papinianus. ff. de mino. & quòd pars cohæredis repudiantis coheredi inuito accrescat.l.qui ex duabus.§.fina.ff.de acquirend. hęredi. restringenda est,vt locum non habeat:si creditores contententur predictis,& tenemenți circa materiam huius.l. notabile dictum Baldi in.l.mater.in fine.C.ad tertullia.vbi voluit,quòd in casu,quo mater priuatur proprietate bonorum filii : cui succesit: propter transitum ad secundas nuptias:& tantum sibi remanet vsusfructus, quòd si mater sit grauata soluere legata relicta in testamẽto filii de propria bursa,quæ postea nubat:quòd tunc cedendo vsufructui, liberaretur.ale legat dict.l.cum hæreditate.quod dictum non video,quòd possit esse alicuius effectus, cum mater succedens ex testamento. succedat pleno iure,vt in authentica. ex testamento.C.de secun.nupt.

la entro,en su escogẽcia[a] es de tomar la parte del otro,e deue auer toda la heredad,o dexar la suya[b] que auia entrada.

¶Ley. XIX. Como aquel que es establescido por heredero en testamento de otro que era su pariente, si desechare la heredad por razon del testamento, non la puede despues cobrar por parentesco.

QVando alguno es puesto por heredero en testamẽto de otro, de quien el fuesse el mas propinco pariente, si el sabiendo que era assi establescido por heredero en el testamẽto, desechasse la herencia, diziendo que la non queria tomar por razon del parentesco, si estonce non se otorgasse luego por heredero por razon del testamento,non lo podria despues fazer, porque se entiende[c] que la desamparo del todo. Mas si el heredero non sabiendo que era escripto en el testamento del finado desecharela herencia diziendo,que non la queria ganar, por razon que era pariente mas propinco del muerto,estonce bien la prodria[d] despues cobrar por razon del testamento. E esto es porquẽ non prodria renunciar el derecho, que auia en la heredad,por razon del testamento,pues que lo non sabia.[e] E otrosi non podria desechar el derecho q̃ auia el en la heredad,por razon del parentesco,a menos de renunciar[a] primeramente el derecho,que auia en ella,por razon del testamento, E porende tal renunciacion, non le empesce,si quisiere auer la heredad despues.

¶Ley. XX. Fasta quanto tiempo puede el fijo, o nieto cobrar la heredad,que oviesse desechada.

DEsechando[b] el fijo[c], o el nieto[d] la heredad de su padre, o de su abuelo,despues dela muerte dellos,seyendo mayor de edad de veynte e cinco años[e],si la heredad,o los bienes della nõ fuessen enagenados, biẽ los puede despues cobrar[f],e auer fasta tres años.Mas si las cosas de la herencia[g] fuessen enagenadas, non las podria despues cobrar,nin auer. Fueras ende, si fuesse de menor edad,assi como de suso diximos[h].

a ¶ *De renunciar.* Hæreditati enim nondum delatæ renuntiari non potest.vt hic,&.l.ii ita scriptum.§.si sub condtione. ff.de legatis secundo.l. is qui hæres.ff.de acquir.hæredi.nisi talis renuntiatio fiat per pactum.l.prima.C.de pactis.l.de fideicommisso.C.de transact.

¶ *Lex finalis.*

* Fi ius vel nepos maior ætate ascendentiũ hæreditatẽ repudiãs potest eam habere si bona nõ sunt alienata vsque ad triẽniũ, sed si alienata sũt non potest nisi sit minor. hoc dicit.

b ¶ *Desechando.* Et sic.l. ista loquitur in repudiatiõe expressa. qd autem in tacita per lapsum tẽporis datũ ad se immiscendum vel abstinendum⁹ glo. & Bart. in.l.3. C.de iu. & faigno. volunt, quòd non habeat locum dispositio. l. fin. C.de repudiã. hæred. de qua ista sumpta ẽ & tenet Bald. & Paul. in.l. si quis suus. ff.de iur. delibe. Alexand. & Iaso.in.6.limitatione.in.d.l.fi.contrarium tamen videtur probari.in.l.secunda.in fi.supra eo.titu. vide quæ ibi dixi.in glo.fi.quid autem si filius repudiaret legitimam,an habeat locum ista lex? Bald.vult q̃ non.in.d.l.fi.vide tamen Ioan.de Imo.qui vult contrarium.in.l.quia poterat.ff.ad trebell.per.l.ita tamen. §. si patronus.ff.eodem.

c ¶ *El fijo.* De suo in potestate loquitur iuxta.l.fi.C.de repudian.hæreditate qua sumpta est hæc.l.&.l.fi quis suus. ff.de iure deliberand. licẽt glo.in dict.l.fina.voluit,quòd procederet etiam in filio emancipato per.l.nonnunquàm.ff.de collatio.bonor.quæ satis vrgebat: communiter tamen docto. tenent contra illam glos. & quòd illa.l. fin. non procedat in filio emancipato,vt attestatur Alexand.ibi.& idem voluit glos.in.l.fi emancipata.vbi bonus text. C.de iur. & fact. ignor. Paul.de Castr.in.d.l.fi emancipata.tenet cõtra communem opinionem.quia emancipato ita de equitate prætoria debita est hæreditas patris,sicut filio in potestate,& quia hodie præterito filio emancipato,ita redditur testamentum nullum,si præteritio facta fuit sine causa, sæ expressione,sicut si filius in potestate esset præteritus sine causa, vt in autentico. de hæred. & falcid.§. exhæredatos.quæ tamen fundamenta dicit fragilia Alex.in.d.l.fi.fatetur tamen post Cinũ & Ray. in.d.l.fi. & Bal.in.d.l.fi emancipata.quòd emancipatus infra annum poterit revocare repudiationem suam.argumen.d.l. nonnunquàm. idemque esse in quocunq; descendente qui non esset suus vel emancipatus eadem ratione, sicut in hæreditate materna potest repudiatio revocari per filium intra annum.l.filii mater.§. primo. ff.ad tertullia.& ibi Barto.& idem Barto.in dict.l.fi quis suus.licẽt contrariũ tenuerit,in dict.l.fina.Primum tamen tenet Alexand.in.l. qui se patris.columna quarta.C.vnde liber.& in dicta.l.fina.post. Cin. & Ful glo.ibi,& Iacol.de Raue.Cin.& Bald.in.l.secunda.C. de iur. & facẽs ignor.& ad.l.secundam. C. de iur. & fact.ignoran. quæ videtur obstare,respondẽ,vt per Alexand.ibidem post glos.in dicta.l. secunda.quod ibi erat elapsus annus vel sequens adierat.

d ¶ *El mes.* Intellige de eo,qui est suus hæres, auo : veluti quia est in potestate aui, vt in.§. primo.instituta. de nupt.tenet Barto. in.l.fi quis suus.ff.de iure deliber.& in dicta.l.fina.vnde cum hodie.per.l. tauri filius per matrimonium libereture à patria potestate filii ab eo geniti: cum non sint in potestate aui, non habebunt in successione aut beneficium huius. l. habebunt tamen beneficium. l. nonnunquàm. ff. de collatio.bonor.vt & ibi tenet glos. & vt hic vides : cum istud priuilegium detur descendentibus ratione suitatis non procedet hæc.l. econtra in successione descendentium quo ad ascendentes, quia cessat ibi suitas,tenet glos.fi.in fine.in.l.non iustam.C.ad Trebellia.possent tamen vsque ad annũ revocare abstensionẽ per dict.l.filij mater. §. primo. ff.ad Tertulli. tenet Iason in dicta.l.fi.

e ¶ *De veynte e cinco años.* quid si esset minor tẽpore abstensionis ? dic vt in dict.l.fin.a qua ista sumpta est, & aduerte, qa ista l. videtur reprobare opinionem glos. & Barto. in.d.l.fina. volentium per tex. ibi, vbi etiam idem tenet Alberic. & Bald. quòd etiam si maior viginti quinq; annis, repudiet hæreditatem pater nam: si tamen repudiet intravigesimum nonum annũ aliud triennium. quod etiam tenet ibi Paulus de Castro, reprobata opinione aliorum,qui dicebãt,tunc non dari nisi tantum triennium : quæ videtur fuisse opinio Azo. quam approbat ista.l. tene ergo menti istam.l. partitarum. & text. in dict.l. fina. non probat opinionem glos. & Barto. & Paul.quia loquitur in tempore, quo filius vult abstensionem, vel repudiationem revocare, & sic quòd si reperit se in minori ætate, vel intra quadriennium tempore talis revocationis, non verò si tempore repudiationis cum erat maior, & fecit illũ intra quadriennium : quia cum tunc nulla tempora restitutionis ei superfint,ilico currit triennium,vt etiam habetur in.d.l.fi.

f ¶ *Despues cobrar.* Limita nisi suus hæres haberet substitutum, nam per dationem substituti vulgaris tollitur suitas.l. apud iulianum. §.idem iulianus.ff.ad trebellia.l.fi filius hæres.ff.de liberis & posthum. & tenet Alexand. & Iason.in dicta.l.fina.post glos.ibi.in casibus tamen specialibus, in quibus per dationem substituti non tollitur suitas, adhuc procederet ista. l. secundum Alexandrum ibidem,& sic videtur, quòd si filius repudiasset maioriam in qua fuit institutus,nõ posset pœnitere, cũ semper in maioria habeat substitutũ. Item limita, si haberet coniunctũ,qui adierat quia tunc iam non esset res integra,secundum eundem Alexand.ibi,secus si non adierat,& idem dic filegitimus iam adierat secundum Baldum in.l. secunda.C.de iur.& fact.ignor.quasi æquiparentur isti duo casus,bona iam esset distracta, vel hæreditatem per additionem iam alteri esse acquisitã,pro quo Alexan.in dict.l.fina.allegat.l.filii mater.§. primo.ff.ad tertull.

g ¶ *Dela herencia.* Omnes vel aliquæ earum ita quòd rerum distractio ponderosa sit:non enim venditio vnius vegetis vini vel vnius sacci tritici faciet hæreditatem in eodem statu non esse,secundum Ange. in.d.l.fi.argu.l.cui dens abest.ff.de cõdit.edict.

h ¶ *Diximos.* Supra eodem.l.decimaoctaua.& adde.l. fina.C. eodem. & ad contrarium de.l.quod si minor.§.sceuola.ff.de mino.respondet per Alber.in.d.§.scæuola.vbi optime loquitur.

¶Titulus Septimus. De exhæredat. libero.

Titulo. VII. De como

e porque razones puede ome deshereder en su testamento a aquel que deue heredar sus bienes. E otrosi, porq̃ razones puede perder aquel que fuesse establescido por heredero en el maguer non lo desheredasse.

GRauemente yerran los[e] omes a las vegadas cõtra aquellos en cuyos bienes deuẽ ser herederos,porq̃ los han a su finamiento a desheredar dellos. Onde pues,q̃ en los titulos ante deste mostramos delos establescimiẽtos delos herederos, como puedẽ ser fechos, e de todas las otras cosas q̃ les pertenescen,q̃remos aqui dezir delos desheredamiẽtos, q̃ los omes fazẽ a las vegadas a su fin cõ pesar,que reciben de aquellos,de quien deuen recebir seruicio e plazer. E mostraremos primero que cosa es desheredamiento. E quien lo puede fazer. E a quien . E como deue ser fecho. E porque razones.E que fuerça ha.E otros nos de renunciar[a] primeramente el derecho,que auia en ella,por razon del testamento, E porende tal renunciacion, non le empesce,si quisiere auer la heredad despues.

¶Ley. XX. Fasta quanto tiempo puede el fijo, o nieto cobrar la heredad,que oviesse desechada.

DEsechando[b] el fijo[c], o el nieto[d] la heredad de su padre, o de su abuelo,despues dela muerte dellos,seyendo mayor de edad de veynte e cinco años[e],si la heredad,o los bienes della nõ fuessen enagenados, biẽ los puede despues cobrar[f],e auer fasta tres años.Mas si las cosas de la herencia[g] fuessen enagenadas, non las podria despues cobrar,nin auer. Fueras ende, si fuesse de menor edad,assi como de suso diximos[h].

Titulo. VII. De como

e porque razones puede ome deshereder en su testamento a aquel que deue heredar sus bienes. E otrosi, porq̃ razones puede perder aquel que fuesse establescido por heredero en el maguer non lo desheredasse.

GRauemente yerran los[e] omes a las vegadas cõtra aquellos en cuyos bienes deuẽ ser herederos,porq̃ los han a su finamiento a desheredar dellos. Onde pues,q̃ en los titulos ante deste mostramos delos establescimiẽtos delos herederos, como puedẽ ser fechos, e de todas las otras cosas q̃ les pertenescen,q̃remos aqui dezir delos desheredamiẽtos, q̃ los omes fazẽ a las vegadas a su fin cõ pesar,que reciben de aquellos,de quien deuen recebir seruicio e plazer. E mostraremos primero que cosa es desheredamiento. E quien lo puede fazer. E a quien . E como deue ser fecho. E porque razones.E que fuerça ha.E o-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex.I.

Exhæredatio est consanguinei ab hæreditate in qua ius habet succedendi expulsio, & fit per hæc verba, exhæredo filium meum propter talem causam, & alienum eum facio à bonis meis. hoc dicit.

a *Deseredar.* Sequitur dicta Azo. C. de liber. præteri. in summa. versi. exhæredare.

b *El testador.* Sive sit masculus, sive fœmina: cui neq; pri neq; matri permittat hodie exhæredare vel præterire filiũ sine insertione iustæ causæ, vt in auctẽ. non licet. C. de liber. præte. & in auctẽ. vt cũ de appellatio cognosci. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 8. vnde hodie etiam contra testamentum matris, in quo filium non rite exhæredauit, daretur bonorum possessio contra tabulas. licet enim de iure antiquo. fforum. filius cõtra testamentum matris non habebat bonorum possessionem contra tabulas, vt in. l. illud. §. ad testamenta. ff. de bonor. posse. contra tabu. & §. liberi. in fi. de exhæred. libero. tamen post iura auctenticorũ, & iura ista partitarum eum eadẽ ratione detur bonorum possessio contra tabulas, quòd detur. dicẽdi nullum, vt inquit Bar. in. l. post mortem. §. ti. ff. de bono. poss. cont. tabul. p l. i. in prin. eod. titu. & filio exhæredato à matre fit expressione causæ detur ius dicendi nullum, per. d. §. aliud quoq; capitulum. supra eod. l. 10. & dict. auctẽ. non licet. dabitur ergo etiam bonorũ possessio contra tabulas contra testamenta fœminarum, & hoc etiam voluit Alexand. consi. 89. colu. 2. volu. 2. incipit viso puncto.

c *Que sea estraño.* Adde. l. si quis filium. C. de liber. præte. & facit ista. l. quòd per exhæredationem fiat extraneus exhæredatus etiãd bonis q̃ titulo maioriæ fratri maiori fuerunt relicta & eius descendẽtibus, & his deficientibus aliis fratribus: vt in tali substitutione non veniat exhæredatus. vide ad hoc bonum tex. in auctẽ. de hæredi. & falci. §. & hæc quidẽ in ver. exhæredatos. Et quid si maledicat filium cum expressione causæ, an ex hoc dicatur rite exhæredatus? Bal. quòd nõ in proœmio decretalium. col. fi. versiũ quæro nunc nũ pater maledicendo filium. quod dictum retulit & sequitur fuit Ioan. And. auctẽ. non licet. col. 1. C. de liber. præteri. & in aliis locis relatis per Gulielm. Benedict. in repetitio. c. Raimuntius. de testa. super verbo in eodem testamento relinquens. num. 21. Idem tamen Iason. vbi. si pater tuus. C. de hæredib. instit. col. 2. tenet contra dictũ Bal. ex quo maledictio non est in genere, sed in specie. Allegat. l. Quotiens. §. si quis nomen. ff. de hære. instit. & ibi glo. & forte hoc esset verius dum tamẽ ex coniecturis constet patrem animo exhæredandi filium maledictionem protulisse, cum lex non sit imponenda verbis, sed rebus. l. 2. C. communia de lega.

d *Que le ouiesse de heredar de derecho.* Ex ista. l. videtur comprobari dictum Bal. in repeti. l. pater filiũ. col. 6. ff. de inofficio. testa. & in repetitio. l. in fuis. ff. de liber. & posth. & in. l. posthumorũ. ad. fi. ff. de in iust. rupt. testa. quòd quando exhæredat vel præterit sine causę expressione, ille qui non tenet primum locũ in successione: valeat exhæredatio vel præteritio. & ratio huius dicti est, quia ille qui nõ tenet primum locum non est instituendus, neq; exhæredãdus. l. Gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posth. l. si quis filio exhæredato. in prin. ff. de iniu. l. rup. ex quo dicto resultat, quòd si filius emancipatus exhæredauit filium: & etiam exhæredauit, seu præteriit patrem: cuius præteritio habetur pro exhæredatione, ivt in dicta. l. ipater filium, & ibi not. Barto. & mortuo testatore filius in iudicio inofficiosæ querelæ fuit exclusus per sententiam à querela, & per hoc fuit aperta via querelandi patri qui tempore mortis non tenuit primum locum, cum præterierat filio testatoris, q̃ pater non poterit succedere ab intestato, nec dicere testamentum nullum: & habebit necesso

troſi diremos, por quales yerros puede perder la herencia, aquel que fue eſtablecido por heredero, en el teſtamento, mas guer non fueſſe deſheredado.

¶Ley. I. que coſa es deſheredamiento.

Deſheredar[a], es coſa, q̃ tuelle a ome el derecho, q̃ auia de heredar los bienes de ſu padre, o de ſu auuelo, o de otro qualquier quel tanga por parẽtesco. E eſto ſeria, como ſi el teſtador[b], diueſſe deſheredo mio fiſo, o mando q̃ ſea eſtraño[c], de todos mis bienes, porq̃ tal yerro me fizo. E eſſo miſmo ſeria ſi tales palabras dixeſſe contra ſu nieto, o contra otro qualquier, que le deuieſſe heredar, de derecho[d].

¶Ley. II. Quien puede deſheredar, e quien.

TOdo ome que pueda fazer teſtamento, ha poder de deſheredar[a] otri de ſus bienes. Pero ſi el teſtamento en que fueſſe alguno deſheredado, ſe rompieſſe[e] por alguna derecha razon, o le reuocaſſe aquel que lo fizo: o ſe deſataſſe, por razon que los herederos, que eran eſcritos en el non quiſieſſen entrar la heredad, ẽ del teſtador: eſtonce el que fueſſe deſheredado en tal teſtamento, non le empeſceria. Ca pues que el teſtamento non valieſſe, non valdria el deſheredamiento, que fue fecho en el. Otroſi dezimos[a]: q̃ todos aquellos que deſcienden por la liña derecha, pueden ſer desheredados de aquel miſmo de quien deſcieden, ſi fizieren porq̃, e fueren de edad de diez años e medio[b] a lo menos. E aun todos los otros que ſuben por la liña derecha, pueden ſer desheredados delos que deſcienden della, en los bienes que perteneſcen a los fiſos, o alos nietos tã ſolamẽte por eſſa miſma razon. E todos los otros parientes que ſon enla liña de trauieſſo[c], maguer que los vnos pueden heredar a los otros. ſeyendo los mas propincos, ſi nõ ouierẽ fiſos, e muriendo ſin teſtamẽto: con todo eſto, qualquier que faga teſtamẽto, puede desheredar enel a los otros, ſi quiſiere, tambien a ſin razõ, como cõ razõ. E puede a otro eſtraño eſtableſcer por ſu heredero, e heredara todos ſus bienes, maguer non quieran eſtos parientes a tales, e aunque el teſtador non fizieſſe mencion dellos en ſu teſtamento.

¶Ley. III. Como deue ſer fecho el deſheredamiento,

Ciertamente[d] nõbrandolo por ſu nome, o por ſobrenome, o por otra ſeñal cierta, deue el teſtador desheredar a qualquier de los q̃ deſcienden del por la liña derecha, quando lo quiere fazer, quier ſea varon, o quier ſea muger[e], o ſea en ſu poder, o non[f], de manera que ciertamẽte pueda ſaber, qual es aquel q̃ desheredẽ. Pero manera y a en que desheredaria el teſtador alguno de los que deſcendieſſen del: non nombrandol por ſu nome. E eſto ſeria como ſi el teſtador ouieſſe vn fiſo ẽ tã ſolamẽte, e dixeſſe: desheredo mio fiſo. Ca aſſaz ſe entiẽde, q̃ desheredado es, pues q̃ nõ ha mas de aq̃l fiſo. Mas ſi ouiere mas fiſos, nõ ſeria desheredado ninguno dellos por tales palabras[h]. Otroſi dezimos q̃ quãdo el teſtador ha vn fiſo tã ſolamẽte, aquiẽ quiere desheredar, e dize le mal, q̃ lo puede fazer diziendo aſsi, el malo, e el ladrõ[i], e el matador, q̃ nõ mereſce ſer llamado mio fiſo, desheredo lo por tal yerro q̃ me fizo, ca tal desheredacion como eſta, tãto vale, como ſi lo nõbraſſe ſe Sed aduerte. quia Bart. in dicta. l. ſecunda. refert ſe ad id quod dixit in. l. ſi quis. in principio teſtamenti. ff. de legatis tertio. columna quarta. vbi formaliter dicit, ſed quæro ſi eſſet ponere caſum, in quo ſufficeret reuocatio generaliter facta, dicens caſſans omne aliud teſtamentum, in quo ſunt verba derogatoria, & hoc voluit prædalere? reſpondeo ſic, ſi vnũ tantum præceſsit, & i iſtis terminis rectè loquitur Bart. vt probatin. l. 22. titu. 1. ſuprà eadem partita. & quæ ibi dixi, vide etiã Soci. conſil. 2. volumi. 3. incipit, in cauſa teſtamentaria. vbi in fine. col. tertia. & in. 4. colum. defendit dictũ Bar. in dicta. l. ſecũda. ſed ego reſtringerem ad formã & modum, quo poſuit i. d. l. ſi qs. in principio teſtamenti. & p hoc, quod hic dicitur, & in dicta. l. 2. dicit etiam Bart. in l. 1. §. & ideo. ff. de his quæ in teſta. delen. q licẽt quando in inſtrumento ſunt plures ſuperſcriptiones, vt tollat ſuſpicio inſtrumenti requiritur, quod notarius dicat quæ ſuprà ſcripta ſunt in tali, & tali parte, mea propria manu ſubſcripſi, & addidi, ſi tamen eſt vnica tantum ſuprаſcriptio, ſufficit, ſi dicit, quod ſuprаſcriptum eſt, nam ad illum tantum refertur. vide etiam in ſimili, quod not. Bald. poſt Guliel. in. l. in ipſius in fine. C. famil. hercicũ. dicit etiam Barto. in. l. prima. §. inter. ff. ad legem Cornel. de falſ. quòd generalis ſubſcriptio habet vim ſpecialis ſubſcriptionis quando teſtamentum haberet ſolum vnum caſum. Adde etiã in ſimili, quod not. Paulus de Caſtro, ſic limitans illum textum in lege. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellianum. in verſicul. iſtud, faciebat dubium. & vide. l. fundus quem. cum. l. ſequenti. ff. de vſufructu. legat. quando enim non de alio, niſi de vno neceſsitas nos cogit ſentire, clauſula generalis ad illud refertur, vt in quæſtione notabi. tradit Baldus in lege. eam quã. nona columna. C. de fideicommiſſ. verſiculo. demum quæro. & dicebat Baldus in lege. liberti. columna octaua. C. de oper. liber. quòd ſi filia quæ ceſsit ius, quod habebat ſuper bonis patris nullum aliud ius habebat, niſi ius dotis maternæ, quod illud videtur cedere per l. fundus qui locatus. ff. de fundo inſtruct. & licẽt aliàs ſtipulatio intelligi debeat de eo, quod de præſenti debetur pure, & non de debito conditionali, vel in diem, vt in lege. ſi ſtipulatus fuerim. §. primo. ff. de verborum obligationibus. ſi tamen nullum aliud debitum purum ſubeſſet, tunc comprehenderetur debitum in diem, vel ſub conditione, aliàs diſpoſitio reddatur inutilis, vt tradit Iaſon in dicto. §. ad finem. columna prima. verſiculo. tertio principaliter limita. argumento dictæ. l. fundus qui locatus. vide etiam in iſta materia multa alia per Felinum in capitulo primo. columna quinta. & ſexta. de reſcrip. qui tamen non adducit prædicta, quæ tu nota ex longo ſtudio collecta.

poterant fieri. prout dicebat Dynus ibi relatus à Bartol. & docto. in lege. ſecunda. ff. de vulgari & pupillari. quæ certè eſſet magna reſtrictio ad dictã. l. ordinamenti. de cuius intentione fuiſſe videtur idem velle diſponere in caſu, quo non adeatur hæreditas per hæredem ſcriptum, quod diſponebatur à iure antiquo iuris communis & partitarũ in caſu, quo teſtamentum rũ pebatur ex cauſa præteritionis, vel exhæredationis: vt in authenti. ex cauſa. C. de libe. præter. & in corpore vn de ſumitur, & l. ſi. titu. 8. ead. partit. nã etiũ tutela non poterat ab inteſtato relinqui, l. a. ff. de teſta. tutel. & tamẽ tutelæ datio conſeruatur p d. authenti. ex cauſa. &. §. ſi uei igitur, in au thẽ. i. vt cũ de appella. cogn. neq; videt iuſtum neq; cõſonum rationi, vt in manu heredis ſcripti eſſet eludere exhæredationẽ filij ingrati non adeundo: licèt iſtam rationem parui pendebant. ll. iuris communis & partitarum. ſtante tamen. d. diſpoſitione ordina. vrgere videtur iſta ratio, & quia nemo auderet aſſerere ſtante, dicta. l. ordina. vitiari dationem tutelæ non adita hæreditate, quæ tamen vt dixi, non poterat abinteſtato relinqui, cogita tamen, quia articulus eſt dubitabilis. & vide quæ dixi in. l. quarta. titu. infra proximo. & quod not. Bartol. in. l. illud. in principio. ff. de bono. poſſ. contr. tabu.

a *Dezimos.* Proſequitur dicta Azo. vbi ſupra.

b *De diez años e medio.* Nam ante iſtam ætatem non poteſt committere ingratitudinem: & ſic neque poterit exhæredari. l. ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inofficioſo teſtamen. & poſt decimum annum cum dimidio. i. ita reputat eum doli capacem, quia cõmittere poſſet omne delictum præter vitium carnis, vt in. l. auxilium. §. 1. & ibi per glo. & docto. ff. de mino. l. 9. titu. 1. parti. 7.

c *De trauieſſo.* Concord. cum. l. fratres. & l. frattis. C. de inofficio. testa. & in fratre. vide. l. 12. infra eodem.

Lex. III.

Certus & indubitatus debet eſſe exhæredandus ſiue nominatim ſiue per ſigna, idem ſi habeat vnicum filium dicendo filium meum exhæredo ſed ſi haberet plures per hęc verba nullus eſſet exhæredatus, poteſt etiam pater cum conuitio filium exhæredare: vt ſi dixerit non nominandus vel non filius meus, latro, gladiator, ex adulterio natus, & exhæredatio debet fieri pure ſine cõditione à tota hæreditate alias nõ valet. h. d.

d *Ciertamente.* Concor. cum. l. prima. ff. de liber. & poſthu. & inſtitu. de exhæredat. libero. §. nominatim.

e *Quier sea varon, quier sea muger.* Adde legem. Maximum vitium. C. de liber. præteri.

f *Poder o non.* Adde. d. l. maximum vitium. & §. ſed hæc quidem vetuſtas. inſtituta. de exhæredatio. libero.

g *Pn fiyo.* Adde. l. ſecundam. ff. de liberis & poſthu. per quam dicebat ibi, Bart. quod quando non preceſsit niſi vnicum tantum teſtamentum, ſufficit generalis reuocatio, & ſi nihil dicat de clauſula derogatoria, in primo teſtamento contenta, quod dictum reprehendunt ibi, Angelus, & Ioannes de Imola, & Paulus de Caſtro. & Alexand. conſilio. 25. 3. volumi. vbi dicit communiter teneri contra Bart. in hoc

Lex. II.

Enuacuato teſtamento ſeu annullato vel infirmato enuacuatur exhæredatio in eo facta, & poſſunt deſcendentes eiuſdem adire hereditatem & deſcendẽtium, dum tamen ſit maior. x. annis cum dimidio. item collateralis poteſt præterizi. hoc dicit.

a *Esta poder de deshredar.* Proſequitur dicta Azo. C. de liber. præter. in ſumma. colum. prima. verſi. poteſt exhæredare. & colligit hic ad iniditatem exhæredationis opus eſſe, quòd fiat in teſtamento quia in codicillis neq; dari neq; adimi hæreditas poteſt. l. quidam, ſi ſic conditio. inſtitu. & inſi. de codicillis. §. l. codicillis. & l. non codicillum. C. de teſta. quid autem ſi exhæredatione facta in codicillis codicilli teſtamento confirmentur an teneabit exhæredatio? videtur velle quòd non, vbi ſuprà verſi. quòd dixi in teſtamento. quod eſt dictum ſingulare: cui adde quòd notabiliter tradit Ioan. And. in addi. ad Specul. titu. de inſtrumen. æditio. §. compendioſe. colu. 3. in additio. ſuper parte habetur. & Azo. ibi loquitur ſub dubio forte. & vidi ſeinel hoc in cauſa arduiſſima, in caſu quo pater filiam exhæredauerat extra teſtamentum in quadam ſcriptura: & poſtea contentum in dicta ſcriptura approbauit in teſtamento, & reſciebatur in dubium, validitas dictæ exhæredationis. & pronũciatum fuit valere dictam exhæredationem: & bene, ex quo teſtator in teſtamento in hoc expreſſe ſe retulit ad exhæredationem contentam in ſcriptura, per. l. aſſe toto. & ibi Ioann. de Imol. ff. de hæredi. inſti. Alex. & Iaſon. in. l. hæreditatem. C. de codici.

f *Ese rompieſſe.* Modis de quibus. in. l. i. ff. de iniuſt. rupt. & in. l. ii. Etsy. eum ſequentibus. titu. 1. 5. ea. partita. abſurdum enim eſt vigere exhæredationem, vbi teſtamentum non valet. l. ſi patronus. §. ex teſtamẽto. ff. de bon. liber. & adde quę habentur. in. l. ſi. ff. de liber. & poſth.

g *Entrar la heredad.* Concord. cum. l. filium. §. ſed cum exhæredatio. ff. de bono. poſſe. contra tabulas. & cum dicta. l. ſi patronus. §. ex teſtamento. ff. de con. liber. hodie tamen de iure regni ordinamentorum. libro quinto. titulo ſecundo. l. prima. tenebit exhæredatio: licet non adeatur hęreditas ex teſtamento: niſi dicas, quod illa. l. tantum procedat in his, quę abinteſtato ſine teſtamento

Sed aduerte. quia Bart. in dicta. l. ſecunda. refert ſe ad id quod dixit in. l. ſi quis. in principio teſtamenti. ff. de legatis tertio. columna quarta. vbi formaliter dicit, ſed quæro ſi eſſet ponere caſum, in quo ſufficeret reuocatio generaliter facta, dicens caſſans omne aliud teſtamentum, in quo ſunt verba derogatoria, & hoc voluit prædalere? reſpondeo ſic, ſi vnũ tantum præceſsit, & i iſtis terminis rectè loquitur Bart. vt probatin. l. 22. titu. 1. ſuprà eadem partita. & quæ ibi dixi, vide etiã Soci. conſil. 2. volumi. 3. incipit, in cauſa teſtamentaria. vbi in fine. col. tertia. & in. 4. colum. defendit dictũ Bar. in dicta. l. ſecũda. ſed ego reſtringerem ad formã & modum, quo poſuit i. d. l. ſi qs. in principio teſtamenti. & p hoc, quod hic dicitur, & in dicta. l. 2. dicit etiam Bart. in l. 1. §. & ideo. ff. de his quæ in teſta. delen. q licẽt quando in inſtrumento ſunt plures ſuperſcriptiones, vt tollat ſuſpicio inſtrumenti requiritur, quod notarius dicat quæ ſuprà ſcripta ſunt in tali, & tali parte, mea propria manu ſubſcripſi, & addidi, ſi tamen eſt vnica tantum ſuprаſcriptio, ſufficit, ſi dicit, quod ſuprаſcriptum eſt, nam ad illum tantum refertur. vide etiam in ſimili, quod not. Bald. poſt Guliel. in. l. in ipſius in fine. C. famil. hercicũ. dicit etiam Barto. in. l. prima. §. inter. ff. ad legem Cornel. de falſ. quòd generalis ſubſcriptio habet vim ſpecialis ſubſcriptionis quando teſtamentum haberet ſolum vnum caſum. Adde etiã in ſimili, quod not. Paulus de Caſtro, ſic limitans illum textum in lege. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellianum. in verſicul. iſtud, faciebat dubium. & vide. l. fundus quem. cum. l. ſequenti. ff. de vſufructu. legat. quando enim non de alio, niſi de vno neceſsitas nos cogit ſentire, clauſula generalis ad illud refertur, vt in quæſtione notabi. tradit Baldus in lege. eam quã. nona columna. C. de fideicommiſſ. verſiculo. demum quæro. & dicebat Baldus in lege. liberti. columna octaua. C. de oper. liber. quòd ſi filia quæ ceſsit ius, quod habebat ſuper bonis patris nullum aliud ius habebat, niſi ius dotis maternæ, quod illud videtur cedere per l. fundus qui locatus. ff. de fundo inſtruct. & licẽt aliàs ſtipulatio intelligi debeat de eo, quod de præſenti debetur pure, & non de debito conditionali, vel in diem, vt in lege. ſi ſtipulatus fuerim. §. primo. ff. de verborum obligationibus. ſi tamen nullum aliud debitum purum ſubeſſet, tunc comprehenderetur debitum in diem, vel ſub conditione, aliàs diſpoſitio reddatur inutilis, vt tradit Iaſon in dicto. §. ad finem. columna prima. verſiculo. tertio principaliter limita. argumento dictæ. l. fundus qui locatus. vide etiam in iſta materia multa alia per Felinum in capitulo primo. columna quinta. & ſexta. de reſcrip. qui tamen non adducit prædicta, quæ tu nota ex longo ſtudio collecta.

h *Palabras.* Adde dictam. l. ſecundam.

i *El malo, e el ladron.* Concordat cum. l. & ſi pepercerit. in principio. ff. de liber. & poſthum.

k *Ser llamado mio fiyo.* Quid ſi exhæredet eum dicens, non eſſe ſuum filium? vide. l. primam. §. idem ait. & ibi gloſſ. & Barto. ff. de carbonia. edicto. & l. ſi poſthumus. §. fi. ff. de liber. & poſthum. & dict. l. & ſi pepercerit. in principio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶*Su ninguna condicion.* Prosequitur notata per Azo. vbi suprà colum. secunda. versicu. exhæredatio autem debet fieri purè: & etiam si conditio tacitè insit, non tenet exhæredatio conditionalis. l. si quis sempronium. ff. de hæredib. instit.u.

b ¶*E non de vna cosa.* Concord. cum. l. cum quidam. ff. de liber. & posth. & sic in exhæredatione non est locus iuri accrescendi. secundum Bal. ibi eo, quia ex hæredatio inducit priuationem, non positionem: & ideo nõ est habilis ad recipiendũ incrementum. vide ibi per Alexã. duas limitationes in ista materia.

¶*Ley. IIII. Porque razones puede el padre, o el abuelo desheredar alos que descienden dellos.*

Ciertas razones son porque los padres[c] pueden desheredar[d] sus fisos[e], assi como quando el fiso a sabiendas, e sañudamente, mete ñaladamẽte quãdo le deseredasse, e qualquier aquié desheredassen deue ser desheredado sin ninguna condicion[a] e de toda la heredad lo deue desheredar, e nõ de vna cosa[b] tan solamente, e si assi non lo fiziessen, non valdria.

¶*Lex. IIII.*

Ingratitudinis multæ sunt species. xiiij. assignantur quibus liberi exhæredantur, vel prætereuntur à parentibus, vt in hac. l. cum duabus legibus sequẽtibus. hoc dicit.

c ¶*Padres.* Intellige de omnibus parentibus ascendentibus, vt in authentic. vt cum de appella. cognoscitur. §. aliud quoq; capitulum. colla. 8.

d ¶*Desheredar.* Et adde, quòd etiam istæ causæ excludunt filium à iure agendi ad supplementum, & à remedio. l. hac edictali. in principio. C. de secund. nupt. secundum Bald. ibi columna tertia. & ex eisdem causis non cogitur pater ad alimenta filij, vt in. l. si quis à liberis. §. idem in dex. ff. de liber. agnoscend. l. 6. titu. 19. quarta partita. & ex istis etiam causis filius perdit priuilegium filij. vnde si pater eum occideret, non teneretur. l. pompeia. de parricidijs, & idem si pater committeret aliquam causam ingratitudinis, ex qua posset à filio exhæredari, quia vt in dicta. l. sexta perderet ius petendi alimenta: & etiam perdet ius paternum, & filius patrem occidens non tenebitur pœna parricidij, secundum Bartolum in. l. diuus, ff. ad legem Pompei. de parricidijs. vbi idem dicit de collateralibus. An autem extra istas causas hic expressas, ex alijs æquè grauibus, vel grauioribus filius possit exhæredari? vide per Iasonem in authentica. non licet. C. de liber. præteri. colum. 2. vbi dicit communiter teneri quòd sic, vide ibi late per eum. licet Alexand. ibi. tenuit contrarium. & pro dicto Alexand. satis vrget. l. octaua. infra eodem. & ibi dicam. An autem sit iusta causa exhæredationis, si filius ignominiosam vxorem duxerit? vide glos. & Barto. quòd non in. l. tertia. §. si emancipatus. ff. de bonorum possess. contra tabul. & vide quæ dixi in. l. 10. & 11. vbi bonus textus. titulo primo. quarta partita. & quid si post ingratitudinem commissam filius fuit gratus patri, faciens sibi magna seruitia: vide per Baldum. & Salice. in. l. liberi. C. de inofficio. testamento. & si pater exhæredauit filium ex iusta causa, & postea se reconciliauit cum eo, quòd videtur adempta exhæredatio, vide per Bartol. in. l. tertia. §. non solum. in fine. ff. de adimendis legatis.

e ¶*Manos yradas.* In. §. causas. in authenti. vt cum de appellatio. cognosc. vnde ista sumpta est, dicitur si quis parentibus suis manus intulerit, ex quo videtur, quòd non sufficeret, si leuaret manus minando, si nõ esset inferendo: sunt enim hæc diuersa, vt patet ex. l. item apud labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. & ibi Angelus qui dicit non teneri tanta pœna, manus leuans contra aliquem, sicut si actum consummasset per nota. per Cynum & Doctores in. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. in contrarium tamen facit ista lex partitarum, cum subdit, para ferirle, o para prenderle. & etiam. l. sexta. titul. 9. partita septima. ibi, alçando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer non lo fiera, faze le muy gran deshonrra. Primum videtur verius cum. ll. istæ requirant manus iniectionem, seu illationem: quæ non verificatur in minatione, vel leuatione manus: quæ non est ita grauis iniuria, & istud verbum, mete manos yradas, non bene verificatur, nisi realiter manus inferantur in parentem. facit etiam capitu. fina. de donatio. ibi impias manus iniecerit. & etiam ista. l. cum loquitur de iniuria verbali inferius dicit, maguer non le firiesse. & sic sentit primum procedere, cum actualiter manus sunt iniectæ. facit etiam. l. prima. ff. de obseq. à liber. & liber. paren. & patro. præstan. ibi vel impias manus eis infert.

f ¶*Palabras grauemente.* In dicto. §. causas, dicitur si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit. vnde tene mentiistam. l. partitarum, quæ hoc exponit in iniuria verbali grauis. sic etiam Ioannes Andreas in dicto cap. fina. de donatio. super glos. in verbo, atroces. columna tertia, exponit illum text. cum dicit Atroces iniurias de verbali contumelia, quem ibi sequuntur alij doctores. sic etiam intelligit. d. §. causas. Alexand. consilio. 203. volumi. secundo. incipit super themate. quæ autem sit grauis iniuria verbalis, colligere ex notatis in. l. atrox. insti. de iniur. & in. l. 20. titu. nono. 7. parti. & vt hic videtis non quælibet iniuria verbalis facta per filiũ sufficeret, sed debet esse grauis, & si vocauit patrẽ, puta ditorem, dicitur grauis in iuria, secũdum Alexan. in. d. consilio dicẽs, quòd tali casu non potuisset esse quasi granior iniuria, cùm ex hoc, si verum esset, pater esset decapitandus, nam censetur quid esse graue, vel leue ex qualitate pœnæ. l. secunda. ff. de public. iudic. l. auxilium. ff. de minor. glo. in. l. adeo. ff. de regulis iuris. cum aliis ibi per Alexan. allegatis, & multum est in hoc attendenda consuetudo regionis, vt cognoscatur quæ sit leuis, vel grauis iniuria. Angel. in. l. leuia. ff. de accusatio. l. sæcularij. §. sunt quædam. ff. de extraordin. crimini. qui est ad hoc melior text. quàm sit in iure. secundum Baldum in. l. secunda. in fine. C. de noxalib. idem si filius vocaret matrem affaturatricem, quæ vulgo dicitur, hechizera. vide glos. iuncto text. in. l. prima. ff. de obseq. à liber. parenti. præstan. & adde de iniuria facta parentibus. l. primam. titu. nono. libro octauo. ordinamentorum regalium.

g ¶*Si la acusasse.* In dicto. §. dicitur si eos in criminalibus causis accusauerint, quæ non sunt aduersus principem vel rempublicam.

h ¶*Morir o ser desterrado.* Non ponitur hoc verbum in dicto. §. causas. & per hoc videtur, quòd loquitur de accusatione in capitalibus causis, iuxta. l. secundam. ff. de public. iudic. requiritur ergo quòd delictiaccusatio sit talis, ex qua veniat imponenda mors naturalis, vel ciuilis: ita quòd perdatur vita vel ciuitas. vnde etiam si esset pœna abscissionis membri, cum improprie dicatur pœna capitalis: cum ex eo non perdatur vita vel ciuitas: vt not. Bartol. in dicta. l. secunda. non posit filius exhæredari, licèt de crimine inferente amissionem membri parentem accusaret, in contrarium tamen facit. l. 3. titulo secundo. tertia partita. ibi, fueras ende si entendiesse, que la demanda era tal, de q̃ pudiesse nascer muerte, o perdimiento de miembro, o enfamamiento. &c. Item etiam. l. 18. titulo quarto, eadem partita. ibi, de muerte, o de perdimiento de miembro, o de echamiento de tierra. Itẽ etiam. l. duodecima. titulo quinto. eadem partita. ibi, sobre que pueda venir sentencia de muerte, o de perdimiento de miembro, o desterramiento de tierra para siempre. Item & expressim in. l. octaua. infra eod. ibi, o perder algun miembro. & in multis alijs legibus istarum partitarum. vbi reperies semper æquiparari pœnam mortis, vel abscisionis membri. Facit etiam ista eadem. l. cum inferius dicit enfamandole, vndeistam partem credo veriorem. & quia text. in. d. §. causas. non dicit in capitalibus, sed in criminalibus causis, &c. si pro iniuria verbali grauj potest exhæredari filius, quanto fortius ex accusatione ad membri abscisionem? vnde supplenda est in hoc. l. ista per alias leges, & quod dicit, desterrado. intelligẽ de perpetuo exilio: hæc enim est mens istarum legum partitarum cum loquuntur de exilio, & si crimen esset leue: de quo accusaret filius patrem: non videtur quòd procederet hæc pœna, si ex eo non sequeretur infamia. argum. l. si magnum. & l. si fororem. C. qui accusa. non poss. & etiam istius l. partitarum.

i ¶*Enfamandole.* Ex hoc patet, quòd si ex accusatione, seu condemnatione posset sequi infamia contra patrem, potest filius exhæredari, vnde procedit hoc, etiam si parens non accusetur de crimine capitali, sed de alio inferente infamiam, & forte procederet ex generalitate huius. l. & ex eo quod habetur in lege. sed si hac. §. prætor ait. ff. de in ius vocando. & si sequeretur tantum infamia facti apud bonos & graues. & facit. l. secunda. titulo quinto. &. l. secunda. titulo sexto, infra septima partita.

a ¶*Si fuere fechizero.* In dicto. §. causas. habetur, si cum maleficis hominibus, vt maleficus versatur. glos. vero. in. c. quintauallis. de iur. iurã. posuit separatim istos duos casus. Si cum maleficis versatur: si maleficus efficiatur. & istud intellectum approbat hic ista. l.

b ¶*Encantador.* Qui sunt incãtatores. habes in. l. i. §. medicos. ff. de var. & extraordina. cogni. ibi. non tamen si incãtauit vel imprecat' est. (vt vulgariter bo imposto rum vtar) si exorcizauit. non sunt ista medicinæ genera. tamen si sint, qui hos sibi ꝓfusse cũ prædicatione affirment. de his etiam. vi. C. de malefi. & mathemati. ꝓ totum. vbi Angel. in. l. corum. notat ꝓ incãtationem animum mu lierum ad libidinem flecti. & subdit, ideo non truferis, cũ audis istas faburas fieri, quia veræ sunt. vide etiam ibi in. l. multi. vbi Angel. sumat, qui Dæmones incantauit, alias inuocauit, vel per imagines cereas incantauit punit ibiq; subdit super glos. nota bene contra facientes imagines cereas, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant: & ideo nõ derideas ista.

c ¶*Se trabajasse de muerte de su padre.* In dicto. §. causas. habetur vel vitæ parentum suorum per venenum, vel alio modo insidiari tentauerit. & punit hic attentatum, licet non sit sequutus effectus.

d ¶*Con yervas.* Venenosis. f. vt in. l. eiusdem. §. primo. vbi Barto. distinguit triplex genus veneni. ff. ad. l. Cornel. de Sicar. l. quod sæpe. §. venena. ff. de contrahend. emptio. l. capitaliũ. §. veneni. cũ gl. ff. de pœn.

e ¶*Por su amiga.* Vide quæ dixi in. l. fin. titu. 24. suprà. 4. partita. in glo. antepenul.

f ¶*O si enfamasse.* Supra dixit de ista infamia quæ sequeretur ex accusatione criminali: nunc vero loquitur de infamia extraiudicali. Aduerte tamen quod in. d. §. causas. vnde ista. l. sumpta est, hoc non sic habetur: sed dicitur ibi, si delator contra parentes filius extiterit: & per suam delationem grauia eos dispendia fecerit sustineri. vnde videtur dicendum, quòd ista. l. partitarum restringatur ad formam, & dispositionem illius, de qua sumpta est. vel dic, quòd hæc. l. aptius de claret illam: & sic fi ex diffamatione, vel ex delatione filii parens sustineat magnam iacturam suorum bonorum: filius possit exhæredari: & iste videtur verus sensus huius litteræ. vel dic, quòd etiam hęc. l. velit, quòd non solũ quãdo ex tali diffamatione vel delatione actua liter Parens sustinuit talem iacturam, verum etiam si ex parte filii diffamantis, vel deferentis fuit data occasio, vt hoc fieri posset, filius posit exheredari. & probatur ibi cũ dicit. porque el padre ouiesse á perder, &c. & idem crederem, si ex tali diffamatione vel delatione imminueret periculum parcuti sustinendi aliquam pœnam corporalem à iudice per sententiam: cum talis pœna sit maior quauis pecuniaria. l. in seruorum in. fi. ff. de pœn. si verò crimen, de quo filius diffamaret parentes, esset leue, vnde ista sequi nõ possent: nõ videf, q̃ filius posit exhæredari ex diffamatione extraiudiciali citra accusationẽ argu. l. 8. titu. 6. 7. partita. & huius. l. supra cum dixit de iniuria verba li gratuita cogita quia passiuus iste in terminis, quib⁹. l. ista loquitur, cuius est cõsideratione. vel dic, quòd si ex diffamatione filii etiam ex. extraiudiciali parenti sequeretur infamia facti iuxta formam. l. 2. titulo sexto, infra. 7. partita. quòd etiam ex ista causa filius posset exheredari ex verbis, & mente istius. l. partitarum. hic & superius. cum de les el derecho, que non puedan fiar a otri. E aun puede el padre deseredar el fiso, si le embargare que non faga testamento. Ca si el padre fiziere despues otro testamento, puede lo deseredar en el, por esta razon. E de mas dezimos, que aquellos aquien tiene el padre en voluntad de mandar algo, e non lo puede fazer[m] por embargo q̃ le fizo el fiso[g] puedẽ lo acusar por esta razõ, e si lo prouaren, deue perder el fiso[n] aquella parte que deuia auer de la herencia del padre, e ser del Rey. E cada vno delos otros aquien queria mandar algo en el testamento, deue lo auer segund que fallaren en verdad, que el testador auia voluntad deles mandar, si el testamento ouiesse fecho,

puede deseredar al fiso, si fuere fechizero[a], o encantador[b], o fiziesse vida cõ los que lo fuessen, o si se trabajasse de muerte de su padre[c], cõ armas, o con yeruas[d], o de otra manera qualquier: o si el fiso yoguiesse con su madrastra, o cõ otra muger que touiesse su padre paladinamente por su amiga[e], o si enfamasse[f] el fiso a su padre, o si le buscasse tal mal[g], por quel padre ouiesse a perder gran parte de lo suyo, o a menoscabar. Ca por qualquier destas razones, q̃ sean puestas en el testamẽto[h] del padre, o del auuelo si fuere prouado, deue el fiso, o el nieto perder la herencia, que pudiera auer de los bienes dellos, si nõ ouiesse fecho por que. Otrosi dezimos: que seyendo el padre preso por deuda q̃ deuiesse, o de otra manera, si el fiso non le quisiere fiar en quanto pudiere[i], para sacar lo de la prision[k], que le puede deseredar el padre. E esto se entiende de los fisos varones, e nõ de las mugeres. Ca a las mugeres[l] desiẽ-

¶*Ley. V. Como el padre puede deseredar al fijo si se fiziere juglar contra su voluntad, e de las otras razones porque lo puede fazer.*

dixit. en famandolo, &c. licet de iure communi hoc non ita reperiatur cautum, quando infamia sequeretur citra accusationem: sed potest dici, quòd cum diffamare aliquem, sit eum iniuriari, vt in. l. item apud labeonem. §. ait prætor ne quid infamandi causa. ff. de iniur. hoc idem comprehendebatur de iure communi. cum in. d. §. causas dictum fuit, si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit: bene tamen placet vt dixi quòd diffamatio de crimine leui non sufficeret ad exhæredationem ꝓ prædicta.

g ¶*Le buscasse tal mal.* Deferendo parentem vt dixi: & habetur in. d. §. causas. & ex gñalitate huius. l. particularum idem esset, si alio modo, q̃ ex delatione, hoc danũ ꝓcuraret parẽtibus.

h ¶*Puestas en el testamento.* Et nõ tenetur ex hæredans in testamẽto, ex primere locũ, & tempus cõmissæ ingratitudinis, vel de facti per filium, quia hoc non reperitur iure expressum: hæres tamen debet probare locum, & tempus. argu. l. item exigit. ff. de dol. & l. prætor ait. in princ. ff. de iniur. & c. præsentium. de testib. libro sexto. & secundum Alexand. vbi refert consilium quoddam Bal. in consi. 203. 2. volu. versi. confirmo. & idem tenet Socinus tertio volum. cõsi. 105. colum. fina.

i ¶*En quanto pudiere.* In dicto. §. causas. dicitur inquantum esse qui petitur, probaturi idoneus. vnde non esset inspiciendum an se obliget vltra quintam partem bonorũ, dato quod habeat filios legitimos: non enim hoc est donare, sed id facere, ad quod filius ex debito pietatis, & ne exhæredetur, tenetur. facit. l. non vsquadeo. ff. si quis à parente fuer. manumiss. vide per Bald. in. l. secunda. C. si in fraud. patro.

k ¶*De la prision.* Idem si ab excommunicatione, cum sit grauius ligamen animæ quàm corporis secundum Ioann. Fabr. in aucten. si captiui. C. de episco. & cleri.

l ¶*A las mugeres.* Nota istum tex. ad id quod dixi in. l. tertia. titu. 12. 5. partita. in glos. quòd ob piam causam mulier non posit pro alio fideiubere. not. etiam quòd licet renunciando velleyano, & legibus disponentibus mulierem non fideiubere pro alio perdat hoc beneficium, vt in dicta. l. tertia: non tamen licet non renuntiet, poterit à patre in hoc casu exhæredari per istam. l. quę noluit eam adstringere ad talem renuntiationem. quod multum nota ad similia.

m ¶*E nõ lo puede fazer.* Quia decessit in ipsa prohibitione sine possibilitate faciendi libere testamentum, vt declaratur in dicto. §. causas, ibi, si autem in ipsa prohibitione.

n ¶*Perder el fijo.* Sequitur glos. in dicto. §. causas. &. l. prima. ff. si quis aliquem testa. prohibu. &. l. secunda. C. eodem. & vide suprà eadem partita. titu. 1. 26. &. 27. & quę ibi dixi.

¶*Lex. V.*

Octaua causa exhæredationis est: si quis se fecit ioculatorem: patre hoc officium non exercente. nona si pro pretio cum homine aut cum fera bestia pugnauit. decima si patre filiam maiorem viginti quinque annis maritare nolente ipsa meretricalem vitam elegit. vndecima si filius patrem furiosum alimentare seu custodire noluit. hoc dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶*Juglar.* Istos in dict.§.causas.appellat mimos, vt sunt saltantes & representantes in scena. vt in.l.2.§.ait prætor.ff.de his qui notant. infa. & hos ibi Angel.vocat ioculatores, & repelluntur illi à promotione ordinum: vt in capit.maritum.33. distinct. ibi. aut in scena, &c. quod Bal.in.l.si fratres.C.ex quib⁹ caus.infa.itro. intelligit in maioribꝫ ætate, & quod parcendum sit minoribus, vt illipossint promoueri ad ordines. & istos Baldus vocat ioculatores. & idem videtur, quo ad istam l. vt intelligatur de maioribus, non de minoribꝫ per dict.l.si fratres. & donare istis histrionibꝫ vitium est immane.cap.donare.86. distinctione. & vide Chrysosto.super Matthæum homil.49.colum.pen.& fin.& intellige istam.l.quando filius in hac professione permanserit, prout etiam habetur in.d.§.causas.videtur etiam ista.l. limitanda in his ioculatoribus,qui sine delectu sui ludibrij ea faciũt, isti enim sunt infames, vt in.d.§.ait prætor. qui autem cũm delectu ex eo quòd in loco omnes intrare non possunt ad videndum, vt est exemplum cum in militia & actu doctoratus alicuius, magna fiunt conuiuia, & intra domum canitur, vel saltitur: tales enim non sunt infames, vt declarat Angelus.in.d.§.ait prætor.& hoc etiam probatur in.l.4. titu.6.7. partita.vbi declaratur de istis ioculatoribus premio recepto, seu causa quæstus: requiritur enim, quòd assuefecerint se in arte ista: vt declarat Innocen. & ibi Abb. loquentes quoad promotionem ordinum in cap.cum decorem.de vit. & honesta.clerico. secus autem secundum eos, vbi in occulto hoc fecissent, maxime ad complacentiam iusti mi. Idem dicit Innocent. si semel, vel pluries in publico hoc fecerit: dummodo non assuefecerit se: quod Abb. ibi limitat nisi in publico saltim bis illam artem causa quæstus exercuerit: nam efficeretur infamis. argumẽto.l.palam.ff.de rit. nuptia.

Vglar[a], se faziendo alguno contra voluntad de su padre, es otra razon por quel padre puede desheredar su fijo: pero si el padre fuesse juglar[b], non podria esto fazer. Esso mismo seria si el fijo contra la voluntad del padre lidiasse por dineros[c] en capo con otro ome, o se auenturasse por precio a lidiar con alguna bestia braua. E otrosi, quando el padre quisiesse casar su fija, e la dotasse, segund la riqueza quel ouiesse, e segund que pertenescielle[d] a ella, e a aquel con quien la queria casar: si ella contra su voluntad del padre dixesse que non queria casar[e] e despues desto fiziere vida de mala muger en puteria[f], poder la ya el padre desheredar[g] por tal razon. Pero si el padre alongasse el casamiento de su fija, de manera que ella passasse de edad de veynte e cinco años[h], si despues desto fiziesse ella yerro, o enemiga de su cuerpo: o se casasse contra voluntad de su padre, non podria el desheredar la por tal razon: porque semeja que el fue en culpa del yerro que ella fizo, porque debeat ad causam exhæredationis, quòd filia vitam luxuriosam etiã extra locum lupanaris faciat: & istud videtur verius, & iuxta. ll. iuris communis & menteni ipsarum, de qua ista sumpta est. intellige ergo istam legem iuxta dictas.ll.iuris communis.d.l.si filiam. C. de inofficio.testamen.& dict.§.causas.& quòd hic dicit (en puteria) non intelligas ꝓ loco publico lupanaris, sed intellige, quod filia faciat malam vitam meretricando, & sic quòd incl ligatur (en puteria) idest luxuriose viuendo, seu meretricando. & probabitur filiam luxuriose viuere per locum à communiter accidentibus, vt quia pudium iuuenes accedebant ad iuuenculam cum fama publica, secundum Bal.a. volu. consiliorum, consil.253. neque excusabitur secundum eum: si dicat quòd non potuit cognosci, quia erat arcta: nam licet stuprum non sit consummatum, sufficit conatus, allegat cap.1.§. item si fidelis, quibus mod.feud.amitta.& quòd sine contactu corporalis immissionis potest vita luxuriosa, indecens, & inhonesta intervenire. l. nõ tantum.§.si emancipatus. ff. de cont. tabu. l. athletas.§. pomponius. ff. de his, qui notan. infa.

b ¶*El padre fuesse juglar.* Nã mhil dolosus dolosio, nihil Cathilina Cethego, vt etiam tradit glos. in.d.§.causas.

c ¶*Lidiasse por dineros.* Vt erant arenarij. l. in arenam. C. de inofficio. testa. & in.d.§.causas. sunt enim infames, qui causa quæstus in certamina descendunt. d.l.2. in. fi. ff. de his, qui notant. infa.

d ¶*Segund la riqueza quel ouiesse e segund que pertenescielle. &c.* Tene mentiistam. l. vt scias qualiter dicatur, quod pater dotet competenter filiam. & adde. l. si filie pater. ff. de lega. 3. non ergo legitima erit meta dotis. vide quod dixi in. l. 8. titu. 4. in glos. super parte a otro, circa finem. 5. partita.

e ¶*Que no quertia casar.* Hoc idem habetur in.d.§. causas. ibi & illa non consenserit: quid tamen si hoc non contigit. scilicet quòd pater antea quàm filia peruenisset ad ætatem 25. annorum, non se obtulit maritare, & dotare filiam: quia forte facultas non se obtulit, vel aliàs hoc fieri non potuit: seu factum non fuit etiam negligenter per patrem: an tunc filia luxuriosam vitam eligens ante. 25 annos, possit exhæredari à patre? ista videtur innuere quòd non, q vero subditur (pero si el pradre alongasse el casamiento) innuit contrarium, cum pater non videatur negligens, neque culposus vsque ad illam ætatem. & ita intelligit hoc glo. in. d.§. causas & est glos. fi. super parte si alicui: & est de mente glo. in cap. quintaullis. de jur. iur. & probatur in. l. si filiam. cum auctẽtica ibi posita. C. de inofficio. testa. & ad istam. l. & ad dictũ. §. causas. in verbo si alicui. potest dici, quòd intelligantur, quãdo pater hoc fecisset, etiã quando filia haberet ætatem 25. annorum: & per eam stetisset nolens nubere cũ eo, quem pater volebat, & si filia esset minoris ætatis supplendum ad hoc esset, maximè, quia idem esset si pater ante dictam ætatem ad hoc se non obtulisset.

f ¶*En puteria.* In.d.§. causas. non ponitur istud verbum: sed dicitur luxuriosam vitam degere elegerit. vnde videtur quòd. l. ista partitarũ requirat, vt locum possit habere exhæredatio, quòd filia in lupanar turpiter viuat ad hoc. l. ancillarum. ff. de petitio. hære. & sic ꝙ in loco publico meretricetur, quod videtur durum, cum sufficere

g ¶*Desheredar.* Sed an mater, quæ similiter esset meretrix, posset filiam ob meretricatum exhæredare? Bal. post Bart. per tex. ibi in. l. in arenam. C. de inofficio. testa. dicit quòd non. idem tamen Bald. in. l. si filiam. C. eo. dicit, ꝙ si tempore mortis mater erat correcta, & ad honestam vitam redacta, quòd tunc poterit filiam exhæredare, cum non debeat tunc reputari turpis persona: & vltima consuetudo inspicienda sit. l. mella. §. 1. ff. de adimen. lega. & idem tenet ibi Angel. post Guillel. per. l. imperialis. in princ. & §. tales. C. de nupt. quid autem in ipsa filia, quæ ob luxuriosam vitã poterat exhæredari, si ipsa ante testamentum patris, eo viuo, ad honestam vitã redijt. an etiam tunc poterit exhæredari? videtur quòd non ex nota per Specula. titu. qui filij sunt legiti. §. 1. colu. 4. versic. quid si ipsa penitet de peccato. vbi concludit tali casu patrem teneri ad alimenta: & sic vult, quòd non possit exhæredari: cum ista ambulant passu. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de liber. agnos. & similiter tali casu pater tenebitur eam dotare, secundum Abb. in cap. quamuis. colu. 2. de iur. iur. quia causa dotis non minus fauorabilis est quàm causa alimentorum: Bal. nouel. in suo tractatu. de dote. fol. 19. colu. 2. in. 16. speciali priuilegio. vult idem in dote: licet non allegetur Abba. vbi supra. & respondit ad. d. §. causas. versic. si alicui, dicens ꝙ illa dispositio non debet extendi ad istum casum dotis, ne matrimonium impediatur: & sic innuit, quòd licet filia tali casu adhuc possit exhæredari, deberet tamen dotari: ne matrimonium impediatur, Alexan. vero de Imol. relato. d. Hostien. in. l. t. col. 9. numer. 35. infert ex eo, quòd filius, qui ingratitudinem commisit, adeò quòd exhæredari possit: si tamen viuo patre pœnitentiam agat, vel ante testamentum conditum, non poterit exhæredari: satis facit pro hoc dicto seu illatione Alexan. d. §. causas. in versicul. si præterea ibi & in hac professione permanserit. & facit quod not. Bal. in. l. fratres. versi. quæro quid si institutus. C. de inofficio. testa.

h ¶*Que ella passasse de edad de veinte y cinco años.* Quid si de consuetudine patriæ, filię maritantur vsque ad vigesimum annum, & filia post istud tempus nupsisset, patre ignorante vel contradicente, cum indigno: an propter hoc possit exhęredari? Bal. nouell. in tractatu de dote. in. 16. speciali priuilegio. fol. 19. colum. 2. tenet, quòd non: ne aliàs per indirectum tollatur ipsi filiæ libertas matrimonii, quam libertatem non potest impedire ius ciuile, vt notatur in capitulo primo, de sponsa. vbi Abb. hoc tenet. secus tamen secundum eum, si filia non expectauit tempus consuetum, secundum morem patriæ. vide ibi per eum: (licet non in ista materia) quod attendi debeat consuetudo patriæ circa ætatem, qua mulieres maritentur? vide per Alex. consil. 20. colum. 2. volu. 1. incipit, viso processu, etas tamen ista. 25. annorum expectabitur, adhuc etiam stante dicto more regionis, si filia inhonestam vitam elegerit meretricando, secundum Bal. nouellum vbi supra.

a ¶*Otra estraño se mouiesse.* Quid si nullus procuraret furiosum? dic quòd etiam adhuc hæreditas est asseranda filijs. vt not. gl. in authentica liberi. C. de episcopa. audien.

b ¶*Non deuen e.* Intellige si sint maiores decem & octo annorum. vt infra eo. l. proxima.

¶*Lex. VI.*

In hac. l. ponitur. xij. causa exhæredationis, si filius patrem captiuum redimere valens nolit. hoc dicit.

¶*Captiuando.* Siue capiatur ab hostibus, siue à latronibus seu piratis, seu alia prata persona, quia ille qui patitur quem in carcere mori, videtur eũ necare: secundum Bald. in authentica. si captiui. C. de Episcopis & clerie. & idem die, si condemnatus à iudice detineatur in carcere, vt tali eo carceris affectus veniat solutus. l. primus. C. qui bonis cedere. poss. l. cerin. §. tutores. ff. de suspectis tuto. Bal tenus ibidem. colu. prima. quia ex quo carcer pœcunia redimitur, habebit locum ista l. secus. si detineatur in carcere, vt quia est ei inflicta pœna perpetuꝰ carceris, vel ad tempus: quia non cadit dilatio, nisi imeniatur compositio: vel si detineatur pro inuestigatione delicti. l. 2. C. de exhiben. reis. Bald. in dict. authentica. si captiui. & etiã Paulus de Castr.

c ¶*Negligentes.* Quid si ipse carceratus vel captiuus, fuit similiter negligens, quia ipse poterat se redimere sine aliorum auxilio, & neglexit? Bal. in. authẽtica. si captiui. dicit ꝙ tũc parcendũ est alijs, si eum nõ redimit. argu. l. quintus. ff. mãda. & c. 2. de fideiusso. Si tamen constaret ꝙ ipse noluisset redimi tũc diceret filius vel cõiunctus negligẽs, si ipse non redimat: & ipse vel hæres scriptus priuaret hæreditate eius, argu. l. is qui reipub. causa. la segunda. & quod ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

d ¶*Non deue heredar.* In. d. §. causas. versic. vnum de prædictis. dicitur, illos ad successionẽ eius venire non patimur, in authẽtica. si captiui. C. de Episcopis & cler. dicitur sed etiam lege denegatur eis successio. ex quo paret, q tales filij, vel coniunẽti, seu hæredes scripti, sunt insuccesibiles ipsi captiuo, ipso iure absque alia sententia, vnde superua cua est quæstio quam in hoc ponit Bal. in dict. authẽtica. si captiui. an isti sint indigni, & in successibiles ipso iure, vel per sentẽtiã, vt etiam aduertit ibidẽ Paul. de Castr.

e ¶*El precio en redencion de captiuos.* Non ergo hæreditas deuoluitur ad sequentem in gradu: ex q̃. l. ista aufert existenti in primo gradu, ad quẽ hæreditas pertinet & defert eam ad episcopũ vel ecclesiã in redẽptionẽ captiuorũ: quia cũ l. priuat, põt, in quem vult, conferre secũdum qđ declarat Paulus de Castr. in. d. authẽ. si captiui.

f ¶*Bienes que sũ otros redemidos.* Nota istam rationem, quæ etiam ponitur in iuribus, vnde ista. l. sumpta est. scilicet in dict. authẽ. vt cum de appellatio. cognosc.

g ¶*Mayores de diez e ocho años.* Et non competit eis restitutio in integrum si post istam ætatem, etiam ante. 25. annum negligant, secundum Baldum in dict. authentica. si captiui. col. 2. & sufficit, si patre existente captiuo, ista ætas compleatur, secundum eum ibidem. quia obsequium filij, erga patrem habet fructum successiuum, non instantaneum.

Captiuando[c] algund ome, o muger que ouiesse fijos, si los fijos fuessen negligentes, non auiendo cuydado de redemir su padre, o su madre: o lo dexassen captiuo, podiendo lo redemir, si despues desto saliere este atal de poder de los enemigos, puede por esta razon desheredar sus fijos. Mas si por auentura muriesse en poder de los enemigos, aquellos que le deuien heredar, que fueron negligentes[d] en sacarle de captiuo, non deuen heredar[e] ninguna cosa de los sus bienes. Mas el obispo de aquel logar, onde era natural este que murio en la captiuidad, deue entrar todos sus bienes, e fazer ende escripto cierto de quantos son: e despues desto deue los vender todos, e dar el precio en redencion de captiuos[f]. Ca pues que este que era Señor, non se aprouecho de sus bienes, nin fue redemido dellos: bien es que sean otros redemidos[g] en su logar. E lo que diximos en esta ley de los fijos: entienda se tambien de los otros parientes, que auian debdo de parentesco con el captiuo. Otrosi dezimos, que si alguno ante que cayesse en captiuidad ouiesse fecho testamento, en que ouiesse establescidos algunos por sus herederos, si muriesse en poder de los enemigos, non lo querien do ellos redemir, non valdria el testamento, quanto en el establescimiẽto de los herederos: mas valdra,[h] en las otras cosas, segund diximos en la ley ante desta, que fabla del furioso. E la pena que diximos en esta ley, e en la que fabla del furioso, deuen auer tan solamente los parientes, e los herederos, que son mayores de diez e ocho años[i], e non los otros que fuessen menores de tardo tanto que la non caso. E otrosi dezimos, que seyendo algund ome furioso o loco, de manera que andouiesse desmemoriado, e sin recabdo: si los fijos, o los otros que descendiessen del por liña derecha, non le guardassen, o non pensaren del, en las cosas quel fuere menester, si otro estraño se mouiesse[a] por piedad, e que ouiesse duelo del, doliendo se de su locura, e de su mala andança, e lo lleuasse a su casa, e pensasse del. Si este atal despues desto rogasse, e afrontasse a aquellos que descendiessen del furioso sobredicho, que pensassen de su pariente, si ellos non lo quisiessen fazer, e el furioso muriesse sin testamento: este sobredicho, que lo lleuo a su casa, e que penso del, deue auer todos sus bienes del furioso: e los parientes que lo desampararon, non deuen auer ninguna cosa. E si por auẽtura este atal tornasse en su memoria, ante que muriesse, podria desheredar por esta razon a aquellos que lo deuien heredar por derecho, si non errassen cõtra el. E aun dezimos, que si este atal que fuera desmemoriado, ouiesse fecho testamento en antes que cayesse en la locura. E en aql testamento ouiesse establescido por herederos a sus fijos, o algunos de los otros que descendiessen del, por liña derecha, si el furioso muriesse despues en casa del estraño, que pensaua del, non vale el testamento, quanto es en el establescimiento de los herederos: ca non deuẽ ellos[b] auer la heredad: mas aquel estraño q̃ pẽso del, e le ayudaua en cuyo poder murio. Mas bié valdria el testamẽto, quãto en las otras mãdas, que el testador sobredicho ouiesse fecho en el.

¶*Ley. VI. Como el padre o el auuelo pueden desheredar a sus fyos o a sus nietos, si non le quisieren sacar de captiuo.*

5. si vnum de prædictis. & potest ad alia induci.

h ¶*Mas valdra.* Tenet enim eius testamentum, licet captꝰ ab hostibus, quia fingitur decessisse præambula hora captiuitatis. l. lex cornelia. ff. de vulga. & pupil.

i ¶*Mayores de diez e ocho años.* Et non competit eis restitutio in integrum si post istam ætatem, etiam ante. 25. annum negligant, secundum Baldum in dict. authentica. si captiui. col. 2. & sufficit, si patre existente captiuo, ista ætas compleatur, secundum eum ibidem. quia obsequium filij, erga patrem habet fructum successiuum, non instantaneum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Vender.* Istud verbum non ita exprimitur in d. §. si vnum de prædictis, neq; in d. auctẽtica si captiui. vbi dicitur: qui autem redimere studeat, si proprias non habeant pecunias super rebus ipsius, in eã causam rectẽ contrahunt. Et sic limita istam. l. quando isti filij vel coniuncti proprias non haberent pecunias, & inducit Bal. in d. authentica si captiui. ad fideiussorem, non habentẽ vnde soluat, & timẽtẽ se poni in carcerem, q̃ posit vendere bona principalis. l. fi. p̃curatorem. §. si ignorantes. ff. manda.

b ¶ *En las leyes.* Non ita bene sicut hic ibi hoc explicat.

¶ *Lex. VII.*

Hæc. l. ponit xiij. causas ex hæredationis. s. si filius fiat hæreticus: Iudeus vel Maurus. h. d. Habuit originem ab authent. vt cum de appel. co. 3. §. causas. versic. si quis de parẽtibus. ¶ *Herege.* Adde. d. §. causas. versic. si quis. de prædictis. & c. excõmunicamus. §. cre dentes. de hæretic.

d ¶ *Catholicos.* ad de legem. cognouimus. C. de hæretic. & in. d. §. si quis. de prædictis. & sic habes, q̃ filij catholici succedunt patri hæretico. Contrarium tamen cauetur de iure canonico. vt in capi. vergentis. de hæretic. & in. c. filij. & in. c. quicunq;. §. hæretici. de hæretic. lib. 6. habetur etiã in authentica gazaros. C. de hæreti. idem tamẽ q̃ in ista. l. partitarum. habetur etiã in. l. 2. titu. 26. 7. partita. An autem in hoc seruabimus ius canonicum, vel istas. ll. partitarum? diuersæ opiniones fuerunt circa hoc. Nam glos. 23. qõ. 7. in summa dixit correctas esse leges in hoc disponentes, vt orthodoxi filij haberent bona parentum hæreticorũ. Et sequuntur ibi Archidiaco. & Ioã. de Fantu. Gofred. autem tenuit contrarium, scilicet quôd in bonis temporalibus seruentur leges, & non canones, nisi in terris subiectis Romanæ ecclesiæ, etiam quoad iurisdictionem temporalem. ita notauit in summa. titul. de hæretic. §. quid si hęretici filios habeant. & istud etiam voluit Ioan. And. in. d. cap. vergentis. vbi dixit, q̃ in terris imperij seruentur in hoc. ll. seculares, quæ maiori æquitati nituntur. Abb. verò ibidem dicit mirandum esse de opinione. Ioan. Andr. quia non habet in se rationẽ, & probabilitatem cum in. d. cap. vergentis. Papa ex præsẽtiaciat mentionem de terris imperij, & mandet principes seculares ad hoc compelli: neque curandum est in hoc casu de legibus cum crimen hæresis sit mere ecclesiasticum, vt in capi. inquisitionis. §. prohibemus. de hæreti. libr. 6. & pœnæ impositio spectat ad iudicem ecclesiasticum, non ad secularem. §. in hoc. 24. quæst. 2. & istud etiam tenet Alberic. in dict. l. cognouimus. C. de hæreti. & tenet glos. quam ibi docto. communiter sequuntur in dict. ca. vergentis. hoc etiam voluit glos. fina. in cap. cum secundum leges. de hæreti. lib. 6. Aduerte tamen, quia de iure antiquo minus dubitationis ista quæstio habere videbatur, stante dispositione. d. authenticæ gazaros. Attentis vero istis. ll. partitarum maius dubium videbatur: sed adhuc tenẽdum est, quôd iuris canonici dispositio in hoc seruetur: cum istud crimen sit merè ecclesiasticum: & ius canonicum hanc pœnam filijs infligit, considerans pœnam filiorum esse parentum. Isti quidem. ff. quôd met. caus. & cum idem sit in crimine læsæ maiestatis temporalis, quanto magis diuinæ, vt in. d. capi. vergentis. & ita in practica seruatur. & adde Ioan. Lup. de palat. rub. in repetitione cap. per vestras. super tex. colu. 340. in formis minoribus. versic. ex istis. vbi vide p eũ, an filij de æqtate debeãt alimenta habere à fisco, vel filiæ dotes? & ibi etiã quid in filijs antẽ delictũ hæresis à patre commissum nati.

e ¶ *Establesçer.* Innuit hæreticum posse condere testamentum. vide. Bal. titu. 1. supra ea. partita. & quæ ibi dixi. f ¶ *Los catholicos deuen heredar.* Vide supra in glos. ¶ *Ternaſſen a la fe.* Innuit hic, q̃ bona debent restitui hæretico reuersis ad fidem. adde glo. 23. quæst. 7. in summa, quæ dicit: quôd licet bona filiæ ablata hæreticis si tamẽ reuertantur ad fidem, ex misericordia eis restituuntur. vt in cap. ipsa pietas. 23. q. 4. & non cum dicit (de misericordia) nam de rigore non sunt eis restituenda, vt voluit Archidia. in ca. si vos. 23. q. 5. Adde etiam quod habetur in cap. ad abolendam. de hæretic. & in. c. vt officium. §. si verò. de hæretic. lib. 6. & c. vt commissi. §. nec hoc. & ibi Archidia. eod. tit. & lib. & vide Dominic. in ca. cum secundum leges. de hæretic. libr. 6. & pragmaticam regiam catholicorum datam Cordubæ. anno domini. 1487.

h ¶ *Las frutos.* Facit vt ei cui iubẽtur bona restitui, veluti bannito, vel alijs damnato non debeant restitui fructus. & adde Albericũ in authentica. idem de nestorianis. C. de hæretic.

i ¶ *Parientes.* Hoc etiam corrigitur per ius canonicum: quia nec filijs seruantur bona parentum hæreticorum. vt dixi supra in glo. 2.

k ¶ *Clerigo.* Adde cap. excommunicamus. §. 1. de hæretic. vbi vide Abb. & Ioan. de Ana. vbi videbis quid faciendum de bonis clerici hæretici.

l ¶ *Fasta vn año.* Nota de annali præscriptione, vt etiam not. glo. in dict. §. causas. versicu. si quis de prædictis. An autem leges istæ Regiæ hoc tempus ecclesiæ præfinire possint, non est sine dubio ex his, quæ habentur in. c. quæ in ecclesiarum. & in. c. ecclesia. S. Mariæ. de constitut. licet in contrarium adduci possent ea, quæ cumulat Guillelm. Benedict. in repet. ca. Raynuntius. super verbo, & vxorem nomine Adelasiam. numero. 240. cũ sequenti. vide quæ dicam in. l. 2. titul. 26. parti. 7.

¶ *Lex. VIII.*

✠ Legitima causa exhæredationis à testatore inserta & ab hærede probata tenet exhęredatio: & si plures causę inserantur, sufficit vnam legitimam probari. h. d.

m ¶ *Si fuere prouada.* Adde. l. omnimodo. C. de inofficio. testamẽ. & in authen. nõ licet. C. de liber. prætę. & in corpore, vnde sumitur in authentica. quæ sit differentia inter hæc verba, *si fuere prouada*, & *si fuere dada por hereges*, vide supra in glo. 1. & 2. huius. l.

vtcũ de appella. cognos. §. sue igitur. & dicit Ang. in authẽ. de nupt. §. ingratitudinem. collatione. 4. quôd sit cautus aduocatus, vt semper contra filium exhæredatum faciat causam ingratitudinis probari: nam etiam si pater in exhæredatione filij, causam ingratitudinis non inseruerit, licet testamentum ob hoc non teneat, & succedatur ab intestato, vt in. l. 12. infra eod. vbi vide & quæ dixi in. l. 10. infra eodẽ.

a ¶ *Prouada.* Adde. d. §. sue igitur. & §. si tales. in authenti. vt cum de appella. cognos. & facit ad illud dictum singulare Innocent. in capitu. in præsentia. de renunti. quôd sententia lata ex præsumptione iuris, & de iure, licet alias sit falsa, tenet sententia ex causa vera. & adde Bald. in. l. 2. §. ignominię. ff. de his qui notan. infa. & inducit Bart. dict. §. sue igitur. quôd si in libello plura simul narrantur, vel mandantur: quorum alterum per se sufficit non esse necesse omnia probari: sed alterum tantum. & remittit ad nota. in cap. licet causam. de probatio. & in cap. 2. de rescrip. vbi vide Abb. & latè per Felin. col. 16. & 17. cũ sequenti. An autem videatur quis se adstringere ad probandum eo modo, quo in libello narrat? vide Bar. in. l. habebat. in princi. ff. de in stito. & in dubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat. vt tradit Bald. in. l. ædita. in 2. lectu. col. 2. C. de eden. & nota etiam quôd licet quis se adstringat ad probandum, non per hoc fundat intentionem aduersarij agentis. Bald. in. l. 1. C. fi aduersꝰ. credito. & vide quod not. Iason post Salice. in. l. cum virum. C. de fideicom. Item not. quôd licet pars se astrinxerit ad probandum. per testes, & instrumẽ. poterit congruo tempore facere positiones. Bald. in. l. secunda. §. quôd obseruari. C. de iura. calumniæ. vide notab. in ista materia per Bal. in 1. prima. pe. col. C. de condi. indeb. vbi ad intellectum. d. c. licet causam in verbo, se adstringit. & ibi dot regulam, quôd ad qualitatem probandam, nunquã videt quis se adstringere, nisi qñ qualitas mutat speciẽ actionis, vel exceptionis vel facit aliquẽ admitti ad id, ad quod aliàs non admitteretur. & dat etiam aliam regulam, quôd quando plura requiruntur loco vnius causæ finalis: tunc omnia sunt probanda conexim. Secus si resultent plures causæ finales. vide ibi per eum. & in causa criminali adstringere se ad ea, quæ non sunt de natura punitionis, nihil operatur. glo. in. d. c. licet causam. & Bal. in dicta. 1. penu. vide etiam in ista materia quod not. Bald. in. l. secunda. colum. prima. C. de proba. & in. l. secunda. col. sexta. C. de seruitu. & in. l. frustra. & in. l. cũ te minorem. C. eod. titu. & in. l. testium. colum. 2. C. de testib. & in. l. si non. C. de contra. empt. & Barto. in. l. qui vxori. §. quid tamen. ff. de adimi. & quod dicit Bald. in. l. 1. 14. & 15. colum. C. qui accusa. non poss. & in. l. fina. C. de fal. & in. l. fin. colum 2. C. de edict. dini Adria. toll. & in. l. minoribus. C. de iuis quibus vt indignis. & Ioan. de Plate. in. l. secũda. C. de delato. libro decimo. nota hæc, quia collegi longo studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

b ¶ *Otra razon qualquier.* Nota valde istam legem, nam per eam videtur reprobari illa communis opinio, de qua dixi in. l. quarta. in gl. prima. supra isto titulo. scilicet quôd ex alijs causis æquè grauibus vel grauioribus: quàm in istis legibus expressis, filius posit exhæredari: nam hic apertè confunditur illa communis opinio, cum dicit, otra razon qualquier. & satis bene etiam quod dicitur in dict. §. aliud quoq; capitulum. in princi. in authen. vt cum de appella. cognos. per quem tex. hoc idem voluit Alexand. in dicta authen. non licet. colũ. fecũda. num. quarto. Sed ista. l. partitarum. probat hoc clariter cũ dicit, qualquier, de cuius dictionis natura est, quôd intelligat vniuersaliter, nihil excipiendo, vt in. c. solite. de maiori. & obedien. tradit late Iason. i. l. quod cũq;. ff. de verborũ obligationib?. non enim sequitur ita generaliter intelligẽdo aliqua inhumanitas imo fauor & exclusio exhæredationis quæ est odiosa: vt not. glos. per tex. ibi. in. l. secũda. ff. de liberis & posthumis, neq; sequeretur aliquid absonum: neque oporteret per aliam legem aliquam restrictionem facere: imo expressè excluduntur omnes aliæ ingratitudines per. ll. expressæ. vt in dicto. §. aliud quoque. capitulum & sic cessant limitationes. quæ dantur ad id, quod habetur in dicto capit. solitè. hanc etiam opinionem vltra Alexand. vbi suprà, tenuit Hostien. in summa. de testa. §. qualiter in fine. in sexta col. ibi sed & si alia causa. quem Felin. dicit ad hoc à nemine allegatum. in ca. pastoralis. col. prima. de rescript. & facit quod not. Salice. in. l. fratres. in tertia oppo. C. de inofficio. testamen. quid autem de filia vel filio, quæ nupsit contra voluntatem patris, an posit exhæredari? vide. l. antepe. & pen. titul. primo. 4. partita. & quæ ibi dixi. quid autem si exhæredatio fieret in fauorem filij, vel ipso filio volente? vide per Alexand. quod tunc etiam extra istos casus teneat in authen. non licet. col. 1. & 2. C. de liber. prætęri.

¶ *Lex. IX.*

✠ Exhæredatus ante substitutionem vel post omnes gradus substitutionis videtur ab omnibus gradibus exhæredatus. h. d.

c ¶ *Por semręança.* Adde. l. iuris consultus. §. gradus. ff. de gradib. affinita.

d ¶ *Ante del primero grado.* Azo. C. de liber. prætę. in summa. dicit. Item fieri debet exhæredatio ab omnibus hæredibus, non ab vnius personatantum. ff. de liber. & posthumꝰ. l. 3. §. filius. Item fieri potest ab omnibus gradibus hæredum, quôd est si fiat exhæredatio ante gradus omnes, vel post gradus omnes, vel intra gradus, & est tunc inter gradus quando persona præcedens exhæredationem, est in alio gradu quã persona quæ sequitur exhæredationem. d. §. filius. & §. ante. & §. in eodem. & C. eod. l. 1. & vide de hoc per glo. & Docto. in. d. l. 1.

e ¶ *O despues.* Adde. d. §. filius. & d. l. 1. C. de liber. prætę.

f ¶ *Entiende se.* Ita quôd dicebat glos. in dict. l. prima. quôd nec probatio in contrarium admitteretur, cum exhæredatio facta fuit post omnes gradus. Sed communiter Docto. ibi tenent contrarium. & in. d. §. filius. Si verò exhæredatio fiat à persona vnius ex hæredibus, non valet, vt dixi in glo. prima. cum enim exhęredatio sit ab hæreditate exclusio, vt in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. non valet si à persona tantum fiat. argu. l. cum quidam. ff. de liberis & posth. & quia si respectu illius à quo fit, valeret: & respectu alterius non valeret: esset dicere quôd quis decederet pro parte testatus. & pro parte intestatus. contra regul. l. ius nostrum. ff. de regul. iuris. Si tamen vnus tantum esset in stitutus, tunc valeret exhæredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine nominata fieret, arguendo à contrario ex dispositione dicti. §. filius. & l. non putauit. §. si ab vno ex hæredibus. ff. de contr. tabu. l. si à primo. ff. de liberis & posthumis. & idem esset, si plures essent instituti, & ab omnibus etiam proprio nomine nominatis fieret exhæredatio, vt probatur in. l. penulti. ff. de iniusto rupto. item ex ista. l. cum eius concordan. Nota, quôd clausula in principio, vel in fine appositа refertur ad omnia in scriptura cõtenta. & adde. l. si quis ex argentarijs. §. si initiũ. ff. de eden. & l. talis scriptura, & ibi plene notata. ff. de lega. item clausula in medio capitulo-

cuenta que tiene Juanes gratianizeo.
1944.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum posita refertur ad præcedentia & sequentia. vt in. d. §. filius. & ca. 2. requiris. de appella. & procedũt prædicta etiã in pœnalibus dispositionib^9, quando ipsamet clausula cõtinet dispositionẽ pœnalẽ, adeo q̃ nõ potest dispositio censeri repetita sine pœna, sed quando pœna esset distincta a dispositione, tunc nõ refertur ad capitula sequẽtia. gl. in Clement. 2. ad fin. iuncta glos. fi. de vita & honest. clerico. est tamen glo. cõtraria in c. de multa. de præbẽ. quam dicit veriorem ibi Abb. colũ. fin. vbi not. q̃ si in fine alicuius statuti pœnalis fit alia qua additio, q̃ pœna apposita in principio videtur repetita in illa additione, ex quo enim adijcitur, videtur q̃ sit pars illius statuti, quod intelligit cũ ponitur in statuto verbũ adijciẽtes vel simile. vide latè in materia per Alex. in. d. l. talis. scriptura. & per Felin. in. c. cauſamq;. de rescript. vbi etiã Abb. colu. 2. vide etiã per Abb. in. c. eccleſia veſtra. 6. not. vbi bonus tex. de electio. & q̃ dicit glo. in. c. cõstituimus. 3. q. 5. & vide qđ dicit Bal. notabiliter in l. 1. C. de legiti. hæred. & in. §. pe. ſi de ſeu. fuer. contro. inter domi. & agnatum & per Bar. in. l. ſi ſeruus. §. eſt q; differẽtia. ff. vi bonorũ rapto. & in. l. mariti. §. hoc quin quẽniũ. ff. de adulte. & in. l. ſi legatum. ff. de annuis legat. & in. l. fin. §. pe. ff. de libera. lega. Adde etiam de pœna in fine apposita Ioa. de plat. in. l. pe. C. de aquæ ductu. lib. 11. Et q̃ etiã de clauſula in fine apposita dicit Bar. in auctẽ. vt liceat matri & auiæ. §. ſi. colla. 8. & notabiliter per eundẽ Bar. & Paul. in. l. fin. vbi bonus tex. ff. de reb. dub. & Bal. in. l. 1. ff. de cõſtitu. princip. & quod dicit Bal. in. l. quiſquis. C. ſi cert. pet. & adde quod habetur in. c. inquiſitioni. de appel. Et nota quòd quãdo cõmode non poſſunt referri verba clauſulæ ſequẽtis ad præcedẽtes nõ ſit iſta relatio, ſeu repetitio. l. 1. §. hoc dicto. ff. de poſtul. glo. & docto. in. l. ſi idẽ cum eodẽ. ff. de iuriſ. omnibus iudi. Itẽ quãdo præcedentes clauſulæ habẽt ſuã propriã & ſpecialẽ determinationẽ generalis clauſula ſequẽs, nõ refertur ad illas. l. doli clauſula. ff. de verbo. ob. l. talis ſcriptura. & ibi Bart. ff. de lega. 1. c. cum dilecti. de dona. vbi Card. & Imola Bal. in. l. 1. C. de leg. hære. & quãdo verba quæ ſunt in vltima clauſula, nõ ſunt per ſe principaliter poſita, ſed ad aliam diſpoſitionẽ qualificandã, vt quia conditionalis modus inſeritur legato vltimo loco appoſito, tũc ad vltimo loco poſitũ, tantũ refertur. l. filium. ff. quãdo dies lega. cedit. Bar. in. l. ſi. ff. de reb^9 dubi. Itẽ neq; refertur quãdo ex tali relatione annulláret præcedẽs diſpoſitio. Paul. de caſt. in. d. l. ſi. & in. l. a. C. delibe. præte. Item ſi clauſula apponitur in medio alicuius capi. tunc ad ſolũ illud cap. refertur. d. l. 3. §. filius. gl. Bar. & docto. cõmuniter in. d. l. 1. C. de libe. præte. Abb. in. d. c. 2. requiris. & eleganter conſi. 75. incipit illud de iure quæritur. In his locis reperies in iſta materia multa notanda, quæ ſparſim diſperſa hic collegi: quæ cum caſus occurrerit, dabunt tibi honorem.

Ley. X. Como el teſtamento en que el padre non deshereda a ſu fijo, nin fabla del, non vale.

PEr eteritio, en latin, tanto quiere dezir en romance como paſſamiento, que es fecho calladamente, non faziendo el teſtador mencion enel teſtamento, delos que auian de heredar lo ſuyo por derecho. E eſto ſeria como ſi el padre eſtableſciesſe algũd eſtraño [a], o otro ſu pariente por ſu heredero, non faziendo enmiente de ſu fijo, heredandolo, nin desheredãdolo [b]. Pero el teſtamento, que fuesſe fecho en eſta manera, non valdria [c], e porende ha meneſter q̃ quando el padre quiſieſſe que vala ſu teſtamẽto, e ouier ſabor de desheredar ſu fijo enel, q̃ mueſtre razon cierta porque lo faze nombrandola: diziẽdo ſeñalada mente, [a] que por aquella razon lo deſereda. Ca de otra guiſa non valdria [b] el teſtamento. Pero dezimos, que maguer diga el padre en ſu teſtamento razon cierta, porque deſereda ſu fiſo, o ſu nieto, q̃ non deue ſer creydo, a menos de la prouar [c] el meſmo: o aquellos que eſtableſcio por ſus herederos. E ſi por ventura el padre non dixeſſe en ſu teſtamento razon cierta, porque deſeredaua a los q̃ deſcienden del: o porque non fazia enmiente dellos [d] en ſu teſtamento, non la podria deſpues moſtrar [e] el heredero: nin deue ſer oydo ſobre eſta razon, maguer diga que el prouara contra el fiſo, q̃ erro en tal manera contra el padre, porq̃ deuia ſer deſeredado, ante dezimos, que el fiſo deue auer la heredad de ſu padre. E el otro eſtraño que fue eſcrito en el teſtamento, non deue auer ninguna coſa.

a ¶ *Eſtraño.* Idem dic, ſi inſtitueret alios filios, & vnum præteriret. l. ſi poſt mortem. §. ſi. ff. de bonor. poſſ. cont. tabu.

b ¶ *Heredandolo ni desheredandolo.* Habes hic q̃ præterit^9 dicitur, qui non fuit inſtitutus, neq; exhæredatus. vnde licet de eo aliàs facta fit mẽtio in teſtamento, dicitur filius præteritus. l. quidã. & ibi not. Bart. C. de fideicõ. idẽ Bar. in. l. 1. C. deliber. præte. Bal. in auctentica. ex cauſa. col. 1. C. eo. & procedit etiã, ſi relinqueretur hæreditas filio præterito per fideicommiſſum. l. ita tamẽ. §. qui rogatus. & ibi Bar. & Paul. ff. ad Trebel. An autẽ filius, cui pater in vita dedit ſuã legitimã, poſſit adhuc tanquã præteritus dicere teſtamentũ nullũ? Bar. in. l. gallus. §. & quid ſi tantũ. colu. 4. verſic. præterea poſito. dũ allegat. l. papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. teſta. velle videtur, quòd non ibi etiam notãt alij docto. poſt eũdẽ enim cui non debetur legitima non poteſt regulariter impugnare teſtamentũ, eo q̃ tunc nulla ſibi fit iniuria. & ita etiã conſulendo tenet Alexan. conſil. 180. incipit viſis duob^9 inſtrumentis. volu. 5. colu. 2. Decius conſil. 86. numero. 2. tu adde, q̃ hoc probatur in. l. cum quæritur. C. de inofficio. teſtamẽ. & limita nili turpis perſona eſſet à patre inſtituta: nã tunc filius, etiã ſi ſibi ſit relicta integra legitima, poterit agere querela ad reſiduũ, octio inſtitut. per. l. Pantomius. ff. ſi quis à par. fuer. manu. ideꝰ tenet Paul. in. l. fratris. C. de inofficio. teſta. ſicut etiam eſt in fratre, inſtituta turpi perſona, ſecundũ eundẽ Paul. qđ not. Contrariũ tñ in fratre voluit Salicet. in. l. fratres. C. de inofficio. teſtamen. 4. q̃. ad fin. idẽ enim volens in filio. & reſpõdet ad. l. pantomꝰ. q̃ loquit quando pater extorat præteritus. & iſtud etiam in fratre tenet Barto. in §. 1. in authen. de hæredi. & Falci. & Angel. in. d. l. fratris. & iſtud videtur verius, tam in filijs quàm in fratribus.

c ¶ *Non valdria.* Intellige ſiue filius præteritus ſit in poteſtate. vt in. l. in ter cętera. ff. de liber. & poſth. &. l. 1. ff. de inius. rupt. ſiue ſit emancipatus, hodie per iura auctenticorum, & per iſtã. l. in diſtincte loquitem. & tenet Bartol. in. d. l. 1. C. & in. l. gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & poſth. Limita tamen iſtã. l. per tex. ſingularẽ ſecundũ Batto. ibi in. l. duobus. §. ſi prius. ff. de bo. poſ. contra tabu. & per illũ texi. inſert. ibi quidã ſolẽnis aduocatus & ſatis docto^9, quòd ſi pater habens facultatem faciendi maioriã in primũ filiũ vel ſecundũ: & eorũ deſcendentes q̃ ſi fecit per viã teſtamẽti maioriã in primũ filiũ, & eius deſcendentes. Et deinde mortuo iſto filio, relicto nepote eius filio, pater fecit ſecundum teſtamentum, in quo præterijt quendam aliũ filium. inuenchum nouitiũ forte in ordine ſancti Franciſci: & fecit illi maioriã in ſecundum filium, q̃ tenebit maioria ſecundo loco facta, & non poma per illum tex. quod procederet, ſi teneremus opinio. Paul. de Caſt. conſil. 327. incipit dubium facit. volu. 1. q̃. 5. ſi quis autẽ. l. hac conſultiſſima. C. de teſta. procedat. & ſi in primo teſtamento eſſent inſtituti venientes abinteſtato. cuius contrariũ tenet Alex. in. d. §. ſi quis autem. in ſi. vt dixi in l. 22. titu. 1. ſupra eadẽ parti. forte tamen conſeretur maioria ſecundi teſtamẽti, quando non eſſet facta per vis inſtitutionis, per authenticam ex cauſa. C. de libe. præte. ſecus ſi per vim inſtitutionis, cogita. Et quid ſi pater tendens ad mortẽ fecit maioriam in filiũ ipſumq; grauauit, vt daret mille filio ſpurio: contigit, q̃ teſtamentum, in quo facta eſt maioria rumpitur ex cauſa præteritionis vel allegatur alias, q̃ ille ſpurius non poteſt habere: quia haberet plus q̃ filij legitimi: & ſic eſt obtentum cuius lucro cedent iſta mille, an maioriæ vel ad lucrum aliorum filiorum? & videtur q̃ lucro filiorũ per text. in. l. hi quibus, ſecundũ ſecundã lectura. glo. & Bart. in. l. 3. §. filius ſi quis. ff. de lega. præſt. Quid autẽ ſi filius præteritus taceat per annũ an excludatur à iure dicendi nullũ? glo. in. l. ſi impubes. §. fi. ff. de bonia. edict. vult q̃ excludatur: & cum illa glo. tranſit Bartol. in. l. filius præterito. col. pe. verſic. ſi vero tanto tẽpore nõ taceat. & hoc etiam tenet idem Bar. in. l. vxoris. C. de poſth. hære. inſt. & l. nõ nunquã Bal. vt ro in. l. 1. C. de legit. hered. argumento illius. l. dicit Bar. peſſime loquitur in hoc in. d. l. filio præterito. & ponderat, q̃ glo. ſit in. d. §. fi. l. ſi impubes. dixit interim, ex quo patet fuiſſe de mente gloſſ. quòd adhuc dici poſſit teſtamentum nullum, interim tamen donec dicatur nullum, & poſt quam per curſum anni præteritus eſt excluſus à cõtra tabulas, bene valet teſtamentum equitate prętoris: ita quòd interim inſtitutus etiam mouet actiones, & lucratur fructus hęreditatis: & iſtum dicit eſſe caſum ſingularem in. d. §. fina. incipienti quæſtum. & idem tenet Bal. in. l. 2. col. 1. C. de bonorum poſſ. cont. tabu. vbi Alexcol. 9. verſicuxta prędicta eſt videndum. tenuit idem poſt Bald. Angel. Paul. de Caſt. & Ludouic. & Franciſ. de Rampo. & Imol. in. d. l. filio præterito. & alios per eum relatos. vbi late de intellectu. d. §. quæſtum. & cum per præteritionẽ filij, teſtamentũ ſit nullũ: nõ poteſt hereditas adiri. vide in. l. ventre. ff. de acquir. hered. & in. l. illud. §. fi. ff. de cont. tabu. & quę not. gl. & ibi docto. in. l. 2. C. de bonor. poſſeſ. contra tabu. in glo. ſi. Et quid ſi filia præterita noſit dicere teſtamentum nullum: an poſſit petere dotem ab extraneo hęrede inſtitutor? vide Bald. q̃ ſic in. l. fi. C. de dot. promiſſio. an autem præteritus poſſit approbare teſtamentum in prędicium fratrum, quibus eſt aperta via? vide per Bal. in dicta. l. 2. C. de bonor. poſſeſ. contra tabu. colu. 1. vbi tenet, quòd non per. l. ſi poſt mortem. §. fina. ff. de bonorum poſſeſ. contra tabu. in quo ſunt opiniones. vide per Alexan. in. d. l. 2. colum. 2. verſicu. ſubſequenter quęritur.

a ¶ *Señaladamente.* Adde. d. auten. non licet. & in corpore, vnde ſumitur: & intellige, & limita quando filius venit per modum hæredis: ſecus enim ſi beneficio. l. vocetur ad aliquid: nam tunc repellitur ingratus. & ſi nulla fieret expreſsio cauſæ vt in. l. fin. & ibi Bald. 2. lectu. C. de ſecund. nupt.

b ¶ *Ca de otra guiſa non valdria.* Approbatur hic opinio Ioann. de q̃ in auten. ex cauſa. C. deliber. præteri. & eſt opinio cõmunis, de qua per Barto. & alios in. l. 1. ff. de teſtam. & per Bal. & Saly. in dicta autẽ. ex cauſa. & reprobatur opinio Fulgoſi. ibi & Ioan. de Imol. in. d. l. 1. qui dicebant, quòd etiam hodie, quando filius eſt exhæredat^9 ſine expreſſione cauſæ legitimæ, nihilominus valet teſtamentum: et opus ſit illud per querelam reſcindere.

c ¶ *De la prouar.* Vide quæ dixi in. l. 8. ſuprà. eo. & eſt liquido probãda in gratitudo, vt in dict. l. ſi. C. de ſecun. nupt. vbi Bal. q̃ non poſsit in defectum probationis deferri iuramentum, ex quo lex exigit liquidam probationem: & ratio huius. l. eſt ideo, quia filij habent legitimam à lege: & ideo eſt probanda: & non ſtatur ſolo dicto teſtatoris, alias vero ſtaretur etiam ſine alia probatione, vt in. l. diui. & ibi Barto. ff. de adimen. lega.

d ¶ *O porque nõ hazia emiente dellos.* A contrario ergo ſi præteritio fieret cauſa legitima ingratitudinis inferta, teneret teſtamentum, & probata cauſa filius excluderetur. vide per gloſſ. in autent. de hæredib. & falcid. §. exhæredatos. & formam apponendi cauſam in præteritione ponit Bald. in auten. ex cauſa. col. 6. C. de liber. præte. vt ſi teſtator dicat, talem filium meum ideo non inſtitui, quia me vulnerauit: vel ſi dicat, ideo eum prætereo, vel non inſtituo, neq; exhæredo quia &c. ſi enim apponeret verba priuatiua, tunc eſſet exhæredatio, & nõ præteritio. & cum iſta. l. parutarum indiſtincte loquatur, videtur quod etiam hoc procedat, & ſi filius in poteſtate ſit præteritus: dummodo cauſa legitima præteritionis inferatur. gloſſ. tamen in. d. §. exhæredatos. ſuper verbo noluit tenet contrarium in filio in poteſtate: imo q̃ teſtamentum, ipſo iure, non valeat, ſi prætereatur filius in poteſtate etiam cauſa expreſſa. quam gl. ad hoc dicit ſingularem Alex. in. d. auten. non licet. col. 4. vbi dicit, hanc eſſe communem opinionem: licet aſſerat bene eſſe fatendum ſecundum Angel. ibi & Paul. de Caſtr. in auten. ex cauſa. C. de liber. præte. & in. l. 3. cod. tit. quòd ſi cauſa expreſſa in præteritione probaretur, excluderetur filius à iure dicendi nullum: ſicut excluditur à querela, quando probatur cauſa expreſſa in exhæredatione. vide late ibi per Alex.

e ¶ *No la podria deſpues moſtrar.* Not. bene ad id quòd dixi in. l. octaua ſuprà eodem. in gloſſ. i. & adde in auten. vt cum de appella. cognoſci. §. ſiue igitur. quid autem ſi nullo condito teſtamento, pater decedat: an ingratitudo probata per ſuccedentes ab inteſtato repellet filium integratum à ſucceſſione inteſtati? ſta. l. non aperit, quia loquitur quando fuit conditum teſtamentum, & in eo non fuit ſeruata forma in exhæredatione, vel præteritione filij, quo caſu vult quòd ſi res reducatur ad cauſam inteſtati, filius ſuccedat patri, & non hæreſcripturus. quando vero non fuit à patre factum teſtamentum, ſed deceſsit ab inteſtato. l. iſta nihil dicit. quo caſu videtur dicendum, q̃ ſi ingratitudo poſsit probari per ſuccedentes ab inteſtato, repellitur filius: ſicut etiam repelleretur frater, in ſucceſsione ab inteſtato fratris, ingratitudine probata. vt infrà eo. l. 12. in fin. & iſto caſu ſaluari poteſt dictum Angel. in. §. ingratitudinem. in autenti. de nupt. de quo dixi ſupra eodem in. l. octaua. in contrarium tamen facit. l. omnimodo. C. de inofficio. teſtamen. vbi habetur expreſſe, quòd ingrati non repelluntur à ſucceſsione, niſi teſtator eos exhæredauerit: nam ſi nullam eorum, quaſi ingratorum, fecerit mentionem: non licebit eius hæredibus, ingratos eos nomina re. ſed poteſt reſponderi, q̃ illa. l. ſimiliter loquitur, quãdo fuit eondictum teſtamentum: & non loquitur, quando ſucceditur ab inteſtato, quia teſtator non fecit teſtamentum: licet adhuc poſſes inſtare, ſi filius non repellitur à ſucceſsione redacto teſtamento, in quo filius non fuit rite exhæredatus ad cauſam inteſtati. & ſic in caſu, quo pater oſtendit ſigna ingratitudinis, vt in. l. ſi defunctus. C. de ſuis & legiti. hære. à fortiori non debet excludi, quando nulla mentio facta fuit neque exhæredationis, neque ingratitudinis. Item quòd id quod. l. duodecima ſtatuit in fratre, non videtur extendendum ad filios ſeu alios deſcendentes, ſeu aſcendẽtes, quibus debetur legitima, & hæreditas eſt eis quaſi debita. l. ſcripto. ff. vnde liberi. & inter quos eſt maior pietas, quam inter fratres, & illud videtur tenendum tanquam æquius & verius.

¶ Ley. XI. Por quales razones puede el fijo deſheredar al padre, de los bienes que ouieſſe apartadamente, e por quales non.

OCho razones ſon ciertas, porque los fiſos pueden por qualquier dellas deſheredar ſus padres, e ſus madres: o los parientes de quien deſciendẽ, de aquellos bienes que fuerõ ſuyos propriamẽte. E pues que en las leyes ante de eſta, moſtramos las razones, porque los padres pueden deſheredar los fiſos: poren de conuiene que moſtremos, quales ſon eſtas ocho razones. E dezimos, que la primera razon es: ſi el padre ſe trabaja de la muerte deſu fiſo, acuſandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, [f] fueras ende ſi la acuſacion fuesſe fecha ſobre coſa que tocaſſe a la perſona del Rey. E la ſegũda razon es, ſi el padre ſe trabaja de la muerte de ſu fiſo, acuſandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, [f] fueras ende ſi la acuſacion fuesſe fecha ſobre coſa que tocaſſe a la perſona del Rey. E la ſegũda razon es

¶ *Lex. XI.*

Hæc lex ponit octo caſus ingratitudinis, quibus filius poteſt parentem exhæredare: & habuit ortum ab auten. vt cum de appel. cognoſ. §. & hoc quidem.

f ¶ *O perder miembro.* Hoc non dicitur in. §. ſiue igitur. in autenti. vt cum de appellatio. cognoſ. à quo iſta. l. ſumpta eſt ſolum dicitur, ſi parentes liberos in interitum vitæ tradiderint. vnde tu nota iſtam. l. in hoc. & ad id quod dixi in lege quarta ſupra eodem. An vero etiam ſit iuſta cauſa exhæredationis in filio contra parentem, ſi parens eum criminaliter de graui crimine accuſauerit inferente exilium vel infamiam, licet non poſsit ſequi mors, vel membri mutilatio? prout etiam habetur in filijs ſupra eodem. in dicta lege quarta. & in. §. cauſis. in autenti. vt cum de appellat. cognoſ. videtur quòd ſic ex natura correlatiuorum: nam pater & filius ſunt correlatiua. quia non poteſt ſtare vnum ſine alio, quæ eſt regula cognoſcendi correlatiua, vt tradit Iaſon in. l. quarta. §. cato. columna. decimanona. ff. de verborum obligatio. vbi ponit exemplum de patre & filio: & domino & ſeruo: & etiam in pœnalibus, & in correctorijs ſit extenſio de vno correlatiuo ad aliud, vt late dicit Iaſon in. l. fina. C. de in dict. viduit. tollen. in contrarium tamen facit iſta. l. & dic. §. ſiue igitur. quæ voluerunt diuerſificare iſtum caſum inter patrem & filium: & quia maior reuerentia debetur à filio patri: & grauius eſt filium accuſare parentem, quam parentem filium. & quando in correlatiuis eſt diuerſa ratio diſpoſitum in vno non extenditur ad aliud. Bartolus in dicta lege fina. per. l. fin. C. de reſcinden. venditio. vnde etiam dicebat Bald. in. l. quicunq;. column. quarta. C. de ſeru. fugiti. quod ſi ſtatuto cauetur, quod filij bannitorum expellantur de ciuitate, non expellentur filiæ fœminæ: quia non eſt eadem ratio præſumenda. Ex quo minor audacia eſt in mulieribus vt in. l. quiſquis. C. ad. l. Iul. maieſt. præſumitur etiam, patrem non ita prauè filium accuſaturum: cum nullus amor vincat paternum. l. fina. C. de cura. furio. l. iſti qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem.ff.quod met.causf.facit optime.l.si filius.& quod ibi Bald.C. de patri.potesta.

a ¶ *Se trabaja.* Adde quod habetur suprà.eo.l.4.& in.d.§.siue igitur.

b ¶ *Amiga.* Adde.§.siue igitur.& suprà.eo.l.4.

c ¶ *La quarta.* Adde.d.§.siue igitur.& suprà.eo.l.4.

d ¶ *Desheredar.* Not. istá causam & an possit hoc casu filius accusare parẽtem, qui tale delictum commisit? vide quæ no. Sylycet.in.l. iniquum. C. qui accusf.nó pos. & quæ dicam in.l.2.titul.1.7. partit.

e ¶ *Desmemoriado.* Adde.d.§. siue igitur.l. & autẽ.liberi.C. de episcopa. audi.& suprà. eo.l.5.

f ¶ *En las leyes.* Suprà eo. l. 6. & in. d. §. siue igitur.& autenticam.si captiui. C. de episco.& cleri.

g ¶ *Herege.* adde d.§.siue igitur. &.3.eo.l.7.

h ¶ *Señaladamente.* Adde.dic.§. siue igitur. & in auten. nõ licet.C. de libe. præteri.

i ¶ *Non valdra el testamento.* Approbat opinionem communẽ de qua per Alexan.in auten. ex causa.co.3.C.de liber.præte.contra Io.de Imola. qui aliud voluit in. l. filio præteritio.ff.de iniust.rupt.

k ¶ *Mas las mandas e las otras cosas.* Adde.d.§.siue igitur ad fin.& in auten. ex causa.C.de liber.præte.vel exhæredat.&.l.fi.ti.8.infra ead.par.

zões:si el padre se trabaja[a]de muerte de su fijo,queriendolo matar con yeruas,o con fierro,o con algund maleficio :o de otra manera qualquier que fuesse. La tercera es:quando el padre yoguiere con la muger : o con la amiga[b]de su fijo.E la quarta[c]razon es:quãdo el fijo,quiere fazer testamento de los bienes , de que ha poder de lo fazer con derecho,e el padre lo estoruа por fuerça,de guisa quelo nõ puede fazer.La quinta es:si el marido se trabaja de muerte de su muger:o la muger de muerte de su marido , dandole yeruas o de otra manera qualquier. Ca por tal razon puede el fijo destos desheredar[d]qualquier de los que desto se trabajasse.E la sesta razon es,quando el padre non quiere proueer al fijo desmemoriado,[e]o loco,de las cosas que le son menester.La setena es:quando el fijo caeyesse en catiuo , e el padre[f] non le quisiesse redemir.Ca desheredar le puede por tal razon el fijo.E todas aquellas cosas que dichas son en las leyes[g]deste titulo, que fablan del padre,quando cae en catiuo , q̃ deuen ser guardadas en los bienes del padre essas mesmas han lugar, e deuen ser guardadas en los bienes del fijo, q̃ cayere en catiuo,si muriesse en catiuidad:o si salliesse ende ante que muriesse. La octaua razon es:quando el padre es heregе , [g] e el fijo es catholico.Ca puede lo desheredar el fijo por esta razon. E sobre todo dezimos,que quando el fijo quiere desheredar a su padre,que ha menester, que diga señaladamente[h]alguna de las ochо razones sobredichas,porque lo faze , e q̃ sea aueriguado:e si non lo fiziere,assi, nõ valdra el testamento, [i] quanto en el desheredamiento del:mas las mandas e las otras cosas,[k]que el testador establesciesse en el restamento,son valederas.

¶ *Ley.XII.Como el ome puede desheredar a sus hermanos con razon,o sin ella.*

LAs razones porque pueden ser desheredados los parientes que descienden,e q̃ suben por la liña derecha mostramos falta aqui. E agora queremos mostrar,en que manera pueden ser desheredados,los que estan en la liña de trauiesso,assi como los hermanos.E dezimos, q̃ el vn hermano puede desheredar al otro con razõ,e sin razon.[l]E aun que nõ fiziesse mencion del,en el testameto,puede dexar lo suyo aquien quisiere, quando nõ ouiere fijos:nin otros que descendiessen del,de la liña derecha : nin padre nin auuelos, fueras ende si estableсiesse por su heredero a tal ome, q̃ fuesse de mala vida,o enfamado.[m] Ca estõce non valdria el estableścimiento de tal heredero, ante dezimos,q̃ el hermano[n]puede que brãtar el testameto,[o]e auer la heredad[p] de su hermano,prouãdo este ante el judgador assi como deue.Pero tres razões[a] son,porque se non quebrantaria el testamento en q̃ el hermano ouiesse estableścido por su heredero a ome maguer fuesse enfamado,[b]o de mala vida.La primera[c]es:si el testador ouiesse desheredado a aq̃l su hermano, por razon que se ouiesse trabajado de su muerte en alguna manera.La segũda es si en algũ lugar o tiẽpo le ouiesse acusado criminalmente a muerte,o perdimiẽto de miembro. La tercera es:si le ouiesse fecho perder la mayor partida de sus bienes, e aun que los non perdiesse,si non finco por el de gelos fazer perder.Ca por qualquier destas tres razones sobredichas,que fueren aueriguadas , puede el vn hermano desheredar al otro , maguer establesciesse a ome mal enfamado por heredero.E aũ dezimos,q̃ si pudiere ser prouado quel hermano erro contra el otro ,en alguna de las tres maneras q̃ diximos,que si el hermano aquiẽ es fecho el yerro,muriesse sin testamento : [d]non podria el otro que auia errado contra el,demandar,nin heredar ninguna cosa de los bienes del, por razon del parentesco.

sed solum ardore libidinis,dicetur turpis secundum eundem Io.Fabr. item & vsurarij secundum Bald. & Saly.in.l.improbum.C.de his, qui notan.infa.item filius ex sacerdote secũdum Iaſ.qui alios refert in. d. l. fratres.ad finem. & idem si frater instituerit suam concubinam,vel aliquem exbannitum , aut damnatum de vulnere,seu aliqua violentia , vel de alio maleficio infamiam irrogante , vt tradit Aug.in.d. l.fratres.i.principi.& in.l.i. in fi.ff. de inoffi. testa. & aduerte cum Ange. dicit condemnatum de vulnere : nam si non esset condemnatus ex eo quòd tantum vulneratuit,non censetur vilis persona : q̃ia hoc non probatur iure , vt dicit Philip. Corn. consil. 176. in causa querelæ.4. volumi. nu.8.

¶ *El hermano.* De vtroq; conjunẽto intellige , vel saltim consanguineo ex eodem patre,non de vterino tantum, prout habet in.d. l. fratres. de q̃ ista sumpta est. item intellige de fratre nato ex legitimo matrimonio secundum Bald. & Saly.etum. & Iaſ.in.dic.l.fratres. & Angel. in.l.i. ff. eo.nõ ergo procedet in fratre naturali,licet legitimato per rescriptum principis secundum Saly.etum,& Iaſo.in.d.l.fratres.per.l.communium.in prin. C. de natura. liber. Intellige etiam de fratre primi gradus , non de filijs fratrum.l.fratris. C. de inoffi.testa.

a ¶ *Tres razones.* Sumptum est ex autenti. de nup.§. ingrati tudinẽ.coll. 4. an autem vilitas vitæ & infamiæ, quę anre dictum.§.ingratitudinem. repellebat fratrem agentem querela vt in l.in arenã. C. de inofficio. testa.hodie eũ repellet? Saly.ce.disputat.in d.l. fratres. in tertia oppo. & concludit q̃ sic, & quod talis causa non sit correcta, cum sit quædam causa in trinseca. à lege inuenta , per correlationem ad turpitudinem instituti, vnde potest dici innata per regulas iuris naturalis,& ciuilis:quibus dicimus nihil dolosus dolosо , licet ergo repellantur secundum eum aliæ causæ similes istis expresis , quæ ex rei natura non veniunt , sed à facto extrinseco , non repellitur dicta causa intrinseca & velut innata.

b ¶ *Enfamado.* Approbat quod glossin tertio intellectu dicit in.d. §. ingratitudinem.

c ¶ *La primera.* Aliquantulum latius ponuntur hic istæ tres causæ , quã in dic.§.ingratitudinem.vbi tantum dicitur,qui mortem voluit fratri, aut criminalem inducere contra eum inscriptionem , aut subst antiæ eius properauit inferre iacturam,ideo tenẽ menti istam.l.

d ¶ *Sin testamento.* Habes hic quòd ingratitudo ex causis supra scriptis repellit fratrem etiam à successione ab intestato : & sic approbat ista l.primum intellectum glossin dic.§.ingratitudinem. quem etiam ibi tenuit Angel.Barto.tamen & Bal.& alij post Guliel.in.l.fratres.C.de inoffi.testa. reprobant communiter dictum intellectum : & tenent quòd ingratitudo non repellat fratrem à successione ab intestato.& etiam Ange.in.l.i.in fi. ff.de inofficio.testa.vt etiam dixi in.l.8.suprà. eo.in gl.prima.Ideo tu tene mentiistam.l.partitarum approbantem. dict.glo.cuius opinionem etiam tener Saly.in.d.l.fratres.q 8.de cuius mente etiam est , quod hoc procedat, si frater ostendit signa ingratitudinis contra fratrem ingratum.per.l.si defunctus. C. de legiti. hære. & si ingratitudo duraуit , quæ esset magna restrictio ad istam. l. indistinctè & generaliter loquentem , & forte sufficeret q̃ ingratitudo tacitè vel expresse non sit à fratre remissa:& quia.l.si defunctus, non loquitur in fratre , sed in auia : vbi requiritur exhæredatio vel præteritio cum insertione causæ,vt in auten. de hære. & fal.§.exhæredatos.& suprà.eo.l.4.&ño.& vt hic vides iuncta.l.10.supra eo.ll. istæ partitarum apertè voluerunt constituere differentiam inter exhæredationem vel prætertionem,quæ fit inter ascendentes & descendentes absque insertione causæ:& inter eam,quę inter fratres vt primo casu & si ingratitudo probetur,non excludantur descendentes vel ascendentes à successione ab intestato,quando non fuit facta exhæredatio vel prætéritio cum insertione causæ:frater vero repellatur propter ingratitudinem à successione intestati,& si in prætéritione nulla sit in secta causa. & adde,quæ dixi suprà.eo.in.l.10.in allys vero cognatis, ingratitudo non repelleret à successione intestati vt in.l.cognatis.ff. vnde cognati.& per Saly.in.d.l.fratres.

e ¶ *Non valdra el testamento.* Approbat opinionem Hugo. relatam per gloss. in.l.in cognitione.ff.ad Syllã.& reprobat opinionem Ioann. & Azo. de qua etiam ibi per gloss.& opinionem Hugo.approbat glossa in.l. si ea.C.de his quibus vt indign.& in.l.tertia.§.quòd ad causam. ff. ad Syllania.& pro ista opinione est text.in.l.necessarios.§. non alias. ff. eodem.

i ¶ *Querella.* Innuit sufficere accusationem proponi absq; eo , quòd expectetur quod supplicium sumatur ab occisoribus vel ęruis, qui dominum non iuuarunt.aduerte tamen, quod Saly.c.in.l.eum fratrẽ. C.de his quib. vt indig.in.2.oppo. quærit de hoc an quando defunctus necatur à familia , sufficiat quæstionem prius haberi de familia, & ea habita statim hæreditas aduri possit , an vero necesse sit supplicium expectari.in quo dicit quòd text.videntur contrarij:nam in.l. 3.§.quòd ad causam. & in.l.necessarios.§.ff.ad Syllã.videtur text. requirere quod supplicium expectetur:sed in.d.l.3.§.non tantum. & in l.si ea.C.de his quib.vt indig.videtur tex.exigere solum quæstionem haberi , & refert quòd quidam illos text.supplent per primos.& sic volunt q̃ supplicium semper debet expectari.in necato palam, si vero clam,quòd tunc sufficiat quæstionem haberi,ipse vero Saly.quando necatur palam à familia , vult quòd ante vindicatam mortem defuncti,hæres non possit adire:& sic q̃ supplicium expectetur , si vero clam , dicit necessario prius haberi quæstionem de familia , & quæstione habita,si confessio aliqua sufficiens habetur : tunc expectetur supplicium,alias si nihil sufficiens ex tortura ab eis haberetur, tunc possit adire impunè,neq; aliter sit de supplicio quærendum. & cum dictis Saly.cet.transit ibi Alexan. & certe hæc distinctio est satis equa ad concordiam dictarum. ll. & secundum eam videtur hæc.l. intelligenda,& limitãda & supplenda per alias leges.& nota hoc bene,quia iura & docto. videntur loqui diuerſimode , & etiam ista.l.breuiter in hoc tranſit:& si casus occurrerit,cum hac notula subleuabis laborem in intellectu dictarum.ll.& docto.& etiam huius.l.

¶ *Lex.XII.*

Poteſt frater fratrẽ suum in testamento suo prætерire seu exhæredare cum causa:vel etiam sine causa : nisi malæ vitæ aut diffamatum instituat:vel seruum:tunc enim per querelã inofficiosi.rupto testamento succedet frater nisi in fratris morte captauit,aut eum criminaliter de casu mortis vel membri accusauit , vel maiorem partem bonorũ eum perdere fecit aut posse suum ad hoc posuit:nec in aliquo istorum casuum viuus potest succedere fratri ab intestato,si probetur.h.d.

l ¶ *Sin razon.* Adde.l.secũdã suprà.eo.&.l.fratres.&.l.fratris.C.de inoffic. testa.& in auten.de hæredi.& falcid.in prin.& in.l.prima.ff.de inofficio.testa.& inst.eo.§.soror.

m ¶ *De mala vida o infamado.* Adde.d.l.fratres. ibi si scriptihæredes infamiæ vel turpitudinis , vel leuis notæ macula aspergunturr.&. l.2. tit. infra proximo.& dicuntur turpes personæ meretrices vt in.l. panthonius in prin.ff.si quis à paren. fuer.manu.& omnes infames : siue sit infamia facti,vel iuris.glo.& docto.in.d.§.soror.& in.d.l.fratres.Ioan. Faber etiam in dicto. §. soror.dicit comprehendi etiam excoriatores equorum, Lusores,ebrij,brigosi,dissoluti,& malæ vitæ & inhonestæ. vnde etiam mulier,quæ passa est secum commisceri,licet sine quęstu,

mmiſ.in princi.& quid si aliquid fuit fratri relictum , an tunc agat tantum ad supplementum , sicut etiam agit filius. per. l. omnimodo. C.de inofficio.testa.& .l.5.tit.8.ea.partita.glosſ.quod tantum agit ad supplementum in dict.l. omnimodo.super verbo personis.& ista est magis communis opinio,vt attestatur Corneus.consil.176. in causa querelæ.4. volumi. & tenet Bar.in.d.aut&. de hæredib.& falci. in princ. col.3. licet contrarium tenuerint Guliel.& Salycе.in. d.l. fratres.

¶ *Enfamado.* Aprobat quod glosſ.in tertio intellectu dicit in.d. §. ingratitudinem.

¶ *La primera.* Aliquantulum latius ponuntur hic istæ tres causæ , quã in dic.§.ingratitudinem.vbi tantum dicitur,qui mortem voluit fratri, aut criminalem inducere contra eum inscriptionem , aut subſtantiæ eius properauit inferre iacturam,ideo tenẽ menti istam.l.

¶ *Sin testamento.* Habes hic quòd ingratitudo ex causis supra scriptis repellit fratrem etiam à successione ab intestato : & sic approbat ista l.primum intellectum glosſ.in dic.§.ingratitudinem. quem etiam ibi tenuit Angel.Barto.tamen & Bal.& alij post Guliel.in.l.fratres.C.de inoffi.testa. reprobant communiter dictum intellectum : & tenent quòd ingratitudo non repellat fratrem à successione ab intestato.& etiam Ange.in.l.i.in fi. ff.de inofficio.testa.vt etiam dixi in.l.8.suprà. eo.in gl.prima.Ideo tu tene mentiistam.l.partitarum approbantem. dict.glo.cuius opinionem etiam tener Saly.in.d.l.fratres.q 8.de cuius mente etiam est , quod hoc procedat, si frater ostendit signa ingratitudinis contra fratrem ingratum.per.l.si defunctus. C. de legiti. hære. & si ingratitudo duraуit , quæ esset magna restrictio ad istam. l. indistinctè & generaliter loquentem , & forte sufficeret q̃ ingratitudo tacitè vel expresse non sit à fratre remissa:& quia.l.si defunctus, non loquitur in fratre , sed in auia : vbi requiritur exhæredatio vel prætеritio cum insertione causæ,vt in auten. de hære. & fal.§.exhæredatos.& suprà.eo.l.4.&ño.& vt hic vides iuncta.l.10.supra eo.ll. istæ partitarum apertè voluerunt constituere differentiam inter exhæredationem vel prætеritionem,quæ fit inter ascendentes & descendentes absque insertione causæ:& inter eam,quę inter fratres vt primo casu & si ingratitudo probetur,non excludantur descendentes vel ascendentes à successione ab intestato,quando non fuit facta exhæredatio vel prætéritio cum insertione causæ:frater vero repellatur propter ingratitudinem à successione intestati,& si in prætéritione nulla sit in secta causa. & adde,quæ dixi suprà.eo.in.l.10.in allys vero cognatis, ingratitudo non repelleret à successione intestati vt in.l.cognatis.ff. vnde cognati.& per Saly.in.d.l.fratres.

¶ *Lex.XIII.*

Ponuntur in hac.l. sex casus in quibus hæres instituтus perdit hæreditatem. primus si quis ope vel consilio familiæ interficitur & ante aditionem hæres sciens querelam iudicialem non apposuit. Si autem ab extraneo interficitur: potest hæres adire & intra quinquennium conqueri alias aufertur ei hæreditas & applicatur regi.

¶ *La primera.* hic tractat materiam senatꝰ consulti sylłaniani, in quo continef, q̃ ne q; adire hæreditatẽ,neq; bonorum possessionem petere hæres debet, nisi vindicauerit necẽ defuncti,& quæstionem habuerit de familia , & suppliciũ ex ea sumpserit, ideſt pœnã capitalẽ pollulauerit imponi cũ dominopotuerit succurrere : neq; cũ hęres per compendiũ suum familiæ facinꝰ debet occultare in.l.3.§.q̃ ad causam.cum sequentibus.&.§.nõ tantũ. ff.ad Syllania.& in.l.fica.C.de his quibꝰvt indig.& licet.l.illa præcepit, dedit tamen beneficium hæredibus,vt si ipsi interim decessissent, transmittant ius adeundi ad successores suos.l.pe.C.de his quibus vt indig.& in.d.l.tertia.§.eleganter.&.§.n.& tradit Azo.C.de his quib. vt indign.in summa.

¶ *Muerto.* Quid si non apparcat?vide.l.& si certus.§.si vnus. & ibi Ange.ff.ad Syllã.

¶ *Sabiendo.* Nam secus si ignoraueritvt in.l.si ideo.& in.l.cum fratrem. C.de his quib.vt indign.

¶ *Entrasse la heredad.* Approbat opinionem Hugo. relatam per glosſ. in.l.in cognitione.ff.ad Syllã.& reprobat opinionem Ioann. & Azo. de qua etiam ibi per gloss.& opinionem Hugo.approbat glossa in.l. si ea.C.de his quibus vt indign.& in.l.tertia.§.quòd ad causam. ff. ad Syllania.& pro ista opinione est text.in.l.necessarios.§. non alias. ff. eodem.

¶ *Querella.* Innuit sufficere accusationem proponi absq; eo , quòd expectetur quod supplicium sumatur ab occisoribus vel ęruis, qui dominum non iuuarunt.aduerte tamen, quod Saly.c.in.l.eum fratrẽ. C.de his quib. vt indig.in.2.oppo. quærit de hoc an quando defunctus necatur à familia , sufficiat quæstionem prius haberi de familia, & ea habita statim hæreditas aduri possit , an vero necesse sit supplicium expectari.in quo dicit quòd text.videntur contrarij:nam in.l. 3.§.quòd ad causam. & in.l.necessarios.§.ff.ad Syllã.videtur text. requirere quod supplicium expectetur:sed in.d.l.3.§.non tantum. & in l.si ea.C.de his quib.vt indig.videtur tex.exigere solum quæstionem haberi , & refert quòd quidam illos text.supplent per primos.& sic volunt q̃ supplicium semper debet expectari.in necato palam, si vero clam,quòd tunc sufficiat quæstionem haberi,ipse vero Saly.quando necatur palam à familia , vult quòd ante vindicatam mortem defuncti,hæres non possit adire:& sic q̃ supplicium expectetur , si vero clam , dicit necessario prius haberi quæstionem de familia , & quæstione habita,si confessio aliqua sufficiens habetur : tunc expectetur supplicium,alias si nihil sufficiens ex tortura ab eis haberetur, tunc possit adire impunè,neq; aliter sit de supplicio quærendum. & cum dictis Saly.cet.transit ibi Alexan. & certe hæc distinctio est satis equa ad concordiam dictarum. ll. & secundum eam videtur hæc.l. intelligenda,& limitãda & supplenda per alias leges.& nota hoc bene,quia iura & docto. videntur loqui diuerſimode , & etiam ista.l.breuiter in hoc tranſit:& si casus occurrerit,cum hac notula subleuabis laborem in intellectu dictarum.ll.& docto.& etiam huius.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

queria heredar. Mas si al testador ouiesse muerto otros estraños,[a] que nō fuessen de su compaña: bien podria su heredero entrar la herencia, e despues fazer querella de la muerte del fasta cinco años.[b] E si fasta este tiempo non la fiziere, deuela perder,[c] e deue gela tomar el Rey, assi como a ome q̄ la non meresce.[d] La segunda razon es, quando el heredero abre el testamento[e] de aql q̄ lo establescio, ante que fiziesse la acusacion de los matadores del, seyendo sabidor de los que le auian muerto. Pero si non lo supiesse o fuesse aldeano necio:[f] estōce non perderia la herencia por esta razon. La tercera es, si fuesse sabidor en verdad, q̄ el testador fuesse muerto por obra, o por consejo, o por culpa del heredero.[g] La quarta es, quando el heredero yoguiesse[a] con la muger[b] de aquel q̄ le establescio por heredero. La quinta es: si el heredero acusasse el testamento, o la escritura en que fuesse establescido, diziendo que era falso,[c] siguiēdo esta acusaciō fasta que diessen juyzio[d] sobre ella. Ca si fuesse fallado el testamento por verdadero perderia el porende la herencia. Esso mismo seria si el heredero fuesse personero, o abogado,[e] para seguir tal acusacion como esta contra el testamento, en que fuesse establescido. Fueras ende, si lo fiziesse por pro, o por mandado del Rey,[f] o si fuesse guardador[g] de algund huerfano, e razonasse cōtra el testamento por pro del: ca estonce non le empesceria. La sesta[h] razon es: quando el testador rogasse al heredero en poridad[i] que diesse aquella heredad en que le establescie sse a algun

a ¶ *Estraños.* Non distinguit ista. l. siue clam siue palam occisus sit ab extraneo: & sic videtur, quòd vtroque casu ante vindicatam mortem defuncti hæres possit adire, cuius sententiæ fuit Azo. vt patet ex dictis eius. C. de his quibus vt indign. & refert glo. in. l. cum fratrem. C. de his quib. vt indign. sed opinio Azo. videtur esse contra casum in l. minoribus. ad fin. C. eod. vt in. d. l. cum fratrem. dicūt Bart. Salyce. & Pau. de Castr. Et sic volunt, q̄ quando occiditur palam ab extraneo, hæres non possit adire ante vindicatā mortem defuncti, & sapplicium sumptum, & cum ista. l. non dicat siue palam siue clam occisus fuerit ab extraneo, limitari & intelligi debet iuxta id, qd̄ habetur in dict. l. minoribus. & ita limitatur & intelligitur infra. ea. l. ibi la segunda razon es.

b ¶ *Fasta cinco años.* Istud quinquennium non arctat hæredes eius, qui occisus fuit à familia sua: quia solum tali casu statuitur, q̄ hæredes non adeant ante quæstionem de familia habitam & mortem vltam, vt dixi supra in gl. super parte querela. & ita vult Paul. de Castr. in. l. 1. colu. 2. C. de his quib. vt indign. ibi cum dicit ante autem quā adeat, non videtur, quòd debeat sibi aliud tempus præfigi: cum senatusconsultum imponat sibi hanc necessitatem, antequam adeat, vnde sufficit sibi abstinere ab aditione, absque eo q̄ compellatur citius vindictam facere, & idem videtur dicendum quando occisus fuit palam ab extraneo: quia cum sibi iubeatur, ne adeat ante vltam mortem defuncti vt dixi supra in gloss. proxi. idem erit tunc dicendum, sicut in occiso à familia. & idem tenet Salyce. in. d. l. 1. in. 4. oppositum ante aditam hæreditatem statuere non potest, quia totum tempus anterius est ei pro dilatione datum ad accusandum: neque punitur si nō accusat, nisi adeat. & tene menti istam. l. partitarum præfigentem hoc tempus quinquennij hæredi quando defunctus occisus fuit ab extraneo à die aditæ hæreditatis: nam de iure communi hoc nō ita reperitur: imo vt dicit Azo. C. de his quib. vt indign. in summa. quòd cum non sit determinatum tempus, iudex statuet suo arbitrio vel q̄ forte inerit tempus, quo quis potuit accusare vel esse tempus quinquennij. vt. ff. ad Syllani. l. in cognitione. & istud vltimum approbatur hic. gloss. etiam in. d. l. 1. voluit tempus esse arbitrarium. vide ibi per docto. tene ergo menti istam. l. partitarum. ita prolixum tempus statuentem. & forte ex causa posset à iudice arctari. l. si quis homicidij. C. de accusatio. & in. l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniur. & quia ex causa dilationis à iure statutæ moderantur iuxta nota. in capitul. primo. de dilatio. vbi Abb. column. secunda. & in capitul. cum sit romana. de appellatio.

c ¶ *Deue la auer.* Adde. l. propter veneni. ff. ad Syllania. & l. primam. & l. cum frattrem. C. de his quib. vt indig. & l. 1. titul. tertio libr. quinto ordina. rega. vbi etiam ab hac pœna. l. illa excepit minores & fœminas, & requirit, quòd occisus sit in prouincia, ita q̄ possit accusari. & adde. l. minoribus. C. de his quibus vt indign. & l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllania. vbi idem habetur in rustico: licet contrarium & male tenuit Paulus, de Castro. in dicta lege prima. secundum Alexand. ibi ad fin. & Iason. in. l. si ea. C. eod. & habetur in rustico infra eadem. l. ibi la segunda razon. Item limita, nisi sit præuentus ab alio in accusando. l. fororem. C. eodem. limita etiam in filio instituto hærede: quia si eius pater occidit testatorem, filius institutus non debet accusare patrem, nec tenetur vlcisci necem defuncti contra proprium patrem, & si adeat, nec inulta, non redditur indignus secundum Alberic. post Pileum ab eo relatum in rubrica. C. de his quibus vt indig. allegat text. notabilem. in. l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adulter. quod dicit singulare Iason. in dict. l. prima. column. secunda. dicens, quòd ab alio, non didicit nisi ab Alber. ego etiam didici à Ioann. Andrea. in additio. ad Specula. in rubrica. de successio. ab intest. column. prima. vbi refert. d. quæstionem Pilei. & addit Iason in dict. l. 1. idem dicendum econtra, si filius occidisset, & pater fuisset institutus per rationem dict. §. liberto. in fin. & limita etiam vt infra eo. l. proxi. quid autem si ipsemet hæres occidit, an teneatur se defer? Bald. dicit q̄ non in. l. 1. C. in quibus causis in integ. resti. non est necessa. & ibi quòd nullus nisi fiscus potest referre istam quæstionem hæredibus vindicantibus necem defuncti: hæres tamen qui occidit, licet non iudicetur indignus ex eo, quòd se non defert: erit tamen indignus ex eo, quod occidit secundum Bald. vbi supra. & habetur infrà ista. l. ibi la tercera. vide etiā in ista materia. l. 15. & 16. infra eo. fiscus vero non tenetur vlcisci mortem defuncti secundum glo. singularem in. l. recusare. §. si fisco. in verbo vindicauerit. ff. ad Trebellia. Aduerte tamen, q̄ And. de Ysern. in titul. quæ sint rega. in versic. & quæ indignis. vult contrarium: imo q̄ fiscus accuset occisores de homicidio, si non sit alius, qui accuset per text. in. l. 1. C. vbi caus. fiscal. ibi cum dicit neque bona à fisco peti posse priusquam de crimine constiterit apud eum, cui conuictis pœnam irrogare licet: & tene menti illū text. & dicta Andre. de Ysern. quia opinio. dict. gloss. communiter ibi tenetur per docto. non tamen allegant, neq; respondent ad tex. in. d. l. 1. adde etiam quod & ista pœna priuationis procedit in his qui loco hæredum sunt vt in. l. ei qui cum. l. sequenti. ff. de his quib. vt indig. vbi vide per Bar.

d ¶ *Que la non meresce.* Habes hic quòd regulariter applicari debet fisco id qd̄ ausertur ab indigno. & adde. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. test. & ibi per Pau. de Castr. & l. qui cōtra. & ibi Bal. C. de incest. nupt. limita tamen, vt in. l. fi. infra eo. & quæ ibi dixi.

e ¶ *Abre el testamento.* Nō sufficeret sola apertura testamenti, nisi etiam hæreditatem adeat, vt ex hoc perdat hæreditatem: vt tenet Bartol. in l. in cognitione. ff. ad Syllania. & dixi supra eadem. l. in gloss. super verbo entrasse la heredad adeo supplendum hic est, & hæreditatem adieri: nisi forte velis dicere, quod per istam. l. partitarum. concordētur opiniones Hugo. & Ioann. & Azo. de quibus dixi in dict. gloss. videlicet vt opinio Hugo. procedat, quando hæres ignorat occisores: vt non sufficiat apertura tabularum, opinio vero Ioann. & Azo. procedat, quando hæres sciuit, qui essent occisores: vt tunc sola apertura sufficiat, sed magis placet primum dictum, vt suppleatur ista. l. per d. §. non alias.

f ¶ *Aldeano necio.* Not. bene, quia non parcitur rustico: nisi quando est ignorans, seu quando est rusticus opere & conuersatione. l. athletæ. §. de rusticis. ff. de excusatio. tuto. l. fina. C. de testa. Bald. in. l. 2. columna quinta. C. de rescindenda venditio. rusticus nanque, qui sagax est, non excusatur prætextu rusticitatis secundum gloss. nota. in dict. §. de rusticis. & not. Bal. in. l. prima. C. de interdict. matri. inter pupil. & tut. in vtraque lectu. vbi gloss. præsumit contra rusticum faciem actum clam.

g ¶ *Del heredero.* Azo. in summa. C. de his, quib. vt indig. colu. 2. sic dicit, multo magis auferetur hæreditas hæredi: si ipsemet occiderit testatorem: nam auferetur ei, si eius negligentia, & culpa testator decesserit. ff. eodem. l. indignum. ru adde. l. cum ratio. in fin. ff. de bon. damnatorum. & l. Lucius Titius. in fin. ff. de iur. fisci. & ibi Bartol. &. l. sequens. in princi. &. §. fina. ff. ad Sylla. & ibi Bartol. &. l. 8. titu. 1. infra septima parti. &. l. penult. titu. nono. lib. 3. for. ll. &. l. his consequenter. §. primo. ff. famil. herciscun. vbi colligitur, quod licet hæreditas possit ab occisore defuncti auferri, velut ab indigno: nihilominus interim, antequam fiscus auferat, ipse est hæres cum effectu, & exercet actiones hæreditarias. & not. Bald. in. l. hæreditas. colū. 3. C. de his quibus vt indign. vbi etiam ait, quòd si non occidit, sed vulnerauit: succedet efficaciter, ex quo nō reperif ex hæredatus, vt in autē. vt cū de appe. cogno. §. causas. & in. l. fi. C. de reuo. dona. vi. etiam ibi per eū, quid si nō occidit testatorē, sed eius vxorem, vel liberos, vel fratrem testatoris: & an portio fratris interficientis accrescat alteri fratri, vel an cōfiscetur? vi. ibi per eum. Aduerte etiam, quia si frater occidit fratrem: hæreditas occisi debet confiscari, non venire ad sequentes in gradu: vt etiam ex ista. l. partitarum colligitur, quia ipsum ius adeundi transit ad fiscum, vt in. d. l. his cōsequenter. §. 1. nam iura sanguinis non absorbētur propter crimen, sed succedit fiscus secū dū Bal. in. l. eam quā. co. §. ver. hæc faciunt ad qōnē. C. de fideicō. & idem secundū eū si filius patrē interfecit: quia non succedit nepos, sed fiscus: in feudo tū paterno, si frater occiderit fratrem suū, feudum non confiscaretur, sed transiret ad alios agnatos: vt not. glo. in. c. si vasal. feud. priuetur cui defera. Balā. c. §. similiter. nu. 4. quib. mod. feud. amit. ex quo inferes ad maioriam, &

fit filius occisoris succedet in maioria. vide bonum tex. in. l. post legatum. §. si pater. ff. de his quibus vt indign. & l. in seruitute. §. si quis bonorum possessionem. ff. de bon. liber. & in ea. l. in. §. si patroni filius &. l. diui fratres. & ibi Bartol. ff. de iure patro. & l. 1. §. si filium. ff. de bon. pos. contra tabu. & Bartol. in auten. vt cum de appel. cog. §. si quis de prædictis. colla. 8. glo. & Bart. in l. 1. ff. si qs alitest. prohi. sed an si filius occisoris moriatur sine filijs succedet pater occisori? & tex. videtur q̄ non in. d. l. Lucius. ff. de iure fis. aduerte tamen quia ibi la. l. loquitur ī bonis quæ habentur à patre non in his quæ habentur ab antiquioribus titulo maioriæ sed ad ea quæ habentur à progenitoribus antiquis: quòd indignus paterna hæreditate perdat ibi la facit. l. si ex patronis. §. Iulianus. ff. de bon. liber. Item ex quo pater fuit exclusus propter delictum perpetuo debet esse exclusus quia causa exclusionis fuit perpetua. facit ad hoc quod notat Bald. in. §. quin etiam. epist. vel abbatem Soc. cons. 9. 2. vol. col. 10. Petrus Parisius cons. 72. vol. 4. nu. 101. cum tribus seq.

a ¶ *Yoguiesse.* Azo. in summa. C. de his quib. vt indig. colu. secunda. dicit fore idem, & si grauissimam iniuriam ignoranti testatori fecerit, puta cum vxore sua concubuit: nam etiam tunc adimeretur ei legatum: & forte adimetur ei hæreditas, vt. ff. de adimen. lega. l. 3. §. fin. sed argumentum contra est in eod. tit. l. ex parte. Bal. etiam in. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. dicit, quòd si non offenderit testatorem viuum, sed eius memoriam, vt quia stuprauit viduam? & concludit post gloss. quòd perdit legatum, & multo fortius, si testatore viuente, cum ea adulteretur, siue ergo hoc fiat testatore viuente, siue eo mortuo: videtur q̄ procedit, quod hic habetur. & ista. l. loquitur indistincte. vndevtrunq; casum complectitur. Barto. etiam in. d. l. ex parte. concludit, quòd propter causas inimicitiæ tantum possit quis à successione repelli quando hæres instituit causas inimicitiæ, vt quia occidit filium testatoris, vel fecit sibi aliquid grauissimum, si tamen testator vel extraneus dedit causas inimicitiæ, & non ipse institutus, tunc habet locum, quod habetur in. d. l. ex parte. quia non repellitur ab hæreditate. & ita soluit, quod Azo. reliquit insolutum, hoc etiam quod in ista. l. disponitur, tenuit glosa. in. l. fororem. C. de his quib. vt indign. Aduerte tamen pro intellectu huius. l. quia videtur, quòd intelligi debeat, quando hæres post mortem defuncti concubuit cum eius vxore: nam si viuente testatore hoc fieret, & eo ignorante: tunc reuocaretur institutio, & legatum ex præsumpta voluntate testatoris: quòd si scisset reuocasset, vt no. glos. in. d. l. fideicommissem. C. de fideicommiss. & quia tunc legatario vel hæredi instituto ad huc non erat aliquid quæsitum, neque testamentum confirmatum, non potest dici, quod auferatur ab eo, tanquam ab indigno, ita dicit notabiliter Barto. in. l. 1. ff. de his quib. vt indig. Bar. tamen loquitur ibi in legato: & aliud videtur dicendum in hæreditate, quæ non potest adimi voluntate nuda, sine solennitate: vt in. d. l. ex parte. & in. l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de testa. mili. & tenet Pau. de Castr. in. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. vbi vult, q̄ hæreditas tunc applicetur fisco, auferendo ab hærede, vt ab indigno: prout etiam voluit Bald. Alexand. vero in. l. fororem. C. de his quib. vt indig. dicit hoc, q̄ applicetur tunc fisco, esse contra tex. in dict. l. ex parte. & contra mentem glos. ff. & docto. in. d. l. hæreditas. C. de his quib. vt indign. dum reprobant solutionem, secundum glos. ad. d. l. ex parte. & sic vult, quod tunc hæreditas non applicetur fisco, sed remaneat penes hæredem. vnde articulus iste redditur dubius, ex conflictu istarum opinionum videtur dicendum, quod ista. l. indistincte procedat, vt dixi. & est de mente Bar. in. d. l. ex parte. & de mente doctorum in. d. l. fideicommissum: vbi vt dixi Bald. tenet expresse: & fuit etiam de mente Azo. & quia. l. ista generaliter loquitur: & quia videtur absurdū, vt hæreditas maneat apud hæredem ita indignum.

b ¶ *Con la muger.* Idem videtur si cum filia, vel nuru: vt in. l. 9. titul. 26. 4. parti. & quæ ibi dixi.

c ¶ *Que era falso.* Adde. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bon. liber. & l. alia causa. C. de his quib. vt indign. & vide per Azo. C. de his quib. vt indign. in summa. col. 4. versic. est secunda causa. vbi hoc intelligit in hærede maiore viginti quinque annorum: nam minori ætati eius qui accusauit parcitur post. l. legatum. §. ætati. ff. de his quib. vt indign. & arg. l. minoribus. C. eod. quid autem si non dicat falsum, sed intercet bonorum possessionem contra tabulas, an procederet quod hic habetur? vide per Alexan. in. d. l. alia. & glo. & docto. in. l. is qui contra. ff. de vulg. & pupil. & not. quòd in impugnante illud instrumentum extra testamentum, vel codicillos non procederet quod hic disponit. l. qui Romæ. §. Seia. ff. de verbo. obliga. Paul. & Alexand. in dicta l. alia.

d ¶ *Juyzio de sentencia.* Imponente finem liti intellige: nam si appellauit, & pendente appellatione, destitit: idem est, ac si in prima instantia destitisset. arg. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bon. liber. gloss. in. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testa. ita etiam declarat Azo vbi supra: sufficit enim, vt euitet istam pœnam siue à principio siue pendente appellatione desistat, & ita est intelligenda & limitanda. l. ista partitarum ad terminos iuris communis, vnde sumpta est. Quid autem si desistat post conclusionem in causa? Cynus in dic. l. alia. volut. idem esse, ac si lata esset sententia: quia causa censetur consumpta post conclusionem in causa per. l. quanuis indubitati. C. de adulteri vnde cautela est secundum eum, quod expectet sententiam, & postea appellet: & deinde ante conclusionem in causa renuntiet, seu desistat: quia sic non patietur pœnam priuationis. per dic. §. accusasse. & idem tenet ibi Bald. allegans gloss. notabilem. in lege prima. in princi. in gloss. secunda. ad fi. ff. de actio. empt. si tamen ille, qui desisteret ante sententiam post conclusionem in causa non agebat litem improbam & ita ex actis appareat excusaretur renuntians post conclusum in causa secundum Pau. de Castr. & Alex. in. d. l. alia. pet text. in. dic. §. meminisse. ibi lite improba, perseuerauerit: per quem text. etiam decidit, quid si sententia esset lata contra absentem contumacem.

e ¶ *Personero o abogado.* Adde. l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indignis. & l. si. 1. rū. ff. de inofficio. testa.

f ¶ *Del Rey.* Vide in dict. §. sunt qui putant. ver. aduocatum fisci. & nota istam. l. partitarum, cum dicit por pro o mandado del Rey. nam ex disiunctiua vult, quòd & si non necessitetur ex necessitate officij, excusetur procurator vel aduocatus fisci assumens hoc officium solū pro vtilitate fisci. excusabitur ergo quicūq; procurator vel aduocatus, & si non sit ille, qui ad ista est deputatus à rege: & sic extenditur dispositio. d. ver. aduocatum fisci.

g ¶ *Guardador.* Adde. §. si tutor. inst. de inofici. testamen. &. l. cum quædam mulier. ff. de administra. tuto. vbi vide Bal. idem volentem in quo libet legitimo administratore.

h ¶ *La sexta.* Adde quæ tradit Azo. C. de his quib, vt indig. in summa. col. 4. versi. est alia causa tertia.

i ¶ *En poridad.* Secus si palam. vt in. l. non intellīgitur. in princip. ff. de iure fisci. vbi vide bonum text. um quando dicatur fieri clam vel palam. & not. quod licet fiat promissio de restituendo incapaci in publico instrumento: si tamen rogantur testes & tabellio, vt teneant in secreto: dicitur fieri clam secundum Barto. in. l. non intellīgitur. §. tacite. ff. de iure fisci. & in. l. in fraudem. ff. de his quib. vt indign. vbi ponit hæc verba. Idem dicerem, si fieret instrumentum publicum adhibitis testibus, & notario: in quorum fidem possuit, quod hoc secretum tenerent: tunc enim satis est tacitum fideicommissum, id enim dicitur fieri clam quod taliter fit, quod non potest deuenire in notiam aduersarij secundum Barto. in. d. §. tacite. & adde Decium. consil. 399. column. fina. & in dubio quando non certificauit personam, cui restitueretur, est aliqualis præsumptio, quod reliquerit incapaci: non tamen tanta quod sufficiat, nisi aliter probetur. secundum gloss. in l. Lucius. §. in testamento. ff. de lega. primo. & ibi Barto. & idem Barto. in. l. quem hæredi. in fin. ff. de reb. dub. & licet non sufficiat hoc ad probandum tacitam fidem fuisse accommodatam: si tamen testator rogat hæredem, vt restituat, cui velit: non poterit hoc casu spumilia. in princip. ff. de lega. secundo. & tenet Bartol. in lege finali. columna secunda. ff. de his quibus vt indign. vide etiam in ista materia per Salycet. in. l. etiam. versic. Item quæro. C. de fideicommiss. qualiter hoc probetur: & quid si testator habens filium spurium in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stituat vxorem, & roget, vt post mortem restituat quibus velit: quæ postea instituit spurium filium testatoris an præsumatur, quod per eam fuit tacita fides ad hoc accommodata? Bartol. dixit quod non in dict. §. in testamento qui etiam ita consuluit per multas rationes in consilio quod incipit Cæchus despoleto. adde quæ not. idem Barto. in l. si is qui. ff. de vulga. & pup. & tradit Alexan. consilio. 51. incipit viso themate ad fi. in secundo volu. & quæ not. Bal. in. l. eam quam. col. 10. versic. subiungitur talis. q. C. de fideicom.

su fijo,[a] o a otro, que lo non podia heredar,[b] porq̃ le era defendido por la ley. Ca si el heredero cũpliesse tal ruego,[c] o mã

damiento del testador, e la entregasse al otro, perderia[d] porende el derecho q̃ auia en la heredad. E por qualquier de-

a ¶ *Sufijo.* Spurio & incapaci vt sequitur & adde. l. non intelligitur. §. taci te. ff. de iur. fisci. & Bald. in. l. etiam. versi. modo quæro. C. ad. l. fal. Sed an si testator filio spurio reliquit palam applicetur fisco? vel remaneat apud hæredẽ scriptum, vel ad quos bona debeant deuenire? vide Bart. in. l. fi. col. 2. ver. quæro & reuoco in dubiũ. ff. de his quib. vt indig. vbi etiam tractat, an sit aliquis modus relinquendi filio spurio. vide ibi per eum.

b ¶ *Que lo non podia heredar.* Quid si poterat capere tempore testamenti, sed non tempore mortis: vel econtra? vi. l. non intelligitur. §. quando autem. ff. de iure fisci. & l. in fraudem. §. 1. ff. de his quib. vt indig.

c ¶ *Cumpliesse tal ruego.* Et inferius dicit. e la entregasse. innuit aperte ista l. q̃ ex sola accommodatione tacitæ fidei de dando incapaci, si hæres ei non traderet hæreditatem: non auferetur hæreditas ab hærede, vt indigno, neq; perderet hæreditatem. & secundum hoc superflua esset disputatio Barto. in. d. l. fi. ff. de his quib. vt indig. quid debeat facere in conscientia ille, qui est tacitè rogatus de dando incapaci: vbi concludit legaliter, vt ipse dicit loquendo salua ratione theologorum, q̃ debeat dare fisco secundũ cõscientiam, neq; potest dare spurio vel retinere: quia tenendo, dicitur malę fidei possessor. l. eum qui. ff. eo. malæfidei est omne. quod non est ex fide, peccatum est vt in c. fin. de præscript. ex quo Bar. vult aperte, q̃ ex sola tacita fide, etiam absq; traditione, hæres patiatur istam pœnã, quod tñ dicit ũ Bar. cũ dicit non posse retinere in cõscientia, et quod teneatur pãdere fisco. nõ ca ret scrupulo: cum verus hæres sit, & in pœnam. ll. hanc hæreditatem fisco deferunt: & pœna in foro conscientiæ nõ soluitur glo. vulg. & no tabi. in. c. fraternitas. 12. q. 2. & contra hoc dictum tenet Didacus à Couarruuias in suo epito. matrimoniali. 2. parte. c. 8. §. 5. versi. quinto. hinc constat. q̃ secundum eum ipse spurius posset in foro conscientiæ talia bona retinere, si sibi ab hærede traduntur, etiam si præcesit fides de restituendo. vide ibidem versic. 1. infertur. sed forte dictum Barto. verius est, ex quo iste hæres non habet voluntatem defuncti, neq; sibi relinqueret, nisi fidem tacitam præstitisset. vnde non potest dici, q̃ sit verus hæres. Item q̃ subdit dictus Didacus. q̃ spurius potest retinere, salua conscientia, si sibi ab hærede tradatur, videtur contra ea quæ dixi supra ea. l. in glos. super parte en poridad. q̃. s. ille spurius non ab hærede videatur capere: sed à testatore: & cum sit incapax etiam in foro conscientiæ tenebitur restituere, prout etiam ipse Didacus fatetur, quòd spurius non potest cum bona conscientia retinere res sibi à patre donatas, vel relictas, vt tradit vbi supra ver. primum. & respon der ad glo. d. c. fraternitas. Tu cogita super his. & adde Lucam de penna. in. l. 1. C. de his qui se defe. li. 10. co. 2. ad fin. vbi ponit quęstionem an ille qui commisit aliquod crimen propter quod debeat perdere bona sua si crimen sit occultum teneatur ipse se deferre in foro conscientiæ & hoc reuelare? & ibi refert dissinguentem Bartol. an bona publicentur ipso iure vel per sententiam. tu vide in hoc de confiscatione ipso iure quod non liget in foro conscientiæ vt teneatur se prodere quæ tradit Didacus à Couarruias in dicto suo tracta. matrimoniali. parte. 2. capitul. 6. §. 8. & Iaco. septimacensis in suo tracta. de hæresi. capitul. 9. numero. 27. cum sequentibus. & hoc etiam probari videtur ex. l. non intelligitur. in prin. ff. de iure fisci. vbi totum pondus sit in accommodatione tacitæ fidei de restituendo incapaci. & idem probatur in. §. quando autem. probatur etiam in dict. l. cum qui in prin. ff. de his quibus vt indig. vbi habetur, eum qui tacitum fideicõmissum in fraudem legis suscepit, eos quoque fructus, quos ante litem moram percepit, restituere cogendum, respondi, quia bonæ fidei possessor fuisse non videtur, pondera verbum (quoque) nam expresse sentit de hærede, qui possidebat, & adhuc non restituerat conuento, item quia reputat eum malæ fidei possessorem. & sic teneatur ad fructus etiam ante litem notam, hoc etiam probat text. iunct. a secunda expositione gloss. ibi in. l. etiam. C. ad legem falcid. & ibi Salycetus expresse nodicens not. quòd non expectatur, vt fidei accommodator soluerit, sed sufficit, vt solum fidem accommodauerit, vt patet ex secunda exposítione, quam facit gloss. super verbo administrasse, quod tenę cor di. hæc sunt verba Salycet. probatur etiam hoc in. l. imperator. §. fin. ff. de fideicommissa. liberta. hoc etiam probatur. in. l. in tacitis. ff. de lega. 1. vbi Ioan. de Imol. notat tria requisita per illam. l. vt quis dicatur in fraudem fidem accommodare, scilicet quod factum sit clam, & q̃ hæres secreta caution se obligauerit, & quod sit fides accommodata de restituendo non capaci, & q̃ nisi prædicta interueniant, non habet locum aliqua pœna. & sic quòd soluat incapaci vel ne, non est in consideratione, ibiq; refert Iacob. de Are. Rayner. & Bald. inferentes q̃ si non interueniat cautio aliqua, sed forte nuda pollicitatio, vel nulla penitus appareat cautio, quòd tunc non habebit locum aliqua pœna & quòd sic doctores prædicti videntur sentire q̃ licet hæres accommodasset tacite fidem: si tamen se non obligauit cautione priuata vel chirographo, non habebit locum pœna: & per consequens non applicabitur fisco, quod dicit esse singulare in materia si esset verum, ipse tamẽ tenet in hoc cõtrarium per. d. l. nõ intelligitur. §. tacite. cũ ibi nota. per Bar. & per Bar. in. l. fi. ff. de his quib. vt indig. vbi glo. & Bart. videntur velle q̃ nedum per cautionem priuatam recognitam potest probari de accõmodatione tacitæ fidei: sed etiam per confessionem eius, qui dicitur rogatus & istud dictum Imol. videtur verius maxime stante. l. ordina. huius regni incipienti e como quier. hæc omnia probant peccatum hæredis, à quo pœna priuationis descendit consistere in sola fidei accommodatione tacita de restituendo non capaci. vnde videtur q̃ ista. l. partitarum supplenda sit iuxta. ll. iuris communis, de quibus sumpta est cum in hoc nulla diuersitas opinionum fuit inter glossatores neq; alios scribentes in iure communi. Et sic q̃ si hæres rogatus soluit non capaci, confiscetur hæreditas, vt hic. & idem si non soluit, sed tacitam fidem acommodauit de dando non capaci per dictas leges & sic secũdum vtranq; expositionem glo. in. d. l. etiam. & quod ista l. in hoc nolit corrigere, quæ erant de iure communi, patet ex. l. 5. titu. 11. infra ead. parti. vbi ponitur hæres ex sola accommodatione tacitæ fidei, nisi sit filius in potestate, vel seruus testatoris, vel dic quod ista. l. partitarum decidat casum singularem, qui non ita clare reperiebatur decisus de iure communi, scilicet q̃ si hæres secreto fuit rogatus de restituendo incapaci, non tamen constat quòd hæres suam fidem ad hoc accommodauit: si tamen hæres processit ad actum restitutionis in persona indigni: tunc talis hæreditas restituta applicatur fisco: & hæres perdit ius, quod in hæreditate habebat: vt enim hic vides non dicitur, quod hæres fidem accommodauit, sed quod rogamen tacitum testatoris implenit, restituendo incapaci. & licet de hoc videatur casus singularis in. l. si postulante. §. fina. ff. ad Trebellia. non tamen est ita clarus. & Bald. illum tex. ad hoc allegauit in. l. eam quam col. 6. C. de fideicom. versicul. sed quæro. vbi quærit, quid si dignus rogatus est restituere indigno vel in minori parte digno? & respondet, quod si rogatus accommodauit tacitam fidem, succedit fiscus: sed si non accommodauit, non succedit, quod dicit esse verum, si res stet in actu verbi, sed si rogatus processit ad actũ restitutionis in persona indigni seu incapacis, tunc illud quod restitutum est indigno applicatur fisco per. d. l. si postulante. §. fi. quem tex. dicit vnicum in iure. casus ergo ille, quando hæres accommodauit tacitam fidem de restituendo incapaci, non decidi tur hic, & remanet sub dispositione iuris communis. l. commodissime cum similibus. ff. de libe. & posthu.

d ¶ *Perderia.* Libertates tamen in testamento relictæ deberentur. l. imperator. §. fina. ff. de fideicommiss. liberta. & nõ veniunt prælegata in bonis, quæ auferuntur ex causa fideicommissi. l. cum qui. §. final. ff. de his quibus vt indign. & nunquid ille, qui tacitam fidem accommodauit in vno nummo, censeatur indignus tota hæreditate? Baldquòd sic in. l. etiam. C. ad legem falci. sed in contrarium est textus in. l. hæres qui certam. ff. de his quibus vt indign. Quid autem si testator, qui tale rogauit, erat presbyter: hæres vero institutus laicus, qui bona restituit, seu tacitam fidem accommodauit: cui fisco, an ecclesiæ vel imperij bona applicentur? Baldus in. l. si quis presbyter. C. de episcopis & clericis. ver licul. secundo inducitur ista. l. dicit, quòd fisco regio, ex quo bona auferuntur de manu hæredis laici, & cui erat ius quæsitum: si tamen hæres esset presbyter, applicarentur ecclesiæ secundum eum, qui arguit à sententia iudicis ad sententiam legis: quia cum per sententiam iudicis bona clericorum non possunt fisco imperij applicari, sic idem est dicendum in sententia legis: & cum dictis Bal. transit ibi Paul. de Castr. & Ioan. de Platea. in. l. 1. col. 2. C. de bon. vacan. lib. 10. & nota, quod licet testator roget secreto hæredi, vt de bonis proprijs det tantum incapaci, habebit locum hæc pœna, si tantum dem hæredi à testatore relinquitur, quantum rogatur restituere secundum Ioan. de Plat. in. l. 2. circa fi. ver. item limita. C. de delato. lib. 10. per l. sed si hoc. §. 1. ff. de condit. & demonstra.

a ¶ *Las mandas.* Nota bene istam regulam, quæ etiam probatur ex iuribus allegatis superius in qualibet ex prædictis causis.

¶ *Ley. I III.*

Si incapaci testator aliquid relinquat fraudulenter iure institutionis, siue aliàs & is antequam recipiat regis curiæ hoc reuelet: habebit in præuiũ medietatem hæreditatis, vel legati ad minus. hoc dicit.

stas leys razones sobredichas pierde el heredero la herẽcia: e deue la auer el Rey e por estas mismas razones que el heredero deue perder la herencia, por essas mismas perderian las mandas[a], aquellos a quien fuessen fechas.

¶ *Ley. XIIII. Que gualardon deue auer aquel quenõ puede ser por derecho estableſcido por heredero, nin reſcibir manda ſi alguno lo faze ſu heredero, o le manda algo e el miſmo lo deſcubre ante que ſea acuſado dello.*

b ¶ *A la corte del Rey.* Non aperit coram quo delatio sit facienda, & de iure communi ista delatio fieri debebat coram Procuratore cæsaris. vt in. l. prima. C. de his qui se defe. libr. 10. & in lege prima & secunda. C. vbi cau. fiscal. forte in regno sufficiet, seu fieri deberet coram his, qui præsident in iudiciis rerum fiscalium, & patrimonij regni: qui vulgo dicũtur cõtadores maiores, qui vident

SI alguno de aquellos aquiẽ defiẽden las leyes deste nuestro libro, q̃ les no pueden fazer mãdas, nin establesçer por herederos, a caesçiere que gela fagan encubiertamente, segund diximos en la ley ante desta, si este a tal fuere a la corte del rey[b], e dixere assi: tal manda que me fizo fulano o me segund me fazen entẽder non la puedo auer segund derecho, fazed della lo que touieredes por bien: por esta bondad que fizo en descobrir[c] lo que le era mãdado en poridad, que lo non quiso rescebir[d] contra defendimiento del derecho: dezimos que deue auer la meytad[e] a menos de lo q̃ le fue mandado, o de la herencia[f] en que fue establesçido por heredero en testamento de otro.

¶ *Ley. XV. Porque razones ſe puede eſcuſar el heredero que non pierda la herencia, maguer nõ ſea vengada la muerte del teſtador aquien hereda.*

Engança diximos que es tenudo de demandar el heredero de la muerte del testador. E si non lo fiziesse assi, que pierde porende la heredad q̃ auia auer del. Pero cosas y ha en q̃ la non pierde por tal razon. Esto seria como si el heredero q̃rellasse la muerte, mas el sucesor el Señor de la tierra, non quisiesse & llegar la q̃rella a derecho. Esso mismo seria si acusasse a aquellos que sospechasse que le auian muerto, e diessen la sentencia cõtra el heredero, assoluiendo los acusados e quitandolos de la acusacion q̃ auian fecho dellos. Ca maguer nõ se alçasse[h] de tal juyzio, nõ perderia porẽde la heredad otro tal seria, si el heredero fuesse menor[i] de veynte e cinco años: o si aquellos que ouiessen muerto al testador, non pudiessen ser fallados[k] para fazer justicia dellos. Ca por qualquier destas razones sobredichas en esta ley, que nõ fuesse tomada vẽgança de la muerte del testador, nõ perderia la heredad porẽde, porque se entiende que non finco por el.

succedisse in locum procuratoris cæsaris cum cognoscant de causis fiscalibus, & inter fiscum & priuatum, prout de iure communi faciebat procurator cæsaris, & sic in audientia istorum debet fieri ista delatio: & non videtur sufficere si fiat coram procuratore fiscali, prout etiam tradit Lucas de Penna in. l. 11. ad fin. C. de his qui se defer. libro. 10. vel dic, q̃ potest fieri ista delatio coram procuratore regis vulgo dicto mayordomo mayor: ad istum namque pertinet inquirere, & scire reditus & iurà regis, vt habetur in. l. 17. titu. 9. 2. partit. & videtur successisse in locum procuratoris cæsaris, & huic dicto consonare videtur. l. 16. infra eo. non tamen vt videmus de facto cognoscit de cautis, sicut cognoscebat procurator cæsaris. vel dic q̃ sufficiet, si delatio fiat in regio con filio: & cum ista. l. non exprimat coram quo fiat, sed tantum dicat, ad curiam regis: videtur q̃ sufficeret in quocunque auditorio regali se deferat: ita q̃ etiam procuratori fisci notificetur, vt causam prosequatur. vt not. glos. ibi. l. 1. in principio. super parte recessum. ff. de iure fisci.

c ¶ *En descobrir.* Stat vitur præmium se deferenti, vt hic & in. l. 1. C. de his qui se defer. lib. 10. & in. l. edicto. ff. de iure fisci. & in. l. senatus. §. 2. & in. l. cum tacitum. ff. de iure fisci. sic etiam reuelantibus proditionem præmium assignatur in. l. quisquis. C. ad. l. Iul. maiest. in. l. in testamento. & ibi Bal. vbi etiam de reuelantibus occisores. ff. de hæredi. in fi. Aduerte tamen q̃ quidam sunt ita totaliter incapaces, quòd & si se deferant, nõ cõsequuntur præmiũ, vt hereticis: dãnati in metallum: deportati, vt no. glo. 1. in. l. 1. in prin. ff. de iure fisci. & vide eo. ti. l. edicto. 5. eos.

d ¶ *Que lo non quiſo reſcebir.* Innuit quod si iam recepit, quod & si se deferat nõ consequatur præmium: contrarium tamen habetur in. l. edicto in principio. ff. de iure fisci. & ita etiam est intelligenda ista. l. cũ sit eadẽ. imo & maior ratio, cum durius sit relinquere iam habita & possessa, quam habenda: & nota, quod ista confessio sufficit quo ad sui præiudicium, licet quoad præiudicium aliorum, non sufficiet absque alia probatione. vt declarat Bar. in. d. l. edicto. in principio.

e ¶ *La meytad.* Adde. d. l. cum tacitum. & l. senatus. §. senatus adrisni. ff. de iure fisci. l. tamen. 1. C. de his qui se defer. dicit tertiã quæ loquitur in hærede rogato, non in fideicommisso rio, ideo distinguẽ. vt per Alber. & Bart. in d. §. senatus. & per Ioa. de Pla. in. d. l. 1. & per Angel. Are. in princi. inst. de fideicõmi. hæredi.

f ¶ *Herencia.* Intellige dimidiam dodrantis. vt in dict. l. cum tacitum. & vide in materia distinctionem Barto. & aliorum quos supra in glo. proxi. retuli.

¶ *Ley. XV.*

Si hæres accusat occisorem eius cui successit & index ei iustitiam non administrauit: aut succumbens non appellatur vel si occisor non inuenitur: aut hæres est minor. xxv. annorum nec accusauit non auferetur ei hæreditas propter hoc. hoc dicit.

g ¶ *Non quiſieſſe.* In supremo domino vel iudice ex eius negligentia non esset superior, cui fieret querela de negligentia, vel iudici: malitia plane procedit. si vero esset iudex inferior, querelandum esset coram superiori. nam si inferior grauat de negando ius, potest adiri superior: vt cogat iudicem, vt parti petenti reddat ius. vt in authenti. vt differen. iudic. §. si vero. colla. 9. vel vt ipse sibi iustitiam faciat cum ex negligentia denoluatur iurisdictio ad superiorem. vt in authenti. de quæstio. §. si vero forsan. & ibi Bar. colla. 6. & per Ioan. de Pla. in. l. nemo carcerẽ. C. de exactori. tribu. lib. 10.

h ¶ *Non ſe alçaſſe.* Adde. l. propter veneni. §. fi. ff. ad Syllan. & intellige secundum Bar. ibi quando sententia est bene lata: vel est dubium, quia tunc præsumitur pro sententia: vel si excusatur propter inopiam, alias si male esset lata appellare tenetur. & etiam tenetur si pars aduersa appellauit, ei respondere secundum glosſ. & Angel. ibi & si appellauit prosequi tenetur. l. minoribus. C. de his quibus vt indign.

i ¶ *Si el heredero fueſſe menor.* Adde. l. minoribus. C. de his quibus vt indign.

k ¶ *Non podieſſen ſer fallados.* Adde. l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllania.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex. XVI.*

Hæreditate per regem ab hærede defuncti necē non vendicante euicta hæres satisfaciet creditoribus iuxta vires hæreditarias & legatarijs retenta falcidia quam erat hæres habiturus. h. d

a ¶*Dezimos*, Prosequitur nota. per Azo. C. de his quibus vt indign. in summa. col. fi. versi. & est sciē dum.

¶*Ley. XVI. Como quando el Rey o su mayordomo recabda las herẽcias de los herederos, que nõ las merescen, aque dizẽ en latin indgni, es tenudo de pagar las debdas e las mãdas, a los que fueren Señores dellos.*

A desconocẽcia e el yerro q̃ el heredero faze, en nõ q̃rer vengar por juyzio la muerte de aq̃l aquien hereda nõ deue empescer a los otros q̃ nõ auiã culpa. E porende dezimos, [a] q̃ el mayordomo, [b] o el procurador de la camara del Rey, q̃ ouiere a recabdar los bienes q̃ estos atales deué heredar, assi como sobre dicho es, porq̃ los nõ merescẽ auer, q̃ deue pagar las debdas [c] q̃ fincaron del testador, fasta en aq̃lla quantia q̃ montare lo que el rescibio [d] de la herencia. Otrosi dezimos, que deue pagar las mandas [e] que fueren escritas en el testamento del finado, fasta en aquella suma, que montare lo que la camara del Rey rescibio de aquellos bienes, tirando ende la quarta parte [f] para el rey, segund que la deue retener para si el heredero e esta quarta parte se deue sacar de las mandas, quando non fincare tanto de la heredad de q̃ la, limitatur, vt hic videsin multis casibus: tu etiam limita in hærede indigno instituto, qui non adeat, sed repudiet hæreditatem: nam tunc hæreditas non applicatur fisco. ita Barto. per text. ibi in l. eius. §. primo. ff. de iure fisci. cum enim indignus non acquisierit, non potest dici, quod auferatur ab eo. Bald. tamen in l. eam quam. C. de fideicom. col. 2. ver. quæro quid si testator. limitat hoc nisi indignus repudiauerit in fraudē fisci. quod dicit præsumi si hæreditas erat locupleti vel expediens fisco. allegat. l. cum fisco. ff. ad Sylla. qđ tamen ipse limitat, quando indignus viuat adhuc tempore mortis testatoris: secus si decessit ante mortem: quia ratione indignitatis, nihil posset auferri: cum dicas indignitatis non cesserit. l. fin. §. fin. ff. de his quib. vt indig. quod habetur tamen per gloss. & Bart. in. l. si quens. in princi. ff. ad Syllan. videtur his dictis obstare: cum loquitur ibi quando hæres fuisset iam negligens in vindicanda nece defuncti: & sic ex negligentia iam erat ius quæsitum fisco: & sic est præsumptio, quod in fraudem fisci non adeat: & sic vult quòd hæreditas indistinctè auferatur ab indigno, siue adeat siue non adeat. Idem etiam tenet Barto. in. l. 1. in. 4. q. princi. versi. itē quæro, quid si hæres institutus esset indignus. ff. de vulg. & pupil. vbi Alexan. col. n. dicit istam esse communem opinionem. Soci. etiam ibidem. 34. col. ver. circa. 7. q. Bar. asserit hanc esse communem conclusionem. q̃ fiscus auferat hereditatem ab indigno etiam exclusa substituto: quam limitat vt non procedat in eo, qui nullo modo est expax, quia tunc fiscus non succedit. l. 1. C. de hære. insti. Secundo limita, vt procedat quãdo institutus recusauit, vel in fraudem fisci distulit adire: secus si mortuus fuisset hæreditate sine fraude non adita: quia tunc fiscus nõ admittitur, sed substitutus. Tertio limita nisi institutus repudiaret, ante quã fieret indignus. l. ante quam. ff. ad Sylla. & voluit Bart. in. d. l. si sequens. Quarto limita, nisi datus esset substitutus hæredi indigno in eo, qđ capere non posset. vt tenet Ange. per illum text. in. l. 2. C. de hæred. insti. & in. l. in tempus. ff. eo. & licet Soci. contra istam vltimam limitationem arguat ex eo, q̃ expressio eius q̃d tacite inest, nihil operatur: & nõ soluat: potest dici, q̃ ista expressio est per alium modũ quam tacite insit, cũ dicit in eo q̃ capere non possit, quod verbũ potest comprehendere etiam incapacitatẽ superuenientem ex indignitate: qđ nõ comprenditur qđ tacitè inest, scilicet si nõ adierit, vel adire non potuerit qđ refertur ad aliam incapacitatem, quæ non proueniat ex indignitate ad quam. d. in isto tacito non habuit considerationem: testator vero exprimens sic.

se podiesse entregar della.

¶*Ley. XVII. Por quales razones la herencia que el heredero perdiesse por yerro que ouiesse fecho, non la deue auer el Rey.*

Vydaria [g] algunos, q̃ todas las cosas q̃ son tomadas a los q̃ las nõ merescen, q̃ de uẽ ser de la camara del rey. E porende dezimos, q̃ cosas y ha [h] en q̃ nõ seria assi. E esto seria como si dixesse el testador, e mãdasse a algund ome alguna cosa señaladamẽte: e despues desto dixesse que rogaua a aquel ome que fuesse guardador de sus fijos, aque llamã en latin tutor. Ca si este atal non quisiesse ser guardador de los moços, non merescia auer la manda. Pero tal manda que se toma a este por razon que era desconoscẽte al fazedor del testamento, sera de los huerfanos [i] sobredichos, e non del Rey. Otrosi dezimos, que si algund ome furtasse el testamento, en que le ouiessen fecho alguna manda, que la pierde [k] por esta razon, e que deue ser de los herederos del testador e non del Rey. E aun dezimos, que si el testador estableciere

b ¶*El mayordomo*. Facit ad id qđ dixi. 3. eo. l. 14. in gl. 1.

c ¶*Las debdas*. Adde. l. nõ posunt. ff. de iur. fisc.

d ¶*Lo que el rescibio*. & sic fiscus licet non conficiat inuentarium, non tenebitur vltra vires hæreditatis. vt hic & in. d. l. non possunt. & in. l. 1. §. an bona. ff. de iure fisci, vbi hoc notat Bart. & Alb. in dict. l. non possunt. colligit, quod si alicuius malefactoris bona ad fiscum perueniant, non tenetur vltra quã ad eum peruenit, & intelligē quando iure deuolutionis quia vacantia seu confiscationis fiscus succederet: quia tunc non dicitur in hæreditate succedere. l. 3. §. eadem constitutio. ff. de fideicommissa. liber. cum gloss. ibi & ideo non tenetur vltra vires hæreditatis. vt in. d. l. 1. §. an bona. & hic. & ita intelligit Bar. in rub. ff. de acquir. hære. versi. & ex hoc apparet: vnde secus esset, quando fiscus succederet, vt hæres & iure hæreditario.

e ¶*Las mandas*. Adde. l. cum fisco. ff. ad Syllania. & l. dicitur. ff. de iure fisci.

f ¶*La quarta parte*. Adde. l. Marcellus. §. fi. ff. ad Trebell.

¶*Lex. XVII.*

Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium perdit legatum pupillo applicandum: & si testamentum celat perdit legatum hæredi acquirendum. Item hæres tanquam filius institutus si apparet non esse filium perdit hæreditatem consanguineis defunctũ proximioribus applicandam, quibus non existentibus regi applicatur. idem si infidelis vel hæreticus instituatur. Item filio patrem furiosum alimentare nolente applicatur hæreditas extraneo de eo curante, & hærede captiuum non redimente distribuitur hæreditas in redemptione captiuorum. hoc dicit.

g ¶*Cuydarian*. Prosequitur notata per Azo. in summa. C. de his quib. vt indig. col. fi. ver. præter hoc ad maiorem notitiam huius tituli. & vide not. ab. per Bart. in. l. fin. pen. & fi. col. ff. de his quib. vt indig. & per glo. in. l. hæreditas. C. eo.

h ¶*Cosas y ha*. Regula ergo erit ex ista. l. quod quid quid aufertur ab indigno, applicatur fisco. adde. d. Papinianus. §. meminisse. & ibi gloss. & Bartol. & Paul. ff. de inofficio. testamẽ. vbi Paul. limitat, & intelligit, quando propter suum delictum erat indignus, alias secus. vt in. l. penul. C. de lega. 1. C. de secundis nupt. l. si pater. C. de hæredibus instituendis. idem tenet Bartol. in. l. anfertur. in principio. ff. de iure fisc. & adde ad. d. regulam. l. qui contra. & ibi Bald. C. de incest. nupt. hæc regula, limitatur, vt hic videsin multis casibus: tu etiam limita in hærede indigno instituto, qui non adeat, sed repudiet hæreditatem: nam tunc hæreditas non applicatur fisco. ita Barto. per text. ibi in. l. eius. §. primo. ff. de iure fisci. cum enim indignus non acquisierit, non potest dici, quod auferatur ab eo. Bald. tamen in. l. eam quam. C. de fideicom. col. 2. ver. quæro quid si testator. limitat hoc nisi indignus repudiauerit in fraudē fisci. quod dicit præsumi si hæreditas erat locupleti vel expediens fisco. allegat. l. cum fisco. ff. ad Sylla. qđ tamen ipse limitat, quando indignus viuat adhuc tempore mortis testatoris: secus si decessit ante mortem: quia ratione indignitatis, nihil posset auferri: cum dicas indignitatis non cesserit. l. fin. §. fin. ff. de his quib. vt indig. quod habetur tamen per gloss. & Bart. in. l. si quens. in princi. ff. ad Syllan. videtur his dictis obstare: cum loquitur ibi quando hæres fuisset iam negligens in vindicanda nece defuncti: & sic ex negligentia iam erat ius quæsitum fisco: & sic est præsumptio, quod in fraudem fisci non adeat: & sic vult quòd hæreditas indistinctè auferatur ab indigno, siue adeat siue non adeat. Idem etiam tenet Barto. in. l. 1. in. 4. q. princi. versi. itē quæro, quid si hæres institutus esset indignus. ff. de vulg. & pupil. vbi Alexan. col. n. dicit istam esse communem opinionem. Soci. etiam ibidem. 34. col. ver. circa. 7. q. Bar. asserit hanc esse communem conclusionem. q̃ fiscus auferat hereditatem ab indigno etiam exclusa substituto: quam limitat vt non procedat in eo, qui nullo modo est expax, quia tunc fiscus non succedit. l. 1. C. de hære. insti. Secundo limita, vt procedat quãdo institutus recusauit, vel in fraudem fisci distulit adire: secus si mortuus fuisset hæreditate sine fraude non adita: quia tunc fiscus nõ admittitur, sed substitutus. Tertio limita nisi institutus repudiaret, ante quã fieret indignus. l. ante quam. ff. ad Sylla. & voluit Bart. in. d. l. si sequens. Quarto limita, nisi datus esset substitutus hæredi indigno in eo, qđ capere non posset. vt tenet Ange. per illum text. in. l. 2. C. de hæred. insti. & in. l. in tempus. ff. eo. & licet Soci. contra istam vltimam limitationem arguat ex eo, q̃ expressio eius q̃d tacite inest, nihil operatur: & nõ soluat: potest dici, q̃ ista expressio est per alium modũ quam tacite insit, cũ dicit in eo q̃ capere non possit, quod verbũ potest comprehendere etiam incapacitatẽ superuenientem ex indignitate: qđ nõ comprenditur qđ tacitè inest, scilicet si nõ adierit, vel adire non potuerit qđ refertur ad aliam incapacitatem, quæ non proueniat ex indignitate ad quam. d. in isto tacito non habuit considerationem: testator vero exprimens sic.

i ¶*Sera de los huerfanos*. Adde. l. post legatum. §. amittere. ff. de his quib. vt indig. qñ em̃ indignitas alicuius respicit fauorẽ certæ personæ: illud qđ sibi aufertur à lege, applicat illi pſonę. l. pe. C. de lega. & in. d. §. amittere vbi Bar. quid aũt si pœna priuationis imponat à testatore? vide. l. vxorem. §. hæres. de lega. 3. & quid si testator alias erat legatarius & si non esset tutor? vide per Ang. & Alex. post glo. ibi in. l. pe. C. de lega.

k ¶*La pierde*. Concord. cum. l. si. legatarius. C. de lega.

a ¶*Perderia*. Adde. l. si pater. & l. nec apud. C. de hæredib. instituendis. vide in materia. l. 13. titu. 3. ca. parti. & quæ ibi dixi.

b ¶*Hereje moro e judio*. Habes hic expressum quod iudæus nec paganus non potest hæres institui. nota ad ea quæ dixi in. l. 4. titu. 3. ca. part.

c ¶*Los mas propincos parientes*. Nota bene nam text. in authen. idem de nepotibus. C. de hæredi. quẽ ad hoc allegat Azo. C. de his quib. vt indig. in summa. colum. fi. non ita bene probat.

d ¶*Leyes*. Vid. 3. eo. l. 5. ibi e otrosi dezimos.

e ¶*Diximos*. Supra eo. l. 6.

¶*Titulus. VIII. De inoffi. testa.*

¶*Lex. I.*

Possunt apponere querelam inofficiosi testamenti descendentes ex heredati & est querela sic dicta: quia parens fecit contra pietatis officium, & idẽ de ascendente iniuste exhæredato, & proposita querela contra hæredem scriptum citabit eum iudex & pronũciabit q̃ testamentũ non valet & hæreditas sit querelantis. sed si est præteritus descendens vel ascendens non est necessaria querela: quia ipso iure est nullum testamentum. h. d.

f ¶*Que ouiesse derecho de heredar*. Nam querela inofficiosi testamenti datur filio & nepoti & omni descendenti, qui tempore mortis abintestato posset succedere, non obstante præcedẽte persona. vt tradit Azo. C. eodem in summa. columna. 2. ver. datur autem querela. & not. gl. in. l. pater filium. ff. eod. nam qui non tenet primum locum, non est instituendus, neque exhæredandus. l. gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posthu. l. si quis filio exhæredato. in princip. ff. de iust. rupt. vide quæ dixi in. l. 1. titu. supra proximo. in gloss. super parte que la ouiesse de heredar. & non potest quis admitti ad querelam, nisi pro ea parte, quæ sibi ab intestato defertur. l. mater decedens. & ibi Bar. & Paul. ff. eodem. vbi vide quid si de facto admittatur? si ergo filius præcedat, nepos ex sua persona, non potest agere querela: licet ex persona patris poterit: si pater decessit etiam querela non præparata, ante aditam hæreditatem. vt in. l. si quis filium. C. de inofficioso testamento. & in querela locus est successorio edicto, l. 8. iis. in principio. ff. eodem. & tunc si querela est tam in esse producta: quia adita erat hæreditas, aget nepos etiam ex persona sua per successorium edictum. vt declarat Iason post Rapha. in dict. l. si quis filium. in fine. de iure tamen ordinario huius regni, cum ad validitatem exhæredationis nõ requiratur aditio hæreditatis. vt dixi supra titu. proxi moin. l. 2. semper sequens in gradu poterit intentare querelam ex persona sua.

¶ *Querella delante del juez*. Ista querela potius dicitur officium iudicis, quam actio Paul. de Castr. in. l. nam & si parentibus. §. 1. & l. qui repudiantis. ff. de inoffi. test. vbi gloss. & an ista querela possit obiici in modũ exceptiõis per viam reconuentionis. vide Bal. in. l. eũ Papinian*. C. de senten. & si filius cõuenitur petitione hæreditatis ab hærede scripto debet opponere de ista qrela, alias non posset post sententiam latam querelare. vide per Bal. in. l. 2. column. 2. C. sententiam refindi non posse.

h ¶ *Emplazar*.

Et contra absentem contumaciter poterit procedi ad definitiuam, etiam lite non contestata. vt tradunt Bartol. & Paul. de Castr. in lege qui repudiantis. §. primo. ff. eodem. licet gloss. ibi contrarium voluit.

i ¶*Por heredero*. Aliquando tamen querela ista intentatur contra alium, quam contra scriptum hæredem, vt in casu. l. filium. ff. de bonorum possessione contra tabul. & in. l. prima. C. de inofficioso testament.

Titulo. VIII. De como puede quebrantar el testamento aquel q̃ es desheredado en el a tuerto, aque dizen en latin querela inofficioſi testamenti.

Desheredan a tuerto a las vegadas los que suben por la liña derecha, a los que descienden dellos. Otrosi los que descienden por la liña derecha, desheredan en essa manera mesma a los que suben por ella. E porende despues que en el titulo ante deste mostramos las razones, por que ome puede desheredar a aquellos que auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiessen errado. Queremos mostrar en este las razones porque el heredero puede quebrantar el testamento, en que fuesse desheredado a tuerto. Otrosi como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aquel que puede fazer la querella para desatar el testamento. E q̃ quiere dezir tal querella. E cõtra quien deue ser fecha: ante quiẽ. E porque razones, e en q̃ manera. E otrosi por quales razones, nõ se quebrantaria el testamẽto, maguer fuesse querella, para quebrantar lo. E q̃ fuerça ha tal quebrãtamiento como este sobredicho.

¶*Ley. I. Quien es aquel que puede fazer la querella para desatar el testamẽto, e cõtra qual ome e ante quien, e porque razones, e de que manera.*

El fijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descienden del, por la liña derecha que ouiessen derecho de heredar [f] le si muriesse sin testamẽto, si lo ouiessen desheredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, [g] para quebrantar el testamento en que lo ouiesse desheredado, e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar [h] al que es estableſcido por heredero [i] en el testamento de su padre, e si fallare

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Mencion del.* Vid. supra titu. proxi. in. l. 10.
b ¶ *Non vala.* Adde. l. Papinianus. §. fina. ff. eod.
c ¶ *La herencia.* Intellige pro ea parte quæ sibi ab intestato defertur. vt dixi supra & natura querelæ est, q̃ nõ det contra illum qui erat succes surus ab intestato, & non habet vltra quam sibi tangat ab intestato. d. l. mater decedẽs. & ibi Paul.
d ¶ *Contra officio de piedad.* Adde. l. fecũdã. ff. de inoffic. testa. cum. l. sequenti. & ista q̃rela est quasi accusatio q̃dã dãnans quasi memoriam defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentum, sicut belluæ quę deuorant filios proprios secũdum Bal. in. l. 2. col. 3. C. quando licet. non nocet. & nota hic q̃ officium inter patrẽ & filium dicitur pietas. adde. l. pe. ff. de obsequ. ãlibe. paren. præstan.
e ¶ *Non es nada.* Adde. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & l. 1. ff. de inoffic. rupt. & intellige in filio etiam emancipato præterito sine insertione causæ vt in auth. de hæredib. & falci. §. exheredatos. & p Bart. in. d. l. & 3. tit. proxi. l. 10. & idem est in præterito à matre, vel ascendentibus per lineã maternam: nam licet pœnitio matris habeat pro exhæredatiõe. vt in. §. fi. insti. & exheredat. libero. si tamen prætereant sine causa testamentum est nullum. vt in authenti. vt cum de appella. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. colla. 8. glo. & docto. in. l. filiam. C. de inofficio. testa.
f ¶ *Non se puede quebrantar.* Nam euacuari & rescindi non potest id quod nullum est. vt hic & in. l. nam & sub conditione. versic. post defectum ff. de inioff. rupt.
g ¶ *Ascendientes.* Adde. l. pater filium. cum. l. sequẽti. ff. eo. & §. siue igitur. authen. vt cum de appella. cognos. colla. 8.

¶ *Lex. II.*

Testator non habens liberos descendentes licet habeat fratres potest libere quẽ velit hæredem instituere & etiam si in testamẽto nil fratri relinquat nõ potest de inofficioso agere. nisi hominem infantẽ vel seruum testatoris manumissum: blanditiis hoc suadentem, alij autem consanguinei transuersales de inofficioso agere non possunt. h. d.

h ¶ *Maguer ouiessen hermanos.* Adde. l. secundam. & l. 11. supra titu. 1. & l. 1. ff. de inofficio. testa.
i ¶ *De mala fama.* Vide supra titu. 1. l. 11. & quæ ibi dixi.
k ¶ *Por falago.* Sequitur expositionem glo. in. l. fratres. C. de inoffic. testamẽ. Bal. vero ibi intellegit de liberto ingrato erga patronũ, qui reputatur vilis persona propter ingratitudinem affectatæ libertatis. & ita etiã intellegit ibi Ias. & sic cum ibi dicitur peream, & non bene meretes: intelligunt de ingratis: q̃ certe videt bona expositio: cum cessante ingratitudine blanditiæ non videntur ad hoc efficaces, imo cõcedũtur. vt in. l. fi. C. si qs aliquem testa. p̃hibu. l. 27. tit. 1. ea. partit. q̃ quis blanditur alii ad suũ cõmodum tãtũ, si enim blandiretur in perniciẽ alterius fugerendo falsas causas testatori ad hoc vt testator priuet hæreditate eũ cui illam voluebat relinq̃re aliud esset. vt in. l. non enim. ff. de inofficio. testa. vbi Angelus dicit p hoc se obtinuisse semel circa q̃dam magnam hæreditatẽ in fauorem patrum, quibus erat relicta: & agnati testatoris p̃sumebantur ei q̃ eleemosynã nõ erat bona neque accẽptabilis deo. & q̃ illi quibus reliquebat nõ erant bonæ cõditionis: & induxerunt testatorẽ q̃ mutauit propositum, & ipsos hæredes reliquit, & q̃ ab illis hæreditas ob hoc fuit recuperata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in. l. quidquid. C. ibi. iure tu tenementi istam. l. partirarum volentem q̃ non re. iuratur, quod libertus fuerit ingratus, sed q̃ sufficiat, quòd non sit ita meritus, q̃ defunctus ei hæreditatem reliquerit, si blanditiis ipse testatorem induxit: cum testator haberet fratrem vtrinq; coniunctum vel consanguineum tantum. & nota bene & sic blanditiæ sunt reprobatæ in liberto non bene merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

¶ *Ley. III. Porque razones non puede el hermano quebrãtar el testamẽto de su hermano maguer estable. sciesse su sieruo por heredero.*

COmo quier que diximos en la ley ante desta, q̃ si el testador estableciesse por su heredero ome q̃ fuesse de mala fama, q̃l hermano se puede q̃rellar e q̃brantar el testamẽto: tazõ y ha en q̃ lo non podria fazer. E esto seria como si el testador estableciesse por su heredero algun su sieruo: ca este atal, maguer quiera o non, puede lo apremiar segund derecho q̃ sea heredero. E porende lo llaman en latin heredero necessario, a e maguer este atal sea ome vil, e non de buena fama b por todo esso nõ puede el hermano q̃rellar se nin quebrantar el testamẽto en que fue establescido por heredero.

¶ *Ley. IIII. Porque razones non pueden quebrantar el testamento los que son deseredados del.*

MVchas razones son, porque non se quebranta el testamento, en que algũo fuesse deseredado. Ca qualquier de los que descendiessen por la liña derecha del testador, que fiziessen tal tuerto, porque merescie sse ser deseredado segũd diximos en el titulo de los deseredamiẽtos: e le deseredasse el testador por tal razon si el heredero esto pudiere prouar, que el otro fizo el yerro porque le deseredo el testador: estonce non se quebrantaria el testamento. Esso mismo seria en

a ¶ *Necessario.* Vide in. §. 1. instit. de hæred. qualit. & differ. & C. de necessar. seru. hered. instit. per totum. & l. pignori. cum aliis. ff. de hęredibus instituen.
b ¶ *E non de buena fama.* Quid tamen si iste seruus blanditijs testatorem induxit, vt eum institueret: an erit idem q̃ in liberto. de quo supra. l. proxima? vide
tur quòd sic ne melioris cõditionis esset seruus præsertim vilis & malæ famæ, quã libertus. Tu dic contrà: cũ hæc. l. neque il la de qua sumpta est in hoc nõ distinguãt: & quia ppter interesse honoris defuncti statutum fuit, vt seruus instirutus esset necessarius hæres, vt creditores habeant quem conueniant. l. & quia ff. de religios. & sumpti. fune.

¶ *Lex. IIII.*

Iusta exhæredationis causa opposita & probata remanet testamentum firmum: idem si iniuste exhæredatus infra quinquennium post additionem hæreditatis querelam nõ proponat nisi minor sit qui infra ætatem. xxv. anno. & postea per quadriennium potest eam proponere. h. d.

c ¶ *Liña de trauiesso.* De tratribus intellige vt supra eo. l. 2.
d ¶ *Cinco años.* Adde. l. si quis filiam. in fi. & l. scimus. §. illud. C. eo. quid autem in iure agendi ad supplementum, an excludatur quinquennio, si cut excluditur querela? communis opinio est, q̃ nõ: sed competat per petuo ad. 30. annos. vt tradit Iason. in. d. l. si quis filium. licet Bart. ibi & in consi. incipi. quæritur vtrum iuri agendi ad supplementum. tenuit contrarium. l. q̃ excludetur quinquennio.
e ¶ *Entrado en la heredad.* Non enim nascitur querela ante aditam hæreditatem. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. eo. & ratio secundum Angel. ibi est, quia ordinatur ad rescissionem testamenti. quod non habet efficaciam ante aditam hæreditatem: ideo proprie non cadit impugnatio. vnde secus est in iure contra tabulandi, quod etiam non adita hæreditate proponitur. l. vt liberis. C. de collatio. l. q̃ vulgo. ff. de bonor. poss. cont. tabu. & est ratio, quia in tali iudicio de iure testamenti non quæritur, sed solum de iure contra tabulantis. vt in. l. filio. §. 1. ff. de inofficio. testament. & sic poterit inferri, q̃ cum hodie de iure ordinis regni ad subsistentiam contentorum in testamento non requiratur aditio hæreditatis: quia tunc querela non ordinatur ad rescissionem testamenti: sed tantum pro iure querelantis, poterit querela etiam non adita hæreditate proponi, sicut etiam de iure antiquo poterat bonorum possessio contra tabulas, dabitur ergo curator hæreditati iacenti, contra quem filius exhæredatus proponet querelam. & sic statim à die mortis testatoris vel dationis curatoris incipiet hodie iure regni currere istud quinquennium. vel dic & melius, q̃ si hæres scriptus in testamento, in quo filius est exhæredatus, repudiet: poterunt adire hæreditatem alij venientes ab intestato, prout vult. d. l. ordina. in casu in quo, in testamento nullus est hæres scriptus. cum idem: sit nullum esse scriptum, vel scriptum: & non adire. & contra tales adeuntes ab intestato exhæredatus mouebit querelam infra quinquennium à die hæreditatis aditæ per eos, neque debet esse mirum, vt querela detur contra alium, quã contra heredem scriptum cõtra. l. primã. & l. circa. ff. de inoffic. testa. & habes supra eo. l. 2. qui tales succedẽtes ab intestato, succedunt in locum hæredis scripti, cui propter eius repudiationem, hæreditatem habuerunt. & ex beneficio. d. l. ordina. succ-

ceditur in locum hæredis: & ideo potest contra eos dari querela: sicut etiam potest dari contra fideicõmissarium vniuersalem. l. 1. C. de inofficio. testa. & sicut etiã in casu. l. filiũ. §. sed cum exhæredatio. ver. sed quę admodum. ff. de bono. pos. cont. tabu. datur exhæredato querela contra præteritum, qui auocauit hæreditatem: & successit in locum hæredis scripti. vt ibi declarat Barto.

¶ *Menor de veynte cinco años.* Adde. l. adolescentiæ. C. in quibus cau. in integ. restit. nõ est necess.

¶ *Lex. V.*

Si pater legitimam iure institutionis relinquit filio de omnibus aliis bonis põt ad libitum facere sed si iure legati legitimam ei relinquat. si eã filius non accepta vel acceptãs protestet saluã esse querelam poterit rũpere testm̃ per querelam nisi inter liberos testator citra testamenti factionem disponat. Si vero iure institutionis minus legitima sibi relinquat poterit ad supplementum agere. h. d.

f ¶ *Los otros que fuessen deseredados por razon de tal yerro, quier fuessen de los ascendientes, quier de los otros de la liña de trauiesso.* Otrosi dezimos que si alguno q̃ fuesse deseredado callasse e non querellasse fasta cinco años, despues que el heredero ouiesse entrado en la heredad del testador, que de los cinco años en adelante non se podria querellar e maguer se querellasse, queriendo mostrar razon porq̃ non deuia ser deseredado, non deue ser oydo. Fueras ende, si fuesse menor de veynte e cinco años. E este atal, puede fazer tal querella, fasta que sea de edad cumplida, e aũ en los quatro años que se siguen despues.

¶ *Ley. V. Como si el padre da a su fijo su parte legitima puede fazer del o otro lo que quisiere.*

SI el padre faziendo testamẽto dexa a su fijo su parte legitima: & si esta parte le dexa como a heredero. h E esta

g ¶ *Su parte legitima.* Excluditur à querela filius, cui est relicta sua legitima pars, vt hic & in. l. cum quæritur. C. eo. & instit. eo. §. igitur quartam & l. penult. C. de collatio. adde quæ dixi in. l. 10. in glo. 1. supra titu. 1. & not. q̃ si simpliciter instituatur filius in legitima, talis institutio dicitur vniuersalis: & per inde habetur ac si esset institutus in omni hæreditate, excepta quinta iuxta l. fori. & ll. Tauri. ita probat text. secundum Ange. ibi in. l. ita tamen. §. si patronus. ff. ad Trebellia. vbi ipse & Paul. de Castr. refert, quod alij tenuerunt contrarium. quia legitima non dicitur quota pars hæreditatis, sed quota bonorũ, quod patet quia nõ debetur nisi de eo, quod remanet deducto ære alieno. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. ff. de inofficio. testament. sed institutio in quota bonorum non est vniuersalis, dato alio cohærede in hæreditate vel in vniuerso. l. cogi. §. generaliter. ff. ad Trebellia. sed primum probatur in dict. §. si patronus. secundum Ang. est autem effectus maximus secundum Paul. ibi: quia si videtur institutus in quota hæreditatis, acceptando, potest pro rata conueniri à creditoribus: & secus esset si in quota bonorum, & dictum Ang. tenet ibi Pau. qui respondet ad illud q̃ legitima nõ debetur nisi deducto ære alieno: quia licet hoc sit re vera, tamen est quota hæreditatis. Alexand. tamen ibi dicit, q̃ magis opinio est, q̃ legitima sit quota bonorum, & quoad effectum per dict. l. Papinianus. §. quarta. & tenet Barto. in. l. ex facto. la grande. ff. de hæredib. instituend.

h ¶ *Como a heredero.* Habes hic q̃ legitima debet relinqui filio titu. institutionis. idem in legitima debita parentibus. vt tradit Bart. in authent. vt cum de appel. cogno. in. §. siue igitur. colla. 8. & ista est communis opinio secundum Ias. in authen. nouissima. columna. 11. C. de inofficio. testa. contra Bart. ibi, qui tenuit ibi contrarium, sed an in dubio alio nõ expresso cum filio à patre relinquitur aliquid pro legitima, intelligatur titu. institutionis? communior videtur opinio inter docto. loquẽtes de iure communi, q̃ sic prout dicũt Bart. Bal. & Rapha. Fulgo. in auth. vnde si parẽs. C. de inof. testa. Bal. in. l. humanitatis. vbi bonus tex. C. de impub. & aliis substitu. & hanc esse communẽ opinionẽ attestatur ibi Alex. & Decius. cõtrariam opinionẽ tenet Saly. in. l. quotiens. C. de hæredib. instit. que. fi. Ioan. de Imol. in. l. his verbis. & in. l. 1. §. fi ex fũdo. ff. de hæredib. institu. Alex. in. l. nam quòd. §. non omnis. ff. ad Trebel. Iaso. in authenti. nouissima. C. de inofficio. testamen. Guillielm. Bened.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in repe. capitul. Raynuntius. in verbo relinquens. el. 1. de testa. & huic opinioni fauet ista. l. partitarum in verbo isto, & inferius cum subdit mas si aquella parte le dexasse en el testamento non como a heredero. &c. & hanc conclusionem, quòd filius debeat instituì multipliciter limitat Guillielm. vbi supra vide ibi per eum per totam illam partem. quærite tiam Bald. in capit per tuas. de probatio. de quæstione quam dicit tunc esse de facto si primo pater instituat aliquem tanquam verum filium ex vxore, & postea mutauit testamentum, & instituit eum in modica quantitate non nominando ipsum vt filium, sed tanquam nutritum in domo: nunquid possit tanquam præteritus rumpere testamentum? vide ibi per eum qui arguit ad partes, & relinquit indecisam: quia pendebat de facto: & quia erat quæstio multum ardua. & de isto dicto Bald. meminit Alexand. consi. 87. incipit in causa mota contra Angel. tertio volu. Aduerte etiam quod filia potest instituì in dote. gloss. in. l. tertia. §. sed vtrum. ff. de mino. & est communis opinio, prout attestatur Alexand. consil. 179. §. volu. columna penult. & in consi. 168. eo. §. volu. & quid si testator in codicillis declaret, q id quòd reliquit filio in testamento, valeat iure institutionis? Bald. in. l. non codicillum. C. de testa. vult q non sufficiat, quod multum nota & forte secundum leges regni quando testamentum fuit nuncupatiuum: & in codicillis interuenerunt tot testes, quot in testamento, contrarium esset dicendum. quid autem si pater substituat filio vulgariter dicendo. si filius meus hæres non erit, talem substituo. an tunc filius dicatur præteritus, vel institutus? vide Baldum post glo. & Bartol. in. l. antequam. C, communia. de successio. Quid autem si pater reliquit filiæ centum, neque dicit iure institutionis: & prohibuit eã plus petere, vel habere: nunquid filia dicetur præterita? Bal. dicit quòd non in. l. si adulta. C. de hæredita. actio. cum videatur reliquisse animo compensandi cum legitima. allegat. l. si debitor. ff. ad legem falcidiam. alij etiam tenuerunt cum Bal. vt refert Guillielm. vbi supra in tertia limitatione Saly cet. tamen tenet contrarium in dict. l. si adulta. & sequitur Guillielm. & videtur verius. & probatur aperte in ista. l. partitarum, quid autem si pater diceret, relinquo centum filio meo, iure falcidiæ, an importet idem quod ti. institutionis? gloss. dixit quòd sic in l. si patronus. §. 1. ff. de donatio. super verbo de illo. quam ad hoc allegat Barto. in. l. fina. ff. de peculi. lega. quę hoc non probat: sed tantum probat q etiam legitima debita iure naturæ dicitur falcidia. dictum Bar. tendit ad suam opinionem, quod satis dicitur relinqui iure institutionis, quando relinquitur pro legitima, & secundum hoc inducit illam gloss. satis tamen placet dictum Bart. cum testator diceret relinquo iure legitimæ quod videtur tit. institutionis, ex quo se refert ad ius quod debet relinqui legitima, & non ad legitimam tantum iure legati: & adde quæ dicam infra ead. l. in gloss. super parte como a heredero.

a ¶ *Quebrantar.* Dicendo de nullitate contra testamentum: cum tale testamentum, in quo deficit institutio filij est nullum. vt in authen. vt cum de appellatio. cognos. §. aliud quoque capitulum. &. §. quę igitur. colla. 8.

b ¶ *Ca si la rescibiesse.* Adde. l. si pars. §. fin. &. l. nihil. & . l. penult. & fin. ff. de inofficio. testa. & . l. si ex modica. §. fina. cum. l. sequen. ff. de bonis liber. & Bald. in. l. prima columna. fin. ver. item pone filio legatum. C. de iure fisci. libr. 10. & limita, tiisi tale legatum recepisset, vt alij, illico restituere: vt habetur in dict. §. fina. qui text. secundum Angel. ibi allegatur pro casu q filius exhęredatus, vel præteritus relictus executor in testamento, licet acceptet fideicommissariam, non excluditur proinde à iure querelandi, vel dicendi nullum. & hoc dicit ibi Ange. quod tenebat Bald. ipso Angel. audiente. idem tamen Ange. ibi tenet contrarium volens, quod si ex hac acceptatione inducatur agnitio & approbatio testamenti, licet non acceptet fideicommissariam, vt quærat sibi, sed vt impleat votum testantis: mihi vero magis placet opinio Baldi. cum enim ex causa præteritionis, vel exhæredationis rumpatur testamentum quoad institutionem, non quo ad legata, & cætera in testamento contenta: vt in authenti. ex causa. C. de libe. præteri. & infra isto titu. l. fina. possunt ita stare simul agnoscere testamentũ quo ad executionem relictorũ, & impugnare quoad institutionẽ. & quia videtur, p hoc casus in. d. §. fina. Paul. vbi etiam inclinat in opinionem Bald. allegans pro eo determinationem Ioan. Andrę in addit. ad Spe-

la. titu. de instru. editio. §. nunc vero aliqua. in additio. quæ incipit admittatur.

c ¶ *E non lo protestasse.* Not. hoc de protestatione, quia non ita exprimebatur clare in. ll. de quibus ista sumpta est. & induci potest ad quæstionem de filio recipiente rem à patre sub certo grauamine quæ tamen erat res antiquę maioriæ quod ex hoc sibi filius præiudicet de qua quęstione vide quod not. Bal. in capitu. vnico. de feu. guardiæ. §. fi. verficu. modo quæro. vbi dicit q si talis recognitio fiat per errorem vel imprefionem aliter quam more solito non nocet sibi neque posteris. & dicit etiam Bald. in capit. 1. qualiter iuramentum debet vassa. domi. fideli. quod nota iuramenta exorta contra antiquam consuetudinem præsumuntur impressiua. quod tu nota.

d ¶ *La querella.* i. ius dicendi nullum, quia non fuit relictum iure institutionis. vt in. d. §. aliud quoque capitulum. vel dic, quod intelligatur proprie de querela inofficiosi testamenti: & sic quod per istam. l. tenetur conclusio do&o. per. d. tex. quòd testamentum sit nullum, si filius non instituatur, licet aliquid sibi relinquatur iure legati vel fideicommissi: vt non procedat quando filius simpliciter acceptauit legatum sibi relictum pro legitima: nam tunc tenebit testamentum, neque potent rescindi per querelam, nisi protestetur, cum recipit q saltem sic sibi ius querelæ. imo etiam vlterius probari videtur ex ista. l. quòd etiã si filius non acceptet legatum relictum sibi pro legitima: tamẽ adhuc ad rescissionem testamenti opus erit intentare querelam. & sic quòd non competat sibi ius dicendi nullum. & isto casu poterit procedere opinio communior, de qua dixi supra in gloss. secunda. obstat tamen adhoc text. in. d. §. aliud quoquecapitulum. ibi nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum, vel alium quemcunque modum eis dederint legibus debitam portionem. vnde cum ista. l. superius dixit (quebrantar.) expone vt dixi supra in glo3. dicendo testamentum nullum.

e ¶ *Partiesse.* Prosequitur nota. per Azo. C. de inofficio. testamẽ. in summa. columna fina. versicu. si autem non faciat pater perfectum testamentum. & concordat cum. l. parentibus. C. eod. & . l. final. C. famil. hercis. & vide per Alexand. consil. 168. quinto volum. inscript ponderaris narratis in themate. columna secunda. vbi probat, quod talis diuisio non requiritur, quod fiat titu. institutionis. & quòd ita debeat limitari. d. §. aliud quoque capitulum. & distingui per. d. l. fina. & ita approbatur hic.

f ¶ *Como a heredero.* Approbat gloss. in. l. omnimodo. C. eodem. in verbo vel fideicommisso. quid autem, si testator, qui per verbum relinquo aliquid, dat filio suo, adiiciat q vult quòd testamentum valeat omni meliori modo, via & forma &c. an per hoc sustenteturtestamentum, & censeatur relinqui iure institutionis? Bald. notabiliter vult quod sic in. l. quotiens. columna secunda. C. de hæredibus instituendis. ex eo, quod verba sunt trahenda & aptanda personis, quibus loquimur secundum qualitates personarum allegat. l. qui iure militari. ff. de testa. milit. & alia quæ ibi videbis: & quia vulgares homines illiterati nesciunt vulgarizare aliud verbum, quàm relinquo, & durum & contra æquitatem est dicere, quòd verbum generale non aptetur in ea specie, in qua magis saluatur. Subdit tamen, quòd si testator expresse diceret relinquo iure legati: tunc filius esset præteritus. Et satis placet istud dictum Bald. quia consonat rationi. & . l. ista partitarum non repugnat imo confert, cum supra dixit (mas como en razõ de manda.

a ¶ *Guelo cõplisse.* Concordat cũ l. omnimodo. C. de inofficio. testa. & procedit etiam si pater, qui instituit minus legitimã prohibeat plus petere, nam adhuc agitur ad supplemẽtum, vt in. §. cæterum. in authẽ. vt cũ de appella. cognos. & dest. cõuniter in d. l. omnimodo. Et si relictum minus legitima sit acceptatum. Et ade Pau. in. l. q de bonis. §. cũ fideicõmissum. ff. ad. l. Falci. Itẽ procedit hoc non solũ in liberis sed etiam in parẽtibus, & in fratribus instituta turpi persona. glo. & ibi vide Iaso. in. d. l. omnimodo. & aduerte q licẽt istud ius agendi ad supplementum successit loco querelæ. vt in dicta. l. omnimodo. non tamen tollitur quinquennio, sicut tollitur querela. vt supra. l. proxima. & ita est communis conclusio contra Bar. in l. si quis filium. C. de inofficio. testa. vt dixi supra. l. proxima. & tradit nouissimè Roderic. Suar. in commẽto. l. fori posita sub repet. l. quoniã in prioribus. in tertia limitatione. fo. 66. colum. tertia. erit ergo hoc remedium perpetuum vsq; ad triginta annos, etiam stante. l. Taurina. 63. qua cauetur actionẽ personalem competentem ad petendum debitum præscribi viginti annis, nam talis lex non extenditur ad supplementum legitimæ, vel ad legitimam, pro qua datur petitio hæreditatis. & ita loquendo in simili statuto concludit Philip. Corneus. consil. 274. in hac consultatione. colum. 1. &. 2. in primo volu. & Balb. in suo tractatu præscriptionum. fo. 36. colum. 4. versic. 23. quæro. & istud ius agendi ad supplementum transmittitur ad hæredes. vt not. Bald. in. l. vnica. §. in nouissimo. C. de caduc. tollend. Salicet. in. l. fcimus. in principio. versi. quæro. cum glo. C. de inoffic. testamen. Decius vbi refert alia qua consilia Alexand. consilio. 81. numero. 1. vt tamen excluditur hæres triginta annis, si non petat supplementum: sic excluderentur & hæredes: quia cursu talis temporis induci videtur repudiatio, vt tradit Roderic. vbi supra cum laborat in respondendo, quomodo excludi posset lapsu temporis hæres, cum repletio fiat ipso iure, tu vero posses etiam respondere ad hoc, quòd repletio ita fit ipso iure: dum tamen petatur à parte, vt dixit gloss. notabilis, in dict. l. fcimus. in principio. quam ibi approbant Alber. Bartol & Paul. de Cast. & idem vult Bal. ibi quoad immutabilem acquisitionem, quæ non fit nisi per agnitionem. Solus Salice. ibi vult, quòd suppletio fiat ipso iure, & si nihil petatur à parte, & sic quòd fiat pure, & non conditionaliter si petat, moueturquia si aliter diceretur, grauamen ineslet: quòd est cõtra. l. quoniam in prioribus. C. eod. neq; tunc secundum eum transmitteretur ad hæredem si supplementum non fuisset petitum. l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de lega. 1. tandem fatetur Salicet. quod in essentia repletionis non prodesset: nisi petatur per filium vel eius hæredem, in quẽ transmittit: & ita simpliciter tranlit ibi Iaso. & vt vides opinio glos. est magis communis. vnde admirari non desino, qualiter Roderic. vbi supra dixerit glossillam communiter reprobari: cum solus Salice. reprobet eam, motus forte fragili fundamento: illa nanque tacita conditio à lege subintellecta, si filius petierit, non impedit transmissionem, vt in. l. conditiones extrinsecus. ff. de conditio. & demonstratio. Sed pone quòd pater per viam legati fecit maioriam in vnum filium, & alium filium hæredem vniuersalem instituit, & filium monachum forte præteriuit vel ei minus legitima reliquit: modo iste filius monachus vel quia hàs vult agere ad supplementum vult agere tam contra illum cui fuit relicta maioria quam contra hæredem vniuersaliter institutum, vt suppleatur legitima, an possit? & videtur quòd sic, imo quòd ab vtroq; repetat per text. singularem in. l. si

libertus sub conditione. §. libertus. in fine. ff. de bonis libertor. neque obstat. l. 1. C. si certum peta. quia illa procedit respectu creditorum: hic vero loquitur de supplemento legitimæ.

b ¶ *Herederos.* Et sic videtur velle ista. l. quòd onus supplementi spectet ad hæredes tantum, prout etiam vult text. in authẽ. vt cum de appel. cognos. §. cæterũ. sed Bart. in. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffici. testa. tenet, q debeat fieri tã ab hæredibus quàm à legatarijs pro rata & ibi respondet ad. d. §. cæterum, quòd non dicat simpliciter ab hæredib⁹, sed subiungit secundum alias nostras leges secundum quas debet fieri tã ab hæredibus quàm à legatarijs: vt habetur in. l. si libertus sub conditione. §. libertus. ff. de bonis libertorum. Vt hic vides. l. ista partitarum loquitur, simpliciter, videtur dicendum cum Salicet o postalios quòd cum legitima filijs debita censetur vt æs alienum, vt in dicto. §. quarta. omnes æs alienum primo ab hæreditate deducetur, secundo verò ad æris alieni si militudinem legitima filij deducetur, ex residuo vero soluentur legata detracta falcidia iure institutionis hæredi debita & per hunc modum potest dici, quòd detrahitur de vtroque: vbi vero portio remanet hæredi ita sit opulenta, quòd sufficiat ad repletionem legitimæ filij, & pro sua falcidia: tunc integra legata soluentur, & nihil eis minuetur. Et ita videtur intelligenda ista. l. partitarum.

¶ *Ley. V I.*

Qualitercunq; exhæredatus consentiat testamento, vt puta legatum recipiendo, ei vel suo iuri subiecto relictũ, vel si testamẽtũ vt procurator vel aduocatus defendat excluditur ab ista querela. h. d. Habuit ortum à. l. parentibus. C. eo. titu. & . l. penultima. & fina. ff. eod. titu.

c ¶ *Asu ſyo.* Adde. l. nihil interest. ff. eod.

d ¶ *Recibiesse.* Adde. l. supra proximam ibi, ca si la recibiesse. cum concordan. ibi allega.

e ¶ *Abogado, o personero.* Concord. cum. l. fin. ff. eod.

f ¶ *Semejante destas.* Vt in casu. l. penult. §. si hæres. ff. de inofficio. testamen. in verb. diuersum. & versic. quid ergo. & in casu. l. si proponas. §. fi. eod. titu. & in casu. l. parentibus. C. eod.

g ¶ *Querellarse.* Et in fine etiam subditur (ni deue ser oydo) & sic exhæredatus agnoscens iudicium defuncti repellitur à querela, & nihil habebit de bonis testatoris, & si petat legitimam. Nam, quod dicitur, quòd agnoscens iudicium defuncti, non præiudicat sibi in legitima, vt habetur in. l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testament. procedit. vt ibi habetur, quando filius fuit in aliquo institutus: tunc enim & si recipiat, quod fuit relictum sine aliqua protestatione, remanet sibi saltum ius legitimæ, prout nouissime post alios adducit Roderic. Suarez in repetitione. l. quoniam in prioribus, in nona ampliatione. Requiritur enim tunc specifica renuntiatio legitimæ secundum Baldum. & alios, in dict. §. & generaliter. & secundum Alexand. consilio octauo. volumi. tertio. & vide in materia elegans consilium Petri de Anchara. consilio. 152. incipit, plura sunt dubia. si verò filius fuisset exhæredatus, tunc agnoscens iudicium defuncti repellitur à querela, & etiam à iure petendi legitimam seu supplementum legitimæ, vt declarat Paul. de Castr. in. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inofficio. testamen.

¶ *Lex. V II.*

Rupto testamento per sententiam quæ trãsiuit in rem iudicatam hæredis institutio remanet nulla, & succedunt venientes ab intestato: legata tamen & libertates valida remanent. h. d.

h ¶ *Deste titulo.* Siue ex causa exhæredationis, siue ex causa præteritionis, vt supra eodem. l. prima. & in authentica. ex causa. C. de liber. præteri. & quod hic dicit, quebrantado, intellige largo modo, vt procedat etiam euacuato, seu annullato testamento ex causa præteritionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Pierde.* Adde.l Papinianus.§.fin.ff.eod.&.l.mater decedens.

b ¶ *Fijo, o nieto.* Adde.l.mater decedens.ff.eodem.

c ¶ *Segun derecho.* Non aperit quam partem, intellige ergo de ea, quam habiturus esset ab intestato, secundum opinionem Ynnerij, de qua per gl.in dicta.l.mater decedens.quam approbant ibi Albert. & Paul. de Castr. & satis hoc vult.l. ista partitarū cū rescisso testamēto, & redacto ad causam intestati, de iure debēt filij in viriles partes succedere.

d ¶ *El fijo.* In patre vide.l.n.ad fin. supra titu. primo. & qd in fratre præterito vl exhæredato turpi persona istituta? Bald. in.l. fratres.in.3.q. C. de inofficio.testamē.tenet quòd idem erit: & quòd legata conseruent Angel.verò in authen.vt cum de appella.cognos.§.fi.colla.8.& Imol. in.l.filio præterito.tenet contrarium, quia cum istæ. ll. sint correctoriæ.& solum loquantur in filij & parentibus,non debent extendi ad fratres: & sic isto casu rumpentur etiam legata.l.Papinianus.§. fin. ff. de inofficio.testamen.idem tenet Paul.de Castrin.l.si patroni.§.fi.ff. ad Trebell.vbi etiam idem tenet Alexand.colum.pen.

e ¶ *Desheredado.* Vide quæ dicto in glo.sequenti.& quid si pater, vel mater prætereat filium,quem ignorabat habere,an procedat ista.l.&.d. authentic.ex causa in hoc fuerunt contrariæ opiniones,de quibus latè vide per Alexand.in dict.authenti.ex causa.columna decima.vnde cima,& duodecima. vbi concludit æquiorem esse opinionem Barto. & aliorum tenentium,quòd tunc legata non conseruentur cum limitationibus.Angel. quas ibi refert,sed veriorem esse opinionem contrariam in puncto iuris, quæ fuit Bald.& aliorum. vide ibi latè per eum.

f ¶ *Lo quebrantasse.* Sive per querelam, sive per ius dicendi nullum, vel per bonorum possessionem contra tabul. sic etiam docto. communiter intelligunt text.in.§.sive igitur.in authen.vt cum de appella. cognos.dum loquitur de recisione,vt accipiatur diuersimode,id est, ipso iure quando a principio testamentum fuit nullum. Et de recisione per remedia rectoria, quando fuit validum,facit text.cum gloss.in.l. secunda.in.de offic.proconsu.& satis hoc probatur in.l.vndecima.titul.supra proximo.ad finem legis, verbum enim semel positum aliquando proprie,vel impropriè ponitur.gloss.in dicta.l. secunda. & sic etiam si filius in potestate prætereatur,conseruātur legata per istā legem.& per dictam authenticam ex causa,& in corpore, vnde sumitur licet Oldraldus consilio.1,8.incipit thema tale est.Durandus habens quatuor filios in prima quæstione contrarium tenuit per fundamenta, quæ ibi videbis: & tenuerunt etiam alij docto. antiqui, inter quos fuisse videtur Azo. C. de inofficioso testamento. in summa. columna penultim.versiculo. hodie autem non videtur. Et fundamentum istorum est,quia cum tunc legata non pendeant ab institutione per seipsa detecta nullitate subsistere non possunt. & quòd text. in dict.§.sive igitur dum tractat de conseruatione legatorum, non loquitur de præteritis,sed de exhæredatis, vel de emancipatis præteritis: qui laborant in rumpendo per contra tabulas, magis communis opinio tamen est in contrarium,secundum Alexand.in dicta authentica ex causa.columna decima.versi.extra gloss.est videndum, qui respondet motiuis antiquorum,& Ioan.de Imol.qui tenuerunt contra communem,& sustentat opinionem communem,ista tamen. l. partitarum videtur velle,q; tunc legata & cætera hic contenta conseruentur,quando filius fuit exhæredatus,patet expresse,cum dicit(que como quier que el fijo,o el nieto fuere desheredado). Et sic aperte videtur approbare opinionem Azo. & Oldraldi, & aliorum antiquorum nisi sustentando communem opinionem dicas, quod istud verbum,exhæredatio,large sumitur pro exclusione ab hæreditate facta tacite vel expresse,prout respondet Bartolus in.l.ggg.filio præterito.columna secunda.ff.de minist.rupt.& quia negari non potest, quin ista l.& dict.§.sive igitur.in versicu.sin autem hæc obseruata. habeant locum, quando filius fuit exhæredatus à patre sine expressione causæ, quòd tunc legata conseruentur. vt dicit gloss. in dicta authentica, ex causa.vbi late hoc probat Barto.versic.expediti sumus de contrarijs,circa verbum præteritionis.& quia.l.prima.supra isto titu. æquiparat exhæredationem perperam factam,& præteritionem, & ita est quòd exhæredatio facta sine causa,tanquam non solennis haberi debet pro præteritione paterna.l.non putauit.§. non quæuis. ff. de bonorum possess. contra tabu.ergo ista.l. &.d.§.sive igitur.habent locum in præteritione paterna,quæ vt largo modo dixi dicitur exhæredatio: & qa hoc expressū habem[2] in patre exhæredato à filio sine causa, q̄ conseruentur legata.& cætera præter exhæredatiōem in l.n.titul.7.supra eadem partita.igitur idem dicendum in filio non rite exhæredato,vel præterito,& hoc videtur tenēdum.quid autem si pater fecit testamentum,in quo filium præterijt?& neminem hæredem instituit, an habebit locum ista.l.& dict.authenti.ex causa.glo.in.l. prima.§.fi. ff.de vulga.& pupilla.vult quòd non,quamibi not.Bart. & sic quod authentica ex causa.non habeat locum,quando quis fecit testamentum,& nemo in eo fuit hæres institutus.Et idem tenet Barto. allegans dict.glo.in dict.§.sive igitur. & Alexand. post alios in dicto.§. fina.& idem si testamentum sit nullum ratione nō rectè institutionis, vt in quæstione Angel.in.l.Gallus.§.ille casus.ff.de liberis & posthu. hodie tamen per.l.ordina.titu.de los testamentos.l.prima.etiam nemine instituto,conseruantur legata & aliain testamento contenta. & sic non procedet dispositio illius glo.& cum.l.ibi dicit, quebrantasse, intelligo quo ad institutionem,vt in dicta authentica.ex causa. de qua fuit pta est,sed est pulchrum dubium, an saltem quo ad q̄ntam partem,in qua poterat institui extraneus.filio exhæredato vel prætereto, conseruabitur institutio?& videbatur quòd sic per textum in.l. filiis, §.sed si portio.ff.de legat.præstan.contra tabu.bono. pos. peti. tu dic quòd in nullo conseruabitur quo ad institutionem, quando exhæredatio non fuit rite facta.vel filius fuit præteritus, qui erat in potestate,vel si erat emancipatus,fuit præteritus sine causa,quia cum istis casibus testamentum sit nullum,vt not.gloss.in authentic. de hæredib. & falcid.§.exhæredatos.in nullo tenebit quo ad institutionem, & sic hereditas æquis portionibus veniet ad liberos, & successores ab intestato,si vero exhæredetur,filius vel prætereatur causa inserta,& sit emancipatus,est maius dubium. Cum tali casu tenebat testamentum, & opus erat remedio reciserio.Sed etiam adhuc videtur idem dicendum in isto casu,& ita probatur in dict.§.sive igitur.in principio. & in versi. sitales.nam rupto testamento quia causa non est probata, testamentum redditur nullum quo ad institutionem, & hęreditas æquis portionibus deueniet ad liberos,vt ibi habetur,& ita vult.Alexand.in.d. authentica.ex causa.colum.fina.versic.limitatur etiam ista authentica. & ad de Bald.in.l.& in epistola.C.de fideicō. dum tenet, quòd etiā si pauperes sint instituti,filio præterito, præteritus filius dicet testamentum nullum:& pauperes instituti nihil consequentur.allegat dict.authenticam ex causa.

g ¶ *Mandas.* Extende etiā in legatis relictis sub falsa demōstratione inexta.l.si non designata.C.de falsˇ.causˇ.adiect.lega.secundum Salicet. ibi licet ibi contrarium voluit Ange.& opi.Salice.approbat Alexā.in.d. authen.ex causa.col.antepe.Vtrum autem legata relicta filio præterito qui testamentum rupit,debeantur?gloss. mouit istam quæstionem. in.l.maximū vitium.C.de libe.præter.super verbo. totius substantię & ponit opiniones non se firmans.Bart.in.l.filium.§.1.ff.de legat.præstan.refert q̄ Martī.Silla.disputauit hanc quæstionē & tenuit, q̄ non debeantur ei,q impugnauit testamentum:cuius opinionem tenet ibi Bart.quē videas plenius in hoc loquentē,& idem tenentē in.d. authē. ex causa.col.9.& in prin.10.& ista opi.Bar.tenetur per Alexā. post alios q̄plures per eum relatos in.d.l.maximū vitiū. ad fi. quid etiam si vnus ex filijs esset institutus, & ab eo legatum relictū, & alij præteriti, vel exhęredati rumpant testamentum:an tale legatum debeatur ab omnibus vel solum ab instituto? vide tex.cum glol.in.l. nonnunq̄.§.1. ff.de lega.præstan. quid etiam si testator fecerit primū testamentum

validum & secundum fecit inualidum propter vitium præteritionis: vtrum hoc casu hæredes scripti in primo testamento tenebuntur præstare legata relicta in secundo? Barto.in.l.si iure.ff.de legat.3. simpliciter tenet q̄ sic volens q̄ a uthen.ex causa.etiam habeat locum in isto casu:contrarium tamen tenet Angel.in consil. 186. incipit, berta habetus ex eo q̄. d. auth. & in corpore, vnde sumitur,corrigit iura antiqua eo casu, quo rupto testamēto vadit hęreditas ad succedētes ab intestato. Ergo cū simus i correctorijs, non debet fieri extensio ad simile casum. Et istam opinionē Ange. post alios sequitur Alexan. in. d. authen.ex causa.col.fin. limitans post Bar. nisi in secūdo testamento esset clausula codicillaris, licèt in hoc contrarium etiam tenuit Bald.in.l. si filius qui in potestate,i vltimo dicto. ff. de libe.& posthu. & in dict. authen.ex causa.col.12. versi. §.quæro. & Ioan.de Imol. in cap.cum esses. de testament. quinta charta. Quid autē in donationibus causa mortis. an conseruentur similiter sicut legata? vi de Bald. quòd sic in.l.licet.ad finem.C.de pact.vide etiam Bald.in.l.secunda.colu. tertia.C.quib.res iudi.non nocet,& Barto.in dict. autentica. ex causa.columna antepenult.de substitutione pupilla.vide.l. decimā. titu. quinto.supra ead.partita.vbi etiam vide quę dixi in exemplari sub substitutione,de fideicommisso vniuersali,an conseruetur? Barto. tenet quòd sic in.l.ita tamen.§.quotiens.ff.ad trebel.post glo. ibi. & idem tenet Bald.in dicta autentica ex causa.columna decima.versicu.secūdo.oppono.& ibi dicit quod filius habebit legitimam, & reliquum vigore fideicommissi restituet,& hāc dicit communem opinionem Alexand.in dicta autentica.ex causa. columna quinta. & in dict.§. quotiens.columna quarta.dicit hāc esse magis communem opinionem.mouentur ad hoc docto.quia per dictam autentica cætera firma manent & appellatione cæterorum venit fideicommissum vniuersale,vt in dict.§.quotiens.&.l.si seruum.§.primo.ff.si quis omiss. caus.testa.& hoc videtur tenendum etiam stante ista.l. partitarum, quæ non ita large dicit de cæteris in testamento contentis,& supplet debeat in hoc per alias.l.iuris communis quibus ista noluit derogare,& bene consert ad hoc.l.vndecima.in fine.supra titu.primo ibi cum dicit(mas las mandas,e las otras cosas.) & de aliis etiam quę venient sub appellatione cæterorum.vide per Bald.in dicta autentica ex causa.columna decima.alias etiam limitationes ad istam.l. &.d. autenti.vide per Guliel.Benedict.in repetitione capituli. ray nuntius. de testament.in verbo in eodem testamento relinquens.fol.227.

a ¶ *Enel titulo.* Vide in.l.quarta.& decima.supra titu.primo.

Titulo. IX. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos.

¶ *Titulus nonus. De legatis.*

¶ *Lex prima.*

MAndas fazen los omes en sus testamētos por sus animas,o por fazer bié a algūos cō quiē hā debdo de amor,o de parentesco. E pues q̄ en los otros titulos ante deste, fablamos de los herederos, q̄ heredan todos los bienes de aquellos q̄ los establesciēren. E otrosi de los deshe redamientos q̄ se fazē a derecho,o a tuerto, contra aquellos que deuen heredar, Queremos aquí dezir de las mādas que dexa el testador de cosas señaladas en su testamento. E mostrar que cosa es manda. E quien la puede fazer. E quien non. E en que manera. E de q̄ cosas. E como se puede reuocar, o desatar. E quien la puede demandar, despues que fuere fecha. E en que tiempo. E en que lugar.

¶ *Ley. I. Que cosa es manda, e quien la puede fazer e a quien, e en que manera.*

MAnda es vna manera de donaciō [b] q̄ dexa el testador en su testamēto,o en cobdicillo a alguno por amor de Dios,o de su anima,o por fazer algo a quel a quien dexa la manda. Otra donaciō fazē a q̄ dizē en latin, donatio causa mortis,q̄ quier tāto dezir, como cosa q̄ da el testador a otro,cuydādo se morir. E deste fablamos en el titulo delas donaciōes [c]. E puede fazer tal manda,o tal donaciō todo ome q̄ ha poder de fazer testaméto,o codicillo [d]. Otrosi dezimos: q̄ a todos aq̄llos puede ser dexada manda, q̄ puedē ser establescidos por herederos [e], e quales son los que pueden esto fazer e quales non, mostramos cumplidamente en las leyes que fablā en esta razon, enel titulo delos testamentos [f], e en el titulo delos establesciemientos de los herederos [g]. Pero dezimos, que maguer acaesciesse que alguno ouiesse tal embargo enel tiempo q̄ le mādassen algo en el testamento, que estonce nō lo pudiesse auer de derecho, si enel tiempo que muriesse [h] el testador fuesse libre de aquella razon que gelo embargaua, non deue perder la manda que le fue dexada, ante la deue auer.

¶ *Ley. II. Quando muchos herederos son establescidos en el testamēto, como el vno dellos pue de auer la manda que le dexasse el testador, maguer non quisiesse ser heredero.*

MVchos herederos de so vno dexando algun ome en su testamento, si mandasse a alguno dellos señaladamente alguna cosa de mas que a los otros herederos, dezimos que este atal, maguer desamparasse la heredad del fazedor del testamento que deue auer por razon que era estable

Legatum est quędam donatio in testamēto vel codicillo relicta,&potest legari ei, qui potest hæres instituti. Ité si legatarius non sit capax tempore testamenti sufficit q̄ sit capax & liber tempore mortis testatoris.h.d.

b ¶ *De donacion.* Adde.l.legatū ff.de lega.2. & insti. de leg. in princi. vbi etiā addit ab hæte de præstanda. Quid autē si ipse testator ī vita rem legatam tradat legatario: an tūc transeat in nouam donationē & incipiat esse donatio in ter viuos? Dynus voluit, q̄ sic Rayne. quē sequitur Albe ric.in.d.l.legatum tenet contrarium, imo q̄ adhuc retineat suā naturam legati. vide ibi per Bar to. distinguentem, an soluat simpliciter vel exprimendo ex causa legati.

c ¶ *En el titulo de las donaciones.* In.l.fina.

d ¶ *Codicillo.* Adde.l.2.ff.de lega.1. &.l. tam is.ff. de donatio. cauſ. mort. prohibitus ergo testari vel codicillari nō poterit legata vel fideicommissa relinquere: vnde Cardinales qui non possunt testari, nisi de licentia Papæ secūdum consuetudinem Romanæ curiæ, vt voluit Hostien.in summa.titu.de pœniten & remiss.§.cui confitendū. versicu. cui autem debent vel episcopi de rebus ecclesiæ intuitu acquisitis, vt in.c.1.de testa.non poterūt legata nec fideicōmissa de talibus rebus relinquere, de qua materia, vide notabile consilium Soci.3. volu. consilio.91.& Soci.iunioris.consi.89.primo volu.

e ¶ *Por herederos.* Adde.§.legari.instituta.de lega.

f ¶ *En el titulo delos testamentos.* Vide in.l.13.cum sequentibus.

g ¶ *Enel titulo delos establescimientos delos herederos.* Vi. in.l.3. &.4. &.5. ff.de acqr.hære.&.l.si cognatis.ff.de reb.dub.&.l. si deportati seruo. ff.de lega.3.i.respon.&.l.nō intelligit.ff.de iur.fisci.§.3.& glo.in. d.l.si cognatis.& approbatur hic opinio illorū qui in legatis dicebant cā pacitatē spectandā in legatario tēpore mortis vt tradit Lucas de Pena in.l.i.C.de delato.lib.10.

h ¶ *Muriesse.* Adde.l.si mihi,& tibi.§.regula.ff.de lega.1.&.l.seruus eius. ff.de lega.3.i.respon.&.l.nō intelligit.ff.de iur.fisci.§.3.& glo.in. d.l.si cognatis.& approbatur hic opinio illorū qui in legatis dicebant cā pacitatē spectandā in legatario tēpore mortis vt tradit Lucas de Pena in.l.i.C.de delato.lib.10.

¶ *Lex. II.*

Pluribus hæredibus in testamento relictis si vni eorum testater singulariter aliquid legat,& is velit hæreditatem repudiare, potest, sed nihilominus legatum habebit nisi testator prohibuit legatum repudianti hæreditatem.h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

escido per heredero con los otros, non se le embarga porende q̃ nõ aya la mãda,[a] de la cosa señalada q̃ le dexo el testador, Fueras ende, si le fuesse defendido señaladamente en el testameto, q̃ non ouiesse la manda[b], si dexasse la herencia, nõ que riendo ser heredero della.

¶ Ley. III. Como el fazedor del testamento puede obligar a aquellos a quien manda algo en el que den a otri fasta en aquella quantia que les dexa.

PVede el testador mandar, e obligar en su testamento, o codicilo a aquel que estableſciere por su heredero[c], que de o pague alguna cosa a otri. Esse mismo mandamiento puede fazer todo ome a aquellos que han derecho de heredar lo suyo si muriere sin testamento.[d] Estos herederos lo deuen cumplir luego[e], que son apoderados de la herencia del finado. E aun dezimos que si el testador mandasse a alguno de aquellos, a quien el ouiesse dexado de lo suyo señaladamente, que de aquello que le mandaua, que diesse alguna cosa a otri: tenudo es delo cumplir, [f] fasta aquella quantia, [g] que montasse aquellõ que el auia dexado por manda. E non tan solamente son obligados a cumplir esto que diximos los sobredichos en esta ley: mas aun los herederos dellos[a]. Fueras ende, si el testador deseredasse su fiso menor de catorze años, e mayor de diez años e medio[b], por alguna razon derecha: e estableſciesse a otro por heredero del moço, en los bienes que le viniessen de parte de su madre, en tal manera, que si el moço muriesse ante que fuesse de edad de catorze años, este que fuesse estableſcido por heredero lo heredasse e mandasse a este a tal que de los bienes que heredasse del moço diesse alguna cosa a otro, tal mandamiento como este, non obliga al substituto[c] nin es tenudo de lo cumplir. Ca assaz abonda[d] al padre de poder desheredar su fiso e estableſcer otro por heredero en lugar del, en los bienes que el fiso gano de otra parte.

¶ Ley. IIII. Como el fazedor del testamento puede obligar a los herederos de aquellos a quien manda algo en que den a otro, fasta en aquella quantia que les dexa.

SI el testador quando estableſciesse por su heredero a alguno, dixere en su testamento assi, quien quier que sea heredero de mi heredero mando que de a Fulano tantos marauedis, o si dixesse ruego a aquel que ha de heredar lo mio, que mande a su heredero que faga, o de tal cosa[e] a otro, q̃ tal manda dezimos q̃

vi. to taz hanc glo. p̃m effectu. et declaratione de to20/

a ¶ *La manda.* Concord. cum. l. qui filiabus. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de lega. 1. eod. tit. l. filio quem pater. & cum. l. miles. §. pro parte. ff. de lega. 2. & cum. l. cum responso. C. de lega. & istud est vtile quando hæreditas est multum implicata, & hæres institutus vult potius prælegatum: quia lites execratur secundum Bald. & Ioan. de Imol. in. d. §. fin. hinc orta fuit decisio l. Tauri. 21. q̃ filius meliorat⁹ in tertio & quinto bonorum põt acceptare melioratione, & repudiare hæreditatem: & habet etiã in. l. 29. de dote & aliis donationib⁹. tũ in casu. d. l. 21. detrahitur q̃ rata æs alienũ siue melioratio facta fuerit in certa re siue in certa p̃te bonorum. & in hoc est illa. l. singularis & notanda. & bene facit. l. si quis seruum. §. fina. cũ. l. sequenti. ff. de lega. 2. & certe q̃si melioratio sit in quota bonorum, satis ratio suadet quòd meliorat⁹ pro rata teneatur ad debita. cũ bona dicantur deducto ære alieno. l. subsignatum. §. bona. ff. de verbo. signi. l. mulier bona. ff. de iur. dot, quãdo vero fuit melioratus in re certa, non militat ista ratio: & cum sit legatum rei particularis, legatarius non videbatur teneri ad debita. arg. l. a. C. si cert. peta. & bene confert, quòd not. Batto in. l. fina. ff. de vsufruct. lega. veru. quæro quid si legatur. vbi dicit, quòd si legatur tertia pars bonorum mobilium & immobilium, videtur legatum certarũ rerum: quia iura, & actiones non continet. & sic talis legatarius non debet grauari oneribus creditorum. vt in. §. si quis vna. inst. de fideicomiss. hæredi. l. si hæreditatem. §. 1. ff. manda. & in donationibus donatarius non obligatur creditorib⁹ hæreditariis. Sed hæres donatoris. l. eris. & l. si pater C. de donatio. & l. 2. C. de reuocã. his quæ in frau. credito. aliena. iunt. quod procedit nec dum in donatione rei particularis, sed etiã in donatione tertiæ vel quintæ partis bonorum prout late consuluit Decius. consil. 237. incipit. in casu proposito. & forte ratio illi⁹ decisionis fuit, quia cum omnia bona, excepta quinta parte, sint legitima filiorum, iuxta. l. huius regni, si legatarius vel donatarius partis bonorũ haberet talem partem liberam ab onere creditorum, filius fieret præiudicium in sua legitima, ex qua deberẽt solui ere creditoribus: cũ legitima intelligatur deducto ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffic. testa. Et ideo ne fiat præiudicium filiis in legitima legatarius vel donatarius tertiæ partis vel quintæ bonorum in effectu tenetur ad debita, quia debet prius detrahi omne æs alienum, vt tradit Paul. de Castr. in. d. l. si quis seruum. §. fi. sicut enim reuocantur legata propter æs alienum. vt in. l. fi. §. licentia. C. de iur. deliber. sic etiã reuocãtur propter debitum bonorũ subsidium. l. ex facto. versi. vnde scio. ff. de hæred. instit. & not. glo. in. d. l. 1. C. si cert. peta. quæ ratio ita militat, si tertium vel quintum assignetur in omnibus bonis, siue in certa re particulari. Et hæc not. pro declaratione & intellectu. d. l. Tauri & eorum, quæ tradunt Docto. in locis de quibus suprà. nã vbi cessaret istud præiudicium in legitima filiorum: si donaret vel legaretur certa res, tunc nihil detraheretur de re donata, vel legata ratione æris alieni. Sed hæres teneretur, quãdo hæreditas esset soluendo, nam si non esset soluendo, tunc procederet quod habetur in. d. l. fin. §. & si præfatam. versi. licentia. C. de iur. deliber. nõ ergo est dicendũ, quod. d. l. Taurina. corrigat. l. iuris communis. & dicta Docto. prout in hoc dixit quidã ex interpretibus dictarũ. ll. tauri, imo eius dispositio conformis est cum iure communi, & caue ne decipiaris, cum le geris dictum cõsilium Decii: cum vult quòd de donatione tertiæ vel quintæ partis bonorum non detrahatur æs alienum pro rata: sed q̃ totum onus spectet ad hæredem: quia hoc esset falsum, & contra tex. in dicta. l. si quis seruum. §. fina. cum. l. sequenti. & contra glo. ibi communiter approbatam: quæ licet loquatur in legato, idem est dicendum in donatione, cum legatum sit donatio, suprà eodem. l. 1. & quia eisdem rationibus bona intelligantur deducto ære alieno. & Barto. quem ad suum propositum allegat Decius. in dicto. §. fi. non negat imo assentit, quòd de tali legato deducendum sit æs alienum. & quando facit differentiam in legato omnium bonorum, & partis bonorum est, respectu Trebellianicę, & respectu deducendi pro rata æs alienum, vt in legato omnium bonorum, intelligatur non deducto ære alieno. Et sic vniuersaliter transeant in eum debita & credita: secus autem in legato partis bonorũ, vt tunc deducatur æs alienũ.

b ¶ *Que nõ ouiesse la manda.* Add. l. sed si nõ ff. de lega. 1. cũ ll. sequentib⁹. quas vide.

¶ *Lex. III.*

20 Possũ grauare hæredem meum ex testamento vel ab intestato aliquid alii da re & etiã legatariũ vsq; ad legati valorẽ. sed si filiũ maiorem decem annorum cũ dimidio exhæredo ei dato substituto pupillariter non possum substitutum in aliquo dando grauare. I. ẽ hæres hæredis vel legatarii tenetur sicut is cui successit. hoc dicit.

c ¶ *Su heredero.* Adde. l. primam. §. sciendum. & l. si ita fuerit. ff. de lega. tertio. & inst. de lega. in prin.

d ¶ *Sin testamento.* Adde dictã. l. si non fuerit. & l. si quis. & l. consiciuntus. in prin. ff. de iur. codicillo. a filio tamen præterito licet suus hæres erit, fideicommissum relinqui non potest. l. ex filio. & ibi vi. Bart. ff. de lega. tertio. l. quidam. C. de fideicommiss. dicebat tamen Bal. in l. prima. C. de bono. posse. contra tabu. in secunda oppo. quòd si testator grauat præteritum sub conditione, si hereditas ad eum peruenit, quòd valet: secus si eum non putat successurum, & tamen grauat. arg. l. sed si sic. ff. de lega. 3. quod dictum videtur contra. d. l. ex filio. & idem Bal. contrarium ibi voluit, quia ex quo præteritus nominatim est grauatus, non tenet legatum, neq; conseruare per auctẽ. ex causa. & l. fina. suprà titu. primo. Si tamen generaliter grauat rem venientes ab intestato, vt puta, si apposuit clausulã codicillarẽ, tunc præterito succedente, valeret etiam legatum. Et idem vult Angel. in dicta. l. prima.

c ¶ *Cumplirluego.* Nam hæreditatis aditio moram legati quidem petitioni facit licet cessioni diei non. l. hæredis. ff. quando dies lega. ced. & rei legatę vere dominium transit a b adita hæreditate, & quæ rei legatæ accedunt. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de lega. primo. & ibi vide per Bar. quid de fructibus & accessionibus rei legatæ ante aditam hæreditatem. & vide etiam in materia Barto. late in. l. in fideicõmissaria. in prin. ff. ad Trebellia. & l. si quis bonorum. & ibi Bartol. Ang. & Imol. ff. de legatis primo. & Barto. & Imol. in. l. seruo legato. in prin. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. grege. ff. de lega. primo. & in. l. fin. §. sed quia. C. communia de lega.

f ¶ *Tenudo de cumplir.* Adde dictam. l. primam. §. sciendum. ff. de lega. tertio. & l. ab eo. C. de fideicom.

g ¶ *Fasta aquella quantia* Adde. l. 6. j. eo. nam in eo quòd excedit non tenet grauamen, vt in dicta. l. ab eo. & in. l. cum quis vxori. §. primo. ff. de dot. prælega. & l. fœta. §. fi Titius. ff. ad Trebell. quid autẽ de fructibus, quos habuitan etiam in illis posit grauari? videtur quòd sic vt in dicto. §. primo. & ibi vide Bar. hoc intelligentem, quando constaret hoc fuisse de mente testatoris, alias secus. vt in. l. q̃d his verbis. in prin. ff. de lega. tertio. & adde. l. filius familias. §. apud Marcellum. ff. de legatis primo. & l. stichus. §. titia. ff. de alienẽ. & cibar. lega. & text. nota. vbi vide glo. fi. & ibi Paul. de castr. in. l. quod de bonis. §. quòd annus. ff. ad leg. falci. & ad istam. l. adde etiam. l. Imperator. §. fi centũ. ff. de lega. secundo. vbi ponit regulam, quòd oneratus in quantitate non potest vltra grauari, quam sit quantitas & eius vsuræ. & l. si cui. ff. de fideicommiss. liberta. & eodẽ titulo. l. generaliter. §. fi quis alienum. vbi bonus tex. & l. si debitor. in prin. & in. §. in fideicommissaria. & in istis. ll. habeſ vna limitatio in ista materia, vt procedat, quãdo quantitas cum quantitate compensatur. secus si cum specie propria. veluti si pecunia accepta, rogatus sit seruum proprium manumittere, vel rem propriam quanquã maioris pretii restituere: nã legato peepto, tenef: & si plus res sua vel seruꝰ valeat. vt. j. eo. l. 6. & in. d. §. fi centũ. & in dictis legibus. ff. de fideicõmiss. liber. & idem dicẽdum est si legaret speciem propriam animo compensandi cum debito, quod legatario debebat: nam legato percepto, non poterit legatarius dicere, quòd species sibi legata valet minus, quãm quantitas sibi debita: & quòd ideo petit residuum. gloss. nota. in. l. creditorem. ff. de legat. 2. quæ adhoc allegat. d. §. fi centum. & illam gloss. dicit ibi singulariter notandam Rapha. Cuma. & Ioan. de Imol. dicit eam mentẽ tenendã. cũ qua secundũ eum transeunt Dinus & Bart. idem tamen Ioan. de Imol. sub dubio forte dicit, quòd dict. glo. videtur contra. l. ciuitatibus. §. fi. ff. de legatis. 1. cum ibi nota. Pau. de Castr. in. l. cũ abynno. ff. de lega. secũdo. & in. l. si cõpẽsandi. C. de hæredib. instituendis. distinguit, quòd aut testator legat aliquid animo compensandi & plus non dicit, & tunc dato, quòd legatarius legatum agnoscat non tenetur compensare, nisi pro rata valoris rei legatæ. l. penulti. §. fina. ff. de alimentis & cibar. legatis. Aut adiecit testator quòd nihil amplius petere possit: & tunc si agnoscat legatum creditor nihil amplius petere poterit, dato quòd legatum minus valeat, quàm sit debitum. & cum hoc dicto Paul. videtur transire Alexand. consilio. 132. incipit viso instrumento diuisionis. secundo volum. Cõsiderãda sunt verba, quibus debitor legat speciem animo compẽsandi cum quantitate: nam si diceret, lego pro debito, seu loco debiti, satis apparet quod prohibeat, ne plus petat. vide in hoc quod tradit Salice. in. l. fi C. de his quæ sub mod. legat.

a ¶ *Los herederos dellos.* Dupliciter potest hæc litera intelligi, vel q̃ hæres hæredis teneatur ad legata, sicut etiam ipse hæres, quia hæres hæredis testatoris est hæres. l. si quis filium. §. fi. ff. de acquirend. hæredi. l. fina. C. de codicil. vel quòd etiam ab hærede hæredis vel legatarii possit legari, vel fideicommitti. l. si fuerit. §. primo. cum. l. sequenti. ff. de legatis tertio. & in hunc sensum loquutus est Azo. C. eod. in summa ad fin. prima col. cuius dicta prosequitur ista lex.

b ¶ *Diez anos e medio.* Nam ante istam ætatem non posset committere causam ingratitudinis, vt habetur suprà titulo septimo. in. l. secunda. & not. glo. in. §. non solum. instituta. de pupillari substitu.

c ¶ *Substituto.* Concordat cum. l. ab exhæredati substituto. ff. de legatis tertio. & cum. l. cum quidam. C. de lega. & aduerte, quia ista. l. non ex primit, an hoc procedat, & si pater filio exhæredato aliquid legauerit, vt neque respectu talis legati substitutus exhæredati possit grauari. quod tamen clare exprimit dict. l. cum quidam. & l. qui fundum §. qui filios. ff. ad legem falcidiam. quæ extensio ita fuit mirabilis doctoribus scribentibus in dictis legibus, quòd neque ipsi neque glos. senserunt dare rationem illius dispositionis, & merito. Cum illa dispositio aduersari videtur iuribus disponentibus, quòd quando pater filio exhæredato legat, potest eum grauare ratione talis legati. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & pupilla. & l. ab eo. C. de fideicõmiss. si ergo potest legare ab exhæredato, multo fortius ab eius substituto. l. si fuerit. §. primo. ff. de legatis tertio. & suprà in ista. l. hoc satis colligitur. ex quo forte videretur dicendum, quòd cum talis extensio careat ratione, & ista. l. partitarum illam hic non exprimat, q̃ non sit seruanda, in his regnis talis dispositio tanquãm ratione carens & non approbata istis. ll. partitarum. in contrarium tamen videtur, quia ista. l. sumpta est à dictis Azo. C. de legat. in summa. ad fin. prima columna. nam cum tractat, a quo possit legari, subiungit. Item ab hærede hæredis mei, & ab hærede legatarii mei. vt. ff. de legat. tertio. l. si fuerit. §. primo. nisi in casu quando filium impuberem exhæredauit, & eidem substituit, item ei legatum reliquit: nam licèt exhæredatum, cui reliqui legatum, possum onerare: non tamen onero substitutum eius, vt infra eodem. l. cum quidam. hæc sunt verba Azo. & sic ista. l. cum posuerit dictam regulam, quod ab hærede hæredis, vel legatarij possum legare, excipit istum casum. & licèt non exprimat quando datũ fuit legatum exhæredato, satis hoc videtur includere, cum istum casum ponat, p̃ fallentia regulæ, quia aliàs nõ esset casus fallentiæ in casu, quo ab hærede legatarij legaretur, & cum. l. ista nõ reprobet talẽ dispositionem iuris communis, neque hoc dicat, videtur velle quòd illud remaneat: nam si aliud voluisset, expressisset: aut fecit in casu. l. nonæ. titul. 14. infra eod. partita. & limita istam. l. dupliciter. Primo per text. in. d. l. qui fundum. §. qui filios. Secundo per text. in. l. in ratione, la primera. §. fi. ff. ad legem falcid. secundum Baldum. Angelum, & Alexandrum in dicta. l. cum quidam. vbi etiam Iason adducit aliam limitationem, quæ secundum eum fuit Ioan. Fab. in. §. non solum. instituta, de pupill. substitu. quando filius fuit exhæredatus bona mente, & ad prouisionem filii, vt tunc possit legari etiam ab eius substituto in relictis sibi quod Ioan. Fab. non dicit, sed Ange. de Are. hoc infert attenta ratione. d. l. cũ quidam, quæ fuit in exhæredatis odinm. & licèt Iason. ibi dubitet de hoc dicto ex eo, quia ratio iniuriæ exhæredationis non videtur bona ratio, nam cum filius exhæredatus sit ille: qui immediate patitur iniuriam exhæredationis, ipse est à quo non deberet possè legari attenta iniuria exhęredationis, non ab eius substituto, qui nulla in iniria afficitur. tamen dictum Ange. videtur sustentabile, ex quo. l. ista partitarum approbare videtur dictam rationem, vt dicam in glossa sequenti.

d ¶ *Abonda al padre.* In istis verbis, quæ hic ponuntur, videtur approbari illa ratio, q̃ dispositio. d. l. cũ quidam. & d. §. qui filios. & qui fundum. ff. ad. l. falcid. sit in odium exhæredantis: quæ fuit opinio Azo. quam ibi ponit glo. quæ secundum Alex. ibi est magis cõis. Et certe ratio ista applicata ad casum hui⁹. l. in qua nihil ex primitur de lega to facto filio exhæredato, satis concludit, q̃ verò legatũ est relictum non solũ non cõcludit, imo auget difficultatẽ, quia si hoc est in odiũ exhæredantis, à fortiori nõ deberet valere fideicõmissum ab ipso ex hęredato, quã si fieret ab eius substituto, vt dixi in glo. precedenti.

¶ *Lex. IIII.*

30 Possum meum hęredẽ vel legatariũ grauare vt heredi suo quid dare vel facere mandet, sed si dico, mãdo quòd si talis fuerit hęres mei hæredis det tali tantum non valet, quia non iudicio meo est hęres, & quia quem non honoro, onerare non queo. h. d.

e ¶ *O de tal cosa.* Et dato quòd ipse hæres rogatus à testatore nõ roget hæredem suum, vt det vel faciat, debetur fideicommissum, vt ista. l. vult & etiam. ff. de legatis tertio. l. si fuerit. §. si quis. & ibi not. Bald. & facit ad quæstionem. vt si condens maioratum grauet successorem, vt etiam ipse talem rem, vel quantitatem ponat in maioratu, quòd licèt ipse successor non ponat haberi debeat pro apposita: ex quo eius, vt ponat. quod videtur intelligendum, iuxta ea quæ dixi suprà in. l. proxima. in glo. super verbo, fasta aquella quantia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vale. E es tenudo de la cumplir aquel que heredare los bienes del heredero del testador. Mas si en el establescimiento del heredero dixesse el testador: mando que fulano sea mi heredero. E si acaeciesse que fulano, no brandolo lenadamente heredare los bienes deste mi heredero quando muriere, mando que de tal cosa, o tantos marauedis a tal ome dezimos que tal mãda non vale[a], nin es tenudo aquel aquien nombro de la pagar. E esto es porque este atal, non es heredero del otro por juyzio del testador mas por auentura[b], e porende aquel nó es obligado de pagar tal manda. Ca ningund ome non puede obligar a otro, q̃ de alguna cosa por el, si non le ouiere el dado a algo[c] de lo suyo.

¶ *Ley. V. Porque razon el heredero non es tenudo de pagar las mandas, que el Señor de la herencia ouiere dexadas.*

DIximos[d], é las leyes ante desta q̃ todo heredero es tenudo de cũplir las mãdas, de aql cuyos bienes hereda, quier los herede por razõ de testamẽto, o sin testamento. Pero casos y a, é q̃ nó seria assi. E esto seria como si algund ome q̃ nó fiziesse testamento dixesse assi ante testigos: a fulano[e], que es mi pariente mas propinco, q̃ ha derecho de heredar lo mio, mando le q̃ de tantos marauedis, a tal ome. ca si este atal, nó q̃ lle fer heredero, de los bienes de aql q̃ le esto mãdaua, e lo ẽtrasse otro q̃ fuese mas cercano pariẽte despues de l[f], nó seria obligado este postrimero heredero de pagar tales mãdas: como quier q̃ lo fuera el primero, aquiẽ el auia nõbrado si ouiere recebido la heredad. Mas si este[g] q̃ tomo la herencia del muerto, era en egual grado de parẽtesco q̃ el otro q̃ la de fecha: este õce dezimos, q̃ es tenudo [h] de cũplir la mãda sobredicha, tãbien como lo fuera el otro si ouiesse tomado la heredad el heredero.

Otrosi dezimos, que si el señor franqueasse por su siervo, e non le diesse ninguna cosa de sus bienes, que por razon del aforramiento [h], non lo puede l agraviar mandando le que de alguna cosa a otro en razon de manda. E aun dezimos, que si algund omerogasse a otro, q̃ aforrasse su siervo dexando le en su testamento alguna cosa de lo suyo, porque lo fiziesse, si despues desto recibiesse el señor del siervo, aquello que le auia mandado, maguer el siervo valiesse mucho mas que aquello que auia recebido tenudo es de aforrarlo [i]: porque semeja [k], q̃ pues que lo recibio q̃ se tuuo por pagado dello. Pero si tal siervo fuesse ageno [l], e valiesse mas que aquello que le dieron, de guisa que el señor non lo quisiesse dar por tanto: estonce aquel a quiẽ rogaron que lo aforrasse, nó es tenudo de dar por el: mas de aquello q̃ recibio. E si por este precio non lo puede auer deue lo guardar e trabajarse [m] todavia, de lo auer por aql precio, si pudiere: ca tales cosas son q̃ nó puede ome acabar en vn dia q̃ las acaba en otro. Mas si algũ testador dexasse marauedis ciertos ẽ su testamẽto a algund ome, e mandasse a aquel aquiẽ los dexo, que diesse a otro mas de aquello que el le auia dexado, dezimos q̃ este atal nõ es tenudo de pagar ninguna cosa, de mas de aquella quantia que recibio, maguer ouiesse recebido [n] aquello que el testador le mando.

¶ *Ley. VII. Como el heredero deue caber el ruego del testador, mandandole dar a otro fasta en aquella quantia que recibio del.*

a ¶ *Nõ vale.* Adde. l. sed & si sic. ff. de lega. 3. & sic habes, quòd nominatim à persona non honorata, non potest relinqui fideicommissum: licet postea à casu fortunæ ille succedat præter iudicium testatoris. ex quo infert Bal. in. d. l. sed & sic. quam legit sub. l. si fuerit. §. si quòd si testator dicat instituo filium meum hæredem, & si decesserit cum filia hærede, rogo quòd illa filia det cẽtũ. quòd nõ tenet istud fideicommissum, debet ergo secundum eam verba grauaminis dirigere in ipsum filium institutũ hoc modo. si decesserit cũ filia hærede, rogo ipsum filium instituti, quod det cẽtum. quod dicit multum esse aduertendũ in forma grauaminis. quod dictum vel est corruptum in meo libro, vel non videt esse verum. nam ex quo ego possum legare, & fideicommittere ab hærede hæredis mei, vt suprà. l. proxima. & in dicta. l. si fuerit. §. 1. talis filia hæres potuit sic grauari. quãdo vero non adiceretur, cum filia hærede: sed tantum, cum filia, tunc procedere posset dictum Bald. & in materia maioriæ multum debet attendi ad formam grauaminis, & fideicommissi iuxta ea quæ not. Bart. in dicta. l. sed & si sic. & in. l. centurio. col. 12. versi. quæro vlteri[o]. ff. de vulg. & papil. & quia est dubia illa decisio Barto. vide late per Alexã. cons. 105. primo vol. & cons. 185. secũdi volu. & Corne. cõs. 184. versi. & licet Bar. & 3. volu. consi. 24. & Decum. con. 27. dicentẽ, quòd in illo puncto communis opinio est contra Bart. & idem dicit. consi. 421. Paulus tamen in consi. 3. primo volu. consuluit secundum illam doctrinam Bart. & Alexan. licet se fundet ex aliis etiã mediis. consi. 64. quinto volu. vbi refert Raph. dicentem opinionem Bar. esse cõmunem. sunt etiam cõsideranda verba fideicommissi, an grauamen videlicet sit scriptum in rem, & sic hæreditas sit grauata vel ne: nam tale grauamen in rem scriptum afficit rem ad quẽcunq; vadat: vt in eleganti quæstione tradit Bald. in d. prælibus. col. pen. versi. extra quæritur. C. de impube. & aliis substi. & bene facit. l. plane. l. a. 2. §. qui rogatus. in. fi. ff. de lega. primo. quod quãdo ab initio fideicommissum est vtile: quia est impositũ ei, cui potuit imponi: licet alii acquirat hæreditas facto illius, cui erat impositum: non ideo expirat one oris impositio. argu. l. à patre. ff. de lega. tertio. & l. si alien[a]. ff. de legat. secundo. & not. Alberic. post Din. in dicta. l. sed & si sic. & aduerte q̃ quando aliquid est relictum alicui ad certum tempus: & post illud tempus alii, videtur grauari primus legatarius: licet verba grauaminis ad eum non referantur. l. codicillis. in prin. & ibi Barto. ff. de vsu fruct. lega.

b ¶ *Por auentura.* Sic & aliàs. not. glo. quòd non proficit fieri fato. in. l. 2. ff. de condit. & demõstra. & tradit glo. in capitulo rem. ttũtur. §. hinc notandum. super parte non nisi. 23. quæstio. 5. & ignoranter præsentans bannitum non gaudet præmio statuti. l. si is qui. versi. quòd si ser tuus. & ibi Barto. ff. de acquir. rer. domi. & in. l. genero. ff. de his qui notant infa. & per Bald. in. l. si quis hæredem. C. de institu. & substi. vide tamen in hoc, quod de interficiente exbannitum, etiam si ignoret bannitum. notat Barto. per tex. ibi. in. l. inter omnes. §. recte. versi. vltimo hunc. §. alie go. ff. de furt. & adde de eo, qui in veritate est tutor. & delegatus, sed ipse non scit, an teneat sententia. Bar. in. l. multum. ff. de condit. & demonst. & Nicho. de Neapo. in. l. quæro. ff. de eo q̃ pro tuto. & de pœnis contumaciæ punitiuo, an valeat, quando iudex non constitit de contumacia? Barto. tenet quòd nõ, quia ignorat fundamentum sui processus. vide per eum in dicta. l. multũ interest. & in. l. si finita. §. Iulian[o]. ff. de dãno infect. per Abb. in capitul. quoniam cõtra falsam. col. 6. de proba. & an in cõtractibus oporteat conditionem potestatiuam impleri ex q̃ polito[r] vi. l. quòd non in l. cum filiusfamilias. in. §. in hac. in princ. ff. de verborũ obligationib.

c ¶ *El dado alguo.* vide supra in l. proxima.

d ¶ *Diximos.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. secũda. versi. licet autem dixerim.

e ¶ *Fulano.* Hic ponitur casus. l. 1. §. fi. ff. de lega. 3.

f ¶ *Despues del.* Idest qui erat in gradu sequẽti. Et sic collige. pront not. glo. in. l. si Titio & mẽuio. §. Iulianus. & ibi not. Bald. ff. de lega. 2. q̃ abintestato ille demum videtur venire ex tacita voluntate defuncti, qui est proximior tempore mortis: nõ ille qui est vlterior in gradu. Adde tũ secundũ Bal. q̃d notat in. l. 1. §. vel maxime. ff. de collat. bono.

g ¶ *Mas si este.* Hic ponitur casus. l. si Titio & Mẽuio. §. Iulian[o]. ff. de legat. secundo. & approbatur hic secunda positio. glo. quæ fuit Azo. quam etiam tenuit Dinus. & Alberic. ibi.

h ¶ *Tenudo* Videbatur dicendum contrarium, ex quo legatum nominatim fuit relictũ nomine, p̃prio ab eo, qui repudiauit: vnde potuo hereditatis eius sine onere transire debebat ad cohæredes abintestato. vt in. l. Cellus. §. q̃d alicu[i]. ff. de lega. 2. & ita tenet Bart. in. d. §. Iulianus. & etiam Ioa. de Imo. & est cõis opinio, prout attestatur ibi Paul. de Cast. & idem Paul. in. l. licet Imperator. ff. de lega. 1. vnde dicendũ est, q̃ ista. l. sit ex pressa cõtra illam cõmunẽ opinionẽ: & q̃ approbet hic opinio Azo. de qua p glo. in. d. §. q̃ alicuius, scilicet q̃ ille. §. continetur: si intelligat in hæreditate caduca vel quasi caduca. p̃ rescriptũ Seueri, de quo fit mẽtio in. l. si Titio & Mæuio. §. Iulianus. ff. de legat. secundo. & in. l. non iustam. C. ad Trebell. quam opinionem Azo. tenet Paul. de Cast. in. d. l. licet Imperator. & in. d. §. q̃ alicui. & sic attenta dispositione huius. l. est dicendum, q̃ vbi aliquis est institutus vel nominat[e] de his, q̃ succedũt abintestato: & si legata nõ stantium & p̃prio nõe fuerint relicta à tali hærede instituto, vel abintestato succedenti: licet de rigore verborũ nõ debeant à substituto vel alio succedente abintestato, & si sit in pari gradu cũ eo, à quo est legatũ vt in. d. §. q̃ alicuius. tũ ex rescripto dicti Imperatoris, qui fuit interpretatus contarium de æquitate, & ex cõiecturata mente defuncti debent, vt in. d. §. Iulianus. quã æquitatẽ ampleclit ista. l. partitarũ. & istã opinionẽ, vt dixi, vt p̃cedat etiam de iure cõmuni, late cõprobat Paul. in. d. l. licet Imperator. vbi etiã aliter respondet ad. d. §. quòd alicuius. vt procedat quando legata non habuerunt originem in persona nominatim grauati: quia non erat in rerum natura tempore

grauaminis: q̃ in casu huius. l. cessat cum hic viuebat, sed repudiauit hereditatem. vide plenè per Alex. in. d. l. licet imperator. col. 2. & 3. vbi refert Rapha. & Christofor. de Cast. idem tenentes cum paul. & dicit vtrãq; opinionẽ esse sustentabilẽ. Sed q̃ nõ sit recedendũ à communi opinione, tenet ergo mentẽ istam. l. partitarũ, quæ decidit istud dubium contradictã cõmunẽ opinionem.

a ¶ *Dezimos.* Cõcord. eum. d. l. 2. §. fin. ver. sed & si à patrono ff. de legat. 3.

b ¶ *Fuos.* Vide in l. 10. titul. 22. 4. partit. vbi etiã ponit d̃ fratre.

c ¶ *Heredar.* vid. in dict. l. 10. & l. §. sed nostra. insti. de succe. liberto.

¶ *Lex VI.*

Legato seruo vt statim legatarius eũ manumittat non potest legatario huius prætextu aliquod onus imponi: secus si post tẽpus est manumittẽdus: tunc potest apponi eius consiederato seruitij commodo nec etiam seruu in testamẽto manumisso, cui nil aliud relinquitur potest onus imponi: sed legatari[o] rogat[o] seruũ suũ manumittere, si legatũ recepit, etiã si minus valet: tenetur: sed si est alienus, nõ tenetur pro eo plusquã recepit, dare. Item legatarius quãtitatis non potest in maiori quãtitate granari. h. d.

d ¶ *Dezimos.* Prosequitur dicta Azo. C. eo. in summa. col. 2. versi. si tamen seruum tibi legauero.

e ¶ *Nin es tenudo.* Concor. cum. l. plane si filium. §. fi. ff. de legat. nam nõ est locupletior qui libertum habet, vt ibi per glossã. his enim demum pecuniam ex causa fideicommissi præstare cogendus est, qui aliquid eiusdem generis vel simile ex testamento consequitur. verba sunt illius. l. quæ regula secundum Bal. ibi non ita bene alibi reperitur. Ioan. de Imol. Paul. etiam de Cast. ibi notat, q̃ ex iure patronatus non dicitur quis locupletior vt propter ipsum possit pecuniariter grauari. Adde q̃d nota. in. l. naturalis. §. fi. ff. de præscrip. verb.

f ¶ *Fasta algund tiempo.* Concord. cum. l. si mulier. §. iulianus. ff. de legat. 3.

g ¶ *Fasta aquella quantia.* Adde. l. tertiam. supra eod.

h ¶ *Por razon del aforramento.* Adde dict. l. plane si filium. §. fi. ff. de lega. 3. cum enim libertas sit res inextimabilis, non potest grauari onere pecuniario vel extimabili: & ex hoc allegatur illa. l. q̃ finiti ad infinitũ nulla est proportio secundum Bald. & Paul. ibi.

i ¶ *Deferralle.* Cõcor. cũ. l. si legatario. & cũ. l. g̃naliter. §. si qs alienũ. ff. de fideicõ. liberta. & l. si debitor. in prin. & §. in fideicõmissaria. eod. tit.

k ¶ *Porque semeja.* Adde. l. imperator. §. cẽtum. ff. de leg. 2. & in. l. sed si nõ seruus. ff. ad leg. Falci. & dixi supra eod. in. l. 3. & facit hoc secundũ Bal. in dict. l. imperator. §. si centũ. q̃ dãnatus in testamento vendere rem nõ possit intẽtare remediũ. l. 2. C. de rescinden. venditio. quod l. no. ibi intelligit, & limitat quando esset à testatore designatum pretium certũ. vid. ibi per eũ. & *Agens.* adde. l. si cui. & l. generaliter. §. si quis alienũ. ff. de fideicõmiss. liberta.

l ¶ *Trabaja se.* Adde. l. deberi. C. de fideicõmiss. liber. vbi ponitur etiã ista ratio. quã hic ponit ista l. q̃ potest induci, vt grauatus per fideicõmissum, vt emat talem rẽ & ponat eam in maioria, q̃ licet dominus rei ab eo requisitus vt vẽdat, nolit venderei & ita respondeat, q̃ propter hoc nõ liberatur grauat[o] sed teneat ad tale grauamen si in posterum res talis possit haberi, vt ponatur in maioria. vide & per Bald. in. d. l. de beri, vbi hoc ĩducit ad alia, q̃ sunt notanda, nec; obstabit. l. pater filiũ. §. tusculanus. ff. de leg. 3. quia ibi defuit spes possibilitatis adimplẽdi iussa defuncti, ppter dissolutionẽ collegij.

m ¶ *Trabajarse.* Adde. l. deberi. C. de fideicõmiss. liber. vbi ponitur etiã ista ratio. quã hic ponit ista l. q̃ potest induci, vt grauatus per fideicõmissum, vt emat talem rẽ & ponat eam in maioria, q̃ licet dominus rei ab eo requisitus vt vẽdat, nolit venderei & ita respondeat, q̃ propter hoc nõ liberatur grauat[o] sed teneat ad tale grauamen si in posterum res talis possit haberi, vt ponatur in maioria. vide & per Bald. in. d. l. de beri, vbi hoc ĩducit ad alia, q̃ sunt notanda, nec; obstabit. l. pater filiũ. §. tusculanus. ff. de leg. 3. quia ibi defuit spes possibilitatis adimplẽdi iussa defuncti, ppter dissolutionẽ collegij.

n ¶ *Maguer ouiesse recebido.* Nota hæc verba, & adde quæ habentur supra eo. l. 3. an autem posset deducere sumptus, quos fecit in consequendo legatum? videtur, q̃ sic argu. l. si legatarius. ff. de legat. 3. an autem filia possit grauari in dote recepta, vt eam restituat. vid. l. si. §. fideicommissis. alias incipit filiæ. ff. de legat. 2. Et quod ibi dicit Barto. & Bald. in. l. cum virum. C. de fideicommiss.

¶ *Lex. VII.*

Si quis ab intestato moriturus dicat coram testib[us] q̃ Titius qui est ei ab intestato successurus de. p. c. aureos: si ille non fit esse hæres aljus vlteriores gradus succedens nõ tenetur soluere fec[i] si fit eiusdem gradus idem dicendum est de liberto. hoc dicit.

Possum rogare illum, quem cum filio meo institui hæredem, vt filium meum cum suis instituat: & tenetur quatenus ei accedit cum fructibus inde perceptis. Item legatarius certæ rei rogatus eam alij restituere, tenetur si eam habet: alias ad cessandum ab onerem tenetur substituto: & si plusquam res illa ei relinquitur, & habeat, & sua culpa res restituenda perditur vel negligentia in petendo imputetur tenebitur substituto, sed si aliud ei legatum non fuit, non tenetur nisi de dolo. hoc dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Que establezcas.* Potest enim quis grauari, vt aliquem hæredem instituat: vt hic, & in. l. imperator. §. cum quidam. ff. de legat. 2. de quo. l. ista sumpta est.

b ¶ *Dezimos.* Concordat cum. l. imperator. in princip. de lega. 2. & cum. l. si legatarius. ff. de legatis tertio.

c ¶ *Por su culpa.* Concord. cum l. si seruus legatus. §. cũ quid. ff. de legat. 1. & intellige ḋ culpa leui, quia est ad similitudinem contractus: vt ibi habetur. & tenet ibi Albericus habes ergo. hic. & in. d. §. cũ qd. de qua culpa teneat legatarius fideicommissario: de qua autẽ teneat hæres legatarijs, & fideicõmissarijs, dic vt in. l. cum res. §. culpa. ff. eodẽ. de qua verò teneatur executor legatarijs, vide per Bald. in. d. §. cũ qd. vbi cõcludit, q̃ si erat mixtus executor, vt quia aliqd commodũ sibi remanebat ex testamento, tunc teneat etiam de leui culpa: si autẽ sit merus executor, vt quia nullum commodum habebat ex testa stamẽto, & q̃ tunc solum teneatur de dolo & lata culpa. per illum text. iuncta. l. q̃ nerua. ff. de posit. & facit ista. l. vt possessor maioricatus teneatur ipse & eius hæredes ad restitutionẽ damnorũ, quæ culpa sua euenerũt in rebus maioriæ. Sic etiã prælatus tenetur restituere ecclesiæ omne damnũ quod cõtigit propter eius negligentiam. glo. in authen. idẽ de nestorianis. C. de hæretic. Et not. Ioan. de Plat. per tex. ibi in. l. vnica. C. de colo. illitici. lib. 11. in fi. Adde etiã de prælato dimittẽte per negligentiã rem ecclesię præscribi. gl. in. c. placuit. el segundo. 16. q. 3. & Abb. in. c. ex præsentiũ. de pigno. in. 3. notabi. & in. c. 2. de dona. & in. c. 1. col. 3. de in integ. restitu. & per Franci. Balb. in tractatu præscriptio. charta. 43. col. 2. & dicebat glo. in. c. sæpe fit. 12. qõ. 2. clericum posse priuari ecclesia, si negligit agros vel alias vtilitates ecclesiæ. An autem compensetur tale damnũ illatum in rebus maioriæ, vel ecclesiæ cum lucro siue melioramẽtis in alia re factis? vide quæ notantur in. l. si negotia. ff. de negot. gest.

d ¶ *Engaño.* Vel lata culpa, quia est ad similitudinem contractuum bonæ fidei, vt in. d. § cum quid. & l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda.

¶ *Lex. V 111.*

✠ Seruo hæredis non potest purè legari, sed ad diem, vel sub conditione sic: & si liber fuerit cũ cesserit dies legati, habebit illud: sed si seruo instituto eius domino quid legetur: & ante additionem efficiatur liber, habebit dominus legatum, & seruus hæreditatem. h. d.

e ¶ *Al sieruo del heredero.* Idem dic si legetur seruo testatoris. vt in. l. seruis. C. de lega. & idẽ dicendũ in monacho & monasterio, vel econtra: sicut hic dicitur de seruo, & hærede lo. Fab. in. §. an seruo. in fi. inst. ḋ legat. sed an ad alimẽta valeat relictum ꝓprio seruo? vide. l. seruos. & ibi Bart. ff. de aliment. & cibar. lega. & an à patre possit legari filio? vide in. l. filiã. ff. de aur. & arg. lega. & in l. vbi purè. in princip. ff. ad Trebel. & in. l. cum filio. vbi per Bart. ff. de lega. 1. vbi Bart. vult q̃ si pater ad quem peruenit hæreditas, mediante filio, grauetur restituere hæreditatẽ filio, q̃ censeſ rogatus restituere post mortem patris nõ ante allegat. l. epistolã. §. 1. ff. ad Trebellia. vbi etiam Paul. de Castro refert. licet si pater esset institutus & grauatus restituere, videretur grauatus pure. Et sic non valeret de iure degestorum. per §. an seruo, instituta. de leg. de quo ista, l. sumpta est, nisi apposuerit verba, per quę voluerit differre in tempus, quo esset effectus sui iuris. de iure vero nouo tanquam aduentitia quo ad proprietatem filio quærerentur, & sic valeret grauamen, vt etiam vult Ioan. Fab. in. d. §. an seruo.

f ¶ *Mas si el sieruo.* Ratione diuersitatis inter istum & primum casum ponit tex. in dicto. §. an seruo. quia in casu isto hæreditas delata seruo est separata à legato mihi facto, quod non est q̃n seruo meo est legatum à me instituto: quia legatum non separatur ab hæreditate. Et ibi declarat Angel. scilicet q̃ quando dominus est hæres institutus & legatum eius seruo, hæreditas & legatum pendẽt à sola voluntate domini: quando vero institutus est seruus, tunc non pendet à sola voluntate domini: quia etiam concurrere debet voluntas serui in adeundo vt in. l. cũ proponas. C. de hæredi. instit.

¶ *Lex. IX.*

✠ Si legatur Titio, & sunt duo Titij: nec de quo sensit testator apparet, non valet legatum propter incertitudinem: sed vbi de persona cõstat, error nominis vel pronominis non nocet. hoc dicit.

g ¶ *Des amigos.* Concor. cum. l. si quis seruum. §. si inter. ff. de legatis. 2. &

Titulo. IX. 59

cũ. l. si fuerit. ff. de reb. dub. & exponit Albericus in. d. §. si inter. quando erant amici testatoris pari amicitia. bonus text. licet ipse non alleget in. d. l. si fuerit. vbi expresse not. Socinus q̃ debet maiori amicitia conuincto: licet postea arguit in contrariũ. q̃. d. §. si inter. indistincte loquatur, & non bene se firmat: secus vero si vnus non est amicus, alter hic: cum propter meritũ & amicitiam legẽs. l. neque adiecit. ff. ꝓ soc. & bene confert qđ not. idẽ Albericus in. l. si seruꝰ pluriũ. §. si. co. 2. ff. de leg. 1. vbi inducit illũ text. ad quæstionẽ, q̃ dicit habuisse de facto de q̃dã, qui fuerat electus ad quoddã officiũ, qui vocabaſ Lanfrãcus fustini: & duo erant qui tali nomine vocabãtur, & petebant se admitti ad tale officium: q̃ si vnus erat consanguineus electoris, alter nõ q̃ præferendus sit consanguineus. Capitur enim coniectura ex consanguinitate & amicitia. vt in. d. §. fina. & subdit ibi notabile verbum, quod quando electo declarat, de quo senserit, standum sit eius declarationi in dubio. arg. l. in prætorijs. ff. de prætor stipulat. & in. l. in ambiguis. ff. de regul. iur.

a ¶ *No se puede saber.* Facit ad quæstionem de partu gemino, de qua tetigi in. l. 2. titu. 15. partita. 2. de incertitudine vero circa res, vide glo. & docto. in. d. §. si inter.

b ¶ *No es el heredero tenudo.* Posset tamen ipse si vellet eligere cui soluat, vt probat tex. cũ glo. f. m. d. §. si inter. Et ita solueret hæres, legatarius posideret titu. pro legato, & nõ titulo pro donato, vt ibi declarat Bar. to. quod optime conferit ad quæstionem in materia maioriæ, vt si aliqua incertitudo oriatur ex verbis institutionis maioraę, quis sit vocatus & constituente. & de cõmuni assensu illorũ qui prætendũt ius ad bona maioriæ, declaretur quis eorũ succedat, q̃ videtur succedere titu. maioriæ, & cum vinculis & grauaminibus in institutione maioriæ expressis, & non titu. pro donato: tene menti. & vt hic vides approbat gl. d. §. si inter. cum glo. ex posuit dictum verbũ debet, id est, potest & est magis cõmunis expositio licet Bal. ibi q̃ necesse habeat hæres alterum eligere, seu alteri gratificari: quia coniunctus est per probationes. Cuius dictum Io. de Imol. ibi dicit forte esse verius, quia probatio est facta cũ hærede, non autẽ est facta per vnum legatarium cum alio: & res inter alios acta aliis non nocet. l. 1. & 2. C. quib. res iudica. non noc. potest tamen ex dicto Imol. esse cautus, vt cum hæres super solutione talis legati vocetur in ius per vnum ex istis legatarijs, q̃ faciat alium legatarium euocari, & amborum processus cum suis, vt sic probationes fiant tam cum hærede, quam cum legatario. Quid autem si alter ex amicis petijt, alter non, vel repudiat? vide per Barto. in. d. §. si inter. & si quis opponat contra hoc q̃ in ista. l. habetur de. c. duobus. de rescript. lib. 6. vbi habetur q̃ si sunt duo impetrantes in eadem ecclesia, in omnibus pares, & eãdẽ datũ habẽtes, q̃ capitulũ, debeat & teneat alterũ eligere. solue vt per Paul. de Castr. in. d. §. si inter. q̃ bi quilibet eorum habebat voluntatẽ papæ: hic vero non quilibet habebat voluntatẽ testatoris, sed vnus tantum, de quo erat incertitudo.

c ¶ *Maguer erraſſe.* Conco: d. cum. §. si quis in nomine. instit. de lega.

¶ *Lex. X.*

✠ Si testator rem alienã quã legat scit esse alienã tenetur hæres eã emere, & legatario de scientia testatoris probanti dare: & si nõ potest eam habere, soluat iuxta æstimationẽ arbitrio duorum bonorũ virorũ. Si vero ignoranter legauit alienã, nõ valet legatum, nisi seruo alieno libertatem: aut vxori vel consanguineo reliquat legatum. hoc dicit.

d ¶ *De las personas.* Prosequitur nota. per Azo. Cicu. in summa. colum. 3. de hæredibus. Incusq; satis de personis.

e ¶ *De aquel que establesce.* Concord. cũ. §. non solũ. instit. de leg. & l. vnum ex familia. §. si tẽ tuã. ff. de leg. 1. vbi habet, q̃ hoc ꝓcedit, etiam si testator leget tẽ hæredis, vt suã sciẽter vel ignorãter: & etiã si testator in tali re hæredis ius aliqd vel partẽ habeatnũ & quoad totã rẽ valet legatũ. l. cũ filius. §. dñs. ff. de leg. 2. vbi Bar. & doct. qđ plane ꝓcedit vbi testator simpliciter legaret rẽ hæredis: secus si diceret rem talẽ meã lego, secundũ Ioan. de Imol. in. d. §. si rem. & Bart. & Iason in. l. serui electione. §. fi. ff. de legat. 1. nõ tñ rei hæredis legatæ ipso iure transfret dominiũ sicut quãdo legaſ res ꝓpria. vt not. gl. in. l. Papinian⁹. ff. de seruit. reprobata. glo. quæ voluit contrariam in. l. 2. C. communia. de lega. quæ communiter reprobaſ p. l. si quis. in quibus. §. cũ seruũ. ff. de leg. 1. an aũ testator possit obligare hæredis ? variæ sunt opiniones de quibus per Alexand. in. l. si hæredis seruus. tolum. 2. ff. de legat. 1. vbi Alex. dicit cõcludit, q̃ aut defunctus noie hæredis, obligauit bona hæredis: & tunc ꝓcedat opinio, q̃ possit obligare: quæ fuit opinio Petri, & Ang. in. l. assiduis. C. qui potior. in pign. habeã. & Bal. & Ang. in. d. l. si hæredis. aut nõ obligauit noie hæredis: & tunc procedat opinio cõtraria, quæ fuit Cyni, & Sali. in. d. l. assiduis. per tex. in. l. si Titio. ff. de pig. & per. l. rẽ alienã. 2. respõ. ff. de pigno. a. actio. idẽ tñ Alex. cõsil. 173. vol. 2. incipit, viso themate. Quod etiã est repetitũ. 3. vol. cõsi. 91. indistincte tenet testatorẽ posse obligare rẽ hæredis: & q̃ hæres alienando hæreditatẽ testatoris, vt dictã obligationẽ approbasse. l. cum antre. C. de reiuẽdi. l. si creditoribus. C. de seruo. pig. n. dat. manu. & pignę solo cõsensu etiã absq; traditione cõstituitur. l. 1. ff. de pignora. actio. l. ff. in quib. caus. pign. tacit. e cõtrahi. Põt testator ꝓhibere alienationẽ rei hæredis, sicut propriæ, vt probat in. l. si quis ita fit legatus. §. 1. ff. de manumiss. testa. quẽ tex. ad hoc allegat Paul. de Cast. in. d. §. si rem tuam. Et facit vt testator possit gramare hæredẽ: vt rẽ ponat in maioricatu facto per testatorem vel ab alio, à quo testator habuit: & prohibere eius rei alienationem, sicut si esset propria facit. l. vxorem. in princip. ff. de leg. 3. facit etiam ista. l. vt habens. a rege licentiam faciendi maioricatum sub vinculis & grauaminibus sibi placitis possit maioriam etiam facere de rebus hæredis, quod bene nota.

f ¶ *De la comprar.* Concord. cum. §. non solum. instit. de leg. a. & C. eod. l. cũ alienam. & ff. de lega. 3. dũ nõ dubiũ. §. fi. & c. lin mæuius. §. fundo. ff. de leg. 2. vbi habetur, quãdo vsus fructus fundi legati erat alienus. An aũt dispositio istarũ. ll. pro: edat de iure canonico? docto. late insistunt in d. l. cum alienam. & in. c. filius nostr. de testa. propter varios intellectus illius. c. & videtur q̃ prædicta dispositio procedat in vtroq; foro. vt in cap. si episcopus. 12. q. 5. & q̃. d. c. filius. procedatin suo casu specialiter, in quo loquitur, videlicet quãdo res aliena est legata ecclesiæ in pretium sepulturæ, prout tex. ille cantare videtur, q̃ vt quodãmodo exerabile iuxta tex. in. c. abolendæ. de sepultu. & ideo papa. ibi voluit tale legatum rei alienæ admittere. etiã quoad æstimationem ne locus sacer vel religiosus ad sepulchrum veniat videretur. Et licet non ita diffinitiũ intellectũ voluit tenere Ang. in. d. l. cũ alienam. vult etiã, licet non ita clare, Didacus à Couarruuia. 3 in relectio sun. d. c. filius nostræ. ad fi. dicens ita colligi perlecta epistola beati Gregorio. de qua illa decretalis sumpta est. & q̃ ad hoc ipse animaduertit, & certè Ang. vt credo iam animaduerterat in. d. l. cum alienã. Cõtra istum intellectũ tñ facit q̃ relinquere aliquid ecclesiæ etiã gratia sepulturæ, nõ est prohibitũ, vt probat tex. in. d. c. filius. & ibi notat Abb. neq; hoc prohibetur aliquo iure ex quo non interuenit vẽditio sepulturæ ex cõuentione, sed liberaliter testator clarigitur. vnde nulla. l. diuina, neque canonica hoc vetat: papa tamen ibi mouetur, ne quid fiat contra leges Dei. & sic patet quod dictus intellectus procedere non possit. præterea ille locus sepulturæ, de quo in dicto. c. erat sacer seu religiosus, etiam per. ll. seculi non potest vendi: quia non est in commercio. l. in tantum

ride ant. g. s. lib. 1. c. 12. an. 63. et pichat in §. non solum. inst. de legat. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.sacrę.ff.de rer.diuiſ.l.13.infra eo.& ſic papa,ibi nõ poteſt ex hoc mo
ueri contra leges ciuiles execrando venditionem loci ad ſepulchrum:
cum etiam ipſe.il.hoc execrentur.vnde pro nunc magis placet intelle
ctus Bal.quem dat ad illũ tex.in repetitione.l.2.col.14.verſi. itẽ pono
tertiũ caſũ.C.de ſacroſan.eccleſ. q̃ licet attẽto iure ciuili, legatũ factũ
eccleſię dicaf factũ coniunctę perſonę.& ſic etiã ſi igno
rãdo rem eſſe alienam, fiat â teſtatore de
beatur, vt in d.l.cũ alienã. Hoc tamẽ nõ
ꝓcedat de iu
re canonico, ex eo q̃ Deus iſtas pręſump
tiones, & im
proprietates,

della.E para ſaber la verdad,ſi el teſtador ſabia q̃ aquella coſa era agena, quãdo la mando,ha menester q̃ aql a quié es fecha la manda,que lo prueue[a],e ſi lo prouare,deue la cõprar el heredero, e dar ge la,ſi gela quiſiere vender.E ſi por auentura nõ la pudiere auer por cõpra,o le de mãdaſſen por ella mayor precio de lo q̃ vale:eſtonce el heredero deue le dar tan tõ por ella,a aquel a quié fue mandada,

q̃ aliàs eſſet relictur[a],& ſi ſciret rẽ alienã, non curat,ne eaꝫ per iſtas ſi
mulationes.& iſtũ dicit eſſe caſũ illius.c.q̃ ſecundũ eum canoniſtæ
ſimplices nõ intelligunt.& licet Abb.in.d.c.filius.in.5. lectura. repro
bet iſtũ intellectũ motus ex quibuſdã leuibus fundamẽtis, mihi fa
tis placet:nã in primis iſte intellect[a] nõ diuinat, licet enim ibi nõ fiat
mẽtio de ignorãtia in dubio,illa præſumit, & nõ ſcientia.l. verius. ff.
de proba.imõ,vt in iſta.l.habetur legatarius teneꝫ probare ſcientiã.
& ſic de iure ignorãtia præſumit. Itẽ nihil repugnat,q̃ etiã iura ciui
lia intelligãtur etiã de cõiunctione ſpirituali, quæ maior & fauorabi
lior eſt quã carnalis,vt in.c.inter corporalia. de tranſlatio. epiſco. vel
electi.& quia etiã ſi teſtator ignorãter leget rẽ alienã nõ coniuncto, ſi
tamẽ diligit eũ,vt proximũ ſeu coniunctum, tenet legatum. vt dixit
Guillel.de Cug.in.d.l.cũ alienã.& ſequit ibi Alex. procedit etiã, quã
do legatũ ſit ad pias cauſas,ſeu pro anima: vt late tradit Alex.in.d.l.
cũ alienã.col.2. Itẽ licet nõ reperiaf expreſſum de iure ciuili, q̃ debea
tur æſtimatio, quãdo legatur res aliena eccleſiæ à teſtatore ignorãte
rẽ eſſe alienã, ſatis hoc cõſtat:cũ expreſſerit in cõiunctis, & cũ expoſi
rit quãdo legaf pro libertate.& placet iſte intellectus, quãdo hæres à
quo fieret, eccleſiæ legatum rei alienæ,erranter eſſet filius, & non ita
diues,prout fuit in caſu.d.ca.filius noſter. argu. c.ſi. 17.q̃.vlti. quia
noluit papa tale lucrũ cũ damno filiorũ extorquere : licet de rigore
iuris ciuilis poterat.& ſic q̃ cũ iſto tẽperamẽto procedat intellectus
Bal.tu qui maius ocium habueris labora,ſi poſis aliũ meliorẽ intel
lectũ inuenire ad illud.c.erga quod ita docto. illuſtres inſudarunt,
neq; obliuiſcaris vnũ intellectũ,ex ibi traditis per docto.quem etiã
tenet Archi.in.c.vna ſola.33.q̃.5. ſecundũ quẽ poteris inferre, q̃ ſi le
garetur res alicuius maioriæ non debeatur æſtimatio, vide.l.ſi quis
in quilinos.in princip. ff.de lega. 1.& cogita circa prædicta ſi poſ
ſet dici, quòd aut res eſt prohibita alienari, ex facultate principis, &
nõ debeatur æſtimatio.l.apud Iulianũ.§.cõſtat.& ibi gl.Bar.& docto.
ff.de leg.1.ſi vero maioria eſſet facta ſine facultate,in caſu quo poſſet
fieri,& tũc ſi legatũ factũ fuit,ſciẽter debeat æſtimatio, vt not.gloſ.
& Bar.in.l.vnũ ex familia.§.ſi fundũ.ff.de lega.2.ibi vi. Pau. de caſt.
& in caſu in quo nõ debet æſtimatio ſi legaret rẽ maioriæ, vel talẽ rẽ
aliã,quæ nõ eſſet maiorię,teneret legatũ p tex.in.l. ſi.§. ſi.ff. qui & à
quibus.glo.notabilis.in.c.multorũ.26.q.2.in verbo aut certè.& l. non
vti q̃.in prin.ff.de eo q̃d cer.loco.& ad quæſtionẽ prædictã, q̃ legata
re maioriæ ſciẽter debeatur æſtimatio.vi.Ioan.Fabri.in.§. non ſolũ.in
ſi.inſti.de lega.loquentẽ in re feudali.& ibi vi.ad intellectũ. d.c. filius.
in.2.col.ibi in hoc põt dici.Sed pone q̃ teſtator p viam legati reliquit
poſſeſſori maioriæ aliquã rẽ,& grauauit eũ vt præſtaret alteri aliquã
rẽ maioriæ,& q̃ alias ſi nõ præſtet pereat legatum:an teneat tale gra
uamẽ videtur q̃ nõ cũ hoc ſit impoſſibile,& ipſe incideret in pœnam
ſtante diſpoſitione maioriæ,q̃ nõ poſſit permutari.tu dic q̃ ſaltẽ de
betur æſtimatio,ſecundũ Bal.in.l.apud Iulianũ.§.conſtat. ff. de lega.
1.vbi & Ioan.de Imol.dicentes,q̃ licet grauamen ſit de impoſſibili de
bet impleri voluntas teſtatoris in aliud ſimile, & ſic dico q̃ debebitur
æſtimatio,vt in.l.non dubiũ.§.ſi.ff.de legat.3.& vide quæ dixiin.l.10.
tit.26.in gl.magna.ver.quid aũt ſi alicui.4.partit. Sed pone q̃ pater ſe
cit maiorem per viam teſtamenti,de re vnius filij qui erat in eius po
teſtate in alium filium,moritur poſtea iſte filius cuius erat res, an re
conualeſcet relictum hoc in maioriam?videin iſta quæſtione ad eius
deciſionem Barto. & docto.ſignãter Paulum de Caſtr. qui ſubtiliter
conſiderat poſt gloſ.l.ibi in.l.ſeruum filij.ff.de legat.primo.in princi.
Quid autem ſi pater rem quam poſuit in maioria emerat, & non ſol
uerat pretium in totum,vel pro parte an teneatur ad pretium ſoluen
dum ille cui relinquitur maioria , vel hæredes defuncti? Bald. dicit q̃

hęredes in.l.cum alienã.C.de legat.verſic.dubitatur tamen. Et ſi eius
cãtur res maiorię,an hęredes teneãtur.vi.tex.in.l.cũ pater.§.cuictis.ff.
de lega.2.Bal.in.d.l.cum alienã.C.de lega.verſicu.vlterius.in fi. Quid
autẽ ſi quis legat fundũ dotalẽ,an debeaf eſtimatio glo.in.l.dotalẽ.ff.
de teſta.mili.dicit q̃ non.Bar.tñ ibi tenet contrariũ. & Bald.nouel.in

quanto apreciaren [b] dos omes buenos, que podria valer. Mas ſi nõ pudiere pro uar,que el fazedor del teſtamento ſabia que aquella coſa que mandaua era agena:eſtonce non deue auer[c] ninguna coſa,por razon de tal manda, aquel a quié fue mãdada.Fuera ende ſi fue fecha mãda de tal coſa, a tal perſona que ouieſſe allegança [d] con el fazedor del teſtamento, aſsi como ſi la fiziere a ſu mu-

tractatu, de dote parte.7. priuilegio.12. fol.m.34.colũ 4.Paul.Alex. & Iaſon in.l. apud Iulianũ. §.cõſtat. ff.de legat.1.Bal.in d.l.cum alienã.vbi hoc dicit communiter tenẽri:& ꝓ cedit ſecundũ docto.vt.Bal. dicit in.l.3.C.

de iure doti.col.2.verſic.ſed tunc quæro.& ſi maritus ſit ille, qui legat rem dotalem.Idem tamen Bald. & Angel.in.d.l. dotalem. & Salicet. l.cum alienam.C.de legat.& Ioan.de Imol. in.d.§. conſtat.intelligunt quando extraneus legaret:ſecus ſi maritus, qui tantum videtur legaſſe ius ſuum:licet eius morte perituram iuxta illam opinionem, quæ eſt magis communis, de qua per Bartolum & Alexand.in.l. quod in rerum.§.1.ff.de legatis.1.quæ opinio,quando teſtator ſciebat verè, vel præſumptiuè,ius ſuum per eius morteum expirare,mihi videtur iuſta da.vnde contra eam tenuit Ioan.de Imol.Et multi alij relati per Alexan.& ipſemet Alex.in.d.l.quòd in rerum.ſecundum quam opinionem procederet,quod dixi:& ſi maritus ſit,qui legaret fundum dotalem. Quid autem,ſi legetur res furtiua? dic quòd tenet legatum, quia poteſt redimi à domino,ſecundum Bald.in.l.1.in fine. C.de vſucapio pro empto.ſi vero legetur res feudalis per errorem iuris, credens ſe legare poſſe,non debetur aliquid.l.ſticho.ff.de vſufruct. lega.ſi ex certa ſcientia valet legatum,vt debeatur æſtimatio, ſecundum Baldũ ſuo Odofred.de feud.ſucceſsio.in principi. vide in hoc per eundem Bal. in capi.1.§.donare.qualiter feud.alien.po.col.1.verſicu.ſed ego quæro. vbi dicit nihil deberi,quia ex quo teſtator legat ius ſuũ, quod morie finitur,inutile eſt legatũ.l.vxor patrui.C.de lega.Et ſi quis tãtum habens habitationem,eam legat:dic q̃ non valet,vt per Bal.in.l.habitatio.C.de vſufruct.per.d.l.vxor patrui. circa cuius.l. materiã vide per Alex.conſil.9.2.volu.col.fi.& qd not.Abb.in.c.quod aũt. de iure patro.& in donante,an videatur tantum donare ius q̃ habet in re? vide Alex.conſil.47.volu.3.quãdo tamẽ quis habet aliquam partem, vel aliquod ius in re q̃ illud tantũ videatur legare. vide.l. ſeruũ electione. §.fin.ff.de lega.1.& tex.nota.in.l.qui concubinam.§. qui fundum.ff. de legat.3.&.l.ſticho.& ibi Bart.ff.de vſufruct.lega.& l. ſi domus.§.ſi. ff.de lega.1.& eo.tit.l.q̃ in rerũ.§.1.& limita iſtam.l.niſi teſtator credi diſſet rẽ,quã legabat, eſſe ſuã ex aliquo titu.ſpeciali, qui iã extinctus erat,vt in.l.ſticho.ad fi.ff.de vſufruct.lega.& ibi gloſſ.& Bar.Et adde q̃ tradit Abb.in.d.c.filius noſter.de eo,qui habet ius pignoris tãtum, in re quam legat.Et aduerte,q̃ leges diſponentes,q̃ videtur quis lega re reſpectu iuris,quod habet, in re aliena procedunt quando teſtator ſciebat illud ius,nam ſi ignorabat,totares, vel eius æſtimatio debetur.tex.eſt,& ibi Bar.& Paul.de Caſtr.in.l.ſeruum filij.ff.de legat.1.in §.1.& vi.eundem Pau.in.l.ſi domus.§.de euictione.&.§.fi.ff.eo.

a ¶ *Que lo prueue.* Et ſic legatario incũbit probatio , q̃ teſtator ſciuerit rẽ eſſe alienam, vt hic.& in.§.non ſolum.inſtit.de leg.& quando præſumatur ſcientia vel ignorantia in teſtatore in iſta materia.vide per Bal. in.d.l.cum alienam.col.ſi.verſi.dubitatur.

b ¶ *Quanto apreciaren.* Adde.d.§.non ſolũ.inſt.de lega.&.l.non dubiũ.§.1. &.l.qui concubinam.§.fi.ff.de lega.3.&.l.alienus.ff.ad.l.Falci.

c ¶ *Eſſonce non deue auer.* Limita niſi legauerat rem alienã,quã ſuam putabat animo cõpenſandi,& cũ debitore naturali tñ, quia cenſeꝫ velle ſibi deberi æſtimationem, ſi res euineatur, & q̃ in omnem caſum voluerit eam habere.ita notabiliter Paul.de Caſt.in.l.hæres percepto. ff. ad Trebellia.per tex.ibi quem dicit eſſe expreſſum caſum.

d ¶ *Allegança.* Cõcor.cũ.d.l.cũ alienã. & cũ.l.prædia. C.de fideicom. & l.quint°.§.ſi.ff.de aur.& argẽ.leg.& vide per gl.in.d.l.cũ alienã.quę di cat cõiuncta perſona, & vſq; ad quẽ gradũ.vide ibi p Alex. & an ſufficiat q̃ ſit cõiuncta perſona tẽpore teſtamenti,licet poſtea deſieriẽt vide p Bal.in.d.l.prædia.colum.fi.vbi vult q̃ ſic.vide ibi per eum, & an ſi ius inſtituatur in re certa aliena , poſſit dicere teſtamentum nullum? vide Bal.notabiliter in.l.ſcimus.in prin.C.de inofficio.teſt.col.1. verſi. extra quærit.vbi poſt Guillel.vult q̃ non, & ſi iſto caſu error induxit patrẽ ad relinquẽdũ rẽ alienã.qđ limitat niſi res nõ eſſet in cõmercio

vel non eſſet in rerum natura,an autem re euicta agat legatarius de euictione? vide in.l.ſi dom°.§.de euictione,ff.de leg.1.& in.l.cũ pater. §.euictis.& ibi Bar.ff.de lega.2.& per glo.& docto.in.d.l.cum alienã. Limita tñ ſingulariter & intellige q̃ legans ſciebat ius,quòd habebat in re legata.ſi vero credebat nullum ius habere,& legauit rẽ alie

ger,o alg̃d ome q̃ fuere pariẽte del miſ mo,ca en tal caſo como eſte,entiẽde ſe q̃ ſi el teſtador ſopieſſe q̃ la coſa q̃ mãdaua a alg̃a de las perſonas ſobredichas,que era agẽa,q̃ le mãdaria dar,o cõprar de ſus bienes proprios,tãto quanto aſmaſſen q̃ podria valer aq̃lla coſa agẽa.eſſo meſmo ſeria ſi el fazedor del teſtameto,mãdaſſe aforrar alg̃ ſieruo ageno,cuy dãdo q̃ era ſuyo:ca tenudo es el heredero de cõprar tal ſieruo como eſte,e de aforrar lo.[a]

¶ *Ley. XI. Como el fazedor del teſtameto puede fazer mãda de alguna coſa q̃ fuеſſe empeñada.*

MAnda[b],faziẽdo el teſtador de alguna coſa ſuya[c],q̃ el ſabia [d], q̃ era empeñada, o obligada a otri,por menos de lo q̃ valieſſe,tenudo es el heredero de la quitar,de los bienes del finado,e de dar la a aq̃l aquié fue mãdada.Otroſi dezimos,q̃ſi tal coſa era em peñada por tãto,o por mas de lo q̃valieſ

ſe, q̃ eſtõce la deuria q̃tar el heredero del teſtador delos bienes dela herẽcia,quier ſopieſſe,q̃ tal coſa era ẽpeñada[e],o nõ[f] quã do la mãdauã.Mas ſi por menor precio de quãto valia yazia tal coſa en peños,ſi el teſtador nõ lo ſabia quãdo la mando deue la quitar de lo ſuyo, aquel aquien es fecha la manda.[g]

¶ *Ley. XII. Como de las coſas que non ſon aun naſcidas puede ſer fecha manda.*

PVede fazer mãda los fazedores de los teſtamẽtos,de las coſas q̃ ſon naſcidas a la ſazon q̃ las mãdan,e aun de las q̃ puedẽ naſcer[h],deſ pues q̃ las mãdarẽ,aſsi como los frutos de la tierra e de los arboles.Otroſi de los fiſos,delos ſieruos,e delos ganados,e de las beſtias.Pero dezimos,q̃ ſi los fazedo res de los teſtamẽtos,fiziſſen mãda de tal coſa de q̃ nõ fueſſen ciertos[i],ſi era bi ua o nõ aſsi como de ſieruo,o de otra co ſa que fueſſe en otra parte eſtõce el here

in.d.l.prædia.ſcilicet qñ res eſſet obligata facto legatarij) , & quãdo quid vniuerſale vt peculium vel apotheca puta pannorum , legatum eſſet:nam tunc onus luendi nõn ſpectat ad hæredẽ,ſed ad legatariũ.

f ¶ *Lo nõ.* Quia legatũ eſſet q̃ſi inutile,ſi legatario incũberet onus luendi.Et ideo tũc ſpectat ad hæredẽ,etiã ſi teſtator ignorauit rem fuiſſe obligatam, & ita etiã intelli gebat gloſ.d. l.ſi. res obliga ta.vbi iſta eſt cõis opinio. docti. & Azo. C.eo.in ſũma col.3.licet con tra dictã rõnẽ facit.l.& ſi æ quo.ff. de.ie.1. ꝓ rõne ſi dictã tñ optimè fa cit.l. q cõcubi nã.§.q hortos ff.de leg.3.vbi bonus caſus. Ange.ỹo quę ſequunt Ra phia. & Paul. de Caſtro. & Alex.in.d.l.ſi res obligata. aliter inte lligit illã.l. vide licet q̃ ſi aliq̃ põt eſſe ſuper fluum ſoluto ꝛe alieno,tũc indiſtincte hæ res luere te neatur , qm videf eſſe in culpa nõ luendo & faciendo,ſicut quilibet diligẽs pfa milias feciſſet,licet teſtator hoc ignorauerit:qñ vero nihil ſuperfit, de ducto ære alieno:tũc quia hæres nõ põt dici eſſe in culpa nõ tenebi tur hæres luere:eo q̃ in effectu eſſet legare rẽ alienã, & q̃ quodãmodo vẽ exiuiſſe de primonio teſtatoris, niſi qñ legatari[a] eſſet cõiũcta pſo na,& occaſionẽ huic varietati inter iſtos Docto.dedit litera illi[s] tex. vbi glo.ſupplet tex.cũ dictiõe nõ.cũ tex.dicit,vel põt aliquid eſſe ſu pfluũ.ſupplet glo.vel niſi nõ põt aliq̃ eſſe ſupfluũ , & ſic,vt litera tex.intelligeret plane Ange. diſceſsit à lectura gloſſ.ſed reuera ibi in litera debet eſſe illud,nõ,& ita vidi in alia impreſsione.& illã literam cũ ſupplẽtione non ſequitur iſta.l.partitarum.tene menti.

g ¶ *La manda.* Limita & intellige , niſi eſſet cõiuncta pſona,ſeu talis cui aliasteſtator relictur°eſſet:nã tũc hæres luere tenebit.vt in.l. ꝑdia.C. de fideicõ.& glo.& docto.cõiter in.d.l.ſi res obligata.

¶ *Lex. XII.*

h ¶ Poſſunt legari fructꝰ naſcituri. Et ſi res de qua dubitaf an viuat,legef, cauet hęres de ea reſtituẽda cũ eã habuerit, & qret eã ſuis expẽſis.h.d Habuit originem ab inſti.eod.titu.§.ead.quoq;.&.ff.de leg.1.l. quod in rerum.in prin.

i ¶ *Nesçer.* Proſequif iſta.l.not.ꝑ Azo.C.eo.in ſũma. co.3. ỹ ſi. it̃ legari poteſt.& cõcord.cum.l.quòd in rerum.in prin.ff.de lega.1. & ibi gl. allegat concordantias.

¶ *Ciertos.* Et ſic tẽpore teſtamẽti iã dubitabat eſſet i rerũ natura,vt ne. vñ tũc ſufficit cauere legatario:vt hic,& in.l.ſeruo legato.§. fin.ff.de leg.1.& no.gl.cõiter approbata.in.l.cũ ſeruꝰ.ff.eo.ſi aũt ſciaf, q̃ res ſit in rerũ natura:ſed ſit in loco remoto,debet hæres ſuo ſumptu eã rẽ q̃uirere,& dare legatario.vt in.d.l.cũ ſeruꝰ. per quã lit̃ caf.l.cũ res. §.1.ff.eo.& q̃ notaf ꝑ glo.in.l.q̃ legef.ff.de iudi.q̃ ſatis ſit heredi pſta re legatario rẽ eo loco,quo erat tẽpore teſtamẽti:nã hoc fallit qñ res tũc tẽporis fuiſſet in loco multũ lõginquo:ne alias ſi dicerem[a] legatariũ ſuo ſuptu cogi,pſequi rẽ legatã,inutile redderet legatũ, & ita not.Ioã.de Imo.& Alex.in.d.l.cũ ſeruꝰ.vbi atteſtat Alex.ita cõiter te neri.qd tñ ibi limitat Pau.de Caſ.vt ,pcedat qñ teſtator ſciuit rẽ eſſe in lõginquo: ſec[a] ſi ignorauerit:& ita intelligit.d.l.cũ res.§.1.& cũ iſta limitatiõe Paul.de Caſ.trãſit ibi Alex.aſſerẽs ,pbari,in.l.ſeruꝰ legatꝰ, in prin.ff.eo.& mihi ſatis placet niſi in caſu quo ,ppter expenſas ,p ſecutiõis legatũ totaliter redderet inutile. argu.l.ſi res obligata. ff.eo. &.l.3.,pxime,& quæ ibi dixi:tunc enim ſumptu hæredis debet per quiri:qñ vero ſeruus legatus fugit poſt teſtamentum , vel morte ſu ſtatoris,vide per glo.in.d.l.cum ſeruus.& ibi Bar.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶A su costa. Adde.d.l.seruo legato.§.fi.ff. eo.& facit ad id q̃d dixi.s. in fin.glo.precedentis.

¶Lex.XIII.

Res sacra aut principis, vel ædibus affixa, seu seruus christianus, infideli non potest legari: nec debetur æstimatio: idem si res legata postea sine hæredis culpa venit ad casum, quo legari non posit.h.d.

b ¶Cosas sagradas Prosequtur dicta Azo.C.eo in summa.co.4.ver.licet autem dixerim. & adde.l.& liberi hominis.ff.de cõtr.emptio.& l.apud iulianũ.§.constat.ff.de lega.1.&.l.25.titu.5.par.5.&.3.par.l.7.titu.28.

c ¶De los Reyes. Rex habet duplex patrimonium, vnũ q̃d dicitur priuatum, & appellatur patrimonium Cæsaris q̃d habet tanquam Titius, nõ tanquam princeps seu rex vel imperator: aliud est patrimoniũ fiscale quod habet tãquam princeps.l.procurator.& ibi Cinus.C.de eden.l.2.§.hoc interdictũ.ff.ne q̃d in loc.pub.&.l.1.ff.de officio.procu.cęsa.l.1.&.2.cũ ibi notatis.C.si aduers.fiscũ.l.procurator.C.vbi caus.fiscal.& tradit Alex.4.vol.cõs.6.ponderatis his quæ in supra scripto. cui adde quæ dixit Lucas de pen.in rubrica.C.de fund.rei priua.lib.11.dixit etiã Bal.in.l.1.C.de hæredi.vel actio.vẽdi. de duplici patrimonio prĩcipis ꝙ vnũ appellatur fiscale puta introitus & exitus cameræ fiscalis: aliud appellatur totius patrimonij regalis de rebus quæ sunt in æterno patrimonio principis.videtur ergo intelligenda ista.l.de his q̃ sunt in perpetuo patrimonio regis & nõ in his q̃ ad aliquẽ principẽ cõpeterẽt iure priuati patrimonij.veluti ad titium vid.l.1.tit.17.2.par.& quæ ibi dixi.itẽ non procedet in his quæ iure confiscationis principi applicarẽtur: ita ꝙ non essent redacta in formã patrimonij principis prout exprimit ẽt tex.in.d.§.constat.& in terminis ꝙ ea q̃ confiscãtur non dicãtur de dominio seu patrimonio principis tenet And.de Iser.de prohibit.feu.aliena.per Fede.ver.neq; dominus.col.3.& idẽ vult Carolus molẽdinus in gl.sua cõsue.parisien.§.3.nu.14.vbi dicit ꝙ dominiũ regis est inalienabile & extra cõmerciũ priuatorũ: qm̃ non est principis sed maiestatis suæ & reipublicæ: tñ feuda & subfeuda & alia quæcũq; immobilia ab eodẽ dominio depẽdentia, quæ iure cõfiscationis, vel cõmissi ad regẽ deferũtur possunt libere per eũ alienari, & in perpetuũ concedi: qm̃ huiusmodi accessiones & obuentiones licet dependerent & mouerẽtur à dominio regio & ꝙ confiscationẽ vel cõmissum factę sunt principis: tñ nõ sunt d dominio antequã dominio incorporẽtur & ideo posũt per principẽ alienari. Allegat.ẽt Andre.de Iser.vbi supra & in.c.1.in princi.col.2.de his qui feud.dar.pos.& cõstitutionẽ regni Siciliæ Federici secũdi q̃ incipit cõstitutionẽ.& ibi Matthęũ de Afflicto.& licet l.ista declaret aliqua eorũ quæ sunt in patrimonio principis veluti palatia & hortos principis intellige vt dixi quãdo essent in perpetuo patrimonio principis nõ de aliis: licet sine eius cõsensu non possent alienari cũ in hoc nõ interueniat cõsensus, vt cõsensus principis: sed vt consensus cuiuslibet priuati & not.bene quia doct.nõ ita bene declarãt. Itẽ etiã rebus hic enumeratis. Adde reditus regales de quibus in.l.6.tit.28.3.part.sunt enim & illa in perpetuo patrimonio regis & regni & sunt impræscriptibilia vt ibi habetur.& dixi latẽ.& quia magis furiosus videretur ille qui legat reditus tales quam ille qui legat fundũ albanũ vel hortos Sallustianos principis qui reputatur in.d.§.constat.videri furiosus & vt dicit Andr.de Iser.in dict.versi.neq; dñs feudi.colũ.1.sub appellatione dominij principis etiã de eius numero sunt panes ciuiles doanæ gabellę demania ad victũ principis ordinata.prout etiam dixit.dict.l.6.

d ¶Sin mandado dellos. Adde.d.l.apud iulianum.§.constat.ff.eo.& à cõtrario videtur hic ꝙ patrimoniũ regale posit alienari per principem seu de eius mandato.& sic arguebat Andr.de Iser.in dict.c.imperialem in.d.ver.neq; dominus feudi.col.1.qui tamen cõcludit ꝙ si in grauẽ prẽiudicium regni & dignitatis hæ alienationes fierent & dignitas regis grauiter læderetur non valerent.iuxta ea quæ habentur in cap. intellecto.de iur.iur.vide q̃ dixi in.l.10.titu.18.3.par.& in.l.28.titu.11.ea.par. habes etiam hic & in dict.§.constat.ꝙ reputantur impossibilia ea quæ dependent ex sola voluntate principis.& vide ibi per Bar. & Paulum de Cast. Alexand.& Iaso. inferentes ad aliquas quæstiones quas ibi vide per Balduin.in.l.cum alienam.colum.2.C.de legat.versi.item dubitatur. & adde Bal.in.l.1.col.3.C.de institu. dicẽtem ꝙ si relinquitur sub aliqua conditione, q̃ nõ põt existere nisi per dispositionẽ principis ꝙ talis cõditio habetur pro non adiecta, nisi quando esset talis conditio quæ esset de substãtia, vt si pater reliquit filio sub conditione legitimationis.l.in tẽpus.ff.de hæred.instituen.& adde Bar.in.l.continuus.§.cũ quis.in fi.ff.de verbo.obliga. ꝙ id quod non potest obtineri, nisi fiat noua lex per ciuitatẽ reputatur impossibile.quod doct.limitãt nisi in eis quę de facili princeps cõcedere cõsueuit, vt no.Pau.in.l.cõtinuus.§.cũ quis.ff.de verb.oblig.Alex.& Ias.in.d.§.cõstat per.l.quidã relegatus.in pri.ff.de reb.dub.& l.intercidit.ff.de cõditio.& demõst.& per tex.in.d.§.cõstat.& per illã l.& istã potest dici ꝙ si possessor maioriæ legat rem aliquam maioriæ alicui etiam si leget eam scienter non debeatur æstimatio quando in tali maioria interuenit prohibitio principis, ne res illæ alienentur quia cum sine principis licentia non posint alienari non debetur æstimatio.quid tamen si legaret talem rem & aliã quæ nõ erat maiorię: sed libera alternatiuẽ? videtur ꝙ tunc debeatur res illa quæ est libera per tex.in.l.fi.§.fi.ff.qui & à quib.& facit gl.not.in.c.multorũ 27.q.2.in verbo aut certe,&.l.nõ vtiq;.post prin.ff.de eo quod certo loc.licet in contrariũ faciat.l.quæ sub conditione.§.sed si sub iureiurando.ff.de condi.institu.& quod ibi Bart.dicit in fin.principij.

e ¶Que son comunales.i.in publico vsu: vt platea, forum, & illa quibus promiscuẽ vtuntur vt hic & in dicto.§.constat.secus ergo de aliis quorum vsus nõ est publicus licet sint in patrimonio populi vt in.l.sed & celsus.ff.de contrah.emp.&.l.fin.C.de venden.reb.ciuita.libr.11.& vide quæ dixi in.l.15.titu.5.5.parti.

f ¶Non pueden mandar. Et sic neq; debebitur æstimatio.quod limita nisi de voluntate testatoris tacita vel expressa aliud constaret vt in.l.si ser. inquilinos & ibi not.glo.ff.de lega.1.& glo.in.§.non solum.in versic. sed si talis.instituta de lega.& tenet Alberi.in dict.§.cõstat sed illa gl. communiter reprobatur secundum Bald.& Ioan.de Imol.ibi Aduerte tamen quia Alberi.vt dixi tenet illam glo.& idem vult in dict.l.si quis inquilinos.vbi idem videtur velle Paul.de Cast.tenet etiam Io.Faber in.d.§.non solum & Azo.C.eo.in summa colla.4.forte potest dici ꝙ in re sacra cuius non est æstimatio si legetur nõ debetur æstimatio & si testator voluerit vt detur æstimatio: in alia vero re quę de perse esset æstimabilis nihil repugnat si talis res legetur licet nõ sit in cõmercio: quin debeatur æstimatio si de voluntate testatoris cõstet voluisse deberi æstimationem, de qua voluntate deberet cõstare manifeste vt dixit glo.in dict.§.non solum.vt si dixisset lego talem rem vel eius æstimationem.

g ¶Marmoles. Et an appellatione saxorum contineantur marmora.gl. ꝙ sic & ibi not.Ioan.de Platea in.l.pe.C.de metalla.lib.11.vbi vid.an liceat inuito domino prædij intrare & ibi quęrere marmora? & adde.l.8.titu.11.lib.6.in ordinatio.rega.

h ¶Ayuntadas a las casas. Concor.cum.l.cætera.ff.de legat.1.&.l.nutu.§.fi.ff.de lega.3.vbi illa.l.singulariter limitat quãdo res affixæ sine deformatione ædium remoueri possent.& adde text.nota.in.l.fideicõmissa.§.si q̃s illicite.ff.de leg.3.vbi ẽt ista regula limitat in his q̃ illicite essent affixa.q̃d aũt in affixis paruæ domũculæ: vide.l.senatus.§.marcellus.ff.de lega.1.item limitatur in casu.§.sed & si quis.dict.l.cętera & in casu.l.marcellus.cũ ibi nota.ff.de donatio.inter vir.& vxo.

i ¶Nin la estimacion. Reprobat opinionem glo.in dict.l.cætera.in princ. super verbo non possunt q̃ voluit ꝙ licet legatũ rei ædibus affixę nõ valeat quo ad ipsam rem: valet tamen quo ad eius extimationem & illa glo.communiter tenetur ibi per docto.vt attestatur Alexan.in.d.l.cætera.§.1.& ibi etiam Iason. Rapha.verò tenuit contrariam opinionem, imò quòd non deberetur extimatio per aliqua fundamenta quę ibi referunt Alexand.& Iason, qui tamen fatentur per hoc non esse recedendũ à cõmuni opinione. tu tene mẽti istam.l.partitarum contra illam glos.& communẽ opinionem, & tene opinionẽ glos. quæ fuit Azo.in.l.qui dotem.ff.solu.mat.quã opinionẽ etiã aliqui alij tenebant prout refert Ioan.de Imol.in.d.l.cætera.in princi.& forte ratio huius.l.fuit ne hæres de facto videns se teneri ad extimationem auelleret res affixas domui, vt eas potiꝰ q̃ extimationẽ solueret & sic ciuitas deformaret, vt subdit. Et limita istã l.partitarũ in casu.d.l.cætera.in.§.item quæri potest.in versi.si duobus, vt sic sit ille casus specialis, prout etiã dicebat Rapha.ĩ quo specialiter fuit statutum deberi extimationẽ, propter dubium quod in casu illo resultabat ex his quę dicta erant in princ.illius.§.

dero deue dar recabdo a aquel a quien fue mandada tal cosa, que si la pudiere auer por alguna manera que gela de. E avn dezimos: que el heredero se deue trabajar a su costa [a] por cobrarla.

¶Ley.XIII.De quales cosas nõ puede ser fecha manda.

LAs cosas sagradas [b] q̃ pertenescen ala yglesia: otrosi las cosas que son señaladamente de los Reyes [c]: asi como los palacios: e las huertas: e los cilleros: que son cosas que non deuen ser vẽdidas, nin enagenadas en ningũa manera sin mandado dellos [d], Otrosi las plaças, e los exidos, e las otras cosas, que son comũales [e], de las ciudades, e de las villas e otras cosas semejãtes, nõ se puedẽ mandar. [f] Otrosi dezimos, q̃ nin los marmoles [g], ní las pilares, nin las pilas, nin los puertas, nin madera, nin ninguna de las otras cosas q̃ son puestas e ayũtadas a las casas. [h] e a los otros edificios, nõ puedẽ ser mandadas en testamẽto a otri. E si algũ ome fiziesse manda dellas, o de otras semejantes, non vale, nin es tenudo el heredero de dar aquella cosa: nin la estimacion della. [i] E esto es defendido, porque tales cosas como estas, fazen mas apuestas [a] las villas e los lugares do son, e porende non se deuen por tal razon arrancar en ninguna manera. E aun dezimos, que quando el fazedor del testamẽto mandasse su sieruo christiano, a otro que fuesse judio o moro, o herege, q̃ tal manda non es valedera. [b] E si por auẽtura algun testador mandasse a otro en su testamento alguna cosa, que fuesse de tal natura, e de tal codicion, quando la mãdaua que lo podia fazer de derecho, e despues desto se camiasse a otro estado, que fuesse atal, que si estonce fuesse por fazer el testamento, que la non podria mandar, dezimos que non valdria tal manda. [c] E esto seria como si mandasse alguna cosa que non fuesse sagrada quando la mandaua e acaesciesse que la sagrassen despues, sin mandado e sin culpa del heredero. [d] Ca estonce el heredero, nõ seria tenudo de dar la estimaciõ de tal mãda. E esso mesmo seria en las otras cosas semejantes destas, quando la cosa q̃ fuesse mandada mudasse su estado, o su condicion sin culpa del heredero.

¶Ley.XIIII.Como castillo, o otro lugar q̃ fuesse dado a algun ome por seruicio señalado q̃ el fiziesse por ello, nõ puede ser fecha mãda del a otros que non supiessen fazer aq̃l seruicio.

CAstillo [e] o villa, o aldea, o alguna heredad, que diesse Emperador, o rey a algunos omes, porque le fiziessen algun seruicio señalado, [f] de las rẽtas que leuassen dende, obligando para siempre aquella cosa por aquel seruicio, asi como si la diesse a caualleros q̃ le seruiessen con armas, segun que cõuiene a ordẽ de caualleria, o si la diesse a marineros, que le fiziessen seruicio cõ nauios sobre mar, o almogauares, [g] o ballesteros, si la cosa fuesse dada por alguna destas razones sobredichas: o por otras que les semejan, si fiziesse manda alguno de aquellos aquien era dada, a tales omes, que nõ supiessen fazer aquel seruicio, a que era obligado, dezimos, que si aquel que faze tal manda, fuesse estonce cierto, que aquellos aquien mandaua tal cosa como esta, que non eran omes que supiessen cumplir aquel seruicio, que semeja que su volũtad fue, que ouiessen tãto de sus bienes, quanto vale aquella cosa que les manda. E porende el heredero es tenudo de dar la estimacion [h] de tal manda, e non la cosa mandada. Mas si non fuesse cierto quando la mando si eran omes para cumplir aquel seruicio, o non: estonce non seria tenudo el heredero de cumplir tal manda, nin de dar la estimacion della. Fueras ende, si aquellos aquien tal manda faze el testador, fuessen tan sabidores, e tan buenos, para cumplir el seruicio sobredicho, como era aquel que fizo la manda. Ca estonce deue se cumplir en todas guisas.

¶Ley.XV. Como pueden ser fechas mandas de las cosas que non son corporales.

HAzer se puede manda non tã solamẽte de las cosas corporales, asi como de las heredades e de las otras cosas q puede ome tañer e ver. Mas aun, se puc

a ¶Apuestas. Adde.l.16.titul.2.3.parti.& quæ ibi dixi.&.l.37.tit.28.eadem part.&.l.20.&.l.pen.tit.fi.ead.parti.&.l.2.C.de præd.& rebus nauicula lib.11.vbi etiam vide Ioa.de Pla.& vide in materia.l.fi.& ibi Ioan.de Plat.C.de iur.rei publi.lib.11.

b ¶Nõ es valedera. Adde.l.vnicam.C.ne christian.mancip.&.l.fina.titu.21.quarta partita.&.l.22.titul.11.quinta partita.&.c.mancipia.54.dist.& not.hic, ꝙ dicitur de hæretico & etiam dicitur in.d.l.fi.& in rubri.C.ne christia.manci.& vide gloss.notabilem in ista materia in.§.hoc tunc.54.distin.& isto casu neq; extimatio debetur.l.mortuo.§.labeo.ff.de legat.2.& glo.in.l.sed si res.ff.de lega.1.hinc Barto.in.l.apud iulianum.§.constat.ff.de legat.1.dicit ponens aliud exemplum ꝙ si per statutum est prohibitus forensis acquirere immobilia ꝙ si legetur forensi non tenet legatum etiam respectu extimationis, sed contra Barto.tenent communiter docto.in.d.§.constat.vbi vide per Alex.in forensi enim non est incapacitas ratione delicti, vt in iudęo vel hæretico cui legatur christianum mancipium, & satis facit pro dicta opinione communi quod disponitur, infra eo.in.l.sequenti.

c ¶Tal manda. Concord.cum.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verb.obliga.& cum.l.cætera.§.fi.cum.l.sequenti.ff.de de legat.primo.quid autem ẽ conuerso, si à principio tempore testamenti nõ potuit legari, vt quia res erat sacra vel ædibus affixa, & postea tempore mortis testatoris vel aditæ hæreditatis istud impedimentum cessabat: vide in dicta.l.cætera.§.primo.

d ¶Del heredero. Adde.d.l.cætera.§.fi.& ꝙ ibi not.Ioann.de Imol.& quæ habẽtur in.d.§.sacram.

¶Lex.XIIII.

Si feudum in certo seruitio deputatum ei legetur testator le quẽ scit illud seruitium facere non posse: valet legatum quantum ad ęstimationem sed si legatarij impotentiam ignorauit, nihil debetur: nisi sicut testator posset legatarius deseruire.h.d.

e ¶Castillo. Ortum habet à.l.fideicommissa.§.si seruo.ff.de lega.3.& à.l.filius familias.§.cũ quid alicui.ff.de legat.primo.& à nota.per gl.ĩ.l.sed & si res.eod.tit.& per Azo.C.eod.in summa.colu.quarta.

f ¶Señalado. Habes hic ꝙ castra & villę seu oppida regni possunt per regẽ dari aliquibus militibus vt ex reditibus posint deseruire regi & regno ĩ aliquo seruitio designato neque tũc dicetur donatio, vt sic dicatur contineri sub legibus regni prohibentibus donationes talium, sed concesio in feudum, vt in.l.secunda, titulo.25 quarta partita.facit.l.quòd autem.§.si vir & vxor.ff.de donatio.inter virum & vxor.vel potius hic dicetur contractus innominatus do vt facias quàm donatio.l.naturalis.ff.de præscript.verb.l.final.titulo sexto, quinta partita.

g ¶Almogauares. De his habes.secunda partita, titulo.22.l.penul.

h ¶Ni de dar la estimacion. Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem adhoc, argumẽto.l.cum alienam.C.de legatis.suprà eodẽ.l.decima.& tenet Alex.in.l.apud iulianum.§.constat.in fine.ff.de legatis primo.post Pet.de bellaperti.& Nico.de Neapo.& Rapha.

¶Lex.XV.

Possunt legari incorporalia & nomina debitorum, & si postquam testator legauerit rem exegerit, videtur reuocasse legatũ, secus si eo non petente debitor soluat.h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Que la non son.* Adde.l.cætera.in principio.ff.de legat.primo.&.§.tã. autem.in fincta eodem.

b ¶ *Contra jus deudores.* Et ex tali legato acquiritur vtilis actio etiam sine cessione.C.eo.l.ex legato nominis.& quid si legatario agenti opponat debitor q̃ testamentum est falsum vel non solenne,an ad euitandum eius calumniam hæres possit agere directis actionibus? vide Bal. q̃ sic in.l.1.col. fi. C. commu. de lega.& facit ista.l.q̃ maioria potest constituti istis reditibus annuis qui dicuntur iuros vel censos, & an si illi reditus deputentur ad maioriam veniãt reditus illi qui iã cucurrerant viuo testatore seu viuo eo q̃ condidit maioriam. vide.l. nomẽ debitoris. in prin. ff. de legat. 3. & Paul. de Cast. in.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.de legatis primo.

de fazer de aq̃llas q̃ lo nõ sõ, [a]assi como de los derechos q̃ ome ha contra sus deudores.[b]Ca bien los puede mãdar a otro en su testamento si quisiere.Esso mismo dezimos q̃ puede fazer de los otros derechos,q̃ ouiesse por razon de seruidumbre[c] en personas,o en casas,o en cãpos agenos.Pero si aq̃lla debda,o cosa de que fizo la mãda el testador en su vida, la ouiesse ya demãdada e recebida[d] de aq̃l q̃ gela deuia,estonce non le valdria tal mãda,nin seria tenudo el heredero de dar la estimacion della,porque se entiẽde,que la reuoco pues que la demando ,e que gela dieron. Mas si el debdor de su grado[e] pagasse aquella debda al testador so bredicho,aquien la deuia nõ gela demãdando:estonce el heredero tenudo seria de dar la cosa,o la estimacion della,a aq̃l

c ¶ *De seruidumbre.* Vide de hoc plenius in.l.pecoris.ff.de seruitu.rustico.prædio.&.ff.de seruitu.lega.per totum. & in.l. fina. ff. communia prædio.

d ¶ *E recebida.* Concord.cum.d.§.tam autem.& ibi per glo.& nota cum dicit e recebida,nam per solam petitionem etiam sequuta sentẽtia nõ diceretur legatum adeptum.l.nepoti.§.1.& ibi Barto.ff.de fund. inst. & ibi vide per Bar.an per nouationem extinguatur legatum nominis.

e ¶ *De su grado.* Adde.l.fideicommissa.§.si rem.ff.de lega.tertio. & gloss. in dict.§.tam autem. ¶ *Lex. XVI.*

✠ Creditor pignus debitori legans non videtur debitum legare sed pignus.h.d.

f ¶ *Esse atal.* Quid è contra si debitor leget rem pignoratam creditori? vide.l.creditor.C. de lega.&.l.creditorem.ff.de lega.2.vbi habetur quòd valet legatum,& per hoc creditor non repellitur à petitione debiti, & vide infrà eo.in gl.si.ver.& quid si debitor.

g ¶ *Vale.* Quo ad remissionem pignoris non quo ad liberationem debiti, vt subijcit nisi alia fuerit voluntas testatoris quæ non præsumitur nisi à legatario probetur.vt in.l.prima.§.1.ff.de libera.lega.& in.l. si mulier.§.si.ff.de lega.3.de quibus ista.l. sumpta est.& à dictis ibi per glo.non tamen ob tale legatum debitor cui remissio pignoris legata vidi detur potest grauari quia remissio pignoris non continet commodum pecuniarium.l.si pignus.ff.quæ in fraud.credito. & non dicitur donatio vt colligit Bald.in.d.§.fi.& adde.vt per gl.in.l.creditor. C. eo. quid autem si creditor legãs in casu huius.l.putatet eam rem esse suã, an tunc videatur remittere pignus? Bar.dicit q̃ non,in.l.si tibi homo. in princ.ff.de lega.1. nisi quando legaret cõiunctæ personæ.per.l.cum alienam.C.eod.cuam limitationem recte impugnat ibi Alexan. post Paul.de Cast.& facit optime tex.in.l.vnum ex familia.in.§.si rem in ratione sui.ff.de lega.2. quia si testator habuit animum legandi dominium rei quanto fortius videtur ius pignoris legasse? Quid autem si tibi lego rẽ tuã quæ est alteri obligata? hic est casus.d.l.si tibi homo.in prin.vt legatum valeat,& hæres cogatur rem liberare qui casus non est alibi,secundũ Din.Bal.& Alex.ibi & procedit ille casus secundum Bar.ibi quando testator sciuit rem esse alienam & non ignorabat eam alteri esse obligatam, secus si putauit esse suam vel ignorauit alteri esse obligatam.vi.ibi per Barto. Paul.& Alexand. facit text.in ratione sui in.l.si res obligata.ff.de lega.1.

h ¶ *Los dineros.* Barto.in.d.l.si tibi homo.in prin.limitat vt hoc non procedat quando æquiualeret quantitas debiti extimationi rei legatæ, id est res esset obligata pro tanto quod non sit verisimile quòd debitor eam luat,quia tunc videtur testator etiam remittere debitum principale.Allegat text.in.l.qui habebat.in princi.ff.de legat.3.& cum Barto.transeunt Nico.de Neapo.& Raphael.ibi,& Petr.de Anchar.& Io de Imol.in.c.filius.de testamen.Ange.verò & idem Imol. & Paul. de Castr.& Alexand.in dic.l.si tibi homo.in princ.tenent contrarium & istud videtur verius.maximè stante ista.l.partitaram, ita hoc generaliter disponente, sed quid si debitor leget creditori rem pignoratam? dixi suprà, in gloss.1.non enim debitor videf legare animo compensandi vnde creditor habebit vtrum q̃,& procedit etiam si vir leget vxori cui erat obligatus ad dotem, vti l.1. §. sciẽdum. C.de rei vxor. actii. nisi exprimat q̃ legat animo compensandi seu pro dote, vt ibi vel si dicat aliq̃ similè ex quo talis eius intentio colligatur, vt in.l. cum pater. §. qui dotale. ff. de lega.2. quid autem si vir legat vxori mancipia q̃ extimata recepit in dotem, an possit mulier habere mancipia & extimationem? gloss.dicit q̃ sic in.l.licinius.in prin.ff.de lega.2.& tenet Bart.quem vide in.l.2.§.mela.ff.de dot.prælega. Et vult illa glo.quòd etiam hoc procedunt etiam si testator dixerit quòd legabat talem rem seu talia mancipia quæ sibi in dotem data fuerunt: talia enim verba,secundũ Imo. ibi videntur adiecta causa demonstrationis non taxationis. quid autem si testator dicat q̃ petere non possit, an per hoc videatur legare animo compensandi? respondeo ex notatis per Bald.in.l. quoniam nouella.colum.fi.versi.3.quæritur.C.de inofficio.testa.Et ex his quæ dicit in.l.si adulta.secundo nota. C. de hæredita actio.in verb.sed nunquid per hæc verba.& idem Baldus in.l.liberti.colum.octaua.C.de oper.liber.vide ibi omnino. Quid autem si pater legauit filiæ ducenta pro ea maritanda qui postea eam maritauit datis centum nomine dotis,vtrum filia possit petere residuum? vide Bartol.in.l.lucius rufus. ff. de legat.2.vbi post Din. vult quòd non, sed videas ibi per eum. & per Alexand.in addition. videas etiam per Alexand.in. l.huiusmodi. §. cum pater.ff.de lega.1.vbi vltra Oldra. refert multos qui tenuerunt contrarium , imò quòd filia possit petere aliqua centum , sed opinionem Bartol.& Dini tenet ibi Ioan.de Imol.& in.c.filius.de testa.per.l. libertis quos.ff.de alimen.& cibar.legat.& idem tenet ibi Raphael. & etiam Nico.de Neapo.in dic.l.lucius.& videtur æqua opinio, licèt forte in puncto iuris contraria opinio possit esse verior. Et istam dicit esse communem opinionem Iaso.in.l.filia legatorum. C.de legat.& Soci.consil.101.in princi.incipit visis duobus testamentis. 3. volumine. Quid verò si pater , primo dotat filiam & postea legat? vide.l. titia. §. qui in vita.ff.de legat.2.& vide.l.si cum dotem.§.si pater.& ibi Barto. ff.soluto.mat.& quæ latè tradit Iaso.post Bald.ibi in auten. præterea. C.vnde vir.& vxor.& vide etiam in.l.huiusmodi.§.cum pater. ff.de lega.1.& adde quod not.Bald.in dicto.§.sciendum. & in.l. quotiam in prioribus.penul.& fina.colum.C.de inofficio.testa.sit enim distinctio an debitor sit necessarius qui legat, vel volũtarius? vt in.d.§.sciendũ.& in.d.§.cũ pater.& in.d.l.creditorẽ.vide etiã nota.per Bal. in.l. si vxor. C.de bon.autori.iudic.possi.versi.quæro nunquid in dubio. vbi concludit quòd aut est debitum ex necessitate legis inductum, & videtur relictum animo compensandi.vt in.d.auten.præterea.& in.d.l.si cum dotem.§.si pater.aut ex necessitate contractus, & secus:aut mixta ratione , legis & contractus , vt in statuto disponente quòd maritus lucretur tertiam partem dotis,& tunc aut legatum recipit functionem cum dote,& fit compensatio,secundum Iacob.de Aret.& Bart. sed secundum Freder.de Seal.cuius opinionem Bald.ibi dicit esse veriorem non fit cõpensatio quia ille qui cõsequitur cõmodũ ex contractu cõsequitur ex sua prouidentia : legatum autem consequitur ex prouidẽtia aliena,& sic separatæ sunt causæ.l.si debitor.ff.ad leg. fal. si autẽ

non recipiunt functionem,vt quia dos est in pecunia legatum in specie tunc non fit compensatio , quia qualitas rerum non patitur. l.2. §.1.ff.si certum petat.quid autem econtra si debitum est voluntarium relictum vero necessarium ex dispositione. l. nunquid fiet compensatio? Bald. ibidem q̃ non per casum illius. l. quem dicit singulatem vide ibi per eũ an aũt hoc q̃d dicitur in legato procedat in dato inter vinos , vt videat dari animo cõpẽsãdi quãdo debitor est necessarius? Iaso. dicit q̃ sic in auten. præterea. colu. 11. C. vnde vir. & vxor.vers. item adde q̃ ex decisione Bald. (de quo etiam in hoc memi- nit doctor. de segura. in repetitione.1.col.3.redi.§.cum filiæ.fo.17.colum.2 ff.devulga.& pupil.vide etiam nota.per Iaso.in.l.frater à fratre.column.18.in prima lectura. ff. de condi.indeb.versicul.& ex his) habes colligere singularem doctrinam , vbi hoc declarat,limitat & intelligit.vide etiam de promittente dotem nomine mulieris,an videatur animo compẽlandi cũ eo quod sibi debet per Barto.in.l.vxorem.§.pater naturalis.ff.de lega.tertio.& vbi potest capi alia coniectura quam donationis non præsumitur donatio.vide per Bald.in.l.fina.C.de dot.promis. Aduerte tamẽ quia ad id q̃d dictum est, quòd etiam data inter viuos computentur in debito necessario seu videantur data animo compensandi cum tali debito. obstare videtur text.in.l.etiam.§.si debita.in versic.sed & si non mortis.ff.de bon.libert.vbi videtur exigi quòd dentur contemplatione de biti & sic q̃ constat de animo compensandi.&.l.si vero.§.cæterum.ff. eod.vbi bonus textus.& vide in hoc quæ eleganter tradit Soci. consil. 93.incipit Circa primum præsentis consultationis articulum in quinta & sexta dubitatione.primo volu. forte potest dici q̃ si præcessit promissio dotis ab eo qui tenetur dotare obligatione legali, & sic necessario si postea donet inter viuos videatur donare animo compensandi.dict.l.huiusmodi.§.cum pater.Si verò nulla promissio præcesserit neq; pater dotem iam datam filiæ exegerit,iuxta tex.in dict.l. si cum dotem.§.si pater.q̃ tũc aliud sit in donatione quàm in legato,& sic quòd non videatur donare animo compensandi,per text.in dict.l. etiam.§. si debita.&.l.si vero.§.cæterum.ff.de bon.liber.& ad hoc confert quod not.Bartol.in dict.l.huiusmodi.§.cum pater.verficul.quæro.quid eõ tra.vbi dicit quòd si pater primo legat simpliciter , & postea dotat q̃ tunc filia debet habere vtrumq; argumento.l.quin quaginta.ff.de probatio. & quòd notatur in.l.plane.§.primo.ff.de legatis primo.dictum tamen istud Barto.communiter reprehenditur secundum Iason.in.d. l.filia legatorum.quia patet simpliciter legãs filiæ in dubio,videtur legare pro dote,vt singulariter dixit Baldus in.l.quòd autem in stipulatione.per illum text.ff.de iur.dot.qui tamen nec.l.talis.§.1.hoc nõ probãt in casu quo primo legaret quam dotaret, sed si dicit lego pro dote perinde est ac si diceret animo compẽlandi cum dote.text.est.in.l.vnica.§.primum.C.de rei vxo.actio.& ibi not.Bal.vel dic q̃ aut donat,vel legat filiæ quæ tũc erat nubilis ætatis, & videtur donare,vel legare pro dote,si verò adhuc non erat talis ætatis tunc secus, & sic non potest dici q̃ animo compensandi:cum tunc pater non poterit cõgi ad dotandum.l.q̃ pupillæ.ff.quãdo dies lega.ced.& tunc cessat necessitas legalis.vt in dict.§.si pater.ita Alexand.in dict.§.cum pater col.3.versi.3.post limitan.& an maritus legans vxori videatur legare animo compẽsandi cum arrhis sibi promissis? vide Rode.Suarez,in repe.l.1.tit.de las arras.foro legum.versi.sed pone quæstionem valde quotidianam.tene ista menti:quia sunt longa lectione collecta.

¶ *Lex. XVII.*

✠ Si rem legatam donat testator,videtur reuocasse legatum,secus si vendat,aut permutet,quia debebitur æstimatio.h.d.

a ¶ *Semejante.* Et sic innuit quòd non esset idem in re mobili,sed contrarium credo cum nulla sit in hoc ratio diuersitatis. &.l. fideicommissa. §.si rem.de qua ista sumpta est loquatur generaliter,& in quacunque re & etiam.§.si rem.institu.de lega.&.l.rem legatam.ff.de adimen.leg.

b ¶ *Vendiesse.* Ex necessitate rei familiaris,vel quia res esset peritura, vt dicit gloss.in.d.l.fideicommissa.§.si rem.nam si venderet causa negotiandi idem esset quòd in donatione,vt dicit gloss.in.d.l. rem legatam. ff.de adimen.legat.& ibi Barto.& Bald.in.d.§.si rem. & si res sub conditione legetur tunc non fit distinctio,alienet ex necessitate , vel ex voluntate,nam per alienationem legatum extinguitur.l.stichum qui me[c] erit. ff. de lega.2.l. scribit §.1.ff.ad aur. & argẽ.lega.Barto.in. d. l.rem legatam.Bald. in l. qui post testamẽtũ. C. de lega. vbi vide Alex. in additio. hoc notabiliter limitantem. Item si testator legaret fundum & postea alienat vsumfructum etiam ex necessitate in nullo videtur legatum reuocatũ secundum Iaco. de Belouis. quem sequitur Bal.in.d.l. qui post testamẽtum.super glo.secus in fine.& vide etiam in ista materia alia per Bart. in.d.l.rem legatam.& per Bald.in.d.l. qui post. & dum text.in.d.l. qui post. disponit,quòd per pignorationem rei non extinguitur legatum docto.limitant nisi pignoratio esset pro tanto quòd non esset spes luitionis.l.qui habebat.in prin.ff.de lega.3.& intellige, vt per Paulum de Castro in dict.l.qui post. nisi etiam tunc interesse affectionis præteriderit,vt quia fuit fuorum maiorum,& sic habito respectu ad hanc affectionem non censebitur obligata pro tanto quantum valet , quia non est verisimile q̃ velit illam dimittere apud creditorem, & sic isto casu nõ habebit locum distinctio.l.qui habebat. Quid si testator iussit ecclesiam fieri in domo sua quam posteavendidit, & emit aliam:an in domo empta debeat fieri ecclesia? Bartol.consuluit q̃ sic si ibi commodo de fieri possit, vt patet eius consilio.26.incipit testator.& si ibi commodo de fieri non possit tunc autoritate episcopi conuocatis his quorum interest construetur alibi, vide ibi per eum.

c ¶ *Del testamento.* Secus si hæres etiam ex permissione testatoris alienaret.l.post quàm.§.fi.ff.vt legato.nomine cauea.

d ¶ *En don.* Adde.d. l.rem legatã.ff.de adimen.lega.& quid si mulier res quas in testo legauerat postea dedit marito in dotẽ:an videatur reuocarũ legatũ? vide per Alex.consi.31.incipit ponderatis his q̃ in thema. te.3.vol.ver.vlti.etiam nõ obstat.ex cuius fundamẽtis vult q̃ nõ videatur reuocatũ legatũ,licèt Iaso.in.d.l.qui post.dicit se nullatenus hoc audere affirmare,sed certe fundamenta Alex.satis vrgẽt.Et nota q̃ sicut reuocatur legatũ ex alienatione voluntaria,sic etiam reuocatur donatio causa mortis q̃ legato cõparatur.l.marcellus.§.1.ff.de donat.causa.mor. Bal.post Din.in.l.stichũ qui meus erit.in prin.ff.de lega.1.& Alex.in.d. l.qui post testim.C.eo.& procedit ista.l.etiã si post voluntaria alienatio nem testator redimat,nã non reintegrabitur legatũ.l.prædia. §. liberto.ff.de fund.instru.l.cũ seruus.& ibi Bar.ff.de adimen.lega. qd tñ fallit in casu.l.seruũ.alias incipit sen allegatur verũ.ff.de manu.testa. fauore,scilicet libertatis.vñ idẽ dicendũ esset in legato ad pias causas ex nota.per Io.de Imo.in.l.3.§.1.ff.de hæred.instit.vbi etiã Bal.& tenet Ang. in.§.si rem.instit.de lega.Sed quid si res legata fuit alienata ex causa voluntaria non tñ fuit tradita vel pretiũ nõ fuit receptũ: Bald.in.d.l. qui post.per textum in. l. prædia.§. liberto.ff. de fund. instru.lega.tenet q̃ sol[o] cõtractus nõ extinguat legatũ, & sequitur Ang.& Patu.de Castr. cõtranũ tenuit gl.& Bar.in.d.§.liberto.Sal.Alex.& Ias.in.d.l.qui post testim.quia etiam vbi alienatio testatoris non tenuit reuocare legatũ,vt in.l.legatum.§.pater hortos.ff.de adimẽ.leg.à fortiori reuocabitur isto casu.& adde Bal.in rubr.C.de verb.sig.ver.sed quid si testator alia etiã? vide per Bal.& Pau.in ista materia in.d.l.qui post testamentum. si autem rei legatæ fiat translatio in aliam speciem.vide.l.Seia.ff.de aur. & argen.lega.& si rei legatæ aliquid addatur.vide.l.statuam.eod.titul.

¶ *Lex. XVIII.*

✠ Si testator legat centum quæ putat in arca sua habere:siue sint tot vel minus,tenetur ea hæres legatario dare,& si plures sint quam centum, tum erant in arca,& postea fuerunt diminuta , tenetur hæres vsq; ad quintum.ff.de legatis primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *En aquel arca.* Quid si dixit quæ habeo penes me deposita? videtur quòd sit idem dicendum per l. ex. in. l. 1. §. adeo. versicul. nam & si quis. ff. de dot. prælega. vbi videtur casus de hoc. Bart. o. tamen. ibi dicit post Oldrald. quòd in dubio videatur testator se referre ad quantitatem, & non ad certum corpus quando non fuit designatus certus locus. l. Lucí⁹. §. quisquis. el. 2. ff. de lega. 2. & ideo & si nihil, vel minus reperiatur in deposito tota quantitas deberur. q̃ fuit opin. Roger. glossatoris ibi nisi probaretur ab hærede, quòd testator erravit credens apud se deposita, nã tunc cum causa legandi erat obligatoria, coh̃eret legato, & vitiatur legatũ eo ipso quod error p̃batur, vt ibi p Bar. & glos. in dic. §. quisquis. sed contra dispositionẽ huius. l. & l. si seruus legatus. §. qui quinq⁹. ff. de leg. 3. primo videt ext. in. l. fina. in princ. ff. de vino triti. & ole. legi. sed respondet. vt per glossa. & Bar. ibi. Et qd si testator dixit ex decem quæ legaui titio volo quod prestes quinq; Scio nunquid per hoc p̃ obetur aliquid legatum titio? vide per Bald. in. l. prima. col. fi. ver. quæro testator. ff. de fals. caus. adiect. lega.

q̃ estan en aquel area[a] mia, mãdo los a fulano si los marauedis fueren tantos[b] vale la manda. E si por ventura fuessen menos, vale otrosi quãto en aquello que y fallaren, e el heredero non sera tenudo de dar mas. E si fuesse mayor quantia de diez marauedis, non es tenudo de dar mas. E si los diez marauedis sobredichos fuessen en el area quãdo murio el testador: e por culpa del heredero se menoscabaró despues, tenudo es el heredero de dar fasta en aq̃lla quantia sobredicha.

¶ *Ley. XIX. Como deue valer la manda que el testador fiziesse a alguno, cuidando que le deuia algo, e non fuesse assi.*

Cierta quantia[c] de marauedis mandado el testador en su testamẽto a otro diziẽdo a fulano, mãdo q̃ gelos dẽ: si por auẽtura acaesciere que le non deuiesse[c] ninguna cosa, tenudo es el heredero del testador, de dar la quantia sobredicha, a aquel aquien la manda: porque se entiende que gelo quiso dar. E si gelos deuiesse el testador, por tal manda como esta

b ¶ *Fueren tantos.* Non aperit de tempore testamenti, vel mortis, & videtur quod intelligi debeat de tempore testamenti. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vnde si tempore testamenti non erant nisi quinque illa solum videntur legata, & si alia fuerunt addita non deberentur. dicit tamen Paul. de Castr. in. d. §. qui quinq⁹. quod si testator putabat esse de eem, & postea reperiuntur addita, tota deberetur. secus si testator sciebat tantum esse quinque, & quod probatio talis scientiæ incumbere debeat hæredi super, quo tamen relinquit cogitandum. sed dictũ Pau. videtur rationabile. imo etiam de mente Alberici. ibi est quòd istud referatur ad tempus mortis, & sic quod ista verba, licet sint præsentis temporis referuntur ad futurum, sed intelligo, quando non constaret, quod testator eius tantum esse quinq⁹, & pro hoc facit ista. l. partita rum cum dixit. cuidando que eran diez marauedis. Sivero tempore testamenti erat tota summa, sc. testator consumpsit, & reposuit, tũc tota debetur, secundum Bar. & Doct. in. d. §. qui quinq⁹. & vide per Bar. in. d. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vbi vide de vestibus legatis vxori, & de frumento legato consumpto, & alio subrogato, & per Bar. & Pau. in. d. §. qui quinq⁹.

¶ *Lex. IX.*

Si lego tibi centum, quæ debeo tibi licet ea nõ debeam habebis tamẽ ea de bonis meis: si tamen ea debebam vel partem, tenebitur hæres solum ad id quod erat debitum. Hoc dicit. Habuit originem à. l. si creditorem, & à. l. legauit. ff. de libe. lega.

c ¶ *Cierta quantia.* Concord. cum. l. 2. C. de fals. caus. adiect. lega. & cum. l. legauit. ff. de libera. lega. & l. si sic. §. 1. ff. de lega. 1.

d ¶ *Que le deue.* Quid e contra, si creditor leget debitori? vi. d. l. legaui. & per ibi. & l. d. l. secunda. & in dicta. l. si sic. §. primo. & in. l. fina. in prin. & ibi Bar. ff. de libera. lega.

e ¶ *Que le non deuiesse.* Et sciat testator nihil ei debere: secus si putaret esse suum debito rem, quia tunc cessare videtur causa finalis legati, & non valeret legatum. l. prima. C. de fals. cau. adie. lega. l. titia. §. Gaius. ff. de legatis secundo. & not. Alexan. post Pet. an dic. l. si sic. §. 1. ff. de lega. primo. qui etiam allegat ad hoc Bart. in. l. demonstratio falsa. §. primo. ff. de conditio. & demonstra.

¶ *Lex. X.*

Causa falsa non vitiat legatum. hoc dicit. Habuit originem ab institu. eodem titulo. §. longè. ✠ Si lego tibi cien marauedis por razon que fue mandado a fulano tal cosa, si me fiziere tal seruicio, o si me le ha fecho. [a] E tal condicion como esta, puede ser puesta en las mandas, tambien en el tiempo passado como en el por venir. [b] E si se cumple, o es cumplida, vale la manda sobre que es puesta, e puede luego pedir la cosa mandada a aquel a quiẽ la mandaron, mas ante que se cũpla[c] la condicion, non la puede, nin deue demãdar. Otrosi los fazedores de los testamentos, ponen razones en las mandas quando las fazen. E a esta razon llaman en latin causa. [d] E esto es como quando dize el testador, mando a fulano cient marauedis por seruicio que me fizo. E tal razon como esta, cata siempre al tiempo passado. E la mãda que es assi fecha, dezimos, que maguer la razon que es puesta enella, non sea verdadera, [e] vale, e puede luego demãdar tal manda, aquel aquien es fecha, e deue ser entregado della. E a las vegadas fazen las mandas de otra guisa, aque llaman en latin modo, q̃ quier tanto dezir como mandado a fulano tal cosa, si me fiziere tal cosa, o si me fiziesse tal seruicio, o si me le ha fecho. [a] E tal condicion como esta, puede ser puesta en las mandas, tambien en el tiempo passado como en el por venir. [b] E si se cumple, o es cumplida, vale la manda sobre que es puesta, e puede luego pedir la cosa mandada a aquel a quiẽ la mandaron, mas ante que se cũpla[c] la condicion, non la puede, nin deue demãdar. Otrosi los fazedores de los testamentos, ponen razones en las mandas quando las fazen. E a esta razon llaman en latin causa. [d] E esto es como quando dize el testador, mando a fulano cient marauedis por seruicio que me fizo. E tal razon como esta, cata siempre al tiempo passado. E la mãda que es assi fecha, dezimos, que maguer la razon que es puesta enella, non sea verdadera, [e] vale, e puede luego demãdar tal manda, aquel aquien es fecha, e deue ser entregado della. E a las vegadas fazen las mandas de otra guisa, aque llaman en latin modo, q̃ quier tanto dezir como manera. [f] E esto es como quando dize el testador, mando a fulana muger mil marauedis porque case con tal ome. E la manda que es fecha en esta manera, o en otra semejante della, vale, e deue ser luego entregado, [g] della aquel aquien es fecha, dando recabdo [h] que se se trabajara de cumplir lo que el testador le mando, e gana el señorio[i] de la cosa que le es assi mandada, luego que cumpliere lo que le mãda fazer el testador. E esso mismo seria quando se trabajare quanto pudiere, [k] aquel aquien era fecha la manda, para cumplir lo que manda el testador, maguer nõ se cumpliesse. E cada vna destas tres maneras sobredichas, ha su manera cierta en latin porque se pone. Ca la primera se faze con si, la segunda con quia[l] e la tercera con vt.

¶ *Ley. XXII. Como vale la manda o non, si la condicion que es puesta enella non se cumple por occasion, o por otra manera.*

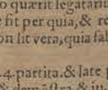

Si la condicion que es puesta en la manda, fuesse en poder de la acabar de aquel aquiẽ fue

a ¶ *Si me le ha fecho.* Nã etiã cõditio concipitur in præteritum. l. conditio in præteritum. ff. de verbo. obliga. vide. l. tertiam. in princip. & ibi. Bart. ff. de admen. lega.

b ¶ *Venir.* Et licet cõditio cõcipiat per verba futuri tẽporis sufficit q̃ fuerit impleta testatore ignorante tempore quo actus geritur, vt in. l. hæc conditio fil. mea. §. fi. cum. l. sequẽti ff. de conditio. & demonstr. l. si ita sit scriptum. §. fi. ff. de lega. 2. l. quidam relegatus. in princ. ff. de reb. dub. vnde si Papa mandat alicui prouideri in certa ecclesia de prima vacatura potent prouideri de ea quæ tunc vacabat tempore datæ saltẽ si Papa ignorabat tunc vacare: vt tenet Cinus. in. l. cum vxori. C. quando dies lega. ced. Angel. & moder. in. l. Titius. §. 2. per illum text. ff. de libe. & posthu. & adde quod not. Bald. in. l. fi. colum. fi. C. de senten. quæ sine cert. quanti. profer. vnde si princeps concedat licentiam faciendi maiorem comprehendet etiam iam factam. argu. l. si quis filio exhæredato. §. irritũ. ver. qua ratione. ff. de inius. rupt. vbi Bal. colligit quòd permittens de nouo faceri videtur confirmare iam factum nisi aliqua ratio in contrarium subesset, secundum Paul. de Castro, in dict. §. irritum. & in. d. l. hæc conditio. §. fi sic. vbi vide ad quæstionem quam dicit se habuisse de facto.

c ¶ *Cumpla.* Concordat cum. l. vnica. §. sin autem aliquid. C. de cadu. tol len. & cum. l. cedere diem. ff. de verbo. signi. & cum. l. 1. titu. 4. par. quarta. & l. 26. titul. 5. partit. 5. & ead. partit. titul. l. 14. l. huiusmodi cum similibus. ff. quando dies legat. ced. l. qui hæredi. §. fi. ff. de conditio. & demonstra.

d ¶ *Causa.* Habes hic quòd, razon in nostro vulgari, idem est quòd causa in latino sermone & quid sit causa? vide per Bartol. in. l. demonstratio falsa. §. quòd autem in princi. ff. de condit. & demonstra. vbi Barto. dicit quòd causa est quid præteritum vel instans quo impellimur vt finit quòd causa est quid præteritum vel instans quo impellimur vt aliquid disponamus. & Bal. in rubr. C. de institut. & substitu. dicit, quòd causa est adiectio, motiuum finale, vel impulsiuum testatoris ostẽdẽs. & satis cum ista diffinitione Bar. & Bal. consonat ista lex.

e ¶ *Verdadera.* Vide suprà in. l. proxima.

f ¶ *Manera.* Adde. l. secundam. titul. quarto quarta partita. & modus est adiacens determinatio: non dispositioni, sed executioni eius secundum Bald. in. l. si plures. columna septima. C. de conditio. insert. & quo modo cognoscatur modus à conditione. vide per Bald. in. l. cum eorum. C. de senten. & vide quòd dicit in. l. cum res. C. de donatio. & qd dicit Barto. in. l. licet. ff. vt le gato. nomi. cauea. & quando est modus licet testator vtatur verbo ea conditione nihilominus est modus, secundum Bar. in. l. quibus diebus. §. fin. column 2. ff. de conditio. & demon. & vide per Socin. consil. 21. tertio volum. column. penulti. & fin. & per Alexand. consil. 102. primo volu. col. 2. & eod. volum. consil. 119. colum. prima. & Oldra. consi. 18. col. 2.

g ¶ *Entregado.* Adde. l. liberto. §. lucius. ff. de annuis lega. & l. quibus diebus. §. fin. & l. eas. ff. de conditio. & demonstr. & per glo. in. l. prima. C. de his quæ sub mod. Et limita nisi testator expresse, vel tacite voluit ante impleri, quàm emolumentum cõsequat. l. thais ancilla. §. illichus. ff. de fideicommiss. liberta. Barto. in d. l. quibus diebus. §. fin. colu. secunda.

h ¶ *Recabdo.* Adde. d. l. quibus diebus. §. fi. & l. eas. ff. de condit. & demonstra. l. si tibi legatum est. ff. de lega. tertio. & debet esse cum fideiussore, vt in. d. §. fi. vbi vide p doct. & vtrum indistincte debeat caueri, de modo implendo? vide Bart. in. d. §. fi. colu. 2. versi. quæro. vbi vide casus in quibus non est necesse caueri, & quando modus nõ est causa finalis non cogitur quis cauere. l. Titio centum, in princip. ff. de conditio. & demonstra. & ex quo modus implendus respicit commodum alterius, non dicitur contunere causam finalem dispositionis. dict. l. Titio centũ. in principio. & per Bart. in. l. si fundum per fideicommissum. §. iulianus. ff. de lega. primo. alias incipit. l. si Titio. & adde Paul. de Cast. in. l. fi. ff. de condi. ob caus. quòd qui dicit causam finalem debet hoc probare.

i ¶ *Señorio.* Et infrà luego que cumpliere, ex istis verbis innuitur, quòd ante impletionem modi, legatarius, cui est sub modo relictum, & si præsterit satisdationem, de qua hic non acquirit dominium rei legatę quod nullibi si bene meminivi di in iure cõmuni expressum: licet in legato sub conditione sic, vt in. l. si fur. ff. de vsufruct. in. l. & post litem. §. res. ff. famil. hercis. l. prima. §. seruus. ff. ad sy llania. imò contrarium videtur de mente Barto. in. l. quibus diebus. §. ternilius. colum. 4. ff. de condit. & demonst. dum tractat, quæ remedia competant hæredi, qui rem legatam sub modo tradit legatario, si legatarius non impleret modum: facit etiam. l. prima. C. de donatio. quę sub mod. per locũ ab speciali vbi in casu illo datur vilis rei vendicatio, & non cõdictio ob causam. & not. gloss. in. l. prima. C. de his quæ sub mod. & in rubr. ff. de cõdictio. & demõstr. dic ergo, q̃ ista. l. intelligatur, quòd tunc acquirat dominium, scilicet irreuocabiliter, nam si non impleret modum priuabitur legato cum fructibus receptis. vt in. l. liberto. §. lucius. ff. de annu. lega. reuocabiliter tamen bene transit dominium præstita satisdatione. d. l. quibus diebus. §. fi. l. à Titio, cum similibus. ff. de furt.

k ¶ *Pudiere.* Adde. l. Titius. ff. de conditio. & demonst. & ibi gloss. & l. primam. C. de institu. & substitu. l. si fundum per fideicommissum. §. primo. alias. l. si Titio. ff. de legatis primo. & in. l. in testamento. ff. de conditio. & demonstra.

l ¶ *Con quia.* Sumpta sunt hæc ab Azo. C. de fals. caus. adiect. legat. in summa.

¶ *Lex. XXII.*

Si cõditio potestatiua per casum in personã impletis vel eius i quo debet impleri deficiat, habetur p impleta, sed si facto tertij casus vt nit, in persona eius in quo impleri debet, habetur p defecta, nisi sit cõditio libertati apposita, cuius fauore habetur p impleta, sed cõditio mixta casu aut facto legatarij deficiens habetur pro defecta, si aut facto ei⁹ in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo erat implenda defecit, habetur pro impleta. l. 1. d.

a ¶ *Dezimos.* Prosequitur ista. l. dicta Azo. C. de conditio. inser. in summa. ad fi. 1. col. & columna. 2. & glo. in. l. 1. C. de institu. & substitu. & vide suprà ea. part. tit. 4. l. 14.

b ¶ *Se muriesse.* Quid si legatarius decesserit, an poteri conditio ista de manumittendo seruum per hæredem eius impleri, quod est dicere, an ius implendi conditionem trãseat actiuè in hæredes implere debent. tu est satis dubia quæstio, de qua p Bart. in. l. cui fundꝰ & l. à testatore. ff. de condicio. & demonstra. & in. l. si pœnã. ff. quando dies legat. ced. vbi dicit, quòd de ista quæstione in vltimis voluntatibus sæpe dubitauit, crederem quod ĩ casu huius. l. ista facultas non transmitteretur in hæredẽ, licèt conditio habuerit præcedentem dispositionẽ, ex notatis per Salicet. in. l. si plures. versic. 3. quæro. C. de condit. insert. & per Iaso. in. l. si decem cum petiero. colũ. 3. versic. inquantum. Bar. ff. de verbo. obligato.

c ¶ *Al seruo.* Nõ apent ista lan seruus occidatur à tertio viuo testatore, vel post mortem testatoris, & sic cum generaliter & indistinctè loquatur, generaliter videtur intelligenda, & quia etiam ita intelligit glosſ. communiter approbata in. l. inde Neratius. §. idem iulianus. in verbo, quam retrorsum. ff. ad leg. aquil. & ita etiam videtur quòd debeat intelligi. l. 14. titul. 4. suprà end partita. vbi vide quæ dixi. & adde Azo. C. de condi. insert. in summa. in princip. 2. col. & not. istam. l. ad intellectum. d. §. idem iulianus. Forte tamen dici posset quòd lex ista partitarum non decidat casum illum, quando seruus à tertio fuit occisus, viuo testatore: sed illum tantum, quando post mortem: cum ista. l. prosequatur dicta Azo. vbi supra. ex cuius dictis expresse patet, qꝰ loquitur quando fuit occisus post mortem testatoris, dicit enim, si impedior per alium, nihil consequor: sed impediens tenetur secundum qualitatem delicti, vel lege aquilia, vel condictione furtiua, vel actione in factum, vt. ff. ad leg. aquil. l. inde Neratius. §. idem Iulianus. & de condi. furti. l. 3. & de condi. caus. dat. l. 3. §. vlti. & ff. de condi. & demonst. l. quibus diebus. primo responso. & l. quæsitum. sed illo non existente soluendo sortè æquum erit me admitti ad legatum, vt. ff. de eo per quem factum erit. in. l. vlti. & sic Azo apertè loquitur de occisõ post mortem: nam si testatore viuo, non competeret legatario actio contra occisorẽ, vt apertè dicit tex. in dic. §. idem iulianus. vnde nõ potest dici, qꝰ quæstio illa, si occidatur seruus viuo testatore, determinetur per istam. l. partitarum, neq; per. d. l. 14. quæ expresse nõ loquitur in isto casu, & non potest negari: quin sit magna æquitas, vt in casu quo non competit actio cõtra occisorem ad extimationem hæreditatis, qꝰ conditio debeat haberi pro impleta, sicut etiam est in casu, quãdo occiditur post mortem testantis, & occisor non est soluendo, & sicut etiam est in casu, quando seruus naturaliter moritur viuo testatore, vt in. d. §. idem iulianus. cum vtrobiq; eadẽ ratio æquitatis videatur, prout ponderant Ioa. de Imol. & Soci. in. l. in testamento. la segunda. ff. de condit. & demon. & ibi respondent ad. d. §. idem iulianꝰ qꝛ ille tex. non dicat conditionẽ non haberi pro ĩpleta, qñ seruus occidit testatore viuo sed solũ negat actionem competere pro prætio hæreditatis, contra occidẽtem, & in tali casu conditio debeat haberi pro impleta: cum sit eadem ratio, ac si esset naturaliter mortuus, vel si esset occisus post mortem, & occidẽs nõ esset solutus, ex quo illa litera illius. §. ad hoc non repugnat, argu. l. illud. cũ similibus. ff. ad leg. aquil. & l. §. hoc interdicto. ff. defõte. cogita tũ ga. l. ista patẽ facit differẽtiam, an seruus moriatur naturaliter, vel occidat à tertio ꝙ ad effectum an cõditio habeatur pro impleta, vel nẽdet loquitur generaliter, & indistinctè, sed qđ dixi post Imo & Socin. fulcitur maxima æquitate.

ziere manda so alguna condicion, que fuesse en poder de la cumplir de aquel aquien fue fecha, e de otro alguno, si acaesciesse que se non cumpliesse la condicion por culpa de aquel aquien fue fecha la mãda o por alguna ocasion que auiniere que la embargasse de guisa que non se pudiesse cumplir que estonce nõ valdria la manda. E esto seria como si el testador dixesse assi: mando a fulano ome mill marauedis si casare[e] con tal muger. Ca si aquel aquien fue fecha la manda, non quisiere fazer el casamiento con aql̃la muger, o si muriesse alguno dellos enante que casassen, dezimos que nõ valdria la manda. Mas si se embargasse por culpa de la muger, que non quisiesse casar con el, estonce valdria la manda, e seria tenudo el heredero de la cumplir. E esto ha lugar en todas las otras cosas, en que tal condicion como esta fuesse puesta segun que aqui diximos.

fecha dezimos,[a] que trabajandose el, de la cumplir, quanto pudiesse, maguer nõ se cumpla por ocasion de auentura e sin su culpa: estõce valdria la mãda, tãbié como si la cõdició fuesse cumplida. E esto seria como si el testador mãdasse alguna quantia cierta de marauedis a algund ome: si aforrasse su sieruo. Ca si el sieruo se muriesse[b] de su muerte, ante que lo aforrasse: o de otra manera, por alguna ocasion, non lo matando otri, vale la manda. E esto se entiende, quando el embargo de tal ocasion como sobredicho es, a uiene en la persona de aql̃ q̃ deue cũplir la cõdició, o en la persona de aql̃ en quiẽ se deue cũplir. Mas si el embargo auiniese por otra persona algũa de fuera, assi como si matasse algund ome al sieruo[c] ante que lo aforrasse su Señor: estonce non valdria la manda, nin es el heredero tenudo de la cumplir. Pero si algund testador mandasse aforrar su sieruo, so tal cõdicion, que fiziesse algund seruicio a otro: si este atal se trabajasse quanto pudiesse para cumplir aquel seruicio, e gelo embargasse otro alguno, valdria la manda, e seria forro[d] del sieruo, tambien como si ouiesse cumplida la condicion. E esto es porque las leyes siempre ayudaron a la franqueza, e a la libertad de los omes. Otrosi dezimos,[e] que quando algund testador fi-

¶ *Ley. XXIII. Quando el fazedor del testamẽto manda algun sieruo o otra cosa en general, cuya deue ser la escogencia.*

GEneralmente mãdando el fazedor del testamento vn sieruo a otro, nõ lo señalãdo, si el fazedor de la mãda non auia mas de vno,[b] el heredero deue le dar aql̃ sieruo,[i] o otro tã bueno como el,[a] aql̃ a quien es mandado. Mas si el testador ouiesse muchos sieruos[b], estonce es en escogencia de aquel aquien fue fecha la mãda,[c] de tomar vno dellos q̃l qui siere. Fueras ende, q̃ non puede escoger el[mejor,d] nin el que fuere despensero: o mayordomo del testador: porque es sabidor del fecho de la herencia. Mas si el testador non ouiesse sieruo ninguno: este[f] ocasion en escogẽcia es del heredero[e] de le comprar vn sieruo, que sea comunalmente bueno[f] e dar gelo, e lo que diximos del sieruo, deue ser guardado en las bestias,[g] e en las otras cosas semejantes,[h] q̃ fuessen assi mãdadas. Pero si el fazedor del testamento, mandasse a otro

habet in patrimonio, exprimat quod tacitè de iure inest: ideo nihil debet operari. l. hæc verba. cum similibus. ff. de legatis. 1. l. non rectè. C. de fideiussio. propter auctoritatem tamen Imo. & aliorum. tu magis cogita. & facit pro opinione cõtra Imol. quia etiam si electio expressè detur à testatore hæredi, non potsit eligere pessimum: sed debet ad huc eligere me diocrem. vt in l. si generaliter ff. de legatis. 1. ergo idem debet esse, si detur legatario quod non possit eligere meliorem & adueare, q̃ ista vbi electio datur legatario, locum habent vel hæredi in his rebus, quarum aliquam expedit potius non habere, vt est in seruis vel iumentis, vel similibus. in rebus vero inanimatis quarum nulla inutilis est legatario: tunc in legato dubio comprehenditur, & censetur legata minima res. Papud Iulianum. §. Seyo. ff. de legatis primo. l. numis. ff. de legatis tertio. semper in obscuris. ff. de regulis iuris. Docto. communiter in dicta. l. legato generaliter. §. primo. in legatis tamen pius id intelligitur, quod maius est non quod minus. Titia. §. Seya. & ibi Bartol. not. ff. de aur. & argen. lega. Abb. in dicto capitulo. indicante. columna fina. vbi etiam Barba. numer. 12. hanc asserit communem opinionem. Bald. tamen nouell. in tractatu de dote. parte. 6. in. 73. priuilegio. dubitat de hoc. & vult contrarium motus ex text. in dicto. §. Seya. vbi consultus ponderat consuetudinem donorum quæ in templo illo ponebantur, quia erant tantum vel aurea, vel argentea, & disponit, quod debeat esse argentea, & sic ille text. potius probat contrarium: imo quòd id quod est minus, debeatur. hoc idem tenet Decius. in. l. semper in obscuris. ff. de regu. iur. quia ad istam partem ponderat capitul. ex parte. de censi. & certe. d. §. Seya. multum vrget pro opinione Bald. nouell. prout communiter habemus. Holoandri. illa legitur. & tradit Didacus à Couarruias in relectione sua in. d. capitu. indicante. text. erit expressus pro contraria opinione, quam Barba. asserit communem: mihi satis est persuasum, quod ista materia residere debeat in iudicis arbitrio, qui attenta qualitate legantis, & ecclesiæ cui legatur, hoc decidat. quid enim, si legans sit pauper homo vel multos filios habens, quibus oportet hæreditatem relinqui, nonne tunc potius etiam in legato pio iudicabitur id comprehendi, quod est minus, quam quod maius? argu. capit. fina. 27. quæstione vlti. & bene facit ad hoc pulchrum dictum Bal. in. l. 1. versi. Sed pone quòd testator. C. de verbo. signifi. vbi quærit si testator legauit equum suum armatum: quem tamen testator diuersis modis armabat: nam quando ibat ad torneamẽta, ponebat sibi phaleras, idest ornamẽta cũ pectorio, & respondet quòd minores vel mediocres debebuntur: quia tenere medium est viri prudentis, & legis à sapientibus instituæ. vt in. l. qui lancem. ff. de aur. & argen. lega. nisi propter eximiam nobilitatem testatoris, atque legatarii amplius præsumatur. vt. ff. de donatio. l. filius. & l. vxori. in fin. ff. de legatis. 3. l. plenum. 6. equitii. ff. de vsu. & habita. hoc etiam expressius tenet Bald. in. l. 3. C. de furt. ad fin. versicu. extra nota. vbi dicit, quòd si testator mandat in ecclesia emi vnum calicem, neque exprimit pretium neque materiam, quod intelligitur de calice honorabili, secundum consuetudinem illius ecclesiæ, & facultates testatoris. quia in relictis incertis ad pias causas, semper est connexũ tacitè arbitrium boni viri. argu. l. fideicommissa. ff. de fideicommissa. liberta. allegat etiam ad hoc. d. l. Titia. §. Seya.

de donatio. & ibi not. Bal. quòd promittens certam quantitatem fru-
menti in genere, videtur promittere de suis fundis, si fundos habet: &
q̃ legatum intelligatur de his, quę sunt in domo, seu hereditate. adde. l.
Titia. §. Sempronię. & l. si vxori. & ibi Bar. ff. de aur. & argen. lega.

a ¶ *Como el.* Forte debet intelligi si relictus in patrimonio non posset dari forte: quia esset mortuus: quia cùm homo in genere fuerit legatus, genus perire nõ potest. l. incendium. C. si cert. peta. Sed contra hoc videtur: quia cũ vnicum tantũ seruum habebat, perinde videtur ac si in legato illum specifice demonstrasset. l. 1. ff. de liber. & posth. l. fundus qui legatus. ff. de fũd. inter. vnde si quis legat seruum in genere: & habeat seruos in patrimonio, & illa postea perierint, extinguetur legatum. & ita expressè firmat Rapha. Cuma. in. d. l. legato generaliter. & in. l. si ita legatum. in principio. eodem tit. & Alex. post cũ in. d. l. legato. col. 3. vel dic, quòd si talis seruus esset multum expediens hæreditati, veluti si erat actor vel castaldio quem dando totius domus hæreditatiæ aduersionem induceret. vt. ff. de officio præsid. l. fin. & l. legato generaliter. in princip. ff. de legat. 1. quod tunc poterit hæres præstare alium æque bonum, vt hic. facit quod not. Paul. de Cast. in. d. l. si domus. in principio. vbi quærit, quid si testator legat domum, & nõ habeat nisi vnam, & de illa non est verisimile, quod senserit, quia reliquit filios, quibus illam domũ ingrediebantur, & ea indigebant an valebit legatum in illa domo? & tenet quòd non, qđ est singulariter notandum, licet Alexand. ibi videatur hoc dictum impugnare, nec legatum domus fit elusorium, per illum tex. tamen in legato serui cessat istud inconueniens, quod esset in domo quæ consueuit habere fines factos hominis, & non à natura, vt homo vel equus.

b ¶ *Muchos sieruos.* Quid tamen si testator habens plures equos legat dicens, lego titio equum meum? vide per Bald. in. l. 1. versi. Sed quid si testator. C. de verbo. signifi. vbi concludit, quòd intelligatur de eo quem habeat in vsu. per. l. si vxori mundus. §. primo. ff. de aur. & argen. lega.

c ¶ *Fecha la manda.* Concord. cum. l. legato generaliter. ff. de legat. primo. & l. si seruus legatus. §. cum homo. eod. titu. & §. fi generali. et. Institut. de lega. & ibi per glosſ. limita, nisi verba executiua legati dirigantur ad hæredem. vt si testator dicat, quòd hæres det seruum quem legat in genere: quia tunc hæredis erit electio. secundum Barto. in. d. l. legato generaliter p. l. plane. §. si ita. ff. eod. & per. l. qui concubinã. §. 1. ff. de legat. 3. & cum Bart. transit Rapha. Cuma. & alii moder. ibi. Anto. & Ioan. de Imol. in. c. indicante. de testa. Petrus tamen, & Cynus tenuerunt contrarium, quibus videtur adhærere Alex. in. d. l. legato generaliter. Item limita, nisi testator senserit de certo, nõ tamen constat de quo. quia tũc electio est hæredis. vt in. d. l. legato generaliter. §. 1. & l. si quis à filio. §. si plures. eod. titu. quia tunc est potius declaratio, quam electio.

d ¶ *El mejor.* Potest ergo eligere mediocrem. & etiam pessimũ si voluerit, etiam hæredi multo. secundum Ioa. de Imol. Paul. & Alexan. in. d. l. legato generaliter. licet Angel. ibi tenuit contrarium, sed opinio Imol. & aliorum satis probatur in ista. l. partitarũ, cũ dixit, qual quiniere fueras ende que non pueda escoger el mejor. not. ergo. quod habens electionem rerum, non potest eligere meliorẽ. quod falsit vbi duę tantum essent res, super quibus fieri deberet electio: quia tunc melior capi potest. l. qui duobus. ff. de lega. 2. Bal. in. l. fi. §. 1. C. communia de lega. versic. pone, qꝛ sunt in hæreditate & procedet quod hic dicitur, qꝛ nõ potest legatarius eligere meliorem: etñ si expresse p testatorẽ electio sit data legatario, secundũ gl. ibi & Bar. & tenẽt comiter Docto. in. l. 2. ff. de optio. lega. vide etiam per Bal. & docto. in. d. l. fi. §. 1. C. cõia de lega. & quia in hoc fuerunt opiniones dic pro concordia, quia aut testator qui dedit electionem legatario reliquit seruo in patrimonio, quia tunc posset ex virtute talis electionis expresse legare, eligere meliorem: si vero nõ reliquit tunc non posset: & sic procedat primo glosſ. & Barto. in. d. l. 2. ff. de optio. lega. istam concordiam ponit Imol. in dict. l. legato generaliter. columna. 2. vbi etiam tenet Iason referque Aret. & alios moderniores ita tenere. Alexand. tamen ibi videtur transire cum dictis Bart. in l. 2. ff. de optio. lega. nullam faciens mentionem de ista concordia Ioan. de Imol. & mihi magis placet, vt indistinctè procedat, quod legatarius non eligat meliorem siue à testatore, siue à lege detur electio cum testator dando electionem legatario, de his seruis vel iumentis, quæ

e ¶ *Del heredero.* Adde. l. huiusmodi. §. fi cui homo. cum ibi nota. ff. de legatis primo. & l. Titia testamento. §. primo. ff. de aur. & argen. lega. glo. in dicta. l. legato generaliter. quæ tamen nõ allegat dicta tura. & vide per Barto. in. l. 4. ff. de vin. triti. vel. ole. lega. quod limita, nisi verba executiua legati à testatore prolata dirigantur seu sint relata ad legatarium, vt dixisset, quod legatarius recipiat sibi seruum vel bouem, quem in genere legat. vt dixi supra in glosſ. super verbo. a quien fue fecha la manda. vide ibi.

f ¶ *Bueno.* Et sic non potest dare pessimum: sed mediocrem. vt hic. & in. l. si generaliter. ff. de lega. 1.

g ¶ *Bestias.* Veluti equis, vel aliis immẽtis, bobus, vel aliis similibus. & quid si dixit, lego equum meum, cum plures haberet? dixi supra. in gl. super parte. El mejor.

h ¶ *Semejãtes.* Quæ habebat terminos à natura. sicut homo, equꝰ, vel bos

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Bart.in.l.si domus.in principio.ff.de lega.1.secus ergo erit, si legetur lanx vel scutella,seu quid simile inanimatum , quod facto hominis fines habere consueuit.vt in dict.l. legato generaliter. in fin. & per gloss.in ca.in dicante.de testa.& nota.in.l.qui lancem . ff.de aur. & argent.legat.neque in his hæres cogetur eligere mediocrem:sed potest dare id qđ est minimum gl.& communiter doctores in dict.l. legato generaliter. vbi latè per Laso.quid autem si testator , qui legauit scutellam vel vestem nullam scultellam vel vestē habeat in patrimonio ? Alberic. tenet in l. si domus. in principio. ff.de legatis.1. quòd tūc non valet legatum , nisi ex aliquo adiuncto possit constare ad qđ possit terminari,seu referri.vide ibi per eum & quæ dico inferius.in gloss. proxima.

a ¶ *Vnas casas.* Idem est dicendum si legaret fundum:nam hæres debet dare vnum fundum ex his,quæ testator reliquit:vnde quod hic disponitur in domo,habet etiam locum in fundo in genere legato,ita vult glo. relata ad text.in.l.si domus.ff.de legat.1.de qua ista sumpta est . & hoc tenent Iacob.de Aren.Petrus . & Cynus Bald.Raphaloā.de Imo'.Paul. de Castr.& Alexand.ibi & ita intelligunt.l . cum post. § . gener. ff. de iur. doti.contra gloss.ibi licet opinionem glo.in.§.gener.sequantur. Bart.Angel.& Imol.in.l.ita stipulatus.in octaua oppo.ff.de verborum obliga.& Angel.in dict.l.si domus.vt sit differentia inter legatum fundi,& domus:sed magis placet prima opinio,eo quia testator videtur sensisse de vno ex suis fundis,& in eo modo & forma prout erat in vsu testatoris. Quid autem si legaret planetā,vel vestem, vel quid simile? vide quæ dixi supra in gloss. proxima ad finem.contra id tamen quod ibi dixi,tenet Paul.de Castr.in dict.l.si domus . in principio dicens hoc esse durum, & vult quod in aliis rebus â domo generaliter legatis , legatum valeat & intelligatur , secundum consuetudinem regionis l.si seruus plurium.§.fi.ff.de lega.primo.l.Titia.§.1.ff.de aur. & argen. lega.illud tamen quod in dict.gloss.dixi tenetur communiter,& tenet glo.in.l.quòd in rerum.§.fin.ff.eo.in verbo eam.limita tamen, nisi legatum esset pium.vt dixi supra in gl.super parteel mejor. Allegando. Bald.in.l.i.C.de verbo.significati.& pro opinione Paul.de Castr.videtur facere ista.l.partitarum.quatenus ad finem dicit , q dicta in domo procedant in aliis ædificiis, & non extendit ad res mobiles in genere legatas,quæ fines habeant facto hominis,& certè dura videtur illa communis opinio,q legatum sit deriſorium , sicut est in domo,si quis in ge nere vestem leget alicui,vel capsam vel quid simile.

b ¶ *Qual quisiere.* Concord.cum dict.l.si domus.in principio.si tamen testator duas habebat domos,vnā in domicilio:aliam extra legasse intelligitur illam,quam habebat in domicilio.argumen.l.quæ conditio.§.1. ff.de conditio.& demonst.secundum Bald.in dict.l.si domus.in principio.& sequitur ibi Alexan.

c ¶ *Casas.* Not.istam.l.& videtur satis rationabile.ar.l.a.ff.de liber.& post &.l.fundus qui locatus.ff.locati.& facit ista.l.contra id qđ dixit Paul. de Castr.in dict.l.si domus.in principio.de quo dixi supra in gloss. super parte.el mejor.quando testator reliquisset domum, & vnicam tantum habebat,qua filij eius hæredes indigebant,quod illa non sit danda,& q legatum non valeat:nam hic probatur contrarium , & contra Paul.tenet Alex.in dict.l.si domus.ad fin.principii.& in dict. l. legato generaliter.& benè:vnde filii aliam sibi domum acquirent,vel condu cent, nisi aliter de mente testatoris appareat.& ista conferunt ad quæstionem,testator habens duos filios fecit maioriam in primogenitum de certis rebus & postea ædificauit magnam domum quā dicebat q volebat eam pro maioria & deinde in suo testamento dixit q legabat filio secundo domum non designans quam domum : nam si constat de voluntate patris q dictam domum voluit esse maioriç legatum domus in secundo filio erit deriſorium per dict.l.si domus in princip.si de hoc non constaret deberet domus dari secundo filio per istam & illam legem.nota etiam q si testator fecit maioriam de domo sua in qua habitabat veniēt etiam domus alienæ quæ erant appendices istius dom^. Bart.in.l.prædiis.§.qui domum.vbi & bonus tex.ff.de legat.tertio.vbi etiam habetur de horto. & vi.per Alex. consi.26.vol.4.& Io.Cirier.in tracta.primogenituræ.lib.2.q.4.& Andream Tiraquellum in tract. de nobilitate & iure primogeniorum. q. 73.

d ¶ *Non vale tal manda.* Limita nisi testator daret legatario electionem de domo, quā velit: nam tūc etiam si nullas domos testator in patrimonio reliquerit, tenet legatum per.l.titia.§.1. in fine . ff. de aur.& argen.lega.& tenet Alberi.post. Nicho . de Neapo.in dict. l. si dom^o.in prin. limita etiam secundum Paul. de Cast.in dict.l.si domus.in principio.q non habeat locum in legato habitationis in genere:quia licet testator nullas reliquerit habitationes in patrimonio,debet præstari habitatio,secundum qualitatem legatarij,& tenebitur soluere pensionem talis domus . per tex.in.l.cum antiquitas.C.de vsufruct.quod multū ibi exaltat Alex.dicēs quod multi dixissent contrarium.

e ¶ *Otros edificios.* Not.bene & adde glo.in dict.l.qđ in rerum.§.fi.in verbo eam.quæ hoc exemplificat in naui.

el gouierno aquellos a aquiē es mandado enel testameuto.

GOuiernos mandā dar los fazedores de los testamētos a otros,que non dizen quanto ni en que manera los deuen dar los herederos,en tal caso como este dezimos,q̃ si el testador q̃ mādo gouiernos a otro,era vsado é su vida^a de dar cierta quātia de pā,o de dineros,por gouierno a aq̃l a quiē fizo la māda: tenudo es el heredero de darle otro tāto.E si por auētura nō daua cosa cierta:estōce deue le dar segū q̃l ome fuere^b aq̃l aquiē fuesse fecha la māda del gouierno, e segū fueren los bienes^c que heredo del testador.

¶ *Ley. XXIIII. En que manera deue ser dado vnas casas, &c.*

VNas casas,[a] e non las señalasse,deue el heredero darle vnas casas de las del testador qual quisiere:[b] e si nō ouiesse mas de vnas casas:[c] aquellas mismas deue entregar, a aquel a quien fuessen assi mandadas.E si por auentura el fazedor del testamēto non ouiesse casas ningunas ellon ce el heredero non es tenudo de comprar otras:ante dezimos,que nō vale tal manda,[d] ca semeja que lo fizo por escarnio,mas que por otra cosa:e lo que diximos de las casas,ha lugar en todos los otros edificios,[e] que fuessen assi generalmē te mandados a otri.

¶ *Ley. XXV. Como aquel a quien es mādada es cogencia de alguna cosa de las del testador, non se puede arrepentir despues de la auer escogido.*

EScogencia otorgan los testadores a las vegadas a algund ome que escoja de dos cosas quel manda , la vna qual quisiere. E quando la manda es fecha en esta manera dezimos , q̃ si escogere vna vez para si alguna cosa de aq̃llas q̃ el testador le ouiere mandado, q̃ nō se puede despues arrepentir:[a] maguer quiera dexar aquella que escogio e tomar otra.Mas si la escogencia de la cosa que mandasse a otri,el fazedor del testamento , fuesse puesta en aluedrio , o en mano de otro, si este atal aquien fuesse otorgado poder de la escoger,non la escogiere fasta vn año , non podiendo,o non queriendo : del año en adelante[b] la puede escoger aquel aquien fue mandada la cosa.[c]

¶ *Ley. XXV. Optione alicuius rei legata legatarius semel eligens nō potest variare: sed si legetur in optione tertij eo intra annum non eligente eligat legatarius.hoc dicit.*

a ¶ *Arrepentir.* Concord.cum.l.serui electione.in princip.ff.de leg.1.& I. apud Ausidiū ff.de optio.legat. & sic habes,q̃ non licet variare electione semel facta, & plane procedit in vltimis voluntatibus , quæ nō debent esse in pendenti.l. fi. ff. communia prædio. secus vero est in contractibus.l. siquis stipulatus sit sticum. & l.eum qui certatum.§.fin ff.de verbo.obliga.& intellige istam.l.quando electio valuit:nam si non: poterit variare.l.2.ff.de optio.lega.& , requisita vt electio teneat,ponit gloss.in dict.l.serui electione. in principio, vbi per Bart.& docto.& an possit variari ab eo,qui habet potestatem eligendi ex rescripto,seu ex literis ad beneficia:vide per gloss.in capit.gratia. de rescriptis.libro sexto vbi decidit,quòd non.& ibi Ioannem And. in nouella.& an facta electione liceat variare:vide in capitul. publica to.de electio.& quæ tradit Alexand.in dict.l.serui electione. in principio.in colum.fina.vbi etiam vide quid in declaratione iudiciali & an quod disponitur in dict.capitu.publicato.procedat in aliis officiis quæ deferuntur per electionem.vide per Abb.in capitu.penul.de postula. præla.& in capitu.cum inter canonicos.columna fin.de electione. & de compromissariis ad eligendum, adde Abb.in capitu. causam quæ. de electio.& an postulatione præ entata superiori,vel postulato , habeat locū pœnitentia:vide tex.& ibi Abb.in decimo notabili.in capitul.bone.el segundo.de postulat.prælato.& per Bald.in.l.secunda. columna 6.C.de seruitu.& an pater,qui recepit emphyteosim pro se , & vno filio nominato,possit postea variando alium nominare:vide Bald. in l.prima columna finali.C.per quas person.nob.acquiri. & qui eligit viam contractus,non potest postea redire ad viam distractus,vel ecō tra.l.commissoriæ.& ibi Bald.C.de pactis.inter empto. & vendito.l. 38.titulo quinto partit.quinta & quando in electione rerum alternatiuè debitarum admittatur variatio,vide in dict.l.si quis stipulatus sit stichum.ff.de verborum obligationi.&.l.qui ex pluribus. & dict.l. eum qui certarum.§.primo.eodem titulo.& ibi Bart.& an quod semel approbari possim postea reprobare,vel e contra ? vide per Bart.in.l. quo enim.§.Iulianus.ff.rem rat.habe.& .l.si cui simplici via . & ibi Paulus de Castr.ff.de seruitu.& vide etiam quod habetur in.l.21.titulo nono.septima partita.& in.l.fin.titu.secundo,libro sexto.ordina.te gali.& delibello semel declarato.vide quod not.Bald.in.l.fina.columna.3.C.de codici.not.etiam quòd non potest variare , qui iam elegit locum, vbi conuenit eum,qui sibi erat obligatus respondere,omni loco.vide Bald.in.l.fina.§.fed & si quis.C.communia de legat. & an qui noluit recipere,quod sibi offerebatur,possit postea pœnitere:vide Bal. in.l.si plures.columna fina.C.de condition.insert.& de executore testamenti,qui renuntiauit officio.vide Bald.in.l.deberi.C.de fideicommiſſa.libesta.quitenet,quod possit pœnitere,si episcopus assentiat , & nota quòd in casibus,in quibus permittitur variatio,non permittitur, nisi semel. Bald.in authentica.habita.columna.5.C. ne filius propat. tradit Alexand.in.l.si ex toto.§.finali.ff.de legatis.1.Rochus in tractat. de iur.patronatus.Char.7.columna.4.quòd post ius quæsitum alteri, non licet variare.vide Abba.vt supra in dicto cap.bonę . el segundo.

b ¶ *Delaño en adelante.* Adde.l.fina.§.1.C.communia delegat . & facit ista l.ad quæstionem quòd si mulier der marito facultatem eligendi vnum ex filiis ad maioriam per eam instituendam, vel meliorandi vnum ex eius filiis,quem maritus elegerit,quòd si maritus non eligat intra annum,quòd sit ex clusus à tali electione , & si post annum eligat, vel nominet filium,quod talis electio vel nominatio non teneat . sed contrarium est verius:quia quando datur electio personarum , non finitur anno facultas ad hoc data : sed durat perpetuò, quousque lis contestetur super tali electione . vt tenet Bartol. in dict.l.finali.§.a per text.in.l.cum quidam.ff. de legatis secundo . vbi etiam Ioannes de Imol.neque in isto casu Bald.in dict.l.finali.§.1. columna.4. versicul. quæro testator.dicit contrarium,imo si rectè inspiciatur , vult idem. dicit enim,quæro testator reliquit vni ex familia,quem maritus elegerit,an post annum electio remaneat hæredi? respon. non vt. ff. de legatis secundo.l.cum quidam . quæ lex intelligitur , quando legatur amico vel consanguineo :secus si legatur piæ causa , puta vni monasterio , quod ei tius eligerit, nam post annum, deuoluitur episcopo qui est legitimus executor ad pias causas tantum:in aliis autem causis non est reperire legitimum executorem, vt supra de episcopis & cleric. l. nulli. hæc sunt verba Bald. & sic potius sentit anno remaneat apud maritum , ex quo à iure non datur legitimus executor in eius negligentia:quinimo & sic relicto ad pias causas etiam elapso anno ante interpellationem per litis contestationem , facultas eligendi durat secundum Bart.in dict.l.cum quidam.& alios quos refert Iason in dicto.§.primo. Angelus tamen ibi in eo quod attinet ad pias causas, veluti cum electio pauperum fuit commissa, tenet contrarium , imò quòd elapso anno deuoluatur ad episcopum , etiam si debens eligere non fuerit interpellatus: & dicit ita communiter tenere , & seruari de consuetudine:& in eandem sententiam videtur inclinare Bald. in dicta quarta columna.versicul.pone quòd infra annum.sed quid quid sit in pijs causis,in quibus opinio Angeli & Baldi sat.is iustē tabilis videtur: quia cum dies sit præfixus executioni relictorum piorum:per consequens videtur præfixus electioni sine qua executio fieri non possit, & sic cessat ratio dict.l.cum quidam.in quæstione supra formata nullum est dubium,quin lapsus anni non excludat dictam facultatem eligendi.quod etiam voluit Baldus in.l.captatorias.columna finali.C.de testamen . mili.neque prædictæ assertioni refragabitur.l. Taurina trigesimaterria:quia in præfixione termini,de qua ibi non comprehendi tur iste casus.imo.illa vult isto casu commissatium semper esse obligatum ad faciendum declarationem sibi commissam à defuncto,& si sine declaratione potest à iure supplere.illa habet pro facta elapso illo termino talem declarationem : si vero declaratio sit necessaria , ita quod à lege non possit supplere ex mente illius.l. videtur quòd sit ad huc fienda etiam elapsis illis terminis,de quib.us ibi.& ad istam.l. partitarum & similes respondetur, quòd procedunt in electione rerum, non in electione personarum. Quid autem si mater dedit marito facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis an possit eligere filium in potestate & acquirere sibi vsumfructum? videtur quòd non ex dicto Baldi in.l.tutor.§.primo.ff. de excu.tuto.quod esset limitandum nisi omnes essent in potestate,vel si eligeretur filius maior, nam de mente matris & consuetudine videtur quòd ille posset eligi & sic quòd etiam pater habeat vsumfructum.

c ¶ *La cosa.* Quæ consistebat in specie:nam secus si in genere:quia tunc non transfertur electio in legatarium , sed in arbitrium boni viri.l. prima.ff.de legatis secundo.habes etiam hic.& in dict.l.finali.§. primo.vbi notat Angelus quòd si electio rerum,vel personarum concedatur tertio, non dicitur voluntas captatoria . Adde dict.l. cum quidam.ff.de legatis secundo.& .l.cum pater.§.hæreditatem . & .§. a filia.ff.de legatis secundo.& .l.vnum ex familia.in principio . & .§. primo.& ibi Bartolum.eodem titulo.l.cum quidam. §. virum . ff. de verborum obligationibus. optimus textus in.l.hæredes nici.§. finali ff.ad Trebellianum.& .l.ex facto.§.si quis rogatus. eodem titulo. & l.fideicommissaria.§.finali.ff.de fideicommissari . libertat. Aduerte etiam quòd si electio est commissa per modum conditionis , tunc non procederet ista.l.vt si dicat,si titius arbitratus fuerit . vt in dicta l.prima.ff.de legatis secundo.& .l.qui hæredi.§.finali.ff.de conditionibus & demonstrationibus.l.centelimis. ff. de verborum obligationibus.& hoc si arbitrium per modum conditionis appositum reciat substantiam ipsius negotij , secus ipsum totale negocium: alias eatenus vitiat,quatenus respicit non vltra.l.tertia.ff.locati.Alberic. in dict.l.finali.§. primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Lex. XXVI.

Si duobus legatur seruí optio: & discordent in electione: mandet iudex sorte dirimi: vt quem sors prætulerit eligat, & habeat rem: æstimationem partis alterí arbitrio bonorum virorum soluendo: idem est si vni optione legata (eo ante electionem relictis pluribus heredibus defuncto) si heredes super optione discordent. hoc dicit.

a ¶ *A dos hobres.* Coniunctim vel dituisim, vt sequitur, & idem si separatim res duob⁹ legetur. ita q vni deberetur res, alteri æstimatio. l. si pluribus cade. n. ff. de lega. 1. & vnus velit rem alter similiter & sic vterq; velint rem: quia sorte dirimetur, cui res præstetur. & cui æstimatio tenet la. in. l. fin. in principi. C. cõmunia dle.

b ¶ *La suerte.* Adde. d. l. fi. in princi. C. communia delegat. & quæ ibi Bald. tradit de sorte. & etiã Paul. de Castr. in. l. in tribus. ff. de iudic. & q habetur prouerbio 18. cõtradictiones comprimit sors, & interpotentes quoque diiudicat. & vide in ista materia Ioan. Cirier. in suo tractatu primogenituræ. libro. 1. quæstione. 9. vbi tractat, an in quæstione de partu gemino sit ad iudicium sortis recurrendum, vbi multa accumulat.

c ¶ *Finca a su herederos.* Et sic legatum optionis non est conditionale. §. optionis. instí. de lega. si enim fuerat conditionale, non transmitteretur ad hæredes. l. vnica. §. fin autem aliquid. C. de cãduc. toll.

¶ Ley. XXVI. *Que quando es mandada escogẽcia de alguna cosa del testador a dos omes si se desauenieren que es lo que deue fazer el juez en esta razon.*

SI a dos omes[a] fiziere el testador manda de vna de sus cosas, poniẽdo la a escogencia dellos, que puedan tomar la que mas quisiessen: como si dixesse que les mandaua vno de sus sieruos o vno de sus cauallos, o otra cosa semejãte, qual ellos quisierẽ escoger: si acaesciere, que auenga desauenenẽcia entre ellos de manera quel vno non se pagasse de lo quel otro escogiesse, estõce puede les mãdar el iudgador echar suertes, e aql aquiẽ cayere la suerte, [b] deue la escoger e auer. Pero tenudo es de dar al otro la estimacion de la su parte, que auia en aquella cosa, e esta estimacion deue ser fecha por aluedrio de dos omes buenos. E esso mismo seria, si tal cosa como sobredicha es, fuesse mandada a vno poniendo la en su escogencia. Casi acaesciere que este atal muera, ante que escoja finca a sus herederos[c] la escogencia della. E si se desacordaren los herederos en escoger la, deuen echar suertes, e fazer assi como sobredicho es.

¶ Ley. XXVII. *Como la manda que es fecha de minera de metales o de pedrera, non paßa en los herederos de aquellos aquien la fazen.*

MInera de metales, o pedrera auiendo algun testador en alguna su heredad, si fiesse manda en su testamẽro a algund ome que tajasse piedra[d] en aquella pedrera, o que causasse alguno de los metales, para aprouecharse dello, valdria tal manda, quanto en la vida de aql[e] aquien fuesse fecha. Mas despues que el fuesse muerto, non valdria la manda, nin auria poder de sacar ende ninguna cosa el heredero de aquel aquien la ouiesse fecha. Fueras ende, si el testador dixesse señaladamente, quando fiziesse la manda sobredicha, que la fazia tambien a el, como a sus herederos.[f]

¶ Ley. XXVIII. *Porq̃ palabras puedẽ ser dexadas las mandas a que dizen en latin de legatis tertio.*

DE legatis tertio, ẽ latin tãto q̃re dezir ẽ romãce, como vna razõ q̃ es escrita ẽ el derecho, q̃ muestra, porq̃ palabras puedẽ ser dexadas las mãdas. E dezimos, q̃ por todas palabras que ayan entendimiento[h], que sean guisadas e conuenibles, para espaladinar las cosas, q̃ el fazedor del testamento quiere mãdar a otri, pueden ser otorgadas e puestas las mandas en los testamentos, o en el codicilo que alguno fiziere, ca si de otra guisa las dixesse, nõ valdria la mãda e esto seria como si el testador ouiesse voluntad de mãdar oro a alguno, e dixesse que le mandaua laton: creyendo q̃l oro auia tal nome, ca estonce non valdria tal manda: maguer aquel aquien fuesse fecha, quisiesse prouar q̃ su intenciõ del testador, era de mandar le oro, e non laton. E esso mismo dezimos, que seria, en todas las otras cosas que hã nomes generales en que acuerdan los omes comunalmente en cada tierra en nombrar las: assi como plata, o vino, o pan, o paños, o vestiduras, e todas las otras cosas semejãtes destas. Ca en qualquier destas cosas sobredichas, si el testador errasse el nome de la cosa que mandasse, diziendo otro nome e non el suyo, cuy dãdo[a] q̃ aquel q̃l le dezia era su nome, non valdria la manda. Pero en las cosas que han nomes señalados: assi como son los omes, non seria assi. Ca maguer el testador errasse en el nome de algun ome, [b] diziendo otro nome e non el suyo, cuy dando que aquel era su nome que el le dezia valdria la mãda, e nõ se embargaria por tal yerro si fuere prouado que su entencion era del testador que aquella persona que nombro, ouiesse tal manda. Otrosi dezimos[c], que quando los fazedores de los testamẽtos vsan tales palabras en las mãdas: diziendo mando e quiero, que fulano aya tal cosa, o plaze me, o tengo por bien, que la aya, o dize al heredero, creo que tu daras tal cosa a fulano, o dexo lo en la tu fe, que lo cumplas, o dize el testador, quiero que el mio heredero faga tal cosa. Ca vsando el testador qualquier destas palabras sobredichas: quando fiziesse la manda, o otras semejantes dellas porq̃ puedaser entendida la entencion[d] o la voluntad del, valdria la manda que assi fuesse fecha.

¶ Ley. XXIX. *Como vale la manda, o non que es puesta en aluedrio del heredero.*

MAndo el testador a dezir tales palabras quando fiziesse la manda, dexo a fulano tal cosa, si entendiere mi heredero, [e] que es derecho que la aya, o si dixesse, dexo lo en aluedrio, [f] de mi heredero, que si el entendiere, que sera bien que aya fulano tal cosa que le mando, q̃ gelade. Ca en qualquier destas maneras, vale la manda que assi fuesse dexada. Fueras ende si el heredero existimauerit. &c. vide etiam in. l. fideicõmissa. §. sic fideicommissum. ff. de lega. 3. & habes hic, q̃ verba si existimaueris iustum, si arbitratus fueris important arbitrium boni viri. & de his & de aliis hoc importãtibus. vide in dic. l. si sic. & in. d. l. fideicõmissa. & §. sic fideicommissum versꝰ. quanquã. & l. fideicommissa, in prin. ff. de fideicommiss. libe. & de quibusdam aliis. vide per Bart. in dictis legibus, & per alios docto. & si quanter per Alexand. in. d. l. si sic. col. 1. & 2. vbi etiam vide quid de verbo iudicio tuo, & de verbo libuerit, & de verbo facias tuo sensu, & de verbo, cõmitto prudentiæ tuæ, & de verbo, liberã facultãtem, & de verbis, facias quidquid tibi visum fuerit expedire: & de verbo cõscientiæ tuæ committimus: & de verbo licentiam, & verbo, potestatis & de verbo, permitto stare tuo iuramento, seu verbo tuo: & de verbo pono tem in manũ tuã, & de his verbis pro tuæ voluntatis arbitrio: & de verbis cõmitto me misericordiæ tuæ: & de verbo videbitur. vide ibi per Alexan. & adde Abb. in capitulo primo. co. 4. de sequestra. possess. & fruct. & Bar. in. l. alio. col. 2. de alimen. & cibar. lega. & Bald. in. l. 3. in. 2. col. 3. 1. dist. in. & per Bal. in. l. captatorias. C. de testa. mili. & de illo verbo facias, qd̃ tibi videbitur expedire. Adde Bald. in verbo nomina. de pace constantiæ. & plenissime per Bal. in extraua gan, ad reprimendũ an gl. super parte videbitur. vbi etiam vide de verbis importãtibus liberã voluntatem, quã arbitriũ boni viri, & ibidẽ an ex concessione liberę facultatis, possit rei jcere exceptionem preſcriptionis. & adde Bar. in. l. Lucius Titius. ff. de fideicõm. liber. & de verbo si tibi placet. vide. l. Thais ancil la. §. fotore. eo. titu. & ibi Bar. & per Bar. in. l. 1. §. fi plures. col. 7. in repe. ff. de exerci. & de illo verbo iudicio tuo. adde Bar. in. d. l. Thais. §. Lucius Titius ita testamento. & q̃ tradit Feli. in. c. 1. 19. 20. & 21. col. de cõstit. vbi plene de his verbis cum aliquibus norabilibus declarationibus, vi etiã ad declarationem qd̃ not. Bal. in. l. 1. col. 14. ff. de lega. 2. & decisio. quandam Neapoli. & ex his quãdo rasus occurrerit, poteris bñ instruidere maueris, vel instũ putaueris, vel similia, importẽt arbitriũ boni viri vel liberam voluntatẽ. vide in. l. in vẽdẽtis. C. de cõtrah. empt. et per Albe. in. d. §. fic fideicõmissum. vbi dicit, q̃ veritas est q̃ important in contractibus merã voluntatẽ, nã in cõtractibus subsistãtialia cõtractus nõ pos sunt cõmitti in arbitriũ cõtrahẽtis, etiã ad arbitriũ boni viri. l. 2. q̃ sæpe §. 1. ff. de cõtrahẽd. empt. licet accidentalia sic. l. hæc venditio. ff. eodem. sed̃m Imol. in. l. filius familias. ff. de dona. nisi dareẽ arbitriũ ei, qui alius haberet: quia tunc intelligetur de liberto arbitrio, vt verba aliquid operentur. argu. l. si quando. in princip. cum si. mil. ff. de legatis primo.

¶ Lex. XXVII.

Licet ad hæredem legatarii transmittatur legatum, ex quo fuit legatario ius acquisitum. fallit in legato sosionis numeræ vel lapidicinæ scindendæ, quia non transit ad hæredem, nisi hoc testator specialiter exprimat. hoc dicit.

d ¶ *Que tajasse piedra.* Adde. l. idem Iulianus. §. si quis. ff. de legat. 1. & sic habes q̃ concessio facti indeterminati tam qualitate quam tempore emanans à priuato censetur personalis, secus si tale factum esset determinatum, vt si testator concessisset facultatem incidendi decem currus lignorũm, ex nemore suo: nam tunc talis facultas transiret ad hæredes legatarii, secundum Cyn. & Albe. & alios signanter per Alex. in. d. §. fi quis. Quod tamen limitat Alex. nisi legatum esset annuum, quia ad hæredes non transit. l. 4. ff. de annu. leg. & per hæc dicit Alex. posse limitari doctrinam Bar. in. l. si sic. la grande. ff. de ver. obli. & doc. in. l. veteris. C. de contrah. & cõmitten. stipula. vbi dicũt, q̃ stipulatio facti affirmatiuè est transitoria ad hæredes per. d. l. veteris. cum similibus: quia hoc est verũ, si factũ erat determinatũ, & certũ secus si indeterminatũ. Quid tũ si ista concessio fieret Ciuitatiin terminis huius. l. partitarum. vel similibus, an censeri debeat perpetua? videtur q̃ sic, vt probatur in. l. vectigalia. C. de vectiga. vbi Bald. not. q̃ priuilegia concessa ciuitatibus præsumuntur perpetua. facit bonus text. in. l. forma. §. quanquam. ff. de censi. est enim idem populus per surrogationem. l. proponebatur. ff. de iudic. l. sicut. §. in decurionibus. ff. quod cuiusque vniuersita. nomi. sic etiam priuilegium concessum ecclesiæ perpetuo intelligitur concessum: quia ecclesia nunquam moritur. decimas eccãda quæstione. 2. cap. liberti.

e ¶ *En la vida de aquel.* Sed an poterit cedere lapidem, semel tantum, vel an pluries per totum tempus vitæ ipsius. l. innuit quòd pluries per vitam. & hoc tenet Paul. de Castr. & post eum Iason. in dicto. §. fiquis alicui.

f ¶ *A su herederos.* Expressius ergo hæredum ostendit concessionem esse realem nõ personalem. & de materia quando concessio præsumatur realis vel personalis, vide quæstiones per Alex. in. d. §. si quis. & adde q̃ in dubio potius debet præsumi pactum reale, quã personale, secundũ Alberi. in. d. iurisgentium. §. pactorum. 2. & fin. col. vlti. ff. de pacti. Bar. in. l. pater filiæ. ff. de seruitu. leg. & Ioan. Faber in. §. vnde si ager. col. 2. in fin. de actio. vers. quid si per pactum. & ibi vide. Bal. in principio. de quibus vide etiam per Bald. in dic. §. fi quis. & per Ioan. de Imo. Quid autem si testator fuerit ambiguus, & non constet quid dixit lego titio & hæredi suo, q̃ possit cedere lapidem in fundo meo nunquid transibit vltra primum hæredem? Cyn. dicebat q̃ non per. l. antiquitas. C. de vsufruct. contrarium tenet Alberi. in. d. §. fi quis. & ibi respondet ad l. antiquitas. q̃ ibi deo est, quia alias proprietas redderetur inutilis: in casibus vero vbi hoc cessaret, transibit ad omnes hæredes: si tamen ex fundo nulla percideretur vtilitas alia, quam ex deuolutione lapidem: tunc idem esset q̃ in vsufructu. secũdum eum. Aduertendum quia si concessio cedendi lapidem, de qua hic fieret contemplatione, cuius prædii, quod legatarius haberet vicinum, ad cuius vtilitatem fuisset factum dictum legatum: tunc & si non fiat mentio de hæredibus transiret ad eos, ratione prædij. l. veluti. & l. quid ergo. ff. de seruitu. rusti. prædio. Dynus & Alber. & Angel. in dict. §. fi quis. intellige tamen, q̃ concessio fiat expresse ratione talis prædij: nam tunc diceretur seruitus prædialis, secundum q̃ declarat Paul. de Castr. in. l. pe. ff. de seruitu. rusti. prædio. Iaso. in. d. §. si quis alicui. super gl.

¶ Lex. XXVIII.

Fiunt legata per verba intelligibilia, vt mando, vel credo te daturum centum Titio: vel volo q̃ des, & similia: & error in nomine communi, vt argentum pro auro nominando vitiat legatum: secus in nomine proprio si de persona constat. h. d.

g ¶ *Tanto quiere dezir.* Vide de hoc per gloss. ff. de lega. 3. in rubrica. & ista hæredemolente: secus si in eius arbitrium, seu per verba importantia arbitrium boni viri: quia tunc debetur si hæres causam probabilem non habuit. Item captatoria voluntas non tenet in legatis, nec in institutione hæredis. tenet tamen legatum vni factũ si testator deerit cum dare nolit. Item captatoria voluntas non tenet in legatorum quibus videtur esse derogatum per Bald. in dic. §. fi quis. & per Ioan. de Imo. Quid autem si testator fuerit ambiguus, & non constet quid dixit lego titio & hæredi suo, q̃ possit cedere lapidem in fundo meo nunquid transibit vltra primum hæredem? Cyn. dicebat q̃ non per. l. antiquitas. C. de vsufruct. contrarium tenet Alberi. in. d. §. fi quis. & ibi respondet ad l. antiquitas. q̃ ibi deo est, quia alias proprietas redderetur inutilis: in casibus vero vbi hoc cessaret, transibit ad omnes hæredes: si tamen ex fundo nulla percideretur vtilitas alia, quam ex deuolutione lapidem: tunc idem esset q̃ in vsufructu. secũdum eum. Aduertendum quia si concessio cedendi lapidem, de qua hic fieret contemplatione, cuius prædii, quod legatarius haberet vicinum, ad cuius vtilitatem fuisset factum dictum legatum: tunc & si non fiat mentio de hæredibus transiret ad eos, ratione prædij. l. veluti. & l. quid ergo. ff. de seruitu. rusti. prædio. Dynus & Alber. & Angel. in dict. §. fi quis. intellige tamen, q̃ concessio fiat expresse ratione talis prædij: nam tunc diceretur seruitus prædialis, secundum q̃ declarat Paul. de Castr. in. l. pe. ff. de seruitu. rusti. prædio. Iaso. in. d. §. si quis alicui. super gl.

h ¶ *Entendimiento.* Si verba tũ sunt ita obscura, q̃ nullũ intellectũ possunt fustinere: non valet scriptura. l. quo tutela. §. pe. ff. de reg. iur. Bald. in. l. voluntatis. col. 2. C. de fideicommiss. & vide. l. secundam. ff. de his quæ pro non script. haben.

a ¶ *Cayendo.* Concord. cum ista. l. l. si quis infundi vocabulo. in principi. ff. de lega. 1. vbi Angel. limitat quatuor modis. Primo si res in cuius appellatiõe erratur erat præsens & singulariter demonstratur, vt si dixerim lego tibi hunc equũ demonstrato boue. glo. quæ non est alibi in l. quæ extrinsecus. ff. de verbo. obliga. secundo vbi nomia sunt multum conformia. vt in. l. librorum. §. si quid tamen. ff. de lega. 3. Tertio si sermo erraneis fultine. ti possit per communem vsum loquendi alicuius ciuitatis, vel castri. l. labeo. ver ficu. neque mirum. ff. de supellectil. lega. & pro hoc facit ista. l. partitarum cum dicit comunalmente en cada tierra. Quarto limitat si dixerit, si dixerit, si ponens ante dispositionem voluntatem suã declarasset, q̃ cum vtereur vno appellati, uo nomine, in telligeretur de vero & proprio conuenienti rei in dispositione deductæ. gloss. in dict. l. si quis in fundi vocabulo. Quinto limita, vt procedat in nominibus appellatiuis omnino diuersis, vt sunt equus, & mulus, bos & Asinꝰ. sed si non essent omnino diuersa, sed haberent se, vt excedentia & excessa vt si testator voluerit legare ducenta, & dixerit centum, nam si constaret de errore valebit dispositio in ducenta. glo. in. l. qui quartam. in principio. & ibi Imol. Bald. & Pau. de Castr. & probatur in. l. quotiens. §. & adde q̃ in corpore. ff. de hæredib. instituen. & not. bene istam. l. & d. l. si quis ad limitationem. l. non aliter. ff. de lega. 3. & quæ not. gl. in. l. voluntatis. C. de fideicommiss.

b ¶ *De algun ome.* Adde. l. si quis infundi vocabulo. & l. si quis in nomine. C. de testamen & in. §. si in nomine. insti. de lega. & limita tripliciter. vt per Alex. in. d. l. si quis. in principio. col. 1. & de errore continuum. vide ibi per Imo. & Alexan. & adde in ista materia tex. nota. & ibi Bar. in. l. pen. ff. de reb. dub. & l. 9. & quæ ibi dixi supra eodem.

c ¶ *Dezimos.* Concord. cum. l. secunda. C. communia de lega.

d ¶ *La entencion.* Tantum ergo valet tacita voluntas coniecturata, quantũ expressa. adde. l. cũ pponebatur. ff. de lega. 2. Inter vestem. ff. de auro & arg. lega. & tradit plene Curtꝰ Senior. cõsi. 51. in. 1. & 2. col. ¶ *Lex. XXIX.*

Si legatum relinquatur in liberam voluntatem hæredis: non debetur

e ¶ *Si hereder.* Concord. cum. l. si sic legatum. in principio. ff. de lega. 1. & not. glo. in. l. senatus. §. pe. eo. titu. & adde nota. per Azo. quæ hic prosequitur ista. l. in summa. C. eo. colum. ante pe. versi. item legari potest si existimauerit. &c. vide etiam in. l. fideicõmissa. §. sic fideicommissum ff. de lega. 3. & habes hic, q̃ verba si existimaueris iustum, si arbitratus fueris important arbitrium boni viri. & de his & de aliis hoc importãtibus. vide in dic. l. si sic. & in. d. l. fideicõmissa. & §. sic fideicommissum versꝰ. quanquã. & l. fideicommissa, in prin. ff. de fideicommiss. libe. & de quibusdam aliis. vide per Bart. in dictis legibus, & per alios docto. & si quanter per Alexand. in. d. l. si sic. col. 1. & 2. vbi etiam vide quid de verbo iudicio tuo, & de verbo libuerit, & de verbo facias tuo sensu, & de verbo, cõmitto prudentiæ tuæ, & de verbo, liberã facultãtem, & de verbis, facias quidquid tibi visum fuerit expedire: & de verbo cõscientiæ tuæ committimus: & de verbo licentiam, & verbo, potestatis & de verbo, permitto stare tuo iuramento, seu verbo tuo: & de verbo pono tem in manũ tuã, & de his verbis pro tuæ voluntatis arbitrio: & de verbis cõmitto me misericordiæ tuæ: & de verbo videbitur. vide ibi per Alexan. & adde Abb. in capitulo primo. co. 4. de sequestra. possess. & fruct. & Bar. in. l. alio. col. 2. de alimen. & cibar. lega. & Bald. in. l. 3. in. 2. col. 3. 1. dist. in. & per Bal. in. l. captatorias. C. de testa. mili. & de illo verbo facias, qd̃ tibi videbitur expedire. Adde Bald. in verbo nomina. de pace constantiæ. & plenissime per Bal. in extraua gan, ad reprimendũ an gl. super parte videbitur. vbi etiam vide de verbis importãtibus liberã voluntatem, quã arbitriũ boni viri, & ibidẽ an ex concessione liberę facultatis, possit rei jcere exceptionem preſcriptionis. & adde Bar. in. l. Lucius Titius. ff. de fideicõm. liber. & de verbo si tibi placet. vide. l. Thais ancilla. §. fotore. eo. titu. & ibi Bar. & per Bar. in. l. 1. §. fi plures. col. 7. in repe. ff. de exerci. & de illo verbo iudicio tuo. adde Bar. in. d. l. Thais. §. Lucius Titius ita testamento. & q̃ tradit Feli. in. c. 1. 19. 20. & 21. col. de cõstit. vbi plene de his verbis cum aliquibus norabilibus declarationibus, vi etiã ad declarationem qd̃ not. Bal. in. l. 1. col. 14. ff. de lega. 2. & decisio. quandam Neapoli. & ex his quãdo rasus occurrerit, poteris bñ instruidere maueris, vel instũ putaueris, vel similia, importẽt arbitriũ boni viri vel liberam voluntatẽ. vide in. l. in vẽdẽtis. C. de cõtrah. empt. et per Albe. in. d. §. fic fideicõmissum. vbi dicit, q̃ veritas est q̃ important in contractibus merã voluntatẽ, nã in cõtractibus subsistãtialia cõtractus nõ possunt cõmitti in arbitriũ cõtrahẽtis, etiã ad arbitriũ boni viri. l. 2. q̃ sæpe §. 1. ff. de cõtrahẽd. empt. licet accidentalia sic. l. hæc venditio. ff. eodem. sed̃m Imol. in. l. filius familias. ff. de dona. nisi dareẽ arbitriũ ei, qui alius haberet: quia tunc intelligetur de liberto arbitrio, vt verba aliquid operentur. argu. l. si quando. in princip. cum si. mil. ff. de legatis primo.

f ¶ *En aluedrio.* Et sic verbũ arbitriũ importat arbitriũ boni viri, limitatum sed̃m Imol. in. l. filius familias. ff. de dona. nisi dareẽ arbitriũ ei, qui alius haberet: quia tunc intelligetur de liberto arbitrio, vt verba aliquid operentur. argu. l. si quando. in princip. cum si. mil. ff. de legatis primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& si per hæredem stat quia non vult arbitrari, perinde est ac si arbitratus esset deberi. secundum Paul. de Castr. in dict. l. si sic. Sed vide ibi per Imo. col. 2. dicentem q non sufficeret præceptum à iudice factũ vt arbitretur vt sic eo existente in mora dispositio habeatur pro purificata: sed aduerte quia Imol. loquitur quando in arbitrium tertij fuit collatum,

ro demuestra alguna derecha razon, [a] porque non la quisiere dar nin otorgar. Mas si dixesse el testador, mãdo a fulano tal cosa si mi heredero quisiere[b] o touiere por bien[c] q̃ la aya: estõce en voluntad es del heredero de cũplir la mãda, que assi fuesse fecha, o de reuocar la si quisiere. E esto es, porque vsando el testador a dezir tales palabras, quando hazia la mãda, semejaua q̃ en todas guisas la ponia el enel aluedrio del heredero. Mas si el testador dixesse, mãdo a fulano ome mil marauedis, si quisiere tal ome[d] cierto, diziendo el nome de cada vno dellos señalada mente, non valdria tal manda, porq̃ es fecha a vno, e es puesta señaladamente en aluedrio de otro. E porende dixeron los sabios antiguos, que las mãdas e los esta blecimientos de los herederos, deuẽ ser fechos segund su voluntad del fazedor del testamento, e non deuen ser puestas en suyzio e en plazer de otri. Mas si el testador fiziesse la manda, diziendo assi q̃ mandaua a vno mil marauedis, si otro q̃ nombraua señaladamente fiziesse [e] alguna cosa, ciertamente, como quier que aq̃lla cosa en voluntad e en aluedrio del otro, era de la fazer o non: valdria la manda, si aquella cosa que nombrasse se cumpliesse.

¶ Ley. XXX. Si vale la manda que el testador faze, diziendo mando que mi heredero de a fulano tantos marauedis, o tal cosa quando el quisiere.

Echa seyendo la mãda por tales palabras, que dixesse el testador, mando a fulano ome mil marauedis, que los aya quando el mi heredero [f] quisiere, si acaeciere que este heredero muriesse, [h] e non pagasse estos marauedis, en su vida, nin señalasse dia [g] a su heredero a que los pagasse aquel que ouiesse de heredar los bienes del heredero del testador: seria tenudo de pagar la manda, luego que entrasse la heredad, sin alongamiento ninguno: porque aquel cuyos bienes hereda, non lo contrasto[h] en su vida. Mas si el testador dixesse assi: mãdo a fulano cié marauedis, que los aya si quisiere: estonce valdra la mãda. Pero si este a tal que fuesse fecha la manda, non dixesse en su vida que la queria[i] e se muriesse, estonce el su heredero, non ha derecho ninguno en ella, nin la puede demandar despues.

a ¶ *Alguna derecha razon.* Vt quia legatari⁹ erat demeritus testatori. l. fideicommissa. §. quanquam ff. de lega. 3. vel quia fortè res legata erat, ita magna q̃ quasi absorberet totũ patrimoniũ relinquentis. l. quidam testamento. ff. de legat. 1. vel quia patrimonium erat tenue, & filij testatoris egerent argu. c. fin. 17. q. fina. & si res certa non esset legata: sed qd incertum debet arbitrari iuxta id q̃ dicunt gloss. & Bart. in dict. l. 1. ff. d leg. 2. vbi Bart. col. pen. versic. quæro qualiter bonus vir erit.

b ¶ *Quisiere.* Adde. d. l. senatus. §. pe. ff. de lega. 1. & l. fideicõmissa. §. quanquam. ff. de lega. 3. quid tamen si diceret lego tibi q̃ Titius vel hæres declaruerit se velle, quia talis voluntas requirit declarationem, & sic factum hæredis. dicit Ange. in. l. centesimis. §. fi. ff. de verbo. obliga. q̃ tũc valeret perinde, vt valet, cum dicitur si capitolium ascenderit: vel tale quid fecerit. vt in. l. nonnunquam. ff. de condi. & demonst. & infra ista l. ad finem & Angel. sequitur ibi simpliciter. Paul. de Castr. vbi Imo. de hoc dicto dubitat, & istud dictum dicit non esse verum Ale. in dict. l. 1. ff. de leg. 2. col. 5. ex eo, quia etiam verbum, si voluerit, intelligitur de voluntate declarata. vt est text. in. l. si ita. §. illi si volet. ff. de leg. 1. ergo idẽ dicendum est, & si illud exprimatur: quia exprimitur, qđ, tacitè inest. & magis placet hoc. & adde. Bald. in. l. voluntatis. columna. 1. C. de fideico. qui intelligit, & limitat dicta iura, quando voluntas adiicitur verbo substantiuo, vel effectiuo: secus si in verbo executiuo volũtatis substantia. vel declaratio ponitur. Allegat. 1. tertiam. C. de dot. promis. & videtur in effectu idem, quod dixit Angel. Alexand. tamen in additio. ad Bal. ibi dicit, q̃ istud dictum Bal. videtur contra. l. cum quidam. ff. de lega. secundo. & quæ ibi dicit idem Bald.

c ¶ *O touiere por bien.* Not. hoc q̃ idem importat hoc verbum, sicut si voluerit, & est hoc contra Bal. in. l. fideicommissa. §. quãquã. ff. de lega. 3. dicẽtẽ, q̃ omne verbum intelligitur sonare in arbitriũ boni viri, præter verbum volo, & facit ad istam. l. l. fideicõmissaria libertas. ibi, si ei libuerit. ff. de fideicommiss. liberta.

d ¶ *Talome.* Est enim voluntas captatoria. vt. ff. de lega. 1. captatoriæ. Adde. l. 11. & quæ ibi dixi ti. 3. supra ea. part. & aduerte, cum dicit si qui fiere: nã secus esset si legatum fuisset collatum in arbitriũ alterius: quia intelligeretur de arbitrio boni viri, & legatum teneret. l. 1. ff. de legat. 2.

e ¶ *Fiziere.* Adde. l. si quis sempronium. ff. de hæred. instit. & l. nonnunquã ff. de conditio. & demonstra.

¶ *Lex. XXX.*

f ¶ *Quando el mi heredero quisiere.* Concordat cum. l. fideicommissa. §. fideicommissum. ff. de lega. 3. & cum nota per Azo. C. de leg. in. summa col. antepe. in vers. item legarũ potest.

g ¶ *Nin señalasse dia.* Et not. hoc verbum: quia non ita declaratur in dict. § fideicõmissum ver. hoc autem de quo. l. illa sumpta est.

h ¶ *No le contrasto.* Et sic motiendo, videtur vel quod est fauore vltimæ voluntatis: quia secus in contractibus, vt in. l. centesimis. §. fi. ff. de verbo. obliga. Bar. & Bal. in. d. §. fideicommissum. in verbo hoc autem. & videtur velle ista lex, q̃ si hæres declarauit, se nolle legatum, q̃ tunc neq; ipse neq; hæres eius teneat, qđ non tenet: quia nõ bene apertur in dict. versũ. hoc autem. In contrarium tamen videtur. l. vxorem. §. Scyuola. ff. de lega. 3. vbi habetur, q̃ hæres grauatus, cùm volet vel voluerit videtur grauatus post mortem, si ipse antea, non declaret se velle, & sic non est in potestate eius q̃ nolit. hoc etiam patet ex dictis Bart. in. d. centesimis. §. fi. ad fi. 1. columna. vbi dicit, q̃ in vltimis voluntatibus id est dicere, cùm voluerit, vel cum volet hæres det, q̃ est dicere, det post mortem suam, & sic post mortem debetur, tanquam adueniente die per text. in dict. §. Scyuola. & sic illud legatum dicitur conditionale. vt habetur in dict. §. fic fideicommissum est. propter diem incertum mortis. l. dies incertus. ff. de conditio. & demonstra. in contrarium vero facit tali casu diem & conditionem. vt declarat Bar. in. d. §. fi. quem sequitur ibi Ange. & fuerunt verba Petr. ibi. Sed certè ista. l. pariter tum multum vrget, contra ista dict. Bar. & aliorum. & ad dictam. l. vxorem. §. Scyuola. potest dici, q̃ intelligatur, si hæres non contradixerit in vita prout ista. l. dicit, & pro hoc facit. quia regulariter inter ff. & cum non est differentia. l. qui promisit. cum ibi nota. ff. de condi. indebi. & tamen si testator dixerat, si hæres meus volet, vel voluerit, poterit contradicere. vt supra. l. proxima & vult Bar. in dict. l. centesimis. §. fi. in principio. column. 2. igitur idem dicendum, si dixerit: cùm voluerit: in hoc tamen est speciale fauore vltimæ voluntatis, q̃ non contradicente hærede, à quo sic fuit legatum, in vita, debebitur post eius mortem, vt hic & in dict. §. Scyuola. cogita tamen: quia secundum istum intellectum, videtur fieri aliqua violẽtia dicto. §. Scyuola. qui vult hoc relictũ videri post mortem.

i ¶ *Que la queria.* Concord cum. l. si ita expressum. ff. de conditionibus, & demonstrat. l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de legat. 1. quid autem si dixerat cùm voluerit? die quòd tunc non est necesse, quod legatarius ante mortem suam declaret se velle. secundum Bart. in. l. 1. ff. de legat. secundo. per. l. vxorem. §. Scyuola. ff. de legat. tertio. quæ lex licet loquatur quando ista verba cùm voluerit fuerunt relata ad hæredem, tamen eadem videtur ratio, si referantur ad legatarium, secundum

Alex. in. d. l. 1. col. 5. licet Ioan. de Imol. ibi velit in hoc facere differentiam & tenere contra Bar. vt videbis ibi per eum & per Alexan. col. 4. & 5. & aduerte quod per istam. l. videtur non posse sustineri, quod Raph. Cumã. dicebat in. l. si ita. §. illi si volet. ff. de lega. primo. & in. l. 1. ff. de lega. secundo. & in. l. centesimus. §. fin. ff. de verbo. obliga. & sequitur eum Alex. in. d. l. 1. col. 5. q̃ istud tale legatum, cum legatarius voluerit, censetur esse purum, sicut cum lego tibi cùm petieris. l. Titia. ff. de condit. & demonstr. l. si de cem cũ petiero. ff. de verb. oblig. nam, vt hic vides, tale legatũ nõ est purum: quia si purum trãsmitteretur ad hæredem etiã nulla declaratiõe sequuta, quam tamen declarationem exigit ista. l. & quod alias eiꝰ hæres habere nõ posset: sed dic, quòd ista l. non loquit, quando dixit cum legatariꝰ voluerit: sed si voluerit, vnde tenet menẽ in practica dictũ Rapha. & sic erit differentia, an ista verba, cum voluerit referantur ad hæredem, vel legatarium.

¶ Ley. XXXI. Como se pueden fazer las mandas sin condicion, e a dia cierto.

Vramente [a] pueden fazer los testadores sus mandas: que quiere tanto dezir, como sin ninguna condicion. E esto seria como si dixesse algun testador: mando a fulano tantos marauedis, o tal cosa. E aun la podria fazer a dia cierto, o de dia cierto en adelante. E esto seria como si dixesse el testador: mãdo q̃ den a fulano tantos marauedis el dia de sant Iuan Baptista este primero que verna: o si dixesse, mando que del dia de sant Iuan en adelante que gelos den. E aun las podria fazer so condiciõ. E esto seria, como si dixesse: mando a fulano tantos marauedis si fiziere tal cosa. Otrosi dezimos, que si el testador quando fiziesse la manda dixesse tales palabras: mãdo q̃ den a fulano mill marauedis, quando fuere de edad [b] de catorze años, si acaeciere que aquel aquien la faze, llegare a aquella edad, valdra la manda: e si muriere enante, non la puede demandar su heredero, nin ha derecho de la auer. Pero caso y ha en que valdria la manda que fuesse fecha por tales palabras, maguer non se cũpliesse la condicion. E esto seria como si dixesse el testador: mando que aforren a fulano mi siervo, quando mi fijo fuere de edad de catorze años. Ca maguer el fijo non llegasse a aquella edad, nin se cumpliesse aquella condicion, valdria la manda, e seria forro por razon de la franqueza, que es otorgada a la libertad [c].

¶ Ley. XXXII. Como las mandas deuen ser judgadas por las leyes deste libro, maguer el testador lo defendiesse.

On puede ningun testador fazer mãda en ninguna manera, que por el derecho de las leyes deste nuestro libro, non deua ser judgada. E porende, maguer el defendiere señaladamẽte, que ninguna ley, ni ningun derecho non pudiesse cõtrastar, nin embargar la manda que faze: con todo esso si la fiziere contra derecho [d], o como non deuia, o si fuere fecha en otra manera que non deue valer segund derecho, non le deuen guardar su mandado. Ca assi lo mandan las leyes deste libro, que fablan en razon de las mandas, e de las otras cosas que dexan los finados. E esto es porque las leyes deste libro fablan en razon de todos los testamentos, e de todas las mandas, e de todas las otras cosas que dexan los finados, que son fechas segund derecho, e segund costumbre de la tierra. E por esto dezimos, que todo testador que quisiere fazer manda, o otra cosa qualquier, que la faga segund lo mandan las leyes deste libro, e segund costumbre de la tierra, e segund derecho. Ca si la fiziere en otra manera, non le deuen guardar su mandado, nin su postura, nin su voluntad.

a ¶ *Puramente.* Sequitur dicta Azo. C. eod. in summa. in fin. col. 6. ver. relinquitur legarum pure.

b ¶ *Quando fuere de edad de catorze años.* Concordat cum. l. si cui legatur. ff. de legatis. 1. §. hoc autem legatum. & l. si Titio. ff. quando dies legatus ced. & adde quòd idem esset, si apponeretur tempus certæ ætatis, cuiusdam tertij. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. testa. quod limita nisi apponeretur tale tempus ad extinguendum legatum, vt si dixerim lego Titio centum annua, quousque Titius erit ætatis. 14. annorũ: nam tale legatum non est conditionale, neq; extinguitur Titio ante dictũ tempus decedente, vt est rex. qui non est alibi, secundum Bald. ibi. in 1. ambiguitatem. C. de vsufruct. Sed quid si legetur in tempus certæ ætatis grauatiꝰ Barto. in. d. §. hoc autem tenet quod non sit conditionale, & quòd non pereat legatum, quanuis grauatus non perueniat ad talem ætatem per. l. liberis quos. §. ab hæredibus. ff. de alimen. & cibar. lega. & cum Bartol. transeunt Angel. Bald. & Paul. de Castr. in lebar. Paduana. ibi & Ludouic. Roma. in. l. in illa. ff. de verborũ obliga. Dynus verò, Rapha. & Ioan. de Imo. ibidem & Cynus & Bald. in. l. ex his. C. quando dies lega. ced. & Paul. de Castr. in lectura Bononien. & Salycet. in. l. vnica. §. finautem aliquid. C. de cadu. tolend. tenet contrarium per text. in dict. §. hoc autem. & respondent ad. d. §. ab hæredibus diuerlimodè, prout videbis late per Alex. in. d. §. hoc autem. qui dicit istam vltimam opinionem esse veriorem per pluraiura, quibus Bar. ibi nititur respondere: sed secundum Alexand. tales responsiones sunt cum maxima violentia, ibiq; Alexan. allegat alia iura contra opinionem Barto. vt poteris ibi videre, & signanter alleg. l. si quis à filio. in princip. ff. de lega. 1. cum glo. ibi quæ satis probat opinionem aliorum, contra Bart. Quid autem si dies non fuit præfixus substantiæ legati: sed eius præstationi, vel executioni? vide. l. ex his. C. quando dies lega. ced. & per Barto. in. d. §. hoc autem. & ibi etiam per Alex. adde etiam tex. notabilem. in. l. codicillis. in princi. & ibi Bart. ff. de an. lega. quod in dubio præsumitur, quod testator habuit respectũ, ad tẽpus simplex: & nõ se retinuisse adtẽpus certæ ætatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis. quæ est. l. singularis secũdum Paul. & Alex. in. d. §. hoc autem.

c ¶ *A la libertad.* Adde. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. testa. & l. fideicommissaria. ff. de fideicommiss. libert. in. §. etiã. & idem potest dici in legato ad pias causas: cũ valeat argumentum de libertate ad pias causas. Bart. in l. proximè. ad fin. ff. de his q̃ in testa. delen.

d ¶ *Contra derecho.* Not. hic bona verba Angel. in. l. nemo potest. ad finẽ. ff. de lega. 1. de qua lex ista sumpta est q̃ legibus prohibitiuis non derogatur per testantem, neq; etiam per contrahentes. l. cum lex. ff. de fideiusso. similiter legibus rescriptis ordinationem testamenti & eius substantiam non derogatur: quia sine illis non potest esse testamentum. l. 2. ff. de testa. similiter neque derogatur legibus concernentibus duration em obligationis personalis, quæ contrahitur ad legata, vel fideicommissa: siue voluerit testator derogare per adiectionẽ temporis, siue loci, siue per adiectionem cõditionis, legibus autem aliquid introducentibus merẽ in fauorem testantis, renuntiari potest. l. secunda. C. vt in possess. lega. vnde etiam dixit Bald. in. l. 1. in fine. 4. colum. C. de his quæ pœnæ nomi. quod quando lex disponit ad executionẽ voluntatis, potest testator illud remittere: si vero ad necessitatem fauoris hæredis, & non potest remittere: cum tamen ipse hæres posset expresse & tacitè, vt nota. in. l. 2. ff. de vsufruct. & hinc est, quòd testator potest remittere tacitam hypothecam, quæ oritur pro legatis. glo. singularis in. l. 2. C. vt in possess. lega. & illam sequuntur magis communiter docto. ibi & in dicta. l. nemo potest prout attestatur Alexan. ibi. col. 4. & per illam glo. dicit Bal. ibi quod testator potest remittere, ne dominium transeat in legatarium sine possessione. vide etiam ibi per Bald. nunquid testator possit facere, quod legatario currat præscriptio annalis, quæ de iure communi est perpetua, vel quod legatario non currat minor præscriptio centum annorum? de quo etiam vide per Bart. & Alexan. in. d. l. nemo potest. & ex prædictis etiam deducitur, quod potest testator dare legatario licentiam capiendi rem promissam autoritate cõtra. l. non dubium. C. de lega. vide per Bar. in. d. l. nemo potest. vbi etiam Alex. coiũ. 3. & si testator solum dicat, vim fieri veto legatarijs meis, videtur eis dare licentiam capiendi propria autoritate. Bal. in. l. 1. in lectu. antiqua. C. communia de lega. per textum in

Universidad de Deusto
Biblioteca

gularem, secundum Iacobum.de Are.in lege.permisceri. ff.de acquirēda possessione.facit etiam textus.& ibi not.Ange.in lege. hoc si res.ff. de rei vendicatione.& an posit remittere confectionem inuentarij? vide ibidem Bartolum.quod sic in dicta lege.nemo potest.vbi Alexan. columna quarta.tradit etiam de inuentario hæredis, quatenus tangit præiudicium legatariorum.

Quid autem, si testator prohibuit hæredem alibi conueniri pro legatis, quam in certo loco, si hæres dolo, vel mora intercueniente non venit ad locum illum, die quōd tunc poterit alibi conueniri.l.bonæ fidei. ff. de eo quod certo loco. & ibi Bartolus, Baldus,& Fulgo.poterit etiam testator præfigere tempus in testamento hæredi ad adeundum hæreditatem, vt post illud tempus mero iure excludatur, secundum Angelum in lege. si quis hæres ita scriptus.ff. de acquirenda hæreditate.per illum textum.& per nota.per glos. in lege.cretionum. C.de iure deliberandi.vbi etiam Paul. respondet ad dictam.l.nemo potest.& sequitur Alexand. in dicta lege. nemo potest. in fin.adde etiam quod neque possunt facere contrahentes, quod legum dispositio non habeat locum in actibus eorum.l.fin. ff.de stipula.seruo.& not.Bald.in capitu.primo.§.& quia videmus.colum.sexta. de his qui feu.dare pos.

a *O como non deuiere.* An autem si prohibeat leges non obstare suo testamento, operetur talis prohibitio, effectum clausulæ codicillaris? vide glo.& docto.quod sic in.d.l.nemo potest.

b *Non valdra.* Quia excepto principe omnis homo est sub lege. l.digna vox.C.de legibus.& ideo clausula non obstante, soli principi conuenit, non alij: vt hic,& in dicta lege. nemo potest. vbi hoc nota. Angelus in lege.ius publicum.ff.de pactis.lege secunda. ff. de testament. lege.codicillis.§ fina.ff.de legatis secundo. vbi glos. prima vocat istum testatorem volentem contra leges disponere: hinc euenit, quod volentes condere maioriam in vnum ex filijs,vel nepotibus: cum ipsi non possint filijs imponere grauamen in legitima, vel eam diminuere.l.quoniam in prioribus.lege.quoniam nouella. C.de inofficioso testamento.l.17.titul.primo.supra eadem partita.etiam respectu bonorum quæ essent extra regnum licet ibi esset latior facultas disponendi ex his quæ notat Barto.per textum.ibi in lege.ex castrensi. ff.de castrens.pecul. adeunt principem, vt super hoc rescribat: cum clausula non obstante, qui istius emanasse videtur, post editionem istarum.ll. partitarum.quod patet quia in istis legibus in titul.decimooctauo. tertiæ partitæ. nulla fit mentio formulæ talis licentiæ, & talem formulam consulit latè ordinandam Roderic. Suarez in repetitione. l. quoniam in prioribus.in secunda limitatione illius legis. folio sexagesimo quinto.columna quarta.totius repetitionis,vbi ipse illam ordinat sub dens, quod si alias sub nube & implicitè aliquis impetraret à principe liberam testamenti factionem, non specificè ad supta dicta contenta in eius formula, neque cum derogatione dictarum.ll.non posset vigore talis facultatis facere maioriam in præiudicium filiorum, & ibidem parum antea.folio sexagesimo quarto. columna secunda. versiculo. ex ante dictis. damnat illam formulam consuetam, quatenus dicit,do os licencia y facultad,para que de todos vuestros bienes,o de qualquier parte dellos podays hazer y hagays mayorazgo en vno de vuestros hijos qual quisieredes y por bien touieredes.& c. Quatenus enim dicit, de omnibus bonis: asserit talem licentiam esse valde iniustam, & conscientiæ concedentis onerosam: cum per eam expresè tollatur legitima aliis filijs, quod apertè est contra ius naturale, vt ipse in eadem limitatione ante hoc latè deduxit,& ibi allegat notanter Bald. in lege fina. columna secunda.C.de fructi.& liti.expen.quōd princeps potest alicui concedere potestatem testandi diminutalegitima, & quod priuilegium concessum ad minuendum legitimam, non est iniquum: sed ad tollendum in totum sic: cum legitima sit de iure naturali, loco alimentorum:non tamen eius meta:sed de arbitrio legislatoris, ibique. columna tertia. dicit, quod pater,qui vigore talis facultatis, faceret maioriam in vnum ex filijs, priuando alios bonis suis, sine iusta causa. de qua in.§. causas.in authentica. vt cum. de appellatio. cognosc. peccaret,neque esset tutus in foro conscientiæ: neque excusaretur prætextu talis facultatis, allegat glossl.in capitulo.non est.de vot. & alia, quæ ibi videre poteris:tandem concludit colum.quarta.dictam clausulam esse iuiustissimam, consulitque ab ea abstinendum, & idem ego consulerem,si in tali facultate non contineretur illud quod communiter solet etiam apponi. scilicet, quod ita hoc fiat, vt reseruentur alimenta alijs filijs, licet non sit tanta portio, quanta alias sibi iuxta.ll.regni competeret: hac tamen clausula appolita, vt semper apponitur non bene percipio, quid scrupuli esse possit: ex ea nanque euidenter constat principem nolle in totum tollere legitimam:sed diminuere,prout etiam dixi in lege. vndecima. titulo quarto.supra eadem partit. in glossl. prima. vbi vide. ¶Sed an vigore huius facultatis possit diminuere legitimam filij qui esset clericus in minoribus tempore datæ licentiæ? videtur quod non ex his quæ tradit Baldus in capitul.cum venissent.columna secunda. versicul. oppono

E deue ser reuocada,e judgada por las

dicitur hic de eo qui mittit in posse. causa rei seruandi, vt de quæ habentur in capitul.ecclesia Sanctæ Mariæ. de constitu. & quæ dixi in lege quarta.titul.decimo quinto.quarta partita.superglossam.in parte, en cuyo señorio Et cogita in hoc nam ex hoc subuerterentur multæ facultates ad maioriam,seu ipse maioriæ: si tamen post datam facultatis regiæ fieret clericus vide capitu.si eo tempore. de rescript. libro sexto.& quod notat Bartolus in lege.vsusfructus.in fine.ff.de stipul.ser. ¶Sed quid si aliquis sine licētia principis fecit maioriam de bonis suis, & etiam de aliquibus bonis filiorum, seu quæ aliquo modo ad filios spectabant qui filij ne de facto sibi præiudicaretur impetrauerunt a principe reuocationem istius maioriæ respectu bonorum filiorum, an ex hoc videatur princeps approbare maioriam respectu bonorum patris:cum sciens princeps sine eius licentia factam maioriam revocauit tantum quoad bona filiorum.videtur quod sic ex dictis Bartol.& Pauli de Castro.in lege.legata inutiliter. ff. de legatis primo. vide ibi Paul.de Castr.ver.& inducitur per Dynum. ¶Aduerte etiam, quod ipse rex de bonis patrimonialibus extra regnum potest cum non recognoscat superiorem facere maioriam inter filios.l. Cæsar. ff. de public.& vectiga.l.donationes quas.C. de donationibus inter virū & vxorem.Baldus in.§.item sacramenta.de pace iura.firm.quarta columna.versiculo secundo.vttum rex.bonus textus in capit. si Romanorum.in principio.19.distinctio.l.omnium.C.de testamen. ¶Et an habens facultatem ad faciendum maioriam de certis bonis ex auctoritate regia possit vigore legis regni facere maioriam in tertia bonorum de alijs bonis?videbatur, quod sic per textum.& quod ibi notat Bald. in lege.fin.C.de repu.hæred. quod priuilegium non confunditur cum iure communi, in contrarium tamen facit, quod non est verisimile principem voluisse grauare filios duplici onere.l.nauis onustæ.§. primo.ff.ad leg.Rhod.de iactu.cap.mandatum.de rescrip. ¶Et an teneat maioria facta cum facultate primogeniti filij regis patre viuente firma ioria fiat post quam primogenitus successit in regno. vide quæ notat Bartol.in.l.cum vir.ff.de vsucapio. & in.l.hæreditatem. ff. de castrens. pecu. ¶Et quid si detur facultas ad faciendum maioriam in vnum ex posteris suis, an videatur, data vt possit etiam in descendentes ex femina?text. facit quod non in.l.prima.ff.de iure immu. vide ibi per doctores. ¶Quid si rex dedit licentiam faciēdi maioriam in secundum filium sub conditione si filius maior consenserit,& ante consensum filij maioris moritur rex,postea consensit filius maior & fit maioria in secundum an tenebit?die quod sic quia non apponitur conditio confessioni,sed executioni actus.l.prima.in fine.ff. quod quisque iur. vide Bald.in capi. primo.in princi.colum.a.hic finitur lex. Iaso.in. l. si quis neque causam.ff.si certum petatur. ¶Aduerte etiam, quod videtur quod vt plenior sit facultas oportet quod in ea fiat mentio etiam de alijs filijs posthumis nascituris: quia licentia filios grauandi in legitima non extenditur alias ad posthumos ex notatis per Barto. in.l. Titius.ff.de liberis & posthum.in fine. princip.reprobando glossl. ibi & videtur tex.in.l.ex facto.in princip.ibi nam verisimile est. ff. de vulg. & pupil. ¶An autem virtute talis facultatis, quod possit facere maioriam in vnum ex filijs,quem vellet,possit illam facere in filium spurium:& certè stantibus legitimis,crederem quod non per tex.nota.in capit.dicat aliquis.32.quæst.quarta.& quia princeps intellexisse videtur de filio legitimo & naturali.l.filium distinimus. ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.fina.ff.de iure deliberan. & ibi Paul. de Castr. & in authen.vt liceat matr.& auiæ.§.ad hoc.& per Fabr.in.§. fina. Institu. de adoptio. Quid autem, si princeps ex certa scientia & de plenitudine potestatis,dedit licentiam faciendi maioriam,in quendam filium spurium,vel naturalem,non obstantibus filijs legitimis,quibus princeps tantum voluit relinqui alimenta,an tenebit talis constitutio maioriæ permaximè si princeps potuit moueri ad id concedendum propter strenuitatem,& bonitatem talis filij bastardi?& videtur quod non teneat,neque princeps hoc posset:quia neque legitimatio filiorum spuriorum,neque naturalium potest fieri,ex rescripto principis legitimis & naturalibus stantibus,vt in authen.quibus mod.natura effician. legiti.§.fi quis ergo non habens.& dicebat Bald.in capitu. primo.§.filij nati.si de feud.fue.contro.inter domin. & agna. quod imperator qui legitimat spurios existentibus filijs legitimis,vt cum eis æqualiter succedant,videtur quoddam pecus non habens præ oculis iustitiam publicæ honestatis,neq; cōsiderans,quod per solas nuptias cōsequat claritatem.in fine.& hoc planè procedit,quando licentia data fuit, vt possit maioria fieri in vnum filium:quia quod fiat in plures,maior fauor est filiorum,& mens concedentis non repugnat:quando verò licentia data fuit,vt possit facere in duos vel plures filios:tunc non videtur, quod possit tantum fieri in vnum:quia hoc esset in damnum alterius filij, cui etiam princeps voluit prouidere, vnde non videtur tunc posse à forma licentiæ recedi per supradicta.& non obstat, quod habetur in dicto.§.itaque.&. §. sed & si fundum.quia ibi non repugnabat mens testatoris,quæ fuit,vt bona remaneant in familia,quæ etiam illo modo conseruatur.& bene facit,ad hoc quod per illum textum not. Barto.in lege prima.ff.de opt.lega.vbi dicit, quod si testator iubet distribui bona sua inter pauperes,eligendos per talem,quod ille non poterit eligere vnum tantum, & ei dare omnia. allegat etiam.l. tertiam.ff. de ann.lega.Ioannes de Imol.tamen in hoc de vno tantum paupere, an possit eligi?vult in dicto.§.si duos.inspiciendas esse aliquas coniecturas,vt ex eis conster de mente testatoris, vide ibi per eum. Et ex prædictis patet respon.ad dictam legem.qui soluendo:quia ibi tractatur de præiudicio creditorum, quod in quæstione prædicta an possint fieri duæ maioriæ,cessat.

¶Et an virtute facultatis faciendi maioriam in vnum ex filijs possit facere filio qui est in potestate per viam donationis? videtur quod sic ex.l.decima septima.in ordinamen. Tauri.& ex dicto Bald.in authen. si quas ruinas.ver.iuxta hoc quæro vtrum.C.de sacrosanctis ecclesijs. Paulus in lege.si quando.in principio.ff.de legatis primo. & an possit fieri in post humum vide.l.antepenult.ff.de legatis primo.quod sic,& an in filium extantem apud hostes.vi.l.illa.§.primo. ff.de hæredibus instituendis.& textus cum glossl.in lege.hæredis. ff.quando dies legatus cedit.

¶Sed pone, quod rex concessit priuilegium faciendi maioriam, in vnum ex filijs:cùm pater plures filios haberet,an poterit facere maioriam in nepotem ex vno ex filijs? est aduertendum ad decisionem huius quæstionis, quod appellatione filij non comprehenditur nepos, quando agitur de præiudicio alterius,ita quod est merum priuilegiū: secus si esset beneficium,secundum Bartolum in lege.libertorum. columna tertia.ff.de verborum significatio.textus & ibi Baldus in.l.sed & milites.in principio.ff.de excusatio.tuto.Bal.in.§.quia videmus. de his qui feud.dare poss.vnde videtur, quod non possit fieri maioria in nepotem extantibus alijs filijs. ipsis tamen deficientibus, si euenerit casus, quod vnicum tantum haberet nepotem naturalem, & legitimum ille comprehenderetur sub licentia,quatenus tamen tangeret in præiudicium legitimæ,necessarius esset consensus talis nepotis,iuridicè præstitus iuxta id quod habetur in lege. si quando. §. & generaliter.C.de inofficioso testamen.& licet tali casu fine licentia principis, fieri poterat maioria:adhuc tamen multum esset regis licentia profecua, vt vincula, & submissiones, & restitutiones extendantur vltra quartam generationem,iuxta ea quæ habentur in authentica.de restitu. fideicommiss. &ad alia veluti ad impediendum ex prohibitione alienationis,translationem dominij:si tamen nepos esset bastardus seu naturalis,tunc non comprehenderetur:cum vt superius dixi,princeps videatur intellexisse de filio legitimo,& naturali: vnde in dubio non comprehenderetur,nisi aliud constaret de voluntate regis, & quod superius dixi.quod stantibus alijs filijs,nepos non comprehenderetur in facultate, intelligerē nisi patet talis nepotis iam decessisse: quia cum tunc intret in locum patris,videtur quod in eo possit vigore facultatis constituī maioria.ad quod facit bene doctri.Bartol. in dicta.l.libertorum.columna quarta. quod statutum, quod extantibus filijs fœmina non succedat, procedet stante nepote masculo, patre mortuo: & procederet hoc & si in licentia regia contineatur, quod possit facere maioriam in filium ex se natum:nam mortuo patre nepotis comprehendetur nepos,ex notatis per Bartolum in dicta lege. libertorum.ad finem. quinta colum.& intellige in xta prædicta, quando nepos existentibus alijs filijs,intraret locum patris, vel si esset solus,fieret de eius assensu quatenus tangit sibi præiudicium in legitima,per ea quæ dixi.& Barto.tradit in dicta lege. liberorum. columna tertia. & glossl.in lege.filij.ff.eodem.de verborum significatio.Imò & forte posset dici quod dato quod vineret pater talis nepotis si maioria fieret in nepotem teneret & videretur relicta filio ex quo eius contemplatione relinquitur nepoti filio eius.pro quo videtur bonus casus qui loquitur in fortioribus terminis in lege secunda.cum principio.& §.primo.legis sequentis.ff.de assign.liber.& facit lex. dedit dotem.ff.de collatio.bono.& ibi Bartolus, & ll.quæ disponunt quod aliquid relinqui patri, sufficit si relinquatur eius filijs in potestate. l. tertia.ff.de legat.præs.& tuenda est dispositio patris, vt saluetur meliori modo quo possit.l.penultima.ff.de testamen.milita. & confert ad hoc.l.18.in ordina.Tauri.& facit bonus textus in.l.secunda.§. si mater.verficu.& quid si nepotibus.ff.ad Tertullianum.quitext.etiam in materia pœnali loquitur crederem tamen idem esse verius quod stan-

gere talis simplicis facultatis poterit ponere aliquas conditiones,contra ius.vt patet ex prædictis.

¶Sed an ille,qui habet licentiam regiam ad maioriam faciendam in filium,si non haberet filios legitimos possit illam facere in filium spurium,tenigi supra & crederem quod non:quia in tali generali licentia non comprehenditur incapax. vt in dicta lege. Lucius. §. Lucius Titius damam.& quæ notat Baldus in lege.eam quam. C. de fideicommiss.& facit bene quod not.Paul.de Castr.in lege. Lucius. §. in testamento.ff.de legatis primo.in quæstione illa de testatore, qui instituit vxorem,& grauauit,vt post mortem suam restitueret, vel distribueret bona inter pauperes,quos sibi placuerit vni, vel pluribus. & dicit Paul.quod in tali generali grauamine, non includitur persona incapax.argumento dictæ legis Lucius.§.Lucius Titius damam.allegat etiam Speculato.titu.de instrumen.editio.§.nunc vero aliqua.in additio.incipien.continuatur etiam hic alia quæstio. & idem voleit Bart. in.l.fina.ff.de his quibus vt indign.in eadem quæstione.licet Paul. ibi referat Barto.in contrarium.

¶Talis etiam licentia non prodesset,quantumcunque latissima esset data potestas,si ille cui datur,esset incapax factionis testamenti,vel disponendi alias de suis bonis,vt est text.cum glossl.in.l.verbis. ff.de verborum significatio,facit.§.in extraneis.Institu.de hæred.qualita. & differ.& etiam dicta lex.si quando.in principio.adde pro hoc bonum textum in capitu.si gratiose.in fin.de rescript.libro sexto.& capit. dudum.el segundo.de electio.& sic in hoc magis vincit,seu operatur impotentia,quam priuilegium.tex.& ibi Baldus.l. Titius.§.Romæ. ff.de excusatio. tuto. quia secundum Philosophum actus actuosum sunt in patiēti bene disposito.capitu.venerabilem.de electio.quod intellige,nisi princeps sciens illum incapacem ea incapacitate,super qua princeps dispensare posset de disset ei hāc facultatem: quia videretur cum eo dispensare.l.decimanona. in ordinamen. Tauri. vbi habetur, quod licet ex lege fori permissum fuerit meliorare in tertio vnum ex filijs,poterit pater si voluerit meliorare plures,cuius opinionis fuit doctor de Segura.in repetitione dict.§.sed & si fundum.folio octauo.columna secunda.versiculo sexto.& folio decimoquarto. columna prima.in fine.& hoc planè procedit,quando licentia data fuit, vt possit maioria fieri in vnum filium:quia quod fiat in plures,maior fauor est filiorum,& mens concedentis non repugnat:quando verò licentia data fuit,vt possit facere in duos vel plures filios:tunc non videtur, quod possit tantum fieri in vnum:quia hoc esset in damnum alterius filij, cui etiam princeps voluit prouidere, vnde non videtur tunc posse à forma licentiæ recedi per supradicta.& non obstat, quod habetur in dicto.§.itaque.&. §. sed & si fundum.quia ibi non repugnabat mens testatoris,quæ fuit,vt bona remaneant in familia,quæ etiam illo modo conseruatur.& bene facit,ad hoc quod per illum textum not. Barto.in lege prima.ff.de opt.lega.vbi dicit, quod si testator iubet distribui bona sua inter pauperes,eligendos per talem,quod ille non poterit eligere vnum tantum, & ei dare omnia. allegat etiam.l. tertiam.ff. de ann.lega.Ioannes de Imol.tamen in hoc de vno tantum paupere, an possit eligi?vult in dicto.§.si duos.inspiciendas esse aliquas coniecturas,vt ex eis conster de mente testatoris, vide ibi per eum. Et ex prædictis patet respon.ad dictam legem.qui soluendo:quia ibi tractatur de præiudicio creditorum, quod in quæstione prædicta an possint fieri duæ maioriæ,cessat.

¶Et an virtute facultatis faciendi maioriam in vnum ex filijs possit facere filio qui est in potestate per viam donationis? videtur quod sic ex.l.decima septima.in ordinamen. Tauri.& ex dicto Bald.in authen. si quas ruinas.ver.iuxta hoc quæro vtrum.C.de sacrosanctis ecclesijs. Paulus in lege.si quando.in principio.ff.de legatis primo. & an possit fieri in post humum vide.l.antepenult.ff.de legatis primo.quod sic,& an in filium extantem apud hostes.vi.l.illa.§.primo. ff.de hæredibus instituendis.& textus cum glossl.in lege.hæredis. ff.quando dies legatus cedit.

¶Sed pone, quod rex concessit priuilegium faciendi maioriam, in vnum ex filijs:cùm pater plures filios haberet,an poterit facere maioriam in nepotem ex vno ex filijs? est aduertendum ad decisionem huius quæstionis, quod appellatione filij non comprehenditur nepos, quando agitur de præiudicio alterius,ita quod est merum priuilegiū: secus si esset beneficium,secundum Bartolum in lege.libertorum. columna tertia.ff.de verborum significatio.textus & ibi Baldus in.l.sed & milites.in principio.ff.de excusatio.tuto.Bal.in.§.quia videmus. de his qui feud.dare poss.vnde videtur, quod non possit fieri maioria in nepotem extantibus alijs filijs. ipsis tamen deficientibus, si euenerit casus, quod vnicum tantum haberet nepotem naturalem, & legitimum ille comprehenderetur sub licentia,quatenus tamen tangeret in præiudicium legitimæ,necessarius esset consensus talis nepotis,iuridicè præstitus iuxta id quod habetur in lege. si quando. §. & generaliter.C.de inofficioso testamen.& licet tali casu fine licentia principis, fieri poterat maioria:adhuc tamen multum esset regis licentia profecua, vt vincula, & submissiones, & restitutiones extendantur vltra quartam generationem,iuxta ea quæ habentur in authentica.de restitu. fideicommiss. &ad alia veluti ad impediendum ex prohibitione alienationis,translationem dominij:si tamen nepos esset bastardus seu naturalis,tunc non comprehenderetur:cum vt superius dixi,princeps videatur intellexisse de filio legitimo,& naturali: vnde in dubio non comprehenderetur,nisi aliud constaret de voluntate regis, & quod superius dixi.quod stantibus alijs filijs,nepos non comprehenderetur in facultate, intelligerē nisi patet talis nepotis iam decessisse: quia cum tunc intret in locum patris,videtur quod in eo possit vigore facultatis constituī maioria.ad quod facit bene doctri.Bartol. in dicta.l.libertorum.columna quarta. quod statutum, quod extantibus filijs fœmina non succedat, procedet stante nepote masculo, patre mortuo: & procederet hoc & si in licentia regia contineatur, quod possit facere maioriam in filium ex se natum:nam mortuo patre nepotis comprehendetur nepos,ex notatis per Bartolum in dicta lege. libertorum.ad finem. quinta colum.& intellige in xta prædicta, quando nepos existentibus alijs filijs,intraret locum patris, vel si esset solus,fieret de eius assensu quatenus tangit sibi præiudicium in legitima,per ea quæ dixi.& Barto.tradit in dicta lege. liberorum. columna tertia. & glossl.in lege.filij.ff.eodem.de verborum significatio.Imò & forte posset dici quod dato quod vineret pater talis nepotis si maioria fieret in nepotem teneret & videretur relicta filio ex quo eius contemplatione relinquitur nepoti filio eius.pro quo videtur bonus casus qui loquitur in fortioribus terminis in lege secunda.cum principio.& §.primo.legis sequentis.ff.de assign.liber.& facit lex. dedit dotem.ff.de collatio.bono.& ibi Bartolus, & ll.quæ disponunt quod aliquid relinqui patri, sufficit si relinquatur eius filijs in potestate. l. tertia.ff.de legat.præs.& tuenda est dispositio patris, vt saluetur meliori modo quo possit.l.penultima.ff.de testamen.milita. & confert ad hoc.l.18.in ordina.Tauri.& facit bonus textus in.l.secunda.§. si mater.verficu.& quid si nepotibus.ff.ad Tertullianum.quitext.etiam in materia pœnali loquitur crederem tamen idem esse verius quod stan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te filio non posset facere in nepotem vide Alexand.in.l. hæredes mei. §.peto.ff.ad Trebellianum.& quòd non acquiratur patri videtur casus in.l.sed si mortis.§.hoc autem.ff.de lega.præs.& ibi Barto. nisi fieret nomine patris conferendo acquisitionem patri vt est text.ibi in.§. sequen.& Barto.in dicto.§.hoc autem.& vide Socin. consilio ducentesimoquadragesimoprimo.columna decima.volumine secundo.& ad de ad prædicta Barto.quod non posit fieri in nepotem filio stante in l.Gallus.§.etiam si parente.ff.de libe.& posthu. & Ioan. de Pla. in.l.t. C.de priui.eo.qui in sacro pala.mili.lib.12.

¶Quid tamen si vigore regiæ licentiæ datæ in forma solita, pater inter viuos, seu per viam vltimæ voluntatis, constituit maioriam in vnū filium, post cuius mortem vocauit nepotem eius filium, & filius in vita patris decessit, nondum habita maioria, an tenebit constitutio in personā nepotis? Christopho.de Mieff.vir præclari ingenij & satis mihi venerandus, qui obijt sub religione Seraphici Francisci, qui compo suit tractatum intitulatum, triumphus Christi, contra infideles: in quadam ex multis quæstionibus per eum motis in ista materia maioriæ, quas in discursu sui studij collegit succinctè & non pleno calamo: sed indigestè sperans dante Deo plenius tradere, in quæstione ista inclinauit, quod non teneret maioria in personam nepotis, nihil allegans: nisi tantum, quod videtur noua maioria in personam nepotis, ad quem facultas se non extendebat quando nepos esset solus: & non starent alij filij iuxta ea quæ supra dixi. solum allegabat nota. per glossam in dicta lege. filij. & per Bartolum in dicta lege. liberorum. columna tertia. Ego vero in quæstione ista contrarium tenerem: quia ex quo auus constituit maioriam cum facultate in filium, cui substituit ex vigore eiusdem nepotem, licet filius decedat viuo patre, & auo nepotis, nepos venit ex maioria facta per dictam facultatem, & in persona eius non est noua maioria: sed antiqua. argumento. l. vnum ex familia. §. primo. ff. de legatis secundo. & quia siue dicamus substitutionem huius nepotis vulgarem, vel compendiosam, non est quod obstet quin nepos succedat ex substitutiõe, licet pater eius in vita aui constitutus decesserit: licet enī institutus decedat in vita testatoris, ubi tutus nepos succedit ex vulgari, vt in lege. si pater filium. ff. de vulgari & pupillari. l. Thais. §. splendophorus. ff. de fideicommiss. liber. glos. & Bartolus in lege. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liberis & posthumis. quod etiam procedit etiam si institutus vocetur ex vulgari contenta in compendiosa: nam & si institutus decederet vino testatore, substitutus admittitur ex vulgari: sic in compendiosa contenta, secundum Cynum in l. precibus. C. de impuber. & alijs subst. & Bartolus in lege. Centurio. ff. de vulgari & pupillari. Baldus quinto volumine. consilio centesimoseptuagesimo. incipit, quidam Nicolaus. confirmatur etiam ex decisione. l. Lucius. quæ est antepenulti. in. §. filiam. ff. de legatis secundo. vbi habetur, quod relictum in defectum institutorum & substitutorum, censetur repetitum ab hæredibus, etiam venientibus ab intestato: & si non apponatur alia clausula codicillaris. facit etiam. l. hæc conditio. in pri. ff. de conditionibus & demonstrationibus.

¶Sed quid si rex concesit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filijs, quem vellet eligere & fecit in vnum ex plaribus qui viuo patre decesit sine filijs & maioria reuersa est ad patrem, an poterit eiusdem facultatis vigore eligere alium filium & in eum facere maioriam? casus videtur quod non in lege. cuius bonis. ff. de cura. furio. & quia facultas expirauit in prima electione. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione. quod de plano videtur procedere si primus filius acceptauit & habuit maioriam & sic actus vigore facultatis fuit perfectus: si enim non venit in filium maioria & ante eius acquisitionem mortuus esset videtur quod possit eligere alium filium. argumento cap. si compromissarius. & capitu. si electio. de electi. libro sexto. & tradit Oldrald, consilio quingentesimoseptimo. incipit, papa referua uit. & consetur quæ tradit Felinus in capitul. innouamus. de treuga & pace in limitationibus ad dictum. §. hoc sermone. Item si conditor maioriæ reuocasset illam in casu quo potest iuxta. ll. Taurinas videtur quod non possit sine noua facultate iterum illam facere per dictum. §. hoc sermone. & l. multum notabilem in lege. matrimonij. ff. qui & à quibus manu. libe. non fiant. l. cum vir. ff. de conditionibus & demonstra.

¶Quid autem si rex concesit licentiam faciendi maioriam, in talem filium, putà petrum an possit pater, eo mortuo facere maioriam, incipiendo a persona nepotis filij illius defuncti? & videtur tali casu dicendum, quod non per text. nota. in. l. si ita quis. in princip. ff. de testa. ture. in verficu. si quis filio. in glosl. paruula ibidem: cum dicit non expresso proprio nomine, vbi etiam Bartol. colligit, quod appellatio filij expresso nomine proprio, non comprehendit alium, quam filium sic specialiter nominatum. facit. l. Gallus. §. instituens. & per totam illam. l. ff. de liberis & posthumis. vbi institutio facta de filio, non extenditur ad nepotes. & facit quod not. Bartol. in dicta lege. liberorum. columna secunda. versiculo aut tractamus. vbi allegat dictum. §. instituens. adde text. cum glosl. in. l. Neratius. ff. de regulis iuris.

¶Et idem esset eadem ratione dicendum, vt concesse facultate in talem filium, quod illo mortuo, non poterit fieri in alium per prædicta.

¶Sed pone, quod dedit rex facultatem faciendi maioriam in filium Titium, qui mortuus est, & postea natus fuit sibi alius filius, quem vocauit pater si nititer Titium, an poterit in illum constituere maioriam? videbatur quod sic, per textum nota. in lege. filiæ. §. à Titia. ff. de conditionib. & demonstratio. qui videtur esse casus quæstionis. Contrarium tamen credo: quia destructa re destruitur etiam privilegium: & si re ædificetur, non habebit illud priuilegiū, nisi eiusdem priuilegiantis auctoritate fiat, per notata per doct. signanter per Ioannem de Imol. in lege. inter stipulantem. §. faciam. ff. de verborum obligationibus. ad finem. sic etiam videmus, castra vetera inhabitata reparici non posse, nisi auctoritate principis, secundum Innocentium in capito. Pisanis. de restitutione spoliatorum. Bald. in. l. prima. versicul. initio. ff. de offic. præfect. vrb. facit etiam. l. pater. §. Tusculanus. ff. de legatis tertio. neque obstat. d. lex filiæ. §. à Titia. quia ibi sumus in casu, qui tantum pendebat à voluntate testatoris, de cuius mente ideo præsumitur, non reuocasse legatum ancillæ Agatheæ. de qua ibi: quia aliam quam post alienationem primæ Agatheæ habuit, vocauit eodem nomine Agatheam. in quæstione vero nostra hoc non dependet à potestate patris constituentis maioriam: sed à potestate, & licentia regis, & huius sententiæ fuit dictus Christopho. de Mie. vir doctissimus in dictis suis quæstionibus.

¶Quid autem si rex concedit licentiam faciendi maioriam, prout ipse vellet, liberam sibi in hoc potestatem concedens, an per hoc solennitates iuris ciuilis, & incapacitates hæredum videntur sublatæ, vt sic tali casu possit relinquere maioriam alicui incapaci? videtur, quod sic, vt in lege prima. iuncta. l. neque. in. §. deportati. & quæ ibi Barto. ff. de testamen. milita. cogita tamen & vide quæ superius dixi. & per talem clausulam non tolluntur ea quæ sunt iuris naturalis, sed quæ sunt iuris ciuilis.

¶Quid autem si quis fecit maioriam cum licentia principis, quæ expirauit post factam maioriam, postea verò constituens cancellarius, seu incidit in instrumentum maioriæ: postmodum pœnitentia ductus, vult illam valere, an possit? & videtur quod non: quia licentia expirauit per constitutionem validam, quæ facta fuit: vnde cum pernul. §. fina. ff. de bonorum possessio. contra tabu. ibi neque putauerit quisquam nuda voluntate constituti testamentum.

¶Præterea eadem solennitas requiritur in actu reparando, quæ in faciendo. l. si vt proponis. la segunda. C. de nupt. & quod ibi not. Bald. & multa in materia cumulat Iason. in repetitio. l. quominus. ff. de flumi. in fina. quæstione de Molendino in totum destructo. In contrarium tamen videtur quod not. Abb. per textum ibi in capitul. per tuas. de donatio. in quarto nota. vbi not. quòd qui reintegrat, non dicitur de nouo facere: vnde licentia prius concessa, durat in tali reintegratione, & dicta lex si vt proponis non videtur obstare: quia ibi erat ius patri quæsitum ex diuortio ad dotem, quam dedit filiæ: in casu verò proposito nullum ius erat quæsitum regi, ita vt ab eo noua licentia requireretur. Præterea de mente principis fuit concedere licentiam, nedum ad primum actum constituendi maioriam, licet validum: sed etiam ad secundum actum, si primus ex aliqua causa corruerit: sciebat enim princeps illum actum de sui natura reuocabilem vsque ad mortem. l. quadragesima quarta. in ordinamen. Tauri. vnde iuxta naturam actus videtur dedisse licentiam. argumento. l. fina. & quæ ibi notantur. C. de non numera. pecun. & etiam de constitutione maioriæ, quæ effectum haberet sensit non de reuocabili, iuxta ea quæ latè tradit Felinus in capitulo secundo. de treug. & pac. ad intellectum. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione. & conferunt multum in ista materia notabilia verba Bald. per textum ibi in capitu. cum accessissent. de constitu. columna quinta. numero decimoseptimo. vbi ponit hæc verba. Item not. quod vbi resurgit dignitas, resurgit confirmatio dignitatis: quia resurgit per dispositionem iuris communis: neque est opus, quod papa de nouo confirmet statutum, super hoc edictum ex quo non intelligitur noua creatio: sed quodammodo redire ad naturam suam. facit. l. deferre. §. fina. ff. de iure fisci. l. fina. ff. de mino. ibique respondet Bald. ad dictam legem. si vt proponis. & paulò inferius eodem numero dicit: oportet, quod in noua creatione interueniat autoritas summi pontificis: sed in reparatione non requiritur noua auctoritas Papæ, subditque notabilia verba. porrò non dicitur omnino extincta, quando superest aliqua spes, vel indicium reparationis, vel aliquis habitus, vel figura remanet, vel memoria in codicibus ecclesiæ non

cancellatis. allegat. l. peculium. §. si opem. ff. de pecul. quod satis confert ad quæstionem istam: nam hic licentia regis non fuit inciasse sed mansit originalis & in registro, quam cum constrænens non incidisset seu incidi fecisset, non fuit actus maioriæ totaliter destructus: nam manserunt reliquiæ licentiæ (vide q̃ dixi in. l. vigesima quarta titulo primo eadem partita. & l. fina. ff. de his quæ in testa. deleu.) imo & in fortioribus terminis ego induco dictum capitulum cum accessissent: nam certum est quod noua dignitas non potest creari in ecclesia, sine licentia papæ. vt in capitulo primo vigesimasecunda distinctione. & tamen ea ratione: quia ab antiquo illa dignitas primicerlatus: de qua ibi fuit in illa ecclesia licet postea autoritate papæ illa dignitas fuisset extincta: tamen potuit solum capitulum illam reparare ex primæua licentia, licet extinctio autoritate papæ facta fuisset, quod est singulare ad istam quæstionem vt & si rex consensisset reuocationi maioriæ factæ: per constituentem tantum si cõstituens valet pœnitere & reparare maioriam, poterit ex primæua licentia.

¶Et quid si licentia regis detur Titio comiti, & sic sub nomine proprio & dignitatis: an si Titius comes illa nõ vtaf, poterit vti eius successor? decide ex his quæ dicit Baldus. in capitulo primo. §. Marchio. versiculo. Pone concessum est primilegiū. de his qui feudum dare possunt. Et facit quod notat Bald. in lege prima. §. si defunctus. ff. de rebus eorum.

¶Sed quæro de pulchra quæstione, sæpe, vt ex more videmus, rex solet concedere facultates ad vendendum, & alienandum aliquas res maioriæ, seu obligandi eas pro dote & arrhis: quod de iure videtur principem facere posse: cum ex eius priuilegio vires sumpsit maioria, iuxta nota. per Bald. in lege. qui se patris. C. vnde libe. columna antepenul. & traditur in plerisque locis, & facit ad hoc quod not. Bald. in capitu. primo. §. hoc quoque. columna secunda. versicu. accidit quæstio. de successio. feud. & quia si lex mortua introduxit res prohibitas alienari pro restitutione dotis, vel alias, vt in autenti. res quæ. C. communia de lega. idem dicendum in lege viua, quæ est princeps. An sit dare aliquem modum, vt regi tollatur potestas dandi talem facultatem, ex qua potest venire subuersio maioriæ? & videtur dicendum quod sic scilicet, quod licentia ad maioriam detur propter pecuniam, vel in remunerationem, seu solutionem alicuius seruitij, vel quia princeps sibi aliquid debebat, & principem liberauit hoc acto, vt daretur sibi talis licentia: quia cum tali casu habeatur licentia mediante contractu cum principe: erit irrevocabilis, & non poterit princeps in eius subuersionem dare prædictam facultatem vendendi, seu extrahendi aliquam rem à maioria, quod probatur ex nota. per glosl. in lege. quod semel. ff. de decre. ab ordin. facien. & l. secunda. ff. de iur. immunita. & Bartol. vtrobique. & idem Bartō. in. l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. Bald. in dicta lege. qui se patris. Paul. de Cast. in. l. digna vox. C. de legib.

¶Notabis tamen singulariter ad id quod dixi principē posse dare talem licentiam vendendi, vel alienandi, quod possessor maioriæ, cui data fuit talis facultas vendiderit: sed adhuc pretium non recepit vel si recepit, non consumpsit, quod eo mortuo pecunia pertinebit tantum ad successorem in maioria, vt in bonis maioriæ conuertatur, & non ad alios filios vel hæredes per text. nota. in. l. si operarum iudicio. ff. de ope. libertō. iuncta gl. ibi. sed quare in certa. Quæro præterea licet ex lege thaurina licentia debeat præcedere ad maioriam tamen si sine licentia fiat & à principe confirmetur tenet maioria. quid si aliquis fecit maioriam sine licentia, supplicauit tamen regi in suo testamento vt eam confirmaret & mortuus est ante confirmationem & hæreditate iam eius filiis delata an si princeps confirmet postea petente filio maiore tenebit maioria? videtur quod sic ex notatis per Bartō. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. columna fina. versi. quandoq; ipse filius petit se legitimari & tunc si pater hoc disposuisset in testamento &c. ff. de liberis & posthumis. & vide infra eadem glo. versicu. sed an si quis.

¶Sed pone quod quis leget filio talem rem in tertia parte bonorum ex lege regni in maioriam qui etiam dicit vel lego illi tales res & tales de quibus facio maioriam, si rex confirmauerit cui supplico vt confirmet, quo facto mortuus est ante confirmationem, item & moritur filius in quem fecit maioriam antequam princeps super hoc aliquid declararet, an transmittet ad suos descendentes primam patrem legati, illam videlicet rem, quam reliquit in tertia parte bonorum, quæ non egebat principis confirmatione? & videtur quod neque illam transmittat, neque eius filius potent petere confirmationem a principe alterius partis legati, scilicet rerum quas reliquit, si princeps confirmaret. & hoc per text. in lege. cum ita. an princip. ff. quando dies lega. cedit. & ibi Barto. & eodem titu. l. cum illud. neque obstat ad hoc. l. si vsusfructus. eo. tit. quia loquitur quando vnum legatum deficit ex morte ipsius, cui legatur. vnde purificatur aliud seu prima pars alternatiuę, ex quo [illegible] quod si legatum fieret isto modo, relinquo filio meo talem [illegible] maioriam, vel talem & talem si filius meus se obligauerit fratribus suis certas quantitates, vel quid aliud vel si voluerit solnere: tunc enim si moriatur filius ante implementum conditionis, valebit prima pars legati seu alternatiue: quia purificatur primum relictum, vt habetur in. d. l. si vita testatoris in principio.

¶Item si defunctus non ita alternatiue legauerit sed per viam legati de pluribus rebus faceret maioriam in filium maiorem supplicando regi, vt eam confirmaret. & quod si princeps non confirmaret, quod faciebat maioriam de vna ex illis in tertia bonorum: tunc enim & si moriatur filius antequam princeps declaret, transmittet ad filium rem, quæ relicta est in tertia bonorum. d. si quis ita sic scripsit. ff. de hæredibus instituen. neque obstabit. l. huiusmodi. ff. quando dies legati cedit. quia in isto casu in omnem euentum res legata erat peruentura iure maioriæ: quod non est in casu. l. huiusmodi. & quia quando relinquitur iure maioriæ non solum relinquitur primo: verum omnibus descendentibus, & sic non est quid tractetur de iure transmittendi, seu de die legati cedentis. Imo cum in omnem euentum illa res debeat esse maioriæ, possit filius accipere eius possessionem statim, pro quo facit glosl. in dicta lege. huiusmodi &. l. Iulianus. ff. de condictio. indeb. l. cum quidam. ff. de acquirenda hæredita. l. antiqui. ff. si pars hære. pe. l. si pater. ff. de solu. l. si duobus. §. fin. & lege. qui filiabus. §. primo. ff. de legatis. i.

¶Nota etiam in materia ista quod facultas principis data ad faciendum maioriam per viam testamenti, vel durationis inter viuos, vel vti vellet, intelligi debet dummodo ille cui datur sit capax factionis. in. ff. de hæred. qualita. & disse. facit. l. si quando. C. de inoffic. testamen.

¶Item nota, quod si quis fecit maioriam, & misit ad regem, vt confirmaret, & tempore confirmationis, qui maioriam fecit sit furiosus, quod non tenebit confirmatio. l. si quis alicui. ff. de acquir. hære. & vide. l. fin. & ibi glo. & Bart. ff. de bono. posses.

¶Item & aduerte: quia & in istis facultatibus conceditur, quod possit addere, & augere in maioria, quicquid voluerit, & multoties poterit dubitari, in his quæ addit, an videtur repetere titulo maioriæ & vt bona quæ addit sint maioriæ. ad quod vide text. notabilem. in. l. Scæuola. ff. de verborum significa. & l. libertis. ff. de conditio. & demonstratio. & iunge dicta Bar. in. l. si tibi pure. in fine. ff. de leg. 3.

¶Sed quid si mercator huius regni exercet mercantias extra regnum, vbi non est necessaria ista facultas ad maioriam: quia legitima filiorum non est ita ampla, prout est in istis regnis, an poterit de talibus bonis consistentibus extra regnum disponere vt emantur ex eis bona quæ sint maioriæ vel vinculando illa prout possunt: ciues regni vbi sunt mercantiæ videtur dicendum quod non: & q̃ talia bona mobilia debent sequi personam ex eo quod Bald. vult in. l. mercatores. C. de cõmer. & mercato. dicens quod mobilia concernunt personam: immobilia autem territorium, vbi sita sunt, & in istis mercantijs seu mobilibus, quæ non sunt perpetuo destinata ad locum, vbi sunt. Idem vult & pulchrè Salyc. in. l. prima. C. de summa trini. & fide catho. l. ex facto. §. rerum autem. ff. de hæredi. instituen. l. vxorem. §. legauerat. ff. de lega. tertio. & tradit latius Ioann. lecnier in suo tracta. iuris primogenituræ. libro secundo. q. 8. vbi alleg. dictum Bald. quod facit in oppositum. & ipse allegat de pace iura. fir. & debet dicere de pace tenenda. colum. secunda. numero 9. vbi dicit, quòd bona mobilia censentur de territorio vbi reperiuntur. & q̃ po pulo seu fisco illius loci confiscantur: sed tandem residet in conclusione Salyce. vbi supra. an sint ibi perpetuo destinata vel ne. Quid autem esset dicendum si bona essent immobilia? vide per dictum Ioannem in. d. tracta. & libro. q. 7. vbi late.

¶Et quid si habens facultatem ad faciendum maioriam eum eam facit dicit quod facit disponendo de tertia & quinta bonorum: bona tamen quæ ponit in maioria excedunt tertiam & quintam, an sustinebitur maioria, virtute facultatis? vide quod dicit Barto. in. l. ammittiosa in fi. ff. de decre. ab ordi. faci. & in. q. per eum disputata, quã ibi refert. & vide tex. & ibi Abb. in. c. nisi essent. de præben.

¶Nota etiam quod si habens facultatem fecit maioriam, si postea impetret facultatem, vt possit eam reuocare, non videtur ex sola impetratione ista illam reuocare. l. forma. §. fin. ff. de censib. & tex. cum glo. in. c. ex tenore. de rescript.

¶Item quid si ex facultate regia, vel ex dispositione legis thauri, reuocet quis maioriā factam, in filium maiorem cum certo onere de præstando aliis filiis certam quantitatem, & instituat maioriam in secundum filium non repetens dictum grauamen, an censeatur repetitum? videtur q̃ sic per text. & quod ibi notat Barto. in. l. Caio. in prin. ff. de ali. & cibaria lega

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sed quid si rex concesit facultatem faciendi maioriam, sub conditione si vxor eius vel talis eorum filius consenserit: contingit quod is cui data fuit talis facultas, fecit maioriam de rebus designatis, dicens quod facit sub conditione prædicta, si vxor vel filius consenserit: & demum consensit, vxor vel filius: eo tamen tempore, quo iam ille qui fecit maioriã erat deportatus, vel apud hostes, vel iam in articulo mortis carens loquela, an valebit constitutio ista maioria? & facit quod non valeat notabile dictum Bar. in. l. postquam. in principio. ff. vt lega. seu fideicommiss. no. cauea, quod forte bene procederet in eo, qui de iure iam erat incapax ad faciendum actum, velut in eo, cuius bona iam erant publicata, quo casu loquitur Bart. vel in capto apud hostes: non tamen forte procederet in eo, qui de facto non poterat, vt in eo qui perdidit loquelam: nam cum ille præsumatur in eadem voluntate durare. l. eum qui. ff. de proba. glo. in capitu. de neptis. ¶. quæstio. 2. & accedat consensus tempore habili, de iure ad actum: videtur quod actus tali casu teneret: non tamen teneret si cõsensus accederet post mortem eius, qui fecit, vt probat text. per locum ab speciali in. l. si pater. ff. de manu. vindi.

¶Sed pone quod data est facultas ad maioriam faciendam sub conditione, si dotauerit competenter filias, pater vero dotauit filias tradẽs eis certa bona in dotem, & fecit de aliis bonis maioriam, & postmodum illa bona fuerunt filiabus euicta, an filiæ poterunt agere de euictione, vel rescindere maioriam, tanquam non seruata conditione? vide tex. cum glo. qui videtur probare quod sic. in. l. si verò. ¶. si patronus. ff. de oper. liber.

¶Item quid si princeps concesit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis, quem elegerit, an possit eam facere in casu quo nõ habet nisi vnum tantum filium? & videbatur quod non. per. l. i. in prin. iuncta. l. vtrum. ff. de assig. liber. glo. insti. de assig. liber. in contrariũ facit: quia principis intentio in hoc non repugnat: imò magis fauet quando vnus tantum esset filius, ex quo præiudicium aliis non irrogatur, & quia dictæ. ll. procedunt in melioratione inter plures, quæ non cadit in vno: maioria vero bene cadit in vno.

¶Aduerte etiam quod ista licentia seu facultas regia, quando est necessaria ad maioriam siendam, debet præcedere, vt cauetur lege thaurina. 42. bene tamen sufficeret si post factam maioriam, princeps eam confirmaret, vt eadem lege colligitur & probatur ex his quæ notant Hostien. Cardi. & Abb. in. c. i nuotuit. de elect. & præpo. Alexan. in. c. quicunq;. el secundo. 50. dist. Sed dubium est an post talem confirmationem posset qui fecit reuocare maioriam si fecerat eam per viam donationis inter viuos? & videtur quod sic traditione non sequuta vel cum ex causa non onerosa facta fuit iuxta. l. 44. in ordi. thauri. illa tamen lex loquitur, quando præcessit licentia, non quando confirmatio fuit subsecuta: sed videtur idẽ dicendum: quia talis confirmatio intelligenda est, secundum naturam actus qui confirmatur. l. fin. C. de non nume. pecu. tu cogita. Sed quid si ille in quẽ facta fuit maioria, erat incapax, & rex habilitauit eum, an qui constituit maioriam poterit reuocare in casu, quo potest reuocari maioria? & ex dictis Alexandrini. vbi. 3. colligitur decisio quod aut ipse constituens maioriam ignorabat habilitatem, & potest reuocare cũ sciat, aut sciebat & non potest. vide ibi per eum.

¶Aduerte etiam quod ex licentia ad faciẽdum maioriam in vnum ex filiis, si deficiat masculus potest fieri in fœminam filiam, vt dixi. in. l. 2. titu. 15. secunda partita. & vide. l. 2. ¶. filiis ibi vtiq; & filiabus. ff. ad Tertul. & ibi Barto.

¶Et quid si conceditur facultas faciendi maioriam alicui in vnum de consanguineis suis, an possit in consanguineos ex parte matris? tex. videtur q̃ non in. l. i. ff. de iure immu. sed attenta consuetudine loquendi in vulgari in hispania contrarium crederem.

¶Sed quæro quid si rex reuocet omnes facultates ad maiorias per se â tali tempore concessas, an effectus istius reuocationis extendatur ad maiorias iam factas & præsertim quarum iam est in donatarii translatum dominium? & videtur quod non ex dicto Bal. in. l. i. col. 3. versi. & facit ad quæstionem. ff. fol. mat. vbi videas, quia vult quod dominium non reuocetur iam translatum, & si princeps reuocasset etiam quo ad effectus sequutos.

¶Item quæro an per talem reuocationem facultatum subuertantur, etiam maioriæ quæ ex lege regni in tertia & quinta fieri possunt absq; aliqua facultate? & videtur q̃ non quia princeps suum non legis aufert priuilegium. & ad hoc facit bonus text. in. l. nam similes. ff. de iniust. rupt.

¶Item quæro cum ex lege thaurina licentia regis debet præcedere maioriam, & non sufficit si subsequatur an hoc procedet, etiam si faciens maioriam vnicum tantum habuisset filium? & in hoc in quæstionibus illius viri doctissimi de Miesses reperi q̃ limitabat dictam legẽ thauri, nisi ille in quẽ fecit pater maioriã esset vnicus patri suo. & hoc dicebat esse singulare & verum. allegabat tex. & ibi Bart. in. 3. oppo. in. l. post humus. in prin. ff. de iniust. rup. de quo ego dubito cũ non reperiam rationem diuersitatis, an sit vnus vel plures in cum eadem quantitas legitimæ debeatur vni, quæ & pluribus imo & maior: cum si vnus sit non cadat melioratio tertij, neq; quinti & ex via cuius & prohibitionibus maioriæ eadem lectio inferatur quo ad gravamina filio vnico, sicut si essent plures. limitabat etiam dictam. l. thaurinam in casu quo ante maioriam fuit data facultas: nam si eius vigore facta fuit si postea reuocetur, vel ex aliqua causa desinat, si postea rex iterum eam concedat reconualescet maioria. per. l. si quis filio ex hæredato. ¶. irritum. ff. de iniust. rupto. & ibi Bart. in princip. & in pe. oppo. & in dicta. l. post humus. in prin. in. 3. oppo.

¶Sed pone quod cauetur in maioriæ inuestitura, quod filius bastardus legitimatus possit succedere in maioria, si sibi a patre relinquatur, pater ante legitimationem reliquit maioriam filio bastardo nõdum legitimato, legitimauit tamen eum postea, an succedet in maioria? videtur quod non: tam ex dictæ. l. thaurinæ dispositione quæ facit in argumentum, quam per. l. in tempus. & l. si extraneum. ¶. ff. de hæredib. instituen.

¶Quid tamen si cum impetrat legitimationem vel alias cum legitimat dicit quod facit hoc vt succedat in maioria? videtur quod sufficiat ar. ff. si quis hæres. ff. de iniust. rupto. & l. Pamphilo. ¶. propositum. ff. de lega. 3. & bene conferunt quæ tradit Iason in repe. l. quoniam. ff. de flumi. 21. q.

¶Item nota quod si maioria fieret sub conditione si princeps eam confirmet tenebit si sequatur confirmatio ex. l. thauri. & vi. 12. q. 3. in capitu. quia Ioannes.

¶Item pone quod habens facultatem fecit maioriam in filium, & cum haberet vxorem prægnantẽ, dixit quod posthumo vel posthumæ quæ erat in vtero legabat mille pro alimentis, contigit quod nascuntur duo masculus, & fœmina ex eodem ventre, an vitiabit, constitutio maioriæ? dic quod non, sed quilibet post humorum habebit mille, quæ fuerunt relicta. l. si ita scriptum. in prin. ff. de libe. & post. glo. & Bar. in. l. 3. ¶. fin. ff. eodem glo. in. l. 3. ff. de iniust. rupt. in verbo si nascuntur.

¶Aduerte etiam, q̃ licet ex. l. Taurina licentia debeat præcedere, hoc procedet quando alias non esset valida constitutio maioriæ, si tamẽ sine licentia esset valida tamẽ ad valorem aliquarũ vocationum vel prohibitionũ alienationis, seu alias qualitates esset necessaria facultas regia, si talis facultas subsequatur constitutionem, bene tenebit, & vna cõuertetur in aliam. vnde defuncto constituente cum prima maioria tenebit, subsecuta facultate ad illas qualitates, quæ erant necessariæ ad eius valorem. ar. tex. cum glo. & ibi Bar. colum. 2. in. l. 2. in prin. ff. de vulg. & pupil. licet enim prius fecerit maioriam sine regia licentia illa confirmabitur seu validabitur, si postea habeat licẽtiam regiam ad constituendum maioriam, vt probatur per text. in lege. si quis filio. ¶. irritum. ff. de iniust. rup. & ibi Barto. & vide multa quæ in proposito adduci possunt de quibus per Iaſ. in repe. l. quominus. ff. de flumi. q. 21. cogita tamen.

¶Sed quæro iuxta ea quæ post principium huius glo. dixi quod rex concesit facultatem alicui faciendi maioriam in quarta parte bonorum suorum, an per hoc videatur sibi sublata facultas, ne faciat in tertia iuxta. ll. regni? in quo videtur dicendum q̃ non per textũ in. l. non tantum. ¶. si emancipatus. ff. de bono. poss. contra tabu. & ibi Bar. & facit. l. legatum. ff. de fundo instru. neque obstat. l. si ita quis. ff. de vulga. & pupil. quia respondet, vt ibi per Bart.

¶Quid autem si rex dedit facultatem faciendi maioriam alicui in vni cum filium, quem tunc habebat & postea nascitur sibi alius filius, an poterit facere maioriam adhuc ex vigore facultatis? dic quod non per tex. in. l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pupil.

¶Item aduerte, quod si non habens facultatem facit maioriam per viam donationis in vnum, & in eius defectum in alium, translato dominio in primum, non transfertur in secundum mortuo illo. vnde si primus alienaret, vel alij concederet teneret alienatio. ita colliges ex decisione quadam Guidonis in decisio. Delphinatus quæstione. 312. & intellige de carente facultate a principe vel a lege propter ea quæ habentur. in. l. 7. titu. 4. partita. 5. & in. l. Taurina.

¶Quid autem si quis faciat maioriam de omnibus bonis suis, an veniant bona futura? & dic quod non. l. si ita. ff. de auro & argent. legat. Bald. in. ¶. similiter. de contro. inuest. in fine. sed quid si princeps legitimauit ad petitionem patris vel alias filium bastardum & concesit, vt posit in eum facere maioriam, an versa vice videatur data eadem licentia filio, vt forte ditatus de his, quæ acquisiuit faciat maioriam in patrem, ex vigore facultatis, si erat necessaria? vide per Felinum in capitu. postulasti. de rescript. in quæstione illa an extendatur dispensatio. ex cuius dictis videtur quod non. ¶Pone autem, quod rex dedit licentiam faciendi maioriã in filiũ fratris: quia is cui dedit nõ habebat filiũ, an si postmodum nascat sibi filiꝰ, poterit ex ista facultate facere

in eum maioriam? & videtur quod non: quia esset extensio de persona ad personam in materia odiosa. ex notatis per Bald. in. l. sed & mãtes. in princip. ff. de excu. tuto. & per Francisc. de Are. in. l. gallus. ¶. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. & quia hic est maior ratio prohibitionis, vt filius nõ graueturin legitima. & sic princeps esset difficilior in concedendo. & facit ꝓ hoc: nã si rex concederet alicui castrũ, vt post vitam illius maneret iure maioriæ in quendã ne potem filium fratris donatarij, tunc propter nativitatem filii, non excluderetur ille nepos filius fratris, vt vult Bal. in. l. cum acutissimi. C. de fideicõ. in fi. sed conside ra si forte hoc potest limitari si concessio principis totaliter tenderet in favorem patrui, vt quia princeps ad illum nõ ad filium fratris habebat affectionem. & probaretur ista limitatio ex dictis eiusdẽ Bal. in. d. l. cum acutissimi. in fine. & facit. l. sed & si plures. ¶. in arrogato. ff. de vulg. & pupi. & l. socius qui in eo. ff. pro socio. ¶Sed an si quis se sit maioriam sine licentia principis, an si princeps post illius mortem illam confirmet teneat? vide Ange. per tex. ibi quod sic in. l. pe. in ad dual. Bar. C. de præpo. sacri cubi. libro. n. & vide tex. not. in. c. quia Ioannes. ¶. ¶. Quid autem si in facultate regia ad maioriam dicitur, q̃ dotatis filiabus possit facere maioriam, qualiter hoc intelligatur q̃ fiat dotata. vide quæ notat Baldus in lege sin. col. 3. in quibusdã quæstionibus. C. de pactis. & idem Bald. in. d. ¶. si plures col. pe. C. de condit. inser. & Bar. in. l. cum plures. ¶. pe. ff. de admi. tuto. & in. l. titio. ¶. titio certum. ff. de condi. & demonstra. & quia docto. amplo stilo commentati sunt dictam. l. nemo potest. de qua ista sumpta est. ego similiter istam. l. his laborabus pro communi vtilitate ornare decreui, & labores isti pro maiori parte fuerunt illius docti viri licentiati de Miesses in quibusdam suis recollectis quæstionibus in ista materia. & tam istæ quæstiones quam aliæ multæ sparsæ in ista materia per istos libros partitarũ fuerunt dicti domini aliquibus per me additis eius anima requiescat in pace qui sperabat fauente deo in ista materia maiorẽ ad nostrũ modum hispanicum, pleniori stilo multa & practicabilia, & nota. digna tradere, sed morte præuentus & quia ante mortem monasticam vitam elegit non potuit. & ne miteris si aliqua ex his tibi videantur non ita digesta vt oportuit, tum quia ille in dictis recollectis non habuit rem istam pro perfecte absoluta sed tantum in progressu suotis studiorum induxit. ll. ad illas quæstio tum etiam quia mihi homini valde occupato deficit tempus ad maturius cogitandum. Tu lector amantissime cum casus occurrerit latius cogitabis & pro leuamine laboris tibi ista placebunt: sufficit enim si cui vel in paucis amici labore consulatur. l. tutori. C. de negoc. gest.

a ¶*Mandasse fazer*. Concord. cum. l. seruo. alieno. ¶. si. &. l. si quis inquilinos. ¶. si. &. l. filius familias. ¶. edes. ff. de lega. 1.

b ¶*Muertos*. Concord. cum. l. quidam. in principio. ff. de conditio. institu.

c ¶*O en fecho de sepultura*. Vt si mandauit sibi fieri sepulturam magni sumptus, quæ statui suo nõ esset conueniens: alias hæredem priuat: nam talis voluntas non est seruanda, nec hæres perderet hæreditatem, ita exemplificat Paul. de Castr. in dicta lege. seruo alieno. ¶. fin. & facit ad eum, qui successorem in maioria tali onere grauaret, vel secundum Paul. de Castr. ibidem si mandaret, se sepeliri cum melioribus vestibus, quas habebat, vel annullis vt faciebant pagani, qui de alio seculo non cogitabant. & facit ad quæstionem quam latissime tractat Alberic. in dicto. ¶. fina. de milite, qui more solito cum indumentis singulis & equis coopertis sepelitur apud monasterium prædicatorum, an de istis debeatur quarta presbytero parrochiali? vide ibi date.

d ¶*Contra ley*. Adde. l. conditiones contra edicta. ff. de conditio. institu. & co. titu. l. conditiones quæ contra bonos mores.

¶*Lex. XXXIII.*

¶Si eadem res vni vel pluribus legatur coniunctim vel diuisim, valet legatum & æqualiter eam diuident: & si eorũ aliquis ante testatorem moriatur: vel si in vita testatoris parti suæ renuntiet, vel alias ei non pertinet: tunc portio sua accrescit collegatariis. h. d.

¶*En muchos* Prosequitur nota. ꝑ Azo. C. eodem. in summa. col. 7. versicul. item legari potest vni & legati potest pluribus.

¶*Por si*. Quid si aliqui sint coniuncti alij vero disiuncti: dic vt per glo. & Barto. in. l. planè. in princip. ff. de lega. primo. in glo. super verbo potest. late. & intellige, vt per Paul. de Castr. in dicta lege. si pluribus. columna prima. quod ibi coniuncti fuerunt verbis tantum, vt quia testator dixerat æquis portionibus, licet non potest negari, quin sit diuinare ad illum text.

g ¶*En ante que el testador*. Adde. l. vnicam. ¶. pro secundo. C. de caducis tollen. & l. si titio & mæuio. ¶. Iulianus. ff. de lega. secundo. & quid si tempore testamenti iam legatarius cum alio coniunctus erat mortuus? vide in. d. l. vnica. ¶. in primo. & ibi glos. in parte ad illos.

h ¶*Renunciasse su parte*. Adde. ¶. si eadem res. inst. de lega.

i ¶*Otra razon alguna*. Vide per glos. in dicto. ¶. si eadem. super verbo defecerit.

k ¶*Acrescer seya*. Vt in. d. ¶. si eadem. & in dicta lege vnica. ¶. in primo & ¶. pro secũdo. si tamen deficiat legatũ propter defectum legatarij, vel propter eius delictum tale quod legatum debeat fisco applicari: tunc non accrescit coniuncto vt in lege. si titio & ei qui capere non potest. ff. de legat. secundo. si vero legatum deficiat ratione rei legatæ: tunc etiam non accrescet coniuncto, vt in. l. huiusmodi. ¶. si titio. ff. de lega. primo. si vero legatum deficiat attenta persona legatarij, vel mixta consideratione rei, & personæ legatarij, vel ipsius legantis, tunc dic vt in. l. plane. ¶. si duobus. & ¶. sequenti. ff. de lega. primo. & vide in ista materia singulariter per Bartol. in dicta lege. huiusmodi. ¶. si titio. el primo. cum aliquibus ibi additis per Ioann. de Imol. & Alexand. ꝙ quia. l. ista tractat de materia iuris accrescendi inter collegatarios adde latius. in. l. vnica. ¶. his ita diffinitis. C. de caducis tollend. & in. l. re coniuncti. vbi Barto. latissimè. ff. de leg. tertio. Et aliqua ex multis, quæ in ista materia cumulauit hic annotare decreui: nam & si conditio adiecta vni coniunctorum in eius persona deficiat, non ex hoc minuitur: imo augetur ius alterius. l. si tibi & ei qui. ff. de lega. tertio. quæ lex est satis notabilis. not. etiam quod in habitatione pluribus relicta, habet locum ius accrescendi. vide. l. codicillis. in princip. & ibi Barto. ff. de vsufruct. lega. Item habet locum inter duos correos, quibus est relicta liberatio. l. si is. & ibi Barto. ff. de libera. lega. Item etiam ius accrescendi habet locum in legitima. vide per Bald. in. l. vnica. ¶. in primo. columna tertia. C. de caducis tollend. & vide de hoc plenius per Alexandã. l. planè. ¶. si duobus. columna tertia. ff. de legatis primo. Et vtrum filio instituto in legitima tantum accrescat totum residuum, per ius accrescendi? vide Bal. in. l. vnica. columna sexta. C. quando non petent. partes. habet etiam ius accrescendi locum in donationibus causa mortis. l. vnica. ¶. cum autem. C. de caducis tollen. adde Bal. quem vide in. l. vnica. columna decimatertia. C. quando nõ perentium partes. Aduerte etiam quod coniunctus per ius accrescendi præfertur venientibus ab intestato, in eo, quod non potest capere coniunctus ratione incapacitatis. vide per Bald. in. l. eam quam. columna fina. C. de fideicom. dixit etiam Bal. in. l. vnica. ¶. in primo. in princip. C. de caducis toll. quod etiam inutilis coniunctio parit ius accrescendi. Quærit etiam Bald. in dicta lege vnica. ¶. vbi autem. columna penultima. an si dispensatum sit cum patre, quod possit legare duobus filiis suis spuriis vsque ad certam quantitatem, vel quidquid pater voluerit, nun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid inter eos habebit locum ius accrescendi? & primo dicit videri quod non: quia dispensatio vt odiosa est restringenda: sed contrarium videtur secundum eum, quia voluntas testatoris fauorabilis est & ampliãda: demum dicit de hoc minimè dubitandum, si essent legitimati.

¶Et potest inducí ad quæstionem maiorìæ, vt si ex priuilegio principis quis faciat maiora tum in duos filios, vel nepotes spurios, quod in defectum vnius alter habeat totum per ius accrescendi, quando maioria fieret p modum vltimæ voluntatis: dixit tamen Bald. in. l. senium. in fin. C. qui testamen. fac. per. poss. quod relictum quòd capit vires ex dispensatione non recipit ius accrescendi. vide etiam per Bald. in. d. §. vbi aũt. An in caduco per sententiam habeat locum ius accrescendi? dixit etiam Bald. in. l. vnica. columna quarta. C. quando non peten. partes. quod etiam contra exclusum per præscriptionem habeat locum ius accrescendi, & in. l. illa, quinta sexta. & aliis col. Bald. late tracta de ista materia iuris accrescendi, & ibi Bald. colum. septima. dixit quod ius accrescendi est eiusdem conditionis, & prærogatiuæ, & rationis, cuius est suum principale, vide etiam ibi per eum in. 9. colum. an ius accrescendi locum habeat in iurisdictione ordinaria, vel delegata vel arbitraria? & ibi per additionatorem, an habeat locum in salariis. vide in additio. super parte contractibus. & etiam ibidem per Bald. an in vocibus habeat locum ius accrescendi, & ius accrescendi est eodem iure aliquid accrescere, nec est necessaria noua agnitio. Bald. de duobus fratribus à capitaneo. inuesti. vide. l. secundam. §. si duo. ff. de bonor. possef. secundum. tabu. & portio coniuncti non omnibus: sed coniuncto accrescit: disiuncti verò, omnibus. l. hæredes. ff. de hæred. instit. ¶Nunc vero aduerte ad aliqua, in quibus cessat ius accrescendi. & primo cessat inter coniunctos coniunctione legali, in legatis tex. notabi. in. l. & proculo. ff. de lega. secundo. quod limita nisi legatum esset pro non scriptum. l. verum. §. si seruo communi. ff. pro socio. & sublimita. per. l. filius. §. sequens quæstio. ff. de falsis, in hæreditate verò inter coniunctos coniunctione etiam legali, locus est iuri accrescendi. l. seruus communis ab extero. ff. de acquiren. hæredi. & vide quod dicit Bald. in. l. hac edictali. colum. fina. C. de secundis nupt. & vide per Bald. in lege prima. columna octaua. C. quando non petent. partes. & in. d. l. hac edictali. §. primo. colum. secunda. in vsufructu etiam inter coniunctos coniunctione legali, locus est iuri accrescendi. lege prima. §. i. ff. de vsufruct. accresc. Item ius accrescendi non habet locũ post quæsitas portiones, nisi in vsufructu. d. l. i. §. fi. vide glo. & Pau. de Cast. in. l. aquam. ff. quemadmo. seruitu. amittan. & p Bar. in. l. codicillis. ff. de vsufruct. lega. & in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. Quid tamen si aliquis petiit restitutionẽ, vt abstineat? vide per glo. & Bar. in. l. sed cũ patrono. in prin. ff. de bono. possef. & limita, vt in. l. vtrum. vbi glo. ff. de asignã. libert. Item in exhæredatione non habet locum ius accrescendi. Bald. in. l. i. C. de liber. præte. & sic exhæredatus à quota non videtur exhæredatus à toto. Item licet accrescat ius, non tamen accrescit possessio sine noua apprehensione, secundum Bal. in. d. l. vnica. co. 2. C. quando nõ peten. partes. & ibi de Carbonisana, & aliis bonorum possessionib⁹. Item ius accrescendi non habet locum in portione, quæ non deficit ipso iure: sed ope exceptionis. glo. cum tex. & ibi Bar. in. l. si duo patroni. in prin. ff. de iure iur. vide per Iason. l. si mihi & titio. col. 3. ff. de verbo. obliig. Item non habet locũ ius accrescendi in acquisitorũ resolutione, secundũ Azo. in summa. C. de asignan. liber. nisi in duobus casibus. s. in asignatione libertorũ, & in vsufructu formali: non autem in dominio directo, vel vtili. adde Bal. in aut. si quas rainas. colum. fi. ver. 3. casu. C. de summa trini. & fide Catho. & per Iason. in. d. l. si mihi & titio. col. 5. Item ius accrescendi non habet locum de possessione naturali ad ciuile. glo. & ibi Bart. in. l. sed & si nolit. ff. de acquir. possf. Item verba taxatiua impediunt ius accrescendi. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebel. vide Bar. in. l. pater filiũ. col. pen. ff. de inofficio. testa. Bal. in. l. i. 14. col. C. de sacrof. eccle. & in. l. vnica. col. 7. C. quãdo non peten. partes. & vide Bal. in. l. i. col. 4. C. de secund. nupt. Itẽ non habet locum in relicto alimentorum. l. dominus. ff. de vsufruc. Bal. in. d. l. i. 14. col. C. de sacrof. eccle. & in. d. l. dominus. quod nota ad spurios. Quid autem de fructibus canonicatus vacantis, an accrescat aliis canonicis, vel ecclesiæ? Bald. dicit quod ecclesiæ. in. l. non plures. C. de sacrosan. eccle. Item nota quod testator in legatis, potest

a fuesse mandado, como sobredicho es. E tal manda se faria ayuntadamẽte en esta manera, como si dixesse[a] el testador: mãdo a fulano e a fulana tantos marauedis o tal cosa, nombrando los todos, vno a vno señaladamente, quantos fuessen aq̃llos aquien lo mandasse. E apartadamen te[b] se faria la manda de vna cosa a muchos, como si dixesse: mãdo a fulano tal mi viña e despues desso, dixesse en aquel

misмo testamento, que mandaua aquella misma viña a otro, e despues a otro, nombrando cada vno dellos por si: ca estonce todos la deuen partir entre si egualmente[c] como dicho es.

¶Ley. XXXIIII. Como las mandas deuẽ ser dexadas en testamento o en codicilo: e como passa el Señorio dellas a los herederos e aquiẽ las mandaren.

sse. Et an iuri accrescendi possit renuntiari, vide per Bald. in. d. l. vnica. col. 9. C. quando non petent. partes. Item qui admittitur legatum, de iure speciali non habet ius accrescendi. l. mulieri & ibi ff. de conditio. & demonstra. vide ibi per Bartol. & docto. non pendas ista, sed gaude cum laboribus meis: & hæc summula sit tibi gemmula.

a ¶*Como si dixesse*. Nota istud exemplum, & hic dicuntur coniuncti re & verbis secundum glossi. in lege prima. §. fina. ff. de vsufruct. accresc. & tenet Barto. in. l. re communẽti. ff. de lega. tertio. columna vltima. versicu. tertio loco. principaliter quæro contrarium: imo, quod isti sint coniuncti verbis: sed disiuncti re: quia testator à principio videtur diuisisse inter eos, tenuerunt Petrus & Cynus. in. l. vnica. §. vlt. aut. C. de caducis tollend. quam opinionem dicit veriorem in puncto iuris. Alexan. in. l. plane. §. fi coniunctim. ff. de lega. primo. columna prima. ista. l. partitarum: neque facit pro opinione glossi. & Bartri & Cyni nam ponit exemplum quando titio & Seio lego diuersa, neque pro contraria imo posset dici, quod faciat pro opinione Bartri & Cyni nam ponit exemplum quando titio & Seio lego diuersa, nam cum tunc intelligatur de eisdem. decem, vt in lege. si qui testamento. in princip. ff. de lega. primo. ergo æquis patibus videntur vocati, & sic erunt coniuncti verbis sed non re: sed die quod imo & illo casu erunt re & verbis coniuncti. & facient sibi partes per concursum, sicut cum fundus legatur.

b ¶*Apartadamente*. &c. Isti sunt coniuncti re: sed disiuncti verbis, vt hic & in dicta lege. re coniuncti. ff. de lega. tertio. vbi Barto. columna tertia. versicu. primo. de coniunctis re tantum, & si vnus illorum acceptat legatum: alter verò nondum acceptat, neque repudiat, postquam ille qui acceptauit habere totam rem legatam, & illam vendere: vide per Bald. in. l. vnica. §. vbi autem. C. de caducis tollen. columna penulti. versicu. extra quæro. qui dicit, quod quando legatum est pro rum, cum ambo legatarij ipso iure sibi faciant partes per concursum, agnoscens non poterit petere totum legatum: sed faciet alignari terminum collegatario ad acceptandum, vel repudiandum. aliegat. l. cum pater. §. surdo. ff. de lega. secundo. &. l. cum quidam. cum. l. sequenti. eodem titu. si autem vni esset legatum purè, alteri sub conditione: tunc dies legati puri cedit statim insolidum, & dico interim totum peti potest: quia cessat concursus. vide ibi per eum. Quid etiam in hæreditatibus, & an si pluribus promittatur aliquid in genere, an cuilibet debeatur insolidum vel concurrant? vide per Bald. in quæstione nota. in dicta lege vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen.

c ¶*Egualmente*. Nam inter disiunctos verbis, coniunctos re, vnus non præfertur alij. Quid autem de aliis coniunctis, vide per Barto. in. d. l. re coniuncti. versic. 6. principaliter.

¶Lex. XXXIIII.

Si legatum est purum, vel in diem certum mortuo testatore dominium rei sic legatæ transit in legatarium: & transmittit eũ ad hæredẽ suum post mortem testatoris, & si ante aditam hæreditatem decedat legatarius. Si verò sit legatum conditionale, moriens legatarius ante conditionis existentiam nõ transmittit, imò remanet legatum apud hæredem testatoris: nisi legatarius habuerit coniunctum vel substitutum: tunc impleta postea conditione admittitur substitutus, vel coniunctus. h. d.

a ¶*Nõ valdria*. Limita, vt habetur, in. l. 25. titul. 11. 3. partita. & in. l. fina. C. de fideicom.

b ¶*En las leyes*. Vide in. l. 7. & 8.

c ¶*El señorio*. Nota bene: nam decidit circa varietatem opinionum, quæ circa hoc erant de iure communi, vt tradit in. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de lega. primo. & in. hãtio. ff. de furt. nam vt dicebat Petr⁹ quẽ referunt Cynus & Ioann. de Imol. in. l. huiusmodi. §. ædes. ff. de leg. primo. q̃ ante agnitionem legati, etiã post aditam hæreditatem, verũ dominiũ rei legatæ est penes hæredem: sed fictum apud legatariũ, post agnitionem vero est verum dominium penes legatarium. alle gat. l. si fundũ sub conditione. §. si titius. ff. de legat. 1. & l. titius. la prima. cum duabus sequentibus. ff. de act⁹. empti. communis tamen opinio est, quod verè ab adita hæreditate transit dominium in legatarium: fictè verò à morte testatoris, & hoc si legatarius acceptat: nam si repudiat nũquam videtur fuisse suum, vt in. d. §. cum seruus. & in. l. seruum filij. §. 1. ff. eod. & hoc quando legatum est purum, & tenendo communem opinionem Alex. in. d. §. cum seruus. concludit, quod aut quæritur quo ad transmissionem legati: & regulariter legatum acquiritur à tempore mortis testatoris. l. vnica. §. cum igitur. & §. in nouissimo. C. de caducis tollend. aut quæritur de acquisitione dominij: & ista est triplex, quædam dominij ficti, & tale dominium adita hæreditate fingitur fuisse quæsitum à tempore mortis testatoris: & quod ita intelligetur. d. §. fi titio. & l. legatum. la secunda. ff. de lega. tertio. cum simili ex eo: quia aditio hæreditatis sequuta post mortem testatoris, trahitur retro & fingitur facta à tempore mortis. l. hæres quandoq⁹. cum similibus. ff. de acquirenda hæredita. ante aditam verò hæreditatem non est verum, secundum Alexand. dicere quod aliquod dominium sit acquisitum legatariis: quia hæreditate non adita legata non subsistũt. Item quam. cum aliis. C. de fideicom. Secunda acquisitio est dominij reuocabiliter veri, & istud acquiritur post aditam hæreditatem, ante agnitionem legati, neq; retro fingitur. & de hoc dominio loquitur. l. seruo legato. in princip. ff. de lega. primo. & l. cum pater. §. surdo. ff. de lega. secundo. vbi legatum acquiritur ignoranti. Tertia est acquisitio veri dominij irreuocabilis, quæ causatur agnitione legati, vna cum aditione hæreditatis, vt in. l. ij quis ita hæreditatem. & ibi nota. ff. de conditio. institu. l. proinde. ff. si certum peta. sed vt hic vides apertissimè. l. ista partitarum. decidit, quod etiam ante aditam hæreditatem à morte testatoris dominium statim transit in legatarium. & hodie stante. l. ordina, libro quinto titu. secundo. l. prima. hoc est magis in dubium: cum per. d. l. legata debeantur, & valeant etiam non adita hæreditate. tene ergo menti istam. l. intellige tamen vt dixi, quod sequuta repudiatione legati, fingitur nunquam fuisse acquisitum. Item intelligeistam. l. partitarum, quod ante aditam hæreditatem dominium, quod transit dicatur directè fictũ & non verum, prout etiam dicebat glo. & Bald. & docto. in. d. §. cum seruus. quod patet: quia si verum dominium transierat legatarius haberet fructus rei legatæ habitos ante aditam hæreditatem, quos tamen non habet vt infrà eodem. l. 27. igitur dominus non fuit verè: quia non facit tales fructus suos, iuxta nota. per glossi. in. l. vnica. §. libertatibus. C. de cadu. tollen. vbi habetur, quod fictum dominium tale non est sufficiens ad acquirendum, vide tamen circa fructus sic ante aditam hæreditatem perceptos. quod dicam infra eodem. in dicta. l. 27. Quid autem si legatum sit ad diem certum? die quod ante diem non transit dominium? glo. in. l. si ita sit scriptum. & ibi Bar. & primo. ff. de lega. secundo. & per Pau. de Cast. in. l. Papinianus. ff. de seruitu. l. sempronius Atalus. ff. de vsufru. lega. & nota quod similiter transfertur dominium in sequentem in gradu, quando contra prohibitionem testatoris res alienatur. l. pero. §. fi. ff. de lega. secundo.

EN acabado testamento puede ser fecha toda manda. Otrosi en otra manera de escrito, que se faze ante cinco testigos, aq̃ llamã en latin codicillum: segun diximos en el titulo de los testamentos. E la manda q̃ fuesse fecha en otra manera qualquier, si non en alguna destas dos sobredichas, non valdria[a], fueras ende quãdo la fiziesse padre, o auuelo a fijo o a nieto, assi como diximos en el titulo de los testamẽtos, ẽ las leyes[b] q̃ fablan en esta razon. E aun dezimos, q̃ luego que el testador es muerto, passa el Señorio[c] de la cosa, q̃ es assi mandada, a aquel aquien es fecha la manda. E maguer muera enante que el heredero del testador entre la heredad, o enante que el entre la possesió de aquella cosa que le fue mandada, por todo esso, heredara aquella manda el su heredero[d], q̃ ouiere derecho de heredar los otros sus bienes, de aquel aquien fue fecha. E esto seria[e] si la mãda fuesse de tal manera, que fuesse fecha puramente, o a tiempo cierto: mas si fuesse so condicion, non seria assi. Ca muriendo aquel aquié fue fecha la manda, enante que se cumpliesse la cõdicion[f], non valdria la manda, nin la podria demãdar el heredero de aquel aquiẽ fuesse fecha, ãte dezimos, q̃ la deue auer el heredero del testador. Fueras ende, si aquel aquiẽ fuesse fecha la manda so cõdicion, ouiesse compañero a que fuesse mandada cõ el de so vno alguna cosa, o si ouiesse sustituto en ella. Ca en qual

acquirant dominium tignorum. l. binas ædes. ff. de seruitu. verba. præ dio. si verò quis legat seruitutem, tunc adita hæreditate quæritur legatario, etiam ignoranti, vt in. l. si partem. §. ti. ff. quemadmod. seruitu. amitta. vide per glo. & docto. in. l. vnica. §. libertatibus in glo. fin. C. de caducis tol end. nam in seruitute reali, quo ad transmissionem cedit à morte testatoris. quod intellige quando legatur vni vel pluribus, non habentibus concordare circa vsum seruituis: secus si habeant concordare, vt in seruitute itineris: tunc non acquiritur antequam concordauerint. l. itinere. & ibi Paul. ff. de seruitu. rusticorum. præd io. Item & hoc limita quando seruitus fuit expressè legata: secus si tacitè hoc colligatur ex voluntate defuncti: quia tunc non transfertur dominium, seu ius seruitutis absq; eo, quod de nouo imponatur. l. testatrix. ff. si seruit. vendice. & ibi Paul. de Castro. sic & in tacito legato non transfertur dominium. l. seruum filij. §. fina. & ibi nota. ff. de lega. primo. Item nota, quod in re legata hæres non habet titulum: sed illum propriè habet legatarius solus: niti ipse repudiet legatum, secundum Bald. in lege prima. columna fina. C. de vsur. & fructi. legato. vbi hoc intelligit post aditam hæreditatem: nam ante aditam neuter habet, secundum eum titulum efficacem vel si habet est ad rem non in re, quod fortè hodie de iure nostri regni non esset dicendum: imò dici debeat, quod cum aditio hæreditatis non sit necessaria, etiam ante aditam hæreditatem habeat ius & dominium in re legata. Quid autem si in proprietate res sit testatoris: sed vsusfructus sit hæredis? vide. l. si fructuarium. & ibi Barto. ff. de manu. testa. quod transit dominium. nota etiam quod in legato quantitatis dominium non transit recta via. vide per Barto. in lege si legatum. §. quod ita legatum. ff. de adimen. lega. Item si legatur vsusfructus pecuniæ, non transit. incontinenti dominium pecuniæ. l. prima. §. si decem vbi vide Bart. ff. vt legato. seu fideicommisso. nomi. cauea. & quid in legato relicto seruo legato? vide. l. cum legato. ff. quando dies lega. ced. & in. d. §. libertatibus.

d ¶*El su heredero*. Adde. l. vnicam. §. cum igitur. C. de caducis tollen. & extende. vt in. l. fin. C. quando dies lega. ced. & limita, vt in ead. l. vnica. in. §. libertatibus. & in. l. sequenti. & in lege secunda. ff. quando dies lega. ced. & de fideicommisso vniuersali, vide Bart. in. l. cum filio. ad fin. ff. de lega. primo.

e ¶*Esto seria*. Vide notabiliter in ista materia per Angel. Aretì. in. §. si peculium. inst. de lega.

f ¶*Ante que se cumpliesse la condicion*. An autem aliquo casu ius legati vel fideicommissi conditionalis transmittatur? glossi. in. l. si is cui. ff. de actio. & obligatio. dixit quod sic. s. per filios. illa tamen glos. vt Bar. ibi dicit, communiter reprehenditur: & etiam dicit hoc Bar. post

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo.ibi in.l.vnica.C.de his qui ante apertas tabu. Bald.in.l.si in personam.C.de fideicom. Item ex coniecturata voluntate testatoris, fideicommissum vel legatum conditionale ad hæredem transmittitur,vt not.Bal.in.d.l.i.col.fina.ver.quæro de tali quæstione. Ç. de his qui ante aper.tabu-quia in vltimis voluntatibus sufficit voluntas testatoris, etiam tacita: quæ ex coniecturis intelligatur. licet imperator. ff.de legat.1. & ff.de legat.2.l. cum proponeretur. & quia sicut testator potest dispone re, q illud quod est transmissibile non transmittatur.l.in conditionibus primum locum.§. hæc scriptura. ff. de condit.& demonstra.vbi Imol.ita etiam potest ẽ contra facere, vt illud quod non transit in hæredem transmittatur.Bald. in. l. si pater. quæst.4.C.de in stitu. & in.l.1.in princip. C.vt actio. ab hæredib. & cont.hæred.& quòd illæ coniecturæ colligi debeant ex ipso testamẽto,tradit Soci.in.l.hæredes mei.§.cum ita.colum.5.ff.ad Trebel.& his adde quæ dico infra ea.l.in glos.fin.

quier destas dos cosas,aura la manda el compañero:o el sustituto [a] del finado, e nó el heredero del testador, si despues se cumpliesse la condicion[b], que fuesse puesta en la manda.

¶ *Ley. X X XV. Como non vale la manda que faze el testador a algun ome, cuydando que era biuo e fuesse muerto.*

SVydando el testador que era biuo algun ome, a quien el fiziesse manda: si estonce fuesse muerto[c], non le valdria ni la podria demandar el heredero del.Esso mismo seria,si fuesse biuo quando fiziesse la manda,e se muriesse despues [d] naturalméte, o fuesse desterrado para siépre [c],en ante non scriptum sit ad pias causas.vide Bartol.in.l.alio.col.1. ff.de asimf. & cibar.lega. & vide ibi Alexand. in additione. & legatum prænon scriptum remanet apud hæredem vel coniunctum , vel substitutum, sine onere,vt in dicto.§.in primo.ex ceptis ca ibus.de quibus ibi in gl. fin.& casum vltimum illius gloss. dicit ibi Angel. singulariter notandum. per quæ infer: quod legata prænarcipta transeunt ad substitutum , vel coniunctum cum onere relictorum ad pias causas: q̃d dicit mẽti tenendum. & pro hoc facere optimè.l. cum vero.§. si prononscripto.ff.de fideicommissa.liber. quam.l.gloss. ibi allegauit pro primo casu.& idem tenet Paulus de Castro in dicto. §.in primo.allegans etiam Barto.in dict. lege.alio.vt supra retuli post glossam ibi.& vide quę not.Barto.in lege.pater filium.§. Tusculanus. ff.de legũs tertio.Quid autem si onus pariter sit iniunctum in persona coniuncti,cui remanet pars,illius quæ habetur prononscripta? vide text.nota.in.l.ciuitatibus.§.Lucius.ff.de legat.primo. nam si pariter sunt coniuncti in onere,coniunctus tenebitur ad totum onus secundum Albericum,Bald.& Paulum in dict.§.in primo.licet Dynus ibi relatus ab Alberi.voluerit contrarium.& quod legatum prononscriptum remaneat apud hæredem,vel coniunctum seu substitutum sine onere , intellige quando est prononscriptum propter defectum substantiæ personæ,cui fuit relictum,vt in casu.d.§.in primo.secus autem si legatum deficiat ex alia causa:vt quia sibi ascriptsit in testamento,vel quia prima voluntas fuit captatoria : nam his casibus remanet legatum cum onere,vt est casus in.l.fina.& ibi Bart.ff. de his quæ pro nonscript.haben.& eodem titul.l.prima.in fin.vbi & etiam dicit notabile verbum , quod si testator legauit vni coram duobus testibus centum,& grauauit eum de restituendo ecclesiæ,vel pauperibus:cum tale legatum in persona eius , cui legatur sit, prononscriptum propter defectum solennitatis numeri testium : tamen remanebit apud hæredem cum onere suo: & ad hoc dicit esse casum in illa.l. & ex hoc dari optimam limitatio.ad.d.§.in primo.& ad illud dictum Bart. adde cõsi.78.1.parte.inter consilia Socini incipit,in eandem sententiam. columna secunda.

a ¶ *El compañero, o el sustituto.* Concord. cum.l. vnica. §. finautem aliquid sub conditione.C.de cadu.tollen.

b ¶ *Se cumpliesse la condicion.* An autem ius implendi conditionem , transeat in hæredes? vide per Bartolum in lege.cui fundus. ff. de de conditionib.& demonstratio.vbi vult quod si legatarius antequam decederet obtulit hæredi implementum conditionis, si hæres fuit in mora recipiendi: cum isto casu conditio habeatur pro purificata , & impleta.vt sic legatum sit purificatum.l.iure ciuili. ff.de conditionib. & demonstra.tunc transmittatur tale ius implendi conditionem.vt in. d.l. cui fundus.tamen licet ita sit secundum Paulum de Cast. post Petrũ & alios ibi.intelligitur ita tamen quod hæredes legatarij non admittãtur ad petendum: nisi conditionem impleant: quia quoad hoc non habetur pro impleta,vt est casus singularis secundum Paul. in dict.l. cui fundus.necesse ei go habebit legatarius si voluerit rem sibi legatã per fideicommissum , soluere quod testator iussit causa conditionis implendæ per text.multum notabilem.in dict.l.cui fundus. idem etiam voluit Paul.de Cast.in.l.si hæres.ff.ad legem Falcidiam.vbi dicit quod etiam si hæres recuset recipere , quod sibi offertur gratia conditionis implendæ, si postea eum pœnitet: & vult recipere, quod audietur.allegat dictã.l.cui fundus.secundum intellectum Petr.referẽtq; idem tene re Iacob.de Aren.Bald.tamen in lege.si plures.C.de conditio. inser. columna fina.versic.sed ſtatim quæritur.tenet contrarium dicens,quod cum semel fictè impleuerit conditionem,non cogitur vlterius offerre si ille cui fuit oblatum,non habuit causam non recipiendi: secus si habuit: puta quia ignorabat factum, & ita intelligit.dict.l.cui fundus.sed est diuinare ad illam.l.ideo tene intellectum Petri, cum quo etiam tenet Barto. & Ioannes de Imol.in dicta.l.cui fundus.& etiam videtur tenere idem Bald.in lege prima.columna secunda. C.vt actio. ab hæredi.& contrahere.ibi,intelligitur & tertio modo.vbi approbat dictum intellectum Petri.& quid si sit conditio, quæ à iure inest veluti,si dicat testator lego tibi decem,sub hac conditione, si Caius mihi hæres erit, an si decesseris antequam hæres adieris transmittas? Bald.dicit quod non in dicta lege.vnica.in princip.columna secunda. ad finem. C. de cadu.tollen.ex eo quia eo animo fuit testator vt faceret conditionem, allegat.l.in conditionibus primum locum.versicu.nisi. quem versicu lum dicit non esse alibi.ff.de conditio.& demonstra.de cuius dicti veritate,vide ibi per Alexan.in additio.de conditione vero omnino extitura vide.l.huiusmodi.ff.quando dies lega. ced. & si legatum purum sub conditione transfundatur in aliud,vide.l.si pœnam. ff. eodem tit. & ibi Barto.& quid si conditio sit extrinseca,quæ non venit ex testamento vide.l.cum illud.eodem titu.in.§.fina. & quid si legatum fuit purum : sed declaratio eius alicui fuit commissa per testatorem? vide l.primam.ff.de lega.secundo

¶ *Lex. X X X V.*

Quod relictum est iam defuncto , vel ei qui in vita decedit testatoris,seu perpetuò exulat,non transmittitur ad legatarij hæredem.item legatum libertatis seruo testatoris relictæ,vel alterius rei ei legatæ cedit demum ab adita hæreditate:idem si seruus testatoris vel vsusfructus aut habitatio alicui legetur.h.d.

c ¶ *Estonce fuesse muerto.* Illud dicitur prononscriptum. & concordat ista l.cum.l.vnica.§.in primo.C.de cadue.tollend.& quid si legatum pro

a ¶ *Casos y a.* Concord.cum.d.l.vnica.§.libertatibus.C.de cadu.tollen.& l.2.ff.quando dies lega.ced.rationem diuersitatis ponit Alberi.in dict. §.in nouissimo.

b ¶ *El vsufructo.* Quid si alternatiuè legatus est alicui fundus, vel vsusfructus , & ante additionem hæreditatis decedat legatarius, an transmittat legatũ, ad hæredem? Ange.in dic.l. vnica.§.in nouissimo . tenet q sic , quia nõ est legatum cõditionale , cessabit tamẽ potentia optandi vsumfructũ , qui non transmittitur. facit l.illud.ff. de optio.lega. &.l. cum illud. ff. quando dies lega.ced.

c ¶ *O la morada.* Vide in. d. l.2. ff. quãdo dies lega.ced.

¶ *Lex. x x x v i.*

Non potest legatarius partẽ legati accipere,& partẽ repudiare , siue sit certę rei , siue vniuersitatis.eo aũt mortuo die legati cedẽte , potest quilibet eius hæredũ partẽ suã capere,etiã si alius non recipiat. plurib⁹ autem rebus ei legatis potest vnam recipere & aliã omittere , nisi vna cũ onere , alia sine legetur sibi. nã si legantur cẽtũ, & seruus vt manumittatur, si velit centum omisso altero nil habebit : & seru⁹ erit ſtãtim liber.h.d.

d ¶ *En escogencia.* Prosequitur dicta Azo.C. eo. in summa. col.pen.versic. est enim in legatarij potestate.& concordat cum.l.legatarius.ff.de legat.1.& cum.l. 2.4.5.&.6.ff.de legat.2.

e ¶ *De la dexar.* Et si repudiat,perinde habetur ac si nihil ei relictum esset.d.l.legatarius.§.si legatum.&.l.seruum filij.§.si quis.&.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.de lega.1.& dixi supra eo.l.34.

f ¶ *Dexar la otra.* Vt in dict.l.legatarius.&.l.neminem.& limita nisi legata esset res,vel pars eius.l.lucio.ff.de lega.2.Pau.in dict.l.neminẽ. quid autem si res legatur à pluribus hæredibus , an poterit acceptari quo ad vnum,& quo ad alium repudiari: Paul.in.d.l.neminem. vult q sic quia censetur legatum , quodammodo diuisum,nisi factum esset sub conditione dandi aliud hæredibus,quo casu dando partem vni non consequeretur partem alterius.l.qui duobus.ff. de conditio.& demon. Et nota quòd per agnitionem partis rei legatæ , videtur facta agnitio totius.l.si cui res.ff.de legatis secundo.

g ¶ *Semejante.* Vt supelectilem,vel aurum,vel argentum ,aut peculium instrumentum,aut vestem.l.grege.ff.de lega.2. Azo.vbi suprã.

h ¶ *Dellos.* Et portio repudiata non accrescet acceptanti, quia ista cẽsentur coniuncti coniunctione legali,secundum Bartol.in.l. re coniuncti. in versi.5. principaliter. ff. de legat.3.Paulus Bal. & Alexã. in.dic.l. legatarius.ff.de lega. 1. vbi ex hoc Bald.sumit argumentum ad quæstionem q̃ si sunt duo hę redes vnius empheticæ propter delictum vel repudiationem vnius,sua portio non accrescit alteri coh:rẽdi: sed redit ad dominum, quod est notabile,& sequitibi Alexand. & Iaso.

¶ *Aguauamiento.* Adde.dic.l. neminem. ff. de lega.2.& ibi Bartol.inducit ad quæstionẽ de executore constituto à testatore,cui aliquid fuit legatũ,quod tenetur satisfdare & si velit repudiare legatum vide ibi p eũ.

i ¶ *Quando lo al que le pertenesciesse.* Concord.cum.l.si ex toto.in princ.& cum.l.q̃ in rerum.§.si quis.&.l.seruum filij.§.si areę.ff.de legat.primo.

nome.E esto seria como si dixesse el testador,q̃ mãdaua vna cabaña de ouejas cõ todas las cosas que le pertenescẽ. Ca como quier q̃ en tal mãda como esta,o en otra semejãte cosa della,y a muchas cosas,cõ todo esso por vna mãda es cõtada,e por ende conuiene que todas las tome,o todas las dexe. Mas si aquel q̃ aya de auer la manda de vna cosa muriesse,e dexasse muchos herederos,estonce bien podria cada vno dellos[h] tomar su parte , maguer el otro,o los otros,nõ quisiessen recebir la suya,quier fuesse la mãda de vna cosa,o de muchas.E si la mãda fuesse de muchas cosas señaladas,e la fiziesse avno bien podria estonce tomar dellas,la que quisiesse e dexar las otras : fueras ende, [i] quando el testador mandasse a alguno dos cosas:la vna,con agrauamiento , [i] e la otra sin el.Ca si aquel aquien tales mãdas son fechas,quisiesse tomar aq̃lla cosa de que se puede aprouechar luego,e dexar la otra,nõ lo podria fazer,ante dezimos que las deue amas tomar , o dexar. E esto seria como si dixesse que le mandaua cincuenta marauedis e vn seruo o gandole que lo aforrasse,ca si este atal [k] quisiesse tomar los marauedis e nõ quisiesse aforrar el seruo,estonce non deue auer la vna manda , nin la otra , como quier que el seruo por derecho , en tal caso como este,es luego libre,[k] tambien como si el otro lo ouiesse aforrado.

¶ *Ley. X X X V I. Como aquel a quiẽ es otorgada alguna manda la puede dexar o non, si la non quisiere.*

EN escogencia[d] es de aquel aquien es fecha la manda, de la tomar toda , o de la dexar[f] si quisiere e non podria tomar parte della , e dexar la otra,[f] maguer quisiesse.E esto ha lugar,quãdo alguna cosa es mandada señaladamẽte a vno,o muchas q̃ se comprehẽden so vn hoc esse, quia fuit in mora:cum dicit,e non quisiere aforrar el seruo. Vnde tunc habere debet libertatem,velut si directo ei à testatore esset relicta.l.ancillam.C.de fideicommissa.liberta.

¶ *Lex. X X X V I.*

Illud quod rei legatæ ædificatione,plantatione,seu alluuione,accedit legatario debetur:& si res erat testatoris : debentur etiam fructus ab adita hæreditate,si autem res aliena,debentur fructus & à die qua requisitus fuerit hęres per legatarium,& eam noluit comparare,tenetur ad rem & fructus,vel ad æstimationem.h.d.

l ¶ *Con todo lo al que le pertenesciesse.* Concord.cum.l.si ex toto.in princ.& cum.l.q̃ in rerum.§.si quis.&.l.seruum filij.§.si areę.ff.de legat.primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& adde.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.eo.& facit in argu.quòd si possessor oppidi alicuius quod habet,vt bona maioriæ,acquirat tali oppido mercatum francum ex priuilegio regis,p similiter & tale mercatum cedet oppido vel castro.Si tamen postea pronuntiatetur tale oppidum non esse maioriæ vel alij adiudicaretur, vt bona libera an qui acquisiuit tale priuilegiū possit petere pretium valoris priuilegii. vid. tex.in.c.1.v.si. si vasallus hic fin.l.do. fred. facit & ista.l. q si quis addidit maioriæ antiq̄ aliqua bona nihil vltra addēs de ꝓhibitionibus & vinculis quòd intelligatur sub eisdem vinculis & prohibitionibus.facit bonus text. in.c.quia cognouim⁹.12.q.2.& tex.& ibi doā.de Pla.in.l.3.C. de agrico. & cen.li.b.11. Quid autem si testator legauit rem alienam, in qua post testamentum factum fuit incrementum.vi.l.si eliorus.§.area.ff.de legatis.3.per Alex.& Soci.in.d.l.si ex toto.in prin.& limita, vt per glossi. in.l.si.ex toto.§.si.ff.eo.s.si testator, qui partem habebat in fundo, legat fundum suum, & postea partem alterius redemit: quia tunc pars redempta non veniet in legato: si verò non dixit quòd legabat fundum suum: sed quòd legabat fundum simpliciter, tunc secundum Bar.post Iacob.de Aren.est idem ac si diceret suum.Bal. verò & alij relati per Alexan.dicunt contrarium.Socinus verò distinguit an portio fundi, quæ erat aliena,erat pro indiuiso, & procedat opinio Bartol. Si verò pro diuiso, tunc si fuit adiecta alteri portioni,includitur per l.cum fundus.in fin.ff.de lega.2.& d.l.si ex toto.secus si à testatore separatim esset possessa:quia tunc videtur potius accedere personę quàres. Quid autem si totus fundus erat testatoris, & dixit lego fundum meum,an tunc portio postea empta cedat legato? vide Bal.in.d.l.si ex toto.§.fin.& ibi per Alexan.& Socin.vbi etiam vide, quid si simpliciter legaret fundum, sed quid econtra an legando quis rem, propter

que gelo ouiesse mandado:fiziesse el testador casa,[a] o otro edificio en el. Ca estonce,aquel aquien fue fecha tal manda,deue auer tambien la casa,como el solar.E esso mismo dezimos que seria si le fiziesse manda de vn campo, e despues se le acrecciesse alguna cosa por auenidas de rios,que le corriessen de cerca, o se ayuntassen[b] a el otras cosas: assi como

arboles:o fuesse y puesta viña despues.

Otrosi dezimos,q̄ deue auer aquel aquiē es fecha la manda,los frutos[c] de aquella cosa q̄ le fuesse mandada,si era de aquel que la mando:desde el dia q̄ el heredero entre la heredad,por palabra o por fecho. Mas si la cosa mādada fuesse agena,deue la comprar el heredero, e dar la a aquel, aquien el testador la mando dar.E si por

item nisi hæres fecisset moram in adeunda hæreditate,secundum Bal. in.l.1.C.de vsur.& fructib.legato.& quādo fructi⁹ essent bona fide percepti,qui ante moram pertinent ad hæredem , licet adierit hæreditatē secundum glo.in.d.l.1.C.de vsur.& fructib.lega.& tenent Docto.communiter.Si tamē sint extātes,tenetur eos restituere,vel si sunt cōsumpti, quatenus factus est locupletior:reliquos lucratur propter bonā fidem.l. quæsitum. ff. de acquiren.rer.domi. & tradit Paul.de Castr. in.d.§. cum seruus.sed an hodie de iure regni per.l.1. tit. 2.lib.5. ordinarega. qua disponitur valere legata, & deberi etiam non adita hæreditate,fructus pertinebunt ad legatarium à morte testatoris? &videbatur q̄ non:imò à die hæreditatis aditæ.vt in ista.l.partitarum habetur:illa enim.l.solū videtur disponere in casu,quo non adeatur hæreditas ex testamento non tamen negat,quin saltim à venientibus abintestato debeat hæreditas adiri,argum.l.2.ff.de fideicommissa.liber.& not.gl.in.l.qui filio.§.1.quam ibi approbant Bart.Imol.& alij.ff.de hæredi. instit. Iason in.l.eam quam.in.3.nota.column.7.C.de fideicommiss.& hoc etiam videtur argui ex verbis dict.l.ordina.cum dicit.estōce herede a quel que segund derecho o costumbre de la tierra deuia heredar.& satis operabitur illa.l.regni,quod videatur grauare venientes abintestato, & legata ab eis videntur repetita , licet testator non dixerit ad quod alias de iure non fuerant obligati,vt tradit Imol.in.d.l.qui filio.§.1. & cum illa l.clarè non exprimat,q̄ legata debeantur, & si hæreditas non adeatur à venientibus ab intestato,non debemus dicere,quòd ex ea leges iuris communis,& etiā partitarum in hoc corrigantur. Præterea si illa.l.aliter intelligeretur induceretur absurditas,& maximum damnum hæreditati,nā non existēte hærede,qui adiuisset,,ppter legata pecuniaria, licet parua res hæreditatis etiam pretiosæ venderentur,& iniquo pretio:vnde neque de mente testatoris,neque legis debemus præsumere, quòd tale damnum vel simile inferre velint hæreditati. facit ad hoc alimen.& cibar.lega.in contrarium tamen faciunt verba generalia illius.l.vbi nihil dicitur de adeunda hæreditate per venientes abintestato.& quia si daretur casus,quòd nullus adiret esset dicere, quòd in effectu legata non valerent,cuius contrarium apertè vult illa.l. vnde etiam non adita hæreditate ab hærede scripto, vel venientibus abintestato,legata debētur per illam.l.& compe.et officiū iudicis , ad hoc vt etiam in legatis ad pias causas, voluit Bald.in dict.l. qui filio.§.1. & tradit Specula.tit.ul.de actio.& petitio.column.11.quod in isto casu nō esset dubium, quòd cōpeteret ex quo.l.prædicta videtur dirigere verba ad iudicem:cum dicit.cumplase el testamento. & cum verba dirigūtur ad iudicem,competit officium iudicis,vt in terminis similis statuti tradit Alexand. in.l.1. columna.11.ff.de lega.1.vbi etiam Socinus. idem tractat circa tale statutum, & innuit quòd vtroque modo posset quis dicere, quòd intelligatur statutum,vel quòd à venientibus abintestato adiri debeat hereditas.vel quòd etiam intelligatur & si nullo modo adeatur hæreditas. & ibi ponit practicam quòd sic intelligendo curator detur bonis.Bene tamen esset fatendum, quòd iudex cuius officium imploratur,requirere debeat venientes abintestato,an velint adire hæreditatem ante quam iubeat solui legata.neq; det curatorem bonis:vt tradit Bar.in.l.1.ff. de curato.bonis dand.tradit Alexand.consi. 137.col.3.volu.2. & si ista aditio nō expectatur.per.d.l.ad valorem legatorum in cōsequentiā videtur dicēdum quòd fructus debeantur legatario a morte testatoris,vt enim habetur in.d.l.si tibi homo.§. cum seruus.legata pendent vsq; ad aditionem hæreditatis:eò quia de iure illo, & etiam d iure isto partitarū erat necessaria aditio hæreditatis, & legata corruebant nō adita hæreditate, & fructus ideo nō debebantur nisi à die aditæ hæreditatis,quo obstaculo sublato.per.d.l. ordina. restat dicendum,q̄ etiam legatario pertineat fructus rei legatę a morte testatoris,super quo tamen tibi,qui maius ocium habueris,relinquo cogitandum. Quid autem si res quæ legatur non fit propria testatoris, sed hæredis,vel aliena?vi.per Doct.vbi supra,& per Bar.in.l.in fideicommissaria.ff.ad Trebell.& per Ange.Aret.in.§.1. Insti.de lega.col.fi.per Albe.& alios.in.l.fi.C. de vsur.& fructi.legato.& habes infrà in ista.l. in legato verò vniuersali à quo tempore veniant fructus? vide in dicta.l. læquis.& in.l.peculium.ff.de lega.secundo.

a ¶ *Fiziesse el testador casa.* Adde.d.l.seruum filij.§.si ærea.ff.de lega.1. vbi etiam vid,quid si legauit domum, quæ desti tucta est,an area veniat in legato? & quid si postea in tali area per testatorem vel hæredem ædificetur? vide ibi per Doctores.

b ¶ *O se ayuntassen.* Docto.in.d.l.si ex toto.in prin.trahunt in argumentum ad terram nouiter additam regno,quòd debeat regi cōsuetudinibus regni.& dixit supra.

c ¶ *Los frutos.* Et infra ibi.entre la heredad.habes ergo hic, quod fructus rei legatæ debentur legatario,à die aditæ hæreditatis, & non à morte testatoris,prout dicebat glossi.in.l.q̄ seruus.ff.de lega.2.& idem tenuerunt Iacob.de Aren.Barto.& Ange.in.l.seruo legato. in prin.ff.de leg. primo.Bar.etiam.in.l.in fideicōmissaria.ff.ad Trebellia.quā opinionē Alexand.dicit esse multū sustentabilem,attento q̄ dominiū censetur legatarij à tempore mortis.adde etiam Alberic.in.l.huic scripturæ. in prin.per illum text.ff.ad.l.aquil. in contrarium tñ est cōis opinio,quā tenuit glo.in.l.Herennius.& in.l.æquis.ff.de vsur.& in.l.fi.C.de vsur. rei iudic.& ista opinio approbatur hic per istā.l.& limita quinq; modis,vt per Alex.in.d.§.cū seruus.scilicet in fructibus seminatis à testatore:quia illi semper debētur legatario:& si hæres nō sit in mora, & habeat bonam fidem,vt declarat Alberi.post Oldra.in.l.fi. C.de vsur.& fructib.legato. & nisi res esset tradita per testatorē,vel sibi esset data licentia eam apprehendendi, & prætereā quā in cōmodo vsurarum debitarū occasione sortis, vt tradit ibi Paul.de Cast.inducens ad legatū pecuniarū,quas testator habebat super monte florentino.per.l.nomē debitoris.in prin.ff.de lega.3.& etiā nisi testator dixerit, quòd legat rem cum commodis suis.glos.in.l.Lutius.la primera.ff.de lega.2.& ibi Bar.

a ¶ *Que saliessen della.* Adde.l.fin.& ibi gl.& docto.C.de vsur.& fructib. legato. an autem etiam tenebitur de percipiendis? videtur q̄ sic,vt in l.cū seruus.§.fructus.ff.de leg.1.sed illa.l.ioquitur quādo legata fuit res propria testatoris,idē tamen dicit Alberic.in.d.l.fi.si legaretur res aliena:nam post aditam hæreditatem,& interpellationē,& morā veniūt indistinctē tā percepti,q̄ pcipiēdi per.l.1.ī fin.C.eo. nota tamē q̄ nō venirēt illi, quos percipere potuisset petitor sed illi quos pcipere potuit possessor secūdum Alberic, post Per.in.d. l.fin.ita intelligēs,q̄ habetur in.d.§. fructus & ī.l. patron⁹. in princ.in secundo respon. ff.de lega.3. licēt quādo res propria legare tur à tempore morævenirent etiam percipiēdi, quos legatarius percipere, scilicet potuerat. vt in.d. §. fructus. l. cū seruus, alias incipit apud iulianum.

¶ *Lex.XXXVIII.*

Tenef hæres rem legatam tradere legatario , si eam ad manus habet: alias iudicetur per iudicem tēpus, sed si est aliena, nec potest commodè emi, sufficit æstimationem soluere , idem si est institutus seruus testatoris, & eius filiꝰ vel pater alij legatur, quia liberatur æstimationem soluendo.h.d.

b ¶ *Entregar.* Si res est alibi, & hæres copiam non habet eam dandi,vt in. l.cūm res.ff.de lega.1.nam regulariter hæres tenetur tradere rem legatam in loco,vbi est:vt ibi,vbi vide casus fallentiæ.

c ¶ *Dezimos.* Concord.cum.l.non dubium.§.fi.ff.de lega.3.& cum.§.non solūm.instī.de lega.& vide suprà eo.in. l. 10. quid autem si hæres alias potuit rem legatam redimere congruo pretio,& noluit,modo verò habere non potest,nisi immēso pretio? vide gl.nota.in.l.qui concubinā. §.fi.ff.de legatis tertio.

d ¶ *Parenteſco.* Concord.cum.l.si domus.§.qui consitetur.ff.de legat.1. & not.istam.l.cum dixit.o parientes muy de cerca. Nam videtur latius loqui quam.d.§.qui consitetur.& facit.l.1.titu.5.4.partita.&.l. possessionum.C.commun.vtriusq; iudi.

e ¶ *Semejantes deſtas.* Et sic vbi esset affectio ratione personarum,ne resultet aliquid inhumanum:secus ergo si esset affectio rerū , vt in.d.§.qui consitetur.per quem dicit Bald.quòd si pater doctor relinquit filium hæredem,& legat alteri libros,non audietur filius , & si sit doctor volens soluere æstimationem,ne libri ab eo separentur:non enim habetur consideratio talis interesse contra dispositionem testatoris secūdū eum & Pau.de Cast.ibidem.

¶ *Lex.XXXIX.*

Legatum potest reuocari expressè per testatorem tam in testamento quàm in codicillis,& etiam ipso facto,vt per cancellationem testatoris,vel alterius eius mandato,sed si sine mandato cancelletur, & legi potest,vel per quinq; testes probetur valet legatū.h.d. Habuit ortum à l.datum.C.de legatis.

f ¶ *Reuocar.* Et nota quòd per adeptionem prælegati facti vni ex hæredibus,videt reuocatū prælegatum factū alteri hæredi quādo ademptio fuit facta causa adequationis vt esset æqualitas inter hæredes.causa est sin gularis.l. alteri. ff. de adi.lega. ex quo inferes ad quæstionē q̄ si pater fecit maioriā in vnum ex filijs si postea dicat q̄ facit causa æqualitatis ali ani maioriā in alterum filiū q̄ reuocata prima maioria , causa adequationis ꝑdita videtur etiam reuocata secta maioria. & qd si qs fecit maioriam reuoca bileni de certis rebus in vnum filiū postea de eisdem rebus facit maioriā in alium filiū an videatur prima reuocata si de ea facit mētionem? glossi. in.l. fe ya.ff. de don.cau. mor. in ꝟ b. permittitur, dicit q̄ sic,& sequif illam Dinus , & Paulus ibi tenet contrarium volens q̄ ci.l.sequens quæstio.ff.de lega.secundo.

g ¶ *Codicillos.* Ex hoc videtur,quod etiam ip'o iure videtur adēptum in codicillis,quod erat relictum in testamento,& sic non sit opus exceptione,vt dicebat glossi.quam ibi tenet Pau.de Castr.in.l.si ita scriptum.ff.de lega.1.& illi glossi.est alia cōtraria in.l.fideicommissum.C. de fideicom.quam sequūtur communiter docto.ibi.Bar.Bal.& Ang. & Alex.in.d.l.si ita sit scriptum.per tex.instī.de adem.lega.

h ¶ *Cancellasse.* Adde.l.1.§.sed & si legi.&.§.sed consulto.&.l. proximè.ff. de his quæ in testa.delen.

i ¶ *Alguno.* Adde.l.1.in prin.ff.de his quæ in testa.delen.

¶ *Lex.XL.*

Si rem legatam donat testator videtur reuocasse legatum, secus si vendat,aut permutet,vel pignori dedit.h.d.

k ¶ *Diſtase.* Adde.l.19.suprà eo.& quæ ibi dixi,& facit q̄ si testator fecit maioriam de pluribus rebus , & postea voluntariè alienauit aliquam rem ex eis quia sorte dedit secundo filio q̄ & si postea eam rehabeat non reincidat in maioriam.l.cum seruus.ff.de adi lega.Baldus in.l.3.C. verb.ligni.versi.sed quid si testator. ¶ Quid autem si testator reliquit maioriæ domum suam principalē quam postea vendit & aliam emit, an empta surrogetur loco primæ? videtur quòd sic argum.huius.l. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

per ea quæ notat Barto.in.l.placet.ff.de libe.& posth. in materia post liminii instituti. & quid si testator instituit filios suos hæredes,& invnũ ex eis fecit maioriam de certis rebus,& de tali re quæ tunc erat aliena: sub conditione si fuerit sua tempore mortis,quia forte cogitabat illam emere emit eam postea & tradidit illi filio in quem faciebat maioriã, an videatur tradere vt sit maioria, vel an intelligatur defectu cõditio:dic q erit maioriæ l. talem. ff. de hære. institu. iuncta glosin verbo palam. est in.§.i.& vide.l. lucius. ff. de lega.2.

¶ *Lex. XLI.*

Re autẽ legata, perdita, vel perempta sine culpa hæredis negligẽtia, vel mora non tenetur heres,ni si ad cauẽdum de ea inuenta tradenda, nec etiam tenetur hæres, si occidat seruum legatum cũ sua vxore in adulterio deprehẽsum. h. d. Habuit ortũ à.l. cum res.§.pen. & vlti.ff. de lega.primo.

a ¶ *Del heredero.* Prosequit ista l. nota. per Azo. C. eod. in summa. colu. fi.vers. item liberatur hæres

b ¶ *Que la de.* Et sic hãbes, q hæres tantum teneatur cauere de præstando rem sine culpa hæredis, nõ apparentem:si ad eum pervenerit non autem de persequendo rem. glos.in.l.si quis seruum.in prin.ff. de lega.2. Bar.Ang.& Imo.in.d.l.cũ res.in prin.& nota q etiam tenebitur hæres persequi seruum existentem in fuga, vel similẽ rem sumptu legatarij, & eius periculo.l.si seruus legatus.in prin.ff. de lega.1.sed an tenebitur etiam de hoc cauere? & dicendum videtur q sic per.l.seruo legato.§.fi. eod.titul. & q sic suppleatur ista.l.ita tenent Bart.& alij communiter in.l.si quis seruum.Pau.& Alex.in.d.l.cum res.& si seruus legatus erat in fuga tempore testamẽti,tunc hæres etiam suo sumptu cum debet persequi.l.cum seruus legatus.ff.eo.& ibi vide glossf.& intellige, si seruus ita lõge abijt, vt legatum esset inutile,si expensis legatarij quærendus esset,secundum Bar.Pau.& Alex.ibi,secus verò si non exigeret ita magnam expensam.

c ¶ *Como las otras sus cosas.* Aduerte quia de iure communi,in ista materia de qua culpa teneretur hæres legatario, cõmuniter tenetur distinctio quam ponit Barto.in.l.cũm res.§.culpa.ff.de lega.1.videlicet quòd si il le quasi contractus, qui celebratur ad itione hereditatis, per quem obligatur hæres legatarijs,& fideicommissarijs fit gratia legatarij,vel fidei cõmissarij tm:quod est qñ maior pars hæreditatis vadit ad legatariũ, vel fideicõmissariũ:& tũc hęres nõ tenetur nisi de dolo,& lata culpa.l. muuier.§.si hæres.ff.ad Trebel.qñq; est celebratus contractus iste gratia hæredis,vt qñ apud hæredem maior pars remanet:& tunc tenetur etiã de leuissima culpa,vt in.d.§.culpa.qñq; celebrat gratiusq, quia modicũ plus vadit ad legatarios,quã ad hæredẽ,vel econtra:& tunc tenetur de leui tm.l.si seruus legat.§.cũ quid.ff. eo.& ista distinctio fuit originaliter Petri,in.d.§.culpa,& tenuit etiã eam Bar.l.q nema.ff.depos. & quasi cõiter tenet p scribẽtes prout attestat Alex.& Jal. in.d.§.culpa.Bal.tñ ibi dicit hæredẽ indistinctẽ nõ teneri de leuissima culpa:cũ obligetur ex quasi cõtractu aditiõis celebrato gratia vtriusq; eius.f.& legatarij.l.apud iulianũ.in.fi.ff.quib.ex çaus.in posse.ea.ergo de leuissima culpa non debet teneri. l. si vt certo.§. nũc videndũ.ff.cõmoda.l.cõtractus.ff. de reg. iur. q̃ fuit pria opinio glos. in d.§.culpa. & ibi videt tenuisse Azo. C. eo. in sum. col. fi. vbi ponit hæc ybi culpa autẽ æstimãda ẽ, nõ tm dolo p xima:sed etiã leuis,& vt non ptermittat qđ debet facere, & sit diligens in faciendo qđ pertinet ad rei custodiã, allegat.d.l.cũ res.§.culpa, & certẽ hæc lex ptiarũ satis fauere videt huic opinioni iisto verbo, afsi como las otras sus cosas. imo etiã vult singularius, q̃ leuis culpa de qua vult hæredẽ teneri, cõsideret nõ prout Bar. eam diffinit & cõsiderat in re b prõsus aliena, in dict. lege nerua.col.8.& 9.& prout etiã l.partitarũ diffinit titul. 3.l.3. supra.§.part. Sed prout eam diffinit ibidẽ Bart.in rebus cõibus incidẽter, vel ex cõuentione, quia licèt dñium rei legatæ trãseat in legatariũ, adhuc tñ,cũ sit de hæreditate nõ iudicatur hic prout res prorsus aliena, quoad istum effectũ sicut etiã in simili dixi in.l.2.titu.2.§.partit.& nimirum quia cõsiderauit ista.l.gratia vtriusq; hæredẽ ex quasi cõtractu aditionis obligatũ fuisse,bene tñ placet distinctio Bart. quæ cõiter approbatur cui nõ resistit ista.l.partitarũ,& probatur satis in legibus per eum allegatis & sic concordentur ista iura,& quia.d.§. culpa.non violando eius literam satis probat hæredem etiam de leuissima teneri,vnde tenenda videtur distinctio prædicta.

d ¶ *Detardando.* Si enim res legata perit post morã, perit periculo hæredis,vt hic & in.d.§.culpa.non facta distinctiõe,an esset eo dẽ modo peritura penes legatarium vel nõ? & ista est magis cõmunis cõclusio glo. & docto.in.l.q̃ te.ff.si cert.peta.& in.l.nemo.§.si post moram. & ibi Bartol.ff. de verbo.obliga.& per Alexand.in.d.§.culpa.vide quæ dixi in.l.fi.tit.2.par.5.in glo.fi.

e ¶ *Con su muger, o con su fija.* Adde.l.quid ergo.§.fi hæres.& ibi glosf.ff. de legatis primo.

¶ *Lex. XLII.*

Testatore ex lana vel tignis legatis ædificium vel pannum faciente reuocatur legatũ. Et quadriga,aut curru legato,debetur etiã bestia ad ducẽs currũ vel q̃drigã, qua mortua,interit legatũ, nisi aliã eius loco apponat testator.h.d.Concord.ff.de lega.3.l.si cui lana.& l.lana legata.

f ¶ *Paño.* Prosequitur ista.l.nota.per Azo.C.eo.in sum.col.fi.versi. item liberatur hæres propter transformationem rei.

g ¶ *La bestia.* Loquitur ista.l.quando vnus tm̃ equus, vel mulus ducebat

fueras ende, si el testador ouiesse fecha manda a otro de algun sieruo,e despues le finasse el heredero con su muger,o cõ su fija,e lo matasse. Ca estonce non seria tenudo de cumplir la manda, nin de pechar ninguna cosa por el,aquel aquiẽ fue mandado tal sieruo.

¶ *Ley. XLII. Como se desata o non, la mãda que es fecha de lana, o de madera, o de otra cosa semejante, si se fiziesse despues alguna lauor dellas.*

Dana,o madera auiendo algund testador, si despues que ouiesse fecha manda dellas, enante que se muriesse, fiziesse paño[d] de la lana,o fiziesse de la madera casa,o naue, o otro edificio, desatase porende tal manda e non vale despues,porque faziendo esto, entiende se que quiso reuocar la manda a aquel que la auia fecho.Otrosi dezimos, que si el testador fiziere manda de alguna carreta,o carro, que aquel aquien es manda da tal cosa,la deue auer con la bestia que la trae. Pero si despues en vida del testador se muriesse la bestia, [e]que la solia traer,desatase porende la manda, e non vale,fueras ende,si el testador en su vida metiesse otra bestia en lugar de aq̃lla,que fuesse muerta, ca estonce aura la manda aquel aquien fuesse fecha.

¶ *Ley. XLIII. Como se desata o non, la mãda que es fecha de lana, o de madera, o de otra cosa semejante, si se fiziesse despues alguna lauor dellas.*

Sl la cosa que ouiesse mandada el testador a otro señaladamente, se perdiesse despues, o si se muriesse sin culpa del heredero:[a] desatase porende la manda, e non seria tenudo el heredero de la cumplir.Pero si dubdassen si se perdiera aquella cosa por su culpa del heredero, o si fuera traspuesta, o escondida,con su sabiduria,estonce deue el dar tal recabdo, que si paresciesse aquella cosa, que la de [b] a aquel aquien fuẽ mandada.E dezimos que estonce se pierde la cosa por culpa del heredero, quando non la guardasse,o non la fiziesse guardar,assi como las otras sus cosas[c]. o si se perdio, detardando [d] a sabiendas de la dar, por non querer, o por negligencia del.E porende la deue pechar el heredero,a aquel aquiẽ fue mandada:

¶ *Lex. XLIII.*

Si rem legatã recipiat legatarius iure donationis à testatore, vel ab alio nõ potest eam petere iure legati, secus si sit donata seruo legatarij per extraneum, qui nihilominus petet æstimationem iure legati ab hærede, si tamen ex titulo oneroso legatarius rem legatam ab alio quo eam tenẽte consequatur, potest pretium petere ab hærede testatoris.h.d. Habuit originẽ à.l. si seruus legatus. §. fi id qđ.ff. de leg.1. & à.§. si res aliena.in fin. de legat.

a ¶ *Recibiendo.* Prosequit nota. per Azo.C. eo.in summa. col.fi.ver.item succurritur hæredi.

¶ *Ley. XLIIII. Como se desata la manda, si el señorio de la cosa de que es fecha la mãda, gana despues aquel aquien era mandada.*

Escibiẽdo,[a] algun ome en manera de donacion, aq̃lla cosa misma q̃ algund testador le ouiesse mandado, quier gela diesse aq̃l q̃ la auia mãdado,o otro qualquier que la touiesse,nõ puede demandar la despues,por razon de aq̃l testamento en que le fue mandada.Pero si la cosa q̃ fuesse dexada en testamento a otri,la diessen despues algũos otros, q̃ nõ fuessen herederos del testador al sieruo de aq̃l mismo,aquiẽ fue mãdada:estõce elseñor del sieruo,bien puede demandar la estimacion de aquella cosa,que le mandaron al heredero del testador,maguer q̃ las cosas q̃ gana el sieruo pertenescẽ al Señor.E aũ dezimos q̃ si aq̃l aquiẽ es mandada alguna cosa en testamento o en codicilo de otro, la ganasse despues por cõpra,o por cãbio,de alguno que la touiesse:estonce aun bien puede demandar al heredero del testador,la estimaciõ della,e el deue gela pagar.

¶ *Ley. XLIIII. Como vale o non, la manda que es fecha de vna cosa ẽ testamẽto de dos omes.*

Na casa,[b] o vna viña, o otra cosa qualquier,seyendo mãdada algun ome en testamento de dos testadores q̃ lo fiziessen apartadamẽte,si acaescie sse que aquel aquiẽ la mandaró, que ouiesse primero la estimaciõ de aquella casa del heredero del vn testador:biẽ puede por esso aun demandar al heredero del otro,

h.d.Habuit ortum à.l.planè.§.si eadem.cum sequentibus.ff.de legatis primo.

d ¶ *Muchas vegadas.* Prosequitur dicta Azo.C. eod.in summa. columno. fi.ad fi.verti.item succurritur hæredi.

e ¶ *Mas de vna vez.* Concord.cum.l.planè.§.si eadem.ff. de lega.primo & cum.l. mæuius.§. eum.ff. de lega.2. & p cedit, secundũ Ioan.de Imol. Raph. Paulũ & Alexand.et si testator expressẽ dixisset quòd eadem res sæpius præstaretur : cum eadem res ex eadẽ causa sæpius non videtur posse præstari vel deberi. Quid autẽ si testator legauit fundum cornelianum titio, & in eodem testamento cũdum fundum legauit seruo Titij, an tunc legarum multiplicabitur.l.14. supra eo. facit q sic. & adde.l. quid ergo si maiorem. §. si quis duos in fin. & l.l.seruo meo. in princ.ff. de legatis primo. neque refert secundum Paul. de Castr. in.d. §. fi quis duos. circa finem. quid prius fuerim consequutus : nam & si prius rem consequar, possũ agere ad extimationem ex persona alterius : quia non obstat regula de duabus cauẽs lucratiuis : cũ habuerunt oriri ambæ in personam eiusdem de directo, sed habeant per obliquum.istud tamen limitat & intelligit Paul. de Castro. post Dinum in dicta.l.planè.§ fi eadem.versicul.item quæro.hoc esse verum,si appareat quòd testator voluit pluries præstari.vide ibi, quid etiam si primo legaui tibi partem fundi,postea lego tibi fundum.Paul. de Castr. in.d.§.fi eadem.respondet,quod non videatur secundo legare, nisi cã partem quam prius legauerat,licet secus esset secundum eum, si hæres meus legauit tibi fundum,cuius ego legaueram partem, quia videtur sentire de alia parte non debita.per text.quem dicit not.bilem in vtroq; dicto.in.l.mæuius,in principio.ff.de legatis secundo.& commendat multum primum dictum dicens, quòd prima facie quilibet diceret contrarium. Alexand. tamen ibi videtur, in hoc primo dicto tenere contra Paulum.imò quòd legando secundo loco fundum videatur legare totum,& non illam partem, quam primo legauit. vide ibi per eum.

Vchas vegadas[d] mandãdo el testador vna cosa misma assi como casa,o viña, o otra cosa señalada a vn ome en vn mismo testamento,no se entiede que el heredero la deue dar mas de vna vez.[e] Mas si acaeleciere q̃ el testador mandasse a otro quantia cierta de marauedis, o de otra cosa qualquier que le pudiesse cõtar,o pesar o medir,e en aquel mismo testamento le mandasse tanta quantia cierta muchas vezes,si aquel aquien la mandaron [f] pudiere prouar que quantas vegadas le mando aquella quantia, tantas vegadas fue su entencion de acreser en la mãda,estonce bien puede auer todas las quantias, que son nombradas en el testamento cumplidamente, mas si non.lo pudiere prouar deue se tener por pagado de la vna quantia dellas. Pero si el testador mandasse en su testamento quantia cierta de marauedis a vn ome e despues desto fiziesse otro testamento o otra escritura que es llamada en latin codicillus, en que le mandasse aquella que le de aquella cosa q̃ le fue mãdada. Mas si primeramẽte rescibiesse aq̃lla cosa misma,que le fue mãdada del heredero del vn testador,auiẽdo la possesion e la propriedad della,de manera que segund derecho,non gela pudiessen contrallar[e], estonce non podria demandar la estimacion della al heredero del otro que gela auia dexado.

¶ *Ley. XLV. Como si la cosa es mandada muchas vezes en el testamento, non es tenudo el heredero de la dar mas de vna vez.*

¶ *Lex. XLIIII.*

Eadẽ re vni in diuersis testamẽtis legata,si prius ab vno legatarius cõsequitur æstimationem:ab alio rem petere potest:sed si prius rem consequitur taliter quòd ab eo euelli non potest : non potest postea æstimationem petere.h.d.Habuit ortum ab insti.de lega.§.hac ratione.& de lega.1.l.planè.§.si duorum.

b ¶ *Vna casa.* Prosequitur dicta Azo.C.eod.in summa.col.fin. versic. sed & vbi res mihi i legata est in duorum testamentis.

c ¶ *Contrallar.* Vide.ff.de lega.1.l.non quicunq; in princip.

¶ *Lex. XLV.*

Si eadem res vni in eodem testamento legetur,semel debetur,sed si legatum est in numero,pondere,vel mensura,& legatarius probet testatorem sæpius legando voluisse sæpius deberi , ita soluetur nisi hæres probet testatorem voluisse vnam fieri præstationem. Si tamen eadem quantitas legetur eidem in testamento,& postea in codicillis : præsumitur q̃ testator bis eam voluit præstari:nisi hæres probet contrariũ.

f ¶ *Aquien la mandaron.* Vide in dicta.l.planè.§.si eadem.versiculo. sed si non corpus.ff. de legatis primo.& quod habetur in. l. sempronius.ff. de legatis secundo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Dos vezes.* Concord. cum. l. quinquaginta: alias incipit. quinquenta. ff. de proba. ¶ *Lex. XLVI.*

Si testator legat alicui, vt seruus ei seruiat, intelligitur ad vitã legatarij dũtaxat. h. d. Habuit ortũ. à. l. vxori vsusfructus. ff. de vsufru. leg. §. vlt.

b ¶ *No se entiede.* Concor. cũ. l. vxori. la. 1. §. fin. ff. de vsufru. leg. quẽ casum dicit ibi Alberic. de eo alibi non recordari. ¶ *Lex. XLVII.*

Põt legari instrumẽtũ debiti: & intelligit per hoc debitum legatũ: si tamẽ testator mandet quod debitor suꝰ soluat debitũ testatoris creditori, nõ põt obhoc agere creditor testatoris contra debitorẽ, sed cõtra hæredẽ, & hæres cõtra debitorẽ vt soluat creditori. h. d. Habuit originẽ ſcda pars à l. seruo legato §. si testator. ff. de legatis. 1.

c ¶ *Aquel deudo.* Concord. cũ. l. seruũ filij. §. cũ qui chirographũ. ff. de leg. 1. & hoc ideo: q si legatũ chirographi hoc non importaret nullã, vtilitatem legatũ afferret, vnde si quis renuntiaret instrumento, nõ ex hoc videtur renuntiare debito in eo contento, sed probationi, quam faceret instrumentum, ſecũdum Bal. in. l. labeo. §. 1. ff. de pact. Alleg. l. 3. C. de fid. instru. & si lex, vel statutũ annullat instrumentum, non videtur in dubio annullare contractũ, seu obligationem: sed tãtũ ꝓbationes p instrumẽtũ. Ioan. de Imol. Rapha. Paul. & Alex. in. d. §. cũ q chirographũ. cõtra Bal. ibi. & in. l. huiusmodi. §. fi ita. ff. eo. & vide per Paul. de Castr. secundo volu. consi. 5. incipit notandum est quod præfatum statutum. & per Decium. con. 17. incipit viso puncto.

d ¶ *Entiende.* Adde. l. si cui legetur. §. si titio. & l. seruo legato. §. si testator. ff. de legatis primo. & l. fideicommissa. §. interdum. ff. de lega. 3.

e ¶ *El heredero.* Cuius cõtẽplatione testator fecit, vt à debito liberaretur, & sic ille agit ex legato, cuius interest, licet verba legati ad eũ nõ dirigãtur, vt in. d. §. si testator. & in. d. §. interdũ. & §. si Titio. & vide q̃ tradit Socinus. con. 73. vol. 1. in. 4. dubio. ¶ *Lex finalis.*

Species purè legata statim adita hæreditate potest peti in loco domicilij hæredis, aut vbi est maior pars hæreditatis, vel vbi est res, & ibi

Lex. XLVI.

Si testator legat alicui, vt seruus ei seruiat, intelligitur ad vitã legatarij dũtaxat. h. d. Habuit ortũ. à. l. vxori vsusfructus. ff. de vsufru. leg. §. vlt.

quantia missma otravez, estonce se entié de que el testador quiso fazer tal manda dos vezes: [a] fueras ende si pudiere prouar el heredero, q̃ lu enteció fuera del testador, q̃ la nõ ouiesse mas de vnavez.

¶ Ley. XLVI. Si el testador manda a otri algun su sieruo en tal manera que se sirua del, non se entiende que gelo da del todo.

EN tal manera faziendo el testador manda a algun ome, como si dixesse: mando que fulano mio sieruo que sirua a tal ome, por tal mãda como esta, non se entiende[b] que aquel aquien es fecha la mãda, puede auer propriedad, nin señorio en el sieruo: mas aura en su vida el seruicio del tan solamente: e despues q̃ el muriere, deue tornar el sieruo al heredero del testador.

¶ Ley. XLVII. Como si alguno mãda a otro carta de escritura de debdo que le deuan, entiendese que le manda aquel debdo, que le deuã.

CArta o escritura alguna, q̃ fuesse fecha sobre debda que deuiessen al testador seyẽdo la carta a tal que se pudiesse el debdo prouar por ella, si tal carta mandasse el testador a algun ome, entiendese que le manda aquel debdo[c] que le deuen por aq̃lla carta. Otrosi dezimos, q̃ si algũ testador ouiesse a dar quãtia cierta de marauedis a algũ ome, e dixesse, assi en su testamento: q̃ mandaua a otro alguno que fuesse su debdor, que los maraudis que le deuia, q̃ los pagasse aquel otro, por tal manda como esta, non se entiẽde [d] que aquel que deuia auer los maraudis del testador, que los podria demandar a aq̃l su debdor, aquiẽ mando que gelos diesse: mas bien puede pedir al heredero del testador, que le cõstriña al otro, de manera que gelos faga dar, e el heredero[e] ha poder de lo fazer.

¶ Ley. XLVIII. En que tiempo e en que lugar pueden demandar las mandas.

FAzen los omes mandas a las vegadas de cosas ciertas señaladas, assi como quando dize el testador, mando a fulano ome, mio sieruo, q̃ assi ha nome, o mio cauallo que es de tal color, o otra cosa qualquier que le mãdasse señalandola, de manera que puedan saber ciertamente, qual es: dezimos, que la manda que fuesse fecha de tal cosa, como sobredicho es, que la puede pedir aquel aquien fue mandada, luego quel heredero entra la herencia [f] del testador en alguno destos tres lugares, [g] o alli do morare el heredero, o en el lugar do fuere la mayor partida de los bienes del testador, o en otro lugar qualquiera q̃ fuere fallada la cosa de que fizo el testador la mãda. E en qualquier destos lugares do fuere demandada, la deue entregar [h] el heredero, fueras ende si el testador nombrare lugar cierto, do sea dada la cosa, ca estonce alli deue ser dada, do el ouiesse mandado[i] que la diessen. Otrosi dezimos, q̃ si el heredero mudare la cosa mãdada de vn logar a otro engañosamente por fazer daño a aq̃l q̃ la deuia auer, si esto fuere prouado, estõce la deue aduzir a su costa a aq̃l lugar[k] onde la trasp asso, e dar la a aq̃l que la deuia auer. E esto deue ser guardado en las cosas señaladas, de q̃ faze manda el fazedor del testamento. Mas las otras cosas q̃ son mandadas de q̃ faze manda general mẽte, [l] assi como quando dize el testador, mãdo a fulano vn sieruo, o vn cauallo, non diziendo qual, o si le mãdasse quãtia cierta, de algũa cosa q̃ se pudiesse cõtar, o medir, o pesar, dezimos q̃ la mãda q̃ fuesse fecha de alguna est tradenda, nisi testator locum vbi traderetur, expresit. Et si hæres malicioſe transportet eam, suis sumptibus eã reducat. legatũ autem in genere: põdere: numero: vel mensura contẽtum: potest peti in loco domicilij hæredis, vel vbi est maior pars hæreditatis: vel vbi hæres soluere incepit legata: seu vbi testator solui iussit. Et causa legatorum est breuiter abque malitia terminanda. hoc dicit. Habuit ortum tota ista lex à. l. quod legatũ. & à. l. fideicommissũ. in prin. ff. de iudi. & à l. cum rem. ff. de lega. 1.

f ¶ *La herencia.* vides ergo, q̃ ad perfectionem & complementum legatorũ, vt possint peti requiritur aditio hæreditatis: per hæredem scriptum, vtbic & in. l. eam quã C. de fideicommiss. hodie: ex quo dic, vt in. l. 1. ti. 2. lib. 5. ordinarega.

g ¶ *Tres lugares.* Prosequit ista l. tradita per Azo. C. vbi fideicõ. peti. oportet. in summa.

h ¶ *Entregar.* Imõ in loco, vbi res est, vt in. l. cum res. ff. de lega. 1. in. §. 1. & in. l. sed & si susceperit. §. sicca. ff. de iudi. dic q̃ in quolibet istorum locorum debet tradi: si tamen petitur extra locũ, vbi res est, debet hoc fieri expensis legatarij, & eius periculo, vt in. l. si res. & l. nisi. ff. de rei vendi. & vi. supra co. l. 38. in princ.

i ¶ *Mandado.* Vide in. d. l. cum res.

k ¶ *Aquel lugar.* Et aduerte: q̃ etiam si tempore mortis alibi sit res, ita quòd si de illo loco nõ amoueretur liberaretur hæres eam præstando in loco illo. Si tamen illam inde amouit dolo vel culpa, non liberaretur, & si velit eam reducere & præstare in loco illo, sed tenetur reducere eam ad locum, vbi fuit actũ, si legatarius velit, vt probatur. in. d. l. cum res. versi. sed si alibi. & ibi ita intelligit Paul. de Castr. & sic ista. l. intelligetur nisi alibi legatarius velit sibi dari in loco, scilicet vbi hæres cõuenitur, ratione foriasta tamẽ l. partitarum videtur huic dicto aduersari, cum noluit vltra punire dolum, vel culpam hæredis: nisi suis expensis reducat rem in eum locum à quo amouit.

l ¶ *Generalmente.* Adde. l. quòd legatur. §. præterea. & l. si fideicõmissum in princ. ff. de iudic. & in. d. l. cum res.

a ¶ *Començare a pagar.* Adde. l. si fideicommissum. §. fin. & l. quantis. & l. sed & si. 1. responso. ff. de iudi.

b ¶ *Las mandasse pagar.* Vel vbi verisimile est eum voluisse, quòd solueretur, vt si dicat centum modios ex illo horreo: nam ibi voluit præstari vbi est horreum. l. quod legatur. & l. sed & si susceperit. ff. de iudic. & in dicti. l. cum res.

c ¶ *E sin alongamiento.* Adde §. illud. in authentico. de hered. & falci. & ibi glo. & Angel. & an ad solutionem legati, procedatur via executiua? vide per Rodericũ Suarez in repet. l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. versic. sextus casus.

¶ Titulus. X. De executoribus testamenti.

d ¶ *Nos traremos.* Latius exordi-tur, quàm Iacob. de Aren. qui fecit tractatum de istis diuidẽs illum, in q̃tuor partes, de quo mẽtionem facit Ioan. Andr. in additio. ad Specula. titul. de instrumento. æditio. §. nunc vero aliqua. in principio.

¶ *Lex. 1.*

Dicitur executor testamẽti, cui testator committit factum animę suæ, & prodest quia per eum citius impletur testatoris volũtas, & potest constitui executor testamẽtarius, siue sit præsens, siue absens. hoc dicit.

e ¶ *Nombres departidos.* Dicuntur etiam executores & diuisores & distributores, vel dispensatores, vel ministri. vt tradit Specula. in titu. de instrumen. æditio. §. nunc verò aliqua. columna. 3. versic. porrò.

f ¶ *Fideicommissarios.* Sic vocat eos Hubertus de Bobio in. l. nulli. C. de episcopis & cleri. & Accursius. in. l. vxorem. ff. ad. l. Cornel. de falsi. & in. l. si quis pro redemptione. C. de dona. & in. l. diuus. ff. si cui plusquam. per leg. falci.

g ¶ *En la verdad destos.* Vnde & isti sic electi à testatore præferuntur episcopo. vt in authentico de ecclesiasti. titu. §. si quis autem. colla. 9. nõ tamẽ poterit testator, ꝓhibere episcopũ, vt nõ impediat se cõtra executores testamenti malè agentes. vt not. Abbas in. c. tua nobis. de test. & quid si testator nullum reliquit executorem? dic q̃ poterit iudex tũc ipsum dare. secũdum Bar. in. l. ff. de alimen. & cibar. lega. Item etiam per statutum ciuitatis possunt deputari executores testamẽtorũ. vide Bal. in authẽtica. hoc amplius. 2. col. C. de fideicommiss. & Felin. in. c. ecclesia. S. Mariæ. col. 40. de constit. Item nullo executore nominato hæredi competit executio, etiam in his quæ ad piam causam relinquuntur. vt in capitu. 3. de testa. vide infra eo. l. pe. si tamen sit relictum ad redemptionẽ captiuorũ, tunc nullo à testatore executore nominato, pertinet executio ad epũm. vt in. d. authẽtico. de ecclesiast. titu. §. si quis ædificationẽ. & §. pro redẽptione. in relictis verò ꝓ restitutiõe q̃ vim ablatorũ, seu illicite acquisitorũ, de quib⁹ nõ aliter, quã ex testatis confessione appareat, executio pertinet ad nominatos p testatorẽ vel hæredẽ, seu executorem à iudice constitutum. secundum Ioan. de Ana. & Felin. in. c. cum

Titulo. X. De los testamentarios que han de cumplir las mandas.

ESTamentarios son llamados aquellos que hã de seguir e de cumplir las mandas e las voluntades de los defuntos, que dexan en sus testamentos. Onde pues q̃ en el titulo ante deste fablamos de las mandas: queremos dezir en este de los testamentarios, que las hã de cumplir. E mostraremos [d] que quiere dezir testamentarios, e aque cosas tienen pro: e en que manera deuen ser puestos. E que poderio han en las mandas, e en los testamentos. E como deuen cumplir la voluntad del finado. E fasta quanto tiẽpo. E quien los puede apremiar que las cumplan. E quie deue entrar en el logar dellos, para cumplir el testamento, si por su culpa lo ouieren a sacar de sus manos. E que pena deuen auer los testamentarios, quãdo maliciosamente alongassen de cumplir las mandas del testamento.

¶ Ley. I. Que quiere dezir testamentarios, e a que tienen pro: e en que manera deuen ser fechos.

ABeçaleros e testamentarios, e mansessores, como quier que han nomes departidos [e] el officio dellos vno es, e en latin llamã los fideicommissarios[f]: porque en la fe e en la verdad destos[g] omes tales dexan e encomiendã los fazedores de los testamentos, el fecho de sus animas. E tienen grã pro destos atales, quando fazen su officio lealmente: ca se cumplen mas ayna por acuçia dellos, las mandas que son puestas en los testamentos. E pueden los establescer para esto, estando ellos presentes ante los fazedores de los testamentos, e aunque lo non sean[h].

¶ Ley. II. Que poderio han los testamentarios en cũplir las mandas de los testamentos, e como deuen cumplir las mandas del finado.

POderio han los testamentarios de entregar, e dedar las mandas [i] q̃ son fechas en los testamentos, e en los cobdicilos, en la manera que los fazedores de los testamentos lo ordenaren. E puesta hæredi cauere si sit religiosus, vel suspicione carens, alias sic. h. d.

i ¶ *E dar las mandas.* Habes hic expressum q̃ executor testamenti potest mittere legatarium in possessionẽ rei legatæ, qđ nota nõ Specula. in. d. §. nunc vero aliqua. fol. 7. col. 1. versiã dicũt quidã potius inclinat, q̃ executor nõ possit, ꝓpria auctoritate capere res legatas sine. oportet, q̃ sibi tradantur. alleg. l. fi. §. fi. C. arbitr. tute. & l. orphanotrophos. §. 1. C. de episcopis & cleri. potest dici, q̃ inuito hærede non possit: quia nõ potest executor per vim expellere hæredem à possessione. ff. de regul. iur. l. nõ est singulis. & ita vult Bal. in. l. id qđ pauperibus. col. 8. versi. 18. quæritur. C. de episcopis & cleri. & bene facit q̃ inferi⁹ sub ditur in ista l. ibi (pueden procurar, y demandar las cosas, &c.) hærede tũ nõ resistẽte, satis videtur q̃ possit hoc facere executor in rebus specialiter legatis, pro quo etiã est qđ adducit idẽ Bal. in. d. l. id qđ pauperib⁹. col. 7. versi. 15. quæro. & versi. 16. quæritur. vbi dicit, q̃ restitutionẽ, quæ est facti in fideicõmiss. vniuersali, potest facere executor, & etiã restitutionẽ legati particularis, adde & Bal. in. l. nõ dubiũ. C. de leg. q̃ ſipse executor est & legatarius, põt tũc capere legatũ propria authoritate. alleg. l. fistulas. §. fundũ. ff. de cõtrah. empt. & qđ not. in. l. de his. C. de furt. in hoc tñ at tẽdẽda est forma cõmissionis, & ꝓtis executori à testatore datæ cũ ea pedeat potestas executorũ. vt tradit idẽ Bal. in. d. l. id qđ pauperibus. co. 4. versi, venio ad quartum. & tradit Bar. in. l. alio. colu. 3. ff. de alimen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cibar.lega. & facit q etiam statim subditur in ista.l.ibi en la manera que los fazedores de los testamentos lo ordenaren.

a ¶ *De mandar las cosas.* Adde.l.nulli.C.de episcopis & cleri. & vide qđ habetur infra eod.in.l.4.

b ¶ *Sospecharen.* Tunc ergo permittitur hæredi petere cautionem istam ab executore quando iustã habuerit causam suspicionis, non aliãs quia regulariter executor testamentari[a] quãdo est merus executor, non satisdat. vt not.Bart. vbi bonus text. in.l.diuus. ff.si cui plusquam per leg. falcid. bonus text. in l.liberto.§. largius. ff.de ann. lega. l. firmio. §.1. ff.quando dies lega. ced. & per Saliect. in.l.nulli. vers. quæro.2. extra gloss.C.de episcopis & cleric.

den procurar e demandar las cosas [a] de q̃ fuessen fechas las mandas, quier las touiesse el heredero del finado, quier otri. Pero si los herederos sospecharen [b], que los cabeçaleros non daran las mandas a aq̃llos a quien fueron mãdadas, deuen tomar tal recabdo dellos, q̃ sean ende seguros, que las den, segund son escritas en el testamento. E si tales omes fuessen q̃ non sean sospechosos: assi como frayles [c], e omes religiosos, non deuen tomar este recabdo dellos, nin son ellos tenudos de lo dar, maguer se lo mandassen. Catales personas como estas deue ome sospechar que lo faran bien [d].

¶ *Ley. III. Que los testamentarios deuen cumplir la voluntad del finado, e non segund su aluedrio.*

Si el fazedor del testamento mãdasse dar a personas ciertas de lo suyo algunas cosas señaladas, o cierta quãtia de marauedis, e todos los otros bienes, q̃ ouiesse, dexasse en mano de alguno q̃ establesciesse por su testamẽtario, otorgãdole poder, q̃ el segũd su aluedrio los partiesse a pobres: tal testamentario como este non puede dar mas a ninguna de aquellas personas ciertas, de quanto el le mando dar señaladamente [e] en su testamento: maguer viesse el, que alguno dellos era muy pobre, e seriabien de dar le mas, de aquello que

c ¶ *Frayles.* Qui executores testamenti esse possunt impetrata superioris licentia. cap.2. de testa. lib.6. clemen.1. eo. titu. vbi bonus text. q monachi tale officium suscipientes coram ordinarijs iudicibus possunt conueniri de fraude, & culpa, & vt rationem reddant administrationis, etiam si aliàs sint exempti. Fratres tamen minores arcentur ab hac executoria per text. in clementina exiui. §. verum. de verbor. significa. vbi Cardina. & Ancharra. tenuerunt, quòd neque ius eligendi pauperes eis committi possit. idem que tenuerunt Domin. & Philip. Francus in.d.capitu.2. contrarium tamen in hoc tenuit Bart. in tractatu minorã carum. lib.3.c.4. dicens hoc potius esse facti, quam iuris. ideoque eis talẽ electionem committi posse. l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de lega. 2. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebellia. & hoc etiam tenuit Roma. consil. 409. col. 2. & sentit Bal. in. l. id qđ pauperibus. colu. 3. C. de episcopis & cleri. idque videtur veriusꝫ cum ratio. d. §. verum. esset in hac electione facienda. Idem etiam tenuit doctor de Couarruuias vir honorandus in sua relectione. d. cap. tua nobis. de testa. columna 1. qui ex hac ratione vult electionem executorum eis per testatorem committi posse. Cui dicto multum obstat, quod consuluit Bald. 5. volum. consil. 399. incipit de principali instrumento. numer. 2. vbi tenet nullam esse similem declarationem, de qua ibi factam per fratrem minorem: quia esset occasio nominandi aliquem amicum, in quem peruenirent pecuniæ, & daretur occasio, q per illum venirent ad manus fratris minoris, qđ fuit motiuum. d. clem. exiui. de paradiso. & ad materiam. d. ca. 2. in princ. de testa. lib. 6. quãdo religiosus possit esse executor testamenti. vide notabile consilium Paul. de Castr. 1. volu. consil. 13. incipit super primo dubio. vbi tenet, q illud cap. non habet locum in religioso, qui esset perpetuo institutus ad curam animarum in aliqua parrochiali ecclesia: quia ille dicitur à monasterio plenè transtatus, & licet sit religiosus non tamen est sub obedientia abbatis, ubique vult idem esse in priore conuentuali, misso extra monasterium ad regendum aliquem conuentum fratrum, licet iste pro libito abbatis possit reuocari ad claustrum. vide ibi per eum: quia est hoc vltimum satis dubitabile. Aduerte etiam, quia Fredericus consil. 293. ad fi. cõsuluit executionem factam etiam per monachum ordinis minorum, etiam non impetrata superioris licentia validam esse, licet fieri non debuerit, & cum ista decisione transit Felin. in ca. 2. de iudi. col. 2. & dicit magis communiter teneri Decius consil. 494. & consil. 499. & cum dicto Federico tenuit etiam in.l. in ambiguis. §. non est. ff. de regul. iur. qui tamen in dictis consiliis ab ista opinione recedit per. l. non dubium. C. de legib. & per alia, quæ ibi videbis. & contra opinionem Frederic. tenet etiam Philip. Franchus in. d. cap. 2. in princ. inducens ad hoc illum text. cum dicit religiosus executor esse non potest: quæ verba actum in cõtrarium gestum nullum esse ostendunt. gloss. in capitul. 1. de regul. iur. libro. 6. & in. l. gallus. in principio. ff. de libet. & post. sed forte opinio communis sustentari potest: quia ad. l. non dubium. ipsemet Fredericus respondet, quod vbi lex aliquid simpliciter prohibet propter honestatem, quod valebit actus, licet sit contra legem. allegat Ioan. Andr. in capitu. sicut. ne clerici vel monachi. & ad text. in. d. cap. 2. in principio. responderi potest, quòd ibi verbum, non potest, non ponitur respectu valoris facti, seu respectu iuris: sed respectu ipsius monachi tale officium suscipientis, vel exequentis, & sic respectu ipsius: cum velle vel nolle non habeat, non potest: non tamen negatur, quod si de facto faceret actus teneret: eo quia talis actus sit ad alienum commodum, & non ipsius monachi: quia si ipsius monachi fauor tantũ esset, actus nullus esset: & ita procedat quod dicit glossa. in dict. capi. 1. & quod habetur in. l. nemo potest. ff. de legat. 1. & hene facit. nã licet alteri stipulari nemo possit. l. stipulatio ista. §. alter i. ff. de verbo. obligat. tamẽ adhuc illi acquiritur naturalis obligatio. vt latè tradit Alexan. in dict. §. alteri. Aduerte etiam, quia & fœmina potest esse executrix testamenti. l. à filio. in principio. vbi Bart. ff. de alimen. & cibar. lega. & vxor relicta executrix in testamento mariti, non amittit ius executionis, & si contrahat secundas nuptias. secundum Bartol. ibi. & tenet Decius in. l. 2. ff. de regul. iur. Bart. in authentica. eisdem. C. de secundis nupt. ad fin. & vide Ioan. de Plat. in. l. partimoniorum. C. de muneri patrimo. libro. 10. minor etiam. 25. annorum maior. 17. annorum, potest esse executor testamenti. gloss. in dict. capitu. 2. in principio. de testa. libro. 6.

d ¶ *Lo haran bien.* Not. hic præsumi pro religiosis. & adde capitul. 2. de noui operis nuntia. & ibi gloss. & glo. in capitu. de præsentium portitore. 16. quæstio. 1.

¶ *Lex. III.*

Executor non potest excedere mandatum testatoris in legatis certis: sed si arbitrio executoris distributionem bonorum testator ei committat in pauperibus potest libere inter pauperes illos quibus testator nihil certum reliquit distributionem facere. hoc dicit.

e ¶ *Le mando dar señaladamente.* Hoc ideo quia generaliter facultas data commissario executori, non refertur ad easdem personas, de quibus ut per testatorem erat specialiter prouisum. vt in. l. talis scriptura. in principio. ff. de legat. 1. l. doli clausula. ff. de ver bo. obligat. l. cohæredi. §. qui patrem. ff. de vulgar. & pupilla. l. alimenta. §. basilicæ. ff. de alimen. & cibar. lega. & eod. tit. l. Stichus. & ff. de lega. 3. l. vxorem. §. fœlicissimo. Si vero dispositio specialis in istis personis non præcesserat: sed prius præcesserat prouisio generalis, & postea specialis, tunc secus esset: imò generalis prouisio præcedens referetur etiam ad illum, cui specialiter est prouisum. vt est casus notabilis. in. l. Titia. §. qui marco. ff. de ann. lega. Barto. post gloss. in. l. quæsitum. §. fin. ff. de vsufruct. lega. columna 3. versicu. venio ad secundam quæstionem. & est ratio: quia quando generale præcedit, secundum sui naturam, iam comprehendit omnia sub se contenta, & ideo speciale subsequens non est sic potens, vt possit derogare in his, quæ iam sunt comprehensa: Sed quando speciale præcedit, & postea sequitur generale, tunc apositio primi specialis impedit omnia comprehendere. Vnde solet dici, quod facilius impeditur faciendum, quam iam factum. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. istam rationem ponit Alberic. post Petrum. Cuius fuit dicta distinctio. in dict. §. qui marco. & in terminis nostræ legis. quòd si præcesserat generalis prouisio, poterant speciales legatarij habere, etiam ex prouisione generali, tenet Arch. in cap. quia Ioannes. 12. q. fi. dicit enim. ponet testatorem generalem fecisse mentionem, dicendo sic: volo quod centum de bonis meis distribuantur inter pauperes ciuitatis Bononiæ. & certis ex pauperibus ipsius ciuitatis reliquit cuilibet decem, nunquid illi petere

poterunt de generali legato, non obstante speciali legato eis relicto? dic q sic. ff. de annu. lega. l. Titia. §. qui Marco. & argu. ff. de alimen. & cibar. lega. là. filio. ego tñ crederẽ in casu huius. l. nihil referre an prius præcesserit specialis prouisio, vel generalis: ex eo quia in casu isto non põt dicit, q generalis prouisio præcedens comprehenderet istos pauperes quib[o] testator ipsaliter legauit: qđ patet quia legatum generale non debebatur omnibus pauperibus sed sufficiebat in certis distribui per executorem, & sic cessat ratio quam superius adduxi, q propter legatum speciale non derogetur generali, in quo etiam continebatur ille legatarius specialis, & sic cessat dispositio. d. §. qui marco. & dicta distinctio Petri & Bar. de qua supra. & restabit dicendum, q neutro casu executor poterit distribuere in eum, cui testator aliquid in specie seu in particulari legauit, & procedẽt leges dicentes, q generalis prouisio non refertur ad specialiter prouisa. & ita videtur in hoc tenere Ioann. And. in additio. ad Specula. in. d. §. nunc vero aliqua. titu. de instrumen. editio. col. 32. in additione incipien ti, cõstat q tenet institutio pauperum. vbi refert dicta Archidia. de quibus supra. & dicit q Archidia. formauit dictam quæstionem non proꝓuide, & q non potest procedere, cum in. q. per eum formata non debetur legatũ omnibus pauperibus, vt dixi: sed sufficit in certis distribui, vnde iecũdum eundem Ioa. Andr. pederet quæstio Archidia. si aliter formaretur, videlicet si inter sacerdotes curator ciuitatis iussisset centũ distribui, & postea aliquibus ex illis legasset aliquid in particulari: dicit etiam ibidẽ, q si testator expressisset per fideicõmissarios distribuẽ da illa centum, & fortius si dixisset lego cõmissariis centũ distribuẽda. &c. quæstio sibi nõ esset dubia, & idem econuerso, quãdo dixisset lego dictam summã cẽtũ librarũ, &c. nõ tñ aperit Ioã. Andr. quid velit seu quid decideret sed quòd quæstio sibi non esset dubia. vnde tenenda est menti. l. partitarum hoc decidens. & confert in huius decisionis corroborationẽ, quod dicit Bald. post Iacob. Butri. in. l. si ecclesiæ. C. de episcopis & cleri. vbi dicit q licet pœna statuta per illam sit quinque librarũ auri, contra violantes priuilegia ecclesiæ: si tamen in concessione priuilegij, imponatur certa pœna cõtra non obseruantes non habebit locũ tunc pœna illius. l. cum de speciali pœna sit prouisum. d. l. sanctio legũ. ff. de pœn. conferunt etiam adducta per Bal. in. l. non dubium. co. pe. & fi. C. de legib. in. q. illa an per appositionẽ pœnæ specialis videatur sublata pœna nullitatis actus, similiter dixit Bald. in authen. hoc amplius. C. de fideicommiss. col. pe. versi. item quæro vtrũ pœna. q pœna illius authen. statuta contra hæredẽ non adimplentem voluntatem defuncti, non habebit locũ quãdo testator imposuit aliam pœnã specialẽ. & illa est soluta per hæredem. dicit etiã Dinus, q si testator fecit testamentum, in quo instituit filiũ impuberem, & vxori reliquit alimenta, & si filius decesserit in pupillari ætate, substituit ei matrẽm puberis, & frater testatoris demũ moritur impubes in pupillari ætate, & mater & frater testatoris adeunt hæreditatem ex substitutione pupillari, mater non poterit petere alimenta ex eo: quia prouisum fuit matri in secundo casu per viam substitutionis: vnde videtur recessum à via tacitæ repetitionis. de qua in. l. licet Imperator. ff. de leg. 1. in quo tamen Bald. tenet ibi contrarium. videi bi per eum. dicit etiam Bal. in. l. 2. col. 1. C. sentent. rescindi non possꝫ. versi. quæro iudex. q si iudex statuit patri terminum ad probandum exceptionem, deinde statuit generalem dilationem, q omissum probari in speciali dilatione non poterit probari in generali, seu suppleri. Consert etiam quod not. Bal. in. l. executorem. ad fi. 6. col. C. de executi. rei iudi. vbi dicit, quod si sunt duo statuta: vnũ quod sententiæ pupillorum mandẽtur executioni per priorem artium tãtum: aliud quòd sententiæ à centum libris, supra mandentur executioni tantum per potestatem: quòd si fit lata sententia pro pupillo in ducenta, quod specialior iudex ideſt ille, qui datus est ætati exequetur, ibique subdit, quod paruum genus magno generi derogat, & indiuiduũ derogat vtriq;. facit etiã quod adducit Bal. in. l. si consul. in. 2. lectura. ff. de adoptio. in quæstione illa de legato factõ fratribus, & priori, quòd quando est in diuersis orationibus prior non fungatur vice duorum: sed suo speciali relicto. de qua quæstione. vi. per Cyn. & alios in. l. cum quæstio. C. de lega. per Bar. in. d. §. qui Marco. & in. l. si seruus communis sibi. ff. de ſtipula. seruo. per Ioan. de Plat. in. l. his scholaribus. C. de erogatio. milita. anno. lib. 12. vi. etiam per Bal. in. l. obseruare. §. profisci. co. versi. sed nunquid iudex. ff. de offic. proconsulis. & lega. An pœna specialis iudici in aliquo articulo speciali appolita liberet eum à pœna periurii, ratione generalis iuramenti, quod fecit de obseruando leges vel statuta. Sic enim generalis sermo sequens non refertur, vt excludat ea, de quibus iam specialiter erat prouisum. l. quotiens. C. famil. hercis. & l. cum ita. legatur. §. qui plures. ff. de legatis secundo

le auia mãdado el testador, como quier que puede partir los otros bienes que dexo en su poder el testador, entre las otras personas, que non son señaladas: e lo han menester, assi como lo el touiere por bien.[a]

& in eleganti quæstione adducit Oldrald. consi. 11. incipit ad primam quæstionem. columna 2. versi. ad tertiam quæstionem. fic & etiam generalis confirmatio non refertur ad id quod est specialiter cassatum. l. si quis priore. vbi gloss. & Barto. ff. ad Trebelli. & per Iason. in. l. stipulationes commodissime. ff. de verborum obliga. & dixit Bar. in extrauaganti. ad reprimẽdum. in gloss. super parte, non obstantibus. quòd modus procedendi per illã constitutionem inductus in crimine læsę maiestatis, non habet locum in casu. l. 1. C. si quis impera. maledixer. cum ibi sit specialiter prouisum, & per dictam constitutionem generaliter loquentem, non videtur ei derogatum.

a ¶ *Touiere por bien.* Sed an poterit distribuere in suos filios vel consanguineos pauperes? vide per Bal. in repe. l. 1. col. 11. versi. super. 7. quæstio. C. de sacrosan. eccle. vbi tenet quòd sic in minuta distributione, veluti ad alimenta & bona fide. & adde Abb. in capit. 1. ad fin. de cohabita. clerico. & mulie. vbi per tex. ibi vult, quod clericus executor potest distribuere inter consanguineos pauperes. vide etiam de hoc per Ioa. And. in additio. incipi. continuatur hic alia quæstio. vbi vult quòd non possit dare propinquo sibi valde coniunctõ, nisi forte ille coniunctus esset summè pauper, & ibi etiam ad fin. tenet quod posset de eleemosynis dispensare in filium spurium defuncti pauperem, non de quota aliqua iure filiationis: sed vt pauperi de eleemosynis. An autem executores teneantur inter plurimos pauperes distribuere, vel an possint dare vni tantum? vide Bald. in repe. d. l. 1. columna 12. versicu. iuxta hoc quæritur. vbi dicit hoc solum auctoritate Prophetæ. Psal. 111. Dispersit dedit pauperibus. 75. distin. §. in ipsa autem liberalitate. & ead. distin. c. non satis. adde Bar. in. l. 1. ff. de optio. lega. vbi dicit, quòd si testator iubet bona sua distribui inter pauperes eligendos per talem, quòd ille non potest vnum eligere, & dare ei omnia. argum. illius. l. & l. 3. ff. de ann. lega. nec peccat executor præferendo pauperem pauperi: quia locus est gratificationi. secundum Bal. ibidem. versi. item quæritur. vide ibi eius additionatorem. & dicit Abb. in capitu. cum in iure. columna 2. de electio. q plures deputati ad certa bona distribuẽda inter pauperes, possunt illa distribuere in aliquem ex ipsis dummodo alias egeat ibique se remittat ad ea, quæ dixit in dict. capit. primo. de cohabita. clerico. & mulier. vide etiam ibi Bal. de prælato executore an possit eligere suum conuentum, vel pater suum filium pauperem? & quid si testator dixit, quòd daret cui velit, an possit dare sibi? vide quod in simili dicit Bald. in. l. si is cui. versicu. extra quæritur. C. de fur. Quid autem si testator iussit bona sua distribui pro malè ablatis, & non apparent tot malè ablata, quæ capiant vsque ad quantitatem bonorum, vel vsque ad quantitatem taxatam per testatorem, putà mille librarum: nunquid superfluum reddi debet hæredi, vel commissarius poterit de hoc disponere pro anima? vide Bald. in. l. si quis ad declinandam. columna quarta. C. de episcopis & cleri. vbi post Iacob. Butri. in suo tractatu executorum respondet, quòd si testator sic dispositurit, vt in aliam causam non conuertatur: & tunc redderetur hæredi, quia expressio causæ limitat legatum. l. medico. §. fina. ff. de ann. lega. aut non ita disposuit & tunc quod superest debet pauperibus erogari: & sic in aliam causam conuerti hæredẽ adhibito. l. legatum. & l. quidam. ff. de vsufru. lega. in testamento. ff. de conditionibus & demonstrationibus. l. fina. ff. de operib. publi. & in autenti. de ecclesia. titu. §. si quis in nomine. & §. sequenti. Abbas etiam in capitulo. tua nobis. de testa. tenet idem: quia credibile est defũctum fuisse obligatum ad talem restitutionem, ex quo ipse hoc iussit. Nota tamen ad istam. l. quòd si executor testamenti malè arbitretur in eligendo pauperes, recurri potest ad iudicem. vide per Baldum in authenti. præterea. C. vnde vir & vxor. Sed quid si ciuitas indigeat reparatione murorum vel pontium seu viarum, nunquid de talibus relictis pro anima arbitrio executoris erogandis poterit fieri dicta reparatio etiam inuito executore? videas per Lucam de penna in. l. vnica. C. de expensis publicorum ludorum. libro vndecimo. qui allegat pro vtraque parte, & concludit quòd possit fieri. præmaximè vrgente necessitate, puta, vt ipse ait, quia bella hostium que insidiæ frequenter insultant ciuitatem, neque aliunde possit haberi pecunia sine scandalo ciuitatis. videas latius ibi per eum qui etiam tractat in versiculo secundo quæritur an si testator iubeat capellas construi in loco religiosorum, possit hoc conuerti in faciendo vel reficiendo dormitorio quo religiosi indigent. & vult quòd possit fieri episcopo dispensante, & diuina quæ testator iussit celebrari celebrabuntur in ipsa ecclesia monasterij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex.IIII.*

In quator casibus inuito hæredeexigit commissarius in iudicio, bona defuncti, scilicet, pro executione relictorum ad pias causas vel ob alimenta indigentium, vel quando quid fuit relictum alijs vna cum commissarijs, vel quando testator dedit liberam potestatem commissarijs petendi in iudicio, vel extra bona sua ad executionẽ testamẽti, aliàs nõ põt sed legatarius aget contra hæredem ꝑ suo legato. hoc dicit.

a ¶*Para obras de piedad*. Adde l. nulli. C. de episcopis & cleric.

b ¶*En vno con los testamentarios*. Tũc enim non sunt nudi ministri. & ideo agũt. l. si quis Titio. & ibi Bar. ff. de lega. 2. l. si legatarius ff. de legat. 3. gl. in. l. Lucius. §. Mæuia. ff. ad Trebell.

c ¶*Gouernar*. Id est ad alimenta. & adde. l. alio. ff. de alimen. & cibar. lega. & glo. in d. §. Mæuia. vbi etiam Paul. de Castr.

d ¶*Que da libre poder*. Vt iam dixi supra eo. l. 2. executorum potestas pendet à facultate, quam eis dat testator: poterit ergo indistinctè agere, si à testatore talis potestas sit ei data, vt hic. & facit. l. quidam. §. si scriptus. & l. si a pluribus. ff. de lega. 1. Cardina. in clemen. vnica. q. 13. de testa. vbi etiã Ioan. de Imo. colu. fi. & hodie communiter solent dari per verba magis ampla, quam hic habentur: de quibus vide per Bar. late in. l. alio. ff. de alimen. & cibar. lega. vbi vide de istis facultatibus, & qualiter debeant se habere executores in vendendis, & alienandis rebus hæreditariis. & ibi dictis adde quid si aliquis emit ab aliquo tanquam ab executore vl timæ voluntatis, & longo tempore tenuit, hæres vendicat, ille dicit bona fide emisse: nõ tamẽ põt probare, q̃ ille fuit executor. Bal. in. l. a. C. de reb. alie. non alien. decidit, q̃ nisi emptor probet ex aliquibus coniecturis se credidisse illum executorem: putà quia ita audiuit dici à pluribus honestis per onis, præsumitur emptor malæ fidei, & ideo non præscribit. & ad id quod Bar. tractat in colu. 4. an executores possint vendere rem quam volunt? Adde Bald. in. l. cum non solum. §. fin autem legata. per tex. ibi. C. de bon. quæ liber. & in. l. quandiu. C. de instr. pigno. Item & ad illud quod ꝑ ea. column. tractat. an hæres sit requirendus, quando executor vẽdit. Adde q̃d not. Bal. in. l. captatorias. C. de testa. mili. col. 2. versi. modo circa hoc quæritur. vbi dicit referẽs Bar. ita consuluisse, q̃ si testator commisit declarationẽ incertorũ Caio, qui declarauit non requisito hærede in distinctè, q̃ debeant restitui Seio, tanquã ab eo extorta: q̃ non tenebit declaratio: quia non est sequutus formam boni viri: subdit tamen Bal. q̃ debeat in hoc stari iuramento executoris, si est honesta persona. l. theopompus. ff. de dot. prælega. l. si qs pro redemptione. C. de dona. & non videtur fieri bona fide, quod sit non citato, neque requisito eo, cuius interest. l. necessario. ff. de in diem adictio. l. cum quidam. ff. de lega. 2. a. Bald. in. l. creditor. C. de distra. pigno. & dicit Bald. in. d. l. captatorias. in fi. quod executores non tenentur requirere hæredes, nisi cum indigent eorum informatione, vel volũtatis eorum exploratione: quia non sunt iudices, sed executores. argu. l. quod si nolit. 5. fi. ff. de ædilit. edict. Adde etiam Alexan. 2. volu. consil. 62. incipit vila facti narratione, quòd si hæres est pupillus & ipsi executores sunt etiam eius tutores, possunt vendere, non alias requisito pupillo. & ibi vide circa glossi. in. l. si prædium. C. quando decreopus non est. Adde etiam cum Bart. in. d. alio. circa finem. dicit q̃ promissio de euictione, quam faciunt executores obligat hæredes, si promittant, secundum consuetudinem ciuitatis, quòd possunt etiam emptores agere contra hæredes, vt habeant ratum factum executorum, vt ipsi sint magis securi. secundum Bald. in authentica. si captiui. C. de episcopis & cleric. Et an executor habens potestatem vẽdendi, possit vendere filio suo vide per Bald. in repetitio. l. i. C. de sacrosan. ecclesi. 11. & 12. columna.

Lex.V.

Si testator legat certam quantitatem ad redimendum captiuos: & nõ dimittit executorem, qui hoc adimpleat: recipiat episcopus loci originis testatoris legatum, vel episcopus loci in quo est maior pars hæreditatis: aut si testator est aduena, & nescitur vnde est, recipiat episcopus loci vbi moritur & coram iudice ordinario illud scribat cum die, & mẽse: & post annum reddat iudici computum qualiter expenderit: nec põt episcopus vel notarius aliquid pro labore recipere. h. d.

¶*Lex.V.*

¶*Ley.IIII. En que cosas pueden los testamentarios demandar los bienes del finado en juyzio e fuera de juyzio.*

QVatro cosas son señaladamente: en que pueden los testamentarios demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del muerto, para cumplir su testamento, maguer non quieran los herederos del fazedor del. E el vno es, quando la manda es, para obras de piedad, [a] o de misericordia. E el segundo es, quando el fazedor del testamento, manda alguna cosa a otros en vno con los testamentarios [b]. E el tercero es, quando la manda es atal, q̃ es establesçida para gouernar [c] huerfanos, o otras personas qualesquier. E el quarto es, quando el fazedor del testamento dize assi: que da libre poder [d] a sus testamentarios: que pueden demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del fazedor, para cumplir sus mandas. E sacadas estas quatro cosas sobredichas, en otro caso ninguno, non han poder [e] los testamentarios de demandar en juyzio los bienes del muerto, para cumplir sus mandas. Mas cada vno de aquellos, a quien es mandado algo en el testamento, puede por si demandar a aquel que touiere los bienes del finado, la parte que le fue mandada en el testamento. E segund el departimiento, que se muestra por esta ley, se entiende en todas las otras, que fablan del poderio que han los testamentarios.

¶*Ley.V. Quiẽ puede cumplir las mandas que son fechas para sacar catiuos, si el fazedor del testamento nõ dexa testamentario que lo cumpla.*

DExando algund ome en su testamento marauedis, o heredad, o otra cosa cierta, q̃ mandasse dar por su anima, de que sacassen catiuos [f], si non señalasse [g] o mes ciertos que cumpliessen esto: estõce el obispo de aquel logar, onda es natural el que fizo el testamento, o aquel en cuyo obispado [a] ouiere la mayor parte de sus bienes, lo deue fazer cumplir. Pero el obispo luego, que aya recebidos los marauedis sobredichos: o aquella cosa que fue establesçida, para sacar catiuos, deue dezir al juez ordinario de aquel logar, que faga escreuir [b] en su registro, la quantidad de aquel auer, o de aquella cosa que recibio por esta razon: e el dia, e el mes, e la era, en que lo recibio. Otrosi dezimos, que los herederos del fazedor del testamento, non pueden embargar al obispo, que non reciba los marauedis, o aquella cosa que fue establesçida del testador para sacar catiuos. Pero despues que sea passado vn año, que recibio los marauedis, para esto fazer, tenudo es el obispo de dar cuenta [c] por si, o por otro al juez ordinario [d], quantos catiuos saco, e quanto dio por cada vno de aq̃llos dineros. E tambiẽ el obispo que esto ouiesse de fazer como los otros escriuanos que escriuen alguna cosa de las que son dichas en esta ley: non deuen tomar para si, por razon del trabajo [e] que lieuan en esto ninguna cosa de aquellas que son dadas para sacar los catiuos: ante lo deuen fazer de grado, e sin precio ninguno [f]. E esto es, porque son dexadas para obra de piedad, e los obispos si contra esto fiziessen errarian en quatro maneras. La vna contra Dios. E la otra contra el anima del finado. E la tercera cõtra los pariẽtes del muerto. E la quarta al señor de la tierra, q̃ es guardador de todos los bienes [g] de su señorio. E si por auentura acaesciesse, que alguno de los que fiziessen tal manda, para sacar catiuos, fuesse ome estraño, q̃ non supiessen donde era natural, nin morador, el obispo de aquel logar do muriere, deue fazer cumplir la manda del, en la manera que de suso diximos, si fallare de lo suyo en aquel logar, o en otro de que lo pueda fazer.

¶*Ley.VI. Fasta quanto tiempo deuen cũplir los testamentarios el testamento del finado.*

SI muchos fuerẽ los testamẽtarios, é cuya mano dexare algũo su testamẽto, todos [h] deuen ser en vno para cumplir lo, si pudieren en aquella manera [i], e gnna cosa de aquellas que son dadas para sacar los catiuos: ante lo deuen fazer de grado, e sin precio ninguno [f]. E esto es, porque son dexadas para obra de piedad, e los obispos si contra esto fiziessen errarian en quatro maneras. La vna contra Dios. E la otra contra el anima del finado. E la tercera cõtra los pariẽtes del muerto. E la quarta al señor de la tierra, q̃ es guardador de todos los bienes [g] de su señorio. E si por auentura acaesciesse, que alguno de los que fiziessen tal manda, para sacar catiuos, fuesse ome estraño, q̃ non supiessen donde era natural, nin morador, el obispo de aquel logar do muriere, deue fazer cumplir la manda del, en la manera que de suso diximos, si fallare de lo suyo en aquel logar, o en otro de que lo pueda fazer.

¶*Ley.VI. Fasta quanto tiempo deuen cũplir los testamentarios el testamento del finado.*

SI muchos fuerẽ los testamẽtarios, é cuya mano dexare algũo su testamẽto, todos [h] deuen ser en vno para cumplir lo, si pudieren en aquella manera [i],

Lex.VI.

Pluribus existentibus executoribus testamenti, si omnes interesse nequeunt aut nolunt: possunt duo vel vnus exequi, & debet commissarius exequi testamentum quam citius possit ita ꝙ sit infra annum à morte testatoris. hoc dicit. Habuit originem à cap. religiosi. §. fanc. de testa. libro. 6.

a ¶*Para obras de piedad*. Adde. l. nulli. C. de episcopis & cleric. habes hic ꝙ executor testamenti tenetur facere inuentarium. & adde Specul. & ibi Ioa. Andr. in additio. tit. de instru. æditio. §. nunc vero aliqua. col. 18. versi. fed an tenetur. Bald. in. l. nulli. col. 2. C. de episcopis & cleri. & in authẽtica sed cum testator. in fi. C. ad leg. falcid. & an illi teneantur iurare? vid. per Ioan. de Plat. in. l. pe. in princi. C. de erogatio. milita. anno. lib. 12. gl. & Bar. in. l. diuus. ff. si cui plusquam per leg. falci.

b ¶*Haga escreuir*. Habes hic ꝙ executor testamenti tenetur facere inuentarium. & adde Specul. & ibi Ioa. Andr. in additio. tit. de instru. æditio. §. nunc vero aliqua. col. 18. versi. fed an tenetur. Bald. in. l. nulli. col. 2. C. de episcopis & cleri. & in authẽtica sed cum testator. in fi. C. ad leg. falcid. & an illi teneantur iurare? vid. per Ioan. de Plat. in. l. pe. in princi. C. de erogatio. milita. anno. lib. 12. gl. & Bar. in. l. diuus. ff. si cui plusquam per leg. falci.

c ¶*Dar cuenta*. Similiter & executor desygnatus à testatore, tenetur reddere rationem præsidi, & etiã episcopo in relictis ad pias causas. l. si quis pro redemptione. & ibi not. Bal. C. de donatio. imò ibi dicit Bal. ꝙ reddere tenetur rationem cuicũque, cuius interest. & dicit Bal. in. l. si quis ad declinandam. col. 5. C. de episcopis & cleri. ꝙ omnes tales executores dati ad pias causas, tenentur episcopo reddere rationem, & ipse potest contra eos inquirere, & eos punire. & an sufficiat iuramentum executoris in ista redditione rationum? gl. videtur velle ꝙ sic in. d. l. diuus. ff. si cui plusquam per leg. Falci. vi. Bar. post Cyn. in. d. l. id qd pauperib⁹. C. de episcopis & cleric. intelligit in legatis minutis seu paruis distributionibus: magna tamen debeãt probari per testes. & vide quæ ibi Alexan. allegat in additio. adde etiam Bald. in. d. l. si quis pro redemptione. ad fin. vbi vult, quòd in his quæ habeant difficultatem probatiõis stetur iuramento executoris. & adde eundem Bal. in. l. nulli. colu. pe. C. de episcopis & cleri. vbi etiam vide Salicet. col. pe. versi. quæro qualiter de erogatione. vbi & limitat in his, quæ secreto eroganda commissa sunt à testatore disponente.

d ¶*Al que ordinario*. Adde. l. nulli. C. de episcopis & cletic. habes hic ꝙ in pecunia exequitur ille episcopus, qui potest celerius exequi. argu. illius. l. nulli. verfic. sine vlla cũctatione. fortè per istam legem alternati tiè loquentem, dicendũ esset quemlibet istorũ episcoporũ hoc posse, & ꝙ sit locus præuentioni. argu. l. si quis post ea. ff. de iudic. & l. vbi cœptum. ff. eo. & l. cum quædam puella. ff. de iurisdict. omn. iud. salte hęre de pentes, vt post præuentionem vnius, alius se nõ intrommittat, sed remittat executionem ad aliũ. iuxta dicta Innocent. in. c. cum. M. Ferrariensis. de constitu. ad finem. vbi Felin. late. col. 13. & 14.

e ¶*Aquel ordinario*. Adde. l. nulli. non dicit de isto, sed tantum de episcopo loci originis defuncti. gl. tamẽ ibi dicit, ꝙ vterq; eps exequi põt Iaco. vero de Beloui. & Alberi. post eum distinguũt, ꝙ si patrimonium defuncti est in vtroque loco, tunc quilibet potest distribuere res suæ dioces. & sic non concurrent in executione: sed erit executio diuisa per loca. l. i. C. vbi petã. tuto. aut bona sunt in altero loco tantum, & tunc il le episcopus in cui⁹ loco sunt bona, exequetur argumẽ. l. si fideicommissum. ff. de iudic. si verò in neutro loco sunt bona: sed in alio tertio loco, tunc præferetur episcopus originis. vt in dict. l. nulli. & in. l. ciues. C. de incol. libro. 10. si verò ongo est dubia: tunc episcopus domicilij, & si de domicilio est dubiũ, tũc episcopus ciuitatis, in qua defunctus est per d. l. nulli. qđ limitabat Petr. esse verũ in rebus solo cohærentibus, quæ sunt propriè de territorio, vel dioces. Sed pecunia non intelligitur esse huiusmodi. Bal. tũ in. d. l. nulli. col. fi. dicit ꝙ in pecunia exequitur ille episcopus, qui potest celerius exequi. argu. illius. l. nulli. verfic. sine vlla cũctatione. fortè per istam legem alternati tiè loquentem, dicendũ esset quemlibet istorũ episcoporũ hoc posse, & ꝙ sit locus præuentioni. argu. l. si quis post ea. ff. de iudic. & l. vbi cœptum. ff. eo. & l. cum quædam puella. ff. de iurisdict. omn. iud. salte hęre de pentes, vt post præuentionem vnius, alius se nõ intrommittat, sed remittat executionem ad aliũ. iuxta dicta Innocent. in. c. cum. M. Ferrariensis. de constitu. ad finem. vbi Felin. late. col. 13. & 14.

f ¶*Sacassen catiuos*. Ista dicitur causa piissima, vt in autentico. vt cum de appellat. cognos. §. fi vnum. & ibi Bar. col. 8. & permittitur ob redẽptionem captiuorum, quòd alias non permitteretur. vt in authen. de restitu. colla. 8. authentica. res quæ. C. communia delega. c. aurum. 12. q. 2. & quæ ibi dixit. titu. 29. 2. partita. in quocũque alio relicto ad pias causas locum habebit. c. si hæredes. de test. vbi nullo executore à testatore nominato executio fieri debet per hæredem, & per eius negligentiã executio pertinebit ad episcopum. vt in dict. ca. si hæredes. vbi Abb.

g ¶*Si non señalasse*. Nam si desygnasset illi præferuntur episcopo. l. nulli. C. de episcopis & cleri. & §. fi quis autem pro redemptione in authentico, de eccleasti. titu. colla. 9. & adde etiam, quòd præfertur alteri pii privilegiato à Papa, quòd possit recipere relicta ad piam causam, secundum Ioan. And. in additio. ad Specul. titu. de instrumento. editio. §. nunc vero aliqua. in additio. incipien. i. cuiuscunque. vbi vide. & habes hic, quòd executor testamenti desygnari debet à testatore: sed an testator possit alij committere nominationẽ executoris? Bal. in. l. id quod pauperibus. co. 4. ver. modo iuxta prædicta quæro. distinguit an committatur factio executoris? & nõ possit cõmitti, an nominatio & declaratio, & tunc sic. vide Bart. in. l. quidam relegatus. ff. de reb. dub.

h ¶*Todos*. Quod omnes executores, & non vnus sine alio regulariter debeant exequi, satis probatur hic, & in capit. 2. §. i. de testa. libr. 6. quod intelligit Iacob. Butric. & Bal. post cum in. l. nulli. columna. fina. C. de episcopis & cleric. quando incerta est distributio: quia debet per eorum arbitrium distribui, prout melius sibi videbitur: sed quando distributio est certa, vt quia dixit testator, detur illud tali pauperi: tunc enim vnus tantum potest soluere & exequi. Quid autem si est discordia inter executores? vide quæ tradit Speculat. titul. de instrumen. editio. §. nunc vero aliqua. columna. 22. versicu. sed quid erit si sunt plures. Bal. in. l. fina. in principio. C. communia. delega. col. 2. vbi respondet adhoc quod in his quæ sunt ad pias causas episcopus est diffinitor, ad prophanas vero præses loci.

i ¶*Si pudieren en aquella manera*. Nota hoc, est enim regulare, vt voluntas testatoris mandetur executioni intra tempus ab eo dis-

casum, in quo episcopus efficitur de foro iudicis secularis: & mirum quia ex quo lex ei dedit istam distributionem, quod ipse similiter teneatur reddere rationem coram iudice seculari. facit quod not. Bald. de clerico, qui recepit depositum de manu iudicis secularis, in. l. acceptam. columna. 2. C. de vsur. Paul. de Castr. tamen in. d. l. nulli. ad fin. dicit, quod hodie episcopus soli deo rationem reddit. allegat. l. si quis ad declinãdã. C. eo. sed adhuc credo iustẽ in hoc regem, & eius cõsilium implorari, vt detur cedula, vt episcopus talem rationem reddat per istum text. & d. l. nulli. Salicet. tamen in authẽtica. licet. C. de episcopis & cleric. dicit, q̃ olim ita erat dispositum, q̃ episcopus redderet rationem præsidi: hodie tamen per tex. in authentico. de eccleasti. titu. §. si autem qui facere iussi sunt. colla. 9. teneatur reddere talem rationem. Metropolitano.

c ¶*Por razon del trabajo*. Not. hic. & adde. l. nulli. C. de episcopis & cleric. & nota verbum superius positum, alguna cosa de las que son dichas. Nam intelligitur de gestis inuentarij, & de gestis rationum, vnde si executor litiget pro pecunijs exigendis, notarius non debet facere acta gratis, prout etiam notat Salicet. in. d. l. nulli. parum post principium.

f ¶*Sin precio ninguno*. Nec de relictis ad redemptionem, neque etiam de bursa episcopi. vt hic & in dict. l. nulli.

g ¶*Guardador de todos los bienes*. Nota bonum verbum ad ea, quæ habentur in. l. bene à Zenone. C. de quadrie. præscriptio. per glo. & doct.

¶*Lex.VI.*

Si pudieren en aquella manera. Nota hoc, est enim regulare, vt voluntas testatoris mandetur executioni intra tempus ab eo dis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

finitum quod etiam curret à die aditæ hæreditatis. & not. Abb. in cap nos quidem. de testa. bon⁹ tex. in. l. statu liberos. §. si qs hæredi. ff. de statu. liber. tradit Alex. in. l. si mihi & tibi. §. a. ff. de leg. 1. & facit ad ista. l. ad id qđ not. Bar. p tex. ibi in. l. cũ pater. §. à filia. ff. de leg. secundo. q executor nõ possit prꝙenire diẽ ab ipso testatore ad executionem suæ voluntatis signatã: vñ si testator ꝓcepit, q post mortẽ hẽredis, vel post tale tẽpus, distribuerent bona eius inter pauperes, vel talẽ summam q tales executores non poterunt in vita hæredis vel intra tempus designatum eligere pauperes vel exequi secundum Bart. ibi in. l. post mortem. C. de fideicommiss. distributio enim ante illud tempus facta præiudicium non infert futuris tunc pauperibus. Idem tenent Angel. & Alexand. in. l. stipulatio ista. §. si quis dolum. ff. de verborum obligationi. Iaso. in dict. l. post mortem. columna secunda dicens hanc opinionem esse communem. & idem fatetur Detius. in. l. cum tempus. ff. de regul. iur. Bald. tamen in dict. l. post mortem. columna. 4. versi. sed pone testator inclinat. in contrariam sententiam in quæstione quam mouet de testatore, qui instituit vxorem suam in vita volens, quòd post mortem suam bona distribuantur inter puellas virgines, q possit vxor in vita eligere puellas & maritare: quia si testator hoc cogitasset de voluntate vxoris, permisisset ita fieri propter fauorem animæ: & sic pro expresso debet haberi. l. tale pactum. §. fina. cum glos. ibi. ff. de pact. ibique respondet ad dict. §. a filia. quia ibi legatarii poterant præmori: in quæstione verò ista non idemque vult & si relinquat pauperibus in genere: quia testator in certam personam singulariter non habet affectionem: sed ad genus personæ: deest qualitatem paupertatis vel pietatis, quæ vna & idem est: sed Alexand. de Imol. in. l. sed & si ante. ff. ad Trebell. quam legit sub lege. recusare. §. finali ponit opiniones, quæ in hoc fuerunt & inclinat, quod sit vera communis opinio in casu, quo pauperes debent eligi. quasi velit secus, si esset relictum pauperibus simpliciter. vide ibi per eum qui ad hoc allegat. l. vnum ex familia circa princi. ff. de legatis secundo. contra communem etiam opinionem tenet Decius in dict. l. cum tempus. ex eo quod testator disponens potius salutem animæ respexit, quam tempus executionis, quòd forte adiecit existimans ante illud tempus absque detrimento rei familiaris non posse fieri. Item quòd non magis futuros pauperes, quam præsentes dilexerit quæ etiam fuerunt motiua Bald. & mihi satis placet, quòd ponderandæ sunt circunstantiæ occurrentes in casu: & si voluntas testatoris non refragetur, si tas æqua videtur ista vltima opinio: & pro opinione communi satis bene facit. l. vxori vsumfructum. ff. de vsufruct. lega. cui tamen potest responderi, q ibi erat hæres in quem finito vsufructu fundus veniebat dandus per hæredem peracto quinquennio libertis. de quibus ibi: prout in eleganti quæstione respondebat Ioan. Andr. in additio. ad Specul. titu. de locato. versi. 145. in additio. super parte vxori.

a *Lo mas ayna.* Nota bene istam. l. non enim ita aperte inuenio cautum de iure communi, licet. l. nulli. C. de episcopis & cleri. bene facit ibi si ne vlla cunctatione, & quia si hæres tenetur rem legatam statim, cum potest tradere, & sic exequi defuncti voluntatem. vt in. l. cum res. & l. si domus. §. in pecunia. ff. de legat. 2. sic etiam & executor deputatus, poterit ergo episcopus vel secularis iudex cogere, etiam ante annum executores ad executionem testamenti. vt in ca. si hæredes. de testa. etiã quoad legata profana. glo. & ibi Abb. col. 1. & Imol. col. 3. in dict. cap. si hæredes. potest etiam episcopus propria constitutione excommunicationis pœnam statuere contra executores negligẽtes. vt tradit Frederi. consi. 95. & Roman. consi. 128. Paul. de Castri. in. d. l. nulli. cum dicit & scias q hodie episcopi per suas constitutiones generaliter monent executores, q exequãtur infra annum, quæ monitio potest dici, secundum eum q afficiat scientes nõ autem ignorantes de datos executores. vt notatur per Bart. in. l. genero. ff. de his qui notan. infamia.

b *Fasta vn año despues de la muerte del testador.* Tene menti istam. l. nam de iure communi videbatur q iste annus curreret à die monitionis factæ per iudicem. vt probatur in ca. nos quidem. de testamen. vbi hoc asserunt Imo. Cardina. & Abb. & Bald. in. l. id qđ pauperibus. colũn. 3. C. de episcopis & cleri. vbi dicit hanc esse communem opinionẽ. Abb. etiam consil. 12. volu. 2. & consil. 59. vol. 1. quinimo & si cõstitutione episcopali caueatur, q testamẽta executioni mãdentur à die mortis testatoris, infra annũ intelligenda, & limitãda est talis constitutio, vt hic annus curat à die aditæ hæreditatis, & scientiæ executoris prout etiam in specie tenet Abb. in. d. cap. nos quidem. colu. fi. & Roma. consil. 28. col. 2. & sic videtur, q sit intelligenda, & limitanda ista l. partitarũ. & supra ca. 1. dixi, q etiã tẽpus à testatore istatutũ ad executionẽ non currit, nisi à die aditæ hæreditatis. Et inde est, vt executor testamentarius possit compellere hæredẽ

en todas guisas a lo mas tarde, fasta vn año despues de la muerte del testador [b]. Pero si acaeciere que todos non pueden yr, o no quieren [c], lo que fizieren los dos, o el vno, deue valer, maguer los otros non se acierten y.

¶ *Ley. VII. Quien puede apremiar a los testamentarios quãdo son negligentes de cumplir la voluntad del finado: e quien deue entrar en su lugar para cumplirla.*

indicis præcepto ad adeundum hæreditatem, secundũ Specula. titu. de instrumen. æditio. §. nũc vero aliqua. col. 27. hodie vero non attenta. l. regni disponẽte legata tenere, & deberi etiã nõ adita hæreditate annus isse nõ exigeret ad eis cursum aditionẽ hæreditatis. Cõfert qđ not. Bal. in. l. id qđ pauperibus. col. 4. versi. vltimo circa tempus. C. de episcopis & cleri. vbi dicit, q annus iste currit ad pias causas ante aditam hæreditatem: cum huiusmodi legata non pẽdeant ab aditione: bene tamẽ placet, q de indicis præcepto hæredi notificaret, vt infra certũ tẽpus adeat, vel repudiet: vt sic sine detrimento hæreditatis executio procedat, & si infra tale tẽpus nolit adire, legata mittentur executioni, & sic saltim à lapsu talis termini curreret iste annus: bene tamẽ placet, q exigatur ictia executoris: cum regulariter dilatio data à lege non currat ignorãti. c. quia diuersitatẽ. de concessio. præben. l. vnica. C. de annal. excepto l. annus. ff. de calumniato. glo. notabi. in. c. Titius. si de feud. fue. contro. inter domi. & agna. & licet alias tempus datum in fauorem alicuius ad agendũ actũ, nõ in odium ipsius, cui datur currat ignoranti & impedito. glo. singularis. & in. c. statutum. de præben. lib. 6. l. 7. titu. 7. lib. 5. ordo datur ad conuincendam alicuius negligentiam, prout est in præsenti casu, & satis probatur in. d. c. nos quidem. secundũ Imol. ibi & Abb. in repetitio. c. cum esses. de testa. col. fi. Probatur etiam infra eo. l. habẽs eyendo amonestados, quæ. l. ibi videtur probare, q requiratur etiam monitio. & vide quæ ibi dico. A duerte tamen q Specula. in. d. §. nunc vero aliqua. num. 39. dixit tempus datum ad executionem vltimarum voluntatũ etiã currere ignorãti & impedito, quia datur in fauorẽ pauperũ, & eorũ quibus aliquid ex testamento est distribuendũ, & nõ in odium ipsius executoris: cum quo etiam tenet Cardina. in. d. c. nos quidẽ. & in. d. c. quia diuersitatẽ. col. 2. Bal. in. l. captatorias. C. de testa. milli. col. fi. dicens in practica ita seruari. vi. Barba. in. d. c. nos quidem. nu. 17. qđ not. ppter istorum auctoritatẽ, quibus etiã fauere videtur lex ista partitarum. forte tamẽ in puncto iuris verior erit opinio cõtraria, ꝓut etiã vult Didacus à Couarruuias. in. d. c. nos quidẽ. referens aliqua, quæ ibi poteris videre. Adde etiam q aliquando ad executionem, maius vel minus tempus assignatur, quam annus. vt tradit Specula. tit. de instrumento æditio. §. nunc vero aliqua. ad finem. quæstione. 81.

c ¶ *Non pueden yr ser, o nõ quieren.* Adde. c. 2. §. sane. de testa. lib. 6. vbi etiã ista lis ponitur. & quid si vno executoribus mortuo eps velit aditionẽ alii, vel se ipsum loco ipsius? Bal. in. l. nulli. ad fi. C. de episcopis & cleri. dicit: q nõ quia episcopus negligẽtiã & malitiã executorũ supplere potest. sed nõ potin casu fortuito supplere. secundũ Ioan. And. in nouella. in. d. §. sane. dicit etiã ibi Bal. q acceptatio officii non tribuit ius absenti in remotis. vt non possit alius executor sine eo facere executionẽ, q anima testatoris ex sua absentia nõ debet pẽdere, nisi esset absentia breuis, & modici tẽporis: quia tũc debet expectari, secũdu eudem Io. And. vbi supra allegat ista Bal. l. nulla tota committitur. ff. de dolilo. & demonst. vnde & ista lex cum dicit non puedẽ, procederet in impedimento non modici temporis: secus si esset modici. vt probatur in. d. §. sane. ibi nimium differt. prout etiam ponderat Ioa. An. in additio. ad Specul. titu. de instrumento. æditio. §. nuc vero aliqua col. 21. in additio. incipien. iste versiculus. Ité si testator prohibuit vnũ sine altero nõ exequi tũc neque in dictis casibus posset vnus. vt in. d. §. sane. in fi. & vide in. d. additio. per Ioa. And. quid si vnus sine altero litigare velit in iudicio, an possit? & concludit q sic: quando litigare velit ad pias causas, si interueniat auctoritas iudicis. c. si duo. §. fi. de procura. lib. 6.

¶ *Lex. VII.*

✠ Si executor non vult exequi testatoris voluntatẽ episcopus exequetur vel alium

vel alium ponat, qui exequatur: & potest executoris negligentiã qui libet de populo episcopo denunciare, & si testator non dimisit executorem, & hæres, non impleuit, potest episcopus facere impleri quia est opus pietatis, & quasi spirituale. h. d.

a ¶ *Que cumplan.* Adde cap. si hæredes. de testa. libr. 6. & cap. tua. & in ca. Ioãnes. eo. tit. & quod habetur in. l. 7. titu. 19. pri. partita. imo etiam ad iudices secũlares ptinet ista cura: quia munus hoc mixti fori est, vt in authẽ. de eccle sia. titulo. §. si quis autẽ ædificationẽ. colla. 9. l. hæreditas. ff. de petitio. hæredi. Abba. i. d. c. si hæredes. vbi & Barba. col. 1. & 2. vide p Specu. titu. de instrument. editio. §. nũc verò aliqua. co. penul. versi. sed nunquid iudex secularis. & l. 3. ff. de ali. & cibar. lega. Bar. in. l. 1. colum. 2. versi. aduertendum. ff. de lega. 2.

Premiar puedẽ los obispos cada vno en su obispado, a los testamẽtarios, q cũplan [a] los testamẽtos, de aquellos q̃ los dexaron en sus manos, si ellos fueren negligentes q̃ lo non quierã cumplir, o que andan maliciosamẽte en ello. E demas dezimos, q̃ cada vno del pueblo [b], puede esto fazer saber a los obispos, porq̃ es obra de piedad. E si los testamentarios non quisierẽ cũplir la mãda del defunto, los obispos [c] la pueden fazer cõplir, si quisieren, o dar otros buenos albaceas [d], que la cumplan, en lugar de aq̃llos. E esso mismo seria si acaesciesse que alguno en su testamento nõ dexasse testamentarios, que lo cumpliessen, q̃ el obispo en cuyo obispado acaesciesse, deue lo fazer cumplir, si el heredero [c] del muerto non lo quisiesse fazer. E esto deuẽ ellos fazer, para cumplir la voluntad del testador, que es obra de piedad e como cosa spiritual.

¶ *Ley. VIII. Que pena deuen auer los testamentarios, quando maliciosamente aluengan de cumplir las mandas.*

Por malicia, o por descuydamiento, non queriendo los testamẽtarios cumplir las mandas, que ouiesse alguno dexado en su mano, si por tal razon como esta, seyendo amonestados [f], fueren tollidos deste officio por suyzio [g], pierden aquella parte [h] que deuen auer en el testamento. Fueras ende, si alguno dellos fuesse fijo del testador, ca este atal non deue perder la sua

b ¶ *Del pueblo.* Nota bene, & adde. l. nulli. C. de episco. & cleri. & in auten. de ecclesia. titul. versi. si autem qui hoc facere. & per Roman. consilio. 69.

c ¶ *Obispos.* Concord. l. nulli. C. de episco. & cle. & c. nos quidẽ. de testa. & aduerte q si ante executionẽ est necessaria electio veluti pauperũ in quos debet distribui si talis elector vel declarator non eligat intra annũ ius ipsum eligendi deuoluit episcopo. Ange. Phili. Cor. & Iaso. per tex. ibi in. l. fi. §. 1. C. cõia de lega. Cardi. Ioã. de Imo. & Barb. in. d. c. nos quidẽ. licèt Bar. in. l. cum quidã. ff. de lega. 2. voluit isto casu talẽ electorẽ posse eligere, etiã post annũ excluso episco. & Abb. referens Bar. in. d. c. nos quidẽ. & prior sententia videt verior ex eo qa præuia electio requiritur sine qua nõ potest fieri executio, neq; ad id obstabit. l. tantina. 33. illa em loquitur in potestate essentiæ nõ in potestate electionis super re dispposita à testatore iuxta notata per Bal. in. l. captatorias. C. de testamen. mili.

d ¶ *Albaceas.* Illi executores dicentur datiui, de quibus vide per Specu. titu. de instru. editio. §. nunc verò aliqua. col. 3. versi. datiui. & si testator velit excludere episcopum ab hoc, substituat ipse testator alios executores in negligentia priorum, vt tradit Bal. in authen. licèt. C. de episco. & cleri. non tamen potest testator iterum substituere negligentem, vt tradit Bal. ibidem, & facit. ca. cõmissa. de electio. libr. 6. & potest induci ad quæstionem. vt si tendens ad mortem aliquis fecit maioriam & commisit alicui vt ponat conditiones & prohibitiones quas voluerit & talis commissarius in prohibitione alienationis disposuerit quòd possessor alienans non perdat rem maioriæ & quòd ipse, & non sequens in gradu repetat illam quod non valeat talis dispositio, quia esset subuertere maioriam, & contra ius.

e ¶ *Heredero.* Si verò hæres exequatur & non sit negligens episcopus se non intromittit, vt dixi. 3. eo. l. i.

¶ *Lex. VIII.*

✠ Si executor testamenti ad exequendum monitus, non exequitur & negligens fuerit, iudicialiter ab executione remotus, perdit quod erat ex illo testamẽto habiturus, nisi sit filius testatoris, cui legitima conseruatur. hoc dicit.

f ¶ *Amonestados.* Cum non dicat hanc monitionẽ à iudice debere fieri personaliter, sufficiet, si ex decreto iudicis per alium fiat: vt apertè probatur in auten. de hæredi. & falcid. §. si quis autem non implens. licèt Angel. ibi teneat contrarium, & alii docto. in auten. hoc amplẽ. C. de fideicom. & etiam ex illa. l. videtur, quod tẽpus præfixum ad exequendum curtat à die monitionis, sed contra supra eo. l. 6. vbi dicitur, quòd currit annus à morte testatoris. potest dici quòd ista. l. in telligatur iuxta formam textus in autentic. de ecclesiastis. titu. §. si quis autem pro redemptione. versi. si autem, qui hoc facere iussi sunt. & authen. licèt. C. de episco. & cleri. vt etiam ante annum, si executor bis fuerit monitus ab episcopo constituatur in negligentia & auferatur ab eo officiũ executionis: & transfertur in episcopũ, & perdat quod sibi relictum fuit in testamento, prout etiam hic dicitur, & tradit Specula. titu. de instrumẽ. editio. §. nunc verò aliqua. col. pen. versicu. illud etiam quærit. quæst. 82. quẽ tamẽ textum Imo. in dict. c. nos quidem. de testa. & Salice. in authen. hoc amplius. C. de fideicõ. colũ. 2. intelligunt quo ad legata pia, ista tamen. l. partitarũ indistinctè & generaliter loquitur. quod ergo habetur suprà. l. 6. ꝓcedet, qñ nulla præcessit vel nõ bina monitio, vt tũc annus, de quo ibi curret à die mortis testatoris, etiam nulla præcedẽte monitione, data tñ scientia executoris, prout dixi in. d. l. 6. in glo. sup parte fasta vn año, quã do verò præcelsit monitio, non requiratur cursus anni: sed cõstituat in negligẽtia ex quo monitus neglexit exequi iuxta dispositionẽ. d. §. si quis autẽ. & huius. l. sed an sufficiet tali casu vnica monitio vel requiratur bina? videtur binã requiri prout habet in. d. §. si quis autẽ. quia cũ agatur ad amissionẽ lucri eis à testatore relicti nõ debet sufficere vnica monitio, sed requiritur bina. & ita sit intelligẽda. l. ista pars tiartũ. q̃d plane procedit in legatis piis iuxta. d. §. si quis autẽ. in aliis verò legatis executore negligente sufficeret vnica monitio cũ transcursu anni à die monitionis factæ per iudicẽ vel eius decreto, vt quis priuetur cõmodo sibi à testatore relicto, put voluit gl. in. d. auten. de hæred. & falci. §. si quis autẽ nõ implens. & ibi Bar. & Ange. & tenent cõiter docto. in auf. hoc amplius. C. de fideicom. respectu verò deuolutionis ad episcopũ, ꝓpter negligentiã, vel ad aliũ executorẽ à testatore prouisum in tali negligentia iuxta id q̃d not. Bal. in auf. licèt. C. de episc. & cleri. sufficeret vnica monitio, cũ transcursu anni. vt in. d. c. nos quidẽ. vel etiã sine aliqua monitione, cũ transcursu anni à die scientiæ executoris. vt dixi suprà eo. l. 6. de quo qualiter procedat in relictis ad non pias causas. vide Per Abb. in. c. si hæredes. de testamẽ. colum. 3. versicu. venio ad tertium.

g ¶ *Por juyzio.* Et sic videtur q requiratur ad hoc vt executor perdat lucrũ sibi à testatore relictũ q̃, ꝓteratur prius sententia priuationis ab officio executiõis cõtra eũ q̃d nullibi sit bene memini reperit expressum in iure cõi, imò ex fola monitione, cum transcursu anni ipso iure, tã hæres nõ exequẽs, seu nõ adimplẽs volũtatẽ testatoris q̃ alius legatarii, vel fideicõmissarii, seu q cũq; cõmodũ ex testõ cõsequit, cui incũbit tale onus adimplẽdi volũtatẽ defuncti perdit tale relictũ, vt habet in auf. de hæred. & falc. §. si qs aũt nõ implẽs. & §. in oĩbus, & §. his oĩbus. & ibi tenet Azo in sum. & etiã gl. ibi. & doct. & doct. cõiter in auf. hoc amplius. C. de fideic. licèt Pau. de Castr. ibi col. 2. voluit sententiã requiri super tali priuatione quẽ lal. ibi dicit inaduertenter loquutũ. Bar. etiã post Iaco. de Bellouis. in auf. de iur. iurã. à mori. præsc. colla. 5. vult q requirit sententia, cũ dicit q aut hæres est inobediẽs in faciẽdo aliq̃d cõtra volũtatẽ defuncti & tũc priuat ipso iure: si verò in obediens sit negligẽdo implere volũtatẽ defuncti tũc nõ priuat ipso iure, & allegat nota. in. d. §. si qs aũt nõ implẽs, q̃quid ergo sit de iure cõi in hærede & cæteris quãtũ ad executorẽ, tenẽdum videt q requirat sententia sup priuatiõe officii, ꝓpter negligẽtiã, put. l. ista apte vult & lata tali sententia lucrũ ex testõ perdet executor ipso iure, put est magis cõis opinio. tene ergo mẽti legẽ istã partitarũ. nisi forte dicas q in hac. l. supplẽdũ sit maxime, vt per hoc dicat maximè, si, ꝓpter hoc p sententiã sublati sunt ab officio executionis, cũ vt dixi nullibi in iure cõi hoc inueniã sed qa materia est pœnalis, primũ magis placet.

h ¶ *Aquella parte.* Concord. cum. §. si quis autẽ, ꝓ redemptione. versi. si

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui autem facere iussi sunt. de hæred. & falci. iuncto. §. his omnibus. vbi etiam de hærede & aliis. & in auten. hoc amplius. C. de fideicom. vbi vide. & limitationes. per Iaso. vide etiam in. c. si hæredes. de testa. & adde q̃ vt pœna illius aut. procedat in hærede requiritur q̃ hæreditas sit ab eo adita. vt tenet Bar. in. d. §. si quis autẽ nõ implens. per. §. semp

igitur. ibi indeuote res ad eunt, de hæredibus & falci. Aduerte etiã q̃ hæres minor aduersus talem negligẽtiam restituet vt hæreditatẽ nõ perdat. arg. l. 3. §. si hæres. ff. de min. & idem videt dicendũ in hospitali, vel ecclesia, quia licẽt subiaceat pœnis illi⁹ cõstitutionis, auten. de hæred. & falci. vt probat text. & ibi not. Bar. in. d. auten. in. §. fi. in fi. tamẽ cõpetet restitutio, sicut minori. An aũt pœna illius autẽt. ꝓcedat in hærede hæredis si primus hæres decessit ante moram? vide per Bart. in cõsi. 7. incipien. factũ tale est Andreas quidam. vbi distinguer videtur, an primus hæres fuerit nominatim gratus pœnali grauamine si non impleret. & tunc pœna nõ transeat ad hæredem: aut non nominatim & tunc transeat. cum quo transit Alexand. in. l. fi. C. de hered. instit. quod dictum procedit quando testator specialiter prouidit de pœna contra hæredem non adimplentem: si verò de hoc non fecit aliquam prouisionem, sed dimisit in dispositione iuris cõmunis. Bar. hoc nõ decidit, & videtur q̃ primo hærede decedente ante morã hæres substitutus incurrat in pœnam. d. auten. ex regula. d. l. fi. C. de testa. q̃ hæres hæredis testatoris est hæres si verò decessit post moram, tunc videtur quòd recurrendum sit ad cautionem de qua in. d. auten. & in corpore vnde sumitur & non ad aliam pœnam. Et ex prædictis decides quæstionẽ si conditor maioriæ grauauit nominatim illum quem primo loco vocauit, vt impleret suum testamẽtum sub pœna perditionis maioriæ, & ex eius constitutione in pœnam non adimplentis deuoluta est ad alium maioria quòd ille non impleat nõ perdet maioriam. & his adde glo. singularem, & ibi Bart. & alios in. l. recusare. ff. ad trebell. Bal. in. l. cum alienã. colum. 2. C. de legatis.

a ¶ *Legitima.* Adde. d. auten. hoc amplius. & in corpore vnde ille sumit. & ex generalitate huius. l. poteris dicere q̃ eius dispositio, & dispositio. d. auten. procedat etiã si negligẽtia sit in exequendis legatis piis de quo glo. posuit opiniones cõtrarias in. c. fy luester. n. q. 1. vbi Archidia. & Domin. tenent contrarium, imò q̃ illa auten. quatenus disponit de excipienda legitima non procedat in legatis piis & sic q̃ legata pia soluentur integraliter absq; deductione legitimæ, & q̃ propter talem negligentiam circa legata pia filius perdat legitimam. tenent etiam Hostien. Ioã. Andr. & Ancharra. ibi & istam esse cõmunẽ opinionem attestatur. Imo. in. d. c. si hæredes. de testa. cõtraria tñ opinio imò quòd etiam tali casu filius non perdat legitimam, videtur probabilior ex eo q̃ in. d. auten. hoc amplius. fit mentio legatæ libertatis quod est legatum pium. l. 1. §. si autem. C. de cõmu. seru. manu. & ibi Bal. & nihilominus, ibi statuitur q̃ legitimam adhuc habeat filius. Item legitima non dicitur lucrum. Sed quasi debitum. l. si quis legatum. §. fi. vbi gl. notabi. ff. de falsi. cùm ergo. ll. imponãt pœnam amissionis lucri hæredi negligenti soluere legata pia, vt in auten. de eccle. titu. §. si qui autem facere quæ iussi sunt. nõ debent extendi ad amissionem legitimæ. & hanc sententiam tenent Cardi. Abbas. Imo. & Bar. bat. in. d. c. si hæredes. Bald. in auten. hoc amplius. C. de fideicõ. Siluester. in summa. in verbo testamentum. 2a secunda. q. 10. Didacus à Segura. in repetitio. l. 3. §. fi. ff. de lib. & posthu. fo. 7. col. 1. ex hoc inferẽs filium cui pater relinqt tertiã & quintã partẽ bonorũ differentẽ seu negligẽtẽ exequi per annũ patris vltimã volũtatẽ amittere quintam partem nõ vero tertiã quæ legitimę portiõis pars est. hanc etiam opinionẽ sensit gl. in. d. c. si hæredes. in fi. & istam dicit cõmunẽ opinio nẽ Io. Lecinier in tract. primogenituræ. lib. 3. q. 6. & sequit Carolus Molineus, in consuetudinibus Parisiensibus tit. 1. §. 8. in gl. 3. q. 1. tenet etiã Didacus à Couatru. in. d. c. si hæredes. vbi respondet ad

¶ *Ley. I. Quanto es, lo q̃ el heredero puede sacar de cada manda, quãdo nõ ouiesse aquella parte que hade auer, e en q̃ cosas lo puede fazer.*

digamos en este, quãto es lo que el heredero puede sacar de cada mãda, quando non fuesse aquella parte, q̃ deuia auer. E de que cosas puede esto ler fecho. E en qual manera, e en que tiempo.

Alcidia es llamada en latin la quarta parte dela herencia, q̃ deue auer el heredero estraño alomenos, de los bienes del finado, por razon que era escrito en testamẽto de otro. E porẽde dezimos, que quãdo algũ ome faze mãda de todos sus bienes, de manera q̃ nõ dexa al heredero la su parte, q̃ deue auer, estonce el heredero puede abaxar de cada vna delas mãdas[c], la quarta parte de lla e retenella para si. E si por auẽtura el testador non fiziesse mandas de todos sus bienes, pero menguasse los, de guisa que el heredero pagãdo enteramente las mãdas, non le fincaria en saluo la su parte, dezimos, que bien puede abaxar de cada vna delas mandas, aquello que demas[a] mandare, e retener la para si, fasta q̃ aya su derecho. E este abaxamiento se deue fazer de cada manda, segun fuere la quãtia dellas. Mas si los herederos fuessen de los que desciendẽ, o suben por la liña derecha, del fazedor del testamẽto, estonce deué auer la su parte legitima[b], aq̃ llaman en latin, debitum iure naturæ. Assi como diximos de suso en el titulo, delos que pueden fazer testamento, en la ley que comiença, Religiosa vida. Otrosi dezimos, q̃ el heredero puede sacar su parte, assi como diximos de todas las mandas, o donaciones[c], que los testadores fazen, por razon de su muerte.

¶ *Titulus undecimus, De falcidia & trebellianica.*

b ¶ *Ninguno.* Habes hic vnam rationem quare fuit introducta falcidia alias vide per Bart. in. l. nemo p̃ test. col. 2. ff. de lega. 2. & aduerte q̃ locum habet falcidia etiã fauore hæredis succedẽtis ab intestato. l. filius familias. ff. ad leg. falci. Quid autem in legatario, an possit detrahere falcidiam desuo legato alteri legatario. Iacob. Butri. tenuit q̃ sic si toti tum fuit legatarius iussus restituere alii legatario. glo. tamen tenet cõtrarium in auten. de hæred. & falci. §. his igitur. & ibi Bart. glo. etiam & ibi Bal. in. l. prima. fi. col. C. cõmunia. de lega. vide text. in. l. pœnales. §. si titio. ff. ad leg. falcid. de fideicommissario vniuersali, an detrahat si hæres non detraxit? vide per Barto. in. d. §. his igitur. & per Ioan. de Imol. & Alexand. in. l. prima, §. deniq; ff. ad trebell. & Azo. C. eodem. in summa. colum. prima.

¶ *Lex prima.*

Hæres extraneus institutus debet habere quartam quæ dicitur falcidia q̃ grauatur multis legatis ita quòd excedant alias tras partes hæreditatis & refecatur de quolibet legato, vt habeat dictam quartã si verò hæres institutus sit de descendentibus testatoris habere debet legitimam debitam iure naturæ. h. d.

c ¶ *Delas mandas.* Adde. l. 2. C. ad. leg. falc. & l. in quantitate. §. fi. l. Plautius. & l. lineam margaritarum. ff. eod. & non potest detrahere falcidiam in vna re tantum. vt not. Azo. C. eo. in summa. co. 2. gl. in. d. l. 2. & vide per Bar. in. l. in quartã. ff. eo. & adde l. 2. in fi. infrà eo. quid autẽ de eo q̃d detrahit de legatis, vt legata q̃ excedũt patrimoniũ reducãtur ad vires patrimonij? dic q̃ illa pars q̃ excedit detrahetur de omnibus legatis tam piis q̃ non piis ad dictum effectum. licẽt alias de legatis pis non deducatur falcidia quę debetur iure institutionis. vt in auẽ. similiter. C. eo. & infra eo. l. 4. probat hoc bene in. l. si certaru. §. fi. ff. de testa. milis. & tenet Ioan. Andr. in addi. ad Specula. titu. de testa. §. 1. super verb. quid si legatum. in fi. tenet etiam Alberic. in. l. si quis ad declinandã. C. de episc. & cler. Io. de Imo. Pau. & Alex. in. l. si post missionẽ. ff. ad leg. falci. Bart. in. d. aut. similiter, dicit tamen singulariter Angel. in. d. l. si certarum. §. similes. hoc esse verũ, si legata consistunt in quantitatibus, secꝰ si in speciebus cõsisterent, nam tunc illa quæ sunt in speciebus hæreditariis præstabũtur integra. ꝑ quo bñ facit tex. in. l. fideicõmissorũ. ff. vt in posse lega. idẽ tñ Angel. l. quærebat. ff. ad. leg. falci. ꝑ illũ text. tenet cõtrariũ, imò q̃ pro rata de trahat de quolibet legato si ue cõsistat in quãtitate siue in specie & ibi respondet ad nota. per glos. in. l. si vero cõposita. ff. de testa. milis. quæ dicit nõ fieri cõpositionem neq; cõtributionẽ cum quædã legata consistant in specie quædã in genere: quia dicit se intelligere illam gl. quando oĩa legata sunt intra vires patrimonii, sed q̃n exhauriunt patrimoniũ forte in longe pluri tunc ad compositionẽ venitur per. d. l. quærebatur. Pau. de Cast. fuit in hoc sibi cõtrarius, vt refert Alexan. in. d. l. quærebatur. vbi ipse tenet opinionẽ Ange. tanq̃ tutiorẽ quã etiã dicit tenere Bal. in. l. 2. §. 1. ff. de condi. indeb. vbi respondet ad. d. l. si fideicõmissorum. & idem tenet Bal. in. l. 2. ad si. C. ad. leg. falci. & in. l. licẽt. eod. tit. vbi dicit esse ad hoc text. expressum. Aduerte etiam quòd pretiũ seruoru manumissorum ex iudicio defuncti deducitur de hæreditate tanq̃ æs alienum & per consequens deducitur ante omnia legata, vt in. l. si seruus. §. fi incertum. cũ. l. sequenti. & l. æris. ff. ad leg. falci. 1. §. in quibusdã. ff. si cui plusq̃ per leg. falc. sed intelligẽdũ est ne in hoc decipiaris respectu legis facidiæ debitæ iure institutionis non vero respectu diminutionis fiendæ propter defectum patrimonii secundũ Bart. in. d. auẽ. similiter. & quia est eadẽ ratio in aliis legatis piis, quæ tũ diminuunt, vt dixi propter defectũ patrimonii quod tñ subintelligerẽ & limitarẽ quando ageret de præiudicio legitimę filiorum debitæ de iure naturæ quia illa non debet minui etiã ꝓpter libertates legatas seruis, vt not. glo. in. l. papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testam. cessante vero legitima tunc etiam propter defectũ patrimonii nõ debent minui legata talia libertatis sed deducunt vt æs alienũ, vt probat text. apertus. in. d. §. in quibusdam. nota etiã q̃ legatum doris factũ filiæ per patrem ante omnia alia legata deducitur tanq̃ æs alienum & sic aliis legatis præiudicat Bar. notabiliter in. l. 2. §. si sponsa. ff. de priuile. creditoꝝ. Bald. nouel. in tracta. de dote. fo. 34. col. 3. versicu. 1. priuilegium. de legato autẽ alimẽtorũ, vel vsus fructus seu in annos singulos, quo modo defalcetur. vide. l. cũ titio. & l. hæreditatũ. ff. ad. leg. falcid.

a ¶ *Demas.* Adde. d. l. in quantitate. §. fi. ff. eo. & instit. eo. §. fi.

b ¶ *Su parte legitima.* Satis aperte probatur hic filium vel patrem non posse detrahere duas quartas debitam, scilicet, iure naturæ & aliam debitam iure institutionis. quod patet ex dictione, mas, quæ latine, sed, aduertatur in iure & in facto. l. secunda. ff. si quis in ius vocat. non ierit. gl. & Bart. in. l. qui vsumfructum. ff. de verbo. obl. & in. l. prætoriæ. §. 1. ff. de prætor. stipula. habebit ergo filius legitimã debitam iure naturæ tantum, vt hic vides & non quartam falcidiã debitam iure institutionis, licet ei locus esset eo q̃ hæreditas onerata esset legatis puris vel conditionalibus vel in diem. & huius sententiæ fuit Azo in summa. authen. de hæred. & falcid. colum. 2. versi. hic autem quarri potest. vbi quærit, an alicui plures falcidiæ competere possint, vt si filius fuerit institutus, & in totum restituere rogatus, an quartam trebellianicam, & iure naturæ debitam possit habere, vel si fuerit legatis oneratus, an quartam iure naturæ, & iure institutionis habeat, vel si fuerit arrogatus, an quartam ex constitutione diui Pii, & iure naturæ, & trebellianicam possit petere? Et respondet satis se putare in omnibus casibus huiusmodi vnam quartam sufficere. arg. §. fi quis autẽ non im

plens. in eod. auten. & l. papinianus. §. penu. ff. de inofficio. testa. nisi in casu, quando rogatus esset filius, de restituenda hæreditate sub cõditione, vel in diem: nam statim potest retinere debitum bonorum subsidium, sed adueniente die, potest habere quartam trebellianicã, vt. C. ad trebellia. iubemus. & ista est cõmunis opinio, & quę practicatur in iudiciis, & in scholis, secundum Angel. in. l. cõ hæredi. §. cũ filiæ. ff. de vulg. & pupil. & plenè tradit Alexan. in. l. in ratione. 6. q̃ vulgo. 5. & 6. col. ff. ad leg. falc. & cõsi. 42. incipient. Circa primam dubitationem. in. 2 vol. & in. 2. dubio. Iason in auten. res quæ. C. cõmunia. ad lega. col. 3. & in auten. nouissima. C. de inofficio. testa. nume. 39. & in. l. filiũ. nume. 8. C. famil. herciscę. Decius. consi. 55. num. 8. & consi. 228. col. fi. & consi. 419. co. 1. idẽ etiã esset in ascẽdentibus à liberis grauatis, de restituẽda hæreditate sub cõditione vel in diem, tenent Ange. & Cuma. in. l. si à milite. §. fi. ff. de testa. mili. vbi Bal. de hoc dubitauit, & opinionem Ange. & Cuma. sequunt dicẽtes eam esse cõmunẽ Ioan. Crottus. in. l. qui romæ. §. duo fratres. co. 21. ff. de ẏbo. obli. & Aimõd. Sab. in consi. 110. quãuis Alex. cõtrariũ tenuerit, in. d. §. quod vulgo. co. 7. An autem de iure partitarũ, & legũ fori, & tauri procedat hodie illud de trebellianica, quãdo filius vel pater fuit grauatus de restituenda hæreditate, sub conditione vel in diẽ? vide quod dixi in. l. 12. in glos. fi. titu. §. suprà ea. parti. & quod dixi suprà nõ posse detrahi legitimã. s. debitã iure naturæ & falcidiam debitam iure institutionis, etiam q̃n legata erant conditionalia, vel in diem, tenet Fulgo. in. l. quanq̃. C. ad. l. falcid. & istam partẽ tenet Alex. in. d. §. q̃ vulgo. co. 7. versi. potest etiam ex prædictis dubitari. vbi vult in hoc esse diuersitatẽ inter falcidiã, & trebellianicam, quãuis Bald. in. d. l. quanq̃. vouerit contrarium. An autem in casu, quo filius potest deducere duas quartas, possit adhiberi remediũ quod vnam tantum detrahatẽ vide per Alex. in. l. si debitor ff. ad leg falcid. vbi tradit q̃ sic, videlicet vt pater prohibeat trebellianicã deduci, & iubeat cõpensari eam cum legitima, vide ibi per eum quãplures ad hoc allegantẽ. Aduertẽdũ q̃ in casu, quo deducendæ essent duæ quartæ detrahetur prius de vniuerso legitima debita iure naturæ, & postea de residuo trebellianica. ita vult gl. in. c. rayualdus super verbo medietatẽ. & super verbo licet ipsas non expresserit. de testa. & tenet Bar. in. d. aut. de hære. & falci. §. fi quis autẽ nõ implẽs.

c ¶ *Donaciones.* Habet enim locũ falcidia nõ solũ in legatis & fideicommissis: sed etiam in donationibus causa mortis. l. si quis quadringẽta ff. ad. l. falci. & etiã in donationibus factis inter vitiosita tamẽ si mortẽ confirmantur. l. in donationibus. C. eo. & l. antepe. C. de donationibus inter vir. & vxo. habet etiam locũ in mortis causa capiombus. in. d. l. si is qui quadringenta. & tenet Azo. C. eo. in summa. colum. prima. versi. locum habet falcidia. ¶ *Lex. 11.*

Antequam detrahatur falcidia, deducitur de bonis defuncti æs alienum etiam ipsi hæredi debitum: nisi testator prohibuerit deduci quod debet hæredi, deducuntur etiam expensæ funeris & inuentarii, & instrumenti testamenti. Item non detrahitur falcidia de pecunia relicta ad emendos seruos alienos, & manumittendos, nisi in eo quod excedat pretium emptionis. ex legato tamen quo quis grauatur, vt proprium seruum manumittat detrahitur falcidia, de cæteris verò rebus detrahitur in eisdem rebus si diuisionem recipiãt alias in extima de legatarii cõsensu. h. d.

d ¶ *Ese esta.* Prosequitur dicta Azo. C. ad leg. falcid. in summa. col. 2. versicu. sic autem ponitur.

e ¶ *Las debdas.* Adde. l. qui tam dum. §. si quis hæredem. ff. eo. C. eo. in. l. irritum. & l. in imponenda.

¶ *Non queria que se facasse.* Adde. l. fi. debitor. ff. eod

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶*Las despensas.* Impensa funeris omnino deducitur: quia necessaria est, vt hic, & intellige, vt habetur in.l.1.§.fin.ff.eo.&.l.2.&in.§.cũ autẽ inst.eo.titu. vbi vide.quid si monumentum sit sumptuosum, quod testator iussit fieri, an detrahetur falcidia de superfluo, vltra necessitatem, secundum qualitatem personæ defuncti: nam Ange.in.d.§. fin.&in.l.hæreditas. §.1. in prin.ff.de petitio. hæredi. tenet quòd cũ hoc tẽdat ad ornatum ecclesiæ, dicẽt relictũ ad pias causas, & sic distinctè cessabit falcidia. Ioan.de Imo. tamen ibi tenet contrariũ quia nõ videt propriè respicere piã causam, quatenꝰ expendit vltra necessitatem sed potiꝰ tendit ad vanam gloriam & solatiũ viuorũ, & memoriã defuncti. Alexand. ibi trãsit cũ Angel. post Rapha. & Paul. de Cast. cũ limitatione tñ quòd hoc tendat ad ornatum ecclesiæ: quia relicta ad ornatum ecclesiarũ enumerantur inter legata pia, vt tradit idem Alexan. in.l.1.§. ad municipium. ff.eo. Si ergo, secundum qualitatẽ defuncti dedecus esset sepeliri in terra impensa necessaria reputabitur constructio monumenti ad sepeliendum eum: dum tamen talis impensa sit decens statui suo, vt declarat Ioan.de Imol.in.d.§.de impensa, seu finali. ff. eod. & Angel.Aretin.in.§.fin.inst.eo. quid autem de expensis, quæ fiũt in exequiis prælati mortui, an sint soluendæ de dignitate, vel de bonis prelati mortui, vel eius hæredũ: vide per Abb. in.c. vt prœteritæ. de electio. vbi refert se in hoc non vidisse auctoritatem doctoris antiqui, & quod Cardinalis ibi breuissimè dixit se credere quòd sint fiedæ ex bonis prælaturæ: quia procedunt ad negotium electionis, vt in.c.bone.el.z. de electio. Abb. vero ibi referens se ad disputationem suam. quæ incipit Sempronius. concludit, quòd expensæ concernentes remedium seu solatiũ animæ defuncti, fieri debent ex bonis prælaturę, quantuncũq; prælatus habuerit propriũ per argumẽtum optimũ. in c.ad apostolicę. de donati. & in.c.bonæ rei.n.q.2.& io.c. vbi periculum. de electio. li.6. expensæ verò, quæ siunt ad consolationem & pompam viuorum, vt magnus apparatus funerũ in vestibus, & aliis similibus. ita non sint deducendæ ex bonis prælaturę: videas ibi per eum & plenè in.d.sua. disputatione. Quid autem si papa det clerico licentiam testandi de his, quæ habuit ex titulis suorũ beneficiorum, ad quẽ spectet impensa funeris tunc, vide per Decium. in hoc consulentem. consi.157. incipit. quæritur. de expensis funeralium Reuerendissimi Cardinalis Triburtii. & quatenus ibi tradit, q̃ translatio bonorum videtur facta cum oneribus suis. Adde ad allegata ibi per eum.l.2.§. si quid ff. de hæredi. vel actio. vendi. quæ magis in terminis facere videtur. quæ autem dicantur impensæ funeris (seu por razon dela muerte, vt in ista.l. dicitur) die quòd quidquid in hoc fuerit erogatum antequam corpus sepeliatur. at si quis. §. funeris causa. & l. funeris sumpt*. ff. de religios. & sumpti. fune. optima l.12. titu. 13. partita 1. ex quo infertur prout inseit Michael de Cifuentes in.l.30. in or dina. Tauri, quòd impensa facta in pulsatione cãpanarum, & in recõmendatione clericorum & in ductione corporis ad ecclesiam sepulturæ, & in apertura sepulturæ, & in missis, cera, & oblationibus, quæ offeruntur, & in vestibus luctuosis, dicitur impẽsa funeris. Allegat gl. nota. & ibi Angel. in.l.si ex re.§.fi. ff. de stipul. seruo. Cætera vero quæ expenduntur spulto iam corpore non dicũtur impensa funeris, nisi in casu cum corpus sepeliatur de nocte, & postea die sequenti antequam diuertatur ad extraneos actus efficiãtur obsequiæ: nam etiam tunc dicetur impensa funeris, secundum Cardinal. in clemen. dudum. in.§. verum. 4. quæstiõe de sepulturis. l. tamen istam & similes, scilicet quòd impensa funeris deducatur, vt æs alienum, vt hic. & in.d.l. in imponenda. &. d.§. fi. cũ.l. sequẽti. &.l. impensa. ff. de religios. & sumpti. funer. &.l. fina. §. in computatione. C. de iur. deliber. limitabis vbi tractaretur de legitima filiorum vel ascendentium: nam tunc detrahitur talis expensa de quinto vel tertio bonorum, & nõ de tota hæreditate, vt cauetur. in.d.l.30. & in.l.6. in ordina. tauri. & quod suprà retuli de vestibus luctuosis, quod reputentur impensa funeris, ex glo. & Ange. in.d.l. si ex re. §. fi. cõfertur secũdũ Ange. ibi quòd vestimenta vidualia tradita vxori tempore funeris, & luctꝰ mariti imputentur hæredi, & non in summa dotis. quæ limita & intellige, secũ cum Ioan. de Imo. in. d. §. fi. d.l. si ex re. qui tales vestes essent vilis pretii, & deputatæ ad vsum q̃tidianum: secus forte secũdum eum si essent vestes festiuæ, & magni valoris: quia tunc videtur potiꝰ tradita dicta vestis vt seruet honorem mariti, quandiu sit vidua, quam videatur donata. argu. l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda. & ideo si tunc mulier nubaret hæres posset, secundũ cũ tales vestes pretiosas repetere, quod tamen intelligit nisi alia esset consuetudo regionis: nam illa esset seruanda. argu. l. minimæ. ff. de legi. Vitalis etiam in suo tractatu clausularum. fol. 332. cum sequenti. Adducit in ista. q. Bald. in margarita. Inno. super parte maritus. & Ludoui. Roma. in aucten. ex testamento. C. de colla. & videtur se reducere quòd aut hæredes tenentur ad alimenta: quia dos cõsistebat in mobilibus, vel vxor manfit prægnãs & tunc tenentur hæredes vxori ad vestimenta lugubria, aut non tenentur ad alimenta, & tunc neq; tenebuntur ad istas vestes: si tamen ei datæ fuerunt, & sunt viles efficiunt vxoris: si verò sunt magni valoris, videntur traditæ ad vsum non animo donandi. vnde si transeat vxor ad secunda vota, possunt repeti ab ea, que omnia intelligit nisi aliter sehabeat cõsuetudo: quia illa est seruanda: & quod istas vestes nigras vxor secundo nubens reddere debeat, adde Bal. §. volu. consi. in consi. 478. incipit quædã sunt res. vbi etiam ponit hæc verba quo ad pannos nigros viduales debet distingui qualitas personarum: nã sicut vxor debet habere alimenta: ita etiam indumenta, vnde absq; viduali veste non potest honestè transire, debet fieri expensis viri, vt notatur in.l. sicut. de oper. liberto. & ita seruat consuetudo: tamen si postea deponit luctum, & habitum vidualem, reddat vestes quas recepit & contemnit. argu. ff. solut. matri. in his. §. 1. mulier verò q̃ non vult indui de nigro, nõ, ꝓpterea est infamis, vt. C. de ifami. l. decreto.

b ¶*Enlos memoriales.* Adde.l.fina.§.in computatione. C. de iur. delibe. deducitur etiam quòd impenditur in venditione bonorum pro debitis exoluendis. vt. ff. eod. l. quantitas.

c ¶*Su siervo mismo.* Adde.l.generaliter.§.si quis alienũ. &.§. si cui. &.l. de cem. ff. de fideicommissa. liber. &.l.sed si non seruus. ff. ad.l. Falci.

d ¶*Ende sacar.* Detrahitur ergo falcidia, si ea detracta quod supest, sufficit ad alienum seruum redimendum, vt in iuribus in præcedenti gl. allega. quid autem de pretio serui testatoris, vel hæredis, quem testator iubet manumitti: vide in.l. si seruus cum.l. sequẽti. &. l. eris alieni ff. eodem.

e ¶*Su parte.* Adde.l. Plautius. &.l. lineam margaritarum. ff. eodem. & C. eod. l. error. &. l. 2. &. l. fina.

f ¶*Apreciar.* Et estimatione facta denuntiabit hæres legatario. vt partem extimationis inferat, vt subiicit, quòd si non inferat vtetur actione eius dolo exceptione. l. 2. §. si vlus fructus. &. l. si is qui. §. fi. ff. ad leg. falci.

g ¶*En vna cosa.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. secũda. versi. & pro hoc soluitur quæstio. non enim potest hæres inuitis legatariis in vna re detrahere falcidiam. vt probatur in.l. Plautius. ff. eod. & adde quę dixi in.l.1. suprà eod. in glo. 1.

¶*Lex.III.*

Quantitas hæreditatis in computatione falcidię inspicitur tempore mortis testatoris: nec q̃d postea accreuit auferet hæredi falcidiam: nec quod diminuitur eum exonerat à legatorum præstatione. h.d. Habuit ortum à.§. quantitas, instit. ad leg. falc. & à.l. in quantitate. ff. ad l. falcid.

a ¶*Fino.* Adde.l. in quantitate in princ. ff. ad leg. falci. & institu. eo. §. pe.

b ¶*O se creciesse.* Adde.l. in ratione. in prin. ff. eo. vbi vide Ang. & Alex. limitantẽ hoc quatuor modis. &ꝑ Paul. de Castr. limitantem etiã ni si diminutio vel augmentũ cõtingẽs post mortem testatoris sumpsisset originẽ in vita testatoris quia tunc videretur contigisse in vita. l. Paulus. ff. eo. & videibi per Alex. per quẽ etiam vide, qd in trebelliania, & quid etiam ſ legitima debita de iure naturæ. & per Paul. de Cast. ibidẽ, & in.l. ſ quantitate. in prin. eod. titu.

Titulo. XI. 81

¶*Ley.III. Que tiẽpo deue ser catado, para poder menguar las mãdas, en razõ de sacar el heredero la su parte legitima.*

LA quãtia delos bienes del defunto, deue ser catada e asmada enel tiempo que el fino[a], porquẽ segun lo que por estonce era, deue el heredero sacar la su parte. E si despues se méguo, o se crescio[b]: el daño, o el pro della, pertenesce al heredero, e nõ a aquellos que deuen auer las mandas. E esto seria, como si el testador ouiesse en valia ciẽt maruedis, quãdo finasse, e los bienes en quelos ouiesse, fuessen en ganados, assi como en vacas, o en ouejas, o cabras, o otros ganados. Ca si quando muriesse el testador, valiessen cient maruedis los ganados e non mas, e despues pariessen, o esquilmassen dellos otros frutos, assi como queso e lana, de guisa que los fijos, e los esquilmos valiessen otros ciẽt maruedis o mas, por todo esso aura el heredero todo el esquilmo delos ganados, e la quarta parte delos cient maruedis que valiã los bienes del testador, quãdo fino. Otrosi dezimos que si se menguassen despues delos bienes del finado la quarta parte dellos, cõ todo esso aurã las mandas cumplidamente, aq̃llos a quien fueron mandadas, e el heredero perdera la su parte, de todo aquello que méguare ende. Ca derecho es, pues que a el pertenesce el pro del acrescẽtamiento dela herencia, que otrosi sufra el daño[c], quãdo y acaesciere, despues de la muerte del testador.

¶*Ley.IIII. Quales mandas non deuen ser menguadas por razon de falcidia.*

SAcar puedẽ los herederos de las mandas, la su quarta parte legitima, aque llamã en latin falcidia, assi como desuso mostramos: Empero mãdas y a de tal natura, de que la nõ podrian sacar e son estas: assi como delas cosas que dexa el fazedor del testamento a eglesia[d], o a otro lugar religioso, o a hospital, o a pobres, o para quitar los captiuos, o ẽ alguna otra manera q̃ fuesse obra de piedad.[e] Ca de tales mãdas como estas, ninguna dellas non deue ser detrahida, ni menguada por razon de falcidia.

¶*Ley.IIII. Que mandas non deuen ser menguadas por razon de falcidia.*

SAcar puedẽ los herederos de las mandas, la su quarta parte legitima, aque llamã en latin falcidia, assi como desuso mostramos: Empero mãdas y a de tal natura, de que la nõ podrian sacar e son estas: assi como delas cosas que dexa el fazedor del testamento a eglesia[d], o a otro lugar religioso, o a hospital, o a pobres, o para quitar los captiuos, o ẽ alguna otra manera q̃ fuesse obra de piedad.[e] Ca de tales mãdas como estas, ninguna dellas non deue ser detrahida ni menguada por razon de falcidia.

vt Roma. fo. aud. Rota. C. & Bart. in tract. Stat. de dot. 1.

c ¶*El daño.* Adde.l. secundum naturam. ff. de regul. iur.

¶*Lex.IIII.*

Non detrahitur falcidia de relictis ecclesiæ, hospitali, vel loco religioso, aut pauperibus, seu in redemptione captiuorum, vel alias pias causas. secus in legitima debita iure naturæ, nec etiam extraneus hæres, de militari testamento iure militari facto. h.d. Concord. cũ hac l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleric. & cap. si pater. de testament. lib. sexto.

d ¶*Aeglesia.* Adde capitulum. pontifices. 12. q. 3. siue igitur relinquatur ecclesiæ simpliciter, siue ecclesiæ & ad piam causam, siue ad piam causam tantum, cessat falcidia, vt hic. & in auten. similiter. C. ad leg. falci. & in corpore, vnde sumitur. & sic corrigitur. l. 1. §. ad municipiũ ff. ad leg. falcid. quatenus dicit, q̃ habet locum falcidia etiam in his, q̃ Deo relinquuntur, & ista erit magis cõmunis opinio quam etiam tenebat Azo. C. eo. in summa. col. fi. cum finaliter dicit melius est fauore clericorum, vt dicamus correctum. Sed quid si vna ecclesia, vel alia pia causa esset instituta hæres, & grauetur legatis relictis alteri ecclesiæ vel piæ causæ, an tũc etiam cesset falcidia? Dinus tenuit quòd tunc competat falcidia, ex eo quia priuilegiatus non potest vti priuilegio contra pariter priuilegiatum, per id quod habetur in auten. de sanctiss. episco. §. sed hoc præsenti. vbi etiam hoc tenet Ange. & idem voluit Abb. in.c. in præsentia. de proba. 12. co. & Salice. in auten. qui rem. C. de sacro sanct. eccle. qui dicit ita tenere docto. in. d. auten. similiter. & pro ista opinione secundum Alexand. in dict. §. ad municipium. bene facit. l. sed & milites. in princ. in versi. nisi fortassis. ff. de excusatio. tuto. vbi si priuilegiatus fundat se in iure communi, potest illo vti contra pariter priuilegiatum, quem tex. ad hoc, notat ibi Bald. post Iacob. de Aren. Ludo. tamen Roma. in repetitione autenticæ, similiter. in. 40. speciali ad pias causas. & in.l. marcellus. §. res quæ. ff. ad trebellia. tenet contrarium ex eo. quia pia causa instituta non fundat se in iure speciali, sed in iure communi, secundũ quod

e ¶*De piedad.* Et tale legatum piũ detrahetur, vt æs alienum de hæreditate. l. eius. &. l. æris alieni. ff. ad leg. falci. gl. in. d. auten. similiter. doct. cõmuniter in. l. ex asse. ff. ad leg. falci. volẽtes q̃ legata sint quædam pia, quædã non pia, de non piis non detrahetur falcidia. pro piis. text. nota. in. l. si post missionẽ. ff. eo, si tamẽ eidem relinquatur vnũ legatũ ad pias causas, & aliud ad non pias causas: tunc de legato non pio detrahetur falcidia pro vtroq; secundũ Ange. in. l. sed si non seruus. §. 1. in prin. perillũ tex. ff. eod. & sequunt Io. de Imo. Pau. & Alexand. ibidẽ, sub. l. si seruus. eo. titu. Paul. in. l. si post missionẽ. ff. eo. & Bart. in auten. sed in ea. C. eo. & habes hic q̃ relictũ ecclesiæ vel hospitali, vel in vsus pauperũ, vel redẽptionem captiuorũ, dicitur relictum ad pias causas, & adde Specu. titu. de instrumento. editio. §. nũc verò aliqua, versi. & sciaș el segundo, vbi vide q̃ inter relicta ad pias causas. idem esset si relinquiat̃ ꝓ refectione murorũ, & pro custodia terræ, quia custodiunt orphani & miserabiles, qui sunt intus. Ire relictũ ad instructionẽ pontiũ, & viarũ, dicitur ad pias causas. glo. & ibi not. Nico. de Neapo. in. l. 1. §. ad municipiũ. ff. ad. l. falcid. q̃d intellige secũdũ Spec. in. d. versi. & sciaș, el segundo. si necessitas immineat, non aliter per. l. ad instructionẽ. C. de sacrosan. eccle. cũ aliis ibi allegatis, sic ergo limitabis quę dicit Pau. de Cast. in. l. pater filiũ. col. 2. ff. de inofficio. testa. cũ dixit, q̃ illa solũ fortiunt priuilegia pię causæ quæ in iure reperiũtur specificata: vnde secũdũ eum l. [illegible] ad refectionẽ viæ, vel pontium vel murorũ, nõ dicit piũ: & istꝰ etiã modo limita & intellige q̃ hic dicit de redẽptione captiuorũ: nisi [illegible]bet intelligi, vt redimant captiui egentes: si eni ipsi habeãt facultates, qbus se redimãt nõ dicet relictũ & vide Spec. vbi. §. de relicto, vt pingat imago beatæ virginis Mariæ, vel alterius sancti, quod dicat q̃d piũ, etiã tenet Ang. in. d. §. ad municipiũ, vbi etiã Alex. & vt dicit Bal. in. d. authen. similiter. omne ꝑpter

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod aſa testatoris subleuatur, vel aſa cuiuſcũq; catholici, vel animã corpꝰ carcerati, etiã ꝓ maleficio dicit relictũ ad pias causas, iuxta nota.in.l.ſi quis titio.ff.de lega.2.bonus tex.in auten.vt cũ de appel.cognoſ.§.ſi quis de prædictis.ibi,eorũ animæ piiſſimæ ſubleuent. Bal. tñ in auten.cõtra rogatus.C.ad trebel.vult cõtrariũ in carceratis pro maleficio, q a nõ ſunt digni ſecũdũ eũ miſericordia, qui deliq̃runt, ſed ſoli innocentes. Primũ tñ dictũ videt verius, & tenuit glo.in.c. ſacro rũ.11.q.2. dum dicit,ꝙ diſpoſitio illius.c.& l.ſancimus. C. de ſacroſan.eccle. dicens ,ꝙ res eccñæ poſſunt alienari ĩ redẽptionẽ captiuorũ, militat etiã in carceratis,ꝓ maleficio.alleg.rex tum in.c.ſi res aliena.14.q.6. &.c.ſi.&.c.reos 14.q.5.vbi habeſ,ꝙ nõ eſt ĩ humanũ bãſa cere etiã his,q deliquerũt. al leg.etiã.c.non ſatis.81.diſtin. ibi cũ dicit,ſed plꝰillis, q ſine culpa & illam glo. ſequũtur Ioan. de Imo. & Alexã.in.l. quanuis.ff.ſolut.mat.& intellige de carceratis pauperibus, vt ſuprà tetigi poſt Specu. & adde Ange.in tracta.maleficio.in parte q iudex dictũ Caiũ carcerari iuſſit. Addee tiam ꝙ pia causa eſt maritare virgines, vt tradit, Bal.in auten.niſi rogati.C.ad trebel.& vide per Bald. nouel. vbi.3. & intellige de pauperibus cõgruã dotẽ nõ habẽtibus,vt tradit Bald. no uel.ibi quẽ vide.Itẽ an relictũ pro male ablatis dicatur piũ.vide per Spec.vbi.ſuprà.& ibi per Io. And.in addi.col. mihi.29. &.30. & ibi vide quid ſi male ablata nõ aſcẽdũt ad quãtitatẽ legati, an q̃d ſupereſt conuertatſin alios pios vſus,q tenet ꝙ hic.Item dicitur relictũ ad pias cauſas, ſi relinquatur pro alimentis etiam conſanguineo pauperi. gl. in.l.illud.C.de ſacroſanct.eccle.per Bar.in.l.alio.ff.de alimen. & ciba.lega.col.2.& non ex verbis teſtatoris iudicãdũ eſt ſit pium, vel nec ſed ex qualitate cauſæ,vt dicit Alber.in.l.nulli.col.pe.C.de epiſco.& cleri.Bald.in.d.auten.ſimiliter.nõ em poteſt aſſertio teſtatoris veritatẽ immutare.l.qui teſtamentum.ff.de proba.l.ſi fortẽ.ff.de caſtr. pecul.& argu.l.ſi.ff.de exerci.

a ¶ *De falcidia.* Quid de trebellianica? glo.in.c.ſi pater.de teſta.lib.6.in verb.trebellianicæ.tenet ꝙ detrahat etiã de fideicõmiſſo,& idẽ tenẽt ibi Archid.& Io Andr.& teuẽt alii pleriq; docto.de quib⁹ per Alex. in.l.marcellus.in prin.col.3.&.4.ff.ad trebel.Bar.tñ in.d.l. marcellus. tenet cõtrariũ,imo ꝙ in trebellianica,ſit idẽ qd in falcidia,vbi Alex. & Iaſo.atteſtant iſtã eſſe cõmunẽ opi.quã etiã ſimiliter dicit cõmunẽ Soci.cõſi.116.col.fi.2.volu.vbi tradit multos q iſtã opinionẽ tenuerũt. quã cõmunẽ opinionẽ, limita qñ pia cauſa fuit inſtituta,& de reſtituẽdo grauata,vt etiã dixi in falcidia ſuprà ea.l.in glo.licèt Alex. in d.l.marcellus.voluit cõtrarium in iſta limitatione,& aduerte ꝙ licèt primus ſubſtitutus non ſit priuilegiatus, ſi tñ illegrauef etiã de reſtituendo pauperibus,vel aliæ piæ cauſſe hæres trebellianicã nõ detrahet,etiã a primo ſubſtituto nõ priuilegiato:quia debet inſpici perſona pauperũ,vel cauſa pia:in quos vltimo deuenire debet,q ſunt priuilegiati,ita tenet Ludo.Roma.in.d.l. marcellus.§. quod autẽ.& dicit ſe ita conſuliſſe,& eſt in eius conſiliis, conſi. 206. licèt ex cõmun cõcluſione.ad ſi.vbi dicit iſtud eſſe verũ, qñ erat certum relictũ eſſe

delas otras ſemeſantes dellas,nõ deue el heredero retener ninguna coſa para ſi, por razon de falcidia[a],ante deuenſer das cumplidamente,aſsi como el teſtador las mando.Fueras ende,ſi el heredero fuesſe delos que deſcienden o ſuben por liña derecha del teſtador.Ca eſtos a tales ẽ todasguiſas deuẽ auer la ſu parte legitima[b],e nõ gela puedẽ ẽbargar por tales mandas,como ſobre dichas ſon, nin por otra manera[c] ninguna. Fueras ende,ſi el heredero fizieſſe tal yerro,por q̃ el teſtador le ouieſſe desheredado con derecho.Otroſi dezimos, que quando eſtuuieſſe algun cauallero[d] enhueſte en ſeruicio del Rey,o en ſeruicio comunal mente de la tierra, ſi fizieſſe manda,en que dexaſſe mãdas a otro, e eſtableſcieſſe por ſu heredero a alguno,q̃ non fueſſe delos que deſcẽdieſſen, o ſubieſſen por la liña derecha del miſmo,tal heredero como eſte, non deue ſacar delas mandas,que el cauallero fizieſſe en tal lugar,ninguna coſa,maguer nõ ouieſſe de otra parte,de que pudieſſe auer la ſu parte legitima.E eſto es, porq̃ los caua lleros de miẽtra q̃ eſtã en hueſte[e] hã eſte priuilegio e otras mayorias,mas q̃ los otros omes,aſsi como ſe mueſtra enlas leyes deſtenõ libro,porq̃ ſõ pueſtos para amparar el pro comunal dela tierra.

¶ Ley.V. Como ſi el heredero da algũa coſa aſcõdidamẽte por mãdado del teſtador a ome que la nõ podia auer de derecho,nõ puededeſpues ſacar della falcidia.

PErſonas ciertas ſõ aquiẽ de fiẽdẽ las leyes deſte nõo libro q̃ les nõ puedan dexar los omes mãdas, nin otras coſas ẽ teſtamẽtos,aſsi como diximos de ſuſo eñl titulo de los herederos. E porq̃ acaeſcee a las vegadas q̃ los fazedores de los teſtamẽtos ruegã aſcõdidamẽte a los herederos, q̃ dẽ algũa coſa a tales perſonas:porẽde mãdamos , q̃ los herederos nõ ſeã tenudos de los obedecer enesto.E ſi cõtra eſto fizierẽ,pierdã[f] porende la ſu parte q̃ es llamada falcidia,de manera q̃ la non puedan ſacar delas mandas , e ſi la han ſacada que la den a la camara del Rey.Fueras ẽde, ſi el heredero fuesſe fiſo o nieto,o ſieruoẽ del fazedor del teſtamẽ dẽte ſimiliter ſine liberis poſtea altero,pia cauſa nõ habet de portione primi,niſi dimidiã, detracta,ſcilicet legitima & trebellianica, quæ deuenerũt ad fratrẽ ſuperſtitẽ, vt heredẽ fratris:nõ vt fideicõmiſſariũ patris teſtatoris.i.eius hæres,non reſtituit illã dimidiam piæ cauſæ, cum em ſemel dicta legitima & trebellianica à fideicommiſſo exempta ſit,rurſus in fideicõmiſſum non incidit.argu.l.ſolita prouidẽtia. C. de remiſsio.pigno.dicit tñ Soci.vbi ſuprà.ꝙ ſi talis caſus occurreret ſatis dubitarem. idẽ tñ Soci.conſi.144.ciuſdẽ.r.volu. incipit diligenter cõſiderata.col.fi.videtur adhærere dicto Bald.in.d. conſi. dicit em ꝙ quãdo reſtitutio eſt fienda mediate, & cõmutabiliter, ſub aliqua cõditione:tũc à primo fideicõmiſſario , poteſt deduci trebellianica, quæ deducta rurſus non incidit in fideicommiſſum. arg.d.l. ſolita. & alleg.Bald.in.d.conſi.& ꝙ idẽ voluerũt Roma. vbi ſuprà. & Ioan. de monte Sperelo.in.d.auten.ſimiliter.& ꝙ ita ſæpius vidit conſultum per doctiſſimos viros.ego adhererem dictis Alex.dum vult, ꝙ mediante cautione pia cauſa in hoc iuuabitur.

b ¶ *Legitima.* Debita iure naturæ, hoc enim per nullam falcidiam minuitur,vt hic.& in.l.ſcimus.C.de inofficio.teſtamen.

c ¶ *Manera.* Adde.l.ſi.ſi poſt miſsionẽ. &.l.ad veterani.&.l.ſi miles.ff. ad leg.falcid.&.C.eo.l.in teſtamento.vbi glo.dixit idem in trebellianica.& vide.l.12.& quæ ibi dixi.titu.5.ſuprà ead.part.

e ¶ *De mientra que eſtan en hueſte.* Vide.ll. ſuprà allegatas & quæ dixi in l.49.titu.5.part.5.

¶ Lex.V.

30 Hæres accõmodans tacitam fidem teſtatori de legato incapaci præſtando, ſi præſtet perdit quod ſibi debetur per falcidiam, niſi ſit filiꝰ nepos,aut teſtatoris ſeruus, qui ratione poteſtatis tenentur eius rogaminibus vel mandatis obedire. h.d. Habuit ortum à.l. beneficio. & à.l.hæreditatũ.in fi.ff.ad.l.falcid.& à.l.reſcriptũ.ff.de his qui.vt indig.& de his quæ in teſta.delẽ.& à.l.1.& ſi quis ali.teſta.prohi.l.2.

f ¶ *Pierdan.* Adde.l.hæres.ff.de his quib.vt indig.

g ¶ *Fijo, o nieto, o ſierno.* Adde.l.ſi tantum.ff.ad leg.falcid.

a ¶ *No la deuen perder.* Confiſcabitur ergo hæreditas ſine præiudicio talis hæredis, quo ad falcidiam.vt in.d.l.ſi tacitum.

b ¶ *De caber ſu ruego.* Facit ad ea quæ dixi in.l.13.titu.7. ſuprà eadem partita.& ex hoc nota,prout not. Alexan.in.d.l.ſi tacitum.quòd accommodare tacitam fidem de reſtituendo incapaci, non cenſetur inter atrociora delicta: quia alias non excuſare tur ſeruꝰ ſi paruit domino. vt in. l. ad ea. ff. de regu. iur. l.ſeruus. ff. de actio.& oblig.

¶ *Lex.VI.*

10 Non detrahit hæres falcidiã malicioſe cancellans teſtamentũ, vel legata ne valerent: quia per hoc perdit falcidiam nec de trahet de re legata quã ſubtrahit dicendo ſuam,eſſe & de his caſibus, vel de eorum aliquo ſi in iure conuictus fuerit, priuatur falcidia. Item nec detrahitur, ſi teſtator prohibet ne detrahatur: nec etiam detrahitur de re legata prohibita à teſtatore alienari: nec de relictis pro legitima vel dote aut libertate:nec detrahitur ſi hæres credens ſatis ſibi remanere incœpit aliqua legata ſolida dependere: tunc non detrahitur & de alijs:niſi de nouo magnum debitoris debitum de tegatur:quia tunc de non ſolutis detrahet falcidiam.h.d.

c ¶ *Pierde.* Concordat cum.l.beneficio.ff.eodem.

d ¶ *Pierde porende.* Concord.cum.l.hæreditatem.§.fin.ff.eod.&intellige, quòd perdit falcidiam in his rebus, quas ſubtraxit, vel negauit eſſe hæreditarias,vt ibi habetur.

e ¶ *Señaladamente.* Non ergo ſufficit tacita prohibitio , vt hic. & in authen.ſed cum teſtator.C.ad.l.Falcid.vnde & ſi teſtator ſciente diſtribuat patrimonium ſuum per legata,ſi ex preſsẽ non prohibuit detractionem falcidiæ habebit locum falcidia , vt etiam not. Bartol. in authen.de hæredib.& fal.§.ſi verò expreſsim.ad fi.& eſt bonus text. vbi Abb.vlti.nota.in.c.Raynaldus.de teſta.quia non ſufficit tacita: ſed requiritur expreſſa prohibitio,vt hic & in.d.authẽ.& ita voluit Angel. in.d.authen.ſed cum teſtator.& in corpore vnde ſumitur: ſufficerent tamen verba æquipollentia expreſſæ prohibitionis, veluti ſi teſtator iubeat integre legata ſoluere.glo.ſingularis.in.l.decem.ff. de fideicommiſſa.liber.Bal.in.d.authen.ſed cum teſtator.vbi etiam Paul.de Caſt. intelligit de verbis ita æquipollentibus, quòd non poſſent aliud importare:ſecus ſi poſſent aliud importare, vt ſi dixerit pleno iure. vide ibi per eum,& per Alexand.3.volu.conſi.5.circa primũ dubium. in ſecundo dubio.vbi plura adducit circa.d.glo.l.decem.& vide quæ in ſimili.adducit Alexand. conſil.133. ſuper quæſitis de quibus in themate. 5.volumi.& Decius.conſi.402.col.2.&.3.Sed quid ſi, prout eſt de conſuetudine,in confectione teſtamẽtorũ teſtator dicat;& adimpleto hoc meo teſtamento , ſolutiſq; legatis in eo contentis , in reſiduo inſtituo Titium hæredem , an ex hoc videatur prohiberi deductio falcidiæ. tex.videtur quod non.in.l.Marcellus.§.idem Pomponius. ff. ad Trebellia.& ibi Paul.de Caſt. quod tamẽ limita ex dictis Ange. ibi niſi hæres deductis legatis rogatus eſſet reſtituere hæreditatẽ ſub conditione nam tunc teſtator videtur voluiſſe integra legata præſtari ſine detractione falcidiæ. Et tũc de ſolo fideicõmiſſo vniuerſali, hæres adueniente conditione grauatus detrahit quartam Trebellianicam , & ita dicit Angel. ſeruari de conſuetudine.vide quæ etiam in hoc dico.in.l. fina. in glo.i.inſtã eo. Si verò in clauſula teſtamenti diceretur & ſolutis omnibus legatis,ſeu in totum ſolutis legatis,an ex his verbis videatur pro fiſbita falcidiæ deductio? videtur quod ſic:quia perinde eſt ac ſi diceret integre ſolutis.& videtur de mente Paul.de Caſt.in.d.authent. ſed cum teſtator,quod ſine dubio procedit qñ dixit in totum ſolutis. qñ verò tantũ dixit,ſolutiſq; omnibus legatis: tũc videtur maius dubiũ: cũidẽ ſit dicere ſolutis legatis: quod ſolutis omnibus legatis , cum in definita æquipoleat vniuerſali.l.ſi pluribus.cum ſimilibus. ff.de legatis ſecundo.& Paul,loquitur quando dixit ſoluat totum fundum.Cogita tamen: quia ad præſens in terminis non inuenio hoc deciſum niſi dicas decidi ex dicto Ange.in dict.§.idem Pomponius. volentis hoc caſu videri prohibitam falcidiam,& hæredem debere eſſe cõtentum otri,o la negaſſe malicioſamente,dizien do que era ſuya propria,e non del teſta dor, por qualquier deſtas razones q̃ ſea vencido el heredero por ſuyzio , pierde porende[d],q̃ non pueda ſacar delas mandas la falcidia. Otroſi, aquellos herederos que nõ ſuben,nin deſcienden por la liña derecha del teſtador, non pueden ſacar falcidia de las mandas, ſi el teſtador les defendieſſe ſeñaladamente [e], que la non ſacaſſen. Otroſi dezimos, que ſi el teſtador fizieſſe manda a alguno de caſtillo o de otra heredad,cierta ẽ tal manera q̃ la nõ pudieſſen vẽder[f],nin enaſenar,mas que ſiempre fincaſſe a el e a ſus

¶ Ley.VI. Por quales razones,e da que coſas nõ puede ſacar falcidia el heredero.

MAlicioſamente cancelando el heredero el teſtamento, o las mandas, porq̃ non valieſſen,pierde[c] porende que non puede ſacar la falcidia dellas. Otroſi dezimos, q̃ ſi el heredero furtaſſe algũa coſa de las q̃ el teſtador fizieſſe manda a

d ¶ *Pierde porende.* Adde.l.ſi poſt miſsionẽ. &.l.ad veterani.&.l.ſi miles.ff. ad leg.falcid.&.C.eo.l.in teſtamento.vbi glo.dixit idem in trebellianica.& vide.l.12.& quæ ibi dixi.titu.5.ſuprà ead.part.

e ¶ *Señaladamente.* Adde.l.ſi poſt miſsionẽ. &.l.ad veterani.&.l.ſi miles.ff. ad leg.falcid.&.C.eo.l.in teſtamento.vbi glo.dixit idem in trebellianica.& vide.l.12.& quæ ibi dixi.titu.5.ſuprà ead.part.

f ¶ *Que la non pudieſſe vender.* Concordat cum authentic. vt ſponſalitia largitas.§.fina.&.C.ad legem Falcid.authen.ſed in ea. Si ergo quis inſtituat aliquem hæredem in bonis ſuis , quæ voluit eſſe bona maioriæ ,& prohibuit alienationem non poterit detrahi per inſtitutum falcidia.neque Trebellianica,vt hic vides, & not.Bal.in. d.authẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed in ea.& facit ista lex quòd sicut in bonis maioriæ non habet locum alienatio legalis,ex falcidia vel Trebellianica quod neque habebit locum alienatio per viam præscriptionis, & quòd sic præscriptio non habeat locum in bonis maioriæ,in qua quæstione vid.quæ latiss mè dixi in.l.10.titu.25.partita.4. ¶Facit etiam,q bona maioriæ prohibita alienari non publicentur propter delictum possidentis maioriã. de quo est tex.nota.& ibi Bartol.in.Limperator. ff. de fideicommissa. liber.circa quam legem,vide Alexan.consil.23.volu.1.in duobus locis. Adde.l.eum qui.ff.de interdi.& rele.& notata per Cynum in.l.secunda.C.de liber.& eorum libe.& Salice.in.l.si quis presbyter. C. de episc. & cleri.& adde etiam.l.res vxoris.C.de dona.inter virum & vxorem. & vide etiam.l.statius florus.5.Cornelio felici.ff.de iure fisci.l. papinianus.§.meminisse.ff.de inofficio.testamen.quod procedit etiam in crimine læsæ maiestatis text.& ibi Angel.in.l.eorum. ff.ad leg.iul.maiestatis.vbi est casus,quòd ea, quæ non transeunt in extraneum hæredem,non transeunt in fiscum publicatis bonis,propter crimen.l. iuliæ maiestatis,quod etiam tenet Bald.in.§.fina.quæ sit prima causa bene fic.amitten.& in.§.insuper.de prohibi.feud.aliena. per Fredericũ. vbi tenet quòd propter delictum commissum in personam domini, licet perdatur feudum:illa tamen quæ habentur iure genituræ, & debent ad alios iure primogenituræ transire,non perduntur propter delictũ commissum,contra dominum, quod etiam tenet expressius Bald.in dicto.§.final.& consert ad prædicta quod habetur in Psalm. 88. Incipit misericordia domini iuncto Psal.131.Incipit memento domine David.nam Deus promiserat regnum perpetuum semini Dauid & licet Deus propter peccatum soleat reuocare promissa, tamen, quia istud pactum factum est Dauid non renocauit licet aliqui ab eo descendentes reges, commiserunt crimen læsæ maiestatis idolatrando vt traditur per glossam ordinariam Matthæi.capit.1.& ibi Nicola.de Lyra.& adde quod habetur ad Roman.capit.3. Ibi quid enim si quidam illorum non crediderunt. &c. & ibi Nicol.de Lyra. poterit ergo ille ad quem pertinet maioria impedire fiscum, ne bona maioriæ incorporet.l.fina.& ibi Baldus.C.de bon.vacan.in.1.nota.libr.decimo.l. si pater.C.qui bon.cede.poss.bene tamen publicabitur usufructus in vita delinquentis.in dicto.§.Cornelio Felici.quæ omnia procedent: nisi per tenorem inuestituræ,seu maioriæ prouisum esset, quod statim in casu confiscationis bona maioriæ transeant in illam personam, quæ post mortem delinquẽtis vocatur ad maioriam,vel alias in hoc disponatur:nam tunc seruabitur dispositio maioriæ quando facta fuit facultate regia vel per testamentum si vero sine facultate regia tunc recurrendum esset ad notata per glos.& Barto.in.l.qui absenti. ff.de acquirenda possesione. vide in hoc quæ tradit Alexand. dicti vigesimotertio.& in casu quo ex tenore maioriæ locus est confiscationi, an tunc bona erunt apud regem,vt bona maioriæ, vel vt bona liberã? die quòd vt bona libera nam variata persona variatur conditio rei text.cum glos.in.l.1.§.siis.ff.de colla.bono.Bald.in.l.secunda. columna secunda.C.de iure fisci.l.fina.C.de vsur.fisca.Bart.in.l.fiscus.la prima.C.de iure fisc.libr.decimo.l.cum in fundo.§.quod si acciderit. ff. de iure dot.Bal.in.l.secunda.in princip.ff.solut.matri.& ex hoc infertur quòd si facta confiscatione rex donet eam filio delinquentis, vel proximiori vocato,quòd erit apud istum donatarium, vt noua maioria non vt antiqua:posito, q rex donauerit vt esset maioria: vel erat ex sui natura,vt comitatus vel ducatus:& pro hoc videtur text. in legesi libertus meus in seruitutem.ff.de bon.libert.& tenet Bald.in.§.insuper.de prohi.feu.alie.per Fredericum.quæst.fina.& vide per Ludouicum de Goza.consil.46.numero.16.& vide quid in hoc dicit Ioan. de Plat. per textũ ibi. in.l.1.in fine. C.de impo.lucra.des.libr. decimo. ¶Sed quid si pater in constitutione maioriæ apposuit pactum, quòd si filius committeret delictum ex quo bona confiscarentur bona reuerterentur ad patrem,si tamen princeps indulserit filio quòd reuertantur ad filium contigit,quòd omnia ita acciderunt, & princeps indulsit filio:pater verò vult de nouo apponere grauamen vel conditionem in maioria an possit:Et videtur,quòd non ex dicto.Bartol.in.l. post dotem.columna sexta.ibi.& ideo dico quando pater dat dotem primo viro.ff.soluto matrimonio. ¶Quid tamen in casu quo ñ̃ est locus confiscationi maioriæ si princeps remittat postea delictum, & restituit delinquentem forte iam condemnatum, an recuperabit bona maioriæ,vel adhuc transibunt in sequentem vocatum? & videtur dicendum, quòd si ille delinquens fuit condemnatus,& ita secundum vinculum maioratus bona fecerunt transitum in alium, seu ius maioriæ:nunc restitutio principis nihil operabitur, in præiudicium illius, qui sic erat vocatus propter delictum alterius.vt tradit Baldus in cap. primo.hic finitur lex,dein de consuetu.reg.incip.colum. fina. & quæstione si.si verò adhuc non erat condemnatus: bona tamen ipso iure erant confiscata,& cum tunc fecerunt transitum in sic vocatum, & sic indulgentia vel restitutio,nihil debet operari: si verò neque condemnatio fuit sequuta,neque bona ipso iure fuerunt confiscata:& tũc non videtur per didisse maioratum, & erit proficua indulgentia. Ista distinctio colligitur ex verbis.Bald.in dict.capi.1.§.insuper. de prohibi.feud.aliena. per Fredericum.quæstione fina. & vide quæ not.Bal. in capit.vnico.quid iuris sit si post aliena.vass.feud. recupe. in principio.In casu vero quo per maiorem instrumentum nihil disponitur,ad quem ex delicto transeat maioria, publicabitur vsusfructus, vt dixi, & si princeps crimen indulgeat, & restituat operabitur restitutio, vt rehabeat suum maioratum: vti prius cum fructibus: secundum Baldum in dicto capitu.primo.hic finitur lex.columna fin. videtur enim restitutio facta,vt sint bona maiorię non vt libera per tex.in.l.etiam.§.si deportatus.ff.de bo.liber.&.l.2.&.3.ff.de sen.passis. Quod intellige si princeps ante restitutionem non fecerat donationem alteri, talis vsusfructus:nam tunc non recuperaret per restitutionem, secundum Baldum ibidem.penul.colum.de quo tamen vltimo vide quæ latè tradunt & notantur per Alexandrum & moder.in lege. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liberis & posthu.Barto.in.l.quæcunque.C.defide instrum.& iur.hastæ fiscæ.libr.decimo.Cardina.& Ioan. de Imola capit.quia diligentia.de electio.Felin.in cap.fi.col.4.de constitu.& in capit.inter quatuor.de maiori.& obedien.Abb.in capitul.1.de paranchijs.& singulariter per Socinum consil.266.colum.19.20.&21. cum sequenti. Hodie communiter in facultatibus regalibus ad maioriam excipiuntur crimina hæresis,& læsæ maiestatis,& criminis nefandi, vt in illis perdantur bona maioriæ:quod seruandum videtur in his bonis,quæ vinculantur ex vigore facultatis,& aliter non possent vinculari eorumque alienationes prohiberi:cum enim has vires receperunt ex priuilegio principis:nimirum,si princeps tale priuilegium in toto posit modificare & declarare,seu sub certis limitationibus concedere. Si verò conditor maioriæ etiam sine facultate principis, poterit bona sua grauare fideicommisso,& restitutioni subijcere: vt quia pro los descendentes,vel ascendentes habebat,& liberè poterat bona sua vinculare, vel si habebat in tertia & quinta poterat libere disponere iuxta.ll.regni,talia bona non perdentur, etiam propter crimen læsæ maiestatis,vt dixi,& licet interueniat facultas principis insimul cum potestate,quæ disponenti competit, de iure communi non perdentur talia bona,in quibus competebat de iure communi etiam citra rescriptum principis talis facultas:in dubio nanq; ex quo condens maioriam non fe restringit in sua dispositione ad talem regiam facultatem,visus fuit disponere omni meliori modo,quo dispositio sua conseruari posset.Baldus in lege. id quod pauperibus.columna fina. vers. ficul.vltimo.quæritur circa hoc.C.de episcopis & clericis. & lege.plenè.ff.quod falso.turo.aucto.& ibi Baldus.Et actus qui potuit fieri ex duplici potestate,sustentabitur ex ea,qua melius valere potest: vt in casus multum singularis in capitu.nisi essent.de prædendis. & ibi Abbas in secundo notabi.& per illum textum.eleganter etiam dicit Baldus in.§.primo.columna penultima.de lege corra. quòd si partes compromiserunt in iudicem delegatum,non per hoc videntur remittere rescripto:imò ex vtraque auctoritate intelligitur iudex procedere,& potest pro parte valere sententia ex vna auctoritate, & pro alia parte ex altera per dictum capi.nisi essent.quod dicit non esse alibi.Semper enim actus videtur esse gestus ex ea auctoritate, quæ maius robur & maiorem efficaciam dat actui.vt in lege tertia. vbi casus notabi. ff.de testamen.mili.nam valens actum exercere ex duplici potestate:videtur actum exercuisse prætextu maioris potestatis, vt dixit Abb.per text.ibi & per.d.l.in.c.q sicut.pe.nota. de electio. dixit etiam Bald. in.l.humanitatis.colum.septima.C.de impuber. & aliis substi. quid habens duo arbitria ad aliquem actum,videtur facere ex arbitrio pleniori. & hoc idem voluit Innocentius in capitu.cum ex officij.de prescriptio.vbi etiam fortius voluit,quòd si quis habens auctoritatem ordinariam,crederet etiam se habere auctoritatem delegatam:quam tamen in veritate non habebat,& protestaretur velle tantum procedere auctoritate delegata:nihilominus processus tenebit auctoritate ordinarię iurisdictionis, quam tantum habebat: quod est singulare,firmiora nanque reputantur illa quæ aguntur de iure communi, quam illa quæ aguntur de iure speciali.l.eius militis.§.militia missus. ff.de testamen.mili.& in authentico.de non alienan.§.quia verò verisimile semper in dubio quis videtur velle facere actum validum iure communi & ordinario:non autem speciali, vel extraordinario. l. quanquam. C.de testam.mili.& l.in testamẽto. la prima.eod.titu. & ideo dicit Freder.de Sen.consil.125.incipit factum tale est,quædam domus.q si quis potest ꝓcedere,vt ordinarius,& vt delegatus præsumitur in dubio vti potestate ordinaria.Cõsulo ergo,q disponẽtes circa maioria exprimant se meliori potestate qua possent facere, & disponere, vt omnis dubietas tollatur, & quòd protestentur velle vti iure communi & facultate,illa via & forma,qua melius eorum dispositio conseruari possit:& confert etiam ad prædicta.l.habebat. ff. de instit. per quem ibi not.Bartol.quòd licet contraham tecum respectu vnius mandati, quod te habere credebam : tamen possum agere contra te vigore

alterius mandati, quod habes licet ignorantem tempore contractus & sic sustinetur contractus,etiam ex alio mandato:de quo non fuit facta mentio,vt etiam plenius concludit Barto.in sua disputatione incipienti adumantia generalis,& Bald.& in.l.falsus. C. de furt. & retigit. Barto.in.l.ambitiosa.colum.vlti.ff.de decret. ab ordin.facien. Sed erit pulchrum dubium,an in casu quo perdatur maioria ex crimine læsæ maiestatis,vel alterius criminis,an tenebitur de eiectione qui tale crimen commisit si haberet vnde possit soluere,& videtur quòd sic ex dicto Bal.in.§.rursus.quibus mod.feu.ami.versicul.sed quæritur vnum auctor. ¶Quod autem dixi, quòd neque per crimen læsæ maiestatis perdantur bona maiorię,imò adhuc veniant in sequentem vocatum, an procedat in filijs delinquentis,qui ad maioriam essent vocati? vide quæ dicam in.l.secunda.tit.2.partita.7. vbi etiam tractabitur deo dante de filijs ante vel post delictum cõceptis,& de intersecti.l. quisquis. C.ad legem iul.maiest.&.l.6.titu.27.partita.2. Et in casu quo ex tenore inuestituræ,vel aliàs bona, vel vsusfructus maioriæ confiscarentur si possessor deseruiuit regi,si filius eius vel maioriæ successor seruiuit inclinari debet rex ad bene merentum, vt iubeat ei dari bona, neque tam debent attendi demerita patris quam merita filij.non tantum. §.si emancipatus.ff.de bonorum possessi.contra tabul. & facit quod notat Bald.in capit.primo.in principio.col.3.vers.cu. quid si sunt duo fratres.quibus mod.feu.ami.vbi dicit,quòd si ex duobus fratribus vnus dereliquit dominum, alter sua propriate defendit,quòd tunc excusatur vnus propter alterum propter coniunctionem personarum & feud. ¶Quid autem si villa seu castrum maioriæ confiscarentur ex his quæ habentur in.l.12.titu.13.partita secunda.ibi, esso missino dezimos.vide dictam.l.& quæ ibi dixi. Facit etiam ista lex ad id quod notat Bald.in authentica.præterea.C.vnd.vir & vxor.colu.2.versi. viterius etiam.Nota quòd prohibitus alienare,non potest per suum contractum vel quasi contractum introducere dispositionem legalem in oppositum:imò tenetur curare ne id fiat.l.li ita quis.§. ea.l. in glos.ff. de verborum obliga.& adde Bald.in.l.prima.C.de inofficio.dot. ¶Item etiam facit ista lex ad decisionem illius dubitationis,an dispositio authenticæ.res quæ. C. communia.de lega. scilicet, quòd bona subiecta restitutioni possunt alienari ex causa dotis,quando liberis legitima portio non sufficeret,procedat etiam stante expressa prohibitione testatoris.quam quæstionem latè tractat Iason in dicta authẽ tica.res quæ.columna septima.&. 8. vbi asserit communem esse opinionem, quòd procedat etiam stante expressa prohibitione, contra Baldum qui voluit contrarium in.§.donare.qualiter olim feud. alien. Possl.& communem opinionem tenet doctor de Palat.Rub.in repetitione.capit.per vestras.de donatio.inter virum & vxorem. colum.55. & 56.cum sequentibus in formis minoribus. Certè ista.l. partitarum. potest induci pro opinione Bald.vltra alia quæ pro ea induxit Iason in dicta authentica.res quæ. Cum vult hæc lex quod stante ista tali expressa prohibitione, cesset alienatio etiam ex dispositione legali: & licet onus dotandi filias delegdat a lege,vt in.l.qui liberos. ff. de ritu nuptia.l.8.titul.11.partita quarta. Licet dici possit,quodista.l. parum faciat:cum ratio eius sit quia testator potest prohibere falcidiam, & prohibendo alienationem,per consequens videtur prohibere dimutionem per viam falcidie testator tamen nõ potest prohibere obligationem quã tenetur pater dotare filiam. Sed adhuc potest respondeꝛi, quòd per expressiam prohibitionem, quòd neque ex causa dotis res subiecta restitutioni alienentur, potest prouideri per testatorem. vt tradit Alexand.consil.56. consideratis verbis testamentia.volumi. quod etiam est repetitum consil.23.volumi.secũdo.qui tamen ad hoc nihil allegat:de dicto tamen eius meminit Ambrosius prout etiam refert Palati.Ruui.vbi supra.colum.62.in repe.l.filiusfamilias.§. diui.ff. de legat.1.& Iason in.d.authentica.res quæ.In cõfirmatione tamen illius dicti Alexand.tradit Palati. Ruui.vbi supra. q sicut potest adiici pactum vel conditio,vt res non possit alienari in ecclesiam, vel pium locum.vt tradit Bald.in.clerici.colũ.2.de iudi.& in.c.quæ in ecclesia ruit.de constitu.col.3.versic.sed hic quæritur Felin.in cap. quæ in ecclesiarum.co.ritu.Bald.& alij in.l.ea.l.C. de condictio. ob causꝫ.per dicto.in.l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verborum oblig.sic etiã valere debet dispositio:ne res alienetur etiã ex causa dotis,per hoc tamẽ non arbitror recedendum à cõmuni opinione: cùm expressior sit prohibitio, quòd neque propter dotem alienentur,quàm si simpliciter alienatio prohiberatur.& quod dixi,quòd teneat expressa prohibitio, vt neque ex causa dotis alienetur.Limita & intellige quando prohibens non tenebatur ad dotem : nam si teneretur talis prohibitio non obstaret. vt tradit Barto.in.l.filiusfamilias.§.diui.ff.de lega.1.quæst.2.adde Pala.Rui. vbi supra col.67.tex.nota.in.l.cum fidei. ff. de fideicommissa.liber. l.pen.§.prædium.ff.de lega.2.& crederem hoc ꝓcedere,etiam si mortuo patre nulla promissa dote ab eo vel constituta, filia de restitoendo granata, talem dotem promitteret, vel constituerit, quicquid in contrarium voluerit Angel.in authentico. de restitu. & ea quæ parit colla.4.super glo.quæ incipit,sed nonne,quia videtur in hoc esse tex. in contrarium in.l.mulier.§.cum proponeretur. ff.ad Trebellia. & in specie tenet Iason in.d.authentica.res quæ.col.final.versi.13.limita. & doctor de Palati.Ruui.vbi supra colũ.66. Decius consil. 376. visis casu proposito.Aduerte tamen, quòd hodie in regno attenta mente. ll. regni,videtur dicendum,quòd filia in quam deueniret maioria, in qua essent bona alienari prohibita:etiam si non exprimeretur, quòd neque ex causa dotis alienaretur:sed generaliter esset prohibita alienatio,adhuc non posset ex causa suæ dotis alienare bona maioriæ, iuxta dispositionem.d.§.cum proponeretur,& dicti. authenticæ.res quæ. quia in dictis iuribus non erat dicta filia rogata restituere filijs suis, si eos haberet:sed erat rogata restituere,si sine filijs decesserit, vnde filij erant in conditione non in dispositione iuxta glosſ. magis communiter approbatã in.l.Lucius.ff.de hæredib.institu.vnde in casu.d.§.cum proponeretur.eo.casu quo mulier non dedisset bona fideicommissi in dotem & contraheret matrimonium,poterat disponere ad libitum de fructibus,tanquam de rebus paraphernalibus,iuxta nota. in.l. penul ff.ad legem Falcid. & in.l.hac lege.C.de pact.conuent. in.l. dotis. ff. de iure doti.vnde nullus forte vellet cõtrahere mattimonium cum ea,& sic non inueniret maritum,& ideo emanauit prouisio.d. §. &.d. authentiꝭ. Item si daretur casus, quòd in casu illo filia haberet filios, poterat ipsa bona liberè alienare:& sic maritus inueniret se, & illam si cum ea contraheret sine bonis,ex quibus possent onera matrimonij sustentare:vnde consideratur ibi, quòd maritus non aliter veller cõtrahere:nisi dote data,seu promissa.& ideo necessaria fuit illa prouisio,vt fideicommissum ex causa dotis minueretur. In regno verò nostro maritus habet administrationem bonorum vxoris etiam non dotalium,& fructus ita sunt sui sicut essent fructus dotis:sunt enim omnes fructus communes inter virum & vxorem,ex quibuscunque bonis percipiuntur,secundum.ll.regni, secundum quas etiam neque mulier sine assensu viri potest disponere de rebus suis, etiam paraphernalibus.Item in casu maioriæ filij sunt in dispositione, & ad eam vocati à primo disponente. Præterea de iure regni nihil amplius posset habere maritus: si hæc bona maioriæ sibi darentur in dotem,quàm si simpliciter contraheret matrimonium, neque videmus quòd mariti curent,quòd talia bona sibi assignentur in dotẽ: tantũ procurantur,q vxor sit dives,& habeat bona:& hoc habito non curatur de constitutione dotis:imò libenter volunt recipere bona sine assignatione dotis: quia minus obligantur. vnde videtur,quòd cesset dispositio dictarũ ll.à cessante ratione.Imò per hoc videtur casus in.d.§.cum proponeretur. ibi cum dicit nisi de fructibus posit sibi prouideri de dote: cum igitur tantum importet ad matrimonium maioria, quæ trahitur sine aliqua assignatione dotis:sicut si assignaretur in dotem, cessare debet dicta dispositio, & non poterit in regno talis filia seu alia fœmina, in quam veniret maioria alienare eius bona , etiam propter causam iuæ dotis:& bene etiam ad prædicta confert quod habetur in capi.nuper. de donatio.inter vir. & vxorem. ¶Quando vero non tractaretur de dote filiæ,in quam venit maioria, sed de dotandis aliis liberis descendentibus à primo disponẽte,est dubium an si tales liberi nati sunt iam ipso disponente mortuo,possint dotari de bonis maioriæ:in quo videtur velle Paul.de Castr.quod sic in dicto §.cum proponeretur.in principio.Cum tradit quid fuerit illius.§.dispositionis additum per dispositionem authentic.res quæ.& dicit quod primo additur : quia in dicto verò authentic.idem deciditur in nepote ex filio, vel in pronepote ex nepote & sic de cæteris descendentibus:vt ibi colligitur in verbo liberis,quod comprehendit omnes descendentes:nam onus dotandi omnium personarum prædictarum pertineret ad testatorem , si vlueret vt in lege.dedit dotem.ff.de collatio.bono.l. octaua.titul.11. partita.4. vnde secundum eum censetur voluisse quod faceret illud quod testator esset facturus.argu.l.cum seruus.ante fi. ff.de condi. & demonstr. ibi namque ipse vius.Secus in nepote ex filia , vel pronepote ex nepte: quia onus dotandi illas non pertinet ad primum disponentem, sed ad parentes illorum,per ea,quæ not.glos.in.l.à filia.ff. ad Trebel. vult ergo Paul.de Castr.quod de mente primi disponentis sit licet iam sit mortuus, q in omnibus descendentibus eius per filium vel nepotem possit fieri alienatio ex causa dotis,iuxta dispositionem dict. authen.res quæ.de quo ego multum dubito,& potius inclinarem in contrarium.& primo excludo casum indubitabilem,vbi conditor maioriæ etiam ex causa dotis prohiberet alienationem:nam tunc dispositio eius seruanda est,vt dixi)& etiam in illo casu est de mente Paul.de Castr.Cum fundamentum eius sit quod si viueret ipse faceret : & sic quod censetur voluisse,quòd fiat post eius mortẽ. Quod fundamentum cessat stante voluntate expressa in contrarium,quando verò non fuit hoc expressum , sed simpliciter prohibuit alienationem , tunc videtur,quòd in liberis natis eo mortuo, in quos nulla fuit orta obligatio dotandi,non censeatur idẽ voluisse quod faceret ac si ipse viueret

Universidad de Deusto
Biblioteca

neque præsumitur voluisse contra suam prohibitionem bona distrahi in eo, in quo ipse nullo modo erat obligatus. argumen. l. cum de indebito. ff. de probationib. & vbi potest sumi alia coniectura non præsumitur donatio. vt tradit Bald. in. l. a. C. ad Trebellia. & constat hic voluisse bona integra velle manere in maioria, & si talis coniectura donandi daretur, esset destruere omnes maiorias, vel pœnè omnes. Si tale quid permitteretur in descendentes in infinitum. &c. l. cum seruus. alleg. per Paul. nihil in hoc probat. Imò ibi illa præsumptio tendebat ad conseruationem maiorem bonorum ex redditione rationum, quam in eorum diminutionem, & procedet hoc magis indubie de iure regni, ex quo per contractum matrimonij filius liberatur à patria potestate, iuxta. l. Tauri: & sic nulla obligatio dotandi esset in auo paterno neptem ex filio: & facit ad prædicta. l. r. §. si quis proximior. ff. vnd. cognati. ibi nam si post mortem neque obstabit alij, neque ipse ad mittetur: quia nec fuit proximior cognatus ei, quo viuo nondum animal fuerit. & l. r. §. sciendum. cum similibus. ff. de suis. & legi. hæredi. Præterea ratio fundamentalis. d. authenticæ. res quæ. vt tradit Paul. de Castr. consi. 8. c. r. volu. quia per supra scriptum eximium consultorem. &c. est, quia pater tenetur filiã dotare. vnde sicut nõ posset huic obligationi derogare subijciendo res suas restitutioni, quoniam ob dictã causam fieret diminutio: ita neque prohibẽdo illarum alienationem: cum non debeat esse in potestate debitoris ab obligatione se eximere. l. sicut. C. de actio. & obliga. Sic igitur ista est ratio, & talis obligatio cessat, prout cessat in primo disponente, qui nunquam fuit obligatus ad dotandum neptes, vel proneptes, quæ non erant, nec fuerunt in rerum natura, eo viuo patet quod potuit bona sua subijcere restitutioni, & prohibere alienationem: neque talis descendens habet de quo conqueratur: cum nunquam habuit talem ascendentem obligatum. Præterea etiam Paul. in dicto consi. videtur declarare se circa id quod dixerat in dicto. §. cum proponeretur. & in dicta authentica. res quæ. penul. colum. f. vt quod dixit, procedat quando tantum erat prohibitio tacita legalis, de non alienando: eo quod bona erant subiecta fidei commisso: quando verò esset expressa prohibitio, & defectus non esset in potestate disponentis, & prohibentis: tunc non procedat dispositio. d. authenticæ. res quæ. Sed adhuc instabit quis: quia secundum hoc nihil specialitatis, vel prærogatiuæ inductum fuerit per dictam authenticam. res quæ. ex quo dicitur, quod tantum procedat in obligato ad dotandum, seu quando in persona primi disponẽtis nata fuit obligatio dotandi. ad quod respondeo quod adhuc est multum fauoris & prærogatiuæ: quia ipso mortuo tantum poterat agere filia pro sua legitima, vel neptis quæ forte non sufficeret ad constituendam dotem, secundum qualitatem filiæ vel neptis, & alia de quibus in. l. filiæ. ff. de legatis tertio. & reiterin. l. 8. titu. 4. partita. 5. in glos. super parte, tambien. Et illud introductum fuit per dictam authenticam, vt legitima non sufficienti mitti possit manus ad bona prohibita alienari: vel potest dici quod multum inducat de nouo illa authentica. vt stante tantum tacita prohibitione legali, ex præsumpta voluntate defuncti disponentis, bona subiecta fideicommisso possint alienari pro dote, etiam per liberos, qui non erant in rerum natura viuo primo disponente: quod non est stante expressa prohibitione, vt dixi velle Paul. de Castr. in dicto consi. Sed primum mihi plus placet, & quòd in hoc nulla sit differentia inter expressam, & tacitam prohibitionem: & confert ad prædicta: quia maioricatus in multis participat de natura feudi: & arguitur de vno ad aliud, vt tradit Bal. in. l. cum antiquioribus. C. de iu. delibe. Socin. consil. 47. vol. 3. & videmus, quòd feudum non potest dari in dotem. vt in cap. r. §. donare. qualiter olim feud. alie. poss. & per illum text. dicit ibi Bal. quòd authentica. res quæ. non habet locum in re feudali, & in casu in quo permittitur aliquando feudum dari in dotem, procedit pro vita vassalli dantis in feudum tantum, & non perpetuò. secundum Innocent. & docto. in. d. c. nuper. & postea reuertitur feudum mortuo vassallo ad eum, ad quem ex forma inuestituræ reuerti debet, secundum prædictos docto. & tradit Felinus in capit. quæ in ecclesiarum. de constitu. colum. 2. hinc etiam vi demus quotidiè a rege impetrare licẽtias, & facultates, vt de bonis maioriæ possint filiæ dotari, vel bona maioriæ obligari pro restitutione dotis. & impetrantur quotidie à descendentibus primi disponentis, quasi sit pro certo habitum, aliter non posse de iure fieri: quia frustra precibus impetratur quod à iure communi conceditur. l. a. cum similibus. C. de thesaur. libro. 10. l. cum per absentiam. C. quib. non obi. citur long. tempo. præscrip.

¶ Et licet non sit disputandum de hoc de potestate principis auferentis per tales licentias ius futuri fideicommissi, iuxta ea quæ plenè tradit Alexand. consil. 2. visis codicillis legitimatione & aliis, primo volumi. & consil. 94. vbi ad finem. dicit quòd secundum illud consilium fuit iudicatum. Consulo tamen dominis de consilio regis ad hoc deputatis, vt raro & cum magna causa istæ & similes facultates in euersionem bonorum maioriæ & fideicommissi, dentur: si enim darentur sine causa iusta fortè tenerentur ad interesse parti læsæ, ex eo quòd notat Bald. post glossam ibi in. §. fina. columna quinta. versicul. item nota ex illa glos. de pace iuramen. firman. & quæ habetur in. l. 9. titu. 18. partita. 2. & vide Petrum de Anchar. in regul. possessor. columna. decima septima. versicul. quinto quæro. de regulis iuris. libro sexto. & ipse princeps concedens tales licentias sine causa nouum ste faceret, neque videtur posse per prædicta, vel saltem tenebitur grauato prouidere de bona cambio, vt notanter voluit Innocen. in capit. nisi cum pridem. de renun. colum. secunda. versicul. nos credimus. & neque recipientes erunt tuti in conscientia iuxta glo. in capit. non est. de voto. Item & sæpe patres in præiudicium filiorum vel filiarum quibus desertur maioria impetrant facultates regias cum filij sint sub eorum potestate & protectione videntur delinquere. argument. l. defere. §. Item eos. ff. de iure fisci. vnde non debet eis faueri. Tales licentiæ tendunt contra publicam vtilitatem, quæ consistit in conseruandis bonis in familia nobiliam. l. prima. §. denuntiare. versicu. publicè enim interest. ff. de vent. inspi. & quod tradit Ioannes Andre. in additio. ad Speculato. titu. de successio. ab intesta. vbi referens disputationem Iacob. de Are. dicit pertinere ad publicam vtilitatem, q agnatis & familiæ diuitiæ conseruentur: constat enim, quòd per diuitias facultatum conseruatur honestas, quæ perit per inopiam, vt in authentico. de restibus. §. iancimus. collatio. septima. & sicut principatus diutiùs destruuntur. vt in. §. præterea ducatus. de prohibi. feud. alien. per Frede ricum. ita etiam patrimonia, vt experientia docet. vt tradit Socin. consil. 47. volumi. primo. colum. secunda. & inter nobiles melior est quam doque aliorum filiorum disperso, quam hæreditatis diuisio. vt tradit Abbas referens dictum Beati Bernardi in capit. licet. de voto. Reiecta contra publicam vtilitatem, & in damnum aliorum vocatorum ad maioriam, non sunt concedenda. l. rescripta. C. de precib. imperia. offeren. l. fina. C. si contra ius, vel vtilitatem publicam. capit. rescripta. & capit. decenti. versi. omnes. 25. quæstione secunda.

¶ Quid autem si rex dedit licentiam extrahendi vnam rem vel pradium à maioria pro dote filiæ, eo quia pater non habebat aliunde vnde dotaret: an si pater postea peruenit ad pinguiorem fortunam, teneatur ipse dotare & res ita alienata reuerti debet ad maioriam? videtur dicendum, quòd non, per ea quæ not. glos. l. in dicta authentica. res quæ. & in corpore, vnde iuncti. & probatur in dicta. l. mulier. §. cum proponeretur. & faciunt, quæ not. glos. l. in lege. vbi a. Hinc. C. de iure dotium. & Barto. in. l. si constante in principio. ff. soluto matrimo. in quæstione illa. si vir incipiat esse dives post dotem datam vxori, propter eius paupertatem. In contrarium facit quod not. Innocen. in capit. quia plerique. de immuni. ecclesia. tradit Socin. consil. 164. volu. secundo. vbi dicit, quòd si princeps subsistente aliqua causa abstraxit rem vni, si postea cessat causa, cessat dispositio: & res ablata debet redire tui: & quia auctis facultatibus, tollitur priuilegium paupertatis. l. non tantum. §. eos. ff. de excusatio. tuto. l. cura. §. primo. ff. de inuent. & hono. l. his oneribus. §. auctis. ff. de vacat. mune. l. Titia. §. vsuras. ff. de legat. secundo. Præterea hoc videtur de mente Bart. in dicta. l. si constante in principio. colum. fina. quem pro prima parte iam citaui cum distinguit in quæstione illa. Quòd si actus superueniens qui ab initio impediret actum geri, tendit ad eundem effectum cum actu gesto, & tunc ex superuenienti casu non tollitur id quod est gestum. l. verbis. ff. ad legem Falcid. Si vero tendit ad contrarium effectum cum actu celebrato, & tunc vult quòd retractetur actus ex superuenienti casu, & ita respondet ad dicta. leg. cura. §. deficientium. ff. de muneri. & hono. cum similibus. Vnde in casu quæstionis propositæ diuitiæ superuenientes tendunt ad contrarium effectum actus celebrati, scilicet permissionis ob inopiam extrahendi pro dote rem maioriæ: & videtur dicendum, quòd res redire debeat ad maioriam, & patet dotet ex superuenientibus diuitijs. Sed dicendum videtur, quòd extractio talis rei, & constitutio dotis ex ea facta non retractetur licet superuenianti diuitiæ, vt in regula factum legitimè. de regulis iuris. libro sexto. & quia cum actus est iam confirmatus tunc per cessationem causæ non debet eius effectus retractari. l. qui res. §. aream. ff. de solut. l. sanemus. primera. C. de adminis. tra. tuto. Alexan. in dicta. l. si constante. in principio. columna fina. fortè tamen compellendus esset extrahens vigore talis facultatis de talibus diuitijs superuenientibus subrogare aliam rem in maioria valoris rei, quæ extracta fuit, & optima cautela erit, quòd in talibus licentijs ita specificetur, & illud ad quod aliqui Innocent. in dicto capitu. quia plerique. non videtur ita indistinctè verum, neque Innocent. hoc dicit ita vt Socinus in dicto consil. cum retulit, vt per te poteris videre, erit ergo optimum, vt cum tales licentiæ concedantur, quod dixi exprimatur, & ita licentia limitetur, vel exprimatur, quòd tali casu res sic extracta, reincidat in maioriam, & pater extrahens pro dote filiæ dotem soluat de superuenientibus diuitijs. ¶ Et si de consensu alienantis ex facultate Regia, & ecclesiæ, qualiter impediat alienationem. Imò & videtur, quòd nec dū proximus in gradu hoc posset verum etiam quilibet alius de familia

voluntate. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. & vide quod habetur in. l. si cut. §. si voluntate. eo. titu. &c. si. 33. q. 2. & glo. in. c. nuptiarum. in parte vxores. 27. quæst. r. ex quibus decides quod si res sit extracta à maioria ex facultate regia. & de ea sit factus alius maioricatus, an si res redeat ad priorem dominum possit iterum ex ea condere maioria in ea qua quæstione vt dicendum, quòd res sic relicta non reincidat in maioriam, vt probatur in. l. si ita legatum. §. si domus. ff. de lega. r. & probatur etiam in. d. §. si voluntate. vnde ad faciendum de ea nouam maioriam in præiudicium filiorum opus erit noua facultate, & adde quæ dixi supra parum post principium huius glo. ¶ Aduerte etiam, quòd qui ludit rem maioriæ perinde est ac si rem alienasset vnde incideret in pœnã alienantis. gl. not. in. l. 3. §. miles. ff. de re mili. ¶ Et quid si ludendo super re maioriæ in tanta quantitate quòd non esset spes luitionis? vide. l. qui habebat. ff. de lega. 3. & Bald. in. §. aut si libellario quib. mod. feu. amit. Item aduerte q si quis habuit à principe licentiam vendendi rem maioratus & morte præuentus non fecit non potuit successor eius in maioriam vendere ex tali facultate. vt tradit notanter Bal. in. §. Marchio. col. r. versi. pone concessum est priuilegium, de his qui feudum dare poss. Item & aduerte, quòd si ille qui habuit licentiam vendendi rem aliquam maioriæ erat talem rẽ per interpositam personã, vt fortè alteri filio relinquat, quòd non obstante tali licentia, & tali alienatione vocatus ad maioriam potest ei talem rem petere. argu. l. si is qui bonis. ff. de acqui. hæred. adde Bal. in. l. ordo. col. 2. versi. quæro data est potestas. C. de execu. rei iudi. ¶ An autem pretium quod habetur ex re quæ permittitur vendi ex maioratu sit maioriæ, vt committatur in emptionem alicuius rei immobilis, & si in facultate ad vendendum hoc non expimatur? videtur, quòd sic ex his quæ not. Bald. in. c. i. de feud. non habente propr. naturam feudi. versi. quæro nunquid pretiũ. ex quo in casu isto pretium habetur ex causa lucrativa. ¶ Sed quid si possessor maioriæ iurauit, quòd non alienabit res maioriæ qui tamen postea impetrauit licentiam à rege quod posset alienare tacens de iuramento præstito, an poterit tunc alienare? videbatur, quod sic ex dicto Bal. in cap. 1. in prin. colum. 4. de his qui feud. dare possunt. versic. & circa hoc quæro si prælatus iurauit. referens Ioan. And. in. c. vt sup de rebus ecclesiæ non alienã. dicentem q si prælatus iurauit non alienare sine licentia Papæ, quòd si impetrat licentiam à Papa tacito iuramento, quòd potest alienare, neq; fit transgressio iuramenti. Videtur tamen in hoc dicendum, quòd si istud iuramentũ, præstatur futuris successoribus, vel ad eorum fauorem, & conseruationem rerum maioriæ, quòd tunc non valebit alienatio etiam si impetret licentiam tacito iuramento. quod & est de mente Ioan. Andre. in. d. c. vt super. dum dicit, quòd si iurasset non alienare sine licentia metiopolitani, quòd tunc si impetraret à papa talem licentiam tacito iuramento non teneret licentia neq; posset fieri alienatio. ¶ Aduerte etiam, quòd vigore talis facul: atis regiæ non debent vendi neque pro dote obligari res pretiosiores seu res magnæ maioriæ: ili de vilioribus potest satisfieri, quia versari debet in hoc arbitrium boni viri. l. magis puto. §. ne palam. ff. de reb. eor. & ibi Bal. notabiliter. Barto. in. l. alio. ff. de ali. & cibaria. lega. ¶ Et si data fuit licentia regia ad obligandum res maioriæ pro dote vi detur & dari vt possint vendi. l. si pupillorum. §. r. & ibi Bal. ff. de rebus eorum. Si tamen licentia daretur ad vendendum non possent eius virtute res maioriæ obligari. vt in. d. l. si pupillorum. §. fi prætor. quia à forma decreti non est recedendum. adde. l. fin. C. de præd. curial. lib. 10. & glo. in. l. non debet. ff. de regu. iuris. ¶ Sed pone, quòd data fuit licentia alternatiue ad vendendum vel ad obligandum res maioriæ pro aliqua necessitate potest enim sic alternatiue dari. vt in dicto. §. fi prætor. an tunc si eligat obligare, possit postea vendere? & videtur, quod non per text. in. l. cuius. ff. de curato. furio. quod fortè procederet si per viã obligationis satis esset necessitati consultum non aliàs. ¶ Quid autem si possessor maioriæ leguit aliquam rem maioriæ & postea impetrauit facultatem regiã ad extrahendum talem rem à maioria, an reconualescit legatum? vide. l. feruum filij. in prin. ff. de lega. r. & ibi Barto. & Paul. ¶ Quid autem si ille qui vult impugnare alienationem rei maioriæ cum facultate re ris factam sit clericus videtur, quòd si tempore facultatis iam erat clericus, quòd possit: quia si princeps de eo disposuit: vt non possit contrauenire non potuit ex defectu potestatis: si verò tantum generaliter prouidit, quòd nullus contraueniat: ista verba generalia non referuntur ad impossibilia disponenti, & ad ea ad quæ ius iurisdictio se non extendit. vide Bald. in. l. fin. §. in computatione. in fi. C. de iure delibe. & Barto. in. l. si quis sub conditione. ff. de conditionibus institutionum. ¶ Sed pone, quòd rex dedit licentiam alienandi aliquam rem maioriæ, an ille ad quem pertinet post mortem alienantis poterit impedire traditionem possessionis offerendo pretium rei, ad subleuandam necessitatem pro qua venditur? videtur dicendum, quòd sic. & facit bene quod notat Bald. in. §. denique. versiculo. Item nota. quæ fuit prima causa beneficiamittẽdi. vbi & tractat de successore, qualiter impediat alienationem. Imò & videtur, quòd nec dū proximus in gradu hoc posset verum etiam quilibet alius de familia

vocatorum facit. l. qui romæ. §. cohæredes. ff. de verborum obligationibus. & text. singularis in ratione sui. in. l. viribus. ff. de legat. præ. §. si adierit. & facit optime. l. peto. §. fratre. ff. de legatis secundo. Item & videtur, quòd tali casu locus sit retractui ex legis dispositione, quia reseruit de genere seu auolengo. ¶ Quid autem si princeps dedit licentiam alienandi ex maioria pro dote filiæ: & tamen pater non dotauit filiam: sed in suos vsus expendit, an poterit successor maioriæ petere res alienatas? videtur, quòd sic ex dicto Barto. per textum ibi in. l. si quis. §. ei qui. ff. de lega. præ. vide tamen quæ dixi in. l. 24. titu. 4. partita quinta. adde etiam. l. si operarum iudicio. ff. de ope. liber. iuncta. glo. ibi in verbo danda. versicu. sed quare in certa. vnde idem esset si venditor pretium non consumpsit vnde pecunia illa conuertetur in vtilitatem maioriæ. Item si alienatio fuit nulla seu non teneat res debet manere penes maiorem filium, & non penes omnes hæredes. l. sicut. ff. de operis libert. ¶ Sed quid si ille, qui ex facultate poterat extrahere à maioria rem ali quam pro dote filiæ, vel alias le yet filiæ talem rem, cum onere si ipsa dederit filio suo, qui succedebat in maioria talem rem vel tantã quantitatem: & erat talis maioria, in qua non succedebat fœmina stantibus masculis: contingit, quòd moritur pater, item & filius masculus & succedit quidam masculus transuersalis, cui filia recusat dare rem vel quãtitatem à patre iniunctam, dicens quòd ipsa est hæres fratris: & sic ad impletum est onus iniunctum, an teneatur adhuc soluere transuersali succedenti in maioria, quod soluere debebat fratri? dic quòd sic per tex. nota. in. l. si is qui. §. fi. ff. de lega. præ. ¶ Item pone quòd quis impetrauit a rege, vt posset extrahere à maioria talem rem pro secundo si io, qui filius ante acceptationem mortuus est, an reuertetur talis res ad maioriam? & videtur quòd sic. per tex. in. l. proponebatur. ff. de castren. pecu. & l. filius familias. & l. hæreditatem. §. pater cum sequẽ. eo. titu. & confert adhoc, quòd si rex concessit quod posset vendere rem maioriæ Titio non videtur concedere, quòd vendat Seio, secundum Andr. de Isser. de prohib. feudi aliena. per Freder. c. Imperialem. r. respõso. l. cum seruo. r. responso. ff. de contrahẽda emptione. Lucas de Pen. in. l. si qñ. in fi. C. de bonis vacanti. lib. 10. ¶ Sed pone, q possessor maioriæ habuit licentiã à principe alienãdi aliquã rem ex maioria, qui in vita non alienauit, sed commisit filio successori vt id faciat, an possit? videtur q nõ per tex. in. l. cerdonẽ. ff. de ope. liber. in contrarium tamẽ fortiter facit. l. sicut. §. si debitori. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol. vbi qui consentit debitori videtur consentire hæredi eius. pro resolutione videas Bar. in. l. si marito. §. si voluntate. ff. solu. ma. vbi distinguit inter consentientem ex voluntate, & consentientem ex necessitate. & ego adderem in consentiente ex necessitate, an duret necessitas in hærede vel non. quidenim si necessitas dotandi sororem adhuc duraret pro qua princeps alienationem permisit? certe tunc cum duret necessitas durabit, & licentia ex mente Bartol. in. d. §. si voluntate. ¶ Sed quid si testator qui condidit maioriam concessit licentiam vendendi, donandi, & permutandi, prout vellet rem maioriæ an possit tempore mortis legare, & transiuit multum tempus, q̃ nunquam disposuit possit licentiam? forte potest argui q non. arg. l. viuus. ff. si quis in fraudẽ patro. licet non multum faciat. Tu cogita in hoc. ¶ Aduerte etiã, q̃ istæ licentiæ quæ dantur à principe ad alienandas res maioriæ intelligi debent dūmodo alienet bona fide, & sine fraude maioriæ ex notatis per Bar. in. l. alio. ff. de ali. & cibaria. lega. bonus tex. in. l. r. §. pe. &. l. si libertus. ff. si quid in frau. patro. ¶ Quid aũt si habebat licentiam vendendi rem ex maioria, & sic generaliter iste vero habebat duas maiorias, vnam ex parte patris, aliam ex parte matris, vendidit rem ex maioria matris, tanquam si esset maioriæ patris an tenebit venditio? & videtur, quòd sic. vt notat glo. & ibi Bart. & Platea in. l. r. C. ne filius rem quam vendi. euin. lib. 10. contrariũ tamen esset, si licentia fuerat specialis ad rem ex maioria matris, si vendidisset rem ex maioria patris, vt vult ibi Platea in eo quod dicit de re quæ erat alterius ecclesiæ, cuius rector non consensit. & adde Bald. in. d. l. r. & in c. r. de his qui feu. dare pos. colũn. versi. sed nunquid superior. ¶ Quid si minor. 25. annis impetrauit licentiam regiam ad vendendam rem maioriæ, vendidit & tradidit, & post ea in integrum restitutus est aduersus venditionem. & rehabuit rem, an reincidat in maioriam? dic, quòd sic. l. secunda. §. interdum. & ibi Barto. ad finem. ff. de v ulga. & pupil. l. prima. §. si quis adita. ff. ad Tertullianum. ¶ Sed pone, quòd minor post idens maioriam impetrauit à principe facultatem alienandi aliquam rem, ex ea non facta mentione ætatis: an tenebit alienatio? & videtur dicendum, quod si alienatio erat ex causa necessaria, & seruata fuerit solennitas requisita in venditione rerum minorum, quòd tenebit alienatio. quia & si expressisset ætatem adhuc princeps dedisset licentiam, ex quo causa erat necessaria. Si verò alienatio fuit ex causa voluntaria, non tenebit alie. natio, ex quo princeps minori in tali casu facultatem non dedisset, seu non ita de facili. c. postulasti. & c. super literis. de rescript.

¶ Sed pone q̃ minor sine facultate vẽdidit, & sine solẽnitatib⁹ postea facta mẽtione ætatis, & maioriæ impetrauit a principe cõfirmationẽ vẽditionis? videf q̃ sufficiat: quia auctoritas principis supplet omnem

vi. Iur. de molina, de hispa. ge. l. 4. c. 4. n. 21. / marabo estoque

Universidad de Deusto
Biblioteca

solennitatem requisitam in alienatione.tex.& ibi Ioan.de Plat.in.l. si qui hæreditatis.C.de venden.rebus ciui.libr.xi.Item & in ista materia, vide quod dixi in.l.10.titu.26.partita.4.in glo.magna.in versic. sed an pretium. ¶ Sed pone q̃ pater habebat facultatem faciendi maioriam nouam,& tollendi & mutandi antiquam, qui fecit nouã maioriam in filium, cui veniebat antiq̃ maioria, ponens in noua aliqua bona antiquæ maioriæ omittens alia, de quibus non fecit mentionem: posuit tamen in noua maioria alia bona propria æquiualentia his, quæ omisit ex antiqua maioria,an videatur ex hoc vigore facultatis extraxisse bona, quæ sic omisit ex antiqua maioria:vt illa diuidantur inter hæredes? & videtur q̃ per hoc videatur extraxisse.arguimen.l.maritus.C. de procurato.cum concordan.de quibus ibi in glo.& quia non est verisimile disponentem grauare voluisse hæredes duplici onere.l. Titia. cum testamento.§.qui nuita filia.ff.de lega.2.& glo.ibi in verbo, non est verisimile.quæ ponderat verba tex.q̃ nõ est intentio multiplicandæ dotis,quando ob dotem relinquitur,cũ ergo hic nomine maioriæ relinquit,nõ videtur velle facere duas maiorias.& facit tex. in ratione sui.in.l.licet.ff.de lega.1.& l.cum alimenta.§.fi.ff.de ali.& cib.lega.in contrarium tamen facit tex.in.l.Aurelius.§.testator.ff.de libe.lega. vbi non videtur recessum in codicillis à dispositione testamenti, quando non ponuntur in codicillis verba restrictiua: sed dic: quòd ideo id ibi statuitur:quia fuit positum verbum hoc amplius:vnde fuerũt necessaria verba restrictiua:cõfert etiã ad hoc quod cũ præcesserit licentia tollendi antiquam maioriã,ad tus sequens interpretabitur ex licentia præcedenti.l.quædam mulier.ff.de rei vendi. & quod notat Bal. in.c.vnico.quid iuris sit si post alie.vasa.seu.recu.ibi.2.nota.in versi.pro fecto. ¶ Item pone quòd rex concesit patri facultatem permutandi aliquam rem maioriæ,an si pater no fuit vius facultate,transeat ad filiũ:& videtur q̃ nõ per tex.in.l.apud Iulianũ.§.si quis alicui. ff. de leg. 1.& l.27.tit.9.parti.6.& vr de hoc bonus tex.in.l.sicut.§.ti.ff.quib.modo pignus vel hypo.sol.quod limita & intellige, nisi talis facultas fuerit concessa propter vtilitatem maioriæ:vt notat Bald.in.§.marchio.ver. pone concessum est per priuilegium.de his qui feud.dare poss. Aduerte etiã q̃ quãdo licentia datur ad vendendũ bona aliqua maioriæ: ita vt alia loco illorum surrogentur bona taliter surrogata sequuntur naturã,& qualitates primorum,vide bonũ tex.in.l. generali.§. hæredes. ff.de vsufru.lega.& ibi Bar. ¶ Quid autẽ si alicui est data facultas alienandi rem aliquã maioriæ,an si vendat post annum incidat in pœnã, ac si vendidisset sine facultate? Ioan.Faber videtur velle q̃ sic.in.l.fi. C.de iure emphi.allegãs Spec.titu.de locato.versi.98.& l.sicut.§. si voluntate.ff.quibus mo.pig.vel hypo.sol.ex quo doctor de Pala. Rube. in quibusdam suis recollectis inferebat ad facultatem regiam ad faciẽdum maioriã,q̃ expirer per annũ.& nihil aliud allegat nisi prædicta: facit tamen ad hoc.c.plerunq;.& c.si autem.de rescript.& l.15.titu.18. partita.3.& licet loquantur in rescripris ad lites ex ratione, videtur q̃ possunt ad ista facultates ad maioriam extendi:cum tria q; rescripta videantur odiosa:sed in vtroq; dicto,videtur tenendum esse contrarium:imò q̃ talia rescripta durẽt saltem per decem annos,iuxta.l.vnicum.ff.de nundi.& l.42.titu.18.3.partita.neque obstat dictum Specu. & Ioan.Fabri.quia contrarium videtur verius.& Ioan.Andr.in addi. ibi tenet contrarium,quando non esset certus terminus præfixus.& d.c.plerũq;. non obstat,quia & ibi rescriptum valeret post annũ, non impetrato secundo ab aduersa parte.glo.& docto.ibi. ¶ Sed an sit causa iusta concedendi facultatem ad alienationem bonorum maioriæ, quando res maioriæ sunt in partibus remotis à domicilio possessoris maioriæ? & videtur q̃ sic per tex.in authentico.de ecclesiasti.titu.versi.si autem annale legatum.colla.9.& voluit Bal.in.l.voluntas. C.de fi deicom.in lectura antiqua refert Iason in.l.filius familias.§.diui.in repe.nume.81.de lega.1.vbi hoc limitat. ¶ Quid autem si quis haberet maioriam cum licentia principis factam,& cum tali vinculo & conditione,quòd & si possessor talis maioriæ committeret crimen etiam læsæ maiestatis,bona maioriæ non confiscarentur, & maioria trãseat in sequentem vocatum,qui postea ex facultate regia extraxit aliqua ex bonis maioriæ:& eadem facultate fecit de talibus bonis aliam maioriã,alii,& alios,qui nõ vocabantur per maioriã antiquam sub aliquibus pactis & edictionibus: & signãter inter cætera: quod si possessor talis nouæ maioriæ cõmitteret crimen læsæ maiestatis, bona talis maioriæ perderet:nec; vlterius in tali casu disposuit in quẽ trãsirent. modo verò aliquis qui possidebat talẽ nouã maioriã, cõmisit crimen læsæ maiestatis:& sic perdidit illa bona,an confiscabuntur regi,vel redite debeant in primã maioriã,dubiũ est notabile. & vr q̃ non confiscentur:sed redeant ad primã maioriam,per id quod in fortioribus terminis notat Bal.in.c.si duduiti.de ofii.lega.versi.pone papa. vbi ponit quæstionẽ in hæc verba.Pone papa,cõcessit mihi quoddã castrũ sub quibusdã cõditionibus,quibus nõ seruatis castrũ debet reuerti ad papã:deinde cõcedit mihi ciuitatem sub qua est illud castrũ, cum omnibus castris suis:deinde ego feci contra dictas cõditiões: papa dicit castrum ad se reuersum : ego dico ad me pertinere, tãquam partem ciuitatis distinctualẽ,seu sub iacentem.ff.de iudi.l.institutus.quæritur quid iuris. respondeo,qđ per didi vno capite speciali,recupero ex gñali: quia papa me loco sui posuit quo ad ciuitatẽ,& districtũ:vnde acquiro per vniuersitatẽ,quod perdo inspecta specie.arg.ff.de acquir.rerũ do. l. quædam. & ff.de ser.vr.prædio.l.si domus.cũ aliis.neq; obstat, q̃ species derogat generi:quia vetum est, quãdo genus venit ampliatiue, vt not.in.l. quæsitũ.§.pe.ff.de fundo instru.modo quæro qd in diuersis personis castrũ erat cõcessum Titio: nũc ciuitas cũ suo districtu conceditur scio:& vr dicendũ q̃ extincto Titio ex tua cõcessione acquiratur Stio ex suo capite generali.vt. ff. cõia prædio.l. in venditione.& ff.de iure dot.l.si proprietati.dicit.l.q̃ si à specie prius est inchandum postea veniendũ ad genus.C.de piguo.l.2.quæ non est alibi. in contrariũ facit lege cauetur,q̃ si capitaneus concessit alicui vnũ mansum in feudum deinde vendidit curiã illud mãsum nõ venit in cõcessiõe generali, tanquã exceptũ à curia per specialẽ pronidentiã.vt in.c.quidam capitaneus. de capi.qui cur.ven. Solutio.illud ideo:quia noie curiæ nõ continetur feuda:sed noie ciuitatis,bene continerentur castra saluo iure superiorius:cũ aut illud ius deficit cõsolidatur vniuersitati suæ:& idem est in feudis per.d.l.si proprietati. Sic videbatur dicẽdũ in præsenti quæstione,q̃ cũ ius secundæ maioriæ deficiat consolidetur primæ maioriæ vniuersali.præterea ita rex voluit, q̃ ista bona extraherentur a prima maioria:vt remanerent in secũda, qua cessante nõ vr q̃ aliquod voluit agere cõtra primã maioriã, & rebus sic stantibus.s.stante secunda maioria, vr dispensasse contra primã non illa cessante.l. quod ferdeamus.ff.quibus mod.pignus vel hypotheca soluitur.& l. etiã cũ. & iubemus.C.ad Velleia.& facit optimè lex proponebaf. & lex Iulianus milias.& lex hereditate.§.pater cũ sequenti.ff.de castrens. pecullio.& cõtrariũ tñ facit:quia iam ista bona desierunt esse primæ maioriæ ex facultate regia,& trãsierunt in aliã personã, vnde iã non sunt reliqua primæ maioriæ.l.pater filiũ.§.quindecim.ff.de lega.3.& in simili habemus in fundo qui semel exiuit de familia,q̃ desinit esse patrimonialis mutatione personæ.arg.l.gerit.in fi.ff.de acquir.hæredi. & re facta amissibili ex crimine læsæ maiestatis, semper erit amissibilis, vr alias in re facta alienabili:semper erit alienabilis.vt in.d.§.quindecim. & facit etiam quod habetur in.l.si quis ædes.ff.de seruit.vr.prædi.Item nos dij successores immutant rei qualitatẽ.l.Paulus.§.fi.ff.de acqui. hæred.l.licitatio.§.mercatores.ff.de public.l.si auia.C.de dona.l. 1. C. de impo.lucrativa.descrip.l.10.Bal.de eo qui sibi vel hæred.suis.in prin. & de bonũ & singulare casum in.l.si ita legatum.§.si domus.ff.de lega. ibi at si ea domo destructa.&c.& quod ibi Pau.de Cast. notat in hoc. ¶ Per quẽ tex.etiã inferes ad quæstionẽ,q̃ si pater habẽs maioriam quicquã impetrauit à principe licentiã extrahendi ab ea aliqua bona, & cõlitiuendi ex eis maioriã aliã in filiũ secundũ: & ita fecit, q̃ mortuo secũdo filio in vita patris,non reuertũtur bona illa in primã maioriã etiã si cõstaret de volũtate patris,q̃ reuerterentur,quia cum tali nouæ volũtate vt reuerterẽtur debebat etiã cõcurrere licentia regis necessaria.facit.l.quædã.ff.de iure codicil.si tñ esset casus,in quo faculatas regisin hoc non esset necessaria sufficeret voluntas patris, per tex.in.l. domus.in fi.Et istã partem crederẽ de iure verior ẽ, nisi ex coniecturis aliquibus alijs constaret principẽ voluisse deficiente secunda maioria, q̃ bona redirent ad primã,vt si cautũ fuit:q̃ decedẽtibus vocatis in secunda, bona redirẽt ad primã,vel aliàs de tali volũtate constaret,& in facultate regia non exprimerẽtur,q̃ bona ex crimine læsæ maiestatis confiscarẽtur:quia tũc in certis nõ esset opus cõiecturis.l.continuus.§. cum ita.ff.de verb.obli.Tu quando casus occurrerit latius considera, quia quæst. est notabilis. ¶ Pone etiam,q̃ contra tenorem maioriæ vocantis in defectum masculorũ, quendã transuersalẽ exclusa filia fecit nas rex dispensauit,vt possessor daret maioriam filiæ, & eius descendentibus cõparet modo, nõ ille primo loco vocatus, sed sequentes vocati:& dicũt regẽ illis nõ prejudicasse.vnde petũt maioriã,an possint videtur q̃ non per tex.valde notabilem in.l.1.§.fi.ff.de assignandis libertis.Bar.in.l.1.§.si pater.ff.de coniungendis cum emancipato liberis eius,q̃ de plano procedet:si ille cui maioria deferebatur esset vius tempore quo defertur,secus videtur si esset mortuus.

a ¶ *A sus herederos.* Hoc dicit ne aliàs præceptum prohibitionis alienationis,dicatur nudum,vt in.l.44.titu.5.& ibi dixi.5. partita. & facit hæc lex ad quæstionem maioricatus simpliciter facti quia cum secundum consuetudinem Hispaniæ intelligatur vt veniat de filio maiori in maiorem prohibitio facta de non alienando non dicetur nudum præceptum.probat etiam ista.l.quod si maioria fiat in descendentes & prohibitio alienationis facta sit tantum primo vocato q̃ extendatur talis prohibitio ad secundum & cæteros descendentes vocatos, videtur enim prohibitio esse realis non personalia iuxta id qđ not. Bart.in.l. 3.§. opus nouum.ad fin.ff. de nou .opernuntia.& tangit Bald. in.§. rursus.columna prima versi. quid de prohibitionibus. de contro. inuesti.

a ¶ *Legitima parte.* Adde.l. scimus. in princ. C. de inofficio. testa.ibi nulla falcidia interueniente.

b ¶ *De dote.* Adde.l. cum dotem. ff. ad leg. falci.& glos.in l.in testamento.C.eo.

c ¶ *Aforras sus siervos.* Adde l. Papinianus. §.sed an libertates. ff. de inofficio. testa. & glos.in.d.l. in testamẽto.

d ¶ *Complidamente.* Adde autenticam.sed cum testator.C.eodem.& not. istam.l. partitarum. quæ bene declarat istum casum & plenius quam habetur in.d.auten.& in corpore vnde sumitur. & limita & intellige vt per Bartol.& docto.in.l.si ex pluribus.ff.eod.quando scilicet plures res sub nomine collectiuo essent legatæ nam & si vna ex dictis rebus fuisset spõte soluta, falcidia posset detrahi de aliis:quia tunc est vnum tantùm legatum : quando verò sunt plura legata , & soluatur vnum, procedit ista lex.Limita etiam istam.l.quando hæres soluisset integre vni legatario cum protestatione, quod non intendit sibi prænidicare quoad alios:quia tunc sibi non præiudicat,secundum Iacob.de Raue. & Alberi.in.d.auten.sed cum testator:quia isto casu.l.ista non loquitur.in dubio tamen simpliciter soluendo vni videtur etiam consentire de soluendo alijs etiam integraliter,secundum Cy.in.d. autẽ. sed cum testator.q.6.& ibi etiam Salyce.post.d.Iacob.de Rauen.& glosl.in.d. auten.sed cum testator.

e ¶ *Cuydando.* Secus ergo si solueret per errorem,& non agnitis prius viribus patrimonij,vt in.l.quod de bonis.§.non idcirco.ff.eod.&.l. nõ dubium.C.de testa.&.l.error.C.eo.

¶ *Lex. VII.*

a Hæres non faciens inuentarium in forma iuris priuatur falcidia :non tamen legitima debita iure naturæ : quia cum falcidia sit beneficium

f legis,aufertur in legem committenti.h.d.

¶ *Falcidia.* Adde.l.fina.§.fi verò post quam.C.de iur.deliber.&.l.10.titu.6.supra eadem partita.

g ¶ *Legitima.* Approbat opinionem glosl.in.l.fina.§.pen.in glosl.fin. ad

zon de la su legitima parte,[a] que deue auer en los bienes del padre,o si mandasse a alguna muger de lo suyo por razon de dote[b],o si mandasse aforrar sus siervos[c]. Ca de tales cosas como estas, non pueden los herederos sacar , nin retener ningũa cosa por razõ de falcidia. Otrosi dezimos,que pagando el heredero complidamente[d] algunas cosas de las mandas,que ouiesse fecho el testador,non sacando ende la falcidia , cuydando[e] q̃ en la heredad que fincaua,auia assaz para pagar las otras mandas,e para retener para si la su parte legitima: estonce todas las otras mandas deue pagar complidamente.Fueras ende,si despues que las el començo assi a pagar,se descubriesse algun debdo grande,que el non lo sopiesse ante que era tenudo de pagar aquel a quien el heredo. Ca estõce por esta razon bien podria sacar falcidia de aq̃llas mandas,que fuessen aun por pagar.

¶ *Ley. VII. Como los herederos pueden sacar la falcidia si fizieren el inuentario.*

TOdos los herederos q̃ son establescidos por los testadores,pueden sacar falcidia segun que diximos en las leyes ante desta.E esto se deue entender,si fizieren primeramẽte el inuentario, que deue ser fecho segund que diximos en el titulo de como pueden auer consejo los herederos si tomarã la heredad o nõ. E si por auentura el inuentario non ouiessen fecho,estõce non podriã sacar falcidia.[f] Fueras ende,si los herederos fuessen de los que descienden o subẽ,por la liña derecha de los fazedores de los testamentos.Ca estos a tales deuen auer la su parte legitima,[g] por debdo q̃ han en los bienes del padre naturalmente : mas los otros herederos han la falcidia por otorgamiento de ley.E porende pues,que estos atales non guardã la ley deuẽ porẽ de perder aquello que deuiã auer por otorgamiento della.

¶ *Ley. VIII. Como aquel que es establescido por heredero si es rogado que de la herencia a otri puede sacar della la quarta parte, a que dizen en latin trebellianica.*

TRebellianica dizen en latin la quarta parte,que el heredero deue auer de los bienes de la herencia , [h] en que es establescido quando es rogado del testador,que de o entregue despues la hæres deber restituere : malicioseẽ perceptos tenetur restituere:& pro ista quarta Trebellianica tenetur hæres pro oneribus hæreditarijs : in quarta autem iure naturæ debita non computantur fructus percepti, hoc dicit.

h ¶ *De los bienes de la herencia.* Aduerte ad hoc verbum:nam ex eo decidi videtur quæstio,de qua per Oldrald.consil.158. incipit:factum tale est. an Trebellianica deducatur etiam habito respectu ad legata relicta,vel tantum de eo,quod superest hæredi,deductis legatis? nam per istam.l.videtur quod tantum deducatur de ea hæreditate , in qua est institutus , & quam rogatus est restituere fideicommissario vniuersali.& idem videtur voluisse Azo.C.ad Trebellia.in summa.col. penver. quarẽ retentio.cum dicit , quod hæres potsit detrahere quartam Trebellianicam de vniuersitate , quam hæres rogatus est restituere, & maximè attento communi stilo testamentorum : cum factis legatis , dicitur : in cæteris verò bonis legatis solutis instituto talem hæredem,& cum legata non subiaceant restitutioni, neque per consequẽs subiacere debent retentioni quartæ Trebellianicæ. Oldral. tamen vbi supra consuluit contrarium:imò quòd detrahatur tam de legatis relictis,quam de toto alio vniuersali. per.l.1.§.Iulianus.cum glosl.ibi. & l. Marcellus.§.Pomponius scribit.ff.ad Trebel.& C.eo.l.fin.in fin. & capitul. Raynuntius.de testa.& subdit notabiliter q̃ illa verba vsitata in cæteris bonis instituo talem hæredem , non repugnant : quin institutio facta videatur ex vniuerso,& quod modus sic loquendi apud testatores irrepsit, vt cætera præter legata velint apud hæredem irrenocabiliter remanere: legata verò capi, sed restitui .l. penes te. ff. de verbo.signifi.tu verò in ista quæstione die vt per Angel. quem ibi sequitur Alex.in.d.§.idem Pomponius.& tetigi in.l.6.in gl.3.supra eo.licet Angel.nullam de istis dictis Oldrald.nec; etiam Alex.faciunt men

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem. nota etiam vnum quod Bald. dicit mirabile in rub. C. de reuocan. his quæ in fraud. credit. aliena. sunt ad fin. quod in casu quo quis est in integrum restitutus non contemplatione suæ: sed fideicõmissarij, quod tunc non detrahet quartam Trebellianicam per tex. singularem. & ibi Cy. in. 1. in fideicommissi. §. cum polidius. ff. de vsu. vbi etiam videbis per Alex. in addition. ad Bart. dicit etiã Bald. in d. rub. ad finẽ. quod vbicũq; quis tenet restituere hæreditatem ex cõtractu, nihil detrahit. allegat. l. quidam cum filium. ff. de hæredi. instituẽdo. Et aduerte q regulariter extra certos casus, de quibus per Bald. in. l. iubemus. in princ. C. ad Trebelli. non potest hæres sumere istam quartã in vna re, vel rebus peculiaribus electis & beneficiũ deducẽdi istam quartam transit ad hæredẽ. l. quãquam. C. ad leg. falcid. Et an testator possit prohibere Trebellianice detractionem, dixi in. l. 6. supra eo. vbi communiter teneri dixi q sic. Quod an procedat etiam in liberis primi gradus, de restituendo gratuitis est inter scribentes maxima concertatio: & quod non possit pater prohibere filijs rogatis talem detractionem: tenet Bar. & Salyce. per tex. ibi. in. d. l. iubemus. C. ad Trebellia. & idem tenet Decius consilio. 81. & consi. 218. Iason. in. l. Marcellus. nume. 55. ff. ad Trebel. Ludo. tamen Roma. singulari. 192. tenet contrarium: imo q prohiberi etiam in his possit. cuius opinionem etiam tenuit Cy. in d. l. iubemus. & istã opinionem dicit communem Pau. à monte pico. in. l. in quartam. column. 117. ff. ad. l. falci. prout late tradit Didacus à Couarruui. in relect. capituli. Raynutius. de testa. §. 2. nume. 7. qui adhæret opinioni Bald. tanquam filijs fauorabili, & secundum eum magis communiter receptæ.

a ¶ *Contar en esta parte.* Adde. l. in quartam. ff. ad legem falci. & not. quod portio hæreditaria donationis, quæ morte confirmatur, in trebelliani cam imputatur. l. filium quem habentem. C. famil. herciscun. secundum vnam lectturam de qua per Bal. ibi. 8. column. Item etiam computatur datum causa cõditionis implendæ, vide ibidem & l. cum pater. in prin. ff. de lega. 2.

b ¶ *Los frutos.* Concord. cum. l. in fideicommissaria. & cum. l. mulier, §. si hæres. & l. ita tamen. § hæres ex asse. ff. ad Trebell. & vide gloss. in. d. l. in fideicommissaria. Quid autem si testator iussit restitui retenta quarta, an tunc fructus computentur in quartam? vide per Alexand. post Rapha. in. d. l. in fideicommissaria vbi Alex. col. 5. quod tunc non computentur quod est bene notandum.

c ¶ *Non deue tomar.* Nõ ergo posset hæres dicere, volo fructus restituere, & quartam in alijs rebus hæreditarijs habere: vt hic per eius contrarium dicebat Rapha. relatus ab Alexand. in dict. l. fideicommissariã vbi Alex. tenet contra eum, post Imol. in. d. §. si hæres. & opinio Imol. & Alexan. approbatur hic.

d ¶ *Fuesse negligente.* Quid si non fuit negligens: quia fortè erat absens. Barto. & docto. communiter in d. l. in fideicommissariam. tenent tunc etiam fructus cedere lucro cohæredis, qui non fuit in mora.

e ¶ *De la su parte que deue auer.* Et sic fructus, quos percepit vltra quartam restituit: reliqui computantur in quartã. Quid tamen si fideicommissarius, dicat in tali casu, quando hæredis mora interuenit, q vult quod fructus post moram percepti sibi restituantur, & quod hæres habeat quartam de alijs rebus hæreditarijs, an sit audiendus? videtur q non, ex quo lex ista vult, q fructus intra quartam computẽtur in ea, quod planè procedit volente fideicõmissario, seu non contradicente: eo autẽ inuito non exprimit ista. l. vnde satis videtur æquũ q fideicõmissario in hoc succurratur: ne alias dicamus esse in potestate heredis per culpam, & moram suã habere sibi quartam in talibus fructibus, inuito fideicõmissario: cũ non sit in potestate hæredis, in qua re velit deducere quartam sed iudicis arbitrio committitur. Bartol. & alij in. l. i quartam. ff. ad legem falcid. & q fideicõmissarius in hoc sit audiendus tenet Imo. & Alexan. post Iacob. de Raue. in. d. l. in fideicommissaria.

f ¶ *Fijos del testador.* Concord. cum. l. iubemus. C. ad Trebell. & procedit in liberis primi gradus tantũ, vt hic & ibi & not. ex generalitate huius l. inferri, quod hic disponitur procedere siue filij grauentur restituere alijs libertis, siue extraneo, licet Cynus Alber. Fulgo. Corneus. in. d. l. iubemus. Alex. in. d. l. in fideicommissaria. colum. 3. tenuerunt cõtrarium, quando extraneo. primum tamen (quod ex istius. l. generalitate approbari videtur) tenuerunt Salyce. & Pau. in. d. l. iubemus. Ioannes de Imol. in. d. l. quod de bonis. §. cum auus. ff. ad legem falcidiam. & Rapa in dicta lege in fideicommissaria. numero. 29. quia maior ratio & fauor filij grauati est quando grauatur restituere extraneo, quam quando alteri filio.

g ¶ *En la su parte legitima.* Si intelligas in debito iure naturæ planum est quia talem legitimam & legitimę fructus, debet filius habere, vt in. l. cumus. 5. repletionem. C. de inofficio. test. Baldus in. l. non est tam biguum. C. famil. herciscun. glo. in. d. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebell. Et an idem erit in legitima debita ascendentibus, vt fructus non computentur in ea? Bald. tenet quod non in repetitio. capitu. si pater. de testa. libr. sexto. allegat. l. filius familias. ff. ad legem falcid. & idem vult Alexan. in. d. l. in fideicommissaria. column. quinta. vbi dicit se alibi hoc nõ legisse, & quod pro Bal. adduci potest, quia. §. repletionem. solum loquitur in legitima descendentium: ergo in ascendentibus remanent incorrecta iura antiqua volentia indistinctè, quod fructus imputentur in legitimam. l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inofficio. testam. mihi tamen plus placet, quod idem sit in legitima ascendentium per. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testamen. & l. 6. in ordin. Tauri. & quia. l. filius familias. loquitur in falcidia, non in legitima: & quia dispositum in vno ex correlatiuis, disponitur in alio, seu censeri debet dispositum in alio. l. fina. C. de indict. viduita. coll. & in. l. fina. C. de cuprefl. libro vndecimo. si verò intelligas ista. l. de Trebellianica, prout etiam debet intelligi, & ipsa loquitur, procedit etiam planè, concordans cum dispositione dict. l. iubemus. neque mirum Trebellianicam, si lex ista vocet legitimam, & sic etiam vocat falcidiam vt habetur in. l. quarta supra eod. & intellige de fructibus perceptis, post mortem testatoris: vt illi non computentur in legitimam debitam iure naturæ, neq; Trebellianicam, percepti vero ante mortem, seu tempore mortis pendentes censentur, vt reliquæ res hæreditariæ & possunt computari & assignari à iudice pro legitima, vel Trebellianica, secũdum Alexan. quem vide in. d. l. in fideicommissaria. col. 3.

a ¶ *Maguer el testador.* Concord. cum. d. l. iubemus. & istud vrget multum ad illud, quod dixi. supra ea. l. in gl. 1. quod nõ possit pater prohibere Trebellianicam filiis primi gradus: an tamen hodie stantib⁹. ll. huius regni filius grauatus debeat non solũ habere legitimam: sed etiam Trebellianicã? dic vt dixi in. l. 12. tit. 5. supra ea. par. in gl. fi. vbi dixi quod tãtum poterat detrahere legitimam, de iure naturæ: etiã eo casu quo de iure antiquo poterat detrahere duas quartas.

b ¶ *Si es rebelde.* Adde. l. nã q §. qui compulsus. ff. ad Trebellia. & C. eodem. l. non iustam.

c ¶ *Su parte.* Ad de inst. de fideicommissa. hæredita. in. §. sed quia. cum duob⁹ sequenti. & §. si quis vna.

d ¶ *En las debdas.* Et sic pro rata illius quartæ tenetur creditoribus: nõ autem legatarijs. vt in. l. 1. & 2. C. ad Trebellia. super quo tamen vide latius per gloss. nota. & magistraliter distinguentem in. l. 1. §. fi. in glo. fi. ff. ad Trebell. & per Pau. de Castr. in. d. l. 1. & 2. C. eod. & per Alexã. in d. l. 1. §. sed si quadringenta.

Titulus. XII. De codicillis.

¶ *Lex. I.*

Codicillus est breuis scriptura ante vel post testamentum facta: & possunt codicillare omnes qui possunt testari: prodest enim codicillus: quia per eum possunt legata in testamento augeri vel minui: & potest codicillus in scriptis vel sine coram quinque testibus fieri: etiã si non sint rogati, h. d.

e ¶ *O ante.* Adde. l. ante tabulas. ff. eo. & inst. eo. §. non tantum. & C. eodem. l. siue ab initio.

f ¶ *De catorze años.* Is enim potest facere codicillos, qui de iure potest facere et testamentum. l. diuus. §. codicillos. ff. de iur. codicillo. Quid autem si caueretur statuto, quod minor. 25. annis non possit testari, an Poterit codicillare. post. 14. annos? Barto. quod non. in. l. 2. ff. de lega. 2. contrarium tamen tenet Bal. in. l. fi. C. de testa. ver. quid si statutum dicit.

g ¶ *En el titulo.* Vide ea. parti. ti. 1. l. 13. cum sequentibus.

h ¶ *En escrito e sino.* Adde. l. fi. C. de bon. liber. & l. fi. C. eod.

i ¶ *Cinco testigos.* Adde. d. l. fi. C. eo. vide hodie quod habetur in. l. 1. ti. de los testamentos. libr. 5. ordina. rega. & in. l. 3. in ordina. tauri. & habes hic quòd non requiritur testes in codicillis esse rogatos: cum dicit que se acierten y. adde. d. l. fi. in fi. C. eo. & adde. l. 32. tit. 16. supra. 3. parti.

¶ *Lex. II.*

Hæreditas in codicillis non potest dari nec adimi directo: nec conditio hæredi instituto apponi: sed si in codicillis hæredẽ immeritũ certa ratione expressa dicit testator, probata ratione non habebit hæreditat em. Item per fideic. hæres in testamẽto vel ab intestato in codicillo rogatus tenetur restituere hæreditatem & potest ex ea quartam trebellianicam retinere. h. d.

k ¶ *Heredero.* Concor. cum §. codicillis. in fitu. eod. &. §. directo. &. C. eo. l. fi. idem. & l. hereditatem. vnde si in codicillis qs instituatur in re certa, non habebitur loco hæredis: sed habebitur loco legatarij, secundum Bal. in. l. non codicillũ. C. de testa. vbi etiam dicit, q si pater reliquit filio decem in testamento, & in codicillis dicat quod declarat q iure institutionis, non valebit testamentũ, ope & declaratiõe codicillorũ. al legat. l. q de per manus. ff. de iur. codicillo. eo q principale nõ debet cõfirmari ab accessorio. Sed erit pulchrũ dubium, an cum hodie de iure regni eadem solennitas, & numerus testium debeat interuenire in codicillis, quæ in testamento, & in testõ sufficiunt quinq; testes, vel tres cum tabellione, iuxta. l. ordina. si quis hodie in codicillis aliquem instituat directo, an tenebit institutio ac si facta esset in testamento? & videbatur q non ex eo quod not. Bal. in. l. filij. circa fi. C. famil. hercis. vbi concludit q hæreditas directè data non potest, etiam si pater in codicillis filios instituat: quia cum relinquere hæreditatem directo in codicillis speciale sit in milite: ergo in contrarium est ius commune. & idem voluit Bal. in. l. humanitatis. col. 12. ver. sed nunquid ista exemplaria. C. de impuber. & aliis substi. & tamen constat valere testamentum inter liberos etiam cum minori numero testiũ. vt in. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. l. 7. ti. 1. supra. ea. parti. & sic si testator vocet codicillũ dispositionem illam, in qua directo instituit, curabimus de nomine? imo de mente quæ per nomen significatur: quia ciuilia nomina retinẽda sunt in sui natura. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pupil. idem tenet Salyce. in. d. l. filij. quando ex dicto notarij, vel alias constat patrẽ voluisse codicillari. In contrariũ tamen facit quod not. Bar. in. d. l. hac consultissima. §. si quis aũt. & in. l. 2. ff. de iniust. rup. testa. & in. l. militis codicillis. in prin. ff. de testa. mil. vbi tenet patrem posse in codicillis filio pupillare.

Sodie cad. se Conuiene que si contiene que en presente § 18 tiene esta ley 4 libr. recop. motat. ley. 3. in epilogo tit. 5. lib. 5. fo. 116.

de todas las cosas, que pueden ser puestas, e fechas en ellos. Queremos aqui dezir destas escrituras sobredichas. E mostraremos, que quiere dezir codicillus. E aque tiene pro. E quiẽ lo puede fazer. E en que manera deue ser fecho. E sobre que cosas. E que departimiẽto ha entre los testamẽtos, e los cobdicilos. E de si diremos, como se pueden desfatar.

¶ Ley. I. Que quiere dezir cobdicilo: e aque tiene pro e quien lo puede fazer: e en q̃ manera deue ser fecho: e sobre que cosas.

Codicillus en latin, tãto quiere dezir en romance, como escritura breue, que fazen algunos omes despues que son fechos sus testamẽtos o ante[c]. E tal escritura como esta tiene grã pro: porque puede ome en ella crescer o mẽguar las mãdas que ouiesse fechas en el testamẽto. E puede lo fazer todo ome q̃ sea mayor de catorze años[f] e la muger de doze años, solamẽte que non sea de aquellos aquiẽ es defendido segun diximos en el titulo[o] de los testamentos. E puede ser fecho el cobdicilo en escrito e sin el[h], solo que se acierten y cinco testigos[i], quando lo faze. E puede ser en el mandadas todas las cosas, que pueden ser dexadas en el testamẽto, por razon de manda.

¶ Ley. II. Que en el cobdicilo non puede ser establescidos herederos derechamẽte.

En los cobdicillos non puede ser establescidos herederos[k]

Titulo. XII. De los escritos que fazen los omes a sus finamientos, aque llaman en latin codicillos.

Codicillos dizen en latin vna manera de escritos pequeños, que fazen los omes despues que han fecho sus testamentos, para crescer, o menguar, o mudar alguna de las mandas que auian fechas en ellos. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de los testamentos, que son mayores escrituras, que los omes fazen, por razon de sus finamiẽtos. Otrosi non de los frutos della: maguer el testador[a] lo ouiesse mãdado de otra guisa. Pero lo que diximos desta quarta parte en esta ley, se deue entẽder desta guisa, q̃ el heredero la deue auer, quãdo entra la heredad de su grado, sin constreñimiẽto ninguno, que el juez le fiziesse. Mas si es rebelde[b], non la queriendo entrar: e lo ouiesse a fazer por premia e mãdamiẽto del juez: estonce nõ sacara la quarta parte sobre dicha. Ante dezimos, q̃ es tenudo de dar, e de entregar la heredad con los frutos della, aquel q̃ le rogo, o man do el testador que la diesse. Otrosi dezimos, que el es siempre tenudo de pagar su parte[c], de las debdas[d] que deuiesse el testador, quãto le copiesse a pagar, por razon desta quarta parte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

riter substituere venientes ab intestato,& reuocare substitutionē pupillarem,prius factā p eū in testamēto,in quo substituerat extraneos, de quo late vide p Alex.in.d.§.si qs aūt.facit etiā ḡd no.Io.And. in addition.ad Specu.tit.de instru.editio.§.cōpendiosè.col.8.in additio.quę incipit ad intellectū.vbi dixit ꝙ si testator conuocatis septem testibus instituat hæredes,& legata faciat: deinde dicat,ꝙ vult dictam dispositionē iure codicillorū valere, ꝙ vālebit vt testamentū p.l. nō codicillū.C.de testa. & probat in.l. testamentū.C de testa. vbi Bald.& Salyc. notant.ꝙ licet testator testamentū appellet codicillos, nō per hoc desinit esse testamētum, dixit etiā Ang.in.l. illud.§.tractari.ff.de iur. codicillo.ꝙ si testator instituat hæredes: & notarius dicat talis volens codicillos facere: ista verba notarij nō impediūt, quin valeat,vt testamentū,& tradit Iason.in.d.l.non codicillū.referens quoddam consiliū Alex.& dictū Bal.in.l.imperator.la.n.col.2.ff.de stat. homi.verba enim impropriantur,vt deseruiant intentioni.l.insulā.ff. de prę crip.verb.l.sed & si possessori.§.item si iurauero. ff.de iur. iuran. intelligentia de verbo,signifi. & istud videtur tenendū si ex aliis nō constet testatorē voluisse codicillari, & non testari: quando enim hoc constaret non posset testator facere,quin leges locum habeant in suo testamento.l.nemo potest.ff.de leg.1.& in simili. ꝙ hoc voluit Paul. de Castr.in.d.l.nemo potest.col.1.ver.sed quæro quid econuerso.vbi omnino vide & in.l.fi.C.de codicill.& etiā ratio videtur esse quia qñ testator eligit codicillari,eligit viam incompetentem: & sic est imperfectio voluntatis,ideſt voluntari.e electionis & sic est defectus,in qua litate seu specie voluntatis,vt etiam tradit Bal.in.l.1.col.1.& ver. sed hic quæro C.de sacrosan. eccle.& istud magis placet, quam quod distinguatur,prout distinguit Alex. volens concordare opiniones contrarias,super.q.Ioan.And.post Dy.de qua vbi supra.in.d.l.non codicillum.§.quod aut instituti erant illi qui succedituri erant abintestato, & procedat opinio Dyn.& Io. And.cum non potest tunc dispositio sortiri effectum iure fideicommissi:cum nullus sit qui eis habeat restituere,& sic tunc valeat iure testamenti,aut alij erant instituti, & tunc procedat opinio alia,de qua per Paul.in.d.l.nemo potest.§.quod non valeat iure directo ex quo potest valere iure fideicommissi, licet enim hæc distinctio bene procedat in casu quo Dyn.consuluit, relatus vbi supra à Ioan.And.:quia dixerat ibi testator,si non valet iure codicillorum,valeat iure testamenti:tamen quando hoc non esset dictum non esset facienda talis distinctio,ex quo testator se arctauit eligens viam codicillorum,& nō testamenti,vt dixi facit ad hoc,quod not.Barto.in.l.1.columna prima post princip.ff.de iur. codicillo.ibi oppono.&c.

a ¶ *Derechamente.* Verba tamen directa in codicillis posita,benetrahentur ad fideicommissum,vt in.l.scæuola. vbi vide Bar.ff.ad Trebel lia.& in.l.cum quis de credens.§.Seiam.ff.de lega.3. Quid autem si pater in testamento filium hæredem instituit in re certa, & extraneum instituit hæredem vniuersalem, & postea in codicillis adimit filio, quod in testamento reliquerat, an valebit ademptio, & sic filius poterit testamentum dicere nullū? Bal.in.l.omnimodo in prin.versic.3. quæro dicit post Iacob. de Bello vis.quod talis institutio facta de filio,ex quo in ea ratione legitimè consistebat substantia institutionis hæredis non potuit adimi in codicillis, licet secus esset, si extraneus esset institutus in re certa,dato cohærede vniuersali: cum tunc redigatur ad instar legatarij, & sic tunc institutio talis adimi posset in codicillis.quod Bal.dicit diligenter notandum.adde etiam Bald. idem tenentem.in auten.ex causa.col.11.ver.6.quæro. C.de liber.præteri.

ouiesse establescido a otro por su heredero en su testamento, rogasse o la mādasse al heredero:o dixesse en el cobdicilo, q̄ queria q̄ la heredad en q̄ lo auia establescido por heredero,q̄ la diesse a otro vsando el Señor de la heredad,a dezir tales palabras en el cobdicilo,como estas sobredichas,o otras semeſātes dellas: tenudo es el heredero de dar la heredad al otro,assi como lo mādo el señor della. Pero bien puede tener,para si la quarta parte de la herēcia,aque llaman en latin trebellianica : assi como suso mostramos en el titulo:de como se puedē méguar las mādas,en las leyes que fablan en esta razon.

b ¶ *Condicion.* Adde.d.§. diuo.inst.eo. & l.diui.in prin. ff.eo.l.pe.§.ff. de condic. instit.

c ¶ *Desheredar.* Vide in.d.§. codicillis.& l. non codicillum. C. de testa.

¶ Ley.III. Que departimiento ha entre los testamētos e los cobdicilos,e como se puedē desatar.

DEpartimiento ha muy grande entre los cobdicilos e los testamētos.Ca los cobdicilos bien se pueden fazer, maguer non pongan en ellos sellos[a] los q̄ los fazē, nin los testigos q̄ se y aciertan, mas puedē los fazer ante cinco testigos.E puede ome fazer muchos cobdicilos:e non desatara[b] el vno al otro.Fueras ende,si dixere seña ladamēte aquel que lo fiziere,que el cobdicilo que auia fecho primeramente, q̄ non queria que vala.Otrosi dezimos q̄ el cobdicilo nō se desata, maguer nazca despues[c] fiso a aquel que lo fizo. Mas en los testamentos que se fazen en escrito, el contrario es desto.Ca deue se fazer ante siete testigos que pongan y sus sellos. E el testamento primero se desata por el postrimero.E otrosi,se quebranta quando nasce despues fiso al fazedor del, segund diximos en el titulo de los testamentos[d].

d ¶ *Perderia.* quia auferetur hæreditas velut ab indigno. l. hæreditas. C. de his quibus vt indign. & l. 23. titu.1. 2.ª partita.

e ¶ *Semejantes.* Quæ soneri in fideicommissum, vt in d. §. codicillis & §. directo. & d. l. si idem C.eo.si tamen essent omnino verba directa ex bene

gnitate ad conseruandam voluntatem defuncti, trahuntur ad fideicommissum,vt dixi supra.& tradit Barto.post glo.in.l.scæuola.ff.ad Trebellia. quando apparet disponentem voluisse codicillos condere,vt etiam tradit Azo.C.de codicil.in summa. Alexan in.d.l.hæredi tatem.C.eo.ista tamē.l.partitarum.vt vides multum insistit,quod verba sint importantia inducere fideicommissum, & quod sint verba obliqua,vel saltim communia,vt hoc importent:quæ fuit opinio Iacob.de Aren.de qua per Bar. in.d.l.scæuola.sed adhuc adhærerem primo dicto propter conseruandam voluntatem defuncti, neque ista lex resistit:quia etiam verba directa possunt dici similia,quando testator codicillatur.

f ¶ *En las leyes.* Vide.supra.titu.1.l.fina.

¶ Lex.III.

In codicillis non requiritur testes esse rogatos, nec requiritur sigillum nec primus codicillus per secundum reuocatur , nisi expresse reuocauerit testator : in testamento tamen in scriptis, requiritur rogatio & sigillatio: & per secundum tollitur primum vel etiam posthumi agnatione.h.d.

g ¶ *Departimiento.* Ponit in quibus differant codicilli à testamentis,& adde Azo.in summa.C.eo.col.2. Aduerte etiā, ꝙ qui decedit cū codicillis,non videtur decedere testatus,seu cum testamento, etiam si testamentum valeret iure codicillorum,qñ fuit appolita conditio,si decederet cum testamento, vel sine testamēto:quia verba conditionalia sunt propriè intelligenda.l.Mæuius.& l.qui hæredi.ff.de condit. & demonstra.codicilli nanq; non sunt propriè testamentum.inst. de testa.in prin.& ff.eo.l.1.ita dicit Socinus.cons. 97. incipit præsens consultatio.3.volu.in contrarium tamen facit : quia testamentum latè sumpto vocabulo,comprehendit codicillū : quia etiam codicillus est testatio mentis.inst.de testa.in prin. & in specie dicit Salyce.in.l. filij.in 1.nota.C.fami. hercis.per tex.ibi ꝙ alias consuluit in Ferraria:cū quidamiure libelli haberet fundum ab ecclesia. S. Bartholomæi cū facultate relinquendi,cui vellet in testamento suo , ꝙ potuit ille ex hac potestate relinquere in codicillo.& quia facultas concessa non requirit hæredis institutionem:sed legatum tantum, & istud crederem esse verius vbi facultas seu dispositio relata ad testamentum non requirat hæredis institutionem:sed posset fieri in codicillis:quia vt dixi codicilli dicuntur testamentum:glos.in.l.a.in verbo.ex omnibus, & ibi Bald.C communia de lega.3.l.in.l.a.in verbo omnis. C. de consti. pecu.& 3.l.fi.in.c.quanquam.de vsur.lib.6.

a ¶ *Sellos.* De codicillis in scriptis loquit, vt vides in testamentis enim in scriptis est vbi subscriptiones & signacula testiū requiruntur.l.a.tit.1. eadem par. l.hac cōsultissima. i prin.C. de testa. Sed est dubium hodie, maximè ītāte dispositione.l. 3. in ordi. Tauri. An si codicill[o] fiat in scriptis requratur, ꝙ testes se subscribant prout etiā debēt subscribere in testamēto i scriptis , ex tenore illius.l. & p̄ maximè:quia. l.fi.in fi. C. eo. & quia ista sumpta est exigere vī subscriptionē testiū, quando codicillus fit in scriptis, & ita tenet ibi glos.Alberi.Alexā. & Iason.cū enim ibi lex dicit subnotationē intelligunt,ideſt subscriptionem.per.l. in donationibus. C. de dona.vnde dicūt bene esse verū,quod in codicillis in scriptis nō exiguntur sigilla:subscriptiones tamen testium sic.& istud videtur de iure cōi potius tenendū, quā illud quod dixit Azo.C. de codicill.in summa.col.2.& etiam gl.in.§.fi.inst. de codicill.vbi voluerunt neque signacula neq; subscriptiones testium exigi:dicit enim. Azo.hæc verba. Item in testamentis septem exiguntur testes,& rogati:& exigitur in testō, quod sit in scriptis subscriptio testium,& eorundē signacula requiruntur:sed in codicillis quinq; sufficiunt testes,neq; exigūtur sigilla,vel subscriptiones,vt dictū est. lex etiam ista partitarum disponit nō exigi sigilla testium:de subscriptionibus verò nihil dixit,vnde non videtur corrigere in hoc ius cōmune: sed hoc sub eius dispōne relinquere, licet Michael de ciruentes vnus ex glossatoribus.ll. Tauri.in.d.l.3. dicit ꝙ ista.l.partitarum.disponit contrarium,quod.d.l.fi.quod non est dicendū: quia vt vides tātū dicit de sigillis nō de subscriptionibus:dicebat etiā vbi supra dict[o] Michael,ꝙ ex illa.l.Taurina sibi vī quod hodie attenta dispositione.d.l.Tauri,requiratur subscriptio testiū in codicillis,sicut requiritur in testamento, qū codicillus fiet in scriptis.& quod licet illa.l.loquatur in testamēto per eandē rationē,vt falsitas euitetur,extendatur ad codicillos. sed aduerte quia.d.l.3.pōt induci secūdum vnū sensum quod qū loquitur de solennitate codicillorum,intelligat tam de codicillis nuncupatiue factis,quam in scriptis.& quod qualitercūq; fiāt seruetur in eis dispō.l. ordi.regis Alfonsi,& sic quod sufficiunt tres testes ciues cū tabellioe: vel quinq; sine tabellione.& quemadmodum in testamēto nūcupatiuo cora tabellione nō requritur subscriptio testiū,ex dispōne.d.l. ordi. sic neq; in codicillis licet in scriptis fiant:cū enim.l.illa prius loquatur tam de testamēto nuncupatiuo, quā de testō in scriptis,& distinguat solennitatem,quæ debet intervenire in eis,& postea subdat ꝙ in codicillis interueniat solennitas requisita in testamento nuncupatiuo,iuxta.d.l.ordina.tenorem,apertè videtur loqui de codicillis,etiā in scriptis factis.arg.l.fi.ff.de reb.dub.&.c.inquisitioni. &.c.2.requiris.de appella.iste tamen intellectus ad illam.l.non potest stare:nam tota illa lex, venit ad interpretationē.l.ordinamē.quæ dispōnit tantū de testamento nūcupatiuo,& ad tollendū dubia,quę ex ea oriebātur,& quatenus loquitur de testō in scriptis est ad limitationē.d.l.& iutra vnū capitulum.& cum transit ad alia capi.scilicet ad testamentū cæci,& codicillos reuertitur ad explanationem.d.l.ordin.& sic loquitur,de testamēto nuncupatiuo cæci:quia cæcus non potest testari in scriptis, vt dixi in.l.4.tit.1.ea.parti.& loquitur etiam de codicillis nuncupatiue factis, iuxta.dic.l.cuius dubia explanat.consert ad istum intellectum quod tradit Bart. in l.prætor ait. §. erit q; differentia.ff. vi bono. rapt. & quod habetur ī. d. c. inquisitioni.& notatur in. d. l.fi. & qa alias intelligēdo in ducerentur correctio.d. l. fin. requirētis subscriptionē testium , quādo codicillus fit in scriptis.concludo ergo ꝙ cum per istā.l. partitarum tā tum dispōnat circa sigilla testium & dic. l. Tauri tantum loquatur d̄ co dicillis,p nuncupationē factis , quod si codicilli fiant in scriptis,subscribere debeant testes ,& erunt necessarij quinque testes, vt hic & in.d.l.fin.

Titulo. XIII. De las herencias que ome puede ganar por razon de parentesco,quando el Señor della muere sin testamento.

In testamento e con el, ganā los omes a las vegadas las herēcias,e los bienes que fueron de otri. Onde pues,q̄ en los titulos ante deste fablamos,de como vn ome puede ser heredero de otro por testamēto.Otrosi de las mādas,e de las otras cosas,q̄ le pertenescé.Queremos aquí dezir en q̄ manera puede heredar ome, por razō de parētesco,los bienes del finado, aūnq̄ muera sin testamento. E diremos en quātas guisas puedē morir los omes sin testamēto.E quātos grados son de parētesco.E quales son aq̄llos,q̄ por razon del,deuē heredar los bienes del q̄ assi finare.E quanto deue auer cada vno dellos,de los bienes, quando fueren muchos herederos.

¶ Ley.I. En quantas maneras pueden morir los omes sin testamento.

A Bintestato ,[c] es palabra de latin:q̄ quier tanto dezir en romance, como ome que muere sin testamēto. E esto

b ¶ *Non desatara.* Cōcor. cum.l. cūm propo-

nas.C.eo.& inst.eo.§.fi.& l.diuus.§.codicillos.ff.de iur. codicillorum.

c ¶ *Nazca despues.* Concord.cum.l.si quis eum.in princ.& l.pen.ff.eod.& C.eod.l.a.& intelligit Azo.C.eo.in summa. quando codicilli sunt ab eo,qui vult decedere intestatus:nam si fierent ab eo,qui condidit testamentum:infirmato testamēto,infirmarentur etiā codicilli,vt in.d. l.1. & l.ab intestato.ff.eo. quod tū limita & intellige,vt per Pau.de Castr. & Alex.in.d.l.1.considera tū,quod hodie stante.l.regni.tit. de los testamētos.l.1.in ordi.regali.quæ cauetur,quod legata debeātur etiam hærede repudiante,vel alias non adeunte,videtur ꝙ nō posset dici, quod codicilli pendeant à testamento.& sic quocūq; modo infirmaretur testamētū, nō infirmabuntur codicilli, & debebuntur legata in eis contenta:videtur enim dic.l. grauarevenientes ab intestato ad soluenda talia legata,neq; legata desiderant additionem hæreditatis ex testō : sicut enim non infirmarentur codicilli infirmato testamento, si in codicillis essent expresse rogati venientes ab intestato, vt implerent legata.l. ex testō.& l.eam quam. C.de fideicom. idem erit dicendum ita lege grauentur ad legata venientes ab intestato, prout vult grauare dict.l. ordina.Cogita tamen:quia mihi est noua consideratio.

d ¶ *Titulo de los testamentos.* l.1.& 2.& l.20.

¶ Titulus.13. De successionibus ab intestato.

¶ Lex.I.

Intestatus dicitur quadrupliciter:primo si non condidit testamentū: secundo si condidit imperfectum:tertio si posthumi agnatione vel restantis arrogatione vel adoptione rumpitur:quartus si hæres scriptus repudiet hæreditatem.h.d.Habuit originem ab insti.de hære. quæ ab intest. defe.in prin.

e ¶ *Ab intestato.* Si bene aduertis.l.ista vult, quod ille propriè dicatur intestatus,qui testamentum facere potest,& decedit sine testamento, vel non iure facto seu forma nō seruata,vel si factum rumpatur agnatione filij præteriti,vel irrito capitis diminutione : quia testator se dedit in arrogationem , vel quando ex testamento non fuit adita hæreditas,prout etiam habes in.l.1.ff.de iniust.rup.& in prin.inst. de succ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cesio. ab intesta. non tamen dicitur propriè intestatus, qui decedit intestabilis, ideſt qui testari non potest, vt pupillus, vel furiosus, vel alias intestabilis, vt etiam habetur in.l.i.ff.de suis & legiti.hæredi.vbi etiam lex dicit, quod etiam hos pro intestatis accipere debemus. & ibi Bartol.dicit quod si ex communi vsu loquendi, ille qui non potest testari, dicatur decedere intestatus: tũcetiã statutum loquens de decedentibus intestatis, comprehenderet intestabiles, cuius contrarium tenuit Bald. contra Bart. in.c.1. in prin.in ver. modo quæro. de successio. feudi.vi.etiam Alex.cõsil.115. incipit æterni numinis.volu. 2. vbi multa. & pulchra ad ducit. vide ibi per eum. & vide quæ latè tradit idem Alexand. in addition. ad Bart. in d.l.1. & Felin. in prin. decreta. col.5. nam est quæstio, iqua multa scripta sunt: & vide q not. Bal. in au: en. præterea. col.1. C. vnde vir. & vxor. & Albe. post Cy. in.l.2. ad fi. C. qui testa. facere poss.

a ¶ *Porfijar.* Vide in. §. alio. & §. non tamen inst. quib. mod. testa. infirmen. & in.l.18. tit.1. ea. par.

b ¶ *Deschandola.* Adde.l. intestatus. ff. verb. signi.

¶ *Lex.II.*

Tres sunt gradus consanguinitatis scilicet ascendentes: descendẽtes: & collaterales. h.d.

c ¶ *Liñas.* Vide in.l.2. tit.6.4. parti. & ff. de gradi. l.1. & l. iurisconsultus. & inst. de gradib. cogna. per totum.

¶ *Lex.III.*

In successione ascendentium præferuntur propinquiores descendentes: sed si defunctus reliquat filium, & ex alio filio præmortuo nepotem: succedet cũ filio nepos loco patris: nec si plures sunt nepotes: habent nisi partem, quam eorum pater, si viueret, obtineret. Item si ex vno filio vnus nepos & ex alio plures, tantum habet ille vnus, quantum plures. h.d.

d ¶ *El fijo o el nieto.* Siue sint in potestate siue emancipati, vt in auten. in successione. C. de suis & legiti. hæredib. & in corpore vnde sumitur. & l. meminimus. C. de legiti. hæredi.

e ¶ *Mugeres.* Concord. cum. d. auten. in successione & l. maximum vitiũ C. de liber. præteri. aliquando tamen ex natura oneris appositi, videntur vocati masculi, & exclusæ fœminæ: vt si rex concessisset alicui castrum, vel aliam rem, vt ipse & filius maior ex eo & alij descendentes seruirent regi, in aliquo officio virili, vt deportando lanceam, quando rex iret in bello, vel vexillum, vel quod esset magister balistariorum: vel quid simile: nam cum fœmina non sit capax causæ, neque erit capax causati. text. & ibi Bald. in. §. pen. de his qui feu. dar. poss. & ex ista. l. inferes quod statutum de exclusione fœminæ propter masculum, licet factum sit propter publicum bonum conseruandarum familiarum. l.1. §. denuntiare. ff. de vent. inspici. tamen non est æquum: imo odiosum quia quidquid est contra iustitiam æquitatis, est odiosum, secundum Bal. in.l. certum. col.1. C. vnde cogna. hinc dicit enim Bald. in. l. omnes populi. colũ. 9. ff. de iusti. & iure. quod si statutum dicit, q̃ primogenitus non secundo genitus succedat, quod non extendetur ad primogenitam, asserens tale statutum esse odiosum & irrationabile: eo quia in natura pari non debent contraria statui. Bald. tamen in. l.2. C. de in ius vocan. latè disputat, an statuta, quæ excludunt fœminas, & deferunt hæreditates masculis, sint odiosa vel fauorabilia? & tandem per gloss. ibi soluit tale statutum ex parte succedentis esse fauorabile ex parte vero mulieris, quæ repellitur, esse odiosum. vnde si statutum dicat, quod filia nõ succedat, succedet neptis ex filio: quia

puede ser en quatro maneras. La primera es, quando ome muere, e non faze testamento. La segunda es, quando faze testamẽto nõ cũplido, non guardando la forma que deuia ser guardada en fazerlo segũ diximos en el titulo de los testamẽtos. La tercera es quando el testador fizo testamẽto, q̃ se rõpio por algũ fijo q̃ nascio despues: del qual fijo nõ fizo enmiẽte en el testamẽto. O si porauẽtura aql q̃ fizo el testamento, se dexo despues porfijar[a] a otro: de manera que passasse a poder de aquel q̃ lo porfijo. La quarta es, quando faze testamento acabado, e establesce el heredero en el e aql heredero nõ quiere la heredad desechandola[b].

¶ *Ley. II. Quantos grados son de parentesco.*

TRes grados e liñas [c] son de parentesco. E la vna es, de los descendientes: assi como de los fijos, e de los nietos, e de los que descien

¶ *Ley. III. Como el padre o el auuelo muriendo sin testamento, deue el fijo: o el nieto heredar los bienes del.*

MVriendo el padre o el auuelo sin testamento, o alguno de los otros que suben por la liña derecha, el fijo, o el nieto [d] que nasciesse de otro su fijo, ganan e heredan todos los bienes del finado, quier sean varones, quier mugeres [e]: maguer aquel que

den por la liña derecha. La otra es, de los ascẽdientes: assi como el padre: o el auuelo, e los otros que suben por ella. La tercera es, de los de trauiesso: assi como los hermanos, e los tios, e los que nascen dellos: e de cada vno dellos diremos adelante, en las leyes, que se siguen, de como pueden heredar los vnos a los otros, muriendo sin testamento.

representat patrem, qui succedebat. quæ tu nota ad mitorias excludẽtes fœminas, et vocantes masculos, vt tanquam odiosæ dispositiones restringantur. Confert etiam vt si quis faciat simpliciter ma ioratũ, quod succedet filia primogenita, excluso masculo secundo genito, ex quo disponens nõ prætulit masculos fœminis: sed tãtum vocauit filium primogenitũ cum appellatione filij veniat filia. l. quis. & l. iusta interpretatione. ff. de verbo. signifi. facit ad

hoc quod not. Bald. in. c. fi. de feud. dat. invicem leg. commisso. in ver. Ego de facto fui consultus. vbi concludit quod si emphyteosis ecclesiæ præscribatur extendetur in tertiam generationem tantum, non in infinitum: ea ratione: quia sicut emphyteosis informiter concessa, in infinitum: ideſt, sine personarum distinctione, intelligitur in tertiam generationem. vt in auten. de non alienan. §. emphyteosim. & tamen in emphyteosi constat venire etiam fœminas, & non excludi propter masculos, quando fuit informiter concessa per viam donationis, vel priuilegij, seu in vltima voluntate, vt latè tradit Jason. in. l. si quis id quod. colum. 7. ff. de iurisdictio. omn. iudi. secus tamen esset in contractibus, vt latè ibi per eum. colu. 6. & in. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ff. de verb. obligа. In contrarium tamen facit quod notat Bald. in. l. in multis. ff. de statu homi. facit quod not. Barto. in. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia. vbi dicit quod testator videtur se referre ad consuetudinem, & statuta loci in dispositione sua. Bald. & Petr. de Ancha. in. l. tres fratres. ff. de pact. & in terminis primogenituræ ex consuetudine Hispaniæ, tradit Andr. Sicul. 2. volum. consilio. consi. 10. incipit sapienter scribitur. & Decius. consil. 397. viso puncto. col. 2. & de more hispaniæ est, vt in maiorijs per exilientiam masculi, licet natu poste rioris, excludatur fœmina eius soror, licèt prius genita: & habemus hoc expressum in successione regni in. l. 2. titu. 15. 2. part. ad cuius exemplum cæteræ maioriæ debent regulari, vt adducit Pau. de Cast. consi. 164. in causa maioriæ Hispalensis. Facit etiam contra id quod primo loco dixi dictum Bal. quod superius retuli in. l. omnes populi. colum. 9. ff. de iustitia & iure & hoc vltimum de iure verius: procederet tamen primum, quando non extaret filius masculus, prout etiam habetur in successione regni in dict. l. 2. & facit bene ad id quod dixi. l. agnato. ff. de legiti. tuto. vbi habetur, quod fœmina propinquior, non impedit agnatum remotiorem in successione tutelæ. vnde etiam si aliquis præcipiat, quod bona sua iure primogenituræ veniant in filium, vel filiam maiorem: filia non veniet nisi in defectum masculi facit. bonus text. in. §. similiter. de capita. qui curiam vend. vbi habetur, quod si feudum sit receptum pro masculis, & fœminis intelligitur fœmina vocata in defectum masculi, & consuetudo interpretatur pactum, cum igitur generalis sit consuetudo in maioria, quod non succedat fœmina stante masculo, ita tale pactum & dispositio debet interpretari, iuxta dictam consuetudinem, maximè stante dic. l. partitarum. & adde quæ tradit Alex. satis ad propositum. consi. 29. col. pen. in primo volu. & per totum consilium. vbi disputatur hæc quæstio pro vera q̃ parte. vide etiam ad istam quæstionem Ioa. Cirier. in suo tractatu in

ris primogenituræ. libr.1.q.19. confert ad prædicta quod feudum vel maioria semper præsumitur concessa secundum suam propriam naturam nisi alteratio probetur. Bald. in. §. fina. quid si inuestitura. & adde prædicta decisio. Dalphinatus Guido. papæ. 506. incipit in contractu matrimonij. ¶ Et ex his inferre poteris, quod si concedatur licentia per regem ad faciendum maioriam in vnum ex filijs, vel filijabus, quem quis elegerit, quod stante masculo, non poterit fieri in fœminã. bonus text. in. §. quin etiam episco. vel abba. capitu. 1. de eo qui sibi vel hæredib. suis. & quod not. Paul. de Castr. in. l. cætera. §. si duobus. ff. de legat. 1. & quid si rex concesserit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filijs masculis, & ipse cui data est fecit in filium maiorem masculum & eius descendentes neque dispositum quod non succederet fœmina cõtingit quod iste filius habuit filiam & non filium masculum an succedit hæc fœmina vel frater patris? & videbatur quod non succederet fœmina quia clausula facultatis de masculo, intelligatur repetita in cæteris vocationibus. Sed in contrarium videtur text. in. l. 1. coniuncta. l. 3. §. emancipatos. & l. vtrum cum gloss. ff. de assig. liber. ¶ Quid autem si conditor maioriæ voluit quod maioria deueniret ad filios masculos, & masculos descendentes ex eis per lineam masculinam ita quod non veniat ad fœminas: an in defectum filiorum masculorum veniet fœminæ? videtur quod si cõditor maioriæ voluit maioriam esse perpetuam, quod tali casu deficientibus masculis fœmina succedet in maioria. f. eit dict. l. agnato. & quod ibi not. Bar. si tamen hoc non constaret, videtur quod in persona vltimi masculi decedentis, expirent vincula maioriæ. ar. g. l. qui solidum. §. prædium. & quod ibi not Bart. ff. de lega. 2. ¶ Quid autem si maioria excludit fœminas, & vocat masculos & exilit masculus inhabilis ramen ad succedendum in maioria: quia forte frater minor, vel alias inhabilis ad succedẽdum, an tunc admittetur fœminæ? Bald. in. l. maximum vitium. column. 5. ver. item quæro nunquid statutum. mouet istam quæstionem, in simili & concludit, q̃ si ex statuto frater excludit fororem, non procedet statutum in fratre, qui nõ succedit ex eo: quia de iure non potest succedere, vel licet posset, renuntiauit tamen hæreditati. vide ibi per eum. adde text. & ibi Bar. in. l. 2. §. sed si sint su. ff. ad Tertul. & tex. & ibi Bart. in. l. 1. §. si pater. ff. de coniungen. cum emancipa. liber. eius & text. in. §. soluto. in fi. authen. de nupt. & loqtur Bar. pulchrè & subtiliter in. d. §. si pater. vide ibi per eum quia informabis mẽ genium ad aliqua pulchra in ista materia. Et adde Decium cõsi. 383. incipit viso puncto. col. 2. 3. & 4. ¶ Quid ergo si cautum sit in maioriæ institutione, quod deficientibus filijs masculis, maioria veniat in fœminã an intelligatur de filia primogenita, vel de alia, cui possessor maioriæ velit gratificare: Bald. insimili loquens in feudo. videtur decidere istam quæstionem in. c. 1. §. & quia videmus. col. pe. ver. extra quæro. de lais qui feu. dare pos. vbi dicit, quod si actum est q̃ deficientibus masculis, feudum veniat in vnam fœminam, & extant plures fœminæ, an succedat primogenito, vel an domin[o] gratificabitur, cui voluerit, vel an ratione incertitudinis viri abitur vel forte diiudicetur, & pro primogenita allegat. l. si quis stipulatur. ff. de verb. obli. & pro dño sendi, dicit q̃ facit l. si quis seruum. §. inter duos. ff. de lega. 2. quod vero incertitudo vitiet, allegat. l. cum ex pluribus. ff. de manumiss. testa. quod forte diiudicatur. allegat. l. secundum. C. quando & quib. quarta pars debea. libr. 10. tandem respondet, quod si primogenita succedit in alia hæreditate, succedet etiam in feudo, & q̃ alias domini fit electio, quem vasallum velit: in maioria tñ loquendo ego simpliciter crederem absq; alia distinctione, primogenitã admittendam, per tex. & quæ ibi dixi in. d. l. 2. tit. 15. 2. part. non enim in maioria militant rationes, quæ in feudo. ¶ Sed pone quod princeps concessit facultatem faciend. maioriam in vnũ ex filijs masculis, & ille cui fuit concessa, fecit in vnum filium masculũ, & deinde in descendentes ex eo ordine genituræ, quibus deficientibus vocauit alium suum masculum, & descendentes ex eo: & non disposuit, q̃ non succederet fœmina: postea contigit, quod iste filius habuit vnam filiam tãtum, & nullum filium masculum, an succedet in maioria dicta filia, vel an excludetur a patruo suo fratre patris suit & videtur prima fronte, q̃ succedat patruus: & sic quod clausula facultatis prouidentis masculis intelligatur semper repetita, & qa videtur de intẽtione principis, quod semper succedat masculus. In contrarium tamen videtur esse tex. in. l. 3. comuncta. l. 3. §. emancipatos. & l. vtrum cum gl. ibi. ff. de assignã. liber. ibi enim habetur, quod licet à prin. affluatio liber ti deberet fieri filio in potestate: tamen illi filio in hoc, iure quo dammodo maioriæ succedit emancipatus filius, & nõ patruus frater patris, videmus etiam q̃ conditio adiecta in institutione nõ censetur repetita in substitutione. l. sub conditione. ff. de hæredib. instit. & cũ vt dixi, tractetur materia odiosa de excludendo fœminas: debet restringi, & non extendi. sic & Io. de Anania. consi. 22. incipit ad probandam. consuluit qualitatem masculinitatis in vno, vel duobus capitulis testamenti appositam, non videri repetit am in alio capitulo, in quo simpliciter filij vocatur. de quo latius videbis per Iasim. l. qui filijabus. in prin. col. 1. ff. de legat. 1. ¶ Quid autem si ex dispositione maioriæ fœmina nõ potest succedere statute masculo, etiam si esset masculus ex fœmina: deficientibus verò masculis vocata est fœmina, & quidam possessor maioriæ decessit relicta vxore prægnante, & etiam relicta sorore maiore iam nupta, quæ non habebat filium masculum: & relicta etiam minore sorore, quæ filium habebat masculum: contigit q̃ vxore prægnante mortuus fuit filius masculus ex sorore minore, & demum peperit vxor filium mortuum: quæritur qs succedet in maioria? & dicẽdũ videtur q̃ soror illa maioris ex quo nõ reperietur masculus, qui eã excludat: & videtur esse casus in. l. itẽ prætor. §. fi. ff. de suis & legiti. here. & l. 1. §. pe. ff. ad Tertul. ¶ Sed pone retento eodem themate, quod licet vxor se credebat prægnatem: in veritate tñ non erat prægnans. & vt tunc dicendum, q̃ succedat soror minor iure filij sui masculi, qui defunctus est, ex quo secundum veritatem naturæ maioria iam transiuit ad illum: & ex eius persona reuertitur ad proximiores sibi fœminas eius matrem. & vt de hoc esse ea sus in. l. an testamento. §. vtiq;. ver. est autẽ tractatũ. ff. de suis & legi. hæredi. facit. l. cũ ita legatur. §. in fideicommisso. ff. de lega. & quæ tradit Soci. in. l. si cognatis. ff. de reb. dub. col. fi. ver. 6. & vltima conclusio. & per eũ de cõsi. 49. vo lu. 1. ¶ Sed quid dices, cũ prius fuit vocatus masculus, & in defectu fœminæ: pone q̃ possessor maioriæ, qui habebat filiũ, captus fuit ab hostibus, qui filius habuit etiã vnã filiã parte adhuc existente in captiuitate, habebatq; sororẽ ex patre capto, mortuus est ille filius relicta dicta filia: postea vero ex sorore natus fuit filius, & de inde pater moritur in captiuitate, quis succedet in maioria, an filia filij, vel filiæ captiuæ? & videtur dicendum q̃ filia filij: quia præsumit à lege vulg. & pupillorum. ff. de capti. & postlimi. reuer. f. & sic filius videtur successisse: & cũ nõ esset natus filius sorori tpe, quo ipse abiit, reliquit maioriã filiæ suæ, q̃ sibi nõ tollitur ex superuentia masculi. & p hoc potest induci. l. pe. ff. de suis & legiti. hæredi. & l. 1. §. ff. ad Tertul. quæ etiã posset induci in parte contraria pro filio sorotissed primum magis placet attentis his, q̃ dicta sunt & dispositione l. Tauri. 4. & 5. ¶ Pone etiã quod testator fecit maioriam, & dixit & quia per mulieres perdi solet generis memoria: cũ trãseunt in alienam familiã, volo quod in ista maioria fœmina non succedat, & contingit q̃ tpe quo defertur maioria est filia fœmina possessoris, nupta alicui de agnatione & genere testatoris, & de eius nomine: seu appellido, vt vulgariter loquar, an succedet tunc talis fœmina? & videtur q̃ sic ex quo cessat ratio à dicta. ¶ Sed quid si testator habẽs filias, & vxorem prægnantem fecit maioriam, & voluit q̃ si vxor q̃ prægnans erat, pareret filium masculũ, ille succederet in maioria: & quod alias faciebat eã in filiã maiorẽ, & eius descendentes ordine genituræ, & in eius defectum in secundum filium, contigit quod testator non decessit pro tunc: & vxor tũc peperit filiã postmodum vero iterum ex eadem testatore prægnans facta est, qua prægnante decessit testator, quæritur si vxor pariat filium maiorem vel an deficiat dispositio tanquam ille casus fuerit omissus? quod prima facie videbatur per. l. commodissime & l. placet. ff. de liber. & posthu. neque obstare videtur. l. filius. 6. si quis ex certa. ff. eod. quia ibi in genere & simpliciter instituit filium ex vxore certa non se referens ad partum tunc instantem. secundum gloss. in. d. l. ideoque. & ibi Bart. ff. eo. videtur tamen quòd de mente defuncti fuerit vocare masculum, quandocunque naceretur. & pro ista parte multum facit decisio Ioa. Andr. in addito. ad Specu. in rubri. de testa. in ad titio. magna. ver. occurrit alia quæstio. vbi dicit, quod licet testator instituat ventrem vxoris, si postea testator alios liberos suscipiat, & illi etiam videntur instituti & quod procedit hoc & si eos habeat ex alia secunda vxore, tenet in expresso Socinus in. d. l. placet. & est opinio communis doctorum ibi. quicquid in contrarium voluerit ibi Paul. de Castr. & vide ibi per Socin. respondentem ad dictam gloss. in. d. l. ideoque. & tenentem opinionem Ioan. Andr. proindubitata, quando nati sunt ex eadem vxore & asserentem glossillam in hoc non contradicere: & istud videtur verius si non constet testatorem præcise se retulisse ad partum, tunc iam formarum in vtero vxoris. ¶ Succedit etiam quæstio pulchra quid si conditor maioriæ, in defectum masculi voluit succedere fœminam: hac tamen cõditione, q̃ nuberet homini sui generis, qui nomẽ suũ haberet & insignia, vt sui nominis memoria conseruaret. cõstigit, q̃ talis fœmina contraxit matrimonium cum extraneo, qui tamen accepit nomen & insignia cõditoris maioriæ, an fœmina perdat maioriam, vel adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

posset eã haberi? & q̃ possit illã habere, & nõ perdat videtur facere tex. in.l.murilegul.C.de murilegu.li.11.per quẽ Bar. & Io.de Pla.ibi inferũt ad quæsthonem, q̃ si monasteriũ concedat in emphy:eosim sub pacto, q̃ transeat in filiã fœminã:que tñ nubat alicui subiecto monasterij iurisdictioni, q̃ si filia vult nubere extraneo, qui vult effici d iurisdictiõe monasterij, qd poterit talis fœmina sic nubẽs retinere emphyteosim. Itẽ quia ad limites rõnis limitandav̄ dispositio.d.l.cũ pẽ.§.dulcissimis. ex eo enim voluit, q̃ nuberet alicui de genere: & d noie eius: vt talis posset taret insignia & nomẽ, qd si hoc faciat extraneus, v̄ satisfactũ mẽti & dispositioni cõditoris, & eo maxime: quia etiã si talis fœmina nupsisset cũ aliquo d genere cõditoris, licet nõ descederet per lineã masculinam: sed per fœmininã saris cẽt ad cõplemẽtũ dispõnis: qa etiã d genere meo dicẽtur illi, q̃ sunt mihi cognati. secundum Bal.in.l.ff.de ,pba. Pau.de Cast.in.l.t.C.de cõdi.insertis. ver.itẽ q̃rẽ vbi dicit, q̃ ista est veritas, q̃ descendentes ex fœminis dicuntur esse de genere. & tradit latẽ Decius cõsi.123.incipienti.in casu ,pposito. & tradit Bar.in authẽ.qb.mod. nat. efici.sui.§.colla.7. & tñ qui veniunt per lineã fœmininã, transierũt in alienas familias: & sic in casu qõnis, disponens nõ v̄ habuisse respectũ ad cõseruãdã agnationẽ: sed tm ad nominis memoriã q̃ cõseruatur assumendo extraneus nomẽ & insignia. Itẽ talis dispositio referenda erat ad eum, cui fœmina dignẽ & iuste nubere posset. l.cũ ita legatur. ff.ad cõdi & demon. Bar. & Platea.in.l.edictmus. C.de Murilegu.li.11. & sic talis, cui nuberet, debet esse vltra quartum gradũ, qd etiã ostẽdit disponẽtem, hoc præcise nõ iusti.sse, tõne sui generis: sed ratione suæ memoriæ conseruãdæ quæ cõseruatur, vt dictũ cit.l.facta.§.si in danda. ver.si vero nominis.ff.ad Trebel. & de ista mutatione nominis & assumpt̃onis alterius nominis, & insignium, videas Guilliel. Benedictũ vltra alios. in repe.c.Raynutius.in prin.fo.8.& 9.de testa. ¶ Pone verò q̃ ex tenore maioriæ fœmina transuersalis non succedit: sed eam excludit masculus etiam descendens ex fœmina: modo aliquis habebat maioriã, & vxorẽ prægnantem, & sororẽ & fratrẽ: mortuus est possessor maioriæ, relicta vxore prægnante, & fratre & sorore, contigit, q̃ partu adhuc existẽte in vtero, obiit frater relicta filia, mortua etiã est eodẽ tẽpore soror relicto filio masculo: postea vero vxor prægnãs fecit abortum, quæritur quis succedat in maioria, an filia ex fratre, vel filꝰ ex sorore? & v̄ dicẽdum, qd filius ex sorore: cum frater ꝓximior agnatus deceſserit pẽdente dubio, an post humus nascat: & sic ius suum non trãsmisit in filiã: cũ sibi maioria interim nõ est delata. Et ꝓ hoc v̄ esse casus. & ibi not. Bar. col.2.in.l. ventre præcerito. ff.de ꝓcuti. hære. ¶ Quid autẽ si ex tenore inuestituræ, & maioriæ fœmina non succedit: nisi cum fuerit vnica patris, seu cum non sint filij masculi: sed fœminæ patri morienti, nunc pone, q̃ auus possidebat maioriã, qui habebat duos filios masculos, cuius filius maior mortuꝰ est in bello in seruitio regis, relicta filia: quæritur quis succedet auo in maioria, an filius secundus natu, an filia primogeniti: & videt q̃ filia primogeniti. arg. tex. & q̃ ibi Io. de Plate. in.l.1. C. de filiis officia. li.12. nam qui in acie principis moriũtur, per gloriã viuere intelliguntur, & sic videt succedere patri morienti nũc: sed videt hoc rigidũ, vt per talẽ fictionẽ ex cludat filiꝰ secũdus masculus, & vocet fœmina cõtra tenorẽ maioriæ. ¶ Sed quid si testator fecit maioriã in filiũ & voluit q̃ bona maioriæ semper in familia remanerent: & ab ea nõ exirent: & q̃ ille filius relinqueret proximiori de familia: modo iste filius veniẽs ad mortẽ, & carens filiis, relinquit ista maioriam sorori suæ: cũ tñ haberet & aliũ fratrẽ masculũ, an potuit facere? & v̄ qd sic per tex. & ibi Bal.in.l.volũtas. C.de fideicõ. Cõtrarium tñ crederẽ ex quo ex tenore maioriæ cõstat esse ꝑpetuã: cũ volnit semp in familia remanere: si tñ illa verba, vel æquipollẽtia nõ essent, ,pcederet qd hr̄in. d.l. voluntas. alꝰ secus: qa iuris intellectu, ꝓximior qui à testatore.' & etiam ex.l.dispositione est vocatus. vt in.l.cũ ita legat. §.in fideico. ff.de leg.2. intelligitur de masculo. vt tetigi superius & adde Pau.de Cast.in.l.maritus. C.de procu. ¶ Quid autẽ si testator iuxta.l.Tauri.disposuit, q̃ in successione maioriæ nepos masculus ex filio, licet ꝓmoriatur pater viuo auo possessore maioriæ, ꝑserat patruo: si tñ talis filiꝰ relinqueret fœminã filiã, & nõ masculũ: tunc disposuit, q̃ succederet patruus excluſa ta li filia, modo contigit, q̃ quidã q̃ possidebat maioriã, dedit illam in vita sua filio suo maiori, & sibi eam renũciauit, & tradidit: morit postea filius maior, relicta filia, & viuo auo & patruo, quis succedet tũc in maioria? Decisio qõnis v̄ pẽdere ex eo puncto, an tenuerit renuntiatio in vita in præiudiciũ vocatorum ad maioriã vel ne. Nã si tenuit, filia fœmina succedet: cũ poterat in defectũ alterius fratris sui masculi succedere patri, neque repugnabat tenor maioriæ, si verò renũtiatio nõ valuit, succedet alter filꝰ: & sic patruus, qd videtur de iure veri? per tex. in.l.cũ pẽ.§.à filia. ff.de leg.2. & in.l.filius familias.§.diuus seuer?. ff.de leg.1.& q̃ not. Bar.in.l.vnum ex familia.§.sed & si fundum. ff.de leg.2. & Bal.in.l. post mortẽ. C.de fideicõ. qd est notandũ ad similes etiam quæstiones. ¶ Pone vero q̃ in dispõne maioriæ contineꝝ, q̃ in ea nõ succedat fœmina: sed q̃ succedat masculus, ꝓpinquiori decedẽti: contigit q̃ pater possidet maioriam, qui habet filiã, & ex ea nepotẽ masculũ, habet etiã fratrẽ: & moritur pater & cũ fœmina excludat: est modo contentio inter patruũ & nepotem ex filia, quis succedat: frater asserit se esse ꝓpinquiorẽ decedenti: quia secundum ius canonicũ est sibi cõiũcti⁹ in primo gradu: nepos vero ex fœmina est in secundo gradu: & sic q̃ præcedit in vno gradu: nepos verò allegat pro se, q̃ ipse est in linea descendentium, & ideo ꝓpinquior debet censeri respectu aui, quã patruus suꝰ, qui est in linea transuersali. vt est tex. hic. & in auth. in successione. C. de suis & legiti. hæredi. & testator seu conditor maioriq̃ videtur se iure cõmuni conformasse, & disponere secundum ius. vt tradit Bald. in.l.2. C. de conditio. inser. & quæ notant Bar. & docto. in.l. hæredes mei. §. cum ita. ff.ad Trebellia. Item quia iam maioria intrauit lineam sui aui, vnde nõ debet exire ab ea necdum finita & facere transitum in aliam. vt in.c.vnico. de duob. fratri. à capita. inuesti. c.1. de natura successio. feud. allegat etiã pro se legẽ Tauri. 40. disponentem nepotem excludere patruum necdum in successione ascendentium: sed etiam in successione transuersalium, quæritur quid iuris: et Bal. videtur decidere istam quæstionem in auth. cessante. col. fin. C. de legiti. hæredi. ver. si. vnde facit ad qõnem. vbi dicit, q̃ si ex consuetudine nõ succedat filia in baronia: et quidam baro habebat fratres, & nepotes ex filia præmortua: & sic decedat, q̃ nõ admitteꝝ nepos: quia venit ex persona suę matris, & ideo repellẽdus: sed vbi non essent fratres, neque fratrum filij: sed vlteriores, tunc bene veniret nepos: quia tunc non consideramus personam eius, à quo descendit. secundum Iacob. de Raue. & Cyn. vult ergo Bal. nepotem ex filia excludi à patruo, in casu quæstionis propositæ: quia non potest dici propinquior decedenti: nisi intret in locum matris, quæ cũ sit exclusa, nepos nõ est in eius locum admittendus: & q̃ tunc nepos admitteretur, quando contenderet cũ alio remotiori masculo, quam et set frater defuncti: quia non esset sibi necesse tunc intrare locum matris, & ad allegata pronepote potest responderi, q̃ hic nõ tractat̃ de successione aui ipsius nepotis: sed primi constituentis, qui omnibus à se descẽdentibus videtur ꝓspexisse, secundum ordinẽ gradus. c.1. de eo q̃ fil. & hęredi. suis masculo. & fœmi. & sic cessat quod tradit. in. d.c.vnico. d duob. fratri. & quod habetur in ista. l. & in. d. authin successione. cum etiã frater sit de linea descendenti, respectu primi disponẽtis. Lex etiam Taurina nõ obstat: quia procederet vbi ille, qui nepos repræsentat, ꝓbet at succedere, & nõ alias excluderet patruũ. Tu cogita, qa q̃ est notabilis, & pulchra & dubia, maximẽ eo attento: quia de iure ciuili frater & nepos sunt in pari gradu decedenti, vnde frater nõ poterit se dicere propinquiorem decedenti, secundum computationẽ iuris ciuilis, quæ attẽditur in successionibus. vt in.l.3.ti.6.4.part. & Alb.in auth. post ira subdit, quod in contrariũ multũ facit: quia licet nepos veniat ex persona filiæ: tñ nõ venit vt fœmina: sed vt masculus. allegat q̃ dixit in limine auth. ita q̃. ad fi. C. cõia d successi. cũ igit in isto nepote cõcurrat eadem proximitas & sexus, & sit in eadẽ linea quam ingressa est maioria, maxima æquitas videtur, ꝓ isto nepote. Tu verò qui habes maius onus latius cogita. ¶ Sed quid si ex dispone maioriæ vocati sunt masculi, q̃ disponens voluit semper ꝓferri fœminis. & in defectũ masculorũ, vocauit fœminas, an tunc etiã masculi ex fœminis excludãt fœminas? & videbatur q̃ nõ ex his, q̃ in prin. hui⁹ gl. dixi: qa cũ tractet de dispone ndiosa videt restringẽda. & sic q̃ testator habuisset respectũ ad cõseruationẽ agnatiõis, q̃ cõseruatur p masculos descẽdẽtes ex masculis, non q̃ descẽdentes ex fœminis. Habetur ergo perinde ac si vocasset agnatos, & eis deficiẽtibus fœminas. cõsert ad hoc q̃d dicit Spec. ti. de loca. §. nunc verò aliqua. ver. 146. q̃d si q̃s accepit rẽm emphyteosim, ꝑ se & filios suis masculis intelligi debet de masculis descẽdentibus ex masculis, & non de descẽdẽtibus ex fœminis, licet sint masculi. & tradit & Pau. in.l. Gallus. §. nũc de lege. col. fi. ff. de lib. & post. facit ad hoc & q̃d no. Bal. in. c. vnico. fi. col. ver. extra quæro, an agnatus vel filius defuncti. vbi dicit. q̃ statutũ disponit. q̃ agnati excludãt filias à successione filiꝰ sororis non excludet filiã: qa nõ est agnatus, licet ꝑ Iustinianũ redact? sit ad paritatẽ agnatorũ, & nullũ iste est idẽ. l. q̃d nerua. ff. de posi. nõ emꝫ secũdũ ea vocat iste agnatus re & noie, neq; re tm: sed fictis de quo statutũ non log tur maxime quia tale argumẽtũ à similibꝰ duceret ex clusionẽ fœminæ, cõtra ius naturale. & ita dicit Bal. fuisse determinatũ Bononiæ disputando per. D. Martinũ cõtrariũ v̄ esse tex. in. c.1. de eo qui sibi et hæredi. suis masculo. & fœmi. vbi habet, q̃ in feudũ concedit masculis. & eis deficiẽbus fœminis masculus gentilis ex sorore excludit amitã seu aliam fœminã. Neq; obstat, si dicat q̃ illud tit ꝑtale in feudo, eo quia fœmina nõ pôt seruire: nã rñdet, put rñdet Pet. de Anch. cõ. 359. incipit nos Petrus de Ancha. & Floria. q̃ illud nõ ꝓcedit vbi ꝑ aliquã ꝑalitatẽ in feudorum materia: sed est q̃dã interꝑtatio prudentiũ in illo casu, ꝓ ut ibi dr̄in tex. cũ non sit dare rõnẽ diuersitatis ꝑsuppolito, q̃ vigore pactũ sint capaces fœminæ sicut & masculi, licet quodã ordine successiuo secundũ prudẽtiũ interpretationẽ, masculi præferantur. arg. l.à Titio. ff. de verb. obliga. &. c. inter corporalia. de translatio. epi vel elect. & certe videtur hoc magis de mente dispontis: cũ simpliciter dixit de masculis, vt cõprehenderet natos ex fœminis masculis deficientibus masculis de descendentibus ex masculis. prout etiã dixit Petr. de Anch. & Flor.

in.d.cõ si. hoc etiã vult Pau. de Cast. in.l.1. in prin. C. de cõdi. insert. & ꝑtertũ hæc ,pcedẽt, cum in maioriis vt plurimum sint villæ & castra, & iurisdictio, vñ dispones cũ vocat masculos & excludit fœminas, v̄ cõsiderare fragilitatẽ mulierũ, quibꝰ dominari nõ cõuenit, vt etiã ad ducit pulchrè Petrus de Ancha. cõsi. 339. incipit, ꝓ maiori intelligentia dicendorũ & sic voluit præferre masculos, quę rationi ꝑ in masculis, & si descendant ꝓ lineã fœmineã, prout ẽt adducit Socin. in.l. Gall⁹. §. nũc de lege Velleia. ff. de liber. & posth. col. fi. ver. 3. decidit vbi etiam vide claudiũ. col. fi. & ad dictũ Spec. resp. vt ꝓ Pau. in.d.l.1. & in.l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius voc. & etiã colligit rñsio ex dictis ꝓ Petr. de Ancha. & Floria. in.d.cõ. ¶ Quid aũt si facta fuit maioria in filiũ & in masculos descẽdẽtes ex eo, & si nõ haberet descẽdẽtẽ masculũ, succederet filia fœmina filia dispontis. contigit q̃ morit dispones, & post ea filia relicto filio masculo, demũ morit filius in quẽ facta fuit maioria, relicta filia: an succedat talis filia, vel filꝰ filię vr̄ q̃ filius filię, & nõ filia filij, ex nota. ꝓ Bal. in. §. filia vero. in fi. de succe. feud. ¶ An autẽ ex eo, q̃ conditor maioriæ semp vocauit masculos, videaꝝ ex hoc excluſi fœminas: cũ extarent masculi? & dicẽdum v̄ q̃ sic. arg. l. cum ita. ff. de conditio. & demonst. & tenet Bar. in.l.cũ auus. ff. co. ver. q̃ro dicit testator, cuius dictũ communiter approbaꝝ prout attestat̃ ibi Socinus. char. 9. col. 2. bene facit tex. in.l. scripturas. in fi. C. qui potio. in pig. habean. & ibi notat Bald. facit. l. prima. ff. de legib. dum dicit virorum. vbi Bar. dicit ergo mulieres nõ ꝓn esse de cõsilio, facit. l. cũ ꝓtor. ff. de iudi. l. sicut certi. C. de testa. mili. & nota q̃ masculꝰ ẽt alterꝰ lineę præferr filiæ vltimę possessoris, attẽto tenore iuestituræ dispontis q̃d masculina gẽratio ꝑferat, ita cõsuluit ꝓ multa fundamenta Pau. de Cast. 2. vol. cõsiliorũ. cõs. 300. incipit visto quodã ,pcessu. & idẽ voluit Gaspar Calderi. ,put habet in consi. Bal. i nouis. 2. vol. consi. 137. incipit dñs Iordanꝰ. vbi dicit, q̃ qñcũq; est prioritas in sexu vel linea remotior linea vel sexꝰ, ꝑferẽ cuicũq; ,proximiori posteriori is lineę, vel sexꝰ. vide ibi per eos. In hoc tñ v̄ latiꝰ consi derãdũ videlicet q̃ si conditor maioriæ simpliciter condidit maioriã vocans ad eã descendẽtes suos vel alios & tũc indifferẽter admittenf masculi & fœminæ ad maioriã & duntaxat attẽdeꝝ prioritas gradus, dum tñ in pari gradu existẽte masculo & fœmina præferaꝝ masculꝰ fœminæ, & hoc est q̃d voluit Petrus de bella Perugia. in.l. pater filiũ. §. qndecim. ff. de le. 3. Bal. in.l. in multis. ff. de statu homi. l. 2. ti. 15. parti. 2. & idẽ esset dicẽdũ qñ disponẽs ab initio vocauit tã masculos q̃ fœminas ad maioriã: v̄ enim istꝰ mẽtis fuisse & facere des mei. §. cũ ita. ff. ad Treb. qñ emꝫ q̃cũq; gradu successionis vocauit marẽ & fœminã tunc in pari gradu excludeꝝ fœmina à masculo, nõ si masculꝰ sit in remotiori gradu. Si verò conditor maioriæ nõ ita dispo fuit sed vocauit filiũ suũ masculum & descẽdẽtes masculos ex eo, tũc masculꝰ remotior excludet fœminã etiã propinquiorẽ gradu, volunt emꝫ tũc dispones conservare agnationẽ suã, vt tradit Iaco. de Arena addit. ad Spec. tit. de succes. ab intest. & in rub. de testa. referens disputatio. Ricar. Malũb. Cy. & Saly in. l. 1. C. de adult. Bal. in. l. maximũ vitiũ. C. de libe. pre. & in. l. quod vero. ff. de legib. Io. de Imo. in. l. fi. ff. de hære. in fin. Soci. in. l. Gallus. §. nunc de lege Velleia. ff. de libe. & posth. & consi. 90. vo. 1. & cõsi. 12. & cõsi. 62. vol. 3. & ro. ruin⁹. cõsi. 139. vo. 3. & cõ. 30. vo. 2. versi. sed premissis nõ obstãtibus. & cõsi. 12. eiusdẽ vol. co. 1. versi. aliqũ & tertio. Curtius Senior consi. 40. Decius cõsi. 545. nu. 6. Socin. cõsi. 73. vo. 4. & cõsi. 6. nu. 12. & cõsi. 57. vo. 3. col. 3. Iaſ. cõsi. 140. vo 2. Decius vbi dicit hanc esse cõem opinionẽ cõsi. 372. nu. 4. ver. Secũdo ꝓmittendũ, & ,pcedit. & si in eadẽ dispõne post vocationẽ masculorũ vocet fœminas in defectũ masculorũ vt est casus singularis. tã. n. de eo q̃ sibi & hæredib⁹ suis, nec est ibi aliqua ꝑalitas fœdorũ sed fundarit̃ ibi dispõ in mera ratione dispositiõis ꝑsertis masculos fœminis, vt in terminis volueruꝝ Petrus de Anch. & Floria. consi. 359. inter consilia Ancharani. incipit nos petrus, & adest manifesta rõ. ad hoc emꝫ segregant masculi à fœminis, & de masculis fit specialis dispõ vt & ipsi ꝑferant q̃cunq, sint gradu & in eis cõseruet agnatio. Praeterea qñ dispones loquitur differẽtiæ de per se de masculis, & de per se de fœminis nũquã masculinum concipit fœmininũ, vt tradit Bal. in. d. l. in multis sason. ptext ũ ibi in. l. coh. hæredi. §. q differetas cũ. §. sequenti. ff. de vulg. & pupil. & in. l. si quis id quod. ff. de iuris. om. iudi. Idẽ q̃ dicendũ est & si non ita expliẽ sed ex aliis cõiecturis & clausulis dispõnis apparet re hãc fuisse mentẽ dispontis circa vocationẽ masculorũ, & conservationẽ suę agnatiõis, q̃d emꝫ colligit ex talib⁹ cõiecturis pro expsso hr̄. l. cũ ,pponebat. in fi. & in. l. vnũ ex familia. §. fi. ff. de le. 2. l. fideicõmissa. §. hęc verba. & l. Pãphilo. in prin. & l. ꝑ filiũ. §. pe. cũ gl. ff. de leg. 3. l. ex facto ,pponebat. §. reũ. ff. de hæredi. in fi. ibi & facit q̃dẽ totũ voluntas defuncti. l. cũ qdã in fi. C. de necessariis seruis hære. instĩ. & non dicit casus omissus, sed expssus Bal. sin. zulariter in. l. 1. C. de cõsi. 397. & bñ cõtert q̃d notat Bal. in. l. capitatorias in. §. oppositione. C. de testa. mili. ¶ Sed an excluſis fœminis videãtur ẽt excluſi masculi descẽdẽtes ex fœminis? & certe q̃n talis masculꝰ ex fœmina non ꝑrẽdoret ꝑsẽs vocationẽ ex ꝑsona sua, ex tenore maioriæ in dubiũ videtur quin excluſa matre excludaf & ipse, ex doctrina Bal. q̃ semp allegaꝝ i. l. 1. ff. de senato. nõ emꝫ in causato pôt esse plꝰ virtutis, quã præcedat ab influẽti potẽtia causæ allegat. §. hoc aũt notãdũ. q̃ feu. dat. pos. ex hoc inferẽs, q̃ si filia regis francorũ ex rõnabili cõsuetudine francorũ, non succedit in regno, filiꝰ. l. rex Anglię nullũ ius in regno frãcorũ præterdere potuit, est etiã bonus tex. ad hoc & ibi notat Io. And. in. c. ad apostolicæ. de re iudica. li. 6. adde Bal. in. l. fi. q. 25. C. de hæred. instĩ. & in. l. cũ antiquioribus. col. 5. C. de iur. delib. & adde q̃ not. Bar. in. l. 2. §. videdũ. ff. ad Tertul. Bal. in. l. maximũ vitiũ. C. de liber. ꝑe. & Io. Cirier. in suo tractatu primo geniturę. li. 1. q. 23. ¶ An aũt fœmina semel excluſa censeaf semp excluſa vel an tẽporaliter quandiu non extant masculi? qõ est valde tractata tã in successione hęreditatis, quã in materia feudali. de primo tradit Bar. in. l. fi. ff. ad Tertul. Bal. in. l. in quib⁹. C. de cũ. nup. & de. 2. An. de Yser. Bal. & cæteri. in. c. 1. §. qn etiã episcopi vel Abb. & magis cõis resolutio doct. v̄ q̃ fœmina semel excluſa per existentiã masculi ppetuo duret excluſa ꝑ tex. in. d. §. quin etiã. secundũ q̃d intelligit And. de Yser. ibi si tñ ex tenore inuestituræ constaret fœminã nõ ppetuò: sed tẽporaliꝫ excluſam, vt qa instĩm maioriæ cantana semel ꝑ masculũ excluſa, admitteref postea deficiente masculo, vt in. d. c. 1. cum ibi nota. de eo q̃ sibi vel hæredib. suis. masc. & fœmi. & istud dicit cõiter approbatũ Socinꝰ consi. 92. incipit circa primũ huius opinionẽ, ẽt in succesiõe hęreditatis tenẽtes allegat. tenet etiã Frãcis. Curtiꝰ in suo tractatu feudali. 3. pte. in prin. q. 17. ver. 2. limitate. Et aduerte q̃ ille q̃ semel fuit excluſus, ꝓpter indignitatem nõ poterit post ea etiã alia vice succedere vi. tex. in. l. etiam. §. si capitis. ad ũn. de bonis liber. & l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. & q̃ ille qui fuit excluſus ex vna vocatiõe admittatur ex alia licet à prima fuerit excluſus, ꝓpter ingratitudinẽ vi. tex. notabilẽ in. l. si filius q̃ patri. in prin. ff. de bonis liber. ¶ Et q̃d si quis fuit excluſus lite vel præscriptione à maioria cũ tũ ipse fuerit ille q̃ primo loco erat vocatꝰ, an si postea ꝓp alienationem vel aliàs perdat q̃ possidet maioriam, ille sic excluſus poterit illam reacgrere: & v̄ q̃ sic per tex. in. l. milites prohibentur. ff. de re mil. Io. de Pla. in. l. vnica. C. qbꝰ ad conductio. ꝓdio. li. 11. nõ emꝫ v̄ excluſus ex nouacausa ꝓsupenienti. l. q romæ. §. duo fratres. ff. de verb. ob. c. 2. de renun. vnde si qs ꝓp alienationẽ ꝓdidit maioriã si postea cum transiuit ad aliũ iterũ vacet & ipse alienans fit, ꝓximior admittet vt in. c. vnico. & ibi Bal. de eo q̃ sinẽ fecit agnato. Bal. in. §. ꝑterea. qbꝰ mo. feu. amitt. gl. & Bal. in. c. 1. imperator lotharius Bal. in. §. fi. si de feu. fue. controinter do. & agna. ¶ Quid aũt si filia semel fuit admissa ad successionẽ maiorię: qa non erat masculus, an repellaf masculo postea supeniente decidet ex his, q̃ tradit Iacob. de Bello vi. Nicola. de Neapo. & Bal. in. d. c. 2. de eo q̃ sibi vel hæredib. suis. vbi volũt contra And. de Yser. ibi qd masculus supueniens nõ excludat fœminã in possẽsiõe feudi exi stẽtẽ: qa natura dñiõrũ acquisitorũ est, q̃ sit ꝑpetua. l. siue possidetis. C. de, pbatio. & istã partẽ post multa tenet et iã in. d. suo tracta, feudali Francis. Curti⁹. in. 3. pte in prin. q. 28. vbi videas. ¶ Sed quid si fœminæ fuerunt excluſæ in vna parte, seu gradu maioriæ, an videanf excluſæ etiã in aliis gradib⁹, & vocatiõib⁹ factis in maioria? aliquid tetigi supra de cõditione masculinitatis, an repetaf, est vtilis qõ, & requirit longiorẽ studũ v̄ pro nunc, q̃ si ex clusio fœminarũ fiat intra certũ capitulum alicuius gradus, seu vocationis, ad solũ illud referaf & nõ ad sequentes vocationes, seu substitutiões, vt probaꝝ in. l. 3. §. fili⁹. ff. de liber. & post. & not. glo. in. l. 1. C. de liber. pte. si verò excluſio fiat in aliqua clausula de per se absolutè posita, v̄ q̃ referri debeat ad oẽs gradus, & ad oẽs vocatiões ꝑ tex. in. d. §. filiꝰ. & in. l. talis scriptura. in prin. ff. de leg. 1. l. fi. ff. de reb. dub. c. 2. requiris. & c. inquisitioni. de appel. siue talis clausula apponatur in prin. siue in medio, siue in fine, vt colligit ex dictis iuribus, vbi cũ casus occurrerit ad maiorẽ enucleationem veritatis, videas ꝑ docto. ¶ Quid aũt si habẽs pater licentiã regis ad faciendã maioriã in vnũ ex filiis, conuenit cũ vno ex filiis de faciẽdo in eũ maioriã certa pecunia, quã ab eo recepit, an possit tũc in cõstitutione maioriæ pone re clausulã, qua excludanf fœminæ: v̄ q̃ non ex his, q̃ notat Bal. in. §. pe. ad fi. de his q̃ feud. dare pos. ¶ Succedit tñ pulchra qõ, quã vidi in facto, an possit rex disponere ꝑ suũ rescriptũ, vel priuilegiũ, q̃ fœminæ & ex eis descendentes admittanf in successione maioriæ, excluſis masculis, etiã agnatis: & si ex tenore & dispõne maiorię tales fœminæ essent excluſæ ꝓp fauorẽ agnatorũ. & omissis argumentis distinguendi sunt i materia ista aliq casus: nã si maioria facta fuit ꝓ viam donatio nis inter viuos, vel alicuius contractus, seu dispõnis: ex qua de iure naturali vel gentiũ trans ferẽtis & dominiũ, nulla requisita licentia, nec; autoritate regis: & tali casu fatendũ videf non posse regem derogare iuribus, & vinculis & substitutionibꝰ talis maioriæ: cũ non possit princeps rescribere cõtra ea, q̃ sunt iuris naturalis vel gẽtiũ, sunt em immutabilia vt in. §. sed naturalia. inst. de iur. natu. gent. vel ciui. & non potest rex etiam de plenitudine potestatis, sine causa ius & dominium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sesta partida.

alterius auferre, quando tale ius & dominium fuit acquisitum ex in re naturali vel gentium: vt est receptor conclusio & communior omnium docto. in.c. quæ in ecclesiarum. de constitutio. & habetur de isto iure partitarum. in.l. 31. tit. 18. 3. part. & in. l. 2. ti. 1. 2. parti. vnde neq; in tali maioria posset auferre ius futuri fideicommissi, seu vocationis alicuius, licet in spe & non re, tunc tale ius habentis. Ius nanq; primogenituræ & fideicommissi est ita in consideratione, ac si esset ius iam delatum, & acquisitum & ita trãsmitit, qui illud habet sicut æs suum vt adducit pulchrẽ Ioan. Andr. in additio. ad Spec. in rubri. de feud. in qõne illa patrui & nepotis. & Oldrald. ante eum consil. 94. & hinc est etiam, quod rex non potest dare secundo genito regnum, quod à consuetudine vel prouidentia primorum constituentium pertineret primogenito, vt concludit Ioan. And. in. c. licet. devot. & tenet etiam Abb. in. c. intellecto. col. 2. de iur. iuran. vbi dicit q reges non possunt priuare consanguineos descendentes ex linea paterna, secundum Inn. in. c. grandi. de supplend. negligen. præla. li. 6. & tradit Iason. in. l. nemo potest. ff. de leg. 1. Ioan. Cuier. in suo tractatu primogenituræ. lib. 3. q. 3. imo etiam in iure futuri fideicommissi q̃ sit in consideratione tanquam ius iam formatum, & quẽlitũ tenet Bar. in. l. is potest. col. 3. ff. de acquir. hære. ver. sed circa hoc quæro. vbi etiam dicit tale ius esse æstimabile: cũ non certetur de hæreditate viuentis: sed iam mortui, hinc est quod ius primogenituræ est cessibile, & vendibile, vt tradit Ioan. And. in. d. c. licet. & in. d. rub. de feud. col. antepe. in additio. ad Specu. vbi plura adducit. Abb. etiam in. d. c. licet. Alex. consi. 67. 1. volu. 2. dubio. & consi. 94. eo. volu. si verò maioria facta fuerit per viam testamenti seu alicuius vltimæ voluntatis, est maius dubium an princeps tali casu possit disponere contra disposita in testamento, & auferre ius futuri fideicommissi: nam in. l. si testamentum. C. de testa. disponitur non valere rescriptum imperatoris, contra testamentum. & ibi Rapha. Fulgo. & Iason. dicentes quòd in hanc sententiam, quòd neq; rescripto principis possit derogari testamento, potius est inclinandum: licet enim testamentum quo ad solennitatem eius, sit de iure ciuili: quo ad substantiam est de iure gentium: quia eo ipso quod gentes esse cœperunt, de bonis suis disponere ant, vt dicit Bar. in. l. inter dum. ff. de condictio. indebi. & secundum istam opinionem consuluit Philip. Decius consil. 357. incipit in casu magnifici domini Petri. & consi. 403. incipit quanuis in casu propositio. Contrariam tamen partem, imò quòd princeps possit disponere contra contenta in testamento, tenet Bald. in. d. l. si testamentum. in fin. dummodo princeps apponat clausulam non obstante: iniustè tamen aget in semetipsum, secundum eundem Bal. ibi. Et quod princeps de plenitudine potestatis, possit auferre etiam sine causa ius futuri fideicommissi, ex testamento: voluit Alexan. consi. 2. primo volumi. incipit visis codicillis colum. penulti. dicens talem acquisitionem ex testamento esse de iure ciuili. l. lege obtinere. ff. de verbo. significa. & notatur. in lege prima. ff. de acquiren. rer. dom. & nititur ibi respondere ad dicta Bartо. in. d. l. interdum. & idem voluit consulendo idem Alexan. consi. 94. eiusd. volumi. vbi ad fin. se refert ad dicta in. d. consi. secundo. referens ita fuisse iudicatum. & forte istud vltimum videtur de iure verius: sed primum iustius & æquius, & conscientiæ principis salubrius: ne sine causa voluntates defunctorum subuertantur. Erit tamen in hoc pulchrum dubium: quid si ille qui fecit maioriam inter viuos poterat adhuc illam reuocare, qui tamen non reuocauit imo eam testamento confirmauit, an tunc videatur maioria haberi ex testamento & non ex dispositione inter viuos? Bart. in. l. post legatum. 5. ff. de his quibus vt indig. vult quod habeat ex testamento vide ibi & cogita super hoc. si verò maioria sumpsit vires à regia licentia, & facultate: vt quia facta fuit de legitimis filiorum, in quibus rescripto principis filij fuerant grauati: tunc videtur quod rex possit dispensare contra talem maioriam, in qua vocati sunt masculi descendentes ex masculis, & admittere fœminas vel descendentes ex fœminis, quod probatur ex his, quæ not. Bal. in. l. qui se patris. colum. 6. C. vnde libe. vbi tenet quod speciale est in principe, quod possit reuocare suum priuilegium, sine causa: etiam si ex eo alicui sit ius quæsitum, & saltim hoc procederet respectu eorum, quibus non erat adhuc ius realiter acquisitum: quia non cesserat dies seu delatio maioriæ, iuxta notata per Abb. in. c. nouit. de iudi. vbi dicit, q̃ quando priuilegium principis concessum subdito, habet actum successiuum respectu rerum, aut personarum, tunc tale privilegium, saltim quo ad futuros actus & personas, est reuocabile ab ipso principe: sic etiam dicebat Paul. de Cast. in. l. rescripta. C. de precib. impera. offeren. q̃ faciliori modo permittitur principi reuocatio rerum ab eo donatarum, quam aliarum rerum, quas haberet subditus citra donationem & titulũ principis, & quando princeps ex voluntate sua fuit causa, q̃ alicui ius quæratur: tunc ius ipsum sola voluntate potest auferre. vt eleganter decidit Ang. in. l. Lucius. ff. de euictio. & ideo secundum eum potest imperator auferre sine causa rem acquisitam ex præscriptione, vel vsucapione: quia talis modus acquirendi inductus fuit ab eo. Idem voluit Bal. in. l. fi. pe. col. versi. sed immediatè oppono. C. senten. rescin. non posse. vbi dicit, quod quædam sunt, quæ quis potest acquirere etiam contra principis voluntatem: quia acquiruntur de iure gentiũ, sicut dominia. & ista non possunt auferri sine causa: secus in his, quæ sunt de iure ciuili, vt iudicia & sententiæ. & licet ista conclusio possit habere aliquid difficultatis, postquam dominium est perfectè acquisitum: tamẽ clarissima est quando lex vel princeps dedit modũ acquirendi dominiũ, & ipsum modum tollit princeps sine causa, antequam quis dominium acquisierit, veluti si tollit venientibus ab intestato ius adeundi, quod est de iure ciuili. d. l. lege obuenire. ff. de verb. signi. vt tradit Feli. in. d. c. quæ in ecclesiarum. col. 18. ver. 5. declaratio. Præterea in casu isto princeps non aufert de directo ius alicui competens: sed potius procedit removendo obstaculum ab eo, cui tale ius potest competere, faciendo de incapace eapacem: quo casu valet dispositio principis, etiam sine causa, vt probatur in. l. quæris. ff. de natali. restitu. ita in simili quæstione huic nostræ & quasi in eisdem terminis in materia feudali, tradit Francisc. Curtius. in consilio primo. posito in calce sui tractatus feudalis. colum. 10. ad fin. Neque ad hoc obstabit quod tradit Rodericus Suarez. in disputatione sua maioratus, posita in calce repetitionum. l. quoniam in prioribus. & l. post rem iudicatam: cum vult quod licet ex licentia regis bona maioriæ vinculentur: non per hoc dicitur q̃ bona sunt à rege donata, vt sic pater in eis non habeat vsum fructum: nam illud procederet eo respectu, vt est quæstio sua. ¶ Sed in quæstio nostra multum hoc esset in consideratione, ex quo maioria & vincula eius totum robur acceperũt à licentia regia, vt possit q̃d dedit per talem licentiam reuocare, vel saltem modificare respectu eorum, quibus vigore suæ licentiæ bona maioriæ sunt ventura, licet enim talia bona non dicantur à principe donata, iuxta. l. cum multa. C. de bonis quæ liber. tamen ille modus acquisitionis, quo venit in futuros fideicommissarios, & ad maioriam vocatos, venit ex donatione principis. & sic militant, quæ supra adduxi. & hæc procederent, quando constaret principem de plenitudine potestatis, hæc vel &, vocatis per maioriam, velle facere præiudicium: nam si esset in dubio, non est tale de principe præsumendum per iura vulgata tam iuris communis, quam legum regni: vnde & si rex dicat, quod fœminæ & ex his descendentes admittantur, non obstante quacunq; maioria aliter vocante & disponente, si talis dispositio maioriæ esset ex testamentis primorum constituentium, non sufficeret talis clausula: cum princeps videatur eũ hæc dicat intelligere de maioria eius autoritate robur & firmitatem assumenti: nõ vero de ea, quæ sine eius autoritate tenuit. Vnde si in testamento quis carens liberis disponat faciens maioriam de bonis suis, vel habens liberos disponat de tertio bonorum, clausula talis nihil operabitur ad euertionem talis maioriæ, & substitutionum eius: neq; in præiudicium futuri fideicommissarij. cum principis priuilegium ita sit interpretandum: vt minus ius tertij lædat: quando enim priuilegium generaliter intellectum dero garet ius alterius tertij: reducitur ad ius commune etiam eo casu, quo ita reductum nihil operaretur, vt est tex. in. l. si quando. & ibi declarat Bal. in principio. C. de inoffic. testa. & bene confert, quod generalis dispositio non refertur ad ea, quæ pendent ex testamento, vt not. glo. & ibi doct. in. l. tres fratres. ff. de pact. Bar. in. l. qui Romæ. 5. duo fratres ff. de verbo. obli. & videtur requiri principem esse informatum de contentis in testamentis talibus. l. de his. & l. non est ferendus. ff. de transactio: & ideo Socinus. consi. 282. in. 2. volumine. consuluit non valere laudum super certo legato cuiusdam testamenti, non obstante, quod in compromisso per verba generalia videretur etiam compr ehendi: quia fuit facta mentio de relictis in testamento & codicillis: cum sint verba generalia, & quæ non inferunt certam notitiam & cognitionem, prout dicit Bal. in. d. l. de his. in secunda lectura. & etiam Ange. per tex. ibi. in. l. generaliter. C. de non numera. pecu. & l. 4. ff. de optio. legato. imo & quod requiratur citatio substituti vel fideicommissarij habentis ius in spe: quando princeps talia facit, consuluit Anch. consilio 427. & Philip. Decius. consi. 284. vbi plura refert. col. 5. ver. 3. communis opinio. & Socinus. consi. 246. col. 4. & 5. in. 2. volu. licet hoc dictum forte non procederet, vbi materia est talis, in qua princeps potest præiudicare alicui inuito: & constat q̃ vult præiudicare, vt tradit dictus Curtius in. d. consi. columna. & 13. videas ibi per eos plura referentes. & in casibus in quibus dixi principem posse tollere ius futuri fideicom. & quod maioria aliter deferatur: an tunc apud illum cui princeps vult quod bona deueniant venient vt bona maioriæ, vel vt libera? & videtur q̃ debeant venire iure maioriæ. pro quo facit bonus tex. & quæ ibi notat Io. de Pla. in. l. 2. C. de fundis rei priui. libra. ¶ Quid autem retento eodem themate, si qs habeat maioriã, cũ licentia principis factã: & cũ tali vinculo & cõditione, q̃ & si possessor talis maioriæ cõmitteret crimẽ, & læsæ maiestatis, bõa maioriæ nõ cõfiscarẽt, & mancipium voluisse deficiente secunda maioria, quod bona redirent ad primam, vt si eautum fuit, quod descendentibus vocatis in secunda, bona rediret ad primam, vel alias de tali voluntate constaret: & in facultate regia non exprimeretur, quòd bona ex crimine læsæ maiestatis confiscarentur: quia tunc in certis non esset opus coniecturis. l. continuã. 5. cum ita. ff. de verbo. obli. tu quando casus occurrat latius considera: quia quæstio est notabilis. ¶ Pone etiam q̃ contra tenorem maioriæ vocantem in defectum masculorum, quendam transuersalem, ex clusa filia fœmina, rex dispensauit, vt possessor daret maioriam filiæ, & eius descendentibus: comparet modo non ille primo loco vocatus: sed sequentes vocati, & dicunt regem illis non præiudicasse. vn de petunt maioriam, an possint? & videtur q̃ non per text. valde notabilem in. l. 1. 5. fina. ff. de aliignan. libert. Bart. in. l. 1. 5. si pater. ff. de coniũgen. cum emanci. libe. eius. quod de plano procedit, si ille cui maioria deferebatur, esset vinus tempore, quo defertur: secus videtur si esset mortuus.

a ¶ *Hermano.* Concord. cũ authen. de hæred. ab intest. venienti. 5. 1. colla. 9.

b ¶ *El fijo y el nieto.* Et non corumpitur gradus. sed repræsentatur: nam nepos ingreditur locum su patris. secundum Bal. in. l. 1. & in. l. quibus. C. de secun. nupt. vnde & si caueatur statute, q̃ filia dotata existentibus liberis masculis, non succedat: sed quod ipsi filij hereditatem possideant non prefertur filius nepoti ex alio filio premortuo. secundum Bal. in. d. l. in quibus. ver. & prædicta faciunt ad quæstionem.

c ¶ *Igualmente.* Adde. 5. cum filius. inst. de hæredita. quę ab intesta. deferũtur. & l. 3. C. de suis & legiti. hæredi.

d ¶ *Ellos eramos propinco.* Vt in. l. 1. 6. proximus. & 5. gradatim. ff. vnde cognati. 5. si plures. in fi. de agnato. successio.

e ¶ *Ninguno pariente de los descendientes.* Ex hoc verbo probatur, quod in linea descendentium datur cuilibet ex descendẽtibus hoc priuilegium repræsentationis in successione ascendentium: neque gradus est limitatus. & idẽ videtur probari in authen. de hered. ab intest. venien. 5. 1. & ita tenet Saly. in authen. post fratres. ad fi. C. de legiti. hæred. Ang. tamen de Aret. in. 5. cum filius. instit. de hæredita. quæ ab intesta. deferuntur. vult quod ista repræsentatio non transeat vltra pronepotem per tex. ibi. & allegat ita velle Bart. in. l. 1. 5. si quis. ff. de suis. & legiti. hæredi. sed Bar. non limitat, vt non transeat vltra pronepotem sed vult prone potem includi, si ergo agatur de hæreditate proaui, & sic nepos ex vno filio & pronepos ex nepote ex alio filio, succedunt pariter nepos & pronepos, per text. hic & text. expressum in dict. 5. cum filius. quicquid dixerit hic Montaluus. & Ioann. Fabr. in dict. 5. cum filius. si tamen ad hæreditatem proaui vellet concurrere pronepos cum filio sui proaui, an posset tali casu? & videbatur quod non: quia esset dicere quod repræsentaret personam sui aui non sui patris, & leges dicunt personam patris repræsentare. in contrarium tamen videtur text. in ista. l. partitarum, cum dicit ningund descendiente. & sic vult quod quocunque gradu sit descendens ex filio premortuo concurrat cum alio filio defuncti. hoc etiam expressius probatur in. d. auth. & d. 5. ibi cum dicit sic tamen, vt si quem horum descendentium filios relinquentem mori contigerit illius filios, aut filias, aut alios descendentes in proprii parentis loco succedere siue sub potestate defuncti, siue sub potestatis inueniantur: tantam de hæreditate morientis accipientes partem, quanticunque sint, quantam eorũ parens si viueret habuisset, cum ergo dicit, aut filios descendentes: & cum dicit quantam eorum parens. &c. & cum dicit in proprij parentis loco. est text. expressus pro hoc, parentes enim dicuntur etiam vsque ad tritauum. vt in. l. iuris consultus. 5. parentes. ff. de gradib. seu in infinitum. vt in. l. quique litigandi. 5. parentes. ff. de in ius voc. si enim ratio est hanc repræsentationis: quia proximior gradus in ista linea descendentium respectu successionis ascendentium, non consideratur. Ista ratio

ioria transeant in sequentem vocatum, qui postea ex facultate regia extraxit aliqua ex bonis maioriæ, & eadem facultate fecit ã talibus bonis aliam maioriam in alium, & alios, qui non vocabantur per maioriam antiquam, sub aliquibus pactis & conditionibus &, signanter inter cætera, quod si possessor talis nouæ maioriæ committeret crimẽ læsæ maiestatis bona talis maioriæ perderet, neque vl terius in tali casu dispositum in quem transirent: modo vero aliquis, qui possidebat talem nouã maioriam, commisit crimen læsæ maiestatis, & sic perdidit illa bona, an confiscabuntur regi vel redire debeant in primam maioriam, dubium est notabile. & videtur quod non confiscentur, sed redeant ad primam maioriam. per id qd in fortioribus ter minis notat Bald. in ca. studuisti. de offic. lega. versi. pone papa. vbi ponit quæstionem in hæc verba, pone papa concessit mihi quoddam castrum sub quibusdam conditionibus, quibus non seruatis castrum debet reuerti ad papam: deinde cõcessit mihi ciuitatem, sub qua est illud castrum cum omnibus castris suis: deinde ego feci contra dictas conditiones, papa dicit castrum ad se reuersum: ego dico ad me pertinere tanquam partem ciuitatis districtualem seu subiacentẽ. ff. de mdi. l. insulæ. quæritur quid iuris. rñ. quod perdidi ex vno capite speciali, recupero ex generali: quia papa me loco sui posuit quoad ciuitatem & districtum vnde acquiro per vniuersitatem quod perdo inspecta specie. arg. ff. de acquir. rer. dom. l. quidam. & ff. de seruitu. vrba. prædio. l. si domus. cum aliis. Neque obstat q̃ species derogat generi: quia verum est, quando genus venit ampliatiue. vt notatur in. l. quæsitum. 5. pen. ff. de fund. instru. modo quæro quid in diuersis personis, si castrum erat concessum titio: nunc ciuitas cum suo districtu conceditur Seio. & videtur dicendum, q̃ extensio titio, ex sua concessione, acquiritur Seio ex suo capite generali. vt. ff. communia prædiorum. l. in venditione. & ff. de iure dotium. l. si proprietati. dicit. l. quod si ab specie, prius est inchoandum, postea veniendum ad genus. C. de pigno. l. 2. quæ non est alibi. In contrarium videtur: nam lege tenetur q̃ si capitaneus concessit alicui vnum mansum in feudum: deinde vendidit curiam, illud mansum non venit in concessione generali, tanquam exceptum à curia per specialem prouidentiam. vt in cap. quidam capitaneus. de capita. qui cur. vendi. solutio. illud ideo: quia nomine curiæ non continentur feuda. sed, nomine ciuitatis bene continentur castra, saluo iure alterius: cum autem illud ius deducit consolidatur vniuersitati suæ. & idem forte est in feudis per dict. l. si proprietati. sic videbatur dicendum, in prædicta quæstione quod cum ius secundæ maioriæ deficiat consolidetur primæ maioriæ vniuersali. Præterea ita rex voluit, quod ista bona extraherentur à prima maioria, vt remanerent in secunda: qua cessante non videtur quod aliquid voluit agere contra primam maioriam, & rebus sic stantibus scilicet stante secunda maioria, videtur dispensare contra primam, non illa cessante. l. quod seruus. ff. de condict. ob caus. & quæ tradit latè Socinus. 3. volu. consi. 58. & Alexan. consil. 72. col. fin. tertio volu. facit etiam quod habetur in. l. sicut. 5. illud videamus. ff. quib. mod. pignus. vel hypothe. solui. & l. etiam. cum. l. iubemus. C. ad Velleia. & facit optimè. l. proponebatur. & l. filius familias. & l. hæreditate. 5. pater cum sequenti. ff. de Castren. pecul. In contrarium tamen facit: quia iam ista bona deserunt esse primæ maioriæ ex facultate regia, & transierunt in aliam personam, vnde iam non sunt reliquiæ primæ maioriæ. l. pater filium. 5. quindecim. ff. de legat. tertio. & in simili habemus in fundo, qui semel exiuit de familia, desinit esse patrimonia lis mutatione personæ. argumen. l. gerit. in fin. ff. de acquirend. hære. & re facta amissibili ex crimine læsæ maiestatis, semper erit amissibilis, vt alias in re facta alienabili semper erit alienabilis. vt in dict. 5. quindecim. & facit etiam quod habetur in. l. si quis ædes. ff. de seruitu. vrbano. prædio. Item medii successores immutant rei qualitatem. l. Paulus. 5. fina. ff. de acquirend. hæredi. l. licitatio. 5. mercatores. ff. de publica. & l. si auia. C. de donatio. l. & C. de imponen. lucrati. descriptio. libr. 10. Bald. de eo qui sibi vel hæredib. suis in princip. adde bonum & singularem casum in. l. si ita legatum. 5. si domus. ff. de lega. primo. ibi: atsi ex domo destructa. &c. & quod ibi Paul. de Castr. notat in fin. Per quem text. etiam inserens ad quæstionem, quod si pater habens maioriam antiquam, impetrauit à principe licentiam extrahendi ab ea aliqua bona, & constituendi ex eis maioriam in filium secundum, & ita fecit, quod mortuo secundo filio in vita patris, non reuertuntur bona illa in primam maioriam, etiam si constaret de voluntate patris, quod reuerterentur: quia cum tali noua voluntate, vt reuerterentur, debebat etiam concurrere licentia regis necessaria. facit. l. quædam. ff. de iur. codicillo. si tamen esset casus in quo facultas regis in hoc non esset necessaria, sufficeret voluntas patris, per text. in dicto. 5. si domus in fin. & istam partem crederem de iure veriorem, nisi ex aliquibus aliis coniecturis, constaret principem voluisse deficiente secunda maioria, quod bona redirent ad primam, vt si eautum fuit, quod descendentibus vocatis in secunda, bona rediret ad primam, vel alias de tali voluntate constaret: & in facultate regia non exprimeretur, quòd bona ex crimine læsæ maiestatis confiscarentur: quia tunc in certis non esset opus coniecturis. l. continuã. 5. cum ita. ff. de verbo. obli. tu quando casus occurrat latius considera: quia quæstio est notabilis. ¶ Pone etiam q̃ contra tenorem maioriæ vocantem in defectum masculorum, quendam transuersalem, ex clusa filia fœmina, rex dispensauit, vt possessor daret maioriam filiæ, & eius descendentibus: comparet modo non ille primo loco vocatus: sed sequentes vocati, & dicunt regem illis non præiudicasse. vn de petunt maioriam, an possint? & videtur q̃ non per text. valde notabilem in. l. 1. 5. fina. ff. de aliignan. libert. Bart. in. l. 1. 5. si pater. ff. de coniũgen. cum emanci. libe. eius. quod de plano procedit, si ille cui maioria deferebatur, esset vinus tempore, quo defertur: secus videtur si esset mortuus.

a ¶ *Hermano.* Concord. cũ authen. de hæred. ab intest. venienti. 5. 1. colla. 9.

b ¶ *El fijo y el nieto.* Et non corumpitur gradus. sed repræsentatur: nam nepos ingreditur locum su patris. secundum Bal. in. l. 1. & in. l. quibus. C. de secun. nupt. vnde & si caueatur statute, q̃ filia dotata existentibus liberis masculis, non succedat: sed quod ipsi filij hereditatem possideant non prefertur filius nepoti ex alio filio premortuo. secundum Bal. in. d. l. in quibus. ver. & prædicta faciunt ad quæstionem.

c ¶ *Igualmente.* Adde. 5. cum filius. inst. de hæredita. quę ab intesta. deferũtur. & l. 3. C. de suis & legiti. hæredi.

d ¶ *Ellos eramos propinco.* Vt in. l. 1. 6. proximus. & 5. gradatim. ff. vnde cognati. 5. si plures. in fi. de agnato. successio.

e ¶ *Ninguno pariente de los descendientes.* Ex hoc verbo probatur, quod in linea descendentium datur cuilibet ex descendẽtibus hoc priuilegium repræsentationis in successione ascendentium: neque gradus est limitatus. & idẽ videtur probari in authen. de hered. ab intest. venien. 5. 1. & ita tenet Saly. in authen. post fratres. ad fi. C. de legiti. hæred. Ang. tamen de Aret. in. 5. cum filius. instit. de hæredita. quæ ab intesta. deferuntur. vult quod ista repræsentatio non transeat vltra pronepotem per tex. ibi. & allegat ita velle Bart. in. l. 1. 5. si quis. ff. de suis. & legiti. hæredi. sed Bar. non limitat, vt non transeat vltra pronepotem sed vult prone potem includi, si ergo agatur de hæreditate proaui, & sic nepos ex vno filio & pronepos ex nepote ex alio filio, succedunt pariter nepos & pronepos, per text. hic & text. expressum in dict. 5. cum filius. quicquid dixerit hic Montaluus. & Ioann. Fabr. in dict. 5. cum filius. si tamen ad hæreditatem proaui vellet concurrere pronepos cum filio sui proaui, an posset tali casu? & videbatur quod non: quia esset dicere quod repræsentaret personam sui aui non sui patris, & leges dicunt personam patris repræsentare. in contrarium tamen videtur text. in ista. l. partitarum, cum dicit ningund descendiente. & sic vult quod quocunque gradu sit descendens ex filio premortuo concurrat cum alio filio defuncti. hoc etiam expressius probatur in. d. auth. & d. 5. ibi cum dicit sic tamen, vt si quem horum descendentium filios relinquentem mori contigerit illius filios, aut filias, aut alios descendentes in proprii parentis loco succedere siue sub potestate defuncti, siue sub potestatis inueniantur: tantam de hæreditate morientis accipientes partem, quanticunque sint, quantam eorũ parens si viueret habuisset, cum ergo dicit, aut filios descendentes: & cum dicit quantam eorum parens. &c. & cum dicit in proprij parentis loco. est text. expressus pro hoc, parentes enim dicuntur etiam vsque ad tritauum. vt in. l. iuris consultus. 5. parentes. ff. de gradib. seu in infinitum. vt in. l. quique litigandi. 5. parentes. ff. de in ius voc. si enim ratio est hanc repræsentationis: quia proximior gradus in ista linea descendentium respectu successionis ascendentium, non consideratur. Ista ratio

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita limitat in pronepote concurrente cum filio, sicut & in nepote, bene etiam confert ad hoc.l.Tauri.40.cum disponit filium seu nepotem, seu alium descendentem ex filio primogenito, præferri in successione maioriæ filio secundo possessoris maioriæ: & sic pronepos vel abnepos excludet à maioria patruum magnum, & si in maioria excludit in successione hæreditatis ab intestato, concurret: cũ omnia hæc statuãtur ex vi præsentationis: quæ tu bene nota: quia Montalbus hic aliter decidit, dicens quæstionem istam disputatam fuisse in cancellaria, & cõclusum fuisse per famosos doctores, quod si agatur de hæreditate proaui, tunc licet nepos repræsentet personam patris, quoad hæreditatem aui, non tamẽ quoad hæreditatem proaui, stante filio dicti proaui, vt tali casu non extendatur repræsentatio ad pronepotes: tu verò tene firmiter contrarium per supradicta. Et in hanc sententiam, quam ego teneo, videtur inclinare Azo in summa in authen. de hæredi. ab intesta. venien. in princip. vbi ponit hæc verba. adeo autem liberos vocat, vt siex vno filio præmortuo, sit nepos vel pronepos, vna cum alio defuncti filio vocetur. & aduerte quod ista repræsentatio tunc habet locum, quando succeditur titulo hæreditario. & successione legali ab intestato: & secus esset si ageretur ex fideicommisso ex dispositione testatoris: nam tunc non esset locus huic repræsentationi. vt tradit Bal. in.l. cum ita legatur. §. in fideicommisso. ff. de lega. 2. & plenè Decius. quẽ vide consil. nu. 4. & 5. qui alios refert & in consi. 412. quod tu bene nota: quia Ioan. de Imo. per glo. ibi cõtrarium voluit. in. d. §. in fideicõmisso. & procederet opinio Ioa. de Imo. post glo. quando testator adæquasset successionem talis fideicommissi successioni ab intestato, prout tradit idem Decius. consi. 79. columna. 2. procederet etiam dicta opinio glo. & Ioa. de Imo. quando aggretur de fideicommisso inter transuersales: & secus esset, si ageretur inter descendentes respectu fideicommissi relicti ab aliquo ex ascendentibus: nam tunc idem esset in fideicommisso, quod in hæreditate. vt tradit idem Decius. consil. 217. incipit in casu proposito. & sic erit extensio ad istam. l. partitarum. vt procedat & si agatur de successione fideicommissi: procederet etiam quando ageretur de successione patrui. nam tunc etiam admitteretur repræsentatio in filiis fratris succedentibus cum patruo in fideicommisso. prout vult idẽ Decius. d. consil. 217. dicens. quid quod consuluit consi. 1. fuit cum ageretur de successione patrui magni, vbi non datur ista repræsentatio: & sic in effectu ista limitatio potius est extensio ad istam. l. vt scilicet vbi cunque admittatur repræsentatio habeat locum etiam si succedatur ex fideicommisso. nam cum ita sit de iure, verba testatoris, secundum dispositionem iuris debent interpretari. secundum Bald. in. l. precibus. C. de impube. & aliis sub illit. & in. l. 2. in fi. C. de cõditio. inserti. l. si duo & ibi Bald. ff. de acquirend. hæredi. Sed aduerte, q cum succedatur ex fideicommisso, videtur succedi primo disponenti. vt. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupil vnde si respectu illius de iure non procederet repræsentatio, licet procederet respectu vltimi decedentis, non procederet repræsentatio per adducta per Decium in dictis consiliis. Aduerte etiam quia in linea ascendentium, cum agitur de successione descendẽtium, non est locus istâ repræsentationi: cum natura repugnet. vt in dict. authen. de hæredi. ab intesta. venien. §. consequens. colla. 9. & tradit Salyce. in authẽ. defuncto. C. ad Tertull. & in authen. post fratres. C. de legiti. hæredi. hæc etiam repræsentatio in linea vel gradu collaterali: cum agitur de successione collaterali. datur solum filiis fratrũ, & non vlteriori. vt in. l. 5. insua eo. & in. d. authen. de hæredib. ab intest. venien. §. frigitur. in versi. huiusmodi.

a ¶ *Aquella parte.* Succedunt enim in stirpes, non in capita, vt hic, & in dict. §. cum filius. inst. de hæreditati. quæ ab intest. defer. & in. §. 1. in authen. de hæred. ab intest. venien. colla. 9. de quibus iuribus sumpta est ista lex.

b ¶ *Como de todos los otros.* Concord. cum. l. secunda. C. de suis & legiti. hæredi. sed an idem sit in pronepotibus diuersorum nepotum, vt succedant pauo in stirpem, & non in capita, sicut succedũt nepotes diuersorum filiorũ. Albericus disputat in. d. l. 2. & refert Albe. Papien. tenuisse, quod pronepotes inter se succedant in capita, & ibi la. l. 2. loquens de nepotibus non extendatur ad pronepotes: cum enim non succedant tunc cum proximioribus in gradu, intrantes locum parentum, nimirum si tunc vocentur in capita, & non in stirpes, sicut esset quando concurrerent cum proximioribus: quia tunc licet faueatur in vno grauantur in alio, vt scilicet successio fiat in stirpem & non in capita: quæ ratio cessat, quando solum succedunt inter se. Albericus tamen ibi dicit æquiorem opinionem sibi videri, q etiam pronepotes succedãt proauo in stirpes, sicut successissent patres eorum, in quorum locum succedunt. Quid autem si nepotes, vel pronepotes vocarentur per aliquod fideicommissum, & sic ex dispositione testatoris seu ex institutione, vel substitutione, ãn tunc succedãt in stirpes vel in capita? vide per Decium consi. 412. viso eleganti consilio vbi concludit, q tunc vocentur in capita. vide ibi per eum.

¶ *Ley. IIII.*

Mortuo descendente sine liberis, succedunt ei pater & mater vna cum fratribus defuncti per capita: & si fratres nõ habet, succedunt parentes: his deficientibus, admittuntur aui ex vtroque parente & tanti habebit vnus au? si est solus ex vno parte, quantum duo ex alia: & ascendentes cum fratribus succedunt per capita: & idem de filiis fratrum. hoc dicit.

c ¶ *El padre e la madre.* Concord. cum authen. defuncto. C. ad Tertul. & cum authen. de hæredib. ab intesta. venien. §. consequens. colla. 9. nota tamen quod in maioria filij non succedit pater, quia maioria respicit lineam descendentem sicut & feudum vel emphyteosis ecclesiastica. Bal. in authen. defuncto. C. ad Tertul. qui licet loquitur in feudo eadem ratio est in maioria.

d ¶ *Egualmente.* Non ergo fiet distinctio bonorum, vt acquisita à patre, vel patris causa patri deferantur: matri verò acquisita ex parte matris, vel eius causa prout distinguit Bartol. in authen. itaque. C. communia. de successio. per text. quem dicit singularem. in. l. quod Iulius. C. de bonis quæ liber. cui sententiæ quamplures doctores adhæserunt: ita vt communior opinio videatur. vt tradit Andr. Tiraquellus. de retractu legali. §. 14. numero. 32. dicens hanc opinionem receptam esse apud Gallos, & probatur hæc opinio. l. 10. titul. sexto. libro tertio. foro. ll. contra dictum Bartol. tamen tenet Bald. in dict. authenti. defuncto. vbi etiã Salyce. Petrus. & Cynus in. d. authenti. itaque. & Corneus in. d. authent. defuncto. & pleriq; alij etiam relati à Tiraquello. vbi supra. & hanc dicit esse communem opinionem Bal. cõsi. 31. volumi. 2. & istam opinionem approbat. l. ista partitarum: cum dicit æqualmente todos los bienes del hijo. & etiam. l. 6. in ordina. Tauri. vnde. l. fori nõ procederet: nisi in his locis, vbi fierit vsu recepta, prout dicit dicta lex sexta. neque hoc limitarem in lucris nuptialibus, iuxta dispositionem. l. secundæ. C. de bonis quæ liber. prout & Bald. limitabatin dict. l. quod scitis cum ex dispositione huius. l. & dict. l. 6. nulla sit fienda distinctio etiam cuiuscunque qualitatis sint bona, & procedat istarum legum dispositio.

Ellos

se, estonce deuẽ ellos[a] cõ el padre, e cõ la madre partirlo por cabeças. E maguer o uiesse auuelo, o auuela, [b]nõ heredara ninguno dellos ninguna cosa, en los bienes de tal defuncto. Mas si aql q murieste sin testamento, nõ dexasse heredero ninguno, que descẽdiesse del, [c]nin ouiesse hermano, [d]nin hermana, nin padre, nin madre, si ouiere auuelos, quier sean de parte de su padre, quier de parte de su madre, ellos heredarã egualmẽte[e] todos los bienes de su nieto. E si por auẽtura, de parte de su padre, o de su madre, ouiere vn auuello solo, e dela otra dos, estõce, aql so lo[f] aura la meytad de todos los bienes, e los dos q fuessen de la otra parte, auran la otra meytad. E si acaesciere, que este que assi fino auia auuelos, e hermauos, ql per tenezcan de padre, e de madre[g] estonce heredaran todos los bienes que fincarõ del, partiendo los entresi por cabeças egualmente. E esso mismo seria, si el finado dexasse fijos de tales hermanos[h].

¶ *Ley. V. Como los hermanos e los otros parientes de la liña de trauiesso se puedẽ heredar los vnos a los otros, quando muerẽ sin testamẽto.*

Basta aqui mostramos en q manera los ascẽdientes, e los descẽdientes deuen heredar entre si, quando alguno dellos muriere sin testamẽto. E agora q remos dezir, como pueden heredar entresi, los que son de la liña dicha de trauiesso, assi como los hermanos, e los tios, a los otros parientes que son en aquella mesma liña, muriendo alguno dellos sin testamento. E dezimos, que si alguno que assi muriesse sin testamento, non ouiesse de los parientes que suben, o descienden por la liña derecha, e ouiesse hermano, o hermana[i] de padre, o de madre, e sobrino fijo de tal hermano, o de tal hermana que fuesse ya muerta, que el hermano, e el sobrino heredarã los bienes de tal defuncto egualmente, e maguer sean los sobrinos dos, o mas, nascidos devn hermano, o de hermana, nõ auran mas de la meytad[k] de la heredad, e partir la hã ellos ẽtresi por cabeças egualmente. Mas si este que muriesse sin testamento non auiẽdo ascendiẽtes, nin descendientes, ouiesse sobrinos de dos hermanos de parte de su padre, o de su madre e fuessen los hermanos amos muertos, heredaran los sobrinos los bienes de su tio, e partir los an entresi por cabeças[l] egualmente. E sobre todo dezimos, que si este que assi muriesse, ouiesse otros hermanos que non le pertenesciessen, si nõ[k] de parte de su madre, o de su padre, que estos, nin los fijos dellos, non deuen auer herencia del finado. [m]con los hermanos que le pertenescen de parte de padre e madre, nin cõ los fijos dellos, si los padres fuessen muertos.

a ¶ *Deuen ellos.* Hoc hodie corrigitur in regno. per. l. 7. in ordina. Tauri, qua cauetur q fratres defuncti nõ concurrant cum patribus, vel alijs ascendentibus defuncti.

b ¶ *O auuela.* Habes hic, q etiam si pater sit constitutus sub aui potestate, succedit filio ab intestato, excluso auo paterno. Adde. l. q scitis. C. de bon. quæ liber. & text. in auten. defuncto. C. ad tertullia. & in corpore vnde sumitur. colligetiam q mater excludet auũ ẽt patronũ, & sic correcta est dispositio. l. æquissimũ. §. fi. ff. ad tertul. cũ neq; pater ps ẽtur matri in successione filij intestati, vt hic, & in dict. §. consequens. & auten. defuncto. per quas correcta fuit. l. 2. §. obijciuntur. ff. ad orficia. & l. 2. C. ad tertull. & §. pẽrũtur. inst. de senat. consul. tertull. colligetiam hic, q si defuncto filio supersit mater vel pater, & etiã auus q ex cluditur auus, etiã si filius talis aui pater vel mater defuncti prædeceste rit viuo auo: nõ enim auus ingreditur locũ filij, vt dixi suprà co. l. j. & not. glos. in. d. auten. defuncto.

c ¶ *Desendiesse del.* Descendentes enim excluderent ascendentes, vt hic & in auten. in successione. C. de suis & legiti. hæredi. l. 6. in ordi. Tauri.

d ¶ *Hermano.* Vult q si haberet fratrem vel sororem vtrinq; coniunctos, q excluderent tales fratres auum, vel auiam: cuius contrarium tenet glos. Bart. & alij docto. communiter in. d. auten. defuncto. & contraria opinio, quæ ibi recitatur in glos. super verb. proximis. videtur approbari hic, quam etiam tenebat Iacob. de Belouis. in auten. de hæred. ab intesta. venien. §. si vero. hodie tamen non repelleretur, imò nec cõcurrerent cum auo vel auia, vt in dict. l. 7. in ordi. Tauri. vide que dico infrà eo. in gl. pen.

e ¶ *Egualmente.* Medietatem habebunt auus & auia paterni, & aliam medietatem auus & auia materni: non distincto vtrum bona peruenerint ex linea paterna vel materna, vt dixi suprà in glo. 2. in ista. l. & tradit Salyce. in auten. itaq;. C. communia. de successio. si verò rãtũ super sint auus & auia paterni, vel materni diuident etiam æqualiter, vt hic, & in. d. §. consequens. & auten. defuncto.

f ¶ *Aquel solo.* Et sic isto casu fit distributio in stirpem, & non in capita. Idem habetur in. d. auten. vbi gl. & communiter docto.

g ¶ *De madre.* Concordat hæc. l. cum opinione glos. & docto. in dict. auten. defuncto. vt etiam fratres vtrinque coniuncti non excludant auum vel auiam, sed concurrant, hodieverò neq; concurrent. vt in dic. l. 7. in ordina. Tauri. & in. l. 1. tit. 6. lib. 3. for. ll.

h ¶ *Hermanos.* Concordat cum autẽ. vt fratrum filij. §. fi. colla. 8. hodie seruatur quod habetur in dict. l. 7. in ordina. Tauri.

¶ *Lex. V.*

i ¶ *O hermana.* Fratres vtrinq; coniuncti sunt, qui in successione ab intestato vocantur ad successionem fratris primo loco vt hic. & ĩ auten. cessante. C. de legiti. hæredi. in patruis tũ succedentibus nepoti, seu sobrino suo non consideratur ista duplex cõiunctio, sed ad mittũtur pariter siue fuerint coniuncti patri nepotis eorum fratri ex vtroq; latere, siue ex vno tãtum, vt tradit Bart. in. l. post cõsanguineos j §. legitima. ff. de suis & legi. hæred. hęc nãq; coniunctio cõsideratur tãtum: cũ agitur de successione fratris, vel patrui. vt in auten. de consanguine. & vterin. fratri. ad fi. col la 7.

k ¶ *De la meytad.* Concord. cum dict. auten. cessante. & cum l. 8. in ordina. Tauri. sed quid si frater vtrinq; coniunctus repudiet hæreditatem, qui tamen habet filios, an pars repudiata accrescet nepotibus seu filijs sui fratris adeuntibus. vel an filij repudiantis aliquid habeãt? vide per Salicet. in dicta autentica. post fratres. la primera. vbi tenet quòd non accrescat, sed etiam filij repudiantis cum illis succedant, cuius contrariũ tenuit ibi Corneus. vide ibi per eos, & opinio Salicet. videtur æquior, & probabilior.

l ¶ *Por cabeças.* Approbat opinionem Azo. C. de legiti. hære. in summa. quam etiam tenuit glos. in. §. hoc etiam. instit. de legiti. agna. successio. glos. tamen in. d. auten. cessante. tenuit contrariam opinionem, imò q admitteretur in stirpes, & in. l. lege duodecim tabularum. C. de suis & legiti. hære. Bartol. in. l. post cõsanguineos. §. hæc hæreditas. ff. de suis & legiti. hæredi. & communiter doctor. in dicta autentica. cessante, & hanc dicit communem esse opinionem Nico. de Vbaldis. in tractatu. de successio. ab intest. 3. parte. co. 1. opinionem tamen Azo. tenet Bal. & Salyc. in. d. auten. cessante. Tu tene mẽti istam. l. partitarum hoc decidentem & opinionem Azo. approbantem, vt quãdo filij fratrum solum inter se succedunt: & non cum patruo diuisio fiat in capita, & non in stirpes. Quid autem si agatur, de successione feudi? vide per Bald. in capitulo primo. §. item quia. de his qui feud. dar. possunt. & in capitulo primo. in principio. de successio. feud. & in versicu. his verò. de successio. fratrum. & in capitulo vnico. de natu. successio. feud. & per Alexandr. consilio. 55. columna octaua, & nona. volumine. quarto.

m ¶ *Del finado.* Concordat cum dicta autentica. cessante. C. de legiti. hæred. & autẽ. itaq;. C. cõmunia. de successio. qd autem si nõ ageretur de

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæreditate fratris: sed de substitutione fideicommissaria, in qua testator vocauit filios suos, qui erant ex diuersis matrimonijs, an præferantur vtrinq; coniuncti coniuncti is ex vno latere tantum? & dicendum est quòd non: cum ex tali substitutione fideicommissaria non succedatur fratri, sed testatori. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupilla & quãtum ad ipsum testatorem omnes filij sunt æquales, licet pereati ex diuersis nuptijs: & sic omnes æqualiter admittentur, vt decidit Bartol. in. l. Lucius. col. fi. pe. q. ff. de vulga. & pupil. verũ quæro quidã habens duos filios, & probatur in. l. fin. ff. ad Trebell. & tradit Decius. consi. 304. incipit in casu proposito. & adde Bald. in. l. in testamento. col. 4. versic. 5. quæritur. C. de testa. mili. & Alexã. consil. 30. 2. vol. incipit viso testamento. Item in Baronia vel feudo non consideratur an aliquis frater sit vtrinq; coniunctus, sed an sit coniunctus ex illa parte ex qua feudum defertur. vide per Bald. in. l. 1. C. de suis & legi. hæred. Et idem videtur dicendum in maioria ex quo inferes ad quæstionem, quòd si mulier quæ habebat maioriam habuit filium ex primo viro cum quo matrimonium contraxit si forte postea iste vir iuit in bellũ. & fuit orta fama quòd ibi mortuus fuerit: si forte mulier contraxerit cum secundo viro ex quo etiam habuit filium & demum reuerso primo fuit restituta primo vero ex quo habuit tertiũ filium quòd si mortua ista muliere successit filius eius maior qui postea decessit sine liberis q̃ maioria debetur filio secundo licet non sit frater vtrinq; coniunctus filij maioris decedentis & non tertio filio licet fuerit fratri vtrinq; coniunctus.

¶ *Ley. VI. Como pueden heredar los hermanos q̃ non son de padre e de madre, e otrosi quiẽ puede heredar a aquel que muere sin testamento.*

HErmanos de padre tan solamẽte, e otro de madre auiẽdo aql q̃ muriesse sin testamento, si non dexasse otro pariente ninguno, que heredasse lo suyo de los que desciendẽ, o subẽ por la liña derecha: estõce dezimos, que en tal caso como este, el hermano que le pertenesciesse a este atal de padre tan solamente, esse heredara todos los bienes del defunto, que le vinieren de parte de su padre[a], e el hermano que le pertenesciesse de parte de la madre, esse heredara otrosi, todos los bienes que le vinieren de parte de su madre, e los bienes que atal defunto como este ouiesse ganado, [b]por otra manera qualquier, amos los hermanos sobredichos los partiran egualmente. E sobre todo esto dezimos, que si alguno muriesse sin testamento, que nõ ouiesse parientes, de los que suben o descienden por la liña derecha, nin ouiesse hermano, nin sobrino[c] fijo de su hermano, q̃ destos adelante, [d]el pariente q̃ fuere fallado que es mas cercano, [e]del defunto fasta en el dezeno grado, [f]esse heredara todos sus bienes. E si tal pariente non fuesse fallado. E el muerto auia muger legitima, [g]quando fino heredara ella todos los bienes de su marido, esso mismo dezimos del marido, [h]q̃ heredara los bienes de su muger en tal caso como este. E si por auẽtura el que assi muriesse sin parientes non fuesse casado, estonce heredara todos sus bienes la camara del Rey[i].

¶ *Ley. VII. En quanta parte de los bienes del marido vico puede heredar la muger sobre si casasse sin dote, e non ha de que beuir.*

¶ *Lex. VII.*

Si matrimonium sine dote scienter cõtrahitur si mulier vñ honestè viuat post mortem viri nõ habeat, succedit ipsi viro etiam liberos habenti in quarta quæ non vltra centum libras auri ascendat, sed si habet vndeviuat, non succedit. h. d.

a ¶ *Paganse.* Sumpta est. de. §. quia vero legem. in auten. vt liceat matri & auiæ. colla. 8. & à. §. quoniam verò. in auten. de exhiben. & introd. re. colũ. 5. & in auten. præterea. C. vnd. vir & vx. & licèt ista lex, loquatur in vxore inope. Idem erat in viro, vt in dictis auten. & vide per glo. & Bal. in. l. licèt. vbi & Bal. in. 2. lect. C. de iur. dot.

b ¶ *Con ellas.* Procedet etiam inter sponsos de præsenti, & si vxor non sit ducta ad domum, vide Bal. in. l. fi. col. fi. ver. 6. q. C. vnde legiti.

c ¶ *Sin dote.* Idem si dos esset parua, secũdum Bal. in. d. auten. præterea. circa fi. cuius dictum cõmuniter tenetur: sed tũc talis dos computabitur in quartam, secundum eum & Paul. de Castr. ibi. Quid autem, si dos fuit congrua tempore contracti matrimonij, sed postea ex mutatione temporum, qualitatis personarum, & facultatum, facta est incõgrua? vide per Soci. con. 30. in. 4. vol. col. pen.

d ¶ *Desamparadas.* An idem erit in viro inope vxore præmoriente? text. in. d. §. qui vero. in auten. de exhiben. reis. probat apertè, q̃ sic, & tenet glo. in. d. §. quia vero legem. vbi respondet ad tex. ibi qui videbatur ob stare, & ita tenetur cõiter per doc. in. d. auten. præterea. Si tñ ex vxore precedenti maritus habeat filios, qui succedunt matri, & pater habeat viaticum: tunc maritus non habebit istam quartam, quod procedit siue matrimonium fuerit cum dote, vel sine dote cum talis quarta detur in subsidium, propter inopiam, vt fatetur Decius. in. d. autẽ. præterea. in prin. co. 2. si autem nõ extarent liberi, & mulier dotata fuisset, & dos esset restituenda per maritum, posset tũc maritus habere quartam, licet matrimoniũ esset cũ dote, vt tenet glo. singularis in. l. licèt. in glo. 1. C. de iur. dot. & istam glossã. sequuntur communiter docto. vt tradunt. Alex. & Decius in. d. auten. præterea.

e ¶ *Non dexasse.* Ex hoc verbo, videtur q̃ dispositio huius. l. & illarum, de qua sumpta est procedat etiam condito testamento, & idem dicũt docto. per text. ibi in. d. auten. præterea. & sic etiam contra voluntatem testatoris debet ista quarta, prout vult Bald. in. d. auten. præterea. parũ post principium. & Alex. ibidẽ. col. 2. qui aliosallegat. ex quo Alex. impugnat dictum Salicibi in ver. sed dubitari potest. 1. septimo. vbi tenet, q̃ si testator iussit vxorem esse contentam cum eo, quod sibi relinquit, & vltra petere prohibuit, q̃ tunc vltra petere nõ possit: quia hæc quarta debetur vxori cõtingenter nõ necessario, & ideo solũ præter volũta tẽ testatoris nõ cõtra volũtatẽ debet posse venire, tu cõsidera: qa fortè tẽ testatoris nõ cõtra volũtatẽ debet posse venire, tu cõsidera: qa fortè dispositiõe huius. l. partitarũ hæc possunt reduci ad cõcordiã, vide ex dispositiõe huius. l. partitarũ hæc possunt reduci ad cõcordiã, vide licet q̃ si testator reliquit vxori tãtũdẽ, ex quo posset bñ & honestè viuere, licet sit minus q̃nta, q̃ tũc vxor nõ possit vltra petere. neq; exigere: q̃ ponant verba à testatore per quæ prohibeat eã plus petere, prout exigit Salic. sed tantũ q̃ relictum sit sufficiens ad alimenta: ne vxor in felix mendicare cogatur, si verò legatum à marito relictum non esset ita sufficiens, tũc etiam si prohibeat eam plus petere: tñ petere poterit quartam istam, & imputabitur tunc tale legatum in quartã, vt dispositte. in. d. auten. præterea. quæ ita debeat intelligi: Cum loquitur de tali imputatione, & isto medio respondetur ad fundamenta Alexan. & opiniones reducuntur ad concordiam.

f ¶ *De lo suyo.* Licet ergo vxor pauper esset industriosa, & manibus suis posset victum lucrari, adhuc habebit istam quartam, cum hæc lex, se referat ad ea, quæ habeat in facultatibus proprijs. & in terminis ita decidit Decius in. d. auten. præterea. col. fin. versic. 3. ex supradictis: & mouetur, quia efficacius debetur vxori inopi quarta ista, quæ iure actionis peti potest, quã alimẽta, quæ solum iudicis officio filijs debentur, vbi ad talem industriam habetur consideratio, vt in. l. fi quis à liberis. versi. sed & fi filius. ff. de liber. agnos. & quia ista quarta datur in honorem præteriti matrimonij, vt conseruentur coniuges in solito statu, vt habetur in. d. §. quoniã verò. auten. ti. de exhiben. reis. vnde nõ videtur quòd cogatur tunc mortuo marito plus solito victum pro-

sunt regalia, in parte bona vacantia, in vsibus feudorum. & not. q̃ si clericus non habet consanguineos, neq; beneficium ecclesiasticum, & decedit ab intestato, bona talis clerici non veniũt applicãda fisco papæ, sed potius debent applicari episcopo loci, vt ipse diligenter ea distribuat in vsum ecclesiæ vniuersalis, non verò, vt sibi appropriet, vt not. Abb. in capit. 2. vlti. nota. & in. c. 1. ad fi. de succes. ab intesta.

¶ *Lex. VII.*

a ¶ *Paganse.* Sumpta est. de. §. quia vero legem. in auten. vt liceat matri & auiæ. colla. 8. & à. §. quoniam verò. in auten. de exhiben. & introd. re. colũ. 5. & in auten. præterea. C. vnd. vir & vx. & licèt ista lex, loquatur in vxore inope. Idem erat in viro, vt in dictis auten. & vide per glo. & Bal. in. l. licèt. vbi & Bal. in. 2. lect. C. de iur. dot.

b ¶ *Con ellas.* Procedet etiam inter sponsos de præsenti, & si vxor non sit ducta ad domum, vide Bal. in. l. fi. col. fi. ver. 6. q. C. vnde legiti.

c ¶ *Sin dote.* Idem si dos esset parua, secũdum Bal. in. d. auten. præterea. circa fi. cuius dictum cõmuniter tenetur: sed tũc talis dos computabitur in quartam, secundum eum & Paul. de Castr. ibi. Quid autem, si dos fuit congrua tempore contracti matrimonij, sed postea ex mutatione temporum, qualitatis personarum, & facultatum, facta est incõgrua? vide per Soci. con. 30. in. 4. vol. col. pen.

d ¶ *Desamparadas.* An idem erit in viro inope vxore præmoriente? text. in. d. §. qui vero. in auten. de exhiben. reis. probat apertè, q̃ sic, & tenet glo. in. d. §. quia vero legem. vbi respondet ad tex. ibi qui videbatur ob stare, & ita tenetur cõiter per doc. in. d. auten. præterea. Si tñ ex vxore precedenti maritus habeat filios, qui succedunt matri, & pater habeat viaticum: tunc maritus non habebit istam quartam, quod procedit siue matrimonium fuerit cum dote, vel sine dote cum talis quarta detur in subsidium, propter inopiam, vt fatetur Decius. in. d. autẽ. præterea. in prin. co. 2. si autem nõ extarent liberi, & mulier dotata fuisset, & dos esset restituenda per maritum, posset tũc maritus habere quartam, licet matrimonium esset cũ dote, vt tenet glo. singularis in. l. licèt. in glo. 1. C. de iur. dot. & istam glossã. sequuntur communiter docto. vt tradunt. Alex. & Decius in. d. auten. præterea.

e ¶ *Non dexasse.* Ex hoc verbo, videtur q̃ dispositio huius. l. & illarum, de qua sumpta est procedat etiam condito testamento, & idem dicũt docto. per text. ibi in. d. auten. præterea. & sic etiam contra voluntatem testatoris debet ista quarta, prout vult Bald. in. d. auten. præterea. parũ post principium. & Alex. ibidẽ. col. 2. qui aliosallegat. ex quo Alex. impugnat dictum Salicibi in ver. sed dubitari potest. 1. septimo. vbi tenet, q̃ si testator iussit vxorem esse contentam cum eo, quod sibi relinquit, & vltra petere prohibuit, q̃ tunc vltra petere nõ possit: quia hæc quarta debetur vxori cõtingenter nõ necessario, & ideo solũ præter volũta tẽ testatoris nõ cõtra volũtatẽ debet posse venire, tu cõsidera: qa fortè tẽ testatoris nõ cõtra volũtatẽ debet posse venire, tu cõsidera: qa fortè dispositiõe huius. l. partitarũ hæc possunt reduci ad cõcordiã, vide ex dispositiõe huius. l. partitarũ hæc possunt reduci ad cõcordiã, vide licet q̃ si testator reliquit vxori tãtũdẽ, ex quo posset bñ & honestè viuere, licet sit minus q̃nta, q̃ tũc vxor nõ possit vltra petere. neq; exigere: q̃ ponant verba à testatore per quæ prohibeat eã plus petere, prout exigit Salic. sed tantũ q̃ relictum sit sufficiens ad alimenta: ne vxor in felix mendicare cogatur, si verò legatum à marito relictum non esset ita sufficiens, tũc etiam si prohibeat eam plus petere: tñ petere poterit quartam istam, & imputabitur tunc tale legatum in quartã, vt dispositte. in. d. auten. præterea. quæ ita debeat intelligi: Cum loquitur de tali imputatione, & isto medio respondetur ad fundamenta Alexan. & opiniones reducuntur ad concordiam.

f ¶ *De lo suyo.* Licet ergo vxor pauper esset industriosa, & manibus suis posset victum lucrari, adhuc habebit istam quartam, cum hæc lex, se referat ad ea, quæ habeat in facultatibus proprijs. & in terminis ita decidit Decius in. d. auten. præterea. col. fin. versic. 3. ex supradictis: & mouetur, quia efficacius debetur vxori inopi quarta ista, quæ iure actionis peti potest, quã alimẽta, quæ solum iudicis officio filijs debentur, vbi ad talem industriam habetur consideratio, vt in. l. fi quis à liberis. versi. sed & fi filius. ff. de liber. agnos. & quia ista quarta datur in honorem præteriti matrimonij, vt conseruentur coniuges in solito statu, vt habetur in. d. §. quoniã verò. auten. ti. de exhiben. reis. vnde nõ videtur quòd cogatur tunc mortuo marito plus solito victum prouisis manibus quærere, & maximè hoc procederet, si mulier esset nobilis: cui esset dedecus laborare, vt in simili tradit Bald. in. l. alimenta. C. de nego. gest. & de filio nobili tradit Barto. in. l. 1. C. de mendi. vali. lib. 11. & satis hoc placet attenta ista. l. partitarum, & alijs legibus, de quibus sumpta est. licèt Soci. consi. 30. in causa dñę agnetis. 4. volu. velit cõtrariũ in co. fi. vel ex dictis Socini ibi hoc limitetur nisi dos licèt parua cũ industria sufficeret ad alimenta, & sic q̃ vltra industriã, esset dos licèt de p̃senõ congrua videbi per eũ quid autem si

¶ *Ley. VII. En quanta parte de los bienes del marido vico puede heredar la muger sobre si casasse sin dote, e non ha de que beuir.*

RAgan se[a] los omes a las vegadas de algunas mugeres, de manera que casan con ellas[b] sin dote, [c] maguer sean pobres, porende guisada cosa, e derecha es, pues que las aman, e las honran en su vida, que non finquen desamparadas[d] a su muerte. E por esta razon tuuieron por bien los sabios antiguos, que si el marido non dexasse[e] a tal muger en q̃ pudiesse bien, e honestamẽte beuir, nin ella lo ouiesse de lo suyo[f] q̃ pueda heredar [g] fasta la quarta parte[h] vxor superstes, haberet magnam domum vel prædium, ex quo tamẽ viuere non posset: nisi vendat proprietatem? & dic quòd nõ cogitur vẽdere proprietatem, vt est tex. singularis. in. l. fin. §. ipsum autem. C. de bon. quę libe. & tenet Decius, vbi suprà. & adde, quæ dixi in. l. 2. tit. 19. 4. par. Item cum hic dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, intelligitur tẽpore mortis mariti: quia qualitas adiecta verbo intelligitur, secũdum tempus verbi. in. l. in delictis. §. si extraneũ. ff. de noxa. & l. si tirius. vbi Bar. ff. de test. mili. vnde licèt postea efficiat diues non excludet ab ista quarta, & eius petitione, vt tenet idem Decius in dic. auten. præterea. in fi. referens se ita cõsuluisse: & patet eius cõsi. 234. ¶ Sed quid si vxor habeat patrem diuitẽ, à quo alimenta petere possit, an adhuc agere poterit ad istam quartam? Alex. in. d. auten. præterea. post Raph. Cuma. in. 1. in suis. ff. de libe. & post h. tenet q̃ non per fundamenta quæ ibi videbis, cuius contrariũ tenet ibi Decius. col. pe. qui respondet ad fundamẽta tradita per Alex. opinio tñ Alex. cõiter tenet, vt etiã fatetur idẽ Decius col. fi. tu adde Soci. d. con. 30. incip. in causa dñæ Agnetis. 4. volu. vbi idem tenet, q̃ Cuma. & alij. Tu aduerte, q̃ duo sunt principalia fundamẽta, quib? Cumanus Alex. & alij mouentur. Primũ quia q̃ habet patrẽ diuitẽ, non potest dici pauper, neq; vulgo pauper appellatur eo quòd pater & filius reputantur eadem persona, & extimum patris reputatur extimum filij. glo. in. l. 2. C. qui æta. libr. 10. Secundum quia filia potest cogere patrem, vt sibi alimẽta subministret, & sic succurretur tur sue inopiæ quod est iustius, quàm q̃ succurratur ex bonis viri præ defuncti: & tamen ad primum potest dici, q̃ illud de extimo & reputatione eiusdem personæ, præcedat, quando filius est in potestate, prout dicit glo. in. d. l. 2. sed de iure regni per cõtractum matrimonij, iuxta. l. Tauri. filia liberatur à patris potestate, & cum sit emancipata, cessat dictum motiuũ. Ad secũdũ verò potest dici, q̃ illud nõ debeat esse in consideratione ad tollẽdam petitionẽ huius quartæ: nã huius quartæ petitio locũ habet etiã extantibus filijs illius matrimonij, vt hic, & in d. auten. præterea. & tamẽ certũ est, q̃ poterit vxor suæ inopiæ succurrere, cogendo filios ad alimenta. l. fi quis à liberis. in prin. ff. de liber. agnos. & cõfirmat quia vxor (q̃ alenda est ab hæredibus viri infra annum, vt in. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actiõe) nõ tñ excluditur ab ista petitione, vt volunt Iacob. Butri. Salic. & Ange. in. d. l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxo. actio. per tex. in. l. cũ vnus. in. fi. ff. de alimen. & cibar. lega. facit etiam pro ista opinione cõtra cõem. l. ista partitarũ. cum dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, & sic innuit non sufficere si alimẽta ponit alias à patre consequi. Cogita, quia passus est cõsideratione dignus, & vt dicit Decius in dic. auten. præterea. col. fi. hoc totum residere videtur in arbitrio iudicis, qui habet iudicare, & declarare, an pauper dicatur.

¶ *Heredar.* Facit quia si filij repudiarẽt, vxor succedet in totũ per ius accrescẽdi. vide ibi hoc per Bal. in. l. vnica. col. 7. ver. si quo ad secũdã quæst. C. qñ nõ petẽ. partes. filijs tñ cõibus illius matrimonij, ꝓprietatem reseruare tenetur, vt in. d. auten. ꝓterea. & q̃ succedat, vt hæres, ꝓbat hic & in. d. §. quoniam verò. in autẽ. de exhi. reis. qd videtur clarũ quando succedit ex testamento vel ab intestato: sed quando succedit contra te stamentum, Bal. & Sal. Cuma. & Pau. de Cas. in. d. auten. ꝓterea. dicũt q̃ tunc vxor habebit quartam cõdiction e ex illa. l. quibus satis obstat hæc litera, cũ dicit, puede heredar. tex. etiã in. d. §. quia vero legẽ. in autẽ. vt liceat matri, & auiæ. dicit vxorem accipere: & sic innuit q̃ nõ habeat petere, sed accipere, prout etiam ponderat Philip. Corneus. consi. 178. 2. vol. col. 4. ver. præterea est aduertendum.

¶ *Quarta parte.* Si tres filij sint vel pauciores, q̃ si plures sint succedit in virilem, vt in. d. autẽ. præterea. Quid autẽ si maritus invita fecit aliquã donationẽ, vel donationes, ex quibus venit præiudicium in ista quarta. An vxor possit eas reuocare respectu talis quartæ: vide per Phili. Cor. ne. consil. 178. 2. volu. & reperies etiam inter consilia Socin. consil. 108. in primo volum. cum suscriptione alterius consulentis, & ibi conclu-

concludit quòd non fiat in matertera & patruo ista distinctio bonorum.

b ¶ *Ouiere ganado.* A dde dictam auten. post fratres. & ibi glo. 1. C. de legi. hæredib. sed qualiter isti soluent debita defuncti: dic quòd debita contracta pro bonis maternis, soluent succedentes in maternis contracta pro paternis succedentes in paternis. argu. l. si certarum. §. 1. ff. de testa. nisi. quòd si non appareat pro quibus bonis fuerunt contracta, pro rata substinebunt, secundum Alberic. in auctẽ. ita que colum. 3. C. cõmunia. de successio.

c ¶ *Ninsobrino.* Iste enim excludit patruum, etiam si sint in pari gradu, vt hic. & in auctẽ. post fratres. la primera. C. de legi. hære. & in auctẽ. de hæred. ab intesta. venien. §. si autem. colũ. 9. & tenet Ioann. Faber. in §. fi. col. 2. inst. de serui. cogna. & Saly cetus in auctẽ. post fratres. la primera. in prin. summãs illum tex. & tex. ad hoc expressius est ibi q̃d autem erit in feudo, si concurrant patruus & filius fratris mortui vide per Bald. in. c. 1. imperator Lotha. Eugenio papæ. in fin. vbi dicit idem esse in feudo, quòd in allodijs & à fortiori ratione: quia ferè contra naturam feudi, est q̃ respiciat ascendentes. filius ergo fratris succedet in cellula fratris: sed patruus non habet aliam cellulam, nisi seipsum: & ideo filius fratris intelligitur esse proximior per fictionem, quo ad gradum, & per veritatem, quoad effectum.

d ¶ *A delante.* Non ergo habet locum representatio in successione collateralium vltra filios fratris, vt hic. & in auctẽ. post fratres. la segunda. C. de legiti. hære. & dixi suprà. in. l. 3.

e ¶ *Mas cercano.* Concord. cum. d. auctẽ. post fratres. la. 2.

f ¶ *Dezeno grado.* Approbat opinionem Azo. C. de legiti. hæredi. in summa. column. fina. reprobata opinione Placen. qui dicebat omnes agnatos & cognatos in infinitum debere succedere. & opinionem Azo. tenet etiam glossã. in auctẽ. de hæred. ab intesta. venien. §. fi verò neq; fratres. & in auctẽ. in successione. C. de suis. & legiti. hæredi. vbi etiam Barto. & Doct. & Iason. in. l. fi. col. 2. C. vnde legiti. in feudorum tñ successione porrigitur successio vsque ad septimũ gradũ, tanctũ, & non vltra: ius. c. 1. §. hoc autem sciendũ. de his qui feud. dar. pos. nisi feudũ sit constitutũ nomine & titulo regni, ducatus, marchionatus, aut comitatus: nã tunc etiã vltra cẽtesimũ gradũ successio porrigitur. Bal. in. c. 1. de feud. marchię. in. §. capitanei. Iason post alios. in. d. l. fi. colu. 2. Decius. cõsi. 85. tu in feudorũ successione. vide. l. 6. tit. 26. 4. part. & quæ ibi dixi. & l. 7. eiusd. tituli. & ea quæ etiã ibi dixi & qualiter cõputẽtur isti gradus. vide in. l. 3. tit. 6. par. 4. & adde Decium. consi. 334.

g ¶ *Muger legitima.* Concord. cum. l. 1. ff. vnd. vir. & vxor. & l. C. eo.

h ¶ *Marido.* Vt habetur similiter in dictis legibus.

i ¶ *Del Rey.* Concor. cum. l. 1. & l. 4. C. de bon. vacã. lib. 10. & l. 1. §. diuus. ff. de iur. fisci. & in auctẽ. de hære. & falci. §. si verò institutio. & in titul. q

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit, quôd non admittetur ad talem reuocatoriam. vide ibi per eum.

¶ *Fijos.* Siue illius matrimonij, siue alterius, vt in dic. auten. præterea. & idem à fortiori si habeat ascendentes, secũdũ Bar. & docto. cõiter in. d. auten. præterea. & cum dispositio huius. l. pattitarũ nõ reperiatur correcta per aliquam. l. ordinamentorũ, seu alias, procedet eius dispositio, etiam hodie licèt legitima filiorũ sit aucta ad omnia bona excepta quinta parte, i qua pater habet liberam dispositionem q̃d pater, qa & ista lex loqtur: cũ succederet abintestato, vbi omnia bona veniebant ad filios, & nihilomin⁹ vxori datur ista quarta, & quia illud augmẽtũ legitimę fuit eo respectu ne grauarẽtur in ea filij per parentes, & nõ q̃n grauarẽtur ex dispositione legali, vt in isto casu & leges posteriores augmẽtares legitimã, recipiũt intellectũ & limitationẽ per priores leges. l. sed & posteriores. ff. de legib. & .l. non est nouũ. glo. in. l. sciendũ. in prin. ff. qui satisd. cogan. & glo. in auten. osse ratur. C. de lit. cõtest. n. & q̃ nioua lege nõ exprimit, id veterũ legũ regulis relictũ intelligitur. l. præcipim⁹. in fi. C. de appel. & bũ cõsert qđ in isto, ppositio tradit And. de Yser. in tit. q̃ sunt regalia. in parte bona vacantia. & Soc. consi. nn. incip. Præmittenda est disputatio. col. 2. nume. & certè, cum succeditur ab intestato, quæ. videtur habere minorem dubitationẽ, si verò esset successio istius quartæ cõtra testm, in quo pater legauit quintam bonorũ. pro anima vel extraneis, & in reliquis bonis instituit filios, tũc videtur magis dubiũ, an scilicet admittatur dispositio in quinta bonorum, & insuper de legitima filiorum vxor habeat quartã nã secundũ tẽpora iuris cõis, & legum partitarũ legitima quãticumq; essent filij, non tranſcẽdebat semissem hæreditatis, & in auten tic. nouissima. C. de inofficio. testa. & .l. 17. titul. 1. ea. partit. & sic ex successionevxoris in ista quarta, nõ fiebat eis præiudiciũ in legitima, & ideo caute. in. d. auten. præterea. ponitur q̃ si tres filij sint, vel pauciores succedat vxor superstes in quartã, si verò plures in virile. quod ideò videtur dispositum, ne fiat præiudiciũ filijs in legitima, & ipsa non habeat ampliorem portionem, quã vnus ex filijs: sed hodie legitima augmentata fuerit eis magnum præiudiciũ: si vltra quintam vxor ferat quartã de resi duo bonorũ, quæ erant legitima filiorum, & pro ista parte facit. ca. 1. §. fi. de inuestitu. de re alie. fact. vbi habetur q̃ coniunx inops non succedet in feudo, etiam respectu istius quartæ, quę sibi debetur in bonis viri. vbi Bal. dicit, q̃ ratio dubitandi in illo. §. erat. quia tale lucrum quartæ erat alienatio legalis, & ideo videbatur habere locum in feudis: sed contrariũ est verũ, secundũ eũ, per illũ text. quia alienatio legis nõ intelligitur fieri cũ præiudicio tertij: neq; in reb⁹ sui natura prohibitis alienari: facit etiã glo. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obligã. q̃ phibitus alienare nõ põt dare occasionẽ, vt à lege alienetur. Sed adhuc nõ recedere à primo dicto: nã q̃ sic disponitur in. d. auten. præterea. nõ est ratione legitimæ sed vt dixi ne ipsa vxor habeat ampliorẽ portionem: quod patet, quia in numero liberorũ nõ dixit, si quatuor sint vel pauciores, prout disponitur in. d. aut. nouissima. sed dixit si tres sint, &c. & sic legitima nõ fuit in consideratione. ¶ Præterea res non videtur magni præiudicij, saltem q̃n supersunt filij eiusdem matrimonij, quibus proprietatem reseruare teneatur, & durũ esset cõtrariũ asserere cũ nulla. l. iulius. l. dispositio reperiatur correcta. Tu cogita: quia passus est nouus, & quãdo filij essent alterius matrimonij magis dubius, & magis præiudicialis filijs. & tenendo istã partem, q̃ adhuc etiã hodie aucta legitima dispositio huius. l. procedat nõ obstabit quod fuit adductũ, q̃ qui non potest alienare debet curare, q̃ neq; id fiat ex dispositione legali. gl. singu. in. d. §. ea lege. nã illud procedit, quãdo alienatio specialiter fuit prohibita in illã personam, vel personas in quam ex dispositione. l. sit. nam tunc curare debet, ne etiam ab intestato ex. l. dispositione in talem personam veniat: secus si prohibitio est generalis, de nõ alienando simpliciter, vt declarant ibi Ioan. de Imo. & Pau. de Cast. latius quem videas. ad. d. §. fin. de inuesti. de re alien. fact. potest dici q̃ ibi loquitur de rebus feudalibus, quæ de sui natura sunt prohibitæ alienari, & quia ibi tractatur de præiudicio alterius, qui erat dominus directi dominij, quod totum hic cessat: quia sumus in bonis allodialibus & quorum integra proprietas est mariti. ¶ Sed an perdet istam quartam vxor, si luxuriose viuat post mortem viri. vide per Ioann. Lupi. de Palat. Rubeis. in repeti. c. per vestras. de donatio. inter virum & vxo. in rubr. in co. 372. ad fi. in formis minoribus.

b ¶ *De oro.* Concordat cum. d. auten. de exhiben. reis. §. quoniam verò. & cum. d. §. quia verò legem. & de valore vnius libræ auri, vide in. l. quotiens. vbi Ioann. de Plat. C. de suscepto. & Archa lib. 10. & Iaso. in. l. 2. §. ex his. pen. co. ff. de verbo. obliga.

Lex. VIII.

Si un testamento muriendo un ome, que non dexasse fijos legitimos, su fijo natural c que ouiesse auido de alguna muger de que non fuesse dubda que la el tenia por suya, e que fuesse el fijo engendrado en tiempo que el nõ ouiesse muger legitima, nin ella otro si marido, tal fijo d como este, puede heredar las dos partes a de las doze de todos los bienes de su padre: e el, e su madre de uẽ partir estas dos partes y gualmẽte. E si por auẽtura el padre nõ ouiesse pariente de los descẽdiẽtes, nin de los ascẽdiẽtes b: estõce puede el dar miẽtra biuiere, o dexar ẽ su testamẽto todo lo suyo a tal fijo como este. Pero si ouiesse fijo legitimo, nõ le podria dar, nin dexar en su testamẽto a tal fijo natural, si nõ delas doze partes de la herẽcia, la cual e Mas si acaeciesse q̃ el padre non ouiesse fijo legitimo, e ouiesse otro pariẽte de los ascẽdientes, assi como padre, o auuelo: estonce dexãdo a estos ascẽdientes su parte legitima d, q̃ es la tercera parte e de lo suyo: las otras dos partes puede dar en su vida, o dexar en su testamẽto al fijo natural sobredicho. E si por auentura el padre nõ se acordasse de tal fijo como este, non dexandole ninguna cosa de lo suyo: estõce los here deros g del, son tenudos de le dar lo q̃ le fuere menester h para su gouierno, e para su vestir, e calçar, segũ aluedrio de omes buenos: de manera que lo puedã sofrir i sin grã su daño. Otrosi dezimos, que en aquella misma manera q̃ el fijo natural puede, e deue heredar a su padre en los bienes del, e aprouechar se dellos, assi como sobredicho es, que en essa misma manera k puede heredar el padre en los bienes de tal fijo, e ayudar se dellos l.

¶ Ley. IX. Como non se embarga al fijo natural la su parte, que deue auer por razon de la muger legitima que fue de su padre.

Mas leyes antiguas m otorgan, q̃ el padre muriendo sin fijos legitimos, puede el fijo natural

sin testamento: o el padre en los bienes de tal fijo.

Si un testamẽto muriendo ome, que non dexasse fijos legitimos, su fijo natural c que ouiesse auido de alguna muger de que non fuesse dubda que la el tenia por suya, e que fuesse el fijo engendrado en tiempo que el nõ ouiesse muger legitima, nin ella otro si marido, tal fijo d como este, puede here

a ¶ *Dos partes.* Cõcord. cum. d. aut. licèt. C. de natura. liber. & remouetur ab illis vncijs seu partibus non solũ si extent filij legitimi, & naturales verum etiã si extent filij legitimati rescripto principis, quod satis probatur hic, & in. d. aut. licèt. & ex dictis Bald. in. l. eam quam num. 20. & in. l. cum acutissimi. C. de fideicõmiss. & idem si starent filij adoptiui, si militer excludetur, secundũ Nico. de vbal. in tractat. de succes. ab intesta. colũn. 2. & Ioã. Baptist. de S. Seuer. in. d. l. si q̃ Illustris. C. ad orfic. fol. 5. quid si haberet descẽdẽtes qui tamẽ renũciarunt hæreditati veluti filiæ iuxta formam. c. quamuis pactum. de pact. libr. 6. vide per Bart. in l. 1. §. habebat. ff. de bon. pos. contr. tabu. & Ludo. Roma. cõsi. 43. & Guiliel. Bũdi. in repe. c. raynũti de testa. in verbo & vxorem nomine Adelasiam. nu. 679. cum sequen. vbi & vide. quid si subſtituatur legitimis filijs, & vi. l. lucius. & ibi Ang. & Ioã. de Imo. ff. de vulga. & pupil. & quę dixi suprà ea. par. tit. 9. in. l. 2. in glo. magna.

b ¶ *Ascendientes.* De iure isto partitarum non poterat instituti per patrẽ eius filius naturalis, si talis pater habebat patrem, vel alios ascendentes legitimos, vt hic vides, nisi in eo quod non erat legitima talium parentum, & idem habetur in. d. aut. licèt. hodie tamen per. l. 10. Tauri etiam nulla legitima reuicta ascendentibus potest pater instituere filium naturalem in bonis suis omnibus hæredẽ, vel relinquere quòd voluerit.

c ¶ *La vna.* Concord. cum auten. quib. mod. natur. effician. sui. §. ne igitur. & cum auten. de trien. & semiss. §. consideremus. & etiã si nõ supersit concubina mater talis filij naturalis potest sibi relinqui ista vncia, vt hic colliges, & tenet, glos. & Aibe. in. l. 2. C. de natu. liber. ¶ Quid autem si haberet duodecim filios legitimos, & vnum naturalem, an possit tunc relinquere vnciam dicto filio naturali? Alber. post Mar. de Fa. in dic. aut. licèt. C. de natur. libe. dicit q̃ non, ne plus habeat naturalis, quã legitimus, per tex. in. l. cõmunium. in fi. eo. titu. & §. quoniã varie. in auten. de nupt. & quid si subſtituatur Bastardus legitimo? vide quæ dixi suprà in glo. super verb. dos partes. An autem vltra istam vnciam poterit pater relinquere filio naturali quintam partem bonorum pro alimentis, ex dispositione. l. 10. in ordin. Tauri? & videbatur q̃ sic cum ista lex. neq; auten. licet non disponant q̃ hoc liceat patri ratione alimentorum filij naturalis, & sic etiam filio naturali diuiti, pater etiã ex tãtibus filijs legitimis poterit relinquere istam vnicam, sed cõtrarium credo, imo q̃ solũ poterit pater filio naturali, etiã egeno relinquere vel istam vnciam de qua hic, vel quintã bonorũ, si pater voluerit iuxta. d. l. 10. & sic ex dict. l. 10. & ex alijs. ll. fori ista vncia fuit augmentata, vsq; ad quintam partem si pater eam naturali relinquere voluerit, neq; vlterius etiã capax extantibus legitimis, etiã ratione alimentorũ, eo quia cautum est, neq; invita, neq; in morte patrẽ filios legitimos habentem non posse disponere vltra quintum bonorũ in extraneos, vel pro anima seu alias extra filios legitimos, vt habetur in. l. fori. titu. de las mandas. l. 9. & in. l. 28. in ordina. Tauri. & in. l. 1. titul. de las herencias. libr. 3. for. ll.

d ¶ *Legitima.* Hodie. dic, vt in. l. 10. in ordina. Tauri.

e ¶ *Tercera parte.* Adde tex. in. aut. de trien. & semiss. §. 1. glos. in auten. nouissima. C. de inoffic. testa. & ibi docto. Bart. in. l. nã & si parentibus. ff. eo. quam legit sub. l. pater filium. in fi. sed hodie de iure regni legitima ascendentium, sunt duæ partes de tribus, vt in. l. 6. in ordi. Tauri.

f ¶ *Acordasse.* Satis hic probatur testamento facto per patrem nihil posse prætendere filios naturales contra tale testamentum patris, licèt enim admittantur, secundum voluntatẽ, non tamen contra volũtatem patris, vt etiam voluit glos. ff. vbi not. Bart. in. l. 1. in prin. ff. de bonor. possessio. contra tabu. idem Bartol. in. l. gallus. §. etiam si parente ff. de liber. & posthu.

g ¶ *Herederos.* Habes hic, q̃ onus alimentandi filium naturalem, quo pater tenebatur, vt in aut. ex complexu. C. de incest. nupt. & in. l. si quis à liberis. §. 1. ff. de libe. agnos. l. 2. titul. 19. 4. partit. tranſit in eius hæredes, etiã extraneos Concordat. d. l. si quis à liberis. §. item rescriptũ. vbi videglo. Bart. & Alber. ff. de liber. agnos. & adde. l. 6. & q̃ ibi dixi in. d. titu. 19. 4. part.

¶ Sed an hæredes mariti teneburtur alere vxorem in pemẽgiosi. vult q̃ sic intrà annum à morte mariti, in. l. ficut patronus. ff. de oper. liberto. quã ad hoc alleg. Bar. in tractatu, de alimentis. col. fina. & intellige dictũ Bart. iuxta dictum illius glosſ.

h ¶ *Menester.* Cõcor. cum. d. aut. licèt. C. de natu. liber. ibi huiusmodi enim naturales filios pasci boni viri arbitrio necesse est, & existis verbis iunctis præcedentibus cũ dixit, non se acordasse de tal fijo, non dexãdole ninguna cosa de lo suyo estonces, &c. argui põt q̃ si pr relinquat filio naturali vnciã qu̧e erat. n. pars hæreditatis, vel. 5. per. d. l. 10. Tauri. licèt talis pars sic reiicta, & sivẽdatur, neq; eius prẽ no sufficiat ad alimẽta, q̃ nõ tenebũtur hæredes pris ad alẽdu talẽ filiũ naturalẽ, & idẽ si pr̃i naturali dederet ab intestato succederet in duabus vncijs: in cõtrariu tñ videt dicẽdu, quia alimẽta sunt debita filio naturali ex ista de iure naturę. l. 1. §. pe. versi. hinc liberorũ. ff. de iust. & iur, & ff. ti. de iur. natu. in prin. & hinc dicebat Bal. in. l. pactũ qđ dotali. co. fi. q. ti. C. de collat. q̃ neq; tali iuri alimẽtorũ a lege & natura debito pot renũciari, etiam cum iuramẽto. neq; tale ius naturæ videtur lege mutabile: maxime attẽta equitate economica, de qua in. c. cũ haberet. de eo qui duxit in matri. quã pollu. per adulteri. neq; de mẽte huius. l. neq; etiã. d. l. 5. est tollere filio naturali talẽ ius petẽdi alimenta ab hæredibus pris, in quos tranſit hoc onus alimentorũ, vt in. l. 1. quis à liberis. §. ità celeriptu. ff. de libe. agnol. & hic nã intelligẽdæ sunt q̃ in ꝓprietate bonorũ q̃ à prenaturali materũ ſtan tibus filijs legitimis filꝰ naturalis ẽt occasione alimẽtorũ nõ sit capax aliq̃ vltra habẽdi etiã ira pr̃e libi relicta quã nõ verò ex hoc negat quin si tale relictũ esset insufficiẽs ad alimẽta q̃ non posſit petere id q̃ sibi deficeret ad alimẽta ab hæredib⁹ pris filijs vel extraneis & ſiſter li duę vnciæ ab intestato nõ sufficerẽt idẽ vr dicẽdũ & q̃ istę. ll. iteligant q̃ vncia vel. §. relicta, vel q̃ pr̃ relinquit sufficeret ad alimenta, nam si non esset sufficiẽs nõ intẽdit tollere tale ius alimẽtorũ hoc etiãvult Rode. Suar. in cõmẽto. l. 1. tit. 6. li. 3. for. ll. in versi. notãdũ est igit. vbi alleg. tex. cũ gl. in. §. discretis. in aut. quib. mod. natu. effi. sui. & ibi Bar. & caue vt intelligas dicta Rode. quando duæ vnciæ non essent sufficientes ad alimenta vt prædixi & q̃ ita intelligi debet Bar. in. §. discretis.

i ¶ *Seffrir.* Not. hoc verbũ & vide. l. 2. & quæ ibi dixi. & l. 4. tit. 19. 4. part.

k ¶ *Manera.* Cõcor. cũ. d. aut. licet. & cũ corporevñ sumitur. & cũ. d. Azo. C. de natu. libe. in sum. col. 2. & C. de legi. hære. in sum. ad fi. vbi posuit hæc verba & forteeodẽ mõ succedit naturalis pr̃ filio sicut etiã natura lis filius pr̃i, vt ita fit eadẽ vel par ratio pietatis, vt. ff. de inoffici. testa. l. nã & si parẽtib⁹. licèt pla. dixerit prem in solidũ succedere filio naturali etiam si filius esſet spurius. & vide bonum tex. in. §. 1. in ſti. de seruil. cogna. & Bart. in. l. fi. col. 1. versi. quæro quid econtra. ff. de his quib. vt in dign. & in aut. quib. mod. natu. effici. sui. §. fi quis igitur.

l ¶ *Dellos.* In alimentis. vt. d. auten. licet. ¶ *Lex. IX.*

Lege antiqua cessante, vxor defuncti non impedit filiũ naturalẽ patri in duas vncias succedere, quia ei non fecit præiudicium ante coniugiũ natus, nec quod auferendum esset naturali applicãdũ esset vxori. li. d.

m ¶ *Antiguas.* Aut. licèt. C. de natu. liber. & in corpore vnde sumitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ninguna razon.* Hostien. in summa. qui filij sint legi. versi. an vtrunq; genus. dicit illam forte esse rationem, fauor videlicet & honor matrimonialis propter quem noluit lex quòd viuente vxore legitima naturales succederent in memoriam matrimonij præteriti ne mulier il la scandalizaretur. argum. l. 2. ff. rerum amotarum. & C. eo. l. 2. ibiq; tradit q est i matri triplex genus piscium murenæ & locustæ, & purpuræ quorum piscium vnus ab aliovincit non è contra: nam murena à locusta vincitur locusta à purpura, purpura à murena. & subdit, habet ergo coniux potestatē diaboli: quia naturali obest & sibi nihil prodest.

b ¶ *A mudar.* Multum not. istam. l. vt caueas multum in dicendo q aliquando. ll. partitarū corrigant ius communem, nam cum hoc. l. partitarum voluit id expresit, vt hic vides.

c ¶ *Non la ganaria ella.* In contrariū videbatur quia si aliquid auferē alicui alterius fauore cedere debet illi, pro quo aufertur. l. 2. §. si duo. & ibi Bartol. ff. de collatio. bono. & in. l. 2. §. fi. ff. ad Tertull. & consuluit Paul. de Cast. con. 187. in. 2. volu. Incipit notandum est q si princeps eximit castrum quod donat à iurisdictione ciuitatis cui antea subijciebatur quòd cum hoc fiat cōtemplatione donatarij videtur donatario ipsam applicare. argu. l. seruo legato. §. si testator. ff. de lega. 1. & ex nota. per Bar. in. d. l. 2. §. fi. confert ad idem quod tradit Ioan. And. in additio. ad Specul. titul. de successio. ab intest. in rub. col. 2. versi. sed quæstionem. & quæ tradit Soci. con. 5. 1. vol. incipit præsens consultatio. & cons. 84. eod. volum. & consi. 241. col. 12. volu. 2. & consi. 73. in. 4. dubio. volum. 3. incipit dubitationem faciebat, vbi per dicta consi. notanda in proposito videre poteris. potest dici quòd in casu isto iltud lucrum duarū vnciarum nunquam per. ll. antiquas fuit delatum filio nisi sub hac conditione si legitima soboles vel coniux legitima non superesset, & sic non potest dici q auferatur lucrum eo quòd nunquam stante vxore legitima fuit delatum, & ideo per leges antiquas nō applicabatur vxori: sed venientibus abintestato à quibus auferreretur. Præterea. ll. antiquæ non mouebantur ad hoc statuendum contemplatione vxoris cui nulla iniuria facta fuerat neq; à lege in hoc aliquid pro se habebat: sed quia sic placuit legillatori deferre tale lucrum, & nō alias, & sic est diuersa ratio quæ in adductis in contrarium. & sic iuste motus fuit legislator princeps noster qui hanc legem condidit ad tollendum dispositionem antiquam, vt talis coniux non sit impedimento filijs naturalibus ex quo ipsa non poterat sibi acquirere quod naturalibus auferretur.

¶ *Lex. X.*

Nato ex fornicatione, adulterio, vel incestu non potest inter viuos vel in morte pater donare alias reuocant fratres legitimi aut patrui vel aui nisi rex confirmet: & si intra duos menses non reuocent vel non sunt qui reuocent sic donatum vel relictum erit regis. h. d.

d ¶ *De fornicacion.* Intellige de ea fornicatione quæ etiam accedente forni cantium consensu coniugalis esset non potest, nam aliàs inter solutū, & solutam filius inde habitus naturalis diceretur, & non spurius, vt supra eod. l. 8. Et quòd de tali fornicatione hæc lex debet intelligi patet etiam ex. l. 1. tit. 15. supra. 4. par. quę natum ex adulterio vel incæstu appellat fornezinum. & ex. l. fi. tit. 14. ea. par. 4. quæ dicit idem esse dicere spurium quod fornezinum.

e ¶ *Fijo natural.* Imo est spurius. vide. d. l. 1. tit. 15. par. 4. & quæ ibi dixi.

f ¶ *Heredar.* Sunt enim tales filij omnino incapaces respectu patris, & neque ex testamento neq; ab intestato, neq; ex contractu inter viuos aliquid à patre capere possunt. vt in. §. fin. quib. mod. natura. effician. sui. & in auctē. ex complexu. C. de incæst. nupt. & in auctē. licet. C. de natura. libe. & hic. & l. 4. titul. 3. suprà ead. partita. nisi sit ad alimenta, vt in. l. 9. & 10. in ordina. Tauri. & in. l. 5. titul. 19. 4. partit. & in. c. cū haberet. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adulte, & per Bart. in. d. auctē. ex complexu. & respectu talium alimentorum erunt capaces etiam ratione proprietatis stantibus filijs legitimis aliis vlq; ad quintā bonorū, vt in dictis legibus Tauri. & non stantibus etiā si excederet quintam dummodo talis proprietas æstimata non excedat valorem necessarium ad alimentādum filiū spuriū considerata eius ætate, & qualitate & dignitate eius, & patris, vt nouissime tradit Roderi. Suarez. in repe. l. 1. titu. 6. libr. 3. for. ll. versi. secūdum est vtrum legatum alimento rum. & cū ex dictis legibus 9. & 10. Tauri. permittatur pñ filio spurio. tit. alimētorū posse legare vel donare vsq; ad quintā bonorū, excederet, & si filius diuisim? sit vt tradit Aimō. cō. 199.

g ¶ *La donacion.* Non potest ergo donari filio spurio per patrem, vt hic vides & dixi supra in glos. proxima. quid autem si pater donet filio de cem, & rogauit eum, vt ea restitueret an valebit fideicommissum? Bal. in. l. ab eo. C. de fideicommiss. dicit quòd sic: quia licet non capiat neq; obligetur tū tāquam executor restituere potest. allegat. l. si quis quos. ff. de lega. 2. Bart. tamen. in. l. eam quam. C. eo. col. pe. versic. quæro. 4. vult cōtrariū videlicet quòd ille qui est incapax in totum cū habeatur pro non scripto nō teneat fideicommissum ex persona eius per nota. in. l. codicillis. in prin. ff. de lega. 2. siue sit fideicommissum vniuersale siue particulare. & contra Bald. tenet Alexand. in. l. cogi. §. hi qui soliū. ff. ad Trebell. col. pe. & Iason. in. d. l. eam quam. co. li. quos videas, quid autem ex titul. venditionis, vt quia inter se vendere velint? Specula. titu. de succes sio. ab intest. col. fin. dicit quòd neq; tit. venditionis si ponas hoc fieri ex prohibito affectu: sed si tanquā inter prorsus extraneos forte, secūm eū tenebit venditio. argu. ff. de donatio. inter vir. & vxo. l. si sponsus. §. circa. & ff. de cōtrah. empt. l. si quis donationis. sed cōtra istud dictū facit. l. 1. C. de natura. liber. quæ loquta fuit de titu. emptionis, vt neq; hac via filij spurij, de quib? ibi essent capaces, cui adde l. 2. titul. 3. lib. 5. ordi. & l. 22. titu. 9. lib. 1. ordi. rega. & forte in dubio præsumendum esset emptionē factā ex prohibito affectu per illā. l. & per dictas. ll. regni. si vero constaret rē gestā, vt inter extraneos forte procederet dictū Specula. præsertim attentis verbis huius. l. ptitarū q̄ nihil dicit de emptione, sed de donatione, & facit etiā quod Alberi. dicit in d. l. 1. cū dicit nota. cōtractū initū per patrē cū filijs naturalibus vel vxore non legitima præsumi fictitiū, & in fraudē factū. & ideo retractatur pro hoc. ff. de ꝓbatio, l. qui testamentū. in fi. & ibi vide glo. & Salic. in d. l. 1. vbi & Bald. Segura tñ in repe. l. 3. §. fi. ff. de libe. & posthu. fo. 10. col. 1. pillas. ll. ordi. vult q̄ neq; titu. vero emptiōis. Sed forte limitā dū est, vt dixi. q̄d aūt si filius spurius emat ab eo cui pr̄ vēdidit. vi. Bar. l. 1. fiis q. in. fi. ff. de vul. & pu. vbi vult q̄ adhuc alienatio p̄sumat facta i fraudē.

h ¶ *La manda.* Ab alio tñ quā à pre etiam ab auo pōt spurio donari vel relinqui. gl. & doc. in. d. l. 1. C. de natura. liber. & dixi in. l. 4. ti. 3. supra eo. parti. intellige tñ q̄d dixi q̄n relinquit ab auo nō hñte legitimā sobolē nam si haberet nō pōt relinq̄re nepoti spurio, nisi esset intra quintam bonorū. per. ll. hui? regni. idē neq; posset aeus habēs legitimā sobolē vltra. d. quintā relinquere nepoti ēt legitimo & naturali ex filio spurio, vt tenet gl. in. l. fi. C. de natura. liber. per tex. ibi. & tradit Iason. in. l. hæreditas. pe. col. C. de his quib. vt indign. & tradit Didacus à Couar. in suo epitome mīmoniali pte. 2. c. 8. versi. 2. cōclusio. An autē possit à pre relinqui spurio eum capere possit vide Bald. in. l. eam quam. co. li. C. de fideicommiss. versiculo. & ex hoc infertur. vbi dicit quòd non valet relictum. & illud dictum Bal. dicit pulchrum & singulare Paul. de Castr. quem vide in. l. 1. ff. de regul. catonia. contrarium tamen tenet Alexan. & videtur communis opinio in. l. gallus. §. instituens. colu. 1. ff. de liber. & posth. Decius consil. 176. col. antepe. ¶ An autem possit capere spurius quod relinquitur causa conditionis implendæ? Bal. in. d. l. eam quam. circa. fi. versic. sed iuxta prædicta. dicit q̄ non allegans gl. nota. id tenentem. in. l. q̄ cōditionis. ff. de dona. caus. mor. quæ est glossi. singularis. & idem tenet Bal. in. §. naturales. col. 1. versic. extra not. si de feu. fuer. controuers. inter domi. & agna. vide etiam per Bald. in. d. l. eam quam. in fin. & ibi addita vtrum spurius possit succedere patri qui non est soluendo? Adde etiam q̄ bene potest substituī vulgariter filio spurio. vide per Bald. in. l. humanitas. colu. 10. C. de impuber. & aliis substi. ipse tamen spurius non poterit substituī vulgariter, neq; per fideicōmissum à patre: vt post alios tradit latè Guillielm. Benedict. in repet. ca. Raynuntius. de testa. in verbo. & vxorem. nume. 690.

a ¶ *Cōfirmasse.* Cum clausula non obstante. vt tradit glo. in. d. l. 1. C. de natura. libe. & tradit Azo. C. eo. in summa. col. 1. versic. quid si imperator. vide per Salicet. in. l. fi. C. de diuers. rescrip.

b ¶ *Los hermanos.* Concordat cum. d. l. 1. C. de natura. libert. & nota bene: quia hæc lex approbat opinionem Azo. ibi in summa, qui intellexit illam. l. etiam in spurijs natis ex aliis personis non in dignitate positis. Et aduerte, quia per istam. l. videtur reprobari quædam quæ erat magis communis opinio, videlicet q̄ relictum spurio palàm, remanere debeat penes hæredem scriptum, vel apud venientes abintestato: nō autem primo vadat ad personas nominatas in. d. l. 1. & hic, quam opinio. tenet Bar. in. l. hæreditas. C. de his quib. vt indign. vbi etiam Bald. Angel. & Salicet. & Alex. dicens istam opinionem magis communem. & idem tenet Bart. in dict. l. 1. vbi & Salicet. dicit q̄ istæ personæ ibi & hic nominatæ non admittuntur priusquam hæredes: sed venient istæ personæ inter se ordine successiuo, eo ordine quo hæreditas defertur ab intestato, tamen post hæredem scriptum. Et vt hic vides hæc lex sequēs opinionem Azo. vult, q̄ primo loco statim defertur personis hic scriptis: quam opinionem etiam voluit tenere gloss. in dict. l. hæreditas. & inter eas defertur ordine successiuo. vt dixit Salicet. quod tu tene mente contra dictam magis communem opinionem, quam etiam tenuit Bar. vbi plenè tractat in. l. fi. colu. 2. ff. de his quib. vt indign. versi. quæro & reuocoin dubiū. & sic q̄ ex istis. ll. partitarum. fiat distinctio inter omnino incapaces, qui non dicuntur indigni. & tunc procedat opinio Bar. & quod habetur in. l. 1. C. de hæredib. instituend. & in. l. fina. titu. 7. ea. partita. & inter incapaces ob indignitatem etiam sine culpa sui: quia alieno vitio laborant, vt isti spurij: & tunc procedat opinio Azo. & glo. in. d. l. hæreditas. quæ ap, pbatur hic. Tu verò cogita, si quo modo possit defendi communis opinio ab ilta. l. partitarum. vt videlicet intelligatur non existente hærede scripto: cum hæc lex non aperiat hæredem fore scriptum: & est magna restrictio ad istam. l.

c ¶ *Fasta dos meses.* Concordat cum. d. l. 1. C. de natura. liber. & facit q̄ si possessor maioriæ committat tale delictū, propter quod transeat in sequentem vocatum, q̄ si ille sit negligens in petendo intra duos menses, q̄ possit petere fiscus. & adde quod Bald. notabiliter dicit in. §. fi. in fin. per quos fiat inuestitu. Cogita tamen an cursus duorum mensium tantum sufficiat. & vide quæ dixi supra in. l. 10. 4. partita. in gl. magna. versi. item pone. titu. 26.

¶ *Lex. II.*

Mater semper est certa: ideo ad eius successionem spurij cū legitimis admittuntur: nisi sint incestuosi ex consanguineis infra quartum gradum geniti, aut ex dānato coitu. i. ex religiosa: vel mulier sit nobilis generis cui non succedit vulgo quæstus cū legitimis. h. d.

d ¶ *Siempre son ciertas.* Adde. l. quia semper. ff. de in ius vocan. & dicit Philosophus. 1. de generatione animalium, q̄ fœmina in generatione dat corpus, ideſt mois ſtrat materiam corporis informem, formatur autem per virtutem formatiuam, quę est in semine patris: & laboriosior est generatio matrum quam patrum, & magis sciunt qui sunt ipsarum filij quam patres, ex quo secūdum Philosophum. 9. ethico. magis sunt amātes filiorū quam patres. Item quia mater plus laborat in generatione, & educatione quam pater, vnde dicitur Ecclesiasti. ca. 7. gemitum matris tuæ ne obliuiscaris.

e ¶ *Por esta razon.* Adde. §. nouissimè. instit. ad Orficia.

f ¶ *Los bienes desu madre.* Idem dic in bonis auiæ maternæ, vel alterius ascendentis per maternam lineam: perinde ac si nati essent de legitimo matrimonio. vt in. d. §. nouissime. & l. si spurius. & l. hæc parte. ff. vnd. cognа. & l. modestinus. & in. l. 9. in ordina. Tauri. ibi por su orden y grado. & tradit Mathesilla. in suo tracta. de successio. ab intest. fol. 1. colum. 4. Angel. Aretin. in. d. §. nouissimè. & idē dic è contra in matre & auia & alijs ascendētibus naturalibus: vt similiter succedant suis descendentibus naturalibus. vt in. d. l. si spurius. & in. §. fi. insti. ad Tertullia. & in. §. vnlgo. instit. de successio. cogna. tradit Mathesi. in suo dict. tractat. fol. 6. col. 3. versi. aut sunt parētes. Ange. Aret. in. in. §. præfertur. instit. ad Tertullia. & probatur in. l. 6. in ordina. Tauri. nā in hoc perinde est ac si nati essent ex legitimo matrimonio, & portatur tam matter, quam auia vel alij ascēdētes per lineam maternam, querellare cōtra testamētū talis defendētis. l. si suspecta. §. de inofficio. ff. de inoffi. test. quæ. l. licet loquatur in mre, idē dicēdū in alijs ascendētibus, quæ in eius locū subintrāt. vt in. §. cum filius. instit. de hæredita. quæ ab intestato defer. & tradit Socinus. & ibi in subscriptione etiā Bal. de Bartholinis cōsi. 148. 1. volu. incipit memini iam sunt duo menses. & probatur in. d. l. 6. in ordina. Tauri. & in. l. nam & si parētibus. ff. de inofficio. testa. & eādem legitimam debēt habere in bonis talium descēdentiū, ac si tales descendētes essent de legitimo matrimonio, vt probatur in. d. l. 6. & 9. in ordina. Tauri. & iuxta nota. per gl. & ibi Salicet. & docto. in authē tica. nouissima. C. de inofficio. testa. & pro indubitato tradit Socin. in d. consil. q̄ in talibus naturalibus, seu spurijs respectu successionis maternæ legitima sit triens iuxta. d. authentica nouissima. quæ auxit antiquam legitimam, quæ erat quarta. vt in. l. Papinianus. §. quarta. ff. de in officio. testa. l. cum quæritur. C. eo. & hodie per. ll. huius regni est etiam aucta in filijs & descendentibus. vt in. l. 9. titu. 5. lib. 3. foro. ll. & in. d. l. 6. vbi etiam q̄ duæ tertiæ partes ex tribus debent pro legitima ascendentiū: & licet illa. l. 6. dicat los ascendientes legitimos. verificatur etiā in ascēdētibus naturalib? per lineam maternā, qui vt dixi perinde succedūt, ac si essent de legitimo matrimonio: vt etiā probari videt in. d. l. 9. titu. 5. lib. 3. for. ll. cū dicit, que ayā derecho de heredar. neque obstabit matri neque auiæ maternæ, q̄ habeat filios legitimos & naturales, vt ex hoc repellatur à successione filij, vel nepotis naturalis: cum nullo iure caueatur, q̄ tales filij sui obstent, & quia id in simili quæstione, videtur decidere Mathesilla. in. d. suo tracta. de successio. abintest. 6. fol. colu. 3. versi. aut sunt parentes. Cum dicit q̄ etiā illustris matter succedit filio naturali, licet habeat filios legitimos & naturales: & tamen talis filius naturalis nō posset succedere tali matri illustri habenti filios legitimos & naturales. vt in. l. si qua illustris. C. ad Orficia. & hic & idē potest Mathe. tenet Ang. Aret. in. d. §. præferūtur. col. pe. neque huic dicto obstabit q̄ idem Mathesilla. notat in. d. tracta. fol. 7. col. 1. versic. & ex hoc infert mirabiliter. vbi voluit, q̄ quēadmodū filius naturalis nō succedit patri in duabus vncijs abintestato, quando pater habet legitimam sobolem. i vt in authentica. licet. C. de natura. liber. sic neque talis pater naturalis habēs talem sobolē, nō succedet filio naturali per tex. in. §. in quibus. in authētico. quib. mod. natura. effician. sui. disponētem eodem modo, & sibi. & idem voluit Angel. de Aret. in. d. §. præferuntur. col. fina. post dictum Mathesilla. & Ioan. Baptif. Catialupi. in repet. d. l. si qua illustris. nume. 42. quia illud dictum non credo esse verum, neque fundatur iure: quia. d. §. in quibus intelligitur, vt ea vice & modo succedat pater naturalis filio, sicut & ipse filius naturalis sibi, quasi velit dicere, q̄ cum filius caruerit legitima sobole, succedat ei pater sicut & filius succedit si bi carenti tali sobole: non verò prout intelligit Mathesilla. quia est intellectus extraneus & absurdus. & ita Ludoui. Bolognin. licet non sic declarans impugnat dictum Mathesilla. in additio. & quia dato quòd dictum Mathesilla. esset verum, procederet in successione patris naturalis. Ad quam se restringit dict. §. in quibus. & l. partitarum. sutra ea. l. 8. in fin. non vero in matre vel ascendentibus per lineam maternam, put & voluit dictus Mathesilla. in successione matris illustris vt prædixi.

g ¶ *Con los otros fijos legitimos.* Concordat cum. l. si qua illustris. in fin. C. ad Orficia. & §. nouissimè. & ibi gloss. instit. eo. hoc tamen hodie corrigitur per. l. 9. in ordina. Tauri. disponentem, q̄ statutibus legitimis spurius non succedat matri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ayuntamien-
to, de parte de
la madre. &
doctores lo-
quentes secun
dum ius com-
mune exem-
plificant in coi

a *Natus ex damnato coitu.* Intellige ex quo mater debet in foro exteriori puniri. vt declarat Bart.in.l.fina.columna.1.in versicu.quæro an succedat.ff.de his quib.vt indig.& idem vult Angel.de Aret.in. §. nouissime.instit. de succes.cogna.col.fi.verſ.vnum enim restat.hoc etiam expresse disponitur in.l.9.in ordinamen.Tauri.ibi de daño y punible

que nasçen della: quier sea legitimo, o non.Fueras ende,si fuesse tal fiso, como el que llaman en latin incestuoso:q̃ quiere tanto dezir,como el que es engendra-

tu cum consanguinea,vel affini.vel cum coniugata, vel moniali,vel in coitu inter dominam & seruum. vt tradit Bart.vbi supra. & Ioann. Baptis.de.S.Seuerino,in.l.si qua illustris.C.ad Orficia.fol.2. column.1. Angel.in.d.§.nouissime.instit.ad Orficia.idem que dicendum in nato ex virgine stupro vitiata:cum etiam talis coitus punibilis sit, etiam ex parte matris.vt probatur in.l.si vxor. §.si quis planè. & in.§.fina. ff.de adulter.& in.l.fœdissimam. secundum primum intellectum glossC.de adulter.& tenet glossin.l.si mulier. C.eo. quæ tractat an pœna stupri respectu mulieris hodie sit immutata , sicut reperitur immutata in adulterio:de quo etiam per gloss.& Bar.in.l.si adulterium cum incestu.ff.de adulter.& per Salicet.in.l.eum qui duas. & in.d.l. si mulier.vbi distinguit.C.eo. & q̃ etiam mulier puniatur pœna stupri, ficut & vir tenet Angel.de Aret. in tracta. maleficiorum .in parte che may adulterato.columna.7.videmus tamen hodie de consuetudine virginem non puniri pœna stupri,neque alia, neque in iudicium,id contra eam deduci , neque leges partitarum virgini stupratæ talem pœnam imponunt:vt patet ex.l.1.&.2.titul.19.&.l.fina.titul.18.7. partita. dummodo talis coitus non sit incestuosus.vt in.d.l.fina.vbi tamen virgo per vim vel coitum impresiuum esset stuprata,talis coitus non esset punibilis ex parte matris:& filia ei succederet. vt tradit Bal.in.l.eam quam.column.6.verſicu.& icias.C.de fideicom.& in.l. si qua illustris. C.ad Orficia.& probatur in.d.§.si quis planè.idemque dicendum esset de coitu cum vidua honesta.l.inter liberas.&.l.si vxor.ff.de adulter. §.2.instit.de publi.iudi.cum vidua vero honesta , & si infimæ sortis sit, vel cum virgine paupere,vel infimæ sortis stuprum est punibile:vt patet in dictis.ll.& in.d.l.2.titu.19.7.partita. & tradit Bertrandus cõsi.158. volum.3.hodie vero per.l.9. Tauri.solus ille coitus dicitur damnatus, & punibilis ex parte matris,eo respectu:vt filius ab eius successione excludatur:ex quo mater esset punienda pœna mortis naturalis: seu ex quo mater incurrat in pœnam mortis naturalis. Quod exemplificatur in casu.l.1.C.de mulieri. quæ seru.propr. se immiscue.vel quando ex tali coitu mater committeret crimen incestus. vt in.l.fina.titu.18.7. partita.ibi cum dicit, esta mesma pena deue auer la muger quæ a sabiendas fiziere este peccado. & sic vult, quod patiatur eandem pœnam,quam vir tali casu pateretur, quæ est pœna mortis. pro quo facit text.notabi.cum gloss.in capitu.relegentes.23.q.5.& licet pœna in adulterio sit innouatain muliere;nõ tamen hoc reperitur in incestu,vt in simili dixi supra ead.gloss.& not . gloss.& Bart. in dict.l. si adulterium cum incestu.in principio. Quod saltim indubiè procederet in coitu nefario, & incestuoso inter ascendentes & descendentes. Leuiti. capit.18.seu quando adulterium & incestus concurrerent:tunc sine dubio est pœna mortis,vt in dict.l.si adulterium cum incestu. in principio.& ibi not.Bart.& Angel.Areti.in suo tracta.maleficio.in parte che may adulterato.columna fina.in fin. ¶Quid autem si mulier vxorata ex coitu adulterino suscipiat filium , an talis filius adulterinus succedat matri& de iure communi nullum est dubium : cum talis coitus(vt dixi)sit damnatus & punibilis ex parte matris: dubium facit bat.l.ista partitarum,quæ cum dixit natus ex damnato coitu, subdit, que quiere dezir tanto como el que nasce de muger religiosa. Item in.l. 4.titu.3.ead.partita.dicit , ni puede establescer por heredero a ninguna persona,que fue nascida de dañado coitu,que quiere tãto dezir como de vedado ayuntamiento: assi como de parienta o de muger religiosa.& non dicit de coniugata : sed nihilominus dicendum est etiam isto iure partitarum talem filium adulterinum non succedere matri : cum dictæ.ll. loquantur gratia exempli , & non excludant alios similes casus , prout etiam in istis terminis allegans istam.l. tenuit Rodericus Suarez in repeti.l.1.titul.6.libro.3.for.ll.fol. fin.ad finem.maius tamen dubium in hoc surgit ex dispositione dict.l. nonæ. in ordina.Tauri.& ex.l. fori,permittente : vt mulier adultera occidatur à viro.vt patet in.l.1.titul.de los adulterios.libro.4.foro. ll. nam ex hoc videtur dicendum ex tali coitu mulierem incurrisse pœnam mortis, & in hanc sententiam inclinant aliqui ex interpretibus illius.l. nonæ. ¶In contrarium tamen fortiter facit : quia illa.l. fori non iubet , sed permittit : & non damnat ad mortem : sed permittit & sic non potest dici , quod mater per.l. incurrat pœnam mortis vt in hist erminis vult Bald.in.l.data opera.colu.pe.C.qui accus. non poss.& in cap.ex literis.ad fin.de constitu.& est gloss.notabi.quæ cõmuniter approbatur in.l.accusationis.C. quod met.caus. & in isto casu maritus non est minister legis: sed vltor propriæ iniuriæ. vt declarant ibi Salicet. & Paul. de Castr. quos videas.pro prima parte tamen multum facit,quòd sufficit, q̃ apti tu-

do de ome, e de muger,q̃ sean parientes fasta el quarto grado: o fuesse otro que llaman en latin natus ex dãnato coitu[a]:q̃ quiere dezir tanto como el que nasce de

dine possit sequi pœna mortis : vt dicatur quis incurrisse in pœnam mortis.argumen.l.sufficit.ff.de condictio.indebi. sic etiam docto. dicunt,quòd quando ex crimine non imponitur præcisè pœna capitalis:sed alternatiuè,quòd adhuc censetur crimen capitale. arguinẽ. l.cum illud.ff.quando dies lega.ced.& tenent Bartol.& alij in.l.2 . ff. de publi.iudic.vbi & Ioan.de Imol.columna.2.verſicul.3. tangit .Barto.dicit,quòd satis esse debet ad iudicandum crimen capitale , quòd inspecta ordinata dispositione facta super ipso crimine . possibile est pœnam capitalem imponi posse : sed potest responderi , quòd ista dicta docto.in dicta.l.2.procedunt : quia in casibus quibus loquuntur pœna capitalis siue alternatiue , sibi conditionaliter imponitur à lege,in isto verò casu quo hic loquimur , lex non imponit pœnam mortis : sed permittit & non omnibus de populo : sed tantum marito , & sic in vltionem propriæ iniuriæ , & non vt ministro legis.cogita , quia est passus pulcher , & hactenus non consideratus per aliquem ex doctoribus Hispanis,quos ego viderim. Quid autem de filijs clerici constituti in sacris , vel de filio monachi , vel monachæ professæ?vide quod habetur in dict.l.9.ad fin.& quæ dixi in.l.3. titul. 21.4.partita.An autem hæc prohibitio quòd filius ex damnato coitu non succedat matri , extendatur ad filios vlteriores , vltra primum gradum?videbatur q̃ sic,tanquam natos ex radice infecta : & quia non videtur q̃ esse possint melioris conditionis per text. cum ibi notata.in.l.fina.C.de natura.liber.& per text.in.l.liberorum.ff.de verbo. significa.tex.& ibi colligit Abb.in capitu.causam.el primero.qui filij sint legi.capitu.lator.& ibi Anto.eo.tit.& declarat Bal.in.l.fi.C.de verbo. significa.l.si viua matre.C.de bon.mater.Contrarium tamen voluit Socinus consil.148.columna fina.1.volumi.incipit meminiam sunt duo menses. mouetur,quia de iure antiquo omnis spurius succedebat matri.l.si spurius.& . l. hac parte.ff.vnde cogna. & cum hodie per.l. nouam.scilicet per text. in authentico.quib.mod.natura.efficiant.fusius §.fina.hoc reperiatur prohibitum in filijs primi gradus prohibitio.l. correctiuæ non debet extendi ad vlteriores gradus.l.Sancimus. C.de testa.l.præcipimus.C.de appella.& ita dicit colligi ex dictis Cyni in dicta.l.fina.C.de natura.liber.& quòd ita in specie decidit elegans doctor Ioann.de monte Sperelo.in.l.si qua illustris.C. ad Orficia . & ibi Socinus respondet ad allegata in contrarium : quod illa procedant in patre & paterna linea,in qua non habemus iura reliqua permissiua successionis spuriorum, & descendentium:sed tantum modo prohibitionem spuriorum , vnde prohibita radice, descendentes non remanent sub aliqua regula permissiua . & pro his dictis Socini facit etiam quod tradit Nichola.de Vbal.in tracta.de successio. ab intest.3. parte.columna.3.verſicu.2.ad.fin.dum concludit,q̃ licet videretur dicendum q̃ ex quo materillustris ex cluditur à successione filij spurij. vt in dict.l.si qua illustris.& similiter videbatur dicendum,q̃ transuersales, etiam ex linea materna excludantur , cum infecta radice ramunculi non possunt pullu are:tamẽ contrarium videtur dicendum quoniã. Illi digestorum simpliciter inuitabant matrem & omnes coniunctos ex linea materna , non distinguendo esset mater illustris,vel non, lex autem.C.correxit.tantum quoad filios & matrem, quando superessent legitimi,nihil dicẽdo de alijs cõiunctis remanebit ergo ius cõmune tantum respectu talium cõiunctorum.vt in.d.l.præcipimus.C.de appella.& c. cum expediat.de elect.li.6.& facit text.in authẽtico.de nupt.§.1 optimum.Facit ad hæc quæ not.Bal.in.l.pe.C.de legiti.hæredib. ad finvbi dicit q̃ si statutum dictat,q̃ soror nõ succedat fratri per hoc nõ videtur dictare q̃ è contra frater non succedat sorori . quia dato vno inconuenienti non debet dari maius,secundum eum, & motus ex hoc dicto Bal.asserit Michael de Cifuẽtes in dict.l.9.quod cõsanguinei clericorum legitimi,& naturales succedent filijs clericorum : & tamen tales filij non possent succedere cognatis ex parte patris.ex quo similiter & tu forte posses dicere,quod cum dicta.l. Tauri, solum repellat succedendi ab intestato legitimis neque consanguinei ex parte patris tantum,licet aliis cognatis ex parte matris sic.h.d.

c ¶*Fijo natural.* Proprie de filio naturali loqui videtur . de quo in. l. 8. supra eod. Quid autem si sit natus ex damnato coitu , an succedant

parte matris.per dictã.l.& .l.de Soria.fratres tamen & sorores legitimi & naturales talis clerici,bene possunt sibi succedere , quæ tamen dicta tam Socini quam Michaelis non carẽt scrupulo,propter ea quæ habentur in.d.l.fi.& quia fratres cæterique cognati intestatis fratribus vel cognatis illegitimis eo modo succedunt, quo ipsi illegitimi eisdem fratribus , vel

cognatis & agnatis intestatõ decedentibus succederet , nam hæc successio reciproca est.vt in authen. quib. mod. natura. effician.sui. in §.filiũ. Angel. de Aret.in tracta.de testa.super verbo nolens intestatus decedere.colu. 9.& Nicho. de Vbal.in. d. tractatu de successio. abintesta.3.parte.col.1.&.4.dicas ergo.q.d.l.Tauri tantum ampliat dispositionem legis de Soria,respectu successionis matris,à qua filiũ clerici vult excludi:non vero excludit filium clerici à successione cæterorum consanguineorum,ex parte matris, & cũ sit lex correctoria.vt dixi in. d.l. 4.tit.21.4.part.debet intelligi & limitari tantum in casu,in quo loquit. Et sic succedet filius clerici consanguineis ex parte matris: & versavice succedent ei tales consanguinei pro quo satis bene confert q̃d tradit Nicho.de Vbal.vbi supra dum concludit,q̃ transuersales per lineam materna,adulterini vel incestuosi filii seu nati ex alio dãnato coitu cũ habeãt inter se ius cognationis & proximitatis,licet nõ ius agnationis:succedent talibus cognatis spuriis,neque reperitur iure cautum,q̃ tales excludantur:& cum mater solum excludatur propter suum delictum à successione filii spurij,& propter idẽ delictum filius à successione matris.vt probatur in.d.§.filiũ.ibi. Sed sit suppliciũ hoc parentũ,vt agnoscãt:quia neque quicquã peccatricis concupiscentiæ eorum habebũt filij.non est ergo conueniens,q̃ frater vel alius transuersalis,qui sine ali qua culpa fuit, excludatur à successione dicti spurii,vel ipse filius à successione transuersalis sui.per regu. non debet quis sine culpa. de regu. iur.& hanc partem asse: it tenuisse Ioan.Petrucii.præceptorem suum. in.l.si.ff.de in ius vocan.& etiam voluisse Din.dictum tamen Michaelis cum loquitur de consanguineis clerici non potest stare per supradicta,cum lex de Soria repellat ab eorum successione filiũ clerici, & versa vice ipsi videntur ab eius successione exclusi.

muger religiosa,[a] que es ayuntamiento dañado por sentẽcia de ley. Esso mesmo seria,si tal muger como esta fuesse dueña de noble linaje,[b] o de hõrrado lugar. Ca si este atal ouiesse fiso , de aquellos que son llamados spurios, non deue heredar de los bienes della el espurio con el legitimo.[c] E espurio es llamado [d] el que nascio de muger puta,q̃ se daa muchos.

a ¶*Religiosa.* Vt in.l.si quis non dicam rapere.C.de episcopis & cler.c. & hic adde glo.in.c.virginibus.27.q.1.q̃ accedens ad monialem committit tria crimina, incestum, scilicet & adulterium, & sacrilegium, & bona talis applicantur monasterio.vt in.c.si quis rapuerit.ea.cauſ.& .q.& de pœna etiam ipsius monialis.vide in.c.si qua monacharũ.ead. cauſ. & quæstione.

b ¶*De noble linaje.* Dell lustri dicit.vt in.l.si qua illustris. C. ad Orficia. de qua ista sumpta est.

c ¶*Con el legitimo.* Hoc est bodie regulare,etiam si mater non sit illustris. vt in.d.l.9.ordina. Tauri. Succedet ergo matri non obstante filio,vel filijs legitimis.vt hic.&in.d.l.9.

d ¶*Espurio es llamado.* Nota hic q̃ dicitur spurius ille,cuius pater ignoratur:similiter & dic,quòd dicitur spuri[a] qui ex damnato coitu nascitur: vt tradit Salicetus post glo.in.d.l.si qua illustris.& adde ad id quod dicit ista.l.§.si aduersus. Inst.de nup. & sic dicitur spurius quasi sparsim conceptus.vide quæ in hoc tradit Didacus à Couarru. in suo epitome matrimo.2.parte.c.8.§.5.in principio.

¶*Lex finalis*

Filio naturali ab intestato decedenti sine liberis & matre succedũt fratres ex parte matris exclusis fratribus ex parte patris tantum,non extantibus tamen fratribus vterinis seu ex parte matris succedunt fratres consanguinei seu ex parte patris tantum,quibus tamen præfertur qui eorum fuit legitimus & naturalis.item filij naturales nõ habent ius succedendi ab intestato legitimis neque consanguinei ex parte patris tantum,licet aliis cognatis ex parte matris sic.h.d.

¶*Ley.XII. En que manera pueden heredar entre si los hermanos que son dichos naturales.*

Ello natural,[e] q̃ nõ es nascido de legitimo matrimonio:si muriere sin testameto, no auiendo fiios,nin nietos, nin madre,estonce sus hermanos q̃ le pertenesce de parte de su madre,[f] deuẽ auer todo lo suyo:[g] e si otros hermanos ouiere de parte de su padre tã solamẽte,nõ heredarã,[h] en de ninguna cosa. E esto es porq̃ los hermanos q̃ le pertenesce de parte de su madre: son ciertos,e los de parte del padre son en dubda. Mas si este fiso natural q̃ muriesse sin testamẽto,ouiesse otros hermanos naturales,q̃ le

ei fratres vterini,scilicet ex parte matris procreati , vel alij transuersales ex parte matris est maxima contentio inter Docto. nam Matheſi. dicit,quòd siue vterque prædictorum fratrum,scilicet defunct[i] & succedere volens,aut alter tantum natus sit de damnato coitu:nullo modo inuicẽ succedere possũt, quia non sunt nominãdi fratres,vel cõsanguinei vel consobrini . alleg. authen. quib. mod.natu. effician.sui. §. fi. & dicit esse de mente Dini in suo tracta. de successio. abintest. col. 1. & ita sublato fũdamento, corruit ædificium capitulo . cum Paulus.1.q.1. cui in hoc ibi assensit Bolognin.us.& subdit Matheſi. inferens, quòd sicut natus ex damnato coitu Bertæ non potest succedere filio legitimo & naturali dictæ Bertæ,qui sibi est frater vterinus:ita contra illi legitimus non poterit succedere huic.& cum dictis Matheſilla.transit etiam Angel. de Aret.in.§.vulgo quæsitos.Institu.de succes.cogna.hoc etiam tenet Alexand.plenè tractans.5.volum.cõsiliorum.consi.174.incipit super eo de quo quæritur.& alij qui alii relati à Matthe.de Afflict. decisio.96. quibus etiam ipse adhæret.tenuit etiam Ioan. de Ana.consil. 95. Abb. consi.50.in.2.volumi.Decius.consi.311.col.prima.Aimon.consi.38.colu. tertia. Contrariam tamen partem tenuerunt quamplures alij relati in decisione.de qua supra à Matth.de Afflict.Ioan.ſ.Petrucii de monte Sperello.in.l.si qua illustris.C.ad Orficia. cuius fundamenta videbis in.d.decisione.& plerique alij.& Nicho.de Vbal in tracta. de succesio.abintest.vt & dixi supra.l.proxima. tenet etiam Philip. Corneus, in dicta.l.si qua illustris.& consi.21.primo.volum.& consi.234.colum. pe.4.volum.Curtius Iunior.consi.123. & secundum istam opinionem dicit fuisse indicatum in consilio Neapolitano. dictus Matthæus, & Docto.in hoc sunt ita varij,quòd non facile perpendes, quæ sit communis opinio.Ista partitarum pro nulla ex istis partibus astringit cũ loquatur de filio naturali:in quo nulla est dubietas.inter cocl.& quod ista.l.non loquatur de filio ex damnato coitu , patet cum dicit : non auiẽdo fijos,nin nietos, nin madre.Cum enim præsupponat q̃ mater præferatur fratribus in successione filii,constat quod loquitur de naturali filio,& non ex damnato coitu:nam tali filio ex damnato coitu mater non succederet.vt supra.l.proxima.Tu cogita,qua opinio præ dictarum sit verior:quia certè punctus iste indigeret regia declaratione:quia pro vtraque parte fundamenta sunt satis vrgentia & adde quod etiam illam partem quod inter le succedant,licet sint ex damnato coitu.tenet Ludouic.de Sardis in suo tracta.legitimationum. capitu.sequitur de successione ipsiorum.verſicu.7.quæritur. tenet etiã insign.doctor.Andr.de Isern.in.§.naturales.si de feud.fuer.controuer. inter domin.& agna.ad fi.

f ¶*De parte de su madre.* Si tamen iste defunctus ex parte matris haberet fratres legitimos, & naturales: forte præferentur alijs naturalibus.argumen.l.si qua illustris.C.ad Orficia.&.l.9.in ordi.Tauri.& infra eadem.l.& tenet Angel.in authen.quib.mod.natura effician.sui.in §.fina.verſicu.sed restat videre.

g ¶*Todo lo suyo.* Si tamen haberet defunctus patrem, succederet ille in duabus vncijs:& fratres vterini in omne reliquum.vt in authen.quib. mod.natura.effician.sui.in.§.quibus.& tenet Matheſilla.in dicto tracta.fol.14.col.tertia.verſi.sed quid si in casu prædicto. & si superessent defunct[o] duo fratres vterini:sed vnus eorum est vtrinque coniunctus, ille præferetur vterino ex matre tantum coniuncto.vt in authen.itaque C. communia de successio. secundum eundem Matheſilla. ibidem verſiculo tertio.quid si superuiueret licet coniunctus ex vtraque parte non esset legitimus?quod est notabile ad extensionem d.authen. secundum Bolognin.ibi & cum istis dictis Matheſilla. transit Angel. de Areti.in.§.vulgò. Instituta de successione cognatorum . columna finali.

h ¶*No heredaran.* Concordat cum authẽ.quib.mod.natura effician. sui. in.§.filium.&.l.si spurius.ff.vnd.cogna.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶*Estos atales.* Nota hoc: quia reprobat opinionem glo.in.l.hac parte.ff. vnd.cogna.quam dicit singularem Abb.consi.50.col.1.2.volu.& Floria. in.l.qui testamentum.ff.de probatio.cũ qua transit etiã Bar.in authentico.quib.mo.natura.effici.sui.in.§.si quis igitur quæ gloss. voluit ꝙ filij naturales nati ex eodem patre, & duabus concubinis sibi inuicem non succedant, licet nascantur ex talibus concubinis diuerso tẽpore retentis, prout etiam voluit Specul. & ibi Ioann. Andr. in additio.in titul. de successio. ab in test.versi.quid de natis ex vno patre. vbi Ioan. Andr. in additio. refert aliquos tenuisse contrarium, quorũ opinio apꝓbatur hic in ista.l. partitarum, quam tene menti & istã etiam opinionem tenet Alberic. in.l. humanitatis. C.de natu. liber. referens Specula. vbi.s. ita tenere: sed si bene inspicias contrariũ vt dixi videtur tenere Specul.

pertenesciessen de su padre tan solamente, e non ouiesse de los otros que fuessen nascidos de su madre como el: estonce estos atales[a] bien heredarian lo suyo: porq̃ son los mas cercanos pariẽtes. Fueras ende, si el q̃ assi muriesse, ouiesse hermano natural e legitimo[b] de parte de su padre. Ca estõce este ha mayor derecho en la herencia que los otros naturales, q̃ son de parte del padre tan solamente. Otrosi dezimos, que los fijos naturales, nõ hã derecho de heredar los bienes de los legitimos[c] nin de los parientes otros[d] q̃ le pertenescen de parte de su padre: mas de los otros parientes que le pertenescen de parte de su madre[e] que muriessen sin testamento: biẽ los puede heredar seyendo ellos mas propincos parientes.

Titulo. XIIII. De como deue ser entregada la tenencia o el Señorio de la heredad del finado al heredero, quier la demande por razon de testamento, o de parentesco.

Ntregada deue ser la heredad cõ todas sus pertenẽcias al heredero del defuncto, quier la gane por razon de testamẽto o de parentesco. Ca si de otra guisa lo fiziessen, auria el nome sin la pro. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de los herederos, e de las naturas dellos. Queremos aqui dezir destas entregas. E mostraremos, q̃ quier dezir entrega. E quantas maneras son de entregas. E a quien tiene pro. E como deue ser fecha. E por cuyo mandado. En en q̃ tiempo. E por quanto tiempo pierde el heredero su derecho, si lo non demanda.

¶Ley.I. Que quiere dezir entrega, e quantas maneras son della: e a que tiene pro.

Ntrega tanto quiere dezir, como apoderamiento corporal que rescibe el heredero de los bienes de la herencia que le pertenescen. E puede se demandar la entrega de tales bienes en dos maneras. La primera es, quando el heredero demanda tan solamente la possession,[f] e la tenencia de los bienes de la heredad. La segunda, quando demanda en vno la propriedad[g] e la possession della. E tiene muy grand pro tal entrega al heredero, porque gana luego el Señorio[h] della quando se faze con derecho. E aun porque siempre es de mejor condicion el que tiene la cosa, que el que la demanda, assi como diximos en la tercera partida deste libro, en el titulo de la tenencia[a], en las leyes q̃ fablã en esta razõ.

b ¶*Natural e legitimo.* Facit ad id quod dixi supra in gl. in verbo (đ parte đ su madre) & nota hoc, & adde Angel.in authẽtico. qb. mod.natura.efficiã.sui.in.§.si.versi.sed restat dicentem, ꝙ vbicunque de successione fraterna tractatur, ille frater præfertur, qui pluribus nexibus erit coniũctus, scilicet nexu naturæ, & nexu iuris, quod no.ad authẽticã.itaq;.C. communia de successio.

c ¶*Los bienes de los legitimos.* Concord.cum authentico quibus mod.natura efficia.sui.in.§.filium.vbi hoc in fortioribus terminis disponitur, etiã si filius sit legitimatus. Adde etiam.l.si spurius.ff.vnd.cogna.& limita, vt institu. de seruil. cogna.in primo responso. Quid tamẽ si tali fratri legitimo & naturali ex parte patris nõ superessent aliĩ fratres legitimi, & naturales ex parte patris: vel vterini ex parte matris. An frater naturalis ex patre tantum, ei succedat? videtur ꝙ sic perinde sicut & ipse succederet naturali. vt supra ea.l.cum sit reciproca hæc successio. vt dixi supra eo.l.proxima.

d ¶*Parientes otros.* Concor.cum.d.l.si spurius.& cum.d.§.filium.in authẽtico.quib.mod. natura.effi.sui.&.§.vulgo.instit.de successio. cogna. & §.nouissimè.inst.ad Orficia, & collige ex his verbis, ꝙ filius fratris naturalis non succedet patruo, licet eius pater poterat succedere, vt supra dixit.ibi (ca estos atales) & sic erit ille casus specialis & exorbitans: & nõ extẽdetur ad filios fratrum respectu successionis patrui, licet desint fratres vterini.quod nota.

e ¶*De parte de su madre.* Vt in.d.l.si spurius.& iuribus de quibus supra. An autem naturalis succedat matri, vel cognatis matris in feudo materno? Andr.de Iserni.dicit ꝙ non in.d.§.naturalis.per illum text.indistinctè loquentem.qđ & tu poteris inferre ad materiam maioriæ: vt neque filius naturalis succedat matri in maioria materna. Cogita tamen. & vide quod habetur in.d.c.dicat aliquis.23.q.4.& quæ habentur in.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebell.

¶Titulus Decimusquartus.

¶Lex.I.

Missio in possessionem dicitur dupliciter: primo cum quis petit possessionem secundo cum petit simul possessionem & proprietatem, melius enim est posidere, quàm à possidente petere. hoc dicit.

f ¶*La possession.* Per interdictum quorum bonorum, vel ex remedio.l. fin.C.de edict. diui Adr. toll. & infra eo.l. 2. & .l.1.titu.14. lib.3.ordina.regalium.

g ¶*La propriedad.* Per petitionem hæreditatis.

h ¶*El señorio.* Sed non e adita hæreditate statim sine apprehensione rerum hæreditariarum, transit dominium in heredem, vt in clemẽtina exiui de paradiso. versi. quia igit de verb. signi. & in.l. cũ hæredes.in princ ff. de acquirẽ. possef. Cur ergo hic requirit traditionem, potest dici, ꝙ licet de iure ciuili ex aditione hęreditatis, hæres cõsequatur dominiũ non tamen de iure gentium, nisi sequaf traditio, prout voluit Pau.đ Castr.in.d.l. cum hæredes.in prin.ff.de acquirend.possessio.& facit ad quæstionem. de qua ibi per Paul.& Alex.cui tamẽ videtur cõtrariari Socin.in cõsi.no. col.7.in.3.vol.vel dic ꝙ in ista.l.partitarum.non dicitur ꝙ hæres iam hæreditatẽ adierit: & sic ꝙ velit ꝙ etiã si nõ antea verbo adierit per traditionẽ, & apprehensionem rerũ hæreditariarũ, acquiret dominiũ: & videatur adire.vt in.l.11.tit.6.s.ea.partita.vel dic, ꝙ tunc per aditionem hæreditatis, sine apprehensione trãsfertur dominiũ, quando defunctus habebat rerũ hęreditariarũ dominium, si tñ nõ haberet: sed haberet ius ad res hæreditarias, hæres adeundo nõ consequeretur plusquam defunctus habebat: sed tamẽ traditione facta, cõsequetur dominium vt hic. Habes etiam hic, ꝙ possessio nõ transit, licet adeaf hæreditas. vt habef in.d.l.cũ hæredes.in prin.& procedit etiam si ecclesia sit hæres.vt tradit Bal.in.l.fi.colu.3.C.de sacrosan.eccles.& procedit etiam in suo hærede.secundum Bar.in.d.l.cũ hæredes. & Bal.in.l.fin.col.1.C.de edict. diui Adr.tollen.& in.l.1.in fi.C.de appell.& tenetur communiter, secundum Alex.in.d.l.cum hæredes. Procedit etiã & si fiscus sit hæres. secũdũ Bal.in.c.1.quid si sit inuestitura. Itẽ procedit, & si colonus possideat rem hæreditatis.gl.& Bal.in.l.cũ notissimi.col.2.C.de præscript.30.vel 40.anno.in.§.sed cũ illud.& ibi Bal.consuluit hęredi, ne credat per detentationem coloni acquisitã sibi esse possessionẽ: sed ꝙ ipse apprehendat. Contrariũ tñ videtur velle Paul.de Cast.notãdo ad hoc glo.in.l.q fundum.in prin.ff.de vsuca.pro emp.ꝙ per seruos detinentes res hæreditarias: & sic etiam per colonos & inquilinos tempore, quo aditur hæreditas, hæres adeundo, non solum acquirit dominium: sed etiam possessionem, & ꝙ sic limitetur.d.l.cum hæredes.in princi.& dicit probari ex his, quę habentur in.l.qui vniuersas.§.ꝙ p colonũ.ff.de acqr.posf. qui tex.probat dictũ Bar.sed si intelligas dictũ Pauli: dũ tamẽ colonus continuet possessionem, nomine hæredis, procederet eius dictũ, vt probatur in.d.§.ꝙ per colonũ.& ibi tenet Alex.& idẽ si hæres locaret fundum, post aditã hæreditatẽ ante apprehẽsam possessionẽ, statim ꝙ cõductor apprehẽdat rem, acquirit hæredi possessionẽ ciuilẽ, & naturalẽ vt in.d.§.qđ per colonũ.& vide Pau.de Cast.in.l.si homo.ff.de vsucapio. & an hæres possit ratione iuris patronatus præsentare ante possessionem acquisitã? Bal. ꝙ sic in.l.fi.colu.fi.C.de edi. Adria. toll. & sequitur Rochus in suo tract.iuris patronatus.char.28.colu.3) Aduerte etiam ꝙ bene poterit hæres propria auctoritate si velit accipere possessionem vacantem rerum hæreditariarũ.secundum Bar.in.l.fi.in versi. item extra gl.C.de edict.diui Adria.toll.& in.l.ex facto.la segunda.ff. de hæred.institu.tenet etiam Bal.in.d.l.fi.co.1.& in.l.3.C.famil.hercis.

¶Ley.II. Como deue ser fecha la entrega de la herencia al heredero, e por cuyo mandado.

Viniendo el heredero[b] delante el judgador[c], e mostrando carta del testamento[d] en que era establescido por heredero, si tal carta fuesse acabada, o cumplida[e] assi como deue ser, e non fuesse rayda, nin cancelada[f]. Estonce de-

l. 3. tº 13. lib 4 recop.

a ¶*En el titulo de la tenencia.* Vide in.l.28.titul.2.3.partit.& titu.30.per totũ.

¶Lex.II.

Hæres ostendẽs coram iudice testamentum perfectũ nõ rasum nec cãcellatum, est statim mittendus in possessionẽ bonorũ quæ testator tẽpore obitus obtinebat: nec alius tenens põt hoc (aliqua ratione obiect' in testamẽtum vel testatorem vel alia simili superioribus) impedire: nisi statim ꝓbet ista impedimẽta tũc audiretur nisi hæres petẽs dũtaxat possessionem sit impubes de descendentibus contra quẽ filiationis vel status obiectio differtur vsq; ad tẽpus pubertatis: sed si proprietatẽ petat non differtur, imò cognoscere debet iudex de ea quæstione. h.d.

b ¶*El heredero.* Procedit etiam in instituto in re certa, non dato alio cohærede vniuersali.secundum glo.in.l.fi.C.de edict.diui Adria.toll.de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauit: quando tñ nõ repudiauit, tunc institutus in re certa nõ habebit beneficiũ illius, neq; huius.l.secũdum Angel.& Salicet.in.d.l.fi.& tradit Alex.in.l.quotiens.C.de hæredi.institu.& est verior & communis opinio cõtra Bar.& Pau.in.d.l.fi. qui voluerunt, ꝙ isto casu habeat beneficium illius.l. Quid autem si filius instituatur in legitima. Bal.in.d.l.fi.q.1.voluit, ꝙ habeat hoc beneficium, cuius contrarium tenet ibi Alexan.col.2.versi.iuxta hoc quærit Bal.ex eo, ꝙ legitima non sit quota hæreditatis: sed quota bonorũ, quẽ videtur sequi Decius in.d.l.fin.col.7. Similiter locum habebit hoc beneficiũ in fideicommissario, cui verbo tantũ est restituta hæreditas.secundũ Bar. & cõmuniter doct.in.d.l.fi.& sequitur Decius.co.7. Et idẽ videtur dicẽdũ per.ll.regni, si hæres grauatus fideicõmisso vniuersali, nolit adire, vt dixi in.l.fi.in gl.fi.titu.5.supra ea.partit. Sed an dabitur hoc remedium possessori: vt possessio confirmetur? & dic ꝙ sic secundũ Cyn.& Bart. in.d.l.fi.Bal.in.l.1.C de carbon.edict. Guido Papa. q.219.incipit edictũ diui & in.q.132.Decius in.d.l.fi.col.14.& in.d.l.1.& quæ tradit Alex.in l.cum hæredes.in prin.ff.de acquir.possef. Habet etiam locũ in substitutione directa vulgari, vel pupillari.gl.in.d.l.super verbo.ex parte.& tenet ibi.Bart.dummodo liquidatum sit, ꝙ casus substitutionis euenit: & procedit etiam in tacita vulgari, vel pupillari.secũdum Bald.in.d.l. fi.q.1.& in.l.1.ff.de his, quæ in testa.delen. Cum quo transit Decius ibidem.col.8.defendẽs Bal.ab impugnatione modernorũ aliquorũ, qui tenuerũt in hoc cõtra Bal.& hoc in materia fauorabili, prout est ista: in materia nãque exorbitanti aliud esset, prout & voluit idem Bal.in.c. 1.de cõstitu.vers.& ideo statuta. Deci' vbi supra datur etiã hac remediũ epõ, & executori testamenti ꝓ pauperib' institutis.secundum Bart.in d.l.fi.vbi & Bal.& Alex.& aliĩ ẽt moderni, & p Bal.in.l.si quis ad declinãdã.co.2.C.de epis & cleri. Dabitur etiã pñ ꝓ hæreditate delata filio. vt & tradit Bal.in.l.cũ non solum.in prin.C.de bon.quæ liber.licet in hoc de patre & episcopo cõtrariũ voluit Ang.de Are.in.§.substituitur inst.de pupilla.substitu.per tex.in.l.q liberis.§.hæc verba.ff.de vulg.& pupi.sed cõis opinio est, quã primo dixi.vt tradit Decius.in.d.l.fi.col. 8.vbi respondet ad.d.§.hæc verba.daf etiã hæredi hæredis.vt Bal.in.d. l.cũ nõ solũ.& per Spec.tit.de test.§.sequitur.co.fi.vers.sed pone. An autẽ istud remediũ def veniẽtib' ab intestato: & cõis opinio est ꝙ non. vt cõcludit Alex.post alios in.d.l.fi.& cõem opinionem seqtur Calderi.cõsil.36.in tit.de test.tu adde Bal.in ca.vnico.de cõten.inter mascul. & fœmi.de beneficio.vbi & dicit, ꝙ cõpetit tunc officium iudicis filio, vt ponatur in possessiõe vacãte, quia si fili' est, ergo hæres &c. vnde idẽ operatur existẽtia sui hæredis, qđ operãtur tabulæ testamẽti. qđ dicit esse notatu dignũ. de iure verò istius regni, per.l.1.tit.14.in ordin.regali. nõ solũ filio: sed etiam alteri successori ab intestato competit istud officiũ iudicis.&.l.illi'.quæ vulgo dicitur de Soria, remediũ ad possessionẽ istã.quæ.l.iubet in hoc summariè procedi. Dabif etiã huius.l.remediũ, præterito filio à matre, quæ non habuit facultatẽ mutandi testamẽtũ: quia in puerperio decessit: iuxta casum.l.3.C.de inofficio.testamẽ.vbi hoc dixit Bal. Quid autem si sub conditione sit institutus, an stãte cõditione possit vti isto remedio? Specula.dicit quòd sic: in titu. de testa.§ sequitur.pen.col.ad fi.versi.ꝙ si quis per.l.si quis instituatur hæres.ff. de hęredi.instituen.&.l.si sub conditione.ff.de bonor.posse.secũdum tabul. Sed an dabitur hoc remedium successori in maioria, & quando in testamento pater reliquit filio maiori? videtur ꝙ sic: qa diuisio bonorum, quam pater facit inter filios, habetur loco institutionis. Bar.in.l. Marcellus.§.quidam.ff.ad Trebell.si autem succedatur in maioria ex dispositione inter viuos dabitur remedium legis Taurinę.&.l.7.titu.4. 5.partita.& nota in hoc pulchrum dictum Archi.in.c.fi.11.q.1.col.4.ꝙ si duo contendunt de vno beneficio, & potiora iura apparent pro vno quam pro alio, ille qui offert potiora iura est in possessionem mittẽdus vel tuendus.allegat.d.l.fi.de qua ista sumpta est.

+ est l. 3. tº 13. lib. 4 recop.

c ¶*Iudgador.* De competenti intellige, prout dicit.l.fi.de qua ista sumpta est.vbi glo.in verbo competenti, non ergo vicarij & potestates castrorum, qui non habent mixtum imperium, possunt facere istã missionẽ: sed recurrendum erit ad potestatem ciuitatis: & est bonus text.in.l.ea quæ magistratibus.ff.ad municipa.ipsa tamen cognitio de mittendo in possessionem, fieri poterit à magistratibus municipalibus.secundum Bar.in.d.l.fi.per tex.in.l.vt cognitio.§.bonorum.ff.de officio eius, cui manda.est iurisdi.de quo miratur Pau.de Cast.ibi.& si bona sunt extra territorium, iudex territorij, faciet istam missionem ad requisitionẽ iudicis, qui pronuntiauit de mittendo, quando persona erat subdita iudici, qui pronuntiauit.secundum Bar.in.d.l.fi.

d ¶*Carta del testamento.* An intelligatur de originali? Paul.de Cas.in dict.l. fina.in.2.nota b.dicit, ꝙ sic allegat Bart.hoc dicentem in.l.1.§.si quis in duobus.ff.de bonor.possef.secundum tabu.& de mẽte Bart.videtur ꝙ non sufficeret exemplũ testamẽti, etiã de manu eiusdẽ notarij: quia posset esse originale cãcellatũ: & habere vitiũ: quod in exemplo nõ apparet, prout aduertit Decius in.d.l.fina.col.4.in.3.nota.qui tamen refert modernos ibi tenentes, sufficere si exemplum sit manu eiusdẽ notarij, qui scripsit originale: cum tale exemplum faciat fidem.secũdũ Bar.& docto.in authentica.si quis in aliquo documento.C.de æden.& in.l.si quis ex argẽtarijs.§.prętor.ff.de æden.& forte istud est verius.& ita seruatur in practica.& facit ad hoc qđ not.Bar.in.l.sempronius.ff.de leg. 2 Et procedit hæc.l.necdum in testamento in scriptis: sed etiam in testamento nuncupatiuo.gloss.in.d.l.fi.in verb.depositionibus. & ibi vid. per docto.signanter Decium.colu.11.& non oportebit probare de morte testatoris: sed satis est producere testamentum.l.2.§.si dubitetur.ff. queãdmo.testa.aperi.tenet Bart.in.d.l.fi.vbi etiã Decius.colu.8.respõdet ad illum ꝙ præsumatur quis viuere, vsque ad centum annos. Sed quid si appareãt duo testamẽta eodẽ die cõfecta, & nõ cõstet de prioritate, & posterioritate? gl.mouet in.d.l.fi.& Bar.in.l.1.§.nõ aũt.ff.de bonor.possef.secundũ tab.& cõcludit, ꝙ propter incertitudinẽ vtrũ q; vitietur: nisi alter ex hæredib' possideret: qa in casu dubio, & incerto potior efficitur.secũdũ Bar.in.d.§.nõ autẽ.doct.in.d.l.fi.vel nisi in altero testamento eẽt instituta pia causa, qa illud prævaleret Ludoui.Roma.in repet.authen, similiter in.12.speciali.C.ad leg.falci.doct. moder. in.d.l.fi.imo & ꝓferretur alteri, licet possideat, quãdo dotalis possessio nõ esset intitulata.secundum Deciũ in.d.l.fi.co.fi.qđ videf in dubiũ in quæst.proposita de duobus testamẽtis: qa alter possidẽs de necessitate fatendum est, ꝙ habeat possessionẽ titulatã: & sic præferf pię causę: & sic frustra in hoc vr laborasse Decius. Limita etiam nisi ambo hæredes cõcordarẽt: & vnus cederet alteri, & renũtiaret ius suũ: tunc nõ vitiaret incertitudo.vt dicit And.de Iser.in.§.præterea, la segunda.colu.2.de ꝓhibit.feud.alie.per Fed.

e ¶*Acabada y cumplida.* Cum sufficienti numero testiũ.vt in.d.l.fin. Itẽ & dic quòd sit perfectum ratione voluntatis.vt in.l.si is qui.ff.de testa.de quo dixi in.l.23.titu.1.

f ¶*Rayda nin cancellada.* Et sic iudicatur de testamẽto, prout in prima figura apparet.vi.Bal in.l.post diuisionem.in prin.C.de iur. & fact.ignor. Quid autem si rasura nõ sit in loco substãtiali. Alex.post alios in.d.l.fi. dicit ꝙ tũc nõ impediet missionem reiecta opiniõe Bar.in.l.si vnus.C. de test.indistinctè tenentis, ꝙ rasura vel cancellatio testamenti habeat impedire istam missionẽ in possessionẽ.& opinio.Bar.defẽdit Decius in d.l.fi.col.10. Sed poti' mihi placet opin.Alex.post alios p tex.in.c.ex literis.de fid.instru. Itẽ neque vitiabit rasura vel cãcellatio, si fiat manu notarij: & notari' de hoc attestetur, secũdũ Bar.i.d.l.fi.& in.l.si vn'.C. de testa.vbi & Alex. Itẽ nõ vitiabit quando ex præcedẽtibus, & sequẽtib' colligatur, ꝙ sic debet stare. Bar.in.d.l.fi. similiter nõ obstabit ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sura, si instrumentum testamenti, vel aliud reperitur apud aduersariū. secundum Bal. in l. 1. C. de fide. instrum. & Alex. in. d. l. si vnus. & adde ad ista quæ dixi in. l. 44. titu. 18. 3. partita.

a ¶ *Demandando.* Sufficit, quòd viua voce petat, & q̄ in scriptura redigatur. secundum Paul. de Cast. in. d. l. fi. bonus text. in clemen. sæpe. ver sicu. verum. de verbo. signi. & proceditetiam quando appareat contradictor prout volunt Bartol. & Pau. in. d. l. fin. licet Alexand. post alios ibi aliud velit & cū Bar. & Paulo tenet Deci⁹ ibidem. co. 9.

mandando [a] lo el : deue lo meter en posſeſſion[b], e en tenencia de los bienes de la heredad [c], e detodas las otras coſas[d], que el teſtador auia e tenia a la ſazon que fino. E non deue ſer embargada tal entrega como eſta, maguer aquel que fueſſe tenedor de los bienes de la herencia, dixeſſe que aquel teſtamento era falſo, [e] o que aquel que lo mando fazer, non auia poder de lo fazer [f] porque le

b ¶ *Deue lo meter en posſeſſion.* Et sic quoad istā missionem, instrumētū teſtamēti habet executionem paratā, vt etiam not. Bal. in. 3. nota. in. d. l. fi. An autem idē, pcedat reſpectu legatarij? vide ibi per Iaſo. & Decium in. 6. nota. & aduerte, q̄ non requiritur citatio alicuius in ista missione: niſi illius qui poſſideret. ſecundum Bart. in dict. l. fi. & vide ibi per Decium. col. 10.

c ¶ *De los bienes de la heredad.* Quæ teſtator mortis tempore poſſidebat, vt hic. & in. d. l. fi. Quid autem ſi per teſtes, pbaretur, q̄ teſtator poſſedit tales res: ſed q̄ per tres vel quatuor annos ante mortem teſtatoris alius tenuit eaſdem res, an fiet adhuc miſſio in talibus rebus? Alexan. conſ. 33. incipit ponderatis verbis. colu. fi. conſuluit, q̄ ſic: quia cum teſtes deponant de antiquiore poſſeſſione teſtatoris, illa ſuperueniens poſſeſſio in alium non obſtabit, ex quo præſumitur, q̄ dictus teſtator animo retinuit poſſeſſionem ciuilem. l. clam poſſideri. §. qui ad nundinas. ff. de acquiren. poſ. & l. ſi id qd. §. 1. eo. titu. ibiq; allegat ad deciſionem quandā dominorum de rota. vide ibi per eum, & cogita ſuper hoc.

d ¶ *De todas las otras coſas.* Videtur ex hoc q̄ & ſi defūctus poſſidebat aliqua bona titu. maioriæ, q̄ etiam in illis hæres mitti debet in poſſeſsionem, prout etiam eſt in feudalibus. ſecundum Bal. in. c. in princ. verſ. quæro ergo. de ſucceſſ. feud. vid. c. 1. §. anter filiam. ſi de feud. fue. contro. inter domi. & agna. & Bal. in. c. 1. de cōtrouer. inter maſcul. & fœmi. de bene. quod videtur limitādum niſi poſſeſſor ſit ille, ad quem venit maioricatus, iuxta notata per Bar. poſt Din. in. l. ſi patroni. in princi. ff. ad Trebel. & qd ſi ſint res incorporales, an in illis fiat ista miſſio. vi. Bal. in d. l. fina. q. 9. col. pe. & ibi vid. de iure patronatus.

e ¶ *Que era falſo.* Concord. cum. l. 2. C. de edict. diui. Adri. toll.

f ¶ *Non auia poder de lo fazer.* Adde. d. l. 2. & ibi Bar. & docto.

g ¶ *Otro embargo.* Non ergo admittetur exceptio defectus proprietatis. ſecundum Angel. in. l. 2. C. eo. allegans Inno. in. c. 2. de cauſa poſſeſſ. & p̄ prie. niſi incontinenti offerreretur probatio. ſecundum eum, & probatur hic. & tradit Decius. in. d. l. ſi. nono notabi. Item neque q̄ filius fuit præteritus. vt in. d. l. 2. quod intellige: niſi ex ipſo teſtamento conſtaret de vitio præteritionis: vt quia fuit in eo facta mentio de filio non inſtituendo eum, neque exhæredando: tunc enim ex tali vitio, cum ſit viſibile, impediretur miſsio. ſecundum Bar. in. d. l. fi. & tradit Decius ibi. col. 10. ſuper gloſſ. in. verbo vitiatum.

era defendido, o razonaſſe alguno otro embargo[g] ſemejante deſtos. Fueras ende ſi luego[h] quiſiere prouar lo que dize, ſin alōgamiēto ninguno. Ca eſtōce deue ſe detener la entrega, e oyr le: e reſcebir las prueuas ſobre eſta razon. Pero ſi el heredero fueſſe menor de carorze años [i], e demandaſſe tenencia [k], e entrega de los bienes de ſu padre [l], o de ſu auuelo: ſi aquellos que le quiſieren embargar

h ¶ *Luego.* Sequitur notata per gloſſ. in. d. l. 2. & quomodo dicitur iſtud ſtatim declarat ibi Bald. in duobus locis & tandem vult hoc iudicis arbitrio committi. & quando dicatur exceptio requirere altiorem indaginem. vide per Bar. in extraua. ad reprimendum in gloſſ. ſuper parte ſummariē. col. 1. & id qd̄ non poteſt expediri propter iudicij breuitatem in alio iudicio eſt reſeruandum. ſecundum Bal. in. l. ſi quis. C. de captiu. quod autem de facili poteſt liquidari, dicitur liquidū. vide per Balbum in tractatu præſcriptio. 2. par. 5. colu. 4. & adde quæ not. Decius conſil. 424. & Alex. conſil. 166. in. 2. volu. & dicit Bal. in. 5. inſuper. colu. 2. de prohibi. feu. alie. per Federi. q̄ quando felonia eſt viſibilis, vel de facili probabilis. tunc vaſſallus non debet inueſtiri: ſi vero inuiſibilis & requirit altiorem indaginem. tūc debet inueſtiri. Sed cū hodie iuxta. l. Tauri, & partitarū transfertur poſſeſsio maioriæ, ſi is in quē trāsferr nō potuit propria auctoritate occupare: quia alius eſt in poſſeſsione: vnde recurrit ad remedia poſſeſsoria, & præſentat inſtrumentum maioriæ. Aduerſarius verò opponit contra maiorīā aliqua, quę requiunt altiorē indaginem dicens, q̄ omnia quæ detrahunt maioriæ detrahunt poſſeſsioni, iuxta ea quæ not. Bart. in. l. 1 §. parui. ff. q̄ vi aut clam. text. & ibi Bart. in. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bonor. poſſeſ. contra. tabu. per Abb. in. c. item cum quis. de reſtitu. ſpolia. l. ſi in adoptionem. verſi. licet non iure ſcriptus. ſecūdum primā lecturā. ff. de bonor. poſſ. cont. tabu. actor vero replicat, q̄ ſicut obtineret oſtendens teſtamentū prima facie validum, & nō ſuſpectū & reſeruarent exceptiones requirentes altiorem indaginē. ſic debeat iſto caſu fieri. Cum dictæ leges potius conditæ fuerunt in fauorē vocatorū ad maioriam, quam in damnum crederem, q̄ per dictas. ll. non fuit ſublatum remediū huius. l. & l. fi. C. de edict. diui Adrian. toll. cuius remediū cōpetit etiam pro retinendo. ſecundum gloſſ. & docto. vbi & bene facit dic. l. ſi in adoptionem. ſecundū ſecūdam lectu ram glo. & plānē procederet quando maioria probaret q̄ teſtamentum.

i ¶ *Menor de catorze años.* Adde. l. 7. titul. 22. & quæ ibi dixi. 3. partita. & de impubere dicit: quia puberi non datur. l. 3. §. puberi. ff. de carbonia. edict. exiſtente verò in vtero datur alia bonorum poſſeſſio ventris nomine, per quam prouidetur naſcituro. l. 1. in principio. ff. de vent. in poſſeſ. mitten.

k ¶ *Demandaſſe tenencia.* Ex hoc verbo iunctis præcedentibus probatur hic, q̄ iſta bonorum poſſeſsio, de qua loquitur nunc iſta. l. in filio impubere (quæ latinè dicitur Carboniana bonorū poſſeſsio) deſ etiā filio inſtituto à pre, cuius cōtrariū videſ diſponi in. l. 1. §. Pōponius. & in. l. eū ſine. ff. de carbonia. edict. vbi habetur, q̄ filio inſtituto nō datur carbonianum: quia ſufficit ei bonorum poſſeſsio. ſecūdū tabulas. dic q̄ illud procedit, quando nō negaretur eſſe filiū: ſi tamen negaretur opponendo ei per ſucceſſores ab inteſtato, q̄ non valet inſtitutio, quia inſtitutus eſt, vt filius: & q̄ non eſt filius, vel allegaretur, q̄ eſt ſeruus. & ſic q̄ non poteſt habere hæreditatem: quia inſtitutus eſt vt liber: tunc non ceſſabit: ſed competit ei remedium carbonianum ex cō ſtitutionibus. vt in l. 3. §. quāuis. ff. eo. ſaltem quoad differēdum quæſtionē in tēpus pubertatis, vt ibi habetur, & ita vult Bart. in. d. §. Pomponius. & clarius Bald. in. l. 1. C. de carboni. edict. Allegat. l. 3. in principio. ff. eo. & d. §. Pomponius, quæ leges licet loquantur in poſthumo inſtituto, idem dicendum in iam nato: cum negatur eſſe filium: cum ſit eadem ratio, quod etiā vt tu vides clarè probatur hic in iſta. l. partitarum. & idem tenet Salicet. & Iaſon. C. de carbonia. edict. in rubrica. Cōfert etiam, quia iſtud beneficium datur impuberi inſtituto ab extraneo, ſi eius ſtatus reuocetur in dubium. vt eſt de mente Bart. in. l. 3. §. miſſum. ff. eo. colu. fi. & facit bene. l. de bonis. in princ. & ibi glo. ff. eo. quod procedit indubiē, ſi tali impuberi inſtituto ab extraneo, quęſtio moueatur poſsidente tali impubere per. l. ſi impubes. §. ſi pupillus. ff. eo. & ibi glo.

l ¶ *De ſu padre.* Hoc dicit: quia in bonis matris, non datur remediū carbonianum. l. 1. §. & generaliter. & l. de bonis. ff. de carbon. edict. gl. in. l. in verb. patris. C. eo. & rationem tradit Iaſon v bi ſupra quæ eſt: quia cū dicta carbo. bonorum poſſeſsio non detur ex hęredatis. vt in. d. §. Pomponius. & in. l. qui de inofficioſo. ff. de inofficio. teſtam. & præterito matris habeatur pro exhæredatione. vt in. §. mater. in ſtitu. de exhæred. libero. infertur q̄ non poteſt habere locum in bonis matris, ex qua ratione infert Iaſon. ibi vnum quod dicit nunquam legiſſe tactum ab aliquo, q̄ ſi mater inſtitu ſſet filiū impuberem, cui moueretur quæſtio ſtatus: tunc etiam in hæreditate matris, haberet locum hoc remedium poſſeſſionis habendæ: ex quo ceſſat dicta ratio. & q̄ ita limiteretur dict. l. ne bonis. §. 1. & inſuper hoc dicit oſtendi ratione: quia carbonianā competit illis, quibus competeret contra tabul. l. 1. in principio. ff. eo. ſed contra tabul. competit illis quibus competeret ab inteſtato bonorum poſſeſsio vnde liberi in ſucceſſionibus parentum. l. 1. §. rectē. ff. ſi tabul. teſta. null. extab. ſed contra hoc inſtatur: quia contra teſtamenta fœminarum non datur bonorum poſſeſsio contra tabul. l. illud. §. ad teſtamenta. ff. de cont. tabul. & ſic non debet habere locum carbonianum. Item etiā hodie in bonis maternis non datur bonorum poſſeſsio: vnde liberi. l. quotiens. & ibi gloſſ. C. de legiti. hære. Bald. in. l. fi. co. 3. verſ. ſequitur videre. C. vnde legiti. Sed poteſt reſponderi, q̄ hodie iam dabitur bonorum poſſeſsio cōtra tabulas cōtra teſtamētū matris: cum hodie prætēritio matris non habeatur pro exhęredatione per §. aliud quoque. in authentico. vt cum de appella. cognoſ. & dixi in. l. 1. titu. 7.

titu. 7. ead. partita, ita tenet Angel. in. l. 1. ver. 7. regula eſt. C. de Carbonia. edict. & opi. Ange. eſt cōis, prout atteſtatur decius in. l. poſthumo nato. num. 8. C. de bono. poſſ. contr. tabu. vbi Iaſo. col. 5. & 6. defendit iſtam opi. Angel. & per conſequens dabitur Carbonianū, neq; obſtabit iſta. l. partitarum. q̄ dixit, de ſu padre: nā ſupplerī poteſt, vt idem ſit in matre, ſicut etiā l. 1. titu. 7. ea. part. cum loquiſ illa. l. de præteritione, dixit de patre & nō eſt dubium, quin idē velit in matre, & videtur æqua iſta opinio & filijs impuberibus fauorabilis ideo tene menti ad d. l. de bonis. ī prin. ff. eod.

dixeſſen, que nō era fiſo, o nieto de aquel de cuyos bienes ſe queria apoderar, o q̄ era ſieruo, eſtonce non le empeſcē tales embargos[a] como eſtos. ante dezimos q̄ deue ſer entregado[b] en aquellos bienes e criarſe en ellos[c], faſta que ſea de edad de catorze años[d], e dende adelante le pueden mouer tales pleytos ſi quiſieren, e eſtonce aura el meſor e ntendimiento, e amigos[e] para amparar ſu derecho, lo q̄ non podia auer ante deſte tiēpo. E eſto que diximos, ha lugar, quando el fiſo, o el nieto, demanda tan ſolamente la tenēcia de los bienes que quiere heredar, mas ſi el demandaſſe la propriedad [f] de la herencia, eſtonce todas las coſas [g] que diximos deſuſo, que puſieſſen contra el, deue las el juez oyr, e examinar, e librar ſegun derecho, ſin alongamiento ninguno, ante que lo entregue de la herencia, que es aſsi demandada.

a ¶ *Tales embargos.* Concord. cum l. 1. ff. eo. & l. 1. C. eo. de Carbo. edict. & aduerte, q̄ pbari videſ ex ista l. q̄ petita bonorū poſſeſsi. p filium impuberē, ſi negef filius non eſt neceſſe, q̄ omittatur primum iudiciū: & q̄ de nouo

¶ Ley. III. Que es lo que deue fazer el juez, quā do vienen dos herederos, e mueſtrā amos cartas de teſtamēto, de aquel que los eſtableſcio.

DElante el juez viniendo algund ome que moſtraſſe el teſtamēto, en que fuera eſtableſcido por heredero de otro, e pidieſſe que le metieſſen en poſſeſsion de la heredad, ſegun dize en la ley ante deſta, ſi otro alguno [b] vinieſſe ante aquel miſmo juez, e dixeſſe que el auia meſor derecho en la heredad, porque fuera deſpues eſtableſcido por heredero [i] del fazedor del teſtamento, o por otra razon alguna [k] que moſtraſſe, e que dixeſſe, que lo queria luego prouar [l], eſtonce el juez deue ver amos los teſtamentos, e oyr las razones de amas las partes, e el que moſtraſſe q̄ ha meſor derecho en la heredad, aquel deue ſer entregado en ella. E ſi amos mo

detur libellus petendo per remedium Carbonianū, prout dicit Barto. in. l. 3. §. duæ. col. 1. & in. §. miſſum. ff. eo. ſed ex eodem iudicio cōſequitur fructum Carboniani edicti, replicando contra exceptionem, q̄ quæſtio ſtatus, & bonorū differenda ſit in tēpus pubertatis, & nota q̄ adhoc vt iſtud remedium impuberi competat, debet prius conſtare per aliquas præſumptiones. licēt non perfectas probationes de filiatione, vt quia defunctus eum tractabat, vt filium: & nominabat filium vt in. l. 3. §. cauſæ cognitio. ff. eo. & tradit Pau. de Caſ. in. l. qui de inofficioſo. ff. de inofficī. teſtament. & glo. in. d. §. cauſæ.

b ¶ *Entregado.* Et efficitur poſſeſſor non detentor, vt dicit Paul. de Caſtro, per tex. ibi, in. d. l. qui de inofficioſo.

c ¶ *En ellos.* Adde. d. l. qui de inofficioſo. & l. fi. C. eo. & licēt poſtea nō p̄ betur filius, non tenebitur reſtituere aiimenta quę percepit: niſi probetur q̄ calumniosē & ſcienter aſſerat: ſe eſſe filium quia ſanctius eſt q̄ fuerit alitus de alieno: ſi aliqualiter probauerit, quā quod fuiſſet mortuus famæ: ſi fortè erat filius, ſecundū Pau. de Caſt. in. d. l. qui de inofficioſo. gl. in. d. l. 2. C. de Carbo. edict. vbi bonus tex.

d ¶ *De catorze años.* Nam finitur hoc commodum huius bonorum poſſeſſionis aduenīēte pubertate. l. 3. §. puberi. ff. de carbo. edic. l. 2. C. eodem. adhuc tñ poſt pubertatē iſte miſſus ſuſtinebit partes rei, & poſſeſsio ipſo cauente non auferetur ab eo, vt in. l. de bonis. §. poſt pubertatem. ff. eo. & ibi vide Bar. quid autem ſi quæſtio nō fiat de filiatione, vel ſtatu ipſius impuberis, ſed de ſtatu patris an differatur tunc quæſtio vſq; ad tempora pubertatis? dic q̄ ſic, ſi per quæſtionem ſtatus patris vertitur ſimiliter quæſtio, ſuper ſtatu filij, vt quia defunctus dicatur ſeruus ſecundum Bar. in. d. l. 3. §. miſſum. ff. eo. co. ſi. per. l. 1. §. ſed ſi mater. ff. eo. ſed ſi per quæſtionem non reuocatur in dubium ſtatus ipſius filij: vt quia fuit inſtitutus ab extraneo: tunc quæſtio non differtur. vt in. l. libere. C. de petitio. hæredita. tenet Bart. in. d. §. miſſum. licēt tali caſu ſi probationes non oſſerrerentur incontinēti, deberet fieri miſsio in poſſeſſorio, vt in. l. 2. C. de dict. diui Aldria. toll. & gl. & docto. in. d. l. liber. Aduerte etiam, q̄ ſi expediens ſit pupillo, potius non differri quæſtionem iſtam in tempus pubertatis, id fieri debet quod ſibi ſit vtilius. vt in. d. l. 3. §. duæ. ff. eo.

e ¶ *Amigos.* Expedit habere amicos ad defenſionem litium. vt hic vides.

f ¶ *Propriedad.* Petitione videlicet, hæreditatis: ſi tamen velit filius ſuper hęrede in petitorio per ipſum inchoato, & trāſire ad poſſeſſorium poſſet & differetur quæſtio, ſecundum glo. Barto. & Pau. in. l. 1. per text. ibi. C. de carbo. edict. & vide per Barto. in. l. 3. §. miſſum. ff. eod. bonus tex. in. c. paſtoralis. de cauſ. poſſ. & proprie. vitimo not. circa materiam

huius. l. q̄ etiam in bonis maioriæ habebit locum iſtud Carbonianū, & huius. l. beneficium, prout etiā in bonis feudalibus: vt dixi in. l. 7. titul. 22. partita. 3. vnde & ſi aliquis occupauit poſſeſsionem bonorū maioriæ, & veniat filius, vel filia, quæ ex tenore inueſtituræ ſeu vocationū prætendat maioriā, qui petat ſibi tradi poſſeſsionem, & q̄ pendēte impuberta te quæſtio, ſuper filiatione, & bonis differatur, q̄ conſtito ſummariē de filiatiōe, de beat ſibi tradi poſſeſsio: & occupator expelli: & quæſtio ſuper filiatione differri. vide ad hoc bonum tex. in. l. 3. §. paruū. & §. ſi quis liber. ff. de carbo. edic. q̄d tu bene nota, qa quotidie ſuꝑ legitimita te filiorū vocatorū ad maioriā, ſunt quæſtiones. & ſemper intelligas hoc de differēda. q. ſuper ſtatu in tēpus pubertatis, q̄neſt quæſtio ſtat⁹, nā ſi tantū ſit quæſtio, bono

rū, tūc nō datur iſta dilatio, vt probatur in. l. 1. §. ſi quis filiū. in verſic. ſi teſtamentū valere contendunt, controuerſia nō eſt differentia. & in. l. ſi impubes. §. cūverò. ff. eo. cū gl. ibi nō eā habebit locū miſsio ex Carboniano: ſed q̄ſtio de ſtatu differēda eſt, vt ibi, ſi autē eſſet maioria facta tā a patre, q̄ a matre, an tūc in totū habet locū Carbonianum? vide ibidē in verſi. planè. & ibi gl. q̄ vult, q̄ ex Carboniano, tūc fiet tm miſsio in bonis p̄is, non verò in bonis mātis, qa bñ pōt eſſe, q̄ ſit fili⁹ p̄ris, & nō illi⁹ q̄ de mē & ecōtra, ſed ſi eſſet caſus, q̄ nō poſsit eſſe baſtard⁹, ſiue illegitim⁹ ex p̄re, quin etiā eſſet ex mātre, vt ſi allegaretur cōſanguinitas patrētū cū ſcientia vtriuſq;, cū ibi veniat examinā dū vtrūq; : vī, q̄ nō ſolū q̄ſtio differatur ſup legitimitate: verū et fiat miſsio & in bonis mātis, per tex. ī. d. verſi. planè. & l. ſi impubes. §. ſi pupillus. ff. eo. iuncta gl. in. d. l. de bonis. in verſi. planè. ſuper verb. differēdas. in fi. licēt Albe: poſt Oldral. in. d. §. ſi pupill⁹. velit, q̄ in caſu illi⁹. §. profit Carbonianū quo ad dilationē cōtrouerſiæ: nō verò quo ad miſsionē, & alleg. nota: in. d. §. planè per gl. ſed rectè intellecta nō cōtradicit, imò a ſi ſtit ad id rianum & iſtius. l. diſpoſitio? hoc decidit. l. de bonis. in princ. ff. eo. & l. ſi impubes. §. ſi pupillus. eo. tit. ex quibus decides. quid ſi eſſet q̄ſtio in qua nō poſſet q̄s dici baſtardus ex parte matris quin eſſet ex parte patris, vel ecōtra. & vide q̄ not. Bar. in. l. 3. §. quis. eo. titu. vbi tradit q̄ etiā q̄ñ inſtituto mouetur q̄ſtio ſuper ſtatu habet locū Carbonianū, ex q̄ videtur q̄ in maioria q̄ prouenit iure inſtitutionis: habebit etiā locū. In maioria verò q̄ nō iure iſto veniret, videtur q̄ nō habeat locū Carboniānū, vt probatur in. l. cum ſine. ibi iura libertorum. ff. ad Carbo.

g ¶ *Las coſas.* Adde. l. liber. & ibi glo. C. de peti. hære. ¶ *Lex. III.*

h ¶ *Alguno.* Quis dicatur legitimus contradictor ad impediendum iſtā miſsionem, declarat iſta. l, ſed vide plenius per glo. in. l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. ſuper verb. legitimo: & ibi latè per Bar. & Deci. col. 12. 13. & 14. qui declarat mentem & verba Bar. & ibi etiam vide quid ſi cōtradictor veniat poſt licentiam datam a iudice ſeu mandatum de mittendo, vel poſt miſsionem.

i ¶ *Heredero.* Glo. in. d. l. fi. in verb. contradictor. poſuit iſtud exemplum.

k ¶ *Razon alguna.* Vide glo. & docto. vbi ſupra in verb. legitimo.

l ¶ *Luego prouar.* Not. bene, q̄uòd ſemper quis eſt legitimus contradictor ſi paratus ſit de iure ſuo probare in continenti. & adde quod habetur ſupra. l. proxima. & Barto. & Paul. in. d. l. ſi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. IIII.*

Si possessor â quo euincitur hæreditas est possessor bonæ fidei, tenetur restituere fructus perceptos añ litẽ cõtest. statẽs nõ consumptos, de percipiẽdis nõ teneť. sed malæfidei possessor, de cõsumptis, & de aliis qui percipi potuerunt. deductis expẽsis corũ gratia factis teneť. h.d.

a ¶ *Della.* Exhoc verbo iunctis ll.a. &.3. suprà proximis posset fortè quis dicere, q̃ cum ista. l. veniat statim, post d. leges, quæ tractant de missione in possessionẽ, ex dictis ll. & edicto diui Adrian. seu l. fi. illius titul. C. de ediĉt. diui Adria. tol. len. q̃ etiam in isto remedio veniat cõdemnatio fructuũ perceptorũ ex hæreditate. cuius cõtrarium tenet Spec. in titu. de testa. §. sequit. col. fin. versi. sed nunquid accessiones. imò q̃ fructus & accessiones non veniãt in tali iudicio, & idem voluit Alexã. consi. 84 viso processisse causę vertẽtis. col. fin. vide tu dicas, q̃ ista lex partitarũ. iam non loquit de illo remedio possessorio, sed de petitiõe hæreditatis, de qua dixit supra in. l. prima, ibi la segũda, in qua veniũt fructus. vt in. l. item veniunt. §. fructus. &. l. illud. §. prædo. ff. de petitio. hæreditatis: iam enim in ista lege non loquitur de possessione rerũ hæreditariarũ sed de ipsa hæreditate & de habente ius ad eã, & patet ex superioribus: cum dixit, que ouiesse derecho dela auer.

b ¶ *Dellos.* Si tamen ex eis factus est locupletior, tenebitur inquantum locupletior factus est, vt in dict. l. illud. §. prædo. versicu. in bonæ fidei. tunc enim restituuntur tanquam augmentum in vniuersali iudicio. vt ibi in text. & declarat ibi Angel. & probatur in. l. item veniunt. §. fructus. & in. l. sed si lege. §. consuluit. &. §. quòd autem quis. ff. de petitio. hæred. licèt in iudicio rei vẽdicatiõis fructib⁹ cõsumptis, neq; in hoc teneret bonæ fidei possessor. vt in. l. 4. §. post litẽ. ff. finiũ regũdo. & vult Albe. in. l. si à dño. §. fructus. ff. de petitio. hæred. ibi. sed secus in rei vẽdicatiõe. Ang. tũ in d. §. prædo. l. illud. ff. eo. dicit. q̃ in iudicio singulari, licet cesset rõ augueti, quæ cõsiderat in iudicio vniuersali petitiõis hæreditatis, restituti tñ debẽt fructus consumpti, ex æquitate. l. si me & Titiũ ff. si cer. pet. qđ dicit esse menti tenendũ perpetuò. & allegat Iun. in. c. in litẽ is. col. 1. de resti. spolia. & glanstitu. de officio. indi. in prin. in verb. cũ fructibus. & glo. in. §. si quis à non dño. in verb. fructus. in fin. de rerum diuisio. & intelligẽ hoc quãdo fructus essent naturales, prout loquitur Innocen. & glossę superius allegatæ & habetur in. l. 9. titul. 28. tertia partita. nam si essent fructus industriales, lucraturẽ eos in totum bonæ fidei possessor, si sunt consumpti pro cultura & cura, vt in. d. §. si quis à non domino, & in eis procederet quod vult Albe. & voluit etiam glo. in. d. versi. cum fructibus. & Azo. C. de petitio. hæred. in sum. col. fin. vbi assignans differentiam inter petitionem hæreditatis, & rei vendicationem, dicit q̃ in rei vendicatiõe bonæ fidei possessor non tenetur de consumptis: & si sit locupletior, nisi in duobus casibus. vt. ff. de rei vendica. l. sumptus. &. l. emptor. hic contra. Angel. tamen in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. in principio. tenet, q̃ etiam in industriales fructus restituat bonæ fidei possessor etiam in iudicio singulari quatenus factus est locupletior: & ibi respondet ad d. §. si quis à non domino. & consuluit Alexan. consi. 90. volu. 2. colũ. fin. vbi alios allegat licèt consi. 21. volum. 4. dicat multos in hoc tenere cõtrariũ: sed prima opin. quæ fuit Azo. vbi cõmunior & zquior & probari vĩ in. d. l. 39. tit. 28. partita. 3. & not. ad id qđ primo dixi, q̃ in dubio præsumit locupletior, nisi probetur contrariũ. glos. & quæ ibi not. Ang. i. l. vtrũ. ff. de petitio. hære. & idem Angel. in. d. §. prædo.

c ¶ *Sentencia.* Tẽpus rei iudicatæ inspicit in iudicio petitiõis hæreditatis, an quis factus fuerit locupletior, vt hic, & in. l. si à domino. §. pe. ff. de peti. hæredi. & etiã litis contestatę. vt hic, & not. glos. in. d. §. pe. & sic si tẽpore litis cõtestatę sit locupletior licèt ante sententiã desinat esse locupletior nihilominus tenebitur, & si tẽpore litis cõtestatę non sit locupletior sit tñ tpe rei iudicatæ idẽ erit p̃ illã. l. q̃ approbat. d. gl.

d ¶ *Despensas.* Adde. d. l. si à dño. §. fructus. ff. de petitio. hæredi.

e ¶ *Sacadas las despensas.* Adde. d. l. fundus qui. ff. famil. herc. &. l. si à dño. §. fructus. ff. de petitio. hære. &. l. fructus. ff. solu. mat. & qđ not. Bal. in l. 1. col. 1. 2. 3. &. 4. C. de fructi. & litiũ. expẽ. & Pau. de Castr. in. l. quãtitas. ff. ad leg. fale. & Spec. tit. de loca. §. postq̃. versic. quid si tibi locauit, & hæc regula fallit in decimis p̃dialib⁹. vt in. c. tua nobis. de decim. Item fallit, q̃n dãs dat terram suam rustico, vt eam laboret, & det sibi certã partem fructum: nam debet expensa fieri sumptibus coloni. vt tradit Alberi. in dicto. §. fructus. Innocent. & Abb. in. d. c. tua nobis. de decimis vero personalibus, vel his similibus, quæ percipiuntur industria, & labore hominum. vide glo. & Ange. in. d. §. fructus.

f ¶ *O perezoso.* Concord. cum. l. si quis possessor. §. sicut. ff. de petitio. hæred. &. l. sed & si lege. §. consuluit. eodem titu.

g ¶ *Mala fe.* Adde. d. l. illud. §. prædo. &. l. itẽ veniunt. §. fructus. ff. de petitio. hære. & q̃ hic disponitur in possessore malæ fidei, idẽ dic in possessore bonæ fidei, post litẽ cõtestatã. l. sed si lege. §. q̃ aut ẽsit senat⁹. vers. q̃ si ab initio. &. §. si añ litẽ. ff. de peti. hære. & per solã sniam rei alienę. de malæ fidei. l. item veniunt. §. petitam. el tegundo. ff. eod. & in. d. §. fi ante litem. & hoc quo ad restitutionem fructuum: sed quo ad percẽtum interitus. vide quod habetur in. l. illud. ff. eo. & infra eo. lib. 6.

h ¶ *Puede tener.* Et sic etiã malæ fidei possessor deducit expensas factas, causa q̃rendorũ fructuũ, vt hic, & in. d. l. fund⁹ qui. ff. fami. hercis. l. si à dño. §. fi. ff. de peti. hære. siue añ litẽ cõtestatã, vel post percipiãtur fructus⁹: & an extẽt vel nõ. Quid aũt si null⁹ fructus⁹ perceptus fuit, an deducat expensas malæ fidei possessor? Azo. in sum. C. de petit. hære. dicit q̃ nõ per. l. q̃ si sumptus. ff. eo. vbi vide glo. & idem tenet ibi Pau.

¶ *Lex. V.*

Possessor condemnatus hæreditatem restituere tenetur restituere nõ solũ hæreditatẽ, sed etiam quicquid eius occasione quæsuit, & si eam hæreditariam distraxit, tenetur eam redimere minori vel æquo pretio, quod habuit, si autem bonã fidem habuit tenetur ad pretiũ duntaxat receptũ malæfidei tñ possessor tenetur rẽ aut quãtũ magis potuit valere restituere. h.d.

a ¶ *Razon della.* Adde. l. itẽ veniunt. in prin. cũ. §. sequenti. l. sed & si lege. §. fi. cũ sequẽtibus. vsq; ad. l. nisi ex re. ff. de petitio. hære. & tenebit possessor hæreditatis refundere pecunias quas percepit, vt in l. vtrũ. & in. l. post senat⁹ cõsultũ, vbi Angel. ff. eod. siue fuerit possessor bonæfidei siue malæfidei, nisi sit pœna ratiõe cõtumaciæ, vel iniurię sibi factæ. l. at vbi. ff. eo. Paul. ibi sub. l. vtrũ. vbi post Ang. de pœna commissi. occasione rei hæreditariæ, q̃ veniat in petitionẽ hereditatis. Item & reddet etiam in hoc nostros quæstus. l. si possessor. &. l. ancillarũ. §. fi. ff. eod. nota ẽt q̃ & si malæfidei possessor, vel bonæfidei emit aliq̃ rẽ necessariã hereditati, non poterit, si ab eo euincatur hæreditas illa sibi retinere. & refundere p̃tiũ, vt est bon⁹ rex. in. d. l. itẽ veniũt. in pri. ex quo Bal. ibi colligit arg. optimũ ad platos intrusos emẽtes aliquam rẽ necessariã prælaturę, vel beneficio, vide ibi per eũ. & Paul. de Castr.

b ¶ *Comprar.* Not. hoc bene ad. l. q̃ si in diem. §. idem iulianus. &. l. sed & si lege. §. item si res distraxit. ff. de petitio. hæredi. & vide in. l. si possessor. §. penulti. & fina. ff. eod.

c ¶ *Recabio.* Concordat cum. d. §. idem iulianus. & quid si bonæfidei possessor habeat rẽ & pretiũ? vide. l. si rẽ & pretiũ. ff. eo. & aduerte, q̃ si verus hæres prius egit cõtra venditorẽ, & pretium est consequutus non poterit postea petere rẽ ab emptore: cum videatur ratificasse venditionẽ, & nõ debet habere rem & pretiũ. vt in. d. §. itẽ si rem. &. §. si minori. Si vero nõ egit contra venditorẽ & agit contra emptorẽ ad rem rei vendicatione, an possit exceptione repelli ab emptore, eo q̃ emisset à bonæ fidei possessore? dic vt habetur in. d. §. item si rem, secundum q̃ declarat ibi Paul. de Castr. nã in tribus casibus posset exceptione verũ hæredẽ repellere. Primus est q̃n cõcurrit duo. s. q̃ ipse emptor habet regressum de euictione cõtra vẽditorẽ, & q̃ vẽditor cõsumperat pretiũ, & non est ex eo factus locupletior, tunc enim emptor habet exceptionẽ ex persona venditoris, ne teneatur vltra q̃ facere pot. Secũdus q̃n vẽditor cõpareret in iudicio, & ipm supra se susceperit, qa tũc emptor habet exceptionẽ ex persona sua, vt cõueniatur auctor suus, qui se offert liti & non ipse tertius, q̃n prius egit contra venditorẽ ad pretium, vt supra dixi. Sed quid si venditor factus est locupletior, & emptor conueniatur, an possit vti exceptione aliqua contra verum hæredem? vide per glo. in. d. §. item si rem. in verbo exceptione non repelatur. in fi. & distingue: vt per Bar. ibi. col. 2. versi. p̃ huius declaratiõe

d ¶ *Valer.* Hic enim dolo desijt possidere, quia erat possessor malæfidei: vnde ratione doli tenetur ad verũ pretiũ, & quatenus iuretur in litem potius ad pœnã, q̃ ad interesse. vt. l. si possessor. §. fi. & in. l. nec vllam. §. pe. alias incipit etiam. ff. de petitio. hære. & declarat Pau. in. d. §. item si rem. & adde Azo. C. eod. in sum. colũ. 3. ibi cum dicit. Itẽ veniũt & ea q̃ quis dolo desijt possidere, si stant nõ de perdita, vel diminuta, vel si reus ab emptore nullo modo recipere põt, iuraf contra eũ in litẽ & ista dicta Azo sequitur hic ista lex.

¶ *Lex. V. Que aquel que tiene los bienes de la herencia, como non deue, si enagena alguna cosa dello, la deue pechar con el doblo.*

SI contra alguno que fuesse tenedor dela herencia, que pertenesciesse a otro fuesse dada sentencia que la tornasse, deue la entregar a aquel que la vencio, con todas las otras cosas, que ouo por razon della a). Pero si de mientra que era tenedor della, vendiesse o enagenasse alguna cosa de tal herencia, estonce si auia buena fe en teniendo la heredad, cuydando que era suya dezimos, que si aquella cosa que vendio, pudiere cobrar por aquel mismo precio, o por menos q̃ recibio por ella, tenudo es dela cõprar b), e de tornarla al verdadero heredero q̃ la vencio. E si la non pudiere auer, non es tenudo de dar por ella: mas de aq̃l precio que recibio c). Mas si aquel que la vendiesse, ouiesse mala fe en teniẽdo la herencia, tenudo es de tornar aquella cosa misma que vendio, si la pudiere auer en alguna manera. E si auer non la pudiere, deue dar por ella, tanto quanto mas pudiere valer d), a aquel que vencio la herencia por suyzio.

¶ *Ley. VI. Que aquel que es tenedor de la herencia como non deue, si se muriere alguũa bestia, o alguno delos ganados entre tanto, la deue pechar a los herederos.*

COmençado e) seyẽdo el pleyto, por demanda e por respuesta, contra alguũ, sobre la heredad, de q̃ fuesse tenedor a mala fe f), si entre aquellos bienes dela herẽcia, fuessen algũas bestias, o ganados, maguer se mũriessen de enfermedad, o por otra razon, en tal tiẽpo como este tenudo seria dela pechar al heredero seyendo este tenedor vencido dela heredad por suyzio. Mas si este daño viniesse en las bestias, o en las otras cosas de la herencia, ante que el pleyto fuesse começado sobre ella, non seria tenudo de lo pechar, quando acaescieesse sin culpa del g). Pero si este que fuesse assi vencido, era tenedor dela herencia a buena fe h), cuydando que auia derecho de la tener, estõce el daño que acaescieesse, assi como de suso diximos non seria tenudo de lo pechar. Ca assazabonda i) al heredero, que cobre la heredad, e las cosas que y son falladas biuas, al tiempo del suyzio, que dan contra el tenedor, que non auia derecho de la tener.

¶ *Ley. VII. Por quanto tiempo puede perder el heredero la herencia non la demandando.*

TEnedor podria el ome ser dela heredad agena en tres maneras. La. j. es quãdo aq̃l q̃ la tiene, cuyda auer derecho de la tener, e sabe que la tiene tuerta mente, e con mala fe. La segũda es quando alguno la tiene, cuydando que es suya, e que la deue auer, e despues sabe que es agena. La tercera es quando alguno la tiene, cuydando que es suya, e que la deue auer, e despues sabe que es agena, e despues cuyda que es suya, e que la deue auer. Estas tres maneras son de tenedores, que pierden las heredades agenas, por tiempo, si los herederos non las demandan, segun diremos adelante en esta ley.

¶ *Lex. VII.*

Tenetur malæfidei possessor de interitu rei hæreditariæ post litis cõtestationem, eueniẽte añ nõ, sed possessor bonæfidei nõ tenetur de interitu vllo tpe litis. h. d. Concor. l. itẽ si verberatum. ff. de rei vendica.

¶ *Començado.* Ortũ habet à l. illud. in prin. versi. quid em si post litẽ cõtestatam. ff. de peti. hære. &. l. & nõ tm. §. veniunt. eo. titu.

¶ *Mala fe.* quia q verẽ est possessor malæfidei, si postea controuersia ei moueatur, periculũ fatalitatis, vel interitus rerum spectat ad eum, vt in. d. l. illud.

g ¶ *Sin culpa del.* Nam si culpa, teneretur etiam si ante litem contestatam, res pereat, vt hic, & in. d. l. & non tantum. §. veniunt.

h ¶ *Buena fe.* Quia licèt post litem contestatam oẽs possessores efficiãtur æquales, & dicantur p̃dones. vt in. l. sed si lege. §. si ante litẽ. ff. de petit. hered. hoc procederet quantũ ad fructus postea collectos, vel colligẽdos, vt quilibet teneatur de perceptis & percipiendis, secus verò quo ad interitum rei, nã tunc est differentia inter malæfidei possessorẽ & à prin. & inter malæfidei possessorẽ fictẽ per litis cõtestationem, qui à prin. fuit bonæfidei, nã iste nõ tenebitur de interitu, sine dolo & culpa sua, vt hic & in. d. l. illud. Si tñ talis bonæfidei possessor à principio postea efficiatur malæfidei verè, ppter scientiã rei alienę, idẽ esset in eo, quo ad talẽ interitũ: sicut in malæfidei possessore ab initio, & sic iste post litẽ contestatã teneretur, de interitu, secundũ Bar. in. d. l. illud. & in. l. in fundo. ff. de rei vendi. quod limita secundũ Paul. in. d. l. illud. nisi res fuisset eodem modo peritura penes actorem, si fuisset restituta, quia tunc præteĩt a bonafides excusaret illum ab interitu. vt no. gl. in. l. item si verberatum in fi. ff. de rei vendic. & facit. d. l. illud. & idem si habuisset iustam causam litigandi, vt ibi notatur.

i ¶ *Abonda.* Nota istam rationem, & alia habetur in. d. l. illud. quia scilicet non debuit propter metum huius periculi ius suum indiscussum relinquere.

¶ *Lex finalis.*

20. Possessor hæreditatis præscribit eam per decem annos inter præsentes, aut viginti inter absentes, sed malæfidei possessor cum titulo vel sine eo præscribit triginta annis, quæ præscriptio non currit cõtra minorem viginti quinq; annorum ea ætate durante. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Fasta diez años.* Habes hic, quôd petitioni hæreditatis præscribitur de cem annis â possidente: cum titu. & bonafide. Et idem probatur in. l. hæreditatem. C. in quib. cauſ. ceſſ. long. tempo. præſcript. & in. l. fina. C. de edict. Diui Adria. tollē. Sed contra hoc opponitur: quia petitio hæreditatis non datur contra titulo poſidentē. l. regulariter. ff. de petitio. hæredit.

Cuius ratio eſt, vt declarat Bar to. in. l. hæreditatis. C. eod. qa in petitiõe hæreditatis agens fundat ſe ſolũ ex titu. ſuo, & poſſeſsiõe defũcti, licet eũ defunctus nõ fuerat dñs: nihilominus venit in petitione hæreditatis l. & nõ tm. ff. eod. ſed ille, q poſsidet titul. habet titulũ, & poſſeſsionẽ & ſic æquale ius cũ actore vnde in pari cauſa melior eſt conditio poſsidentis. c. in pari. de regul. iur. libr. 6. l. ſiue autẽ. circa princi. & §. 1. ff. de publicia. & hæc eſt veriſsima ratio ſecundum Bart. quã etiã dat Bald. in. d. l. hæreditatẽ. & poterit de hoc opponi preum non ſolum ante litem conteſtatam: ſed etiam poſt litem conteſtatã, ſecundum Bar. in. l. cogi. verſi. quæro. 1. C. eod. eſt em hæc exceptio peremptoria: & ſic vt impoſsibile, q petitio hæreditatis excluda tur præſcriptione longi temporis: cum talis præſcriptio nõ procedat: niſi adſit titulus. l. nullo. C. de rei vendic. & l. Celſus. ff. de vſucapi. Sed reſponde, quod aliqui ſunt caſus, in quibus petitio hæreditatis datur etiã contra titu. poſsidentem, de quibus per gloſſ. in. d. l. hæreditatem. Quibus adde alium caſum ſingularem. ſ. quãdo talis titulus fuiſſet ac quiſitus poſt mortem defuncti: nam tunc talis titulus non obſtaret, ſecũdum Bal. ſingulariter in. l. ſi. in. 9. & 11. oppo. C. de edict. diui Adri. toll. ſed iſtud dictum Bal. impugnatur ibi â Salic. & Alexan. col. pen. vbi latẽ. & tm poteſt ſaluari dictum Bal. cum talem titulum acquiſierit ab eo, qui poterat conueniri petitione hæreditatis. & malafide, ſeu lite pendente talis titulus fuit acquiſitus, vt colligitur ex verbis Bart. in. d. l. cogi. ad fi. & tradit Alexan. in. d. l. ſin. adde etiã Alex. conſil. 73. incipit punctus talis eſt. §. vol. vbi latẽ impugnatetiam iſtud dictum Bal. & ibi fundat ſingulariter, quôd licet petitio hæreditatis non poſſit dari contra titulo poſsidẽtem, etiam ſi talis titulus acquiratur poſt mortem defuncti: tamen ſi agatur ex remedio. d. l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. de quo ſupra eod. in. l. 2. poterit agi contra titulo poſsidentem, ſi poſt mortem defuncti talis titul[s] fuit acquiſitus. videas ibi per eum. adde etiam q contra poſsidẽtem titulo putatiuo, bene datur petitio hæreditatis: ceſſat enim tunc dicta ratio reddita per Bartol. & alios. vt tradit Alexand. conſil. 85. viſo themate. 2. volumi. colũ. prima. & licet error habeatur pro iuſto titulo, quantum ad vſucapionem, & præſcriptionem: non tamen habetur pro titulo quantum ad repellendum agentem petitione hæreditatis, vel inter dicto quorum bonorum, ſecundum glo. & Barto. in. l. 1. ff. quorum bono. & probatur hoc in iſta. l. partitarum ibi, o ſi alguno fueſſe eſtableſcido por heredero en algun teſtamento, que deſpues fueſſe reuocado non lo ſabiẽdo el. & adde gloſſ. in. d. l. hæreditatem. & Paul. de Caſtr. in. l. 1. ff. pro hære. Contrarium tamen: imõ, quôd error iuſtus habeatur pro titulo, etiã ad excluſionem petitionis hæreditatis voluit glo. in. l. penulti. & fin. ff. pro lega. quã ſequitur Bal. in. d. l. nullo. C. de rei vendi. col. 1. Alexan. con. 89. incipit, excel entiſsimi. col. 3. volu. 5. dicit differentiam debere fieri inter titulum vniuerſalẽ, & ſingularem: vt titulus vniuerſalis putatiuus & erroneus, ſufficiens ad præſcriptionem non ſufficiat ſi non eſt præſcriptum ad excludendum petitionem hæreditatis. & ita procedat qđ dicit glo. & Bartol. in dicta. l. 1. ff. quor. bonor. ſi tamen eſſet titulus ſingularis, licet lucratiuus excluderet petitionem hæreditatis: & ſic ita procedat glo. ſin dicta. l. pen. & fin. & Bald. in dicta l. nullo. & eſt ratio diuerſitatis, ſecundum eum: quia contra habentẽ titulum verum vniuerſalem datur petitio hæreditatis: ſi titulum non haberet. l. etiã. §. quôd ſi. & ibi nota. in glo. ff. de petitio. hære. ideo nimirum, ſi titulus putatiuus pro hærede habeatur, q non titulo: vt ſic non excludatur a petitione hæreditatis. vt in dicta. l. primo. in regulariter obſtat a gẽti petitiõe hereditatis, ſed in certis caſibus, veluti qñ vẽditor nõ cõparet, vel hæreditas eſt modico pũio diſtracta, vt in emptor eſt ſciẽs, vel empta eſt a fiſco hæreditas, vt in. d. §. q ſi. & ſic ſuadet. & not. gl. in. d. l. hæreditatẽ. vnde nõ Alex. in rõne driæ non eſt ita cõcludens, licet iſta. l. partita. põt induci pro Alex. cũ dicit, Et ſic ſeria ſi la ouieſſe cõprado. &c. Sed vt, q ſit reſtringẽda hæc lex. iuxta terminos iuris cõis. l. ad dictos caſus. d. §. q ſi. & §. in. d. l. hæreditatẽ. & poti[s] videret fortẽ dicendũ, q titul[s] putatiu[s], ſine vniuerſalis, ſiue ſingularis nõ excludat agentẽ petitione hæreditatis: eo quia, tunc nõ militat rõ ſupra in prin. huiꝰ gl. tradita. ſ. q in pari cauſa melior ſit cõditio poſsidentis: non eſt em par cauſa tituli putatiui ad verũ: & ſic q dictũ glo. & Bartol. in. d. l. 1. ff. quor. bono. indiſtinctẽ procedat. & re probetur dictũ gl. in. d. l. fi. ff. pro lega. cõlude ergo, q in illis caſibus, in qbus petitio hæreditatis datur cõtra titulo poſsidentẽ: tũc pſcribitur petitioni hæreditatis. per. 10. vel. 20. annos. vt hic habes. & not. gl. in. d. l. hereditatẽ. qa cum tũc excedat ſuos terminos exceditur â nõ ſuis terminis poſſes etiã rñdere, q hæc lex nõ aperiat, q agere[t] petitione hæreditatis, & forſan poterat agi rei vendicatione, cui præſcribit titulo poſsidentẽ præſcriptione longi tẽporis, prout & habetur & nota. in d. l. fi. C. de edict. diui Adria. toll. vbi etiam vide laſo. col. fin.

b ¶ *De tenerla.* Ideſt titulũ, quo eã acquiſiuit â nõ dño, vt ſubijcit. & datur cõtra eũ vtilis petitio hæreditatis. l. ẽt. §. ſi q[s] ſciẽs. ff. de petitio. hæreditatẽ. tãquã cõtra emptorẽ vniuerſitatis. & ſi pẽdeat q[s] ſe emiſſe ab hærede: vẽ poſsidere, p hærede: qui em allegat ſe hæredẽ: cũ nõ ſit, dẽ poſsidere, p hærede. tex. & gl. & Pau. in. l. p hærede. ff. eo. & hoc qñ credit ſe hæredem: nã ſi ſcit nõ ſe hæredẽ eſſe, poti[s] dẽ, p poſſeſſore poſsidere, ſcdm gl. & Paul. ibi. in ſequẽti verò caſu poſsidet p poſſeſſore tm.

c ¶ *Treynta años.* Adde. l. hæreditatis. C. de peti. hære.

d ¶ *Menor de treynte e cinco años.* Adde. l. ſi. C. in quib. cauſ. in integ. reſtitu. non eſt neceſſa. & l. 9. titu. ſi. in ſia ead. partita.

¶ *Titulus. XV. Familia herciſcunde in ſumma.*

e ¶ *Desacuerdo.* Cõmunio ſolet excitare diſcordiam, vt hic adde. l. in re communi. ff. de ſeruitu. vrba. prædio. & l. cum pater. §. dulciſsimis. ff. de lega. 2. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condictio. indebi.

a ¶ *De venir a particion.* Nã ſegnius expediũt cõmiſſa negotia plures, & natura le vitiũ eſt negligi quod cõmune eſt, vt ſe nihil habere qui nõ totũ habeat arbitretur deniq; ſuã quoque partẽ corrũpi patiatur, qui inuidet alienæ l. 2. C. quando & qb. 4. pars. lib. 10. vnde diuiſio q procedit de Patrũ concordia lau datur. l. fi. ff. familher ciſc.

¶ *Lex. I.*

b Diuiſio eſt cõmunium rerũ partitio: & per eam euitãtur ſcãdala: & qlibet cõtentaf parte ſua prædiligens eam q cõem. h. d.

b ¶ *Comunalmente.* Nã vbi non eſt comunio, nõ habet locũ diuiſio. l. ſed & li. & ibi Bart. ff. de reb. cor.

c ¶ *Grand pro.* Vt in. d. l. 2. C. qñ & quib. 4. pars. aliquãdo tñ expedit rẽcũ alio habere cõem. l. hoc iudicio. §. ſi cõtenia. in fi. ff. cõmu. diuid. & adde etiã q titulus diuiſionis præſtat iuſte cauſam p ſcribẽdi. l. li ancillã. §. fi pf. ff. pro ſuo. gl. fi. & ibi not. Ploria. in. l. cũ putarẽ. ff. famil. hercif & gl. & ibi not. Paul. in. l. 1. C. cõia vtriuſq; iudicij. Bart. in. l. cũ ſolus. ff. de vſucapio. colũ. 2.

d ¶ *Desacuerdos.* Vt ſupra in rubr. ſic & Ambr. in lib. de Abrahã. c. 3. dicit diuide, vt potius maneat amicitia: indiuiſa domus duos non ſuſtinet. & adde. l. ſancimus. §. ſinautem, non in auro. C. de dona.

¶ *Lex II.*

a Quilibet hæredum poteſt diuiſionẽ petere â cohærede hæreditatis defuncti: non tñ debẽt diuidi malæ herbę ſeu potiones, aut libri incãtationum, ſed comburantur, nec etiam malè acquiſita in hæreditate inuenta, ſed dominis aut eorum hæredibus reſtituantur, aut eis non inuentis amore Dei dentur. h. d.

e ¶ *Effererederos.* Quid ſi ſit prodigus vnus ex heredibus, cui bonis interdictum ſit? vide tex. ſingul. in. l. ex caſtrenſi. in princip. ff. de caſtr. pecu. quôd iſte neq; prouocari poteſt ad diuiſionẽ, quẽ text. dicit ſingularem Bald. in. l. iubemus nulli. C. de ſacroſanct. eccleſ. minor etiam viginti quinq; annis ſeu eius curator, poterit petere diuiſionẽ, vt pro bari videtur in. l. lucius. ff. famil. herciſc. quod procedit indubiè, quan do pupillo, vel adulto vtile ſit: nam alias licet prouocari, ipſi prouoca re nõ poſſunt ad diuiſionem, vt in. l. inter oẽs. C. de præd. minno. l. inter pupillos. ff. de auctо. tuto. tradit Bar. in. d. l. 2. C. qñ & quib. 4. pars. & ſoi latẽ Lucas de Pen. col. 3. & 4. Iacob. de Are. Cyn. & Bald. in. l. 1. C. ſi ſoi latẽ Lucas de Pen. col. 3. & 4. Iacob. de Are. Cyn. & Bald. in. l. 1. C. ſi aduer. tranſanctio. Bal. in. l. 1. ff. de reb. eo. Bar. & Doct. in. l. ſi conuene rit. ff. pro ſocio. gl. & Bar. in. d. l. iubemus nulli. q tradit etiã Io. Andr. in additio. Specu. titu. de curato. in rubri. de furioſo. verſi. idẽ eſt di cendũ, q de minore ſecundũ Bal. in. d. l. iubemus nulli. in prin. cũ gau deat priuilegijs minorum. gl. in. l. 2. C. de cura. furio. de eccleſia. etiã vide in. d. l. iubemus nulli.

f ¶ *Partidos.* Concord. cum. l. 1. ff. eodem.

g ¶ *En los titulos.* Suprà de teſta. qui eſt ead. parti. titu. 1. & in titul. 13. ead. parti. vbi de ſucceſsio. ab inteſtato.

h ¶ *Cosas malas.* Concord. cum. l. cærerea. §. mala medicamenta. ff. eod. vñ neque veniet iſta in petitione hæreditatis prout arguit ibi Bald.

i ¶ *Ponçoñas.* Antiquitus in ciuitate Maſilienſi venenum cicuta temperatum publicè cuſtodiebatur, quod dabatur ei, qui aliquid commiſiſſet: propter quod mors eſſet illi expectanda, vt dicit Floria. referẽs Valerium maximum. in. d. §. mala medicamenta.

¶ *Melezinas.* Secus ſi aliquo alio admixto poſſent ad medicinã prodeſſe, vt in. l. 17. titu. 5. parti. 5.

¶ *Encantaciones malas.* Hos vocat conſultus. in dict. §. mala medicamẽta. libros improbatæ lectionis vel utiartis magicæ, vel ſortilegiorũ, vt habẽ. 26. q. 2. per totũ. vbi in. c. qui ſine tradit Archid. de arte quæ dicitur notoria, p quã quidã ſcirecu piunt, q eſt inefficax, & improbata, vt etiam tradit. S. Thom. 2. 2. q. 96. ad primũ articulum.

¶ *De destruyr.* Not. hoc ad mandata con ſeſſorum, qui mandant con fitentibus, q libros improbatæ lectionis comburant. facit. l. damnato. C. de hæreti.

partir, e quales non, e en que manera.

Ada vno de los herederos e q̃ k ha derecho de heredar los bienes del finado, puede demandar alos otros que los partan entreſi. E pueden ſer partidos[e] eſtos bienes, ſegun manda el teſtador en ſu teſtamẽto, quã l do lo fizo, o ſi murio ſin manda, deuen partir la herencia del ſegund dizen las leyes que fablan eneſta razon en los titu los[g] que ſon pueſtos de ſuſo. Pero ſi en los bienes del teſtador fueré falladas al gunas coſas malas[h], aſsi como ponço ñas[i], o malas yeruas, o dañoſas meleziñas[k], o libros, o eſcrituras de encãtaciones malas[l], o otras coſas de aq̃llas que ſon defendidas, que non vſen los omes dellas, non las deuen partir entreſi, ante dezimos, que las deuen quemar, e deſtruyr[m]. Otroſi ſi fallarẽ en los bienes de la heredad algunas coſas q̃ fueſſen mal ganadas: aſsi como ſi aquel q̃ las gano fue ome que recibio, o tuuo en ſu poder algunas rentas del Rey, e furto algo m dellas[n], o ſi furto, o robo, o forço a otro ome alguna coſa, o lo gano de vſura[o], nõ lo deuẽ partir entreſi los herederos, ante dezimos, que deuen tornar Pe dar

n ¶ *Dellas.* Concord. cum. d. §. mala medicamenta. verſic. ſed & ſi quid ex peculatu. & adde quod habetur in. l. 16. 2. parti.

o ¶ *De Vsura.* Not. bene qa reprobatur hic opinio illorũ qui dicebãt q cũ in vſuris transferatur dominiũ in vſurariũ, licèt repeti poſſent per cõdictionẽ indebiti, vel per cõdictionẽ ex canone. de vſur. per totum. bona quæſita ex vſuris per defunctũ veniunt diuidenda inter hæredes, quam opinionẽ tenuit Iacob. de Are. & Richar. & ſequitur Bald. in. l. bona q̃cunq;. C. famil. herciſ. & in. d. §. mala medicamenta. vbi & idem vult Floria. & etiam Alberic. contrariam tamen opinionem, imõ q vſurę non veniant in iudicio diuiſorio tenuit Odofre. in. d. §. mala medicamenta, dicens q ſi pater in extremis confiteretur, quòd quicquid habet, quæſiuit ex vſuris: vnde mandat reſtitui, quibus eſt extortum. & ſi non apparent, mandat dari pauperibus, & filijs ſolam relinquat benedictionem, q filij non habebunt inter ſe hoc iudiciũ, neque iſta diuidere poſſunt. & tenuit etiam Rofre. titu. famil. herciſcun. §. quantum eſt. & etiam Salice. in. d. l. bona. qui ponderat ad hoc. d. §. cum vult, q iniuſtè quæſita non veniunt diuidenda, & non poteſt dici quæſitũ, quando dominium non fuit tranſlatum. tenuit etiam Guido de Suza, relatus ab Alberi. & hanc opinionem ſequitur Ioan. de Anania. in rubr. de vſur. ad fi. & ſequitur etiam Soci. conſi. 17. colum. penul. 4. volu. quæ opinio approbatur hic: & tenẽ menti, & adde iuxta iſtam materiam, quæ nor. Bald. in. l. cum oportet, in princip. col. 1. verſi. modo quæro. C. de bon. quæ l. be. & Alex. in. l. q̃ ſeruus. ff. de acquir. poſſeſ. & Paul. de Caſtr. in. l. ſi hæres. ff. ad leg. Falcid. in verſicu. nem not. hic argumentũm.

p ¶ *Tornar.* Non ergo erit melior conditio poſsidentis: ſed compellendi ſunt ad reſtitutionem. & confert quod not. Bal. in. l. 1. in fi. C. pro ſocio. q epiſcopus poterit compellere ſocũ illius, qui ex prauitate vſurana multa quæſiuit: & ſocio cõmunicauit ad reſtitutionem vſura-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, licèt iste socius, qui compellitur, non exercuit vsuras. Allegat. l. q enim. ff. pro socio. & Marti. Sylla. idem tenentem, & potest induci ista lex q si aliqs faciat maioriam de aliqua re quã forte per violentiã comparauit q hæredes non teneantur eam tradere ei cui est relicta titu. maioriæ. in contrarium tamen est tex. & ibi notat Pau. de Castr. in. l. si à substituto. §. hæres. ff. de lega. 1. in fi. & ibi Paul. versi. in legato autẽ certæ speciei. quid autẽ si testator facit maioriam de tali oppido cum omnibus quæ ibi possidet, an veniẽt etiã fundi q̃s mala fide possidebat, vide Bald. q nõ. C. de verbo. sign. in rubric. versicu. quid ergo.

estas cosas atales, a aquellos cuyas fuerẽ o a los que lo suyo ouieren de heredar. E si non supieren ciertamẽte, cuyas fueró estas cosas que fuessen assi ganadas: estonce se deuen dar por Dios [a], porq̃ el anima de aquel que assi las gano, nó sea penada por ellas [b].

¶ *Ley. III. Quales ganãcias es tenudo el vn hermano de partir con el otro.*

TOdas las cosas que el fisso ganare en mercaderia [c] con el auer de su padre [d], seyendo en su poder, todas las deue aduzir a particiõ cõ los otros bienes q̃ fuerõ de su padre, e partirlas cõ los otros hermanos. Otrosi dezimos, q̃ la dote [e] o el arra [f], o la donaciõ [g], q̃ el padre diete en casamiẽto a alguno de sus fijos se deue cõtar [h] en la parte de aql a quien

culiũ recipit incrementũ, & totũ incrementum dicit esse peculiũ eius dẽ generis. l. peculiũ nascit. ff. de pecu. & sic tu dicis lucrũ operæ est ad uentitiũ cõcedo, dicit Bald. q̃ filius operatur sibi, sed hic videt operari ipsi patri, cũ eius opera accedat peculio, quod est in dominio patris. argu. l. sicut. ff. de oper. liberto. & cõfirmat (dicit ipse) ponẽdo casum econtra, videlicet q̃ si datur nũ & non sua cũ nunquid hoc damnũ attribuet operæ & imprudentiæ filij, vt pro aliqua parte resarciat tribus? certe non, imò si fitra tres volunt peculiũ conferat ad debitũ, & ad damnũ, vt in. d. l. certũ. & sic in isto casu

planè procedat ista lex partitarum. & vide ad istum primum casum Soci. consi. 162. volu. 2. vbi notabiliter loquitur. Secundus casus est, secundum Socinũ, q̃n pater nõ vult negotiari, sed dat pecuniã filio, vt se exerceat, sed vt sibi magis credat permittit, q̃ negotiet noie patris & isto casu dicit cõcludendum lucrũ esse diuidendum. Secundũ theoricã. Bart. & Bald. & aliorũ quæ est cõis, de qua suprà cũ pater nolute negotiari, & sibi totũ quærere. Tertius casus q̃n pater concedit pecuniã filio in peculiũ, pfectitiũ, vt de ea ad libitũ disponat, & patif filiũ negotiari, nõ tñ expresse consentit, & tenet tunc pater ex cõtractu filij, actione tributoria nõ insolidũ: sed vsq; ad vires peculij, & cõcurrit ipse cũ alijs creditoribus, nõ autẽ potest deducere, q̃d sibi debet, vt. ff. de tributo. per totũ, & hoc etiã casu põt, pcedere, secundũ eũ dicta doctrina cõis. Quartus casus est, q̃n pater cõcedit pecuniã filio, q̃ negotiat pr̃e ignorante, & tunc pater tenet de peculio, & deducit q̃d patri debet prout habet insti. q cũ eo. & hoc etiã casu, pcedat cõmunis opinio iam dicta. Quintus casus est, q̃n pater nõ dat pecuniã filio, sed ipsemet accipit clanculũ & negotiat proprio noie, & iste casus est dis putabilis secũdũ eum: sed tandẽ concluditur adhuc in eo habere locũ dictam cõmunẽ opinionẽ, tu cogita super his cum. l. ista partitarũ. ita generaliter & indistinctẽ loquat̃ sed fortẽ attenta æquitate restringẽda sit ad dictos casus. iuxta doctrinã doctorũ, maximẽ, cũ etiã id quod ex laboribus suis filius lucrat, iure etiã isto partitarũ dicat̃ adueẽtitiũ, vt in. l. 5. titu. 17. parti. 4. vbi etiã vide q̃ in ista. q. dixi. Q̃id autẽ si post mortẽ pr̃is vn̄ ex fratrib⁹ exerceat mercãtiã, an cõicabit lucrũ cũ fratrib⁹? vi. Bal. in. l. si patru⁹. col. 2. C. cõia vtriusq; iudic. & Decius cõ. 255.

Por dios. Adde quæ habentur in. c. cum tu. de vsur. & in. ca. cũ sit. de iudæis, & an poterunt ista distribui pauperibus, per executores testamenti, vel debeat adiri episcopus. vide per Ioan. Andr. in. c. fin. de test. lib. 6. & qbus pauperibus sint danda, an illis q̃ sunt in loco, vbi exercuit defunctus vsuras, vel rapinas, vel pauperibus domicilij defuncti. vide quæ in hoc latẽ tradit Ioan. de Ana. referens consilium. 32. Frede. de Senis. in. d. c. cum tu. col. 4. & 5. & an super istis incertis teneat compositio facta? Pau. de Eleaza. in clem. 2. de pœn. & remissi. tenet, q nõ & refert, & sequitur Ioan. de Imol. dicens esse bene notandum contra componentes cum hæredibus vsurariorum super vsuris, & malè ablatis: quia non videtur valere talis cõpositio, neq; patrocinari quãtũ ad Deũ, eis quibus fit remissio. vt in regu. peccatũ. de reg. iur. lib. 6. & hãc opi. sequitur Bal. in. l. post decisionẽ. C. de fur. quã sequit Io. de Ana. in. c. cum sit. de iudæis. Card. tamẽ in. d. clem. 2. in. 5. nota. in terminis quãdo quãtitas est incerta, tenet q epus põt transigere, Secus si sit certa, argu. ca. quanquã. in versi. cæterũ. de vsur. lib. 6. & tenet Angel. in disputatiõe sua. incipi. hastẽsis miles. de quo vide etiã per Soci. in. d. cõs. 127. q̃n in pũi consultatiõe. col. 3. & 4. An autẽ Papa possit absoluere & liberare à restitutione istorũ incertorũ, & si nõ fiat integre. vide per Hosti. in. c. 2. de pœnitẽ. & remissio. & per Cardi. & Ioan. de Imo. in. d. clemen. 2. & tradit etiam Soci. in. d. consi. col. 10. & vide Archiepiscopum Floren. 2. parte. tit. 2. c. 6. in. fi. & Syluestrum. in summa. in parte restitutio. 2. 8. versi. 8. quæritur.

Per ellas. Si enim defunctus pœnituit, & in vita restitui voluit, talia ablata & iniusta, & si alius in se huius satisfactionẽ susc̃epit, non volabit defunctus ad patriam cœlestem, nisi completa satisfactione, vt tradit. S. Tho. in. 4. distin. 15. q. 1. arti. 1. q. 3.

Ley. III.

Dividenda sunt inter cohæredes quæsita per filium cũ bonis patris & confert filius sarrhas, donationem, & dotem profectitiam fratribus in diuisione paternæ hæreditatis, nisi testator ei donet in testamento, vel ne conferantur, exprimat, sed extraneo hæredi non confert si lius cohæres supra dicta. h. d.

Mercaderia. Habes hic expressum, q̃ omne id q̃ lucratur filius familias cũ pecunia patris, dicitur peculiũ profectitiũ. & totũ quærit pr̃i, & post mortẽ pr̃is venit cõferẽdum fratribus, & idẽ habet in. l. 7. tit. 4. de las lauores, e particiones. lib. 3. foro. ll. & idẽ voluit gl. l. i. cũ oportet in prin. de bon. q̃ libe. & tenet Specu. titu. de iudi. 5. sequit. versic. qd si alter filiorũ & sic videt̃ put & glossator legũ tauri didacus à castello dicit in. l. 29. in. 1. gl. per istam. l. corrigi illã cõem doctorum opi. qui in hoc concludebant, q̃ quatenus lucrũ est attribuendũ pecuniæ dicat̃ profectitiũ: & quærat̃ patri, quaten⁹ verò industriæ & laboribus filij adueẽtium, & quærat̃ filio quo ad proprietatem, & nõ cõferatur fratribus post mortẽ patris. q̃ iuit opi. Iaco. Butri. in. d. l. cũ oportet. & sequit Bar. & cõiter doct. ibi & tenet Bart. & Bald. in aut. ex testamẽto. vbi Bald. coi. 4. C. de colla. & q̃ hæc materia diffusè scribit, reperio q̃ Soci. consi. 92. volu. incip. circa primũ huius consultationis articulũ col. antepe. & pe. & fi. latè tangit istũ articulũ, & distinguit, quinq; ea sus. Primus q̃n pater nõ vult per se negotiari, tñ vult negotiari p̃ persona filij: & ponit filiũ, vt exerceat mercãtias suo noie: & hoc casu, dicat totũ lucrũ pfectitiũ: q̃a filius agit, vt gestor negotiationis paternæ, & tenet pater institoria, vel exercitoria, vt insti. q cũ eo. per totũ, & facit ad hoc. l. procurator ex te, ff. de procu. cui tu adde quod in hoc not. Bal. in. l. certũ. col. 1. versi. quæro hic. C. fami. hercis. vbi dicit, q̃ pe-

Donaciõ. De donatione ob causam intellige gl. doct. cõiter in authẽ. ex testamento. C. de colla. & quia de donatione simplici dicitur infra l. proxima. patet etiã hic cũ subdit, q̃ el padre diere en casamiento.

Contar. Fit em collatio dotis tãto minus accipiẽdo. vt in. l. 1. dotis. C. de colla. & fit etiã collatio re ipsa dotẽ conferẽdo. vt in. l. filiæ licet. C. eo. & aliq̃n etiã cõicando actionẽ, licet inanẽ fortẽ. vt in authẽ. q̃ locũ. C. eod. & in. l. 1. §. cum dos. ff. de colla. dot. & a⁹iq̃n etiã liberando cohæredes à dote promissa. vt in. l. 2. C. eo. Bar. in. l. 1. §. filiani. ff. de collat. dot. & in. l. pater filium. in fi. eo. titu. & q̃n dos est à filia recuperata, fit collatio dotis reipsa ponendo dotem in cõmuni, secundum Bald. in. d. l. dotis quidẽ. & vide. l. filius. §. ea filia. ff. de colla. dot. vbi quid si fiat mora in collatiõe dotis. & ibi Barto. & Soci. consi. 64. viso puncto. 1. volu. & de expensis factis in dote, qualiter deducantur. vide. l. 1. §. cum dos. & ibi Bart. ff. eo. de colla. dot. Socin. in. d. consil. versic. Sexta conclusio. & si fundus dotalis detractis impensis est pretior, quàm fuerit tempore dationis in dotem, & hoc est causatum ex sola temporum mutatione, debet conferri in ea extimatione, quæ reperitur tempore collationis, secundũ Paul. de Castr. in. l. illud. C. de colla. per illum tex. & si effectus fuisset vilior sine culpa filiæ similiter ea extimatione debet conferri, qua fuisset repertus tempore mortis, cũ de collatione agit vt in. d. l. illud. & tradit etiam Soci. in. d. consi. versic. Septima conclusio

si tamen vltra expensas factas est effectus pretiosior propter plantationem, & non propter mutationem temporum, illud plus in quo est pretiosior, quàm tempore quo habuit tanquam aduentitium, nõ confertur secundum Paulum & Docto. vbi suprà. & Socin. in dict. consil. versi. & conclu. Et quid si dos perijt, sine culpa filiæ: quia vir factus est inops, fortè ga

fuit in marti, vel res dotalis chasmate, vel alluuione perijt? Bald. nouel. in tracta. de dote. chart. 9. colũ. 2. dicit, quòd tũc non imputabitur, in legitimam post mortem patris: cũ etiã tunc pater teneatur redota re, si posset, vt

fue dada: fueras ende, si el padre dixesse señaladamente quando gela daua, o en su testamento, que nõ queria [a] que gela cõtassen en su parte. E esto ha logar, quãdo los hermanos tã solamẽte heredã los bienes de su padre, o de su madre [b]. Mas si otro estraño fuesse establescido con ellos por heredero: estõce las ganãcias sobredichas, o las donaciones, o dotes q̃ fuesse dadas alos hermanos: nõ las deue

in authenti. sed quanuis. C. de rei vxor. actio. & ita dicit se consuluisse. & an dos quam Auus paternus dedit nepti viuente filio patre eius, mortuo patre imputetur in legitimam, quam debeat habere in bonis patris? est quæstio latẽ discussa per Ange. & Alexan. in. l. in quartam. ff. ad legem Falcid. & resolutio videtur esse quòd aut constat auum dedisse contemplatione neptis, & non contemplatione filij tunc non imputabitur in talem legitimam: si verò dedit contemplatione filij, vel dubitabitur, & tunc debet sibi imputari in legitimam debitam in bonis patri, quasi à patre suo dotata sit. l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil. quod tamen hodie in regno non procederet: cum per matrimonium liberetur filius à patris potestate. per. ll. regni. & sic onus dotandi neptem quo pater de iure antiquo tenebatur propter filium. l. dedit dotẽ, & ibi Bar. ff. de colla. bono. l. 8. titu. 11. quarta partita. cesset in isto casu, non potest dici, quòd dos quæ obtenit nepti ab auo dicatur profectitia, respectu patris, vt sic imputetur per ea quæ not. glo. in. l. qui in aliena. §. interdum. in versi. faciet hæredem. ff. de acquir. hæredi. Barto. in. l. quæsitum. in prin. ff. de legatis primo. vi de per Alexand. in dict. l. in quartam. 14. & 15. col. & in consi. 31. viso testamento. 4. volumi. Quid autem si filia viuo patre decessit relictis filijs, an dos data filiæ computetur filijs eius in legitimam? Barto. in. d. l. in quartam. colum. penulti. ff. ad legem Falcidiam. dicit quòd imputetur & conferatur per. l. illam. C. de collat. & l. quoniam nouella. C. de inofficio. testament. & per alia quæ ibi videbis. ex cuius fundamentis potest colligi, quòd hodie de iure regni, cùm filia libere[d] à patris potestate per matrimonium, & sic dos data filiæ exiuit à patrimonio patris, & in ea habet filios hæredes, non computabitur filijs in legitimã in bonis aui, & ita consuluit Paul. de Castr. in casu vbi erat simile statutum. consilio incipit visis, & ponderatis omnibus. & refert & sequitur Decius in. l. illam. colum. fina. C. de collatio. videtur tamen in hoc contrarium esse tenendum, etiam de iure regni. per. d. l. 29. in ordina. Tauri. ubi cum dicit, ellos, e sus herederos: & sic etiam hodie de iure regni talis dos imputabitur nepotibus, & tenebuntur conferre eam per d. l. 29. & vide in materia not. consilium Alexand. 4. volu. consi. 23. incipit, visis dubijs. & an istud ius consistendi transmittatur ad hæredes? vide rex. & Bar. in. l. 1. §. ibidem. ff. de colla. bono. Sed quid si pater dedit filiæ magnam dotem, & postea in testamẽto illam instituit in vna vncia, & alium filium vel filios in residuo, vtrum si filia voluerit habere illam vnciam ex testamento, cogatur conferre dotem quã habuit? Rapha. Fulgo. ponit istam quæstionem in. l. si emancipati. col. penult. C. de collat. & concludit, quòd si apparet patrem instituisse filiam in minima parte, eo quòd prius magnam dotem habuisset: tali casu collatio cessabit: quia apparet de voluntate testatoris. argumẽt. l. ex parte. §. intestato. ff. familiercis. si verò non apparet de voluntate testatoris, collatio non cessabit, licèt partes sint inæquales: habet tamen filia expeditum remedium, quod abstineat, si libet à bonis patris, & non cogetur dotem conferre. l. penul. & fina. ff. de colla. dot. & facit ad hoc. l. secunda. §. si tres. ff. eodem. ibi neque indignari eos: si plus conferant, & minus accipiant: quia in potestate eorum fuit bonorum possessionem amittere. adde etiam. d. l. 29. in ordina. Tauri. ibi, pero si se quisieren apartar de la herencia. &c. Quid tamen, si filia esset meliorata in tertio & quinto bonorum, & velit prælegatum & nolit succedere titu. volueri sasi, vt hæres, an tunc teneatur dotem conferre? & videtur quòd non cũ tunc non sit locus collationi. vt tradit Iason in. l. si emancipati. colum. 11. C. de colla. quod tamen intellige, nisi melioramentum cum dotis in dotem esset insufficiosum: nam tunc rescinderetur à meliorato, eo, quod esset insufficiosum, iuxta nota. in. l. prima. C. de inofficiosi donatio. & in dict. l. 29. qui enim non vult succedere vniuersaliter, non tenetur conferre nisi ad legitimam. vide per Bald. in. l. si emancipati. in fi. C. de colla. & vide. l. cum respõso. C. de lega. Sed an conferatur id quod venit ad filium, iure primogenituræ, seu maioriæ? Baldus dicit, quòd non in authentica ex testamento. col. fi. versicu. 8. cap. 1. C. de colla. quod planè procedit in his, quæ veniunt iure antiquæ maioriæ, si verò maioria esset noua, videtur quòd si velit esse hæres, q̃ debeat conferre. vide quæ not. Bartol. & Alexand. in. l. si patroni. in prin. ff. ad Trebelli. & audio

meter en particiõ con los estraños [c], nin las deuen contar en su parte con ellos.

¶ *Ley. IIII. Como las donaciones que el padre faze en su vida a algun su fijo si deuen ser cõtadas en su parte, o non.*

EN su vida faziendo donaciõn el padre a su fijo, que estuuiesse en su poder [d], si despues non la reuocare [e] fasta su muerte: este fijo aura la dona-

fuisse pronuntiatum in cancellaria Granatensi, quòd bona relicta titu. maioriæ imputarentur in legitimam: & sic sequitur, quòd si imputantur & conferantur. per reg. 1. illud. C. de colla. Conferetur ergo pretium rerum maioriæ nouæ. facit. l. omnimodo. §. imputari. C. de inofficio. testamen. vbi pecunia data pro militia, confertur: & idem notatur ibi: de feudo empto à patre. vide Antonium in capitu. 1. §. præterea ducatus. de prohibit feud. aliena. per Frede. & Martin. Lauden. in tractatu. de maioricatu. cogitabis super hoc.

Non querra. Concord. Cum authen. ex testamento. C. de colla. & intelige nisi in id quod excedat tertium & quintum, & partem legitimæ: nam quod excederet tenetur conferre. vt in authen. vnde si parens. C. de inofficio. testa. & in. l. 29. in ordina. Tauri. & not. Bald. in. l. si emancipati. in fi. C. de colla. & infra eod. l. proxima. in fi.

De su padre, o de su madre. Aduerte, quòd collatio non habet locum nisi inter descendentes succedentes ascendentibus, & non inter alios vnde inter ascendentes neq; inter transuersales, neq; inter extraneos non habet locum. secundum Barto. Paul. & Alex. & Docto. in. l. si emancipati. C. de colla. vbi vide latè per Iason. col. 5. cum sequentibus.

Con las estrañas. Adde. l. fi. ver. si aũt. C. cõia vtriusq; iudicij. *Lex. IIII.*

Donationem inter viuos à patre filio factam & non reuocatam non confert ipse filius nisi & ipse cæteris fratribus donata velit sibi conferri si tamen donatio est immensa reuocatur vsque ad legitimas cæteris persoluendas. hoc dicit.

En su poder. Intuit ergo ista. l. contrarium esse in donatione simplici quæ fieret filio emancipato: alia enim venit conferenda cũ fratribus. vt in. l. vt liberis. §. fina. C. de collat. Bartin. l. prima. §. neque castrense. col. pen. ff. de colla. bono. & in authen. ex testamẽto. C. de colla. & tradit Alexã. in. d. l. vt liberis. vbi dicit, q̃ ita cõiter tenetur. & ita videtur tenẽdũ, licet Decius in. l. illud. C. de colla. tenere velit contra istã cõem opinionem per tex. in. d. l. illud. & procedit siue tractetur de conferendo donationem alijs filijs, qui sunt in potestate, siue alijs filijs emancipatis, nam etiam emancipati inter se conferunt donationem simplicem. vt tenet Bar. in. l. si emancipati. in secunda quæstione principali. C. eod. vbi Alex. col. pe. dicit, q̃ ista opinio magis cõiter approbatur. quod consulendo limitat Decius consi. 59. licèt in casu proposito. col. penulti. versicul. quinto. quia saltem, quando ex hoc non resultaret inæqualitas inter filios emancipatos: sed in omnibus esset æqualitas: nam si resultaret ex collatione inæqualitas: tunc non deberet fieri collatio inter emãcipatos, quod dicit esse de mente omnium doctorum cõsiderata dicta tõne Bar. vide ibi per eũ: si verò donatio simplex fieret à matre, illa nõ venit realiter conferenda à. d. l. illud. & ratione differentiæ inter matrẽ & patrem donantẽ filio emancipato ponit Bart. in. d. §. neq; castrense. col. pe. non tũ donatio facta à patre filio emancipato imputabitur in legitimam, nisi à patre sit dictum. vt in. l. si q̃n. §. & generaliter. C. de inofficio. testa. & tenet Bar. in. d. §. neq; castrense. col. pen. hodie tũ per. l. 26. in ordina. Tauri. filius siue suus siue emancipatus, videtur melioratus in donatione simplici.

Non la reuocare. Ex hoc apparet, q̃ loquit̃ de donatione simplici quæ statim nõ valet, sed morte cõfirmat: vnde donatio, quæ statum valeret inter patrẽ & filiũ, in ptãte, put est in aliquib⁹ casib⁹ spãlib⁹, de quib⁹ notatur in. l. 2. C. de inofficio. donatio. & aliàs talis donatio simplex veniret cõferenda, put tradit Alex. in. d. authẽ. ex testamẽto. col. 2. versi. ex quo infertur. & Soci. consi. 91. col. 4. & 5. volu. 1. Cuius cõtrariũ nititur fundare Decius. in. d. l. illud. & si esset donatio remuneratoria, quæ habetur quoad collationem, sicut aduentitium, non confertur, secundum Bal. in. d. authen. ex testamento. col. 2. vbi etiam & Alexan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Contar en su parte.* Contrarium videtur disponi in.l.3. titul.4. partita. quinta. sed dic vt ibi dixi. Et aduerte, quòd ex isto verbo videtur destrui opinio Azo. qui voluit, quòd quando donatio facta filio in potestate non tenuit ab initio: sed morte confirmatur, imputetur in legitimam debitam filio per text. in.l. filium quem habentem, secundũ lectu. Azo. C. famil. herciſc. & tenet Bart. in.l. in quartã. colum. penul. ff. ad legẽ Falci. & dicit probari in.l. etiã. verſicul. ſed & ſi non mortis. ff. de bono. liber. & cũ Bacto. tenent communiter Doctores, vt tradit Alexand. & Iaſon in.l. illud. C. de collationibus. vbi Iaſon col. fin. & approbari videtur hic opinio Angel. in dict. l. illud. quæ etiã fuit Iacob. Butric. in. l. illam. C. eo. quam etiã tenet Paul. de Caſtr. in. d. l. in quartam. col. 2. & Decius in d. l. illud. colum. pen. eo. quòd iura ſimpliciter dicunt, quòd donatio inter viuos non imputatur in legitimam: niſi exprimatur. l. ſi quando. §. generaliter. C. de inofficioſo teſtamento. l. ſi non mortis. in prin. ff. de inofficio. teſtamen. tene ergo menti iſtam. l. partitarum. & vide quæ dixi in. d. l. 3.

b ¶ *Egualdad.* Sumpta eſt ex. d. l. illud. §. ad hæc. C. de collatio. & tunc inſurgit inæqualitas, quãdo vnus filius habet donationẽ ſimplicem: alter ob cauſam inſurgeret enim iniquitas, ſi ille donatarius ob cauſam conferret, & donatarij ſimplex non, vbi ergo vnus filij habet donationẽ ſimplicẽ: alter nihil, non inſurgit inæqualitas, neq; collatio locũ habet: eodẽ modo ſi vnus habet donationẽ ſimplicem, & ob cauſam: & alter ob cauſam tantum: tunc ille qui habet duplicem donationem, confert donationem ob cauſam, & non ſimplicem: quia tunc inæqualitas non ſurgit. ita Ange. in. d. l. illud. qui etiam ibi in fi. dubitat: quid ſi donatarius ſimplex non vult conferre neque petit, vt ſibi conferatur, an compellatur adhuc ad conferendum? & concludit q̃ ſic, per illam. l. qđ intellige quando vult ſuccedere: ſi tamen nolit ſuccedere, non cogetur ſecundum Paul. de Caſtr. & Decium. ibi & faeit. l. 29. in ordina. Tauri. & an ſit alius caſus, in quo donatio ſimplex conferatur, vide per Bart. & Bal. Paul. de Caſt. & Iaſo. in. l. pactum. q̃ dotali. C. de collat.

c ¶ *Menguar tanto.* Adde authenticam. vnde ſi parens. C. de inofficio. teſta. & dixi ſupra. l. proxima. in gloſ. antepe.

¶ *Lex. V.*

Frater non confert fratribus caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe, neq; aduentitium peculium: neq; libros cauſa ſtudij à patre donatos, neq; expenſas in ſtudio factas: neque quod militiæ cauſa expenſum fuit à patre cum eo, concernunt enim hæc non tantum vtilitatem priuatam, ſed & publicam quæ verſatur in militibus & ſtudentibus. ibd.

d ¶ *Caſtrenſe vel quaſi.* Adde. l. 1. §. neque caſtrenſe. ff. de colla. bono. & l. ſi liæ licet. C. de colla. & l. cum duobus. §. idem papinianus. ff. pro ſoc. vnde & clerici, qui veniunt ad ſucceſsionem cum aliis fratribus, non conferunt ſuum peculium, quod in clericatu degentes acquiſierunt. l. facroſanctæ. & ibi Bal. C. de epiſco. & cleri.

e ¶ *Aduentitias:* Concor. cum. l. ſi. C. de collatio. & limita & intellige, vt per Iaſo. ibi qũ tractatur de ſucceſsione pris, quod & ſatis ꝓbatur hic.

f ¶ *Exceptuada.* Supra. 4. partita. titu. 17. l. 5. 6. & 7.

g ¶ *Lo non.* Vides hic clarè deciſum, q̃ neq; emãcipatus confert aduẽtitia, vnde ceſſat dubiũ qd tradit Decius in. d. l. fin. vbi etiã Iaſon dicebat, q̃ poſſet diſputando teneri illa opinio Iacob. de Raue. in. l. ſi emancipati. C. eo. q̃ diſpoſitio. d. l. fina. non procederet in filiis emancipatis. approbatur ergo hic contraria opin. quæ erat communis. & adde Azo. C. de colla. in ſumma. in fi. dum tenet ſublatã iam in hac materia collationum differentiã inter ſuos, & emancipatos: de quo vide per Bar. & Doctos. in. l. ſi emãcipati. C. eod. & limita niſi reſpectu donatiõis ſimplicis, vt dixi in. l. proxima in gloſ. 1.

h ¶ *Los libros.* Ad de. l. quæ pater. ff. familiæ herciſcũ. & l. 3. titu. 4. ſupra. §. partit. gl. & ibi Bartol. & Bal. in. l. filiæ cuiꝰ. C. famil. herci. Bar. in. l. 1. §. neque caſtrenſe. ff. de collã. bono. Cuius diſtinctio quo ad libros, de quibꝰ hic, magis communiter approbaſ, put atteſtatur Alexan. in. l. ſi donatione. C. de colla. & põdera verbum huius. l. cũ dicit dieſſe, ex quo comprobatur prima concluſio Bartol. in. d. §. neque caſtrenſe, q̃ ſi libri ſunt empti à patre nomine filij: ſed non traditi, non videtur donatio. & ſic filius non haberet libros illos præcipuos. Item & ſi pater non dediſſet libros ipſos, ſed pecuniam ad eos emendos, q̃ idem erit, vt tales libri, ſic ex illa pecunia empti, non conferantur, non enim videtur minor præſumptio donationis, quando datur filio pecunia, vt ipſe ſuo nomine emat, quam ſi à patre nomine filij emptio facta ſit, & traditio: & ita conſuluit Cuma. conſi. 40. Corneus conſ. 125. col. 2. volu. 1. Decius in dicta. l. ſi donatione. col. fina. licet Anto. de Bur. aliud voluerit conſ. 39. Item pondera in hoc de libris iſtam. l. partitarũ. cum dicit, para aprender. &. d. l. 3. cum dicit, en que aprendieſſe, ex qui bus colligitur, quòd filius ſolum debet habere præcipuos libros datos ad addiſcendum in ſtudio: non verò libros ad hoc non neceſſarios. vn de ſi vltra libros ad hoc neceſſarios pater daret alios libros, illi eſſent conferendi: in datis verò ad addiſcendũ, ſiue ad hoc fuiſſent empti, & traditi, ſiue pater eos alias habens dedit filio, ſtatim valet donatio, etiã ſi filius ſit in poteſtate: neq; pater poſſet reuocare, vt colligitur ex. d. l. 3. in fi. quicquid alias in hoc velint Barto. & Paul. de Caſtr. in. d. l. filiæ cuius. & Bald. in dict. l. ſi donatione. in fi. & ſic q̃ approbetur per illas ll. opinio Odofre. & aliorum, qui tenuerunt, quòd libri dati filio ſcholari, ſunt ipſius præcipui, quaſi ſint in quaſi caſtrenſi peculio. de aliis verò libris non neceſſarijs ad addiſcẽdum, licet fortè neceſſarij vel vtiles ad munus aduocandi, vel iudicandi, non tenebit donatio inter patrem & filium in poteſtate: niſi morte confirmetur: niſi pater dediſſet eos filio iam doctori: quia tunc tranſiret donatio in peculium quaſi caſtrenſe. & idem ſi poſt eaefficeretur doctor viuo patre, ſecundũ Bart. & Paul. vbi ſupra. & Decium in dicta. l. ſi donatione. colum. fin. a. vbi poſt aliquos alios hoc limitat, niſi reſulteret magna inæqualitas inter fratres, quod quando ſit iudicis arbitrio committitur, & facit etiam ad hoc quod not. Angel. in. l. filiæ licet. ad finem. C. de collatio. vbi dicit, quòd quando eſſet aliqua præſumptio, quòd pater non habuerit animum donandi, veluti ſi eius patrimonium non erat ita amplum, & habebat plures filios, & libri erant multi, & magni valoris, non eſt veriſimile patrem voluiſſe depauperare alios, quibus opes magis neceſſariæ ſunt, quam ſtudentibus: & ſic tali caſu libri eſſent conferendi. & nota quod his caſibus, in quibus filius teneretur libros conferre, ſatis eſt ſi pro libris conſtrat æſtimationem librorum ſecundum Baldum in. l. Macedonia. C. ad Macedonia. per gloſ. in. l. nepos proculo. ff. de verborum ſignifi. tradit etiam Decius in. d. l. ſi donatione. in fin. & voluit etiam Paul. in. d. l. filiꝫ cuius.

los hermanos de la ſu parte legitima, que deuen auer.

¶ *Ley. V. De quales ganancias non es tenudo el vn hermano de dar parte al otro.*

Non es tenudo el hermano de aduzir a particion con ſus hermanos, las ganancias, que fiziere por ll. que ſon llamadas caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe peculium: ſon las que ſon llamadas aduẽtitias: ſegund dize en el titulo que fabla del poder que han los padres ſobre los fijos. Ca las ganancias que fizieren en alguna deſtas maneras ſobredichas, quier ſean en poder de ſu padre o non: ſuyas ſe deuen ſer libres e quitas de aquel q̃ las fiziere: e los hermanos nõ han derecho ninguno en ellas. E otroſi dezimos, que los libros, que deuen auer.

¶ *Ley. V. De quales ganancias non es tenudo el vn hermano de dar parte al otro.*

Non es tenudo el hermano de aduzir a particion con ſus hermanos, las ganancias, que fiziere por ll. que ſon llamadas caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe peculium: ſon las que ſon llamadas aduẽtitias: ſegund dize en el titulo que fabla del poder que han los padres ſobre los fijos. Ca las ganancias que fizieren en alguna deſtas maneras ſobredichas, quier ſean en poder de ſu padre o non ſuyas: ſe deuen ſer libres e quitas de aquel q̃ las fiziere: e los hermanos nõ han derecho ninguno en ellas. E otroſi dezimos, que los libros, que deuen auer.

cion q̃ deſta guiſa le fuere fecha libre e quitaːe non gela pueden cõtar en ſu parte a los otros hermanos en la peticion: fueras ende, ſi el padre ouieſſe dado en caſamiento a los otros hermanos alguna coſa ſegund dize en la ley ante deſta. Ca ſi eſte fijo a tal quiſieſſe contar a los otros hermanos en ſus partes, las donaciones que el padre les fiziera, en razon de caſamiento: eſtonce dezimos, que ſea otroſi contada en ſu parte la donacion que el padre fizo a el en ſu vida. E eſto es, porque ſe guarde egualdad entre ellos. Pero ſi el padre fizieſſe tan grand donacion al vno de ſus fijos, que los otros ſus hermanos non pudieſſen auer la ſu parte legitima, en lo al que fincaſſe: dezimos, que eſtonce deuen menguar tanto de la donacion, faſta que puedan ſer entregados

a ¶ *E las deſpenſas.* Adde. d. l. 3. titu. 4. 5. partita. & Bar. in. d. l. 1. §. neq; caſtrenſe. col. 4. verſ. quæro hic loquiſ. vbi notabiliter dicit, q̃ ſi apud patrem eſſet pecunia caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis peculij, vel aduẽtitia, vt bona materna exiſtentia in pecunia, tunc indubio de tali pecunia videtur datũ. arg. l. nenſenius. ff. de negoc. geſt. ſubdit Bart. & aliam rationẽ dicens, præterea pater eſt legitimus adminiſtrator aduentitiorũ, ideo indubio præſumitur facere adminiſtratorio nomine. l. cum poſt. §. 1. ff. de adminiſtr. tuto. & iſta ratio Bartol. vi detur concludere, etiam ſi filius non haberet pecuniã in bonis maternis. & facit ad hoc quod not. idẽ Bart. in. l. ſtich⁹. ff. de pecul. leg. & ſubdit Bar. non obſtare l. ſi. C. de dot. promiſſio. qa illud in dote & donatione propter nuptias ad quod onus pater tenetur, & cogitur. l. qui liberos. ff. de ritu. nuptia. ſed ad expenſas ſtudij pater cogi nõ poteſt. Et ideo indubio præſumendũ eſt expendere de bonis filij. alle 5. tex. quẽ dicit ad hoc videri expreſſum in. l. ſi. ff. de petitio. hæred. Aduerte tamen, q̃ iſtud quod pater non tenetur, neq; cogi poſſit ad expẽſas ſtudij pro filio, limitari debet præterquã in ſtudijs neceſſarijs, ſine quibus homo, ſecundũ conſuetudinem & conditionẽ ſuæ perſonæ viuere nõ poteſt, vt quod addiſcat grammaticã, & ſimilia: ad hoc enim tenetur pater, velut ad impenſam neceſſariam: ſecùs autẽ in ſtudijs in quibus homines dicuntur militare, & ſine quibus quis poteſt honeſtè viuere, ſecundum conditionem ſuæ perſonæ quo caſu procedit primum dictum, ita declarat Bar. in. l. de bonis. §. non ſolum. ff. de carbonic. dict. vide etiam per Lucam de Penna in. l. 1. C. qui ætate. libr. 10. Itẽ not. q̃ ſi filius male conſumat qđ ſibi datur in ſtudio vel pro libris, q̃ illa pecunia computabitur ſibi in legitimam, ſecundum Bald. in authentica, q̃ locum. col. 1. vers. ſi. vltimo nota. C. de colla. & tradit etiam Ioan. de Plat. in. l. licet. C. de decurio. lib. 1. & Angel. in. l. filiæ licet. C. de colla. de eo qui miſer & ignorans in patriã redit. & adde Bald. in. l. ſi filius familias. C. famil. herciſ. q̃ quando filius non ſtuder: cum tunc illiori non ſint eius anima, tunc iudicatur, vt ſimplex peculum. Et de obligationibus, quas filius fecit in ſtudio, an teneantur ſoluere fratres: vide per Bal. in. d. §. imputari. & in. l. filiæ cuius. colum. 4. C. famil. herciſ. vbi poſt Bar. concludit, quòd ſi factum eſt in vtra patris tale de lictum occaſione ſtudij: & eſt licitum & honeſtum, q̃ fratres tenẽtur ſoluere de cõmuni per iura ibi allegata. & ibi vide, an filius poſſit perficere ſtudium mortuo patre communibus expenſis? & per Bart. in. d. §. nec caſtrenſe. col. fi. & adde Bar. in. l. ſ. lucius. §. idem reſpondit. ff. ad municip. & Ioan. de Plat. in. l. vnica. C. de pericu. ſucceſſo. paren. lib. 10. ſe Albe. in. l. ſi filia. §. neratius. ff. famil. herciſ.

b ¶ *A ome caualliero.* Adde. l. 1. §. neque caſtrenſe. ff. de collat. bono. & l. e las deſpenſas que el padre dieſſe a alguno de ſus fijos, para aprender alguna ſciẽcia en eſcuelas, non gelas pueden cõtar los otros hermanos en ſu parte en la particiõ. Eſſo meſmo dezimos, q̃ las deſpẽſas que el padre fiziere, faziẽdo armar cauallero a alguno de ſus fijos, dãdole armas e cauallo, e las otras coſas q̃ fuerẽ menester, por razon de caualleria, q̃ non le deuen ſer contadas en ſu parte. E eſto es, porque los caualleros quando tomã armas: e los otros que aprenden las ſciẽcias, non fazen eſto tan ſolamente, por pro de ſi meſmos: mas aun por pro communal de la gente, e de la tierra en que biuen.

¶ *Ley. VI. como la dote o el arra que reſcibe el padre por ſu fijo o por ſu fija, nõ deue venir a particion entre los otros hermanos.*

Dote o arra ſeyẽdo dada de otri al padre, por razõ de caſamiẽto de ſu fijo, o de ſu fija, aq̃llo que le fueſſe dado en eſta manera, en ſaluo finca al fijo o a la fija por quien fue dada, e non le pueden demandar parte della los otros hermanos, nin la deuen auer. E eſto es, por el cargo que le finca de mantener el caſamiento cõ aquella dote. E por tales bienes nõ es tenudo de partir el vn her mano cõ los otros. Mas ſi el padre dieſſe dote cõ ſu fija, o por ſu fijo, o fizieſſe do nacion o arras a ſu muger: eſtonce deue ſer guardado lo que diximos de ſuſo en la ley q̃ comiença todas las coſas. Otroſi dezimos, q̃ ſi el fijo fiziere algunas debdas en vida del padre, por ſu mãdado: o que ſe tornaron en pro del, q̃ tales debdas como eſtas, deuen ſer pagadas communalmẽte de los bienes de la heredad del padre. E aun dezimos, que ſi alguno de los herederos reſcibieſſe los frutos de la heredad, q̃ tenudo es de los aduzir a particiõ entre los otros herederos. E ſi algunas deſpẽſas fizo a pro de la heredad, o ẽ coger los frutos deue ſer entregado dellos, e lo al que finca deuen partir entre ſi, como dicho auemos.

¶ *Ley. VII. Quales de los herederos deuẽ tener los preuillejos e las cartas de la herẽcia, quãdo el teſtador non lo ouieſſe mandado.*

Preuillejos o cartas ſeyẽdo falladas ẽ los bienes del finado: ſi los herederos fueren muchos aq̃l las deue tomar en fieldad, q̃ mayor parte ouiere ẽ la herẽcia. E otroſi deue dar traſlado de ellas, alos otros herederos: e moſtrar les el original dellas: quando meneſter les fuere. E ſi los herederos fueren ẽ eguales en las partes dela herẽcia, aq̃l las deue tomar en fieldad, q̃ fuere mas hõrrado e mas

si filius familias. C. famil. herciſ.

c ¶ *Las otras coſas.* Vid. in. d. l. ſi filius. & ff. de caſtren. pecu. per totum.

d ¶ *Que aprenden las ſciencias.* Nota hic cũ æquiparat ſcholarẽ addiſcenti militi armatæ militiæ. & facit pro dicto Odofre. quod. ſ. retuli in glo. ſuper parte libros. & not. hic q̃ intereſt reſpublicæ, q̃ ciuitas ſapientib⁹ homin⁹ repleaſ. vide in proœmio inſtitutio. in fi. & l. aduocati. C. de aduocat. di uerſo. iudicio. & l. laudabile & l. 1. C. de ſtu di. libera. vbis romæ. li. 11.

¶ *Lex. VI.*

Non tenetur filius dotẽ aut donatione ꝓpter nuptias in eius matrimonio patri per extraneũ datã cõferre & antea dedu cantur de cõmuni debita filij in patris vtilitate cõtracta, & etiã expenſæ cauſa prædiorũ aut fructuum factæ: ſunt inter fratres cõmuniter diuidẽdæ. h. d.

¶ *Al padre.* & ſi habeat filiũ in poteſtate.

¶ *Al fijo o ala fija.* Concord. cum. l. ſi filia nupta. §. hoc amplius. & cũ l. ſi marit⁹. in fi. & l. fund⁹ qui in prin. ff. famil. herſ. & adde quod not. ſpecula. titu. de iudic. §. ſequitur. verſ. quid ſi cõmunione manente. & l. vxor. C. famil. herciſ. & Bal. nouell. in tracta. de dote. fol. 35. col. 4. in 30. & 31. priuilegio.

g ¶ *Por ſu mandado.* Concord. cũ. l. ſi filia. §. ſi filiusfamilias. ff. famil. herciſ. & cũ dictis Azo. C. eo. in ſumma. col. 4. verſ. item debita.

h ¶ *Reciebieſſe.* Siue eos percipiat poſt adĩtã hæreditatẽ, ſiue antea, vt in l. inter cohæredes. §. fructus. ff. famil. herſ. & l. non eſt ambiguum. C. eo. & l. item ex diuerſo. ff. eo.

i ¶ *Deſpenſas.* Concord. cũ. l. his cõſequẽter. §. ſumptus. ff. famil. herc. & l. hæredes. §. ſi vnus. ff. eo. ¶ *Lex. VII.*

Non diuidãtur inſtrumẽta hæreditaria: ſed ſint apud hæredẽ maioris partis & det cæteris copiã: ſed ſi ſunt æquales, teneat ea honoratior, & antiquior, & melioris famæ, niſi ſit fœmina, cui etiã nobiliori præfertur maſculus, ſi autem in omnibus ſunt æquales, ſorte dirimatur, aut donec concordent deponãtur. hoc dicit.

k ¶ *Que mayor parte.* Concord. cũ. l. ſi quæ ſunt cautiones. ff. famil. herc. & cum nota. per Azo. C. eo. in ſumma. col. 3. verſ. itẽ veniunt tabulæ vel cautiones: ſi aũt alicui hæredũ prælatæ ſint cautiões, vel inſtrumenta: tunc traduntur ei: ſed non priuſquam hæredes deſcripſerint, & cauebit hic prælegatarius, vt quotiens deſideratæ fuerint rationes fiet copia illarum. l. Pomponius. ff. eo. & infra. l. proxima.

l ¶ *Mas honrrado.* Nota hic de digniori præferendo. adde. l. procurator. C. de edend. vbi Baldus dicit, quòd in his quæ iam eſſent ordinata ſu pereuenientes dignitas nihil operaretur. & allegat ibi bonas leges. ſi tamen dignior factus eſſet poſtea vilior, propter maleficium, inſtrumenta eſſent eidem auferenda: & deponenda penes dignioremː quia inſtrumenta penes vilem pertonam non debent ſtare: eli-

Universidad de Deusto Biblioteca

deretur enim ex hoc virtus instrumenti.vide ibi per eum: & quid si magis dignus,& idoneus, penes quem sunt deposita instrumenta, moriatur,an auferri debeant eius hæredi,vt dentur alteri magis idoneo,quã sit illius hæres? Floria.mouet quæstionẽ in. d.l.si quæ sunt. & reliquit cogitandũ:& forte ex dictis Bal.vbi.s.videtur decidi, ꝙ non, nisi talis hæres sit fact⁹ vilis propter maleficiũ. Et dominus habens directũ dominiũ, censetur dignior, quam habẽs vtile,vt tradit Bal.in.l.2.col.1.in.2.lectura. C.de iur. emphi. Ille etiam debet pri⁹ suũ votũ deponere, qui est dignior, vt habetur in ecclesiastico: loq̃re maior natu: te ergo decet primũ verbũ. & tradit Bal. in.c.1.de controuer. feud. apd̃ parester. & videbis in hoc decisionẽ primã in decisio. Neapolita.Matthæi d̃ affũcto.vbi facit mentionẽ de isto dicto Bald. vbi tradit, ꝙ senior debeat vltimo votare. & adde quæ tradit specula.titu.de aduocato.§.iam nunc videndũ. ver. sicu. iuniores. tamen & in tit.de disputatio.& allega aduocato.§.post hoc.ĩ fi. Quid autem de instrumentis rei legatæ,an adhuc debeant remanere penes hæredem vel tradi debeant legatario. vide in.l.instrumenta. C.de fideicom.& Bal.in.l.si prædiorum.C.ad leg. falci. vbi dicit ꝙ remanere debeant penes hæredem originalia,per.d.l.instrumenta, nisi tota res sit legata: quia tunc etiam originalia debentur accessorie alleg. Specu. titu.de instrum.edi.§.nunc aliqua.versi.sed quæritur.

anciano[a],e de mejor fama. Pero si muger fuere entre ellos, maguer sea mas hõrrada o de mas alto lugar q̃ los varones, por esso non las deue ella tomar, mas alguno de los varones. E si fueren eguales en las partes de la heredad,e en honrra,e en las otras cosas: estonce deuen echar suertes qual dellos las terna: e aq̃l a quiẽ cayere la suerte las tenga,e de traslado dellas a los otros, segund que es sobre dicho. E si acaesciere que se non acuerden en fazer esto: estonce dezimos, que las deuẽ meter en fieldad en sacristania de alguna eglesia que las guarden, fasta que sean auenidos.

¶Ley.VIII. Como aquel que tiene los preuillejos e las cartas de la herencia por mãdado del testador, los deue mostrar a los otros, cada q̃ les fuer menester.

MAndãdo el fazedor del testamento señaladamente a alguno de los herederos[b], que el tenga en su poder e en guarda los preuillejos, e las cartas de las cosas de su herencia, dezimos, que enante que sea entregado de tal manda, deue dar el traslado a los otros, q̃ son herederos escritos en el testamento con el. E otrosi les ha de dar recabdo, que cada q̃. menester ouieren el original de aq̃l preuillejo, o de aq̃lla carta, para mostrarlo ẽ juyzio o fuera de pleyto, q̃ lo muestre. E aun dezimos, que si fiziesse manda el testador a alguno de los herederos apartadamente de algund sieruo que ouiesse seydo su mayordomo[c], e q̃ ouiesse tenido en su poder los escritos de las rentas, e de las despensas de los bienes del finado, non deue ser entregado del sieruo, aquel a quien es mandado, fasta que de cuenta[d] a los otros herederos, de todas las cosas que touo en su poder.

¶Ley.IX. Quando la particion es fecha delãte del juez por su mandado, como deuen dar recabdo los vnos a los otros de fazer sanas las cosas que cupieren en parte a cada vno.

POr fazer particion de los bienes q̃ han en vno los herederos viniẽdo delãte del judgador, deue les de su oficio mãdar despues q̃ la particiõ es fecha, q̃ den recabdo[e] los vnos a los otros q̃ si alguno otro estraño demãdasse despues algũa cosa, delas quæ cayessen en parte a alguno dellos, mostrãdo que ha derecho de la auer, toda o parte della, que si le venciere por juyzio, los otros herederos sean tenudos de fazer le emiẽda, de aquello que assi perdia. Pero si el padre, o el testador partiesse el mismo[f]

a ¶*Mas anciano.* Concordat cum.l.fin.ff.de fide instru.& de qua sumpta fuit ista lex.& pondera cum dicit seniorem & honorabiliorem: nam tunc senior præfertur: cum cætera sunt paria, si enim constaret de alterius pleniore fide, vel virtute, tunc maior ætas vel annorũ numerus non esset attendendus: sed eligetur habens maiorẽ fidẽ, vel virtutem, in auctentico de monach.§.fi.&.l.potioris. C.de offici.recto. prouin. Itẽ & si nõ constet de alterius pleniore fide si tamẽ ætas vnius est magis apta naturæ rei, de qua agit ille præfertur.l. præcipit. ff. de ædilit edict.l.ob carmẽ.§.fi.ff.de testib.& Floria.in d.l.fi.& nota hic de prærogatiua seniorum.& adde, ꝙ ad seniorẽ pertinet conuocatio ca. vbi non est alius deputatus, secundum Innocent. in.c.1. de maiorita. & obediẽ.& vide Archidia. in.c.domino sancto. 50. distin. & dicit Bal. in.§.præterea ducatus.de prohibi. feud. aliena. per Federi.ꝙ si dominus feudi decedit pluribus filijs relictis, ꝙ ipsi inter se ordinabũt cui eorum præstetur fidelitas,& si non ordinant, ꝙ vel vassallus possit eligere, cui præstet secundũ quosdam; vel secundum eum ꝙ faciet fidelitatem antiquiori per tex.in.d.l.fi.ff.de fide instru. & per notata per Innocen.vbi supra. Item in beneficijs conferendis præferendus est senior, vt tradit Barba. consil.23. scripsit spalmista.1. vol. Rochus in tracta,de iure patrona.fol.8.colu.3.vbi etiam allegat quoddã consilium.Bal. Et vbi duo præsentarentur ad regimen hospitalis, senior in dubio esset præferẽdus, vt tradit Rochus in eodem tractatu.fol 19.colu.1.allegans Bal.in.d.consil. quod inuenies.4. volu. secundum nouiorem impressionem.consil.167.incipit ordinatio testamenti. & claues custodiæ debẽt esse penes seniorem.l.cum pater.§. pater pluribus.ff.de lega.2.& vbi sunt duo extrema, & dubitatur de medio: cui extremorũ debeat applicari, vel à quo denominari, applicari debet,& denominari à vetustiori, tã quam à nobiliori.l.in finalibus. vbi Floria.ff. fini.regundo.

¶*Lex.VIII.*

☞ ¶Si testator iussit pœnes aliquem hæredẽ instrumenta esse: prius debet cæteris copiam dare: & cauere de edendo originale si op⁹ fuerit. Item seruo administratore cohæredi prælegato pri⁹ est cæteris reddenda administrationis ratio quam cohæredi seruus tradatur. h. d.

b ¶*Alguno de los herederos.* Cõcord. cum l. põponi⁹. ff. famil. hercisc.

c ¶*Mayordomo.* Adde.d.l.põponi⁹. in prin.

d ¶*Fasta que de cuenta.* Infert ex hoc Floria.in.d.l.Pomponius.in princi.ꝙ si testator legauit ancillam, quæ texebat telam, vel banchale, vel quid simile quod hæres non teneatur illam tradere legatario ante illud opus completum,& ꝙ cum ista redditio rationis retardet istam præstationẽ debeat etiam retardare executionem personalem in talem actorem.& facit etiam.l.cum seruus.ff.de conditio.& demonstra. & in cap.1. de obliga. ad ratioci. & adde quod not.Bal.in.l.1.C.de seruo commu.manu.& Ioan.de Plat.in.l.1. C.de reis postula.lib.10.

¶*Lex. IX.*

☞ Facta iudicialiter hæreditatis diuisione iudex faciat cohæredes adinuicem de euictione promittere: sed si à patre vel testatore sit facta diuisio, non tenetur vnus alteri re suæ partis euicta.h.d.

e ¶*Que den recaudo.* Concordat cum.l.hæredes.§.item curare. ff.familiæ herci.& licet ista cautio non præstetur, adhuc agetur de euictione: vt tenet Azo.C.eo.in summa.col.fi.versi.est autem iudicis officium. & glo.in.d.§.item curare.& probatur in.l.si familiæ.C.eo.vbi vide glos. notabilem in ista materia.& Decium consil.411.

f ¶*Partiesse el mismo.* Contrarium habet à.l.cum pater.§.euictis. ff.de legat.2. & limita, nisi respectu legitimæ per.l.scimus.in prin. C.de inofficioso testa.& not.Alberi.in.d.l.hæredes.in.§.nihil. & in.d.§. item curare. & vide circa istam diuisionem, quæ fit à testatore. Bartol.in.l. qui romæ. §.duo fratres.in fi.quæstion. ff.de verborum obligat. limita & istam l.&.d.§.euictis.in re per testatorem possessa: secus verò si non esset possessa, vt vult Bar.in.d.§.euictis.dum respondet ad.l.cum alienam. in fin.C.de lega. Limita etiam hoc habere locum, nisi constaret de voluntate testatoris fuisse, quòd æqualitas esset inter hæredes seruanda, vt tradit Decius consi.349.incipit consuluit excellentissimus in secundo dubio.

¶*Lex finalis.*

☞ Iudex tenetur interponere vices suas inter cohæredes discordãtes adinuicem: vt cõmodè & sine dãno fiat diuisio. itẽ orta quæstione de cõfinibus vadat ibi iudex: & si põt p antiquos limites determinare, bñ q̃dẽ alias nouos limites fieri mãdet,& parti nõ obediẽti pœnã arbitrariã apponat.h.d.

a ¶*Mas guisada.* Concord. cũ.l.item Labeo. §.1.& cũ.l.antepe.ff. famil. hersc. & cũ.§. si familiæ inst. de offic. iudi. vnde & adiudicare posset iudex vni ꝓprietatẽ, alteri vsumfructũ.l. si quis putãs. §.pe.ff. cõmu. diuidun. q̃d dicit notabile Azo.C.famil. herc.ĩ summa col.fi.versi. itẽ ꝙ notabile est & semper intellige existẽte iusta causa, vt subiicit ista lex.& glo. inuehit contra maleuolos, & pessimos hæredes qui liuore moti, volũt hæreditarias possessiões diuidi p sulcos: vel particas: non enĩ debet fieri diuisio, ita vt patrimonium corrũpatur. vid. gl. in.l.2. C. quãdo & quib.4. par.lib .10.

la heredad en su vida entre los herederos a su finamiento, si despues que el finasse venciessen alguno dellos en juyzio, alguna de las cosas que le vinieron en su parte, estõce los otros herederos nõ seriã tenudos de fazer le emienda ninguna.

¶Ley.X. Que poderio ha el juez ãte quiẽ vienẽ a pleyto los herederos en razõ de la particiõ.

POderio ha el juez ante quiẽ pidierẽ la particiõ los herederos, de la mãdar fazer en la manera q̃ el entẽdiere q̃ sera mas guisada[a], e mas a pro dellos. E porẽde, quando el viesse q̃ alguna casa o viña[b], que deuia ser partida entre ellos se menoscabaria mucho[c], por fazer muchas partes della, biẽ puede mandar que la aya toda el vno, o los dos[d]. E puede fazer obligar, a aquel, o aquellos que la ouierẽ, q̃ dẽ por su parte a cada vno delos otros tantos marauedis, quanto el asmare[e], q̃ podrian valer las sus partes, que auian en aquella casa, o en aquella viña si partida fuesse. Esso mismo deue fazer en las cosas que son atales, q̃ se non pueden partir segund natura guisadamẽte assi como cauallo, o otra bestia, ca deue lo apreciar quanto vale, e darlo al vno, e mandar le que segund aquel apreciamiẽto, q̃ de su parte a cada vno de los otros en dineros, e los herederos son tenudos de fazer lo que les el juez mãdare en esta razon. Otrosi dezimos, que leuantando se desacuerdo entre los herederos, o entre los otros con quien ouiessen sus heredades vezinas, sobre los mojones, o los terminos de algun campo, o de otra heredad[f], de la herencia, de manera que se non puedan auenir a partir lo: estõce para toller tal desacuerdo, deue el juez yr a aquel cãpo, o aq̃lla heredad, e ver[g] que es aquello, sobre q̃ se desacuerdan. E si fallare y mojones antiguos[h], porque lo pueda determinar, deue y fazer, aquello q̃ entendiere que sera mas aguisado: porque cada vno aya su derecho, e si los mojones o los terminos fuerẽ ẽtremezclados de guisa quel mojõ o el termino de la heredad del vno, ẽtre en la del otro, si por aquella entrada puede nascer cõtiẽda entre ellos: estonce deue mandar mudar los mojones, e poner los de manera que aquella contienda pueda ser tollida. E deue condenar a aquel a quien acresciere en la su heredad, por razon del mudamiento delos mojones, que de al otro tantos marauedis, quantos entendiere que vale la tierra q̃ le toma, por endereçar los mojones[i], e los herederos, e

b ¶*Casa o viña.* A fortiori si sit equus, vel bos, secundum Odofred.& Floria. in.d.l.antepe.& habes infrà in ista.l. Floria. vbi supra. idẽ de naui dicit reprehẽdens factum Fabij Labeonis, qui cum à rege Antiocho, quem bello superauerat, ex fœdere acto deberet accipere dimidiam partem nauiũ, medias omnes secuisse fertur, vt eum tota classe priuaret, vt refert ad hoc Valerium.

c ¶*Mucho.* Nota hoc & facit.l.nam & si fur.in fina.& quæ ibi notantur per glo.& Docto.ff.si cert.peta.& illa res non dicitur posse diuidi quæ si diuideretur esset cum deterioratione, vt hic.& tradit Bal.in.l. Sancimus.in fine.in princi.C.de dona.

d ¶*O los dos.* Concordat cum iuribus, de quibus in gloss.1.& cum.l.1. &.l. ad officium. C.de commun.diuid.& cum. §. quædam. Inst. de actio. & intellige, quòd illi vel illis est per iudicem adiudicanda, qui vicerint in licitatione, vt in.d.l.1.&.l.ad officium.& debet tota res æstimari & licitari, vt in.l.mæuius.§.fi.ff.famil.her. & not.glo.in.d.l.1.C.commun. diuid. cum enim res commodè diuidi non potest, veniendum est ad licitationem, vt in.d.l.1.&.l. ad officium. dicit tamen Bald.in.l. Sancimus.in princ.circa fi.C.de dona. quòd si tu & ego habemus commune hospitium,& non potest commode diuidi, quòd iudex debet deferre licitationem habenti maiorem partem: quia aliquid debet operari maior pars. Et aduerte, quia Iason.in.§.quędam.Inst.de actio. column.8.versi.dicebat tamen singulariter Bald. aliter refert illud dictum Bald. scilicet quòd Baldus velit, quòd si in licitatione rei, quæ non potest commodè diuidi, consortes sunt pares: quia neuter offert maius pretium altero, quòd hoc casu præferatur habens maiorem partem, quòd (licet secundum eum Baldus apertè non dicat) placet Iaso.per text.in dicta.l.Sancimus.in prin.& per ea quæ not. Baldus post gloss.in.l.fina, C.communia de lega.certè Bald.non dicit, quòd à Iasone refertur: sed ꝓut retuli, superius, & sic quòd habens maiorem partem sit primus, qui licitet.& si habens minorem, plus non offerat, res maneat apud habentem maiorem partem licitantẽ, quod tamen satis in idem recidit: cum intellectu. Iaso. Admittitur aliquando tertius ad licitationem ex causa, secũdum quod habetur in dicta. l.ad officium. quid tũ si talis tertius. sit animosus pl⁹ offerens, quàm res valeat? vi. per Bal. in.d. l.ad officium. & per Iaso. in d.§. quædam. & per Angel. & Imol. in.l.q Romæ. §. cohæreder.ff. de verbo. oblig.

e ¶*Quanto el asmare.* Hoc ꝓcederet, quando cohæredes vel cõsocii nõ essent concordes in licitando, tũc enim æstimatio rei sit iudicantis arbitrio. vel ꝑ peritos in arte electos per iudicẽ, vt declarat Angel. in.l. secunda. C. commun. diuid. ad fin.

f ¶*Campo, o de otra heredad.* De rustica. intellige: nã inter prædia vrbana, non datur hoc iudicium finium regundorum l. q̃rta. §. hoc iudicium. ff. fin.regũdo.

g ¶*E ver.* Concordat cum.l.si irruptione.in prin. &.§. ad officium. ff. finium regundo.& not. de visione iudicis oculari, quæ cõfert in multis, de quibus.per Alberi.in.d.§.ad officium.

h ¶*Mojones antiguos.* Concordat cum. l. in finalibus. ff. finium regund. & standum est finibus antiquis, nisi noui probẽtur, vt hic. & in.d. l.in finalibus.&.l.secunda. & ibi Bald.C. finium regund. vbi etiam dicit Bald. quòd termini apparentes habentur loco instrumentorũ, & quòd quanto antiquiores, tanto sunt efficaciores.& vbi isti nõ apparerent probantur fines per libros antiquos: vel per testes & famã cum aliis adminiculis.c.cum causam.de proba.c. cum olim. de censib.& speciale est in finibus, ꝙ per argu.probenꝰ secũdũ Ioan. Andr. in.c.si papa.de priuile.lib.6.& vide ꝑ Floria.in.d.l.in finalib⁹. & Deciũ.cõsi.109.& aduerte, ꝙ vbi esset incertitudo de limitibus intermediis: extrema aũt essent certa, accepta chordula debet mensurari, de vno extremo certo ad aliud certũ: & media debent regulari per ista extrema: quia ex extremis colligiꝰ mediũ, vt in.c.quia sunt culpæ. & ibi not.glo.28.dist.& vide glo.in.c.in die.de consecra. dist.5.& Speculatitu.de proba.§.1.col.fi.versi.Sed quæritꝰ.& cõfert optimè q̃d not. Bar. in suo tract.de alluuio. figura.20. & post eũ Bal. in.l. item lapilli. col.4.ff.de rer.diuis.vbi dicũt, ꝙ si ex cõuentione partiũ sunt cõfixi claui, ab extremitatibus vtriusq; Ripæ fluminis, vt p eos mensureꝰ quantũ possit altiari clusa,& postea vnus clau⁹ sit ablat⁹,& nõ apparet vbi erat, ꝙ tunc ex altero transducta linea per directum ponitur clauus qui est ablatus, ita quòd tota linea sit æqualis, sic etiã vnum extremũ regulat plura extrema, in dubio. argu.l.1. ff.de reb. dub. & eius præsumuntur esse media cuius sunt præcedentia & sequentia, vt adducit And.de Y ser.in rubri.quæ sint rega.in prin.

i ¶*Los mojones.* Cõcord.cũ.l.2.§.iudici.&.l.3.&.4.in prin.ff.fini.regund.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Titulus Decimus sextus.*

¶*Lex.I.*

Datur tutor masculo minori.xiiij.& foemine.xij.annis: vt eum & bona sua tueatur etiã inuitis & non petentibus minoribus: & est officium virile:quia ad vnam rem vel litem non potest tutor dari: sed in causa stat[a] pupillo mota potest iudex ei dare tutorẽ ad libertatem seruandam & bona.h.d.

[a] ¶*Libre.* Non enim põt dari tutor seruo, vel ei qui est in aliena potestate, vt hic & inst. de tutel. in prin. an autem laicus possit esse tutor clerici:Bal.cõsil. 45. volu. 3. secundum no uiorẽ impressionem. incipit consil. in quæstiõe ista tenet, q̃ potest esse legitimus tutor clerici sicut etiã clericus põt esse tutor legitimus laici. cap. peruenit. 86. dist. & contra illud cõsilium Bal. arguit Decius cõsil. 150. dubitatur principaliter. col. pe. q̃ nõ videtur verũ, q̃ laicus possit esse tutor clerici: cum tutela sit vis ac potestas in capite libero, ad tuẽdum eũ, qui ꝓpter ætatẽ se defendere nequit. l. 1. in prin. ff. de tute. & instit. eo. in princ. & talem potestatem non videtur, q̃ in clericum laicus habere possit, arguc. bene quidem. 69. distin. & quia clericus videtur res spiritualis, quæ laico subiici nõ potest, vt not. Abb. in c. at si clerici. in prin. colu. 8. de iudi. tamẽ adhuc Decius inclinat, q̃ laicus possit dari tutor clerico: dũ tamẽ def à iudice ecclesiastico, & q̃ dictũ Bal. in. d. consil. ita debeat intelligi. vide ibi per eũ, & forte in practica si clericus in minoribus non esset beneficiatus, seruaretur quod etiam à iudice laico datus tutor teneat datio. vide Bar. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. dũ tenet, q̃ pupillo clerico debet dari tutor auctoritate iudicis ecclesiast. vide etiã Albe. in authen. presbyteros. la segunda. C. de episco. & cleric. dum tenet post Cyn. tutũ esse, q̃ vterq; iudex laicus & ecclesiasticus consentiãt dationi. vide ibi. & vide in materia Angel. Aretin. in. §. sed hoc iure. in fi. de attilia. tuto. in versi. quid autem. & in versi. sed aduerte.

[b] ¶*Menor de catorze años.* Adde in instit. quib. mod. tute. finit. in princi. & datur iam nato & nascituro. vide. l. 1. si nemo. §. fina. ff. de testa. tute. & in l. 3. & si puberi fuerit datus tutor ipso iure non tenet datio. d. Seiæ. ff. de tuto. & cura. dat. ab his.

[c] ¶*Sobre las cabeças de los menores.* Concordat cum. l. 1. in princi. ff. de tute. & instit. eo. in prin.

[d] ¶*Maguer no quieran.* Concord. cum. l. necnon. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. a. ff. de tute.

[e] ¶*De seruidũbre.* Concord. cũ. l. ei qui. & l. curatore. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. 1. C. quitu to. dan. pot.

[f] ¶*La persona del moço.* Tutor nanq; nõ solum datur rebus: sed etiã vt instruatur pupillum bonis moribꝰ, & faciat reliqua quæ pertinẽt ad eius cõmodũ, secundum Bal. in antẽtica ex dẽ. colli. C. de secundis nupt. q̃ autẽ habitet cũ pupillo eadẽ domo, non est necesse. l. nõ est exigendũ. & ibi Bar. ff. de tute. & tutores & curatores dicuntur dñi minorũ, & rerũ eorũ, vt in auct. tico. vt hi qui obliga. se per hi. habe. res mino. colla. & & ibi not. Bar. to. nõ tñ habetur loco dñi cũ pupillum spoliat. l. q fudum. §. tutor. ff. pro empto.

[g] ¶*Per vna vida.* Adde. l. cerarũ. cũ duabus sequentibꝰ. ff. de testa. tute. & §. certe aũt rei. Instit. qui testa. tuto. dat. pos. & vide q̃ not. Bar. in. l. si hæreditas. ff. de testa. tute.

¶*Ley.I. Que cosa es guarda: a que dizen en latin Tutela, e a quien deue ser dada.*

TVtela tanto quier dezir en latin como guarda en romance, q̃ es dada e otorgada al huerfano libre[a] menor de catorze años[b]: e a la huerfana menor de doze años, q̃ nõ se puede, nin sabe amparar. E tal guarda como esta, otorga el derecho a los guardadores sobre las cabeças delos menores[c], maguer nõ quierã[d], o non lo demãden ellos. Pero si pleyto fuesse mouido de seruidũbre[e] contra algũd moço desta edad, bien le puede el juez dar vn guardador, q̃ le ampare la libertad e lo suyo. Otrosi dezimos q̃ el guardador deue ser dado para guardar la persona del moço[f] e sus bienes, e no deue ser puesto por vna cosa[g], o vn pleyto señalado tan solamente.

¶*Ley.II. Quantas maneras son de guardadores de huerfanos.*

EN tres maneras puedẽ ser establescidos los guardadores de los moços q̃ fincã huerfanos. La primera es, quãdo el padre establesce guardador a su fijo en su testamẽto[h], a q̃ llamã en la tin tutor testamẽtarius, q̃ quiere tãto de zir, como guardador que es dado en testamẽto de otri. La segũda, quãdo el padre nõ dexa guardador al fijo en su testamẽto, e ha pariẽtes. Ca estõces las leyes otorgan q̃ sea guardador del huerfano, el que es mas cercano[i] pariẽte. E este atal es dicho en latin (tutor legitimus) que quier tãto dezir, como guardador que es dado por ley, e por derecho. La tercera manera es, quando el padre non dexa

¶*Lex. II.*

Est enim triplex tutela, scilicet testamentaria legitima, & datiua: deficiente autẽ testamentaria est locus legitimæ & illis duabus deficientibus peruenitur ad datiuam. h. d.

[h] ¶*En testamento.* An possit tutor dari in codicillis, tradit Bal. in. l. & si à patre. C. de testa. tute. vbi post Cyn. tenet, quod non debeat tũ à iudice cõfirmari, sicut qui esset datus in nõ solenni testamẽto. & quid si est spes tutoris testamentarij, vel testamẽtarius desijt esse, an perueniat ad legitimũ vel datiuũ? vid. l. fi quis sub cõditione. & ibi Bar. ff. de testa. tute. & quod not. Nico. de Neapo. in. l. si tutor. §. d. ff. de tute. & ratio. distra.

[i] ¶*Mas cercano.* Et si legitimus desijt, an perueniat ad datiuum, vel ad alium legitimũ? vid. Bar. in. d. l. si quis sub cõditione. col. 2. vbi & qd si supertit spes legitimi, & per Bal. in. l. ti. C. de legiti. tute. & Ioan. Faber. inst. de fiducia. tute. ver. item. & vide. l. 1. §. fi apud. ff. de legiti. tuto. & si

tor. & si datiuus desijt esse, an perueniatur ad legitimam? vide Bart. ibidem. & an filij adoptiuis competat legitima tutela, vide per Bartol. in l. 1. ff. de testa. tute. & si plures sint tutores legitimi, an decernatur tutela vni tantum? vide. l. legitimos. §. 1. & ibi Bartol. ff. de legitim. tut. & habenti tutorem legitimum non potest dari datiuus. l. si fororis. C. q tutor. da. pos.

& an filij bastardi habeant legitimos tutores: vi. Bald. in. l. matres. C. quando mulier. tute. officium. fung. potest. Et aduerte, qd nulla cura est legitima, nisi furiosi licet in tutela sic: vide Bart. in. rub. ff. de legiti. tuto. & per Bart. in autẽ. vt hi qui obliga. se perhibent haberes mino. colla. 6. in. §. fi. Et vbi fit mentio de tutore & curatore, intelligitur de legitimo. l. fina. & ibi not. Bal. in a. iectu. C. de interdict. matri. int. pupill. &c. Et si legitimus tutor designetur in testamento tutor, an per hoc efficiatur tutor testamentarius, & non legitimus: vide per Bal. in. l. matres. C. ad Tertul.

[a] ¶*Estonces.* No. hoc verbum, & adde quod nulla est datio tutoris, si fuit processum ad dandum tutorem datiuum, si non fuit narratum iudici quomodo alij proximiores cessant in petendo: cum sint admoniti. l. diuus. §. si quidem. ff. qui pet. tuto. pos. & l. quod dicis. C. qui dare tuto. pos. tenet Bar. in. l. tutor si petitus. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & est de mente glo. ibi & ibi Bal. & vide in ista materia notabile consil. Alex. 5. volu. consilia 61. super primo dubio.

¶*Lex.III.*

Habens filium vel nepotem in patria potestate, potest ei in testamento dare tutorem, & etiam posthumo, nisi per dantis mortem sit in alterius potestatem recasurus. h. d.

[b] ¶*El padre.* Non ita permitticur patronis ad libertos. l. qui tutelam. §. impuberi. ff. de testa. tutel. & an pater minor. 25. annis possit dare tutorem filijs in testamento? vide per Bar. quod sic in. l. quæro. §. Lucius. ff. eo. & in. l. si plures. §. quamuis. ff. de adminisst. tuto. & not. quod quili bet potest dare tutorem impuberi, quem instituit si nihil aliud habet. l. si patronus. ff. de confir. tuto. & ibi per Bart. quid si alia bona habeat. vide Salyce. post glossi. in. l. mater. C. de testa. tute. & an in tutore testamentario requiratur decretum iudicis? vide per Bartol. in. l. legitimos. ff. de legitim. tuto. vbi dicit, quod sic nisi testator ei decernat administrationem. vide ibi in prin. legis. Sed an filio prodigo pater possit dare curatorem? text. dicit quod sic in. l. pen. ff. de curato. furio. imo & plus videtur posse dici per illum text. quod si pater qui possidet maioriam: habeat filium prodigum & nepotem ex eo possit relin quere nepoti maioriam & filio prodigo alimenta. Aduerte tamẽ quia tex. ille loquitur in legitima, seu in bonis quæ habet à patre, & diuersa ratio est in maioria antiqua quæ habetur à primo constituente vnde melius est dicere quod possit pater tali prodigo interdicere administrationem & iudex id sequi debeat iuxta dictam. l.

[c] ¶*Que este muniere en su poder.* Concord. cum. l. 1. ff. de testa. tute. &. §. permissum. ff. de tute. filijs autem vel nepotibus emancipatis parens tion potest dare tutorem: si tamen dederit confirmatur datio omnimodo. i. sine inquisitione, nisi causa propter quam datus fuerit, mutetur: ita eo, vt si ex amico fiat inimicus, vel ex diuite pauperior. l. pater. ff. eo. & in. §. fin. instit. de tute. & etiam filio exhæredato potest dari tutor per patrem in testamento. d. l. pater. in princ.

[d] ¶*Que son en el vientre.* Concord. cum. l. 1. ff. de testa. tute. & vide eo. titul. l. si nemo. §. fi. & dando filijs videtur dedisse filiabus tam natis quam nascituris. l. si quis filiabus. ff. eo.

[e] ¶*En poder de su padre.* Adde. d. l. 1. & d. §. permissum.

¶*Lex.IIII.*

Non potest esse tutor mutus, nec surdus nec fatuꝰ, nec prodigus, nec malè morigeratus: nec minor. xxv. ann. nec mulier: nisi mater & auia prius iudici promittens durante tutela non nubere & Velleyano renunciens. h. d.

[f] ¶*Mudo.* Prosequitur nota. per Azo. C. de testam. tute. in summa. colũ. pe. versi. datur tuto. tutor eñ debet loqui, & audire. l. 1. §. pe. & fi. & l. fi. ff. de tute. minus autem plenè audientes, possunt esse tutores. ff. de legiti. tutor. l. pe. & fi. & si ista vitia superueniant extinguitur tutela iam suscepta. d. l. 1. §. mutus. & ibi Bart.

[g] ¶*Desmemoriado.* Adde. l. si hæreditas. §. si furiosus. ff. de test. tute. & instit. eo. §. furiosus.

[h] ¶*Deigastador.* Nam & hi furiosum habent exitum & eis dantur curatores. l. his qui. §. diuus. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & vide per Barto. in. l. 1. ff. de cura furio. & Iaso. in. l. si is cui bonis. 2. & 3. columna. ff. de ver bo. oblig.

[i] ¶*Ni de malas maneras.* Idest de malis moribus: nam suspectum tutorem cum esse putamus, qui moribus talis est, vt suspectus sit. l. suspectũ. ff. de suspect. ut. l. 1. tit. 18. infra eadẽ parti. vel quia forte in alijs tutelis male sit versatus. l. 3. §. si autem. ff. eo.

[k] ¶*Mayor de veynte e cinco años.* Concor. cum. l. fi. C. de legiti. tute. & cum. §. furiosus. instit. qui testi. tuto. dar. pos. & cũ. l. 1. infra. ti. 1. sed an minor. 25. annis poterat dari tutor in testamento: ita quod interim, q̃ fuerit minor, dabitur à iudice alius tutor datiuus, & completa ætate erit tutor testamentarius, talis minor videtur q̃ sic per text. in dict. §. furiosus. & p l. quæro. §. Lucius. ff. de testa. tutel. vbi hoc tenet Alberic. ista tamen. l. partitarum videtur velle contrarium intelligendo eam q̃ etiam ꝑquatur cum datur tutor testamentarius: sed limita eam iuxta prædicta, quod si in testamento detur tutor minor, tunc administrabit cum factus fuerit maior: & est speciale in dato in testamento: nam in dato à iudice non procederet secundum Albe. vbi supra. & Angel. Aretin. in d. §. furiosus.

[l] ¶*Varon.* Tutelam administrare virile munus est. l. 1. C. quando mul. tute. officium. fung. pot. & l. iure nostro. ff. de tute. & etiam non ciuis potest dari tutor per testatorem, licet non per iudicem? & quis tunc decernat administrationem? vide per Barto. in. l. & municeps. ff. de tutel. & vide. l. ius dandi. in fin. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. diuus. &. l. non etiam. ff. de tute. Item non debet esse cæcus. l. luminibus. C. qui dar. tuto. pos. neq; colonus principis. eo. tit. l. fin. & licet sit filius familias potest esse tutor testamentarius, vel datiuus: & si est necesse, pater cogitur se obligare pro filio tutore datiuo. l. fin. ff. de suspect. tuto. l. si quis inter. §. imperator. ff. de excusa. tuto. l. si filius. ff. de tute. in testamentario verò cum non satisfaciat, pater ad hoc non cogetur. l. Lucius Titius Gaium. ff. de administra. tuto. & an morantes in castris sint ponendi ad tutelas eorum, qui non sunt de castro? vide Nico. de Neapo. in l. non tantum. §. inquilinus. ff. de excusa. tuto. Item & monachus non poterit esse tutor. vide Bald. in. l. fin. §. sed cum anti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quitas.C.de cura.furio.& nota ad capitulum generaliter.16.q.1. & vide infra.eo.l.14.

a ¶ *Madre.* Siue sit legitima & naturalis, siue naturalis tantum, vt in.l. fi. C.quando mul.tute,offic.fung.potest glo.& cõmuniter dict.in autẽ. matri.& auiæ.C.eo.si tamen filium ex damnato coitu habuit,non potest eius esse tutrix, secũdũ Salyc.in.d.l.fi. & si pater & mater naturalis concurrerent, præferet pater licet naturalis tantum secundũ Salyc.in.d.auten.matri & auiæ.col.1.versicul. quæro.2. vbi & glo.idemvoluit & etiã Alber.post Odofre.& probatur in.d.l.fi.licet Bar.aliud videatur sentire, præfertur etiã mater auo paterno, & materno, quidquid in contrarium voluerit gl. in.d.auten.matri & auiæ.secundum Odofre.Alber.Bar.& Salyc.ibi. Item intellige de matre, quæ non luxuriosè viuat:vt voluit gloss.& ibi Bal.in auten.sacramentum.C.eod.intellige etiam de matre maiore.25. annis nam minor non posset esse tutrix,vt in.l.fina.C. de legiti. tute. Bal.in auten.eisdem.col.1.C.de secundis nupt.& an cum mater est minor:speratur tamen effici maior ante pubertatem,an erit tunc locus legitimo tutori,vel datiuo? vide per Bar.in.l.si quis sub conditione.co.fi. ff.de test.tute.& quæ dixi supra ea.l.in gl.super verbo varon.

b ¶ *Aunela.* Idem die de proauia,secundum Bart.in.l.si quis sub conditione col.3.ff.de testa.tute.& in auten.de hæredi.ab intest.venien.in.§. fin.si tamen auia concurreret cum auo paterno, vel materno præfertur auus paternus,vel maternus,secundum Bar.in.d.l.si quis sub cõditione.col.4.ff.de test.tute.& tenet Alb.& Saly.in.d.autẽ.matri & auiæ vbi Saly.q.6.&.7.intelligit q̃n talis auus esset idoneus nõ alias quia paria sunt nõ esse,vel minus idoneum esse.l.fi.C.de legi. tuto.l.3.& qui dẽ.ff.q̃ cuiusq; vniuersi.cinter corpotalia.de transla.episcopi vel elect. si tamen sint auus paternus,& auia materna ambo cõcurrent in tutela,sicut concurrent in hæreditate,secundum Salyce.in.d.auten. matri & auiæ.8.q.qui hoc latius prosequitur dicens tunc procedere opinionẽ antiquorũ glossatorũ de quibus p gl.in.d.autẽ.matri & auiæ.& cessare illam rationem,ne vxor coequetur marito : quia de auia materna viduata loquimur:si autem cõcurrerent auia & frater pupilli, vtrinq; coniunctus & ætatis legitimæ,dicit Saly.quod similiter cõcurrerẽt cum etiam ambo concurrant ad hæreditate pupilli,vt in auten. defuncto.C.ad Tertul.& per consequens ad tutelam.vt in autẽ. sicut. C. de legiti.tute.quod non procederet de iure regnicum per.l.7.in ordina.Tauri.in hæreditate non concurrant.

c ¶ *Dada.* Ex hoc vides, quòd loquitur ista.l. de matre vel auia datis tutoribus in testamento:& quia in.l.nona ad fi.infra.eo.loquitur de matre & auia,q̃ sint tutrices & si non designentur in testamẽto:& q̃ dicta sunt superius procedunt in vtroq; casu, & cũ mater vel auia datur tutrix in testamento,non indiget confirmatione :solum habet tutelam agnoscere coram iudice secundum Bartol.in.l.si quis sub conditione. col.5.ff.de testa.tute.& satis probatur in ista.l.& in.d.l.9.quia volẽs debet recipere & nolens non cogitur,secũdũ Bar.vbi. supra & probatur in.d.l.9.& in.l.95.ti.18.3.patti.& si pater tam matrem, quam aliũ extraneum det tutores in testamento:amboadministrabunt, vt tradit Saly.in.d.autem matri & auiæ.col.pe.9.q.Et intellige,quando testamẽtum sit solenne. Quid autem si pater dedit in testamento matrem tutricem filij,& postea cassauit illam particulam testamenti,vtrum talis mater defuncti vxor admittatur ad tutelam,tanquam legitimæ:vide per Bartol.in.l.miles.§.sexaginta.ff. de adulte. vbi concludit post Dyn.quod non si illam particulam cassauit reputans eam, quasi indignam:secus si ideo cassauit quia quoad illam particulam voluit decedere intestatus,vt ibi per eum.

d ¶ *Deliuer.* Debet ergo venire coram iudice,vt etiam habes in dicta.l.95. tit.18.3.parti.vbi vide quæ dixi.infra quantum tempus mater debeat hoc petere.& facere.

e ¶ *Que non casara.* Ista renũtiatio nuptiarum nõ est leuis solennitas: imo eius omissio est magni præiudicij,secundum Bartol.in.d.l. si quis sub conditione.col.4.ff.de testa.tute.& in.d.auten.matri & auiæ: nam nõ renuntiando videtur nuptias concupiscere, & sic est legi suspecta, vt etiã habes infra.ea.l.& ideo inhabilis redditur & ideo talis omissio vitiaret,secundum eum & idem tenet Alberi.in.d.auten.matri & auiæ. col.fin.ver.item quæro.dicens ita vidisse seruari,tenet etiam ibi Salyce.col.4.14.q.Et tene menti istam.l.cum vult quòd etiam si mater litutrix testamentaria teneatur renuntiare secundis nuptijs,& Velleyano:& sic cessat.q.de qua per Albe.in.d.auten.matri & auiæ.col.2.versed nunquid data in testamento. vbi dicit, quod non teneretur tali casu ad istam renũtiationẽ, & quod ita vidit determinari.

f ¶ *La defension.* Desenatusconsulto Velleyano dicit,vt subijcit & similiter hæc renuntiatio est magni ponderis secundum Barto.in.d.l.si quis sub conditione. & vt exemplificat Salycet. præiudicaret eius omissio creditoribus pupilli, quibus mater promittit quod pupillus eis debet. Item si mater constituerit actorem non præiudicaret sibi :quia innatur Velleyano adversus filium : post ea contra ipsam agentem, quod non seciss̃et si renuntiasset.vide de his & alijs per Salyce.in.d.auten.matri & auiæ.eo. 4.q.14.an autem vltra istam renuntiationem secundarum nuptiarũ, & Velleyani debeat renuntiare,& omni alij legum auxilio? l. dicit quòd sic.in.d.auten. & si non fiat, vitiabitur datio tutelæ, secũdũ Bara in.l.si quis sub conditione.colu.5.ff. de testa.tute.vbi Bart.ostendit in quibus hæc renuntiatio possit prodesse,& Salyce.dicit in.d. auten.q. 15.quòd sis cautus, quòd hæc omnia in actis scribi facias.& Adde Alexand.consi.31.incipit in causa executionis quarto volu.versi.2.principaliter moueor. vbi & tradit aliud commodum huius renuntiationis.& omni alij legum auxilio,scilicet quod videatur renuntiatum beneficio excussionis:ista tamen lex partitarum.neq; d.l.95.tit.18.3.parti.nihil dicunt de ista renuntiatione generali,vt & dixi in.d.l. 95. quia tamen hoc dispomitur in auten.vt sin.prohibitio.matr.debit.& credi. in.§. quia verò.& in l.fina.C.quando mulier.tute. offic. fungi potest semper hoc apponit facias in actis, quibus adde Bald.in.l.anri.que.3.ff. C.ad Velleia.Aduerte etiam , quia & in instrumento tutelæ inter eniat hypoteca expressa bonorum, vt probari videtur in.d.auten.vt sine prohibit matr.debit.& crediti in.§.quia verò.& tenet Bar.& Salyce.in.d.auten.matri & auiæ.vbi Salyc.18.q.dicit de hoc non esse mirandum:cum tutela hæc exorbitet à iure communi,& ibi etiam dicit hoc procedere in tutela,quæ matri vel auiæ. per.l. deseritur : nam si esset testamentaria tutrix , sufficeret tacita hypoteca per legem inducta.Et fortè indistinctè dicendum esset, quod ista omissio expresse.f.hypotecæ non vitiaret dationem tutelæ : cum hoc in istis.ll.partitarum.non cæueatur:& sufficiat tacita hypoteca vt in.l. pro officio. C. de administra.tuto.nisi secundum Bal.dibi esset aliquis casus , in quo prodesse posset expressa hypoteca, plusquam tacita.& quia istæ. ll. partitarum tantum de ista tacita disponunt,vt in.l.fi.infra.eo. & in.l. 23.&.26.tit.13.5.par.

g ¶ *La guarda de sus fijos.* Et procedet hoc siue filij sint minotis ætatis, siue sint furiosi,vel mente capti:cum idem sit in cura, vt dicit gloss. in d.auten.matri & auiæ.& licet cura furiosi,vel prodigi tantum dicatur legitima,vt notant Ioann.Faber.& Angel.Aretin.in.§.furiosi.inst. de nupt.Salycet.in.l.de creationibus.C.de episcop.audien.& sic mente captis & alijs cura sit datiua à iudice:tamẽ debet iudex ẽt in hoc matrem & auiam cæteris præferre,vt in.l.9.ad fi.infra.eo.& in.d.autẽ.matri & auiæ.& in corpore vnde sumitur.& quia tutela ista matris & auiæ dicitur anormala, & de vtroque participat,vt not.gloss.& docto.in.d. auten.& quia secundum Bart.ibi tex.videtur de hoc expressias in auten.vt hi qui obliga.se perhibent habe.res mino.colla.6.versic.& hæc quod omnes isti dicuntur habere curatorem legitimum. Et nota, q̃ licet mater vel auia ex forma statuti,vel alias,veluti si esset maioria excludantur à successione filij:tamen in tutela vel cura præferantur , vt not.Salycet.in dicta.autenti.matri & auiæ column.3.quæstio.9.Decius. etiam consi.19.incipienti & diligenter.& Ioann.Andre.in additio.ad Specul.titul.de cura.in.§.cum autem.Aduerte etiam, quòd si pater est exbannitus,vel condemnatus : ita quod filius efficiatur sui iuris , & eget tutore,vt not.gloss.in.§.relegati.inst.quibus modis ius patr. potesta.solui.an mater tunc erit tutrix?Bartol.dicit quod sic.in.d.l. si quis sub conditione.in fi.ff.de testamen.tute.

h ¶ *Amor que auria a su marido.* Mulieres diligunt viros,etiam vltra filios Bartol.in.l.pater feuorinam.§.pe.ff.de conditi.& demonstra vide

l.lex quæ tutores.C.de administra.tuto.& infra.eo.l.19.

a ¶ *Dudarian los omes.* Azo.ponit istam rationem in summa. C. quando mulier tute.offic.fung.pot.Et facit vt in renuntiatione, quam supra. hæc lex posuit includatur etiam renuntiatio de omni.ll.auxilio.vide. supra in gl.super parte,la defension.

b ¶ *Diximos.* Supra.eo.l.2.

¶ *Lex.V.*

Si mater suscepta filiorũ tutela nupserit perdit tutelam & filij ab eius tutela & potestate extrahẽtur & tutela eorum dabitur eorũ consanguineo propinquiori ad hoc idoneo & bonã matris quã viri cum ea nubentis sunt obligata filijs pro debito tutelari.h.d.

c ¶ *Casando.* Non ergo priuabitur tutela propter sponsalia de futuro.& ita tenet Specula.in tit.de tutore.§.nunc dicendum.versi. quid si nondum.& ver. quid si tutelam.& cum Barto.transit Salyc. in auten.sacramentum.C.quando mulier.tute.offic.fung.pot.licet Bart. in.l.si quis sub conditione.ff.de testa.tute.ad fin.6. col. teneat contrarium : & licet contractis sponsalibus non admitteretur ad petendum tutelam:tamen propter sola sponsalia habita iam tutela , non priuabitur ipso iure.vnde licet mulier vadat ad iudicem , dicens se velle nubere non ex hoc statim desinit esse tutrix.cum.ll.dicant, quod contractis nuptijs expellatur , & non dicunt cum animum nubendi habuerit,prout ponderat Saly.in.d.auten.sacramentum.licet Bar.vbi supra in hoc etiam voluit contrarium:pœnæ nanq; sunt moliendæ,non extendendæ.l.interpretatione.ff.de pœn.Item cum mulier perdat tutelam,matrimonium secundum contrahendo,multò magis perdet luxuriando:vt in.l.fi.C.quando mulier tute.offi.fung.pot.glo.in. d .auten.sacramentum.quæ communiter approbatur.

d ¶ *Sacar los moços.* Concord. cum.d.auten.sacramentum & in corpore vnde sumitur:& cum autenti.de hæredi.ab intesta.veni.§.ex his.quid tamen si mater vel auia esset tutrix testamentaria , an priuabitur tutela,propter transitum ad secunda vota ? gloss.mouet quæstionem in l.omnem.C.ad Tertul.& ponit opiniones.& opi.Ioan.& Azo. quod idem sit in testamentaria approbatur ibi per Bart.& Bal.& Salyce. & consl.at hoc etiam quia & mater tutrix testamentaria renuntiare debet secundis nuptijs,vt supra.l.proxi.qui punctus erat tota substantia ad huius decisionis quæstionem,secundum Bal.in auten.eisdem.C.de secun.nupt.ad fi.Quid autem si mater(quę fuit expulsa à tutela. propter transitum ad secunda vota)viduetur an reassumat tutelam(Specu.disputat.in.d.ti.de tuto.§.nunc dicendum.ver.quæro fi mater.tandem soluit,quod si res est integra,& pueri nullum habeant tutorem, vel habere possunt:& tunc admittatur:secus vero si alium tutorem legitimum habeant,vel habere possint , & ad declarationem huius dicti Specula.vide Salycet.in dicta auten.sacramentum.column.3.verficul. quæro etiam ab extra.

e ¶ *Al mas cercano.* Reprobat opinionem gloss.in.d.auten.sacramentum. quæ dicit,q̃ expulsa matre à tutela propter transitum ad secunda vota, locus esset tutori datiuo , & non legitimo,quam opinionem dicit esse cõmunem Alb.in.d.auten.matri.& auiæ.col.3.ver.expeditis quæ ibi onibus.& approbat opinionem contrariam,quę fuit Albericum de Sal.& Iacob. Butri. & Rayner. de for.& sequacium & not. & tenet istam.l. partitarum. nam de iure communi ista quæstio erat valde difficilis,prout attestatur Bar.late in hoc loquens.in.d.auten. sacramentum vbi & Salycet.post longam disputationem dicit opinionem.d. gloss.stante tacito dubio. in iudicijs. & in scholis sequendam esse,considera tamen, an opi.glo.communis possit saluari,etiam stante.l.ista partitarum.in eo casu , quo mater antequam transiret ad secundas nuptias fuit ad iudicem,& dixit,domine iudex , ego intendo transire ad secunda vota:dotis tutorem filio meo,quo casu Barto.concordando opiniones , tenet q̃ tunc locus sit datiuo: & quod opinio. contraria procedat,quando mater non curauit de filijs : sed simpliciter ad secundas nuptias transiuit : quia cum tunc desinat esse tutrix ipso iure,iudice hoc non agente merito deueniet ad sequentem legitimum , non ad datiuum.l. si quis sub cõditione. ff. de testa. tute. qđ non est quando ipsa adijt iudicẽ,& petit tutorem dari filio :quo casu habet locum ratio, quæ ponitur in. d.l. si quis.sub conditione & in.l. 3.§. quæri potest.ff. de legiti.tuto. cũ em factum iudicis duret in ea remouẽda & in ea durant reliquiæ prioris tutelæ: & non desinit tali casu ipso iure tutrix esse ,prius quam alius tutor detur. & sic quandiu ipsa est tutrix,non est locus legitimo : neque postea quia iste qui datur subrogatur loco matris,quæ alios legitimos excludit.& sic isto casu cum subrogatum assumat naturam eius,in cuius locum subrogatur,prout latius declarat Salycet.in.d.auten. sacramentum.videtur q̃ limitari debeat ista lex.in isto casu, quæ tantum loquitur in muliere, quæ nupsit secundo & non exprimit illum casum:vbi prius tutorem petijt ordinari.vt in auten.de nupt.§. si autem tutelam.imo ex verbis eius patet, quod loquatur. de ea, quæ non dato tutore filijs transit ad secunda vota : cum dicit, de mentra que touiesse sus hijos en guarda.vnde in casu in quo ista.l.expresse non loquitur,non videtur recedendum ab opinione Bar. quæ etiam est communis.Sed an cum mater ante transitum ad secundas nuptias , petit tutorem dari filijs,fit dandus ille quem mater petierit?magis communis opi.est, quod non necessitetur iudex ad hoc ex eo q̃ mater posset fraudulenter eligere ad rationes fraudandas. l. diuus.§.fi quidem. ff. qui pet.tuto.& vide.l.credendum.in fin.ff. qui pet.tuto.& quod habetur infra.eo.l.proxi.& Alberi.in auten.matri & auiæ.in ver.expeditis quæstionibus.C. quando mulie.offic.tute.fung.potest. & secundum Salyce.in.d.auten.sacramentum.ad fi. iudex non male faciet, si agnatos & cognatos & notos pupilli ad hoc citari faciat , de qua materia vide notabile consil.Francisc.Curtij Seniores consil.46.super controuersia vbi latè tradit & ibi allegat singulare dictum Bald.in.l.omnem. ver.quæro.ad datiuus.C.ad Tertull.vbi quærit , an datiuus petitus à matre præferatur legitimo & arguit videri expressum quod sic in.d. §.fi autem tutelam.& tandem decidit istud esse verum , quando datiuus iste daretur ex inquisitione:secus si per functorię:& legitimi sint magis idonei,& subdit Bal.se intelligere dari per inquisitionem, quando vocatis vocandis datus esset : quia secundum eum verba apposita per tabelliones dicentes,quod iudex videns & cognoscens eum idoneum.&c.non probãt,q̃ sit datus ex inquisitione sed solum q̃ sit idoneus ex aspectu.& quia quilibet præsumitur idoneus ex generali conjectura,quæ sunt verba grauia & singularia.& adde quæ tradit Bal.cõ fi.82.1.vol.incipien.statuto.

f ¶ *Las leyes.* Vide supra.eo.l.4.& infra.eo.l.14.

g ¶ *Las bienes della.* Vide.l.23.&.26.ti.13.5.par.& quæ ibi dixi.

h ¶ *Que caso con ella.* Adde.l. secundam.C.quando muli.offic.tut.fung. potest &.l.fi mater.C.in quib.cau.pign.tacì.contrah.& ibi Bald.& in auten.de nupt.§.si quis autem tutelam.vbi Bar.&.d.l.26.&.l.fin. titu. 17.lib.3.for.ll.

¶ *Lex.V I.*

Potest mater in testamento dare tutorem filio : debet tamen iudex eum confirmare:aliàs non posset administrare :si tamen eum hæredẽ non instituit,licèt ei leget,non potest:si tamen fecerit , potest eum iudex,si est idoneus,confirmare.h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *La madre.* Idem dic in auia, secundum Bar. in l. pater. ff. de testa. tute.
b ¶ *Deue lo confirmar.* Et sic necessitas imponitur iudici isto casu, quando mater filium instituit hæredem. & in hoc videtur ista. l. approbare opinionem glo. in l. mater. C. de testa. tute. de qua ortum habet ista lex. Azo. etiam C. de confir. tuto. in summa. versi. siverò mater. dicit, q si mater instituat filium, debet quidem cõfirmari datio: quia ex se non tenet. & subdit Azo. causa tamẽ cognita. i. cũ inquisitione, vt in. l. i. eiusd. tit. & d. l. mater. ista tamen lex partitarum. nihil dicit de tali inquisitione. do cto. in dic. l. mater. signanter Alberi. & Salyce. dicunt q ista inquisitio: cũ filius à matre instituitur debet esse leuis. & idem tenet Bartol. in. l. pater. ff. de testa. tut. & in. l. mulier. ff. de confirm. tut. & in l. peto. §. mater. vbi etiam Paul. & Imol. ff. de lega. 2. tu vero cõclude, quod aut filius instituat à matre habet alia bona, & tunc respectu illorũ bonorum, erit necessaria inquisitio: si verò nulla alia bona habeat, nisi quæ mater sibi iure institutionis reliquit, tunc debet confirmari sine inquisitione aliqua, & ita intelligi istam. l. & ita tenet Barto. post Dyn. in. l. si patronus. ff. de confirm. tuto. vbi idem tenet Alber. & tenet etiam Ange. in. l. i. C. de testa. tute. & licet habeat alia bona: cum instituitur à matre leuior sufficeret inquisitio, quam cum instituitur ab extraneo. & ita procedent dicta Bar. & aliorum. in. d. l. pater. & in. d. l. mulier. & in dic. l. mater. l. Limita tamẽ singulariter istam. l. disponentem tutorem datum à matre in testamento in quo filium instituit hæredem omnino confirmandum, quando instituit eum vniuersaliter. & q secus esset si eum in sola legitima instituisset, casus videtur de hoc singularis in dicta. l. peto. in. §. mater. vbi iurisconsultus. dicit tutorem filio à matre nulliter datum non ex alio, nisi quia in effectu mater non instituerat filium, nisi in sola legitima, cum reliqua pars hæreditatis, subiecta esset fideicommisso, in quo legitima non includebatur. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupill. & ita ad hoc ponderat. d. §. mater. Ludo. Roma. consi. 188. incipit in hac causa. Et aduerte q in casu, quo instituitur à matre remittetur satisdatio per text. in. l. 1. ff. de confirm. tuto. & tenet Azo vbi supra. & probatur in. l. fi. ff. eo. & tenet Bar. in. l. 1. ff. eo. sed aduerte, quia Azo loquitur quando fuit facta confirmatio cum inquisitione: & sic videtur q deberet satisdari, quando confirmatur sine inquisitione. & ita vult etiam gl. in. d. l. fi. & vide Bart. in. l. tutores. ff. eod.

c ¶ *De otra guisa.* Not. hoc verbum: nam & si mater filio aliquid legaret. & daret tutorem non confirmabitur sine magna inquisitione, vt in. l. 2. & not. Bartol. in. l. naturale. ff. de confir. tuto. licet Bartol. hoc de lega to non tangat & l. fin. C. de confirm. tuto. vr innuere q sufficiat relinquere quocunq; titulo loquitur tamẽ in patre naturali vide per Barto. in. d. l. naturali.

d ¶ *Loquisiesse.* Si tamen viderit expedire pupillo poterit confirmare, vt in. d. l. mater. C. de testa. tute. sed an tenebitur in syndicatu si non fecerit eum expediret. vide. l. nõ quicquid. & ibi per Pau. de Cast. ff. de iu

¶ *La madre* ẽ q faze testamento, en que establesciesse por sus herederos a sus fijos, q̃ non ouiessen padre, biẽ les puede establescer guardador en el. Pero tal guardador como este, nõ puede vsar en ningũa manera de los bienes del moço: a menos de ser confirmado del juez del lugar, do son los bienes: e el juez deue lo confirmar, [b] e otorgarle guarda de llos, si nõ fuere atal, aquiẽ defiendan las leyes deste nuestro libro que lo non sea. Mas si la madre non establesciesse por su heredero al fijo, non le podria dexar guardador, maguer le dexasse de otra guisa, [c] alguna partida de sus bienes. Pero si acaescjesse que lo fiziesse, si gelo qui siesse [d] confirmar el juez, valdria: mas nõ de otra guisa.

¶ *Ley. VII. Que el padre puede dar a su sieruo por guardador de sus fijos, e como deue dezir cierta mente el nome del guardador, porque non aya y dubda.*

DExando el padre a alguno de sus sieruos por guardador de sus fijos, maguer nõ le ouiesse dado por guardador de sus fijos, e non les ouiesse dado guardador. Pero este guardador atal, non se puede trabajar de la guarda del huerfano nin vsar delos bienes del, jamenos de ser confirmado por el juez del lugar. Otrosi dezimos, que si algun ome establesciere en su testamẽto por su heredero, a algũ huerfano estraño [a], q̃ le puede dar guardador en aquel mesmo testamẽto, e este guardador atal deue ser confirmado del juez segun diximos del otro. E aũ dezimos, q̃ los guardadores que son escritos en los testamentos pueden ser establescidos simplemente, a tiẽpo cierto, o so condicion [b], segun que fuere su voluntad del fazedor del testamento.

¶ *Ley. IX. Como quando el padre o el auuelo nõ dexa guardador a sus fijos, nin a sus nietos en su testamento, lo deue auer el pariente mas propinco que ouiere.*

SIn testamento muriendo algund ome que ouiesse fijos, e non les ouiesse dado guardadores: o si fiziesse testamento, e non los dexasse en guarda de ninguno: o si les dexasse guardadores, e se muriessen, ante que el padre [c] dellos: si los moços non ouieren madre, nin auuela [d], mandamos, que los parientes mas cercanos, que ouieren, e que estouieren en vn mismo grado [e], sean guardadores dellos, e todos sus bienes. E estos guardadores atales, son llamados legitimos [f]. Pero dezimos, que ante que vsen delos bienes de los moços, deuen dar fiadores [g] valiosos al juez del lugar, que prometan [h], e se obliguen por los guardadores, que ellos aliñaran, e guardaran bien e lealmente los bienes de los huerfanos, e los frutos dellos. E sobre todo deuen jurar [i] los guardadores, de fazer todas las cosas, que sean a pro de los huerfanos, que han en guarda, e de non se entremeter de fazer cosa que se torne a daño dellos. E que guardarã

¶ *Ley. VIII. Como el guardador que el padre da a sus fijos naturales, non de vsas de tal guarda sin mandado de juez.*

TAmbien al fijo de barragana [k], como al que fuere de muger legitima, puede el padre dar guardador a su finamiento [l] que guarde a el, e a los bienes, en que lo fizo su heredero. Pero este guardador atal, non se puede trabajar de la guarda del huerfano nin vsar delos bienes del, jamenos de ser confirmado por el juez del lugar. Otrosi dezimos, que si algun ome establesciere en su testamẽto por su heredero, a algũ huerfano estraño [a], q̃ le puede dar guardador en aquel mesmo testamẽto, e este guardador atal deue ser confirmado del juez segun diximos del otro. E aũ dezimos, q̃ los guardadores que son escritos en los testamentos pueden ser establescidos simplemente, a tiẽpo cierto, o so condicion [b], segun que fuere su voluntad del fazedor del testamento.

¶ *Ley. IX. Como quando el padre o el auuelo nõ dexa guardador a sus fijos, nin a sus nietos en su testamento, lo deue auer el pariente mas propinco que ouiere.*

SIn testamento muriendo algund ome que ouiesse fijos, e non les ouiesse dado guardadores: o si fiziesse testamento, e non los dexasse en guarda de ninguno: o si les dexasse guardadores, e se muriessen, ante que el padre [c] dellos: si los moços non ouieren madre, nin auuela [d], mandamos, que los parientes mas cercanos, que ouieren, e que estouieren en vn mismo grado [e], sean guardadores dellos, e todos sus bienes. E estos guardadores atales, son llamados legitimos [f]. Pero dezimos, que ante que vsen delos bienes de los moços, deuen dar fiadores [g] valiosos al juez del lugar, que prometan [h], e se obliguen por los guardadores, que ellos aliñaran, e guardaran bien e lealmente los bienes de los huerfanos, e los frutos dellos. E sobre todo deuen jurar [i] los guardadores, de fazer todas las cosas, que sean a pro de los huerfanos, que han en guarda, e de non se entremeter de fazer cosa que se torne a daño dellos. E que guardarã

a ¶ *Huerfano estraño.* Concord. cum. l. si patronus. ff. de confir. tuto.
b ¶ *So condicion.* Concordat cum. §. ad tempus. Institu. qui testamen. tuto. dar. pos. & inte. lige de datis in testamento prout hic dicitur: secus est in datiuo. l. muto. §. primo. ff. de tute. & est ratio secundum Spec. tit. de tutore. §. generaliter. col. 6. quia dare tutorem est actus legitimꝰ, qui non recipit diẽ vel conditionem. l. actus. ff. de regul. iur. præsumitur aũt pro patre, q̃ benefaciat, & lex multum cõsidit de eo, & attenta generalitate huius. l. partitarũ. nõ etiã ista specialitas tantum in testamento patris: sed etiã in testamento matris vel extranei, quia pupillum instituit hæredẽ. vt. s. l. 6. & ista ea. l.
c ¶ *Lex. I X.* Habetis liberos minores decedẽs ab intestato, vel aliàs non relinquens eis tutorẽ, si filij matrẽ seu auiam non habeant, vocãtur ad tutelam proximiores consanguinei in eodem gradu, qui dicuntur tutores legitimi: qui debent præstare idoneos fideiussores loci iudici, quòd bene & fideliter bona minorum administrabunt: & iurabunt tutores res pupillorum fideliter conseruare, si tamen pupilli matrem vel auiam habent, ipsæ erunt tutrices: vt suprà eo. titul. l. 4. & 5. & si mater noluerit, præfertur auia legitimis. h. d.
d ¶ *Auuelo.* Concordat cum. l. 1. & 2. & quæ ibi dixi.
e ¶ *Legitimos.* Adde supra eod. l. 2. & quæ ibi dixi.
f ¶ *Fiadores.* Debent enim tutores legitimi satisdare rem pupilli saluam fore, vt hic. & in. l. legitimos. ff. de legiti. tuto. & ante non potest quicquam administrare. vt in. l. 1. 3. & fin. C. de tuto. vel cura. qui non satisded. & non requiritur ista satisdatio ad inchoationem nascentis officij, sed ad executionẽ officij in esse iam producti. & ideo in alia die, quam in die datæ tutelæ & in alio instrumento præstari potest. Bald. in addit. ad Spec. tit. de tut. & testamentarij tutores non satisdant, neque datus à præside vel prætore cum inquisitione. vt Insti. de satisda. tuto. in prin. & in. §. pe. de attil. tuto. & tradit glo. quam Bart. ibi dicit notandam. in auth. vt hi qui oblig. se perhib. haber. res mi. in. §. fi. & licet gloss. in. l. 1. C. de tuto. & cura. qui non satisdicat, q̃ hodie datius indistinctè satisdat: tamen Saly. ibi approbat gl. in. d. auth. in. §. fin. dicentem, quod cum datur ex inquisitione & à maioribus iudicibus non satisdet: secus si à minoribus: & quòd sit rõ ga propter maiorem autoritatem qua nititur, fides eius approbata dicitur. in practica tamen videmus indistinctè à tutoribus datiuis exigi satisdationem, & forte ideo: quia ista inquisitio qua dentur, non est ita in vsu: de iure tamen communi approbatur per doct. communiter. d. glo. in. d. §. fina. d. auth. vt hi qui obliga, &c. vt not. Bar. in. l. 1. ff. rem pupil. saluã fore. & in. l. si nemo. §. 1. ff. de testa. tute. licet Spec. tit. de tuto. §. si autem. post quod hodie omnis datiuus satisdat. ll. etiam istarum partitarum non disponunt de fideiussore dando in datiuo tutore, vt patet. ff. eod. l. 12. & in. l. 94. ti. 18. parti. 3. vbi ponitur forma instrumenti dationis tutelæ in legitimo tutore. Limita tamen istam. l. quatenus disponit de satisdatione legitimi tutoris, quod procedat nisi in patrono vocato ad tutelam liberti: quia talis ita demum satisdat, si sit persona vulgaris, vel minus honesta: non alias, vt habetur in. d. l. legitimos. in princ. & idem dicit Salyce. dicendum in patre, qui maius esse tribuit filio, quam patronus liberto: vt sic causa cognita satisfiet non alias. argu. l. iubemus. C. ad Trebellia. §. in supra dictis. & l. imperator à contrario sensu. ff. ad Trebell. ita Salyce. in. l. 3. C. de tuto. & cura. qui non satisde. Alber. etiã in rubr. eiusdẽ tit. tractat hoc de patre: tutore filij emancipati, & tandẽ putat consideradum, quod si patrimoniũ filij sit amplũ, & persona patris indigens & suspecta, q̃ satisdare teneatur: alias non. & ita dicit colligi posse ex d. l. legitimos. §. 1. & 2. & q̃ si hoc est i patrono fortius in patre: & quæ eisdem primlegijs vtuntur parentes circa filios, quibus patroni circa libertos. l. fin. C. qui & aduer. quos. l. si quis à liberis. §. solent. ff. de liber. agno. Quid autem si tutor sit valde dives, an adhuc teneatur satisdare? Bald. in. l. mulier. C. de iur. dot. in vtraq; lectura. vult q̃ sic. post gl. ibi vult tamen quod tunc qualiscũq; fideiussor sufficiat, & si nihil habeat in patrimonio. & idem dicit econtra, si fideiussor est multum idoneus, & principalis non suppleri per fideiussorem patrimonium debitoris. glo. in. l. si plures. §. 1. ff. de fideiusso. quam glo. Bald. dicit non esse alibi. & dicit Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de peri. nomina. lib. 11. & in. l. quicunq; 3. n. 2. C. de fund. patrimo. co. lib. hoc procedere in tutore, quod licet sit dives satisdet, & quod non procederet in alio administratore publico, vt in dictis. ll. & tradit Pau. in. l. 1. ff. qui satisdar. cog. & no. quod non est de substantia satisdationis tutelæ & curæ, quod patrimonium tutoris vel curatoris valeat tantum, quãtum facultates pupilli, vel adulti, secundum Bald. in. d. l. mulier. in. 1. lectu. & vide ibi per eum, an teneat actus: cum quis admissus fuit cum minus idoneo fideiussore, & an debeat augeri satisdatio, si crescat patrimonium. Aduerte etiam quod fideiussor debet esse locuples. secundum quantitatem inuentarij, vt in. l. fi. & ibi Bal. C. de magist. conue. & vide per Bar. in. l. 2. §. idoneos. ff. ad Te. tul. Dicit etiam Bald. in. d. l. fi. quod non vitiatur datio tutelæ: & si fideiussor non sit idoneus, & ibi etiam vide per eum. quid si pupillus sit valde dives, & quæ dixi. in. l. 3. in glo. super parte mãdetur. 15. 2. parti. Nota etiam quod si persona propinqui legitimi est multum fida, & honesta remittitur ei satisdatio, secundum Bal. in. d. l. legitimos. per illum tex. inferentem, quod idem sit in legitimo tutore tali, quod ibi dicitur de patrono, erit ergo remedium, secundum eũ, quod si tutor legitimus non inueniat fideiussores, quod iudex præcedente inquisitione ei administrationem decernat, & faciat iudex in suo decreto mentionem de hoc, & de tali fidelitate & honestate, quod dicit esse notandum, prodest enim ad satisdationem non præstandam præcedens vita laudabilis. vide per Ioan. de Plat. in. l. agentes. C. de agenti. in reb. li. 12. & adde Iaſ. in. d. si quis stipulatus. §. 1. ff. de verb. obliga. contra hoc tamen dictum Bal. facit. d. l. 94. ibi cum dicit porque los fallaron que eran omes buenos, y de buen testimonio, e desembargados. &c. & tamen adhuc requiritur ibi, quod præstetur satisdatio, neque tutum arbitror dispositionem. l. si patronus. in casu tam speciali extendendam ad quemcunq; tutorem legitimum, si de tur ex inquisitione, tu cogita.
g ¶ *Que prometan.* De forma instrumenti fideiussoris tutoris. vide in. d. l. 94.
h ¶ *Curar.* Concord. cum. §. fi. in auth. vt hi qui oblig. se per hib. haber. res

Universidad de Deusto
Biblioteca

mino.dicit tamen Specu.tit.de tuto.§.generaliter.col.3.quod licet tutor non iurauerit:valent tamen facta per eum: quia cum multa egerit decepti essent,qui cum eo contraxissent.arg.l.Barbarius. ff.de offic.prætо.& ibi vide per Io. Andr.in additio.q̃ hoc iuramentū possit remitti per te statorē.contra dictū Spe.tamen facit,quia. l.barbarius.

nō habet locū nisi in officijs publicis autoritate, & vtilitate,nō in priuatis:altero etiam modo & in similib⁹ terminis, dicit Bald.in addit. ad Specul. tit. de tutore. circa fin.q̃ si tutor nō fecit inuentariū, non valet autoritas eius: nam omissio modi vel formæ vitiat etiā actū fauorabilem. l.qui Romę.§. Flauius. ff. de verbo. obliga. etiam si cōmunis error adsit Bar.etiam ponit hoc:vt vnū de requisitis. in dict. l. legitimos. circa fin. princi. ff. de legiti.tuto.

a ¶ *Diximos*. Supra eo.l.4. vbi vi.q̃ dixi.& aduerte, q̃ neq; illa lex, neque ista exigūt satisdatiōem in matre vel auia tutrice testamentaria, vel legitima: & de testamentaria planè ꝓcedit, q̃n vero datur ā lege licet hec l.nō dicat.crederem necessariam esse satisdationem.& ita tenet Alber.in.d.auth.matri & auiæ. col.2. & in rubrica.C.de tuto.& cura.qui non satisfded.& in.l.de creationibus. C.de episcop.audien.neq; ista.l.repugnat,imo facit, q̃ teneatur satisdare: cum in legitimis hoc requirat, & mater vel auia est legitima. vt dicit Bar.in dict.auth.matri & auiæ.col.2. vel licet dicāt anormala, secundum Spec.tit.de tuto.§.nunc dicendum.in princ.non potest negari, quin participet de legitima.& ideo debet satisdare: & q̃ satisdet tenet etiam Azo.C.quando mulier.tute.offi. fung.po. in summa.in finalibusverbis.alle.d.§.fi.in authent. vt fin.prohibit.mat.&c.vbi est tex.expressus ibi,& de fideiussoribus dandis.

b ¶ *Puede estonce*. Concord.cum.d.authent.matri & auiæ. ibi secundum ordinem.

¶ *Lex. X.*

20 Si dominus manumittit seruum impubere, erit eius tutor, quia succedet ei, si moriatur: & hoc si ipse defunctus non habuerit consanguineos, qui de iure ei debeant succedere:idem si pater filium, quem impuberem emancipauit:& patre ante finitam tutelam defuncto, erit tutor frater mortui.h.d.

c ¶ *El señor*. Concord. Insti.de legiti.patrono.ture.per totum. & vi. nota.per Azo.C.de legiti.tute.ver.ex sententia autem. l.12. tabularum, & an iste satisfiet vel nō.vide.l.legitimos.in prin.ff. de legiti.tuto.

d ¶ *El cargo*. Concord.cum.d.tit.& authen.sicut.C.de legiti.tute.& l. secundum naturam.ff.de regul.iur.

¶ *Ley. X. Como aquel que aforro a su sieruo de menor edad,deue ser guardador del, e de sus bienes si quisiere.*

AForrando algund ome su sieruo, que fuesse menor de catorze años, el Señor c deue auer en guarda a el, e a sus bienes: porq̃ si tal aforrado como este moriesse,e non ouiesse padre, nin madre,nin otro pariente,de aquellos q̃ le deuian heredar segun derecho:este su patrō que le aforro heredaria todos sus bienes. E porende guisada cosa es,que el que auia la pro heredādo los bienes del, que sufra el cargo d de ser su guardador. Otrosi dezimos, que si el padre e saca al fijo de su poder,que es menor de catorze años que el lo deue auer en guarda a el, e a todos sus bienes. E si el padre muriesse en ante que el moço fuesse de edad,si el huerfano ouiesse otro hermano f,que fuesse mayor de veynte e cinco años,el lo deue auer en guarda en lugar de su padre.

¶ *Ley. XI. Quando los guardadores son muchos, e non se pueden allegar para procurar los bienes del huerfano, como lo puede fazer el vno dellos.*

SI los guardadores de los huerfanos fuerē muchos g: e se leuantare desacuerdo entre ellos,de manera que non se puedā todos ayuntar h a fazer aquellas cosas que son tenudos de fazer, en guarda dellos e de sus bienes: dezimos, que estonce el vno dellos puede dezir al suez,que el quiere dar i recabdo, e obligar se a cumplir,lo que auian todos de cumplir,si los otros lo touieren por bien:e si non, que lo faga alguno dellos. E si se acordaren en esto, deue el suez tomar tal recabdo del,como diximos en la ley ante desta. E si se desacordaren,de manera que cada vno quiera obligar se a esto, e quiera auer en guarda los bienes de los moços,estonce el suez deue escoger k aquel que entē diere que lo fara mejor: e que sera mas prouechoso a los moços,e tomar tal recabdo del,como sobredicho es: e dar le poder,que el solo los pueda auer en su guarda, e aliñar e aprouechar los bienes dellos.

e ¶ *El padre*. Concord. Insti,de legiti.parent.tute.& an iste satisfdet? dixi suprà in.l.proxi.in gl.super verbo,fiadores.& an si emancipet in casu.l.filijs matrem.C.de inofficio.testa.pater sit legitimus tutor? Bald. ibi dicit, quod non.

f ¶ *Hermano*. Concor. Insti.de fiducia.tute.& vide per Bar.in.l.3.C.de legiti.tute.& an iste fit tutor legitim⁹? vide per Bal.in.l.3. C. de excep. & l.pen. C.de legiti.ture.

¶ *Lex. XI.*

30 Inter plures tutores super administratione orta discordia, omnium consensu potest vni administratiō committi, & p iudicem discerni cū cautiōe de qua supra eo.tit.l.5. quilibet autē eorum tutelā volente,eligere ex eis vnum h.d.

g ¶ *Fuere muchos*. Siue testamentarij, siue legitimi, vel dantur, & ortū habet ista.l.d.l. in versicu. apparet.& ꝓ ista ff. de admini. l. legitimos. §. 2. ff. de legiti. tuto. & §. fi. & ibi Ioa. Fab. Inst. de cap. diminu. & addo l. testamēto datos. cum. l. sequēti. ff. de testa. tute.& §. fi. in authē. de hæredib. ab intestato. veniē. verū si autem plures mi.

h ¶ *Todos ayuntar*. Nam ꝓ cognius expediunt commissa negotia plurib⁹ rebus quem allegat glo.in.d.ver. apparet.

i ¶ *Que el quiere dar*. Vide in.d.l.legitimos.§.1.& in. d.l.testamento.

k ¶ *Escoger*. De ista electiōe habes.etiam in.d.§.fi.ver. si autem plurimi. in auth.de hæredib.ab intest.venie. & in.l.3.§.fi. ff. de administ. tuto. Et aduerte hic q̃ tunc demum datur ista electio iudici, quando tutores nō concordant,vt vn⁹ eorū gerat:sed oēs ve'int gerere: & sic patet approbari hic dispositionē.d.l.3.§.fi.quā Albe.ibi dicit non corrigi ꝓ tex.in.d.auth.in.§.fi. Distingue ergo in ista materia,q̃ q̃n plures tutores dati sunt ꝓ testatore,& dubitat qs gerere debeat si qd testator disposuit quis gerere debeat ille solus gerat & alijs præferē nisi aliqd cōstet,ex quo ille repellatur:de quibus in.d.l.3. vel similibus. si vero testator de hoc nihil disposuit:tunc iudex conuocabit in vnū tutores, vt vnū eligant qui administret & si discordēt iudex eliget. si vero tutores plures testamētarij non consentiant, q̃ vnus solus administret nō confidentes de eius administratione, petāt administrationē inter eos diuidi per regiones, audient & quilibet se tuebit ex ceptione, & eo q̃ nō administrauit. hæc colligunt ex.d.l.3.§.fi.& ibi ꝓ Albe. & ibi vide p Bar.quid si vnus vult diuidere alius non: si autem sunt plures tutores legitimi & expediat per vnum tantum geri tunc vnus eorum potest reliquos compellere, vel q̃ satisfdent, vel recepta satisdatiōe ab illo consentiant,q̃ ei gestio committatur.vt in.d.l.legitimos.§.1. &

ibi not.Bal.& si inter se non concordent quis eorum gerat iudex eligat vt hic & in.d.l.3.§.fin.& idem videtur dicendum in pluribus datiuis vt sic in omnibus præticari possit ista lex.

¶ *Lex. XII.*

30 Si non sit tutor testamentarius, nec tutelam velit legitimus vel ab intestato successurus: ipsi petant tutorem à iudice: & detur probus & dines: & si isti tutorem non petant: priuātur pupilli successione negligentes: & tūc q̃libet de populo potest petere tutorē, qui dabitur ei etiam ignorāti vel inuito: & iste tutor dicitur datiuus qui potest dari per iudicem loci vbi est pupillus,vel vbi ipse natus est,aut eius pater:vel vbi maiorem partē bonorum habet pupillus. h.d.

a ¶ *La madre e los otros parientes*. Sed an sit ordo in petendis tutoribus? vt prius mater quam alij admittatur? glo.dicit quōd non in.l.2.§.fin. ff.ad Tertul.

b ¶ *Al juez del lugar*. Et sic habes quod iudex domicilij est iudex competens ad dandum tutorem pupillo, & approbatur hic opi. Azo.de qua per glo.in.l.1.C.vbi pet.tuto. quæ secundum Barto. Ange.& Alberi.ibi communiter approbatur & reprobatur opin. Hugolini, de qua in.d.glo.quam tenet Cynus.& Salyce.ibi & de iure communi erat quæstio disputabilis.vnde etiā dicebat Alberi. in.l.1.circa princi.ff.de tuto.& cura.dat ab his.quod tutum esset si fieri posset, q̃ cū iudice domicilij concurrerent in datione tutoris, iudex originis & iudex territorij, in quo pupill⁹ habet patrimonium,& quia videbatur, quod pupillus non posset dici habere domicilium:nam paternum non, quia non transit ad filium.l.assumptio. §. filius. ff. ad municipa. Item neq; proprium: quia pupillus non potest sibi constituere domicilium, sine tutoris autoritate:cum per hoc obligaretur, vt tradit Bart.in.d.l.1.ff.de tuto.& cura.& Salyc.in.d.l.1.C.vbi pet. tuto. vnde fatendum est de necessitate, quod in hoc sit specialitas quod ab horrebat Salyce.in.d.l.1. & de iure communi ista opi.etiam proba tur per.l.1.§.fi.ff.de tut.& cura.dat.ab his.quam ad hoc allegat Azo. C.vbi pet.tuto.in summa.in fi. Dyn.etiam allegabat ad hoc pro casu.l.magis puto.§.illud quæri.ff.de reb.eorum.& sit cautus iudex domicilij vel originis in forma dandi tutorem,vt det simpliciter non ex primens,quod dat etiam respectu bonorum, quæ sunt in loco existen ti extra eius territorium: quia tunc administratio,& bona licet alibi si ta veniunt in consequentiam personæ cum tutor principaliter detur pupillo.l.in copulandis.C.de nupt.& pro hoc videtur textus in.l.propter itemm.§.fina.ff.de excusa.tuto,si enim exprimeret,quòd dabat etiam ad patrimonium extra territorium iudicis: tunc si talis datio sit respectu rerum,quæ non sunt in territorio sibi subdito non valeret,vt latè tradit Angel.in dict.l.1. C.vbi pet.tuto.Sed quid si pupillus sit dominus loci,in quo habitat,& tenet domicilium,an tenebit datio tutoris,ei facta coram iudice per eum ibi posito? & videtur quòd non, cum requiratur, quòd persona pupilli sit subdita iudici, qui dat tutorem,vt in.dict.l.1. & quia actus tutelę videtur actus potius contentiosę iurisdictionis, quam voluntariæ, vnde apud seipsum seu eius iudicem fieri non potest.l.si consul.ff.de adopt.l.1.ff.de tutor.& curat. dat ab his.& l.prætor.& l.ille à quo.§.tempestiuum.ff.ad Trebell.& vide in simili quod no.Baldus in.l.sancimus.in prin.col.2.ver. quidam dominus.C.de dona.rec.tr.ēdum ergo esset tali casu ad iudicē originis pro priæ vel paternæ,vel vbi habet maiorē partem suarū facultatū, vt hic & in.d.l.1.vel ad regē qui iubeat ei prouideri de tutore.dicit tñ Bald.in l.1.C.de emancipatio. libero. col.1.q̃ iurisdictio dandi tutores potest prorogari de consensu partium,cū sit actus voluntariæ iurisdictionis.

c ¶ *Bueno e rico*. Hoc dicit, vt detur ex inquisitione cum causæ scilicet cognitione:& sic datus nō satisfdat,vt dixi.3.col.9.in glos.super verbo fiadores.vbi vide.& addein ff. de satisda.tuto.in prin.& Barto.in.l.1.ff. rem pupil.salua fore.& no.cum dicit rico.& intellige, quod sit ita dives sicut pupillus vide per Bar.in.l.2.§.idoneos.ff.ad Tertul.& quando dat tutor ex inquisitione antequam decernatur sibi tutela debet pronuntiari esse idoneum vide Bart.in.l.tutores.ff.de confir.tut.& cū inquiritur debent requiri consanguinei & amici pupilli.l.scire.§.cum reliquis.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.Et an valeat tutoris datio facta à iudice sine inquisitione,vide per Bart.in.l.fi.ff.qui per.tuto. vbi dicit, quod sic.l.qui habet.§.pe.ff.de tutelis.

d ¶ *Nō piden guardador*. De matre,q̃ adhoc teneatur Concord.l.2.§.si mater.ff.ad Tertull.& l.matris.& l.cum à matribus.C.qui pet.tuto. & l.2.ff.eo.vbi Bartol.plenè tractat istam materiā de alijs cōsanguineis Concord.l.sciant.C.de legiti.hæredi.& non aperit ista. l. intra quod tempus mater & alij pupillo cōiunctī teneant petere tutorē. ideo dic q̃ erit annꝰ siue in matre, si ue in alijs, vt in. d. l. sciant. vbi magis cōiter hoc tenet: neq; obstabit l.2.§.cōsentim. ff. ad Tertull. qa respōde vt per doct. l. d.l. sciant. & signāter p Salyc. & Ange. & Pau. de Cast. & poterit causa cognita iste annus abbreuiari p iudicem si pupilli multum interest. vide Bald. in.l.matres. C. ad Tertul. & quod hic dicit de matre,idē dic in auia, vt in.l.2.§.si mater.ver. quid si nepotibus ff. ad Tertul. est tamē differētia inter matrem, & auiā, ex vna parte & alios sperātes successionē ex altera: quia licet mater veniat per pri⁹ & auia p posteri⁹: attamē annus currit ambabus & ambo excludunt, si intra annū tutorē nō petāt: qa vna & eadē causa, scilicet naturalis pietas eas astringit: non tñ auia debet prævenire matrē præcipiti festinatione, neq; detineri moratoria cunctatione: sed cū viderit matrē negligentē ipsa debet ex citari, & petere nō sic in alijs successionē sperantibus: quia annus nō currit, nisi ei qui tenet primā causam successionis, ita declarat Pau. de Cast. in. d. l. sciant. & Barto. in. d. l. 2. ff. qui pet. tuto. col. pe. Aduerte etiā, q̃ tam mater, quā alij possunt hoc petere per procuratorē, vt proba. in. l. cū à matribus. & ibi no. Ange. C. qui pet. tuto. no. etiā q̃ ad hoc onus petendi tutorē tam mater, quā alij pupilli successionem sperātes tenent suis sumptibus. l. suo victu. ff. de oper. libert. & tenet Bart. in. l. 1. in vtraq; lectu. C. de negot. gest. & in. l. Nesennius. ff. eo. vbi hoc limitat de expensis factis circa plonā matris: nā non teneret ad alias expensas veluti ad factas inducendo filiū ad ciuitatem vbi ei daret tutor neq; ad alias factas. vide ibi p eum qui licet tantū loquat de matre eius, ratio cōcludit in aliis, qui similiter ad hoc tenētur. Aduerte etiā: quia vt colligitur ex verbis præcedētib⁹ huius. l. ita demum mater & auia & alij, de quib⁹, 3. tenent ad hoc q̃n non est tutor testamentarius, vel legitimus. & idem probat in. d. l. 2. ff. qui pet. tuto. vbi Bar. hoc not. vnde hoc procedit q̃n ob illum defectum est dandus tutor datiuus veluti, quia testamentarius tutor est remotus, vel excusatus. vel eo casu quo proximior erat inhabilis inhabilitate tēporali, vel alijs casibus, quibus locus est datiuo, ita declarat Bar. in d. l. 2. col. 1. ver. oppo. ista necessitas. Lucas tamen de Penna. in. l. null⁹. ver. 3. quæritur. C. de proxi. sacro. feri. lib. 12. tenet q̃ & si sit testamentarius tutor vel legitimus qui tamē non administrent adhuc mater tenet instare vt administrent & inuentariū faciant cum finis legis sit remissio pupilli & l. nō debet imponi verbis sed reb⁹. l. 2. C. cōmunia delega. & per alia quæ ibi poteris videre per eum & quæ in fi. huius gl. dico. dicit etiam Bar. quod tunc annus de quo 3. curret à tempore imminentis necessitatis: si tamen agnatus, qui tenet primū locū successionis intra annū nō fecit se ordinari tutorē, seu sibi concedi administrationē, incurreret pœnā, de qua hic: ad curam enim tutoris legitimi pertinet facere inuentarium, & legitime administrare: & si non facit punitur argu. l. secunde. §. idoneos. & §. sequenti. ff. ad Tertull. notat Barto. in. d. l. 2. col. 1. Bald. in. d. l. sciant. Item si mater noluerit sibi tutelam filij punitur si tutores non petierit: si in mora fuerit petendi, vel si antequam sit per moram exclusa non renuntiauit tutelæ vita quod deueniret ad legitimū Bart. in. d. l. 2. col. 2. versi. oppo. quod matri. Nota etiam quod vt dixi iste annus tantum assignatur tenentibus primum locum, & si isti excludantur sequentes non excludentur: & si non petant tutorem intra alium annum, ita tenet glos. fin. in. d. l. secunda. in glo. fin. in fi. ff. qui pet. tuto. & in. l. nepotibus. C. eo. & idem tenet Barto. in. q. per eum disputata quæ incipit pupillus quam posuit in dict. l. 2. vbi eum vide col. fi. idem tenentem, & hoc approbant Ange. & Pau. de Cast. in. d. l. sciant. licet Bart. in. d. l. nepotibus. aliud voluerit. Et quid si extent mater & substitutus pupillaris, & substitutus neglexerit petere tutorem, ad quem pertinebit successio pupilli? vide Bart. in. d. q. quam posuit late. in. d. l. 2. Quid autem de muliere, quæ prægnans mansit in bonis mariti eo mortuo, quæ neq; petit se mitti in possessionē nomine ventris, neq; petit curatorem vel tri? vide per Ioa. Andr. in additio. ad Specu. ti. de tutore. §. nunc dicendum in addit. fi. vbi concludit, q̃ mater ex hoc nō perdat ius succedendi. vide ibi per eū. contrariū tamen videtur probari. in. di. l. 2. §. si mater.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ver. quod si curatores. & ibi Barto. ff. ad Tertul. quem text. etiam alle ga. Ioa. Andr. in. d. additio. & intelligit de curatore bonis non petito, non de curatore dato ventri. Aduerte etiam quod istæ personæ, quæ ad hoc onus tenentur, tenent etiam insitare, vt tutor quem petierunt administret, vt probatur in. l. diuus. ff. qui pet. tut. & in. la. §. si mater. ff. ad Tertul. l. sancimus. vbi vide Bal. C. de adminis tr. tuto. & vide Baro in. d. l. 2. ff. q pet. tut. ad fin. 2. col. & debēt esse idonei tutores, qui ab istis petantur. l. 2. §. si mater. vers. quid si in dignos. & ibi Bart. ff. ad Tertullia.

a ¶ *Pierden.* Concord. cum dictis iuris[b], de quibus dixi in præceden. gl. & aliquos casus, in quibus mater excusatur ab ista pœna. vide per text. & glo. & Bal. in. l. mater. C. ad Tertull. & quatenus glo. ibi tradit de muliere minore, quod excusetur adde hoc procedere & si postea fiat maior: nam durabit excusatio, secundum Bal. in aut. si captiui. C. de epis. & cleri. & in. l. precibus. col. 5. C. de impuber. & aliis substi. & ista est communior cōclusio secundū Alex. & Iaso. in. l. minoribus. C. de his quib. vt indign. Limita tamen & intellige, quando mater elapso anno efficiatur maior: sitamen ista annualis ad hoc datum efficeret maior, tunc non excusaretur ex quo deliciosa negligentiæ non erat consummatum. ita limitat notabiliter Ang. in. l. illicitas. §. fi. ff. de offi. præsi. dicens ex hac distinctione reduci opiniones ad concordiam: & certe vt æqua ista distinctio: sed contra eam tenent aliqui relati p Alex. & Iaso. in. d. l. moribus. vbi Iaso. dicit esse communior & conclusionē, q excusaret etiā si intra annum fiat maior. Item adde q excusaretur mater, si esset prodiga. per. l. Fulcinius. adeo. ff. ex quib. caus. in posses. ea. & tenet Iaso. in. l. is cui bonis. col. 8. ff. de verbo. oblig. Quid autem si mater sit mulier rustica, an excusetur ab ista pœna? vide per Pau. de Castr. q sic. q̃n non potuit consulere peritiores, & ipsa administrauit bona filij impuberis, licet non iuridicè: quia non acceptauit tutelam, neq; fecit sibi decerni, neq; fecit inuentarium, bene tamen administrauit, si verò potuit consulere peritiores, non excusabitur, secūdum glos. quam ita limitat Pau. in. d. l. 2. §. fi. mater. ff. ad Tertul. ita dicit Pau. in. l. Clodius. col. fi. ff. de acquir. hære. & tene menti, quia est singulare. adde etiam Saly. in. d. l. sciant. ver. quæro mater. vbi quærit an sufficiat matrem, vt tutricem administrasse, licet legum solennitatem non seruauerit, & concludit q non: quia tunc non est legitima gestio, licet bene administrauerit allegat. glo. in. d. §. si mater. super verbo legitima, quod intelligit quando ex abrupto, vt tutrix administrauit: nam si ei per iudicem esset decreta administratio, licet in ærteris fiendis esset defectus, excusaretur: cum potius secundum eum sit culpa iudicis, qui satisdationem non exegit, & alia requisita, quam culpa matris iura & alia requisita ighorantis. vide ibi per eum non tamen loquitur in muliere rustica in qua loquitur Pau. de Ca. & vide etiam, quæ dicit Bald. in. d. l. matres. & quid si sit relictus tutor testamentarius minor. 25. annis, an ex hoc excusentur perere debentes tutorem? vide Soci. consil. 20. 1. volu. col. fi. & videturvelle, quod sic si nō habuerunt notitiam minoris ætatis vide ibi per eum. Et quid si sint absentes vel ignorantes? vide Socin. consi. 153. col. pe. & fi. 2. vol. & d. l. 2. §. fi mater. ver. sed si forte absens. ff. ad Tertul. Quid autem si mater non petiit cogi testamentarios tutores ad administrandum? Bal. in. l. precibus. co. 5. C. d impubes, & aliis substi. dicit q non priuatur ob hoc: quia non tenetur esse solicita, nisi circa petitos a se. & ibi etiam vide, quid si mater non administrauit: sed alius? vide ibi & de multis aliis quæstionibus notabilibus in ista materia col. 5. 6. & 7. Et nota q propter istam negligentiam priuantur etiam ea hæreditate quæ obuenit et ex forma statuti, secundum Bart. per tex. ibi. in. d. §. fi mater. ver. & si forte. de matre etiam transeunte ad secunda vota, non petito prius filijs tutore, quod perdat successionem vide in. l. omnem. C. ad Tertul. & quæ not. Decius. consi. 246. ad fi. sed an mater vel alius agnatus sicut perdit hæreditatem quia non petit tutorem filio sic etiam perdat tutelam propter talem negligentiam? vide per Bart. in. l. tutela. in prin. ff. de legiti. tuto. quod non & Bald. in. d. l. precibus. vbi allegat glo. in. d. l. tutela.

b ¶ *Los amigos.* Concord. cum. l. 2. ff. qui pet. tuto.

c ¶ *Otros quales quier del pueblo.* Nota hoc verbum: non enim ita erat expressum in. d. l. 2. addel. 2. & ibi Bal. not. C. de negot. gest. index etiam ex officio suo potest dare, vt in. l. 1. §. magistratibus. ff. de magistr. conueni. & vide q̃ not. Bart. in. l. 4. §. hoc autem. iudiciū. ff. de dam. infect. & Bald. not. in. c. 1. de milit. vasall. qui contumax est. colū. pen. vers. dicit Barto. & q ita dex posit dare pupillo. tutorem, etiā nemine petente. vide. l. illud. ff. de tuto. & curat. dat. ab his

a tal moço, como sobredicho es, pierde[a] por ende aquel derecho, q̃ auian de heredar en los bienes del huerfano, si muriesse sin testamēto de mas dezimos, que si los parientes fuessen negligentes en demandar guardador al huerfano sobredicho, o si non ouiesse parientes que lo fiziessen: estonce los amigos[b] del moço: o otros quales quier del pueblo,[c] deue pedir al juez q̃ de al huerfano guardador que sea atal, que aliñe el pro del moço, e el juez lo deue fazer por si, e non por otro[d] auiendo el moço en su valia, mas de quinientos marauedis, [e] mas si ouiesse menos, bien puede mādar a otro juez q̃ sea menor[f] de si, que lo faga en lugar del. E tal guardador como este, de que fablamos en esta ley, es llamado datiuo, que quier tanto dezir, como guardador dado por otorgamiento del juez. E non tan solamente puede fazer esto el juez sobredicho, mas aun lo puede fazer el juez de aquel lugar do nascio el moço, o el padre del. [g] Esso mismo puede ser demandado al juez del lugar, do ouiere el huerfano la mayor partida de sus bienes, [h] e el juez deue lo fazer, quier sea el moço delante, o nō, [i] e aun q̃ lo cōtradi-

curatorem tamē non posset dare pupillo, neq; adulto: nisi petat vide per Bart. in. l. hæc autem. in princ. ff. quib. ex caus. in pos. eat. & ibi. qd in furioso & prodigo: iudex etiam ex officio potest dare vt in. l. 1. §. magistratibus. ff. de magist. conue. & vide quæ notat Bartol. in. l. 4. §. hoc autem in dicium. ff. de damno infecto.

d ¶ *E nō por otro.* Concor. cum. l. neq; mandante. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. muto. §. tutoris. ff. de tute.

e ¶ *Mas de quinientos marauedis.* Adde. l. ius dandi. ff. de tut. & cura. dat. ab his. cum glo. ibi. & §. sed hoc iure. inst. de attilia. tuto. non poterit ergo delegatus etiam ad vniuersitatem causarum, dare tutelā pupillo habenti in facultatibus vltra quingentos solidos. & ita in delegato etiam ad vniuersitatem causarū, tenet Albe. in. d. l. nec mandaute.

f ¶ *Que sea menor.* Idest magistratui municipali. d. Lius dandi. iudices ergo ciuitatum possunt hodie dare tutores, vt hic: & tradit Bar. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. vbi glo. & Albe. de istis comitibus palatinis, qui à principe habent hanc potestatem.

g ¶ *De nascio el moço o el padre del.* In eo loco petuntur tutores, vel curatores minoris[b]: vñ ipsi ducūt originem, vel ex persona sua vel ex persona patris, vel si vulgo cōcepti essent ex p̃sona mris. Itē etiā in eo loco vbi sunt eorū facultates. & si alibi sunt vel morant: non tū ire debet ciuili redire debent in alterū prædictorū locorū vt magistratus debet eis tutores seu curatores, vt hic & in. l. 1. C. vbi pet. tut. & in. l. ante pe. C. de muni. & onerib. & in. l. cues. C. de incol. li. 10. & l. 1. ff. ad muni. Azo in summa. C. vbi pet. tut. vbi & dat etiā 1 loco domicilij, vt dictū est. 3. Quid aūt de minore vni[o] ciuitatis originario, q̃ ibi et habet facultates suas: sed qa de illa bānit[o] est, habitat in ciuitate vicina, & ibi cōuenit, an possit iudex talis habitatiōis sibi dare tutorē? vi. p Ioa. Andr. in additio. ad Spec. tit. de curatore. §. scias ergo. vbi allegat Guido. de Suza. q. sic, vt ratione necessitatis liceat ḡd alīs non liceret. vi. ibi p eū.

h ¶ *La mayor partida de sus bienes.* Aduerte tū, q̃ docti. in. d. l. 1. C. vbi pet. tu. intelligunt hoc de maiori pte facultatum ita q̃ pupillus ibi habeat domicilium: & q̃ alīs iudex loci vbi essent tales facultates, nō esset cōpetēs ad dandū tutorē pupillo, licet curatorē rebus ibi existentibus possit, vt in. l. iurisperitos. §. cū oriundus. ff. de excu. tuto. ita videt de mente Bar. Bal. & Salyce. ibi & est consonum iuri & rationi: cum iudex, qui dat tutorem, debet habere iurisdictionē in persona pupilli, quā iurisdictionem non habet iudex: vbi tantum sunt res pupilli: pro quo est tex. in. l. 1. ad fi. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in. l. magis puto. §. illud quæri. ff. de reb. eor. sed tu dic q eo ipso quōd habet ibi maiorem partem fortunarum suarum, videtur pupillus ibi habere domicilium, vt tradit Pau. de Castr. in. l. 2. C. vbi senato. vel clarissi. vnde licet pupillus alibi haberet aliud domicilium seu habitationem poterit prouideri de tutore per iudicem, vbi est maior pars sui patrimonij, vt hic habes, & voluit Azo. cuius opi. hic approbatur in. d. l. 1.

i ¶ *Delante o nō.* Concor. cū. l. illud. & l. sequ. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & si ista litera referat ad ōia præcedētia, probat hic q̃ iudex originis pupilli proprię vel paternę, pōt dare tutorē pupillo absenti. Cuius cōtrariū vī probari in. d. l. 1. C. vbi pet. tut. & ibi tenet Saly. dicens q̃ qñ dat tutor in loco originis, debet dari pñti & non absenti. per text. ibi cum dicit restituti apud patriam suam. Sed quid si tutor detur ab

vtroque iudice originis. s. vel domicilij, quæ datio prævalebit? Alberic. post Dyn. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in. d. l. 1. C. vbi pet. tuto. dicit quod datio illius qui primo dedit, & recte: quia tutorem habenti alius tutor dari non possit. si verò hoc non appareat, tūc præfertur datio originis. argu. l. libertus. §. præscriptio. in fi. ff. ad municipa. & facit quod nota in gloss. magna in. l. ciues. C. de incol. lib. 10.

a ¶ *Deue durar.* Concord. inst. quib. mod. tute. fini. in princip. & finita tutela tutor tenetur admonere minorē, vt petat sibi curatorem. l. ita autem. §. si tutor. & ibi vide Barto. ff. de adminis. tuto. & ad ea quæ spōte post pubertatem gessit tutor, nō tenetur fideiussor tutoris. l. Lucius. §. Paulus. & ibi Bart. ff. de admini. tuto. & an sicut pubertate finitur tutela: sic etiam finitur mādatum procuratoris facti? pupillo cū autoritate tutoris? vide Bar. in. l. si quis. §. si impubes. ff. de instito. & si dispositio confertur in tempus, quo tutela finierit per pubertatem: procedat si finiatur morte. vide Bart. per illum text. in. l. liberto. §. pater. ff. de annuis lega.

b ¶ *Curator.* Adde inst. de curato. in princi. & vltima die puberratis potest dari tutor. vide Bal. in. l. 2. C. quando prouo. non est necess. & differentias inter tutorem & curatorem. vide per glo. in. l. ventri. ff. de tut. & cura. dat. ab his.

c ¶ *Como del tutor.* Vi. supra eo. l. 9. & inst. de satisda. tuto. & cura. per totū.

d ¶ *Veynte e cinco años.* Adde inst. de curato. in princ. & l. curatorem. & ibi Bar. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & l. curatorē. ff. de auto. tuto. Et quid si de facto trāsacto. 25. anno, iudex daret curatorem vt minori. vide per Bal. in. l. 2. col. 1. C. quando prouoca. non est necess.

¶ *Lex. XIII.*

Habenti tutorem nō datur alius, nisi prius malè administret: aut suis negotiis occupetur taliter, quōd circa tutelā intendere nequeat: aut si longam faciat itinerationem, vel peregrinationem: tūc enim eius loco datur curator, donec redeat. h. d.

e ¶ *Locos o desmemoriados.* Aequiparat furiosum & mente captum, prout semper sit in istis. ll. partitarū. differunt tamen, quia cura furiosi, est legitima: mēte capti verò est datiua. vt dixi supra eo. l. 4. debet iu ciex ētiam mēte captis dare curatorē legitimum, vt ibi dixi & de his habes. ff. de cura. furio. per totū. ti. C. eod. vbi vide per Azo. in summa. daf etiam prodigo, cui est bonis interdictū curator, vt habet ibidē. & mulieri luxuriosē viuenti. l. & mulieri. ff. de cura. furio. prodigis eñ & luxuriosis, vel alias dissipatoribus vel lusoribus pōt interdici administratio rerum suarū: quia æquiparātur prodigis. secūdū Bal. in. l. ea lege. col. fi. versi. itē quæro. C. de cō. di. ob cau. & vide gl. in. l. si quis cū sciret. ff. de vsucap. p empto. An aūt masculo luxurioso detur curator? vide Bal. in additio. ad Spec. tit. de actore. & Alex. in addi. ad Bald. in. d. l. ea lege. Et requirit causæ cognitio in datione istius curatoris, scilicet vt aliquā de futore vel alia causa, ppter quā daf cōstet. l. obseruare. ff. de cura. furio. vbi Bal. post Iac. de Are. q̃ iudex debet adhibere medicos, qui hoc cognoscant. l. semel. C. de re mili. li. 12. An aūt requiratur citatio ipsi[o] cui datur vel aliorū? vide per Bar. in. l. qui habet. §. quolibet. ff. de tute. & p Alex. cō. 86. incipit visis dubitationibus. 2. vol. & pōt dari talis curator

xesse. Mas si el juez que da el guardador, non ouiesse puesto alguna destas razones sobredichas non podria estonce el que fuesse puesto por mandado de tal juez, auer la guarda del moço. E la guarda de cada vno destos guardadores, deue durar[a] fasta que el moço sea de edad de catorze años, e fasta que la moça sea de edad de doze, quier sea establescido el guardador en testamēto, o de otra guisa e de alli adelāte, deué los judgadores dar e otorgar al moço otro guardador, a q̃ llaman en latin curator, [b] tomando tal recabdo del como del tutor. [c] E este atal deue le auer en guarda, fasta q̃ el huerfano sea de edad de veynte e cinco años. [d]

¶ *Ley. XIII. A quien deuen ser dados guardadores: a que llaman en latin curatores.*

Curatores son llamados en latin, aquellos que dan por guardadores a los mayores de catorze años, e menores de veynte e cinco años, seyēdo en su

acuerdo. E aun los q̃ fuessen mayores, seyendo locos o desmemoriados. [e] Pero los q̃ son en su acuerdo, nō pueden ser a premiados [f] q̃ reciban tales guardadores si nō quisieren: fueras ende, si fiziessen de māda a alguno en suyzio, o otro la fiziesse a ellos. Ca estōce [g] los guardadores les pueden dar tales guardadores, como estos. Otrosi dezimos, q̃ el curador nō deue ser dexado en el testamento [h], pero si fuere y puesto, e el judgador entēdiere q̃ es a pro del moço, deue lo cōfirmar. [i] E aun dezimos, q̃ el huerfano que ha guardador; non le deuen dar otro. [k] Fueras ende, si aquel q̃ lo tiene en guarda fuesse ome de mal recabdo, [l] o tal que ouiesse de veer tanto en lo suyo, [m] q̃ non pudiesse aliñar los bienes del huerfano, o si enfermasse, [n] o ouiesse de yr en romeria, o en otro grād camino. [o] Ca estōce, puede le dar otro guardador, q̃ lo guarde en lugar de aquel, aquien dizen en latin curator, [p] fasta que el otro sea sano, o torne del camino do ouiesse ydo.

f ¶ *Aprēmiados.* Concord. cum. §. itē inuiti adolescentes. inst. de cura. si tamen sponte receperunt, cogentur stare sub cura vsque in vigesimū quintum annū. vt tradit Abb. consi. 91. 1. vol. ipsi tñ curatores inuiti dā tur secundum Bart. in. l. illud. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. & per Specu. ti. de curatore. §. fi. col. 3. & per Saly. in l. 1. C. qui pet. tut. vbi dicit. q̃ curator qui principaliter datur personæ mente capti, vel furiosi, datur inuitus. vt in. l. fin. §. fi. C. de cura. furio. Item & curator generalis, q̃ datur principaliter negotiis, & secundario personæ. de quo in. l. si curatorem. C. de in integr. restitu. mino. datur etiam inuitus. l. fina. in princip. C. de ad ministra. tut. ad litē tamen debet dari volens & ex causa posset inuitus dari. vide Bart. in. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tutel.

g ¶ *Ca estonce.* Adde. d. §. itē inuiti. & l. qui habet., pupillus. ff. de tute. & quomodo detur infanti curator ad litem. vide Bal. de mili. vassa. qui contum. est. column. pe. & adde. l. 2. C. qui pet. tuto. An ausem pupillo carenti tutore posit dari curator ad litem? vide Alexand. consulentem q̃ sic. consi. 82. primo volu. incipit videtur prima facie.

h ¶ *En el testamento.* Concord. cum. §. sed curator. inst. de curato.

i ¶ *Deue lo confirmar.* Sed an confirmabitur & si adultus cui datus est à patre nolit habere curatorem? videtur q̃ non quia inuiti adolescentes curatores non accipiunt præterquam in litem inst. de cura. §. item inuiti. In cōtrarium facit ista. l. cum dicit. deue lo confirmar, & sic videtur necessitatem inducere ex quo pater fecit ad commodum filij & id cōstat fir. tuto. qui post Dyn. intelligit. d. §. Itē inuiti. in curatoribus q̃ dātur à iudice non de datis in testō. & idē quod Odofr. tenet Io. de Pla. in. d. §. item inuiti. ver. adde prædictus & licet Bal. vbi supra inclinet in cōtrariā sentētiā ipse videtur tenēdū quia ista. l. partitarū hoc vī decidere cum postquā posuit superius q̃ inuiti adolescentes curatores non accipiūt subdit q̃ si curator detur in testamento debet confirmari. & bene cōferunt ad hoc quæ tradit Abb. d. consi. 91. 1. volu. incipit postulato.

k ¶ *Dar a otro.* Concord. cū. l. cum iure. C. qui pet. tuto. & l. licet. C. in quib. casi. tutor. habean.

l ¶ *De mal recabdo.* Concord. cum. l. pe. C. in quib. casi. tutor.

m ¶ *Que ouiesse de ver tanto en lo suyo.* Not. hoc quia vult, vt ob hanc causam excusetur tutor. & facit. d. l. pe. & l. 2. eiusd. titu. & l. 3.

n ¶ *Enfermasse.* Vi. in. §. item propter aduersam valetudinem. insti. de excusa. tuto.

o ¶ *Grand camino.* Vi. in. l. 1. C. in quib. casi. tutor. haben.

p ¶ *Curator.* Videtur ap, pbare opinionē Irner. d qua ī rub. C. in quib. casi. tut. hab. quæ etiā fuit opi. Placen. vt dicit Azo. ibidem in summa. ipse tamen Azo. tenet, q̃ etiā tutor dari possit in illis casibus specialibus, & idem tenet Salyce. in. d. rub. & in. l. 1. illius titu. posset ergo iudex facere vtrūq; vel tutorē. f. dare vel curatorē, & erit vtilius q̃ detur tutor vt ibi dicit Azo. & finietur officium istius tutoris sublato impedimento primi tutoris. vide per Saly. in. d. l. 1. & glo. ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Lex. XIIII.

✠ Nō pōt esse tutor eps, aut religiosus ne à diuinis auocetur: sed clericᵃ secularis etiā sacerdos pōt sanguinis ptextu si intra quatuor menses venerit cōrā iudice tutelā recepturus itē ne pupilli debitor, nisi sit testamentarius, nec ad regis rōcinia obligatus nec miles: dū extra in domū regis occupatur seruicio vel alterius, dūi, nec alia iualitudine impeditus. h. d.

¶Ley. XIIII. Quales son aquellos que nō puedē ser guardadores de otro.

DEspo, nin monje, nin otro religioso non puede ser guardador [a] de huerfano: porq̄ estos atales han de ser uir a Dios en las eglesias, e embargar se yaeste seruicio por la guarda q̄ ouiesse de fazer en las personas, een los bienes de los huerfanos. Mas los otros clerigos seglares, [b] quier sean missacantanos o non[c], bien puedē ser guardadores de los sus parientes huerfanos, por razon del parentesco[d] que han con ellos. Pero deuē venir ante el juez ordinario del lugar fasta quatro meses, desque supieren que aquel su pariente murio e dexo fijos sin guardador, e estō ce deuen dezir ante el, de como ellos quier sean guardadores de los huerfanos, que fueron fijos de aql su pariente: e despues que esto ouieren fecho, pueden tomar los moços en su guarda, e aliñar, e procurar los bienes dellos. Otrosi, los q̄ fuessen debdores [e] de los moços, non puedē ser guardadores dellos. Fueras ende, si los padres estableciessen en sus testamentos [f], que los guardassen. Otrosi non podria ser guardador de huerfanos, el que fuesse obligado al Rey[g] por razon que ouiesse tenido o tuuiesse sus cilleros o sus heredades, o otras rentas, de que le ouiesse a dar cuenta. Otrosi non puede ser guardador de huerfano el cauallero, mientra biuiere fuera de su casa, siruiendo al Rey o a f otro su Señor en seruicio de caualleria[h]. Otrosi el que fuesse mudo o sordo[i] non puede ser guardador de moços, nin el que fuesse occasionado, [a] o embargado de su persona o en otra manera, de guisa que nō pudiesse[b] entender, nin trabaiar se en pro dellos.

¶Ley. XV. En que manera deuen los guardadores aliñar e guardar los bienes de los huerfanos.

ALiñar e endereçar los bienes de los huerfanos q̄ ouieren en guarda, deuen los guardadores en esta manera. Ca luego ante que otra cosa fagan, [c] deuen fazer escrito de todos los bienes [d] de los moços, con otorgamiēto del juez del logar. [e] E sea fecho por mano de alguno de los escriuanos publicos. E a este escrito atal llamā en latin inuētariū. E en tal escritura como esta, deuē ser trāsladados [f] todos los priuilleios, e las cartas de las heredades [g] de los moços. E si el guardador nō fiziere tal escrito como este, puede le tollerᵏ el juez del logar la guarda de los huerfanos, e de sus bienes, como a ome sospechoso. Pero si el guardador mostrasse razō derecha, porq̄ nō pudo fazer el inuentario, non le deuen desapoderar de los huerfanos, nin de sus bienes. Mas deuen le mandar que faga luego el inuentario sin alongamiento ninguno. E despues q̄ esto ouiere fecho, deuen los guardadores endereçar las cosasᵏ del huerfano, que non cayā: e fazer labrar las heredades: e criar los ganados que fallaren en los bienes del finado. E esto deuen fazer a buena feˡ e lealmente.

¶Ley. XVI. Cmo los guardadores deuen fazer aprender a los huerfanos leer e escreuir.

TRabaiar se deue el guardador de fazer al moço, q̄ tohuiere en guarda, q̄ aprenda buenas maneras, [m] e de si de ue le fazer aprender leer e escreuir: [n] e de-

a ¶Non puede ser guardador. Concord. cū authē. de sanctissimis episco. §. deo amabiles. colla. 9. neque dicas hoc correctum per cap. peruenit. 86. di. ſlin. licet glosſ. ibi in finali opinione voluit cōtrarium sed Archi. & Præpo. ibi tenent primam opinionem glosſ. vt episcopus etiam volens nō admittatur ad tutelam vel curam aliquā nisi essent tutelæ miserabilium personarum: cum alias non essent, qui bene & tutē ad tutelam præfici possent in monacho verō indistinctē est dicēdum. vt in. c. qui vere. & in. c. monachi. 16. q. 1.

b ¶Clerigos seglares. Concord. cum authen. presbyteros. C. de epiſ. & cleri. & d. authen. de sanctis epiſ. de quo sumpta est. & adde. l. 45. in fin. ti tu. 6. 2. partita.

c ¶Missacantanes o non. Intellige de constitutis in sacris: nam alij etiam inniti coguntur. vt not. glo. in. d. authē. presbyteros.

d ¶Por razon del parentesco. Testamentarij ergo neque datiui non possunt, hic innuitur. & not glo. in. d. authen. de sanctiſ. epiſ. §. deo amabiles. super verbo, inter dicimus & quando sunt legitimi, admittuntur volentes non inuiti. vt hic & ibi habes.

e ¶Debidores. Concord. cum authen. minoris. C. qui dar. tuto. poſ. & cum corpore vnde illa sumitur & non aperit ista lex an requiratur, q̄ sint debitores magna quantitatis, vel paruæ: sed debet limitari, quando esset magna quantitas: non vero si parua: quia tunc posset esse tutor, secundū gl. in authen. minoris. & in corpore, de quo sumitur vbi dicit quæ sit parua vel magna, iudicis arbitrio relinquendum. & illa glosſ. ap probatur per Bar. Ange. & Saly. ibi & dicit illam notatu dignissimam additionator Abb. in. c. intellecto. de iureiur. & pro illa glo. est text. & ibi not. Bar. in. l. si quis in pignore. §. sed & si quis. ff. de pig. actio. Bal. tū ibi limitat dictum glosſ. nisi ante delatam tutelam esset iam lis super debito: quia magnum videtur ex eo, quòd sit de magna lis inter partes. Item limitat glo. in. d. authen. in auia debitrice vel creditrice. & est text. in authen. ad hæc. C. quando muli. tute. fung. potest. Item glosſ. in corpore limitat in patre & auo paterno, vel materno propter affectionem, quæ suspicionem tollit. & tenent communiter docto, Item limitatur in filio, qui potest dari curator patri mente capto, vel furioso. secundum Guillielm. de Cu. in. l. cum eo. ff. de pact. & Saly. in. d. authen. minoris. co. 1. vbi vide quid si filij essent plures, in fratre tamē debitore nō limitatur: sed procedit sicut in extraneo: quia honor & priuilegium quod lex concedit parentibus, nō debet ur fratribus? tex. notab. in. l. 3. §. 1. ff. de lega. præſt. tenet Guilliel. vbi supra Ang. & Sali. in. d. authēmi noris. Quid autem si filius tutoris esset debitor vel creditor minoris, an repellatur pater à tutela? Bar. tangit & non decidit in. d. authē. minoris Ang. ibi decidit, quod si filius est emancipatus vel in potestate, & ad eum non spectat vsus fructus: quòd poterit esse tutor: secus autem si vsus fructus spectaret ad patrem: filius tamē bene potest esse tutor licet pater sit debitor vel creditor secundum eum. & q̄ hic dicit in debitoribus idem dic, si essent creditores. vbi. d. authen. & quia est eadem ratio ex eo, quod isti administratores habent penes se instrumenta: & de facili possent machinari aliquid in fraudem minoris. secundum Alber. & Saly ibi & habetur ista ratio in text. & glosſ. in corpore vnde illa authen. sumitur cætera huic materiæ congruentia. vide per gl. & doct. in. d. authen. minoris & per Bart. in. l. 2. §. quæritur. ff. de curato bonis dand. & Bal. in. l. 2. col. 1. C. quando fiscus vel priua. & Bal. d. i. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. & in. l. si quis sub conditione. fina. col. ff. de testa. tute. & quod dicit Nico. de Neapo. in. l. si pupillus. ff. de tute. & ratio. distra. & per Ioan. Andr. in additio. ad Specu. titu. de tutore. §. generaliter. in additio. magna. Et de illo qui est implicatus cum fisco, an possit esse tutor, vel curator. vide. l. pe. & ibi Bart. ff. de confirma. tuto. & per gl. in. l. pen. C. ne tutor vel cura. vectiga. conduc. Et de debitore ciuitatis an possit habere honores antequam soluat ciuitati? vide l. primam. & ibi Ioa. de Pla. C. de debito. ciuita. lib. 11.

f ¶En sus testamentos. Approbat opinionē Marti. de qua per glosſ. in. d. authen. minoris. super parte à curatione, quā opinionē retulit Spec. tit. de tutore. §. generaliter. col. 4. ad fi. vbi Ioan. And. in additio. refert hoc tenuisse Odofre. & dominum suū. & Guilliel. de Suza. & Azo. in summa. C. qui dar. tuto. poſ. versicu. item creditor. idem tamen Azo. tenuit cōtrarium. in summa. super authē. vt hi qui oblig. se perhi. habe. res mino. contrariam etiam opinionem tenet Accursius. in. d. authen. minoris. & in corpore vnde sumitur & in. §. fin. inſt. de auto. tuto. & idem tenet Iacob. de Bello viſ. & secundum istam opinionem consulunt Dy. cēs de hoc esse casum in corpore Guilliel. de Cu. in. d. l. cū eo. ff. de pactis distinguit, an testator sciebat illū esse debitorem, vel creditorē, & posit: secus verò si ignorabat, & idem tenet Oldra. & etiam Bar. in. d. authen. minoris. & huic opinioni adhærent Bal. Ang. & Saly. qui dicit in d. authen. minoris. col. 3. versi. sed attende. qualiter constabit de tali sciētia vel ignorantia: vult enim q̄ hoc colligatur ex verbis testamēti. tu te mentiistam. l. partitarum. approbātem dictam opinionē Mart. bene tū placet. q̄ limitetur dūmodo pater notitiā debiti vel crediti habuerit: quia hoc est de menti huius. l. & ex ratione eorū qui istā opinionem tenuerūt, neque exigerem q̄ ex verbis testamenti de hoc constaret: satis est q̄ alias constet testatorem sciuisse: est enim magna restrictio quā in hoc dat Saly. & non bene iure fundatur. & limita etiam dispositionē huius. l. quādo talis tutor vel curator datᵘ esset in testamēto per patrē legitimū, & naturalē: secus si per naturalē tātū, vel per matrē vel extraneum aut patronū: quia tunc eget confirmatione, & nō est propriè tutela testamentaria: neq; plenè creditur testatori: sed aliqualis causæ cognitio requiritur. vt habetur in. l. in confirmando. ff. de confir. tut. & in. l. i. & l. mater. C. de testa. tute. ita singulariter limitat Ange. in. d. authen. minoris. quod est bene mentitenendum.

g ¶Obligado al Rey. Concord. cum. l. pe. & ibi glosſ. ff. de confir. tuto. & l. fi. C. qui per tuto. vbi glo. hoc intelligit de colono priuatæ rei principis: nam conductor prædij fiscalis non remoueretur à tutela per. l. colo ni. C. de ex cusa. tuto. sed aduerte, quia istæ. ll. partitarum communiter accipiunt & promiscuè res priuatas & fiscales, cum de eis loquuntur: & eadem ratio militat in vtriusque, saltim in casu isto propter damnum pupilli, si res tutoris obnoxiæ essent regi vel fisco regis. vt tradit glosſ. in. d. l. pe. vnde in dictis cte intelligerem istam. l. & ad dictam. l. coloni, potest responderi. q̄ procedat, quando conductor prædij fiscalis, vel patrimonialis, nihil ex hoc deberet fisco, vel regi: & non alias. q̄ etiam hic videtur probari, cum inferius dicitur, de que ouiesse a dar cuenta. Quid autem de conducente vectigalia post assumptam tutelam? vide in. l. i. C. ne tut. vel cura. vectiga. conducat.

h ¶En seruicio de caualleria. Concord. cum. l. militiæ armatæ. C. qui dar. tuto. poſ.

i ¶Mudo o sordo. Adde. l. 4. supra eo. l. i. §. 1. 2. & 3. ff. de tute. & l. pe. & fi. de legit. tuto. vbi de surdo minus audiente.

a ¶Occasionado. Adde. l. luminibus captum. C. qui dari tut. poſſ. & l. i. & secundam. C. qui morb. se excuſ. lib. 10. & in. §. item propter aduersam valetudinem. inſt. de excuſa. tuto.

b ¶De guisa que non pudiesse. Not. hoc verbum & intellige de morbo perpetuo: nam in temporali interim daretur curator secundum glosſ. in d. §. item propter aduersam valetudinem.

¶Lex. XV.

✠ Tutor ante omnia cōficiat inuentariū de rebus pupilli, in quo contineantur eius priuilegia, & instrumēta de bitorum manu notarii cū iudicis autoritate, alias à tutela vt suspectus remouebitur, nisi iustam causam ostendat impedimēti. item debet fulcire domus, colere prædia, & pascere pecora. hoc dicit.

c ¶Luego ante que otra cosa fagan. Sed an poterit tutori seu curatori decerni ad ministratio per iudicem: antequam inuentarium faciat? Bart. dicit. q̄ non in. l. legitimos. in fi. principij. ff. de legiti. tuto. vbi dicit. quod licet glosſ. ibi ponat decretum pro primo: tamen est vltimum, debet enim tutor prius facere inuētarium, quam ei tutelæ administratio concedatur. allegat. l. fina. in fin. C. arbit. tute. vel saltim dicit, quod debet fieri ipso actu: quo decretum interponitur. vt in authen. vt hi qui obligā. se perhib. habe. res mino. §. fina. l. tamen tutores. C. de administra. tuto. dicit, quòd tutores mox cum fuerint ordinati faciant inuētariū. & ibi Sali. exponit quòd intelligatur illud verbum ordinati. i. decreti. hoc etiam videmus fieri in practica: nam decernitur tutela, vel cura verbaliter per iudicem, & postea fit inuentariū. & l. fi. C. arbit. tute. non obstat: quia non prohibet administratio nem per iudicem verbaliter decerni: sed ipsa realis administratio prohibetur ante confectionem inuentarij.

d ¶Escrito de todos los bienes. Concord. cum. d. l. tutores. C. de administr. tuto. & cum. l. fina. C. arbit. tute. & l. tutor qui repertorium. ff. de administr. tuto. & l. i. ff. de offic. præfect. vrb. & debet fieri, quamprimum tutor possit. vt supra dixi & habetur in. d. l. tutores. vbi glosſ. & docto. & not. quod si tutor non faciat inuentarium per inaciter est ponēdus in vinculis. l. secunda. §. tutores. & ibi Barto. ff. de suspect. tuto. & si vnus ex pluribus tutoribus fecit inuentarium, an teneatur illud ostendere vel communicare alteri tutori. vide Bartol. quòd non in. l. actus. ff. de administra. tuto. quærit etiam Bal. in dict. §. solent. Quid si tutor non fecit inuentarium tempore quo tutelam acceptauit, sed postea ex interuallo, an possit ei de hoc oppoui si vult agere vel administrare? & tenet quòd non refert ens disputationem Francisc. de Scalis, vide ibi per eum. & per Salicet. in dicta lege. tutores. columna prima. versicul. quæro quarto. & vide etiam quod in hoc notant Bart. & Alberic. in l. fina. C. de alimen. pupil. præst. & Angel. in dict. §. tutores. vbi vide, an sufficiat iudici ostendere inuentarium, licet reo cui quo tutor litigat non exhibeatur.

e ¶Con otorgamiento del juez del logar. Approbat opinionem glosſ. in. d. l. tutor qui repertorium. in princ. vbi Bar. col. secunda. versic. quæro vtrū dicit quod quantum ad tutorem sufficit fieri extra iudicium: sed quantum ad hoc quod inuentarium faciat fidem contra debitores, quorum nomina in inuentario scribuntur, requiritur q̄ faciat coram iudice. l. chirographis. ff. de administra. tuto. & ita intellige istam. l. partitarum. & adde quæ dixi in. l. 99. tit. 18. 3. parti.

f ¶Trasladados. Adde dictam. l. tutores. C. de administra. tuto. vbi Salyce. columna 2. versi. 7. quære. declarat hoc, quòd vt tutor gerere seu administrare possit, non requiritur ista descriptio inſtrumentorum, de verbo ad verbum in inuentario, sed sufficit, q̄ summam & effectum inſtrumenti ponat: sed quantum ad hoc vt si periret inſtrumentum, possit probari per inuentarium, est necesse totum inſtrumentum in inuentario describi. & debent citari illi quibus præiudicari possit, & vide p Bart. in. d. l. tutor q repertorium. columna 3. vbi dicit ita obseruari.

g ¶De las heredades. Idem dic de nominibus debitorum inſtrumenta tamen per quæ probatur pupillum debitorem esse, non sunt ponēda, licet posset tutor si vellet. secundum Salycet. poſt Bart. in. d. l. tutores. vbi Salyc. ver. quære. 7.

h ¶Traer. Concor. cum. l. fin. ad fin. C. arbi. tute. & d. l. i. §. solent. & ibi Bal. de officio præfect. vrb.

1 ¶Razon derecha. Concord. cum. d. l. tutor qui repertorium in princi. ff. de adminiſt. tut. & vide ibi per Bart. col. pe. versi. venio ad secundā pē.

k ¶Endereçar las cosas. Vide legem consilio. in princip. ff. de curato. furio. & lex qui tutores. C. de administra. tuto. & l. a tutoribus. in principio. ff. eo. & vid. Io. de Pla. in. l. 2. C. de condit. in publi. ho. lib. 10. & ibi etiam per eum, q̄ debet tutor reparare facta tecta: ne fruūetum pupilli pluuijs corrumpatur, & ibidem q̄ non excusatur, & si posuerit factorem communi opinione reputatum fidelem, & diligentem.

l ¶A buena fe. Adde. d. l. a tutoribus. in prin. ff. de adminiſt. tuto. & quid si tutor patruus pupilli, qui communem turrim cū frāte suo inchoauerat, altius elcuauit de bonis suis & pupilli motus: quia vicinus inuidus suā turrē illi oppositā altius eleuauerit: an possit pupillus factus adultus, vel eius hæres tales impensas repetere? Ioa. Andr. in additio. ad Specul. titu. de iudic. §. 2. col. 8. ad fi. additionis magnæ referens quæstionē pilei, dicit quòd tutor qui bona fide opus inchoatū à patre pupilli perfecit, non tenetur cū pupilli honorē tueri debuerit. argu. l. cum plures. §. 2. ff. de adminiſt. tuto. quod est notandū. Aduerte etiam q̄ tutor vel curator non tenetur cōseruare fruūentum, vel vinū minoris, in tēpus carissimæ: sed potest vēdere occurrenti & cōmuni pretio: neque tenetur mittere in aliū locum. l. fi. §. fi. & ibi Bar. C. de adminiſt. tuto. qd Salice. ibi dicit cordi tenendum, & debet secūdum eū tutor in relationibus suis ponere tēpus vēditionis, alias in ei⁹ præiudiciū inspiceretur tēpus, quo plurimū illo mēse vel anno valuit. Et an teneatur dare pecuniam minoris ad licitū quæstū? vide Bar. & Paul. in. l. diuus Seuerus. ff. ad leg. falci. & vid. l. tutor qui repertoriū. §. fi post depositionē. ff. de admi. tuto. de bet etiā tutor facere quid, quid potest, ne pupillus incidat in pœnā cōtractus. vide Bal. in. l. an ubi. C. de in lit. dand. tuto. & an teneatur tutor de fructibus percipiendis. & ita contra eum possit formari libellus vide Bar. in. l. ff fine. §. modestin⁹. ff. de adminiſt. tuto. & an imputetur tutori dānū cōtingens in re pignorata. vide. l. Titiū. §. lucius. ff. de adminiſt. tuto. & quam diligentiam teneatur præstare tutor. vide glosſ. in. l. pe. ff. de eo qui pro tuto. & ibi Nicho. de Neapo.

¶Lex. XVI.

✠ Tutor faciat pupillum legere & scribere, deinde in artificio cōgruo imbui, alimentet q̄; eum facultatibus consideratis. h. d. Habuit origin. m à. l. cum plures. §. tutor. ff. de adminiſtra. tuto.

m ¶Buenas maneras. Concord. cū. l. cū plures. §. cū tutor. ff. de admini. tuto.

n ¶Leer e escreuir. Adde. l. qui filium. ff. vbi pupill. educar debet. & eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit.l.ius alimentorum.versi.item ad instructionem.& vide in dict.l.qui filium. glos.quod mulieres olim addiscebant grãmaticam.& vide quę dicit ibi Alberi.vbi dicit se audisse de filia Accursij, quod legebat iura Bononiæ.

a ¶ *Aquel menester.* Vide in.d.versi.item ad instructionem.

b ¶ *Catando.* Ade.l.ius alimentorum.&.l. officio. ff.vbi pupill.educa. debe.&.l.j. §.tutor. ff. de suspect. tuto. & C. de alimen. pupi.præstan. l.1.&.2.

¶ *Ley. XVII.*

Potest tutor agere & defendere nomine pupilli per se si est pupillus minor septennio: si maior potest interesse presente tutore & authorizãte.Itẽ pupillo absente à loco potest adesse tutor. Et si sunt plures tutores, quilibet potest agere & defendere insolidum. Item sententia contra tutorẽ lata mandatur executioni contra bona pupilli, non cõtra sua, item contractus cum pupillo sine tutoris auctoritate factus tenet in eius commodum:sed non in eius damnum:& tutor dans auctoritatem in talibus faciat per se,non per mandatum vel literam aliàs nihil agit.h.d.

spues desto deuel poner que aprenda , e vse aquel menester,[a] que mas le conuiniere,segun su natura,e la riqueza,e el poder que ouiere.E deue guardar lo, e pensar del:dando le de comer e de vestir , e de las otras cosas que menester le fuerẽ, segun entendiere que lo deue fazer, catãdo[b] toda via que lo faga segund los bienes que rescibio del.

¶ *Ley. XVII.Como el guardador deue demandar e responder por el huerfano.*

EL guardador en nome del huerfano,deue demandar e defender[c] el derecho del , en todo pleyto ql mouiesse o le fuesse mouido en juyzio.E si fuerẽ los guardadores dos o mas cada vno dellos[d] puede esto fazer, maguer el otro nõ estuuiesse delãte,seyẽdo el moço menor de siete años, o si fuesse mayor,e nõ estuuiesse delãte, seyendo amos delante, e si sentencia fuesse dada sobre tales pleytos contra el guardador,non deuen fazer entrega porende en los sus bienes:[e] mas en los del moço que touiesse en guarda. Otrosi dezimos que el moço non puede fazer pleyto,nin postura con otro ninguno,en que obligue ninguna cosa de sus bienes,a menos de otorgamiento de su guardador, [g] e si lo fiziere a daño,de si non deue valer. Pero si otro alguno fiziere pleyto conel,vendiendo le,o obligando le a alguna cosa, que fuesse a pro del moço, [h] valdria el pleyto que desta guisa fuesse fecho.E el otorgamiento que el guardador fiziere en nome del en juyzio, o fuera de juyzio, deue lo fazer por si , e non por mandadero,nin por carta : [i] ca si de otra guisa lo fiziesse non valdria.

¶ *Ley. XVIII.Que los guardadores non deuen enagenar los bienes de los huerfanos.*

NOn deuen loa guardadores dar, nin vender,nin enagenar ninguna de las cosas del huerfano,que sea rayz. [k] Fueras ende,si lo fiziere algũ por pagar las debdas q̃ ouiesse dexado el padre del

c ¶ *Demandar e defender.* Concor.cum.l.generaliter.&.l.tutoris præcipuũ. ff.de adminisst.tuto.&.l.eum qui.C.de procura.&.l.fi.in principio . C. de adminístra.tuto.

d ¶ *Cada vno dellos.* Concord.cum.l.1.&.2.C.si vnus ex plurib. tuto. ¶ cura.&.l.j.§.1.&.l.decreto.§.fina.ff.de adminisst.tu:o. Quid autem si omnes velint agere vel conuenirí glo.in.d.l.1.dicit,quod possunt & debent admitti.Salycet,ibi dicit quod si agant omnes admittuntur vno & eodem libello,non diuersis:quia omnium interest ratione officij, & communis periculi:si verò conueniantur distinguit , aut pupillus est conuentus,& si omnes volunt defensionem suscipere possunt. l.1. §.sufficit.ff.de adminisst.tuto.aut pupillus non conuenitur : sed tutor nomine pupilli,& tunc illo inuito alij non possunt defensionem suscipere possunt tamen assistere eius:ne colludatur. vide ibi per eum qui respondet ad.l.ne in plures.ff.de exercito. Cyn.ibi & Ang.& Bar. in.d.l.decreto.§.fina.volunt quod ad petitionem aduersarij per.d.l.ne in plures,iudex eligat idoneiorem & alij potest assistere,& quælibet practica videtur bona.

e ¶ *Mayor de siete años.* Concord.cum.l.1.§.sufficit.ff.de adminisst. tuto.vbi vide per gloss.& Bar. Quid autem si sit adultus?& tunc videtur notari differentia inter pupillum & adultum:vt in adulto sit in electione volentis eum conuenire,vtrum conueniat adultum,vel curatorẽ:ita videtur probari in.d.§.sufficit.ver.in causis tamen quã differentiã glabi reprobat,quæ glo.secundum Iaco.de Are.& Alberi.ibi poterit procedere quando vnus non habet melioremnotitiam facti,quã alius:sed si cuta'or scit veritatem melius nõ posset rñdere adultus neque econtrario . & isto casu practicetur talis differentia inter pupillum & adultum.

f ¶ *En los sus bienes.* Cõcor.cum.l.2.ff.de adminisst.tuto.&.ff.de re iudi.l. 4. ver.tutor quoque.&.l.1.C.quando ex fact. tuto.

g ¶ *Otorgamiento de su guardador.* Concor.cum.l.obligari.in princi.ff.de auto.tuto.&inst.eo.in principio.de confessione verò in causa ciuili vel criminali.vide.l.certum . §.in pupillo.ff.de confes.& in.l.certum.C.de auto.præst & tenetur tutor si non fuerit vtiliter autoratus.l. si ad pupillum.ff.de auto.tuto.& vide.l.eum qui.& ibi Bal.C.arbitr.tute.& an ei minor respondet de veritate exigatur tutoris autoritas, vel curatoris vide Abb.in.c. pe.diam.4.de iuramen. calu. & Bal.in autẽ sacramenta puberum.ad. fi.j. co. C. si aduersus venci. & Bald. in.l.2.§.q obseruari. cõtra. C. de iura calu.er an debeat ista autoritas in teruenire in venditione rerum minoris, quæ fit per creditores : vide Bald.in.l.fina. C. si propter publ. pensita. vbi tenet quod non sed solum in causæ cognitione & venditione citandus est.

h ¶ *Aprodel moço.* Cõcor.cum dict.l.obligari. & in fin.de auto.tuto.in princip.& sic claudicat hic contractus.

i ¶ *Non por mandadero nin por carta.* Concor. cũ §.fi. inst. de autor.tuto.& l.1.§.fin.ff.eod. vbi etiam probatur quod verbis debet autorare, quod intellige vt per Bald.in.l.maudatum colu.1.C.manda.in actionibus expressis: secus in tacitis.& vide per eundem Bal.in.l.quæ cũque.& in.l.eum non solum §.necessitate.col.pe.C.de bonis quæ libe.Et an possit interponi ex interuallo?ex.q nõ sed statim dicit esse interponendam.l.obligari.§.tutor. ff.eo.& ibi etiam q̃ non per epistolã.&ibi vide Bar.& Bal.in.l.1.C. si seru.extero.Et de prælato,an possit autoritatem interponere ex interuallo?vide per Abb.in.c.edoceri.col.fi.de rescript.& vide quæ notaidẽ Abb.in.c.cũ vos.de his quæ fiunt à præla.sine consen.capi. Et qd de iussu consilio vel mandato consensu & decreto iudicis, an interponãtur ex interuallo? Adde Bal.in.c.si quis miles. de feud.sine culpa . nõ amit.Et an dans consilium videatur interponere autoritatem suã.vide Abb.in cap.dilecti.de arbit.col.3.&.4.& vide in ista materia notabiliter per Socin.1.vol.consil.15.col.15.& eo.volu.consi.87.col.1.&.2.& consil. 153.in prin.in.2.volu.& consi.160.col.5.& consi.23.4.volu.vbi multa notabilia in ista materia videbis.

¶ *Lex. XVIII*

Non potest tutor rem pupilli immobilem nisi ex necessaria causa debiti paterni,vel dotis sororis pupillinaut ad eius matrimonium copulandum alienare:& tunc facit cum iudicis decreto:nec aliqualiter domum paternam aut aui tinam distrahat:nec seruos ab antiquo seruientes.hoc dicit.

k ¶ *Que sea rayz.* Vide.ff.de reb.eo.per totum.&.C.de præd.mino.per totum.sic neque ius ad rẽ immobilem potest alienari sine decreto.vt in.l. si ad resoluendam.& ibi Bal.C.de præd.mino.gl.& doct.in.l.1.C.si aduer. tranſ. actio.& vide quod per illã.l.si ad resoluendã.dicit Io.Andr.in additio.ad Specu.in rub.de pact.Et quid si cedatur actio competẽs ad rem immobilem,vel ad centum alternatiuè? vide per Bart.& Ang.in.l. si fic.§.si quis ita.in fi.ff.de leg.1.quod pẽdebit ex futuro euentu, de eo qd̃ soluit debitor.Et quid si pupillus solum habeat possessionem? vide Nicho.de Neapo.in.l.magis puto.§.si pupillus.ff.de reb.eorum.

l ¶ *Las debdas.* Adde.l.60.tit.3.part.&.l.4.tit.5.5.partit.& quæ ibi dixi

Casar.

a ¶ *De las hermanas.* Concord.cum.l.cum plures.§.cum tutor.ff.de adminístra.tuto.per quam hoc limitatur, vt intelligatur de sorore pupilli ex eodem patre nata,vbi gl.& Barto.ita tenẽt. tenet etiã Bal.in.l. neq; mater.in.2.lectu.C.de iur.dot.vbi dicit q̃ sororẽ sibi attinentem per matrem non tenetur dotare,adde etiam gl.& ibi Salic.in.l. non omni. C.de admini. tuto. & benefacit.l. q̃ filiũ. ff. vbi pupill. educa. deb. & glos.in. d.§. cũ tutor, & doct. dicunt procedere qñ soror est inops & sic velle videntur q̃ si non sit soror ex eodem patre, licet sit soror ex parte matris & talis soror sit inops q̃ nõ teneatur frater illã dotare reḍ etiã clare firmat Azo. C. de admini. tutor. in sum. col.4.versi.itẽ dotem.contra quod fortiter facit qa tenere tur tali sorori ad alimenta.l. tutor secundũ dignitatem.§.in soluendis.ff.de admini.tuto.l.1.circa prin. ff.de tute. & ratio.dis.glo.& Bar.in.l.si quis à liberis,in princ. ff.de liber. agnos. Salice.in.l.1.C.de alen.liber.Ioan.de Imol.expresse loquens in soro-re vterina in.l.1.col.3.ff.solu.matri.& confirmatur quia etiã frater naturalis inops alendus est à fratre.authẽtica.licet. C. de natura.liber. & valet argumentũ.si tenetur alimentare ergo & dotare, secundũ Iacob. de Are.Per.& Cin.& Bal.in.d.l.neq; mater.alias , incipit mater. C. de iur.dot.vnde videretur q̃ teneatur eam dotare vt q; ad codignã quantitatem ex qua possit alimentari:quicquid enim ex causa præcipitur vel permittitur,siue ob causam,debet secundum illam causam moderari.l.lucius.ff.de exerci.idẽ etiã q̃ mater quæ tenet ad alimenta filiæ teneatur illã dotare patre inopi existenti tenet Barto.post Cin.& tenet etiã Bald.in aut.resq.C.cõm.de lega.vnde etiã sicut pater naturalis tenetur alere filiã inopem,ita tenetur eam dotare, &.l.vxorẽ.§.pater naturali.ff.de leg.3.& debet intelligi in filia naturali quæ non est inops,vel q̃ ex honesto exercitio posset sibi dotẽ constituere, alias pater tenetur eam dotare, secundũ Bald.in.d.l.mater. de quo vide quæ not.Bal.nouel.in tracta.de dote.fo.12.col.4.in.16.speciali.Io. de Imol. tamen in.l.1.ff.solut.matr.col.3. dicit q̃ nõ videtur bona æquiparatio dotis ad alimenta cum facilius præstentur alimenta quæ minutatim præstantur q̃ dos quæ in magna quantitate præstatur,& adducit de patre naturali qui licet teneatur alere filiã non tamẽ dotare,vt in.d.§. pater naturalis.& q̃ licèt filius teneatur alere matrem & etiam sororem vterinã,vt in.d.l.si quis à liberis.tamen non tenetur dotare, vt in d.§.cum tutor.illam etiam æquiparationem dotis ad alimenta impugnat Alex.in.d.l.1.col.6.ff.solut.matr.Ang.etiam in.l.à filia . in prin. ff.ad trebel. impugnat dictam æquiparationem , & dicit in terminis, & frater nõ tenet dotare sororẽ vterinã, licèt inopẽ, & istã videt magis cõis conclu. saltẽ ĩ fratre respectu sororis vterinæ,prout latè tradit Iaso.in.d.l.1.col.7.licèt in matre & patre naturali Alex.ibi dicat , q̃ tolerabile putat,q̃ teneatur dotare dote, q̃ ad alimenta sufficiat , & non vltra.lex ista partitarum non se limitat ad sororem ex patre:sed indistincte loquitur,vnde fortè sororẽ inopẽ licèt vterinã, tantũ frater p istam legem tenebitur dotare vsque ad codignã quantitatẽ,ex qua possit alimentari,& ad.d.§.cum tutor.respondetur, q̃ limitetur in tali sorore inopi,vel q̃ intelligaf de dote,quæ excederet codignã quãtitatẽ,vsque ad alimẽta.& ista videf opi.æqua & iuridica ,ppter aucto ritatẽ Bart.& Bald.& sequaciũ,qui vtuntur isto argu.de alimentis ad dotem:non tñ caret scrupulo,ideo tu latius cogita, & si velis tenere hoc,fortè esset limitandum,vt quando frater inuitus isto casu cogeretur ad dotandum sororem mortua sorore dos redeat ad fatrem , iuxta ea que not.Bal.in.l.eam quã.col.10.C. de fideicom.& Bal. nouel. vbi suprà,potest etiam responderi ad.d.§.cũ tutor.cũ dicit ex eodem patre natam,q̃ ideo ita posuit quia officium paternum & non maternum est dotare filiam.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.l.8.tit. 11. 4. parrit. vnde cũ detur casus q̃ mater diues teneatur, vt suprà dixi. idem esset dicendũ in fratre vterino.Et adde ad istam.l.q̃ frater etiam clericus tenetur dotare sororẽ ex eodẽ patre natã , si ipsa non habet vnde dotetur,secundum Ant.& Abba. in capi.peruenit.de arbit.vbi & plus vult Abbas, quòd clericus cum bona conscientia potest dotare sororẽ,vel consanguineã inopẽ de reditibus beneficij, vt ecclesiæ.

¶ *Del mismo.* Concor. cum l.lex q̃ tutores C. de admini. tuto. cũ gl. ibi super verb. vt in dotem, & vt de q̃d no. Bar. & Ioã. de Imo. in.l. si ante nuptias. ff. solut. matri. & Bart. in.l.prædia.C. de pręd.mino. & q̃ not. Bald. in.l.1.C. si adversus dot. & in.l.nulla.C. de iur. dot. & Barto.in.l.si constante. in prin. col.13.ff.solu.matri.

b ¶ *Del huerfano.* Adde.l.fi. C.vbi pupil.educa.debe.& l. si discceptetur. ff.eod.vbi q̃ cauendum sit ne puella collocetur apud eum, cuius pudicitiæ insidietur.Et quærit Bald.in.l.1. ff. eod. an si aliqua pupilla sit desponsata,& est apud sponsum:vtrum prætor debeat eam alibi facere educare? & respondet q̃ aut pupilla est minor septem annis, & tunc sponsalia nihil operantur, sivero est major septem annis & tunc aut est legitimè tradita sponso per patrem vel legitimas personas , & tunc non debet auferri sponso:si autem non esset ei tradita per patrẽ vel alias legitimas personas,tunc non debet apud eum educari: præsertim si matrimonium non sit bene conueniens,& tandem concluditè dicit,q̃ omnia ista remanent in pectore boni viri, hoc est, iudicis.& tradit etiam Alex.consi.161.super primo dubio.col.fin.5.volu. & vide Chrysosto.super Matthæ.homil.4.dicentem, quòd hunc motem tenebat antiquitas,quòd sponsæ in sponsorum domibus haberentur. vide per Bart.in disputa.sua.incipien. quæritur vtrum iudex.

c ¶ *Derecha.* Casus alios ponit glos.in.l.ob æs.C.de præd.min. & alium casum,scilicet propter vtilitatem minoris potuit.l.4.titul.5.partit.5.& ibi dixi illum casum ponit Bald.nouel.in tracta.de dote. fo.23. col.3. in.61.speciali, quando scilicet minor alienaret ad redimendum à captiuitate personam coniunctam in casu authent.si captiui. & in corpore vnde sumitur.C.de epis.& cleri.&.l.6.titu.7.supra eod. parti. & adde alios casus per Azo.C.de adminístra.tuto.in summa.col.ti.

d ¶ *Escusar.* Debet ergo fieri causa cognita,vt in.l.magis puto.§.non passim.ff.de reb.eo.&.d.l.ob æs.C.eo.& tradit magistraliter Specu. titu. de emptio.& vendi.§.nunc dicendum restat.versi.hoc quoque.

e ¶ *Nasceo.* Concord.cum.l.lex.quæ tutores.C.de adminístra.tuto.

f ¶ *Los siervos.* Concord.cum.d.l.lex.quæ tutores.versi.ante omnia.

¶ *Lex. XIX.*

Pupillus est alimentandus,vbi pater mandauit nutriendum , & si taceat faciat eum iudex apud probum hominem ei ab intestato non successurum nutriri,aut apud matrem dum casta sit,& non nupserit,sed si nupserit auferatur,ei,quia noui amore mariti præfumitur in mortem eius consentire,vt succedat ei.h.d.

g ¶ *El padre.* Nonnunquam tamen à voluntate patris,recedit prætor. l.1. in princip.ff.vbi pupi.educa.debe.l.quintus mutius.ff.de ann.lega. & vide quod not.Bald.an.l.1.C.de confirma.tuto.

h ¶ *Del huerfano.* Adde.l.fi. C.vbi pupil.educa.debe.& l. si discceptetur. ff.eod.vbi q̃ cauendum sit ne puella collocetur apud eum, cuius pudicitiæ insidietur.Et quærit Bald.in.l.1. ff. eod. an si aliqua pupilla sit desponsata,& est apud sponsum:vtrum prætor debeat eam alibi facere educare? & respondet q̃ aut pupilla est minor septem annis, & tunc sponsalia nihil operantur, sivero est major septem annis & tunc aut est legitimè tradita sponso per patrem vel legitimas personas , & tunc non debet auferri sponso:si autem non esset ei tradita per patrẽ vel alias legitimas personas,tunc non debet apud eum educari: præsertim si matrimonium non sit bene conueniens,& tandem concluditè dicit,q̃ omnia ista remanent in pectore boni viri, hoc est, iudicis.& tradit etiam Alex.consi.161.super primo dubio.col.fin.5.volu. & vide Chrysosto.super Matthæ.homil.4.dicentem, quòd hunc motem tenebat antiquitas,quòd sponsæ in sponsorum domibus haberentur. vide per Bart.in disputa.sua.incipien. quæritur vtrum iudex.

i ¶ *De heredar.* Concordat cum dicta.l.fina.&.ff.eod.l.1.&.l.penulti. sic etiam dicit Bald. in capitu. primo, qualiter debe. vassa. iur. domi. fidelita. quòd domesticæ personæ succesionem dominorum sperantes suspectæ sunt ne vitæ eius in fidientur:quæ tamen suspicio purgatur per iuramentum , vt not.gloss.ibi.nota tamen quòd si ex alijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsumptionibus contrarijs tolleretur ista suspicio, posset iudex, decernere pupillum educandum apud eum, qui eius proximus successor sit, vt tradit Socinus. consi. 193. circa primum quæstū. in. 2. volu.

a ¶ *Madre.* Nam educatio pupillorum, nulli magis: quàm matri committenda est, vt hic. & in. l. 1. C. vbi pupil. educa. deb.

b ¶ *Que cesare.* Adde. d. l. 1. & tunc tam ipsa quam vitricus repelluntur ab educatione, quod Bal. in. l. omnē. C. ad Tertull. intelligit. Sic apud magis idoneum pupillus ponit alimētari, non alias: nam vbi pupill⁹ educet in arbitrio iudicis est. & allegat in auctē. de nupt. §. ei⁹ quoq; principis. colla. 4. & idem vult Alberic. in. d. l. 1. in. fi. q⁹ etiam si mater super induxit vitricum: si tamen cessat omnis suspicio, vt ga non est successura pupillo qa habet substituti, & est honestæ vitæ & Vitricus similiter q⁹ tunc ali possit pe nes matrē, in dubio tñ suspecta est & repellitur.

c ¶ *Amar tanto.* Adde. ɔ. eod. l. 4. & quæ ibi dixi. & vide q̄ notabiliter dicit Bald. in. l. 1. col. fi. versicul. vltimo quæritur. C. de leg. & in. l. 1. C. vbi pupill. educa. deb. & in. l. pre cibus. col. 6. C. de impuber. & alijs. subst. ibi & hoc verum nisi mater transeat ad secunda vota. nam tunc præsumitur ardere amore magis ad secundum virum quàm ad filios. C. de administ. tuto. l. neque tutores.

madre[a] que fuesse muger de buena fama, bie le puede dar el fiso que lo crie, e ella puede lo tener mientra mantouiere biudez e non casare. Mas luego que casare[b], deuen sacar el huerfano de su poder, porque dixeron los sabios: que la muger suele amar tanto [c] al nueuo marido, que non tan solamente le daria los bienes de sus fisos mas aunque con fuerça en la muerte dellos, por fazer plazer a su marido.

Lex. X X.

Taliter discernat iudex alimenta pupillo: quòd ex fructibus & reditibus patrimonij rebus saluis gubernetur: sed si tutor eū de propijs alimentat, ne pupilli diuitiæ manifestentur, vt non eueniat ei damnū tenetur pupillus sic expensas soluere. h. d.

d ¶ *Del moço.* Concord. l. secunda. ff. vbi pupi. educa. deb. &. C. de alimen. pupill. præst. l. fi. & modum patrimonij spectare debet iudex: cum alimenta decernit: & debet statuere tam moderatē, vt non vniuersum reditum patrimonij in alimenta decernat: sed semper ita fiat vt ex reditu aliquid supersit. l. ius alimentorum. verſic. modum. ff. eod. Sed quid si pupillus habet ita modicum patrimonium, quòd reditus non sufficiunt ad alimenta, nunquid poterit tutor ponere manum ad propietatem? Alberi. in. d. l. ius alimētorum. dicit, quòd vidit multos & magnos viros sentire, quòd non: per illum versic. Sed quòd potius tutor debet mittere pupillum ad mendicandum, ipse ta

¶ *Ley. X X. Quanto deuen dar al huerfano de sus bienes, para gouierno de si e de su cōpaña.*

Gouernados deuen ser los huerfanos de sus bienes en esta manera. Ca deue el juez del lugar estableſcer, segūd su aluedrio, e la riqueza del mo ço[d], cierta quātia de pan, e de vino, e de dinero, que les den cada año para su gouierno, e para su vestir del, e de su cōpaña, catando toda via[e] que dela renta e de los esquilmos delos bienes del huerfano salgan estas despensas: e que todo lo al, le finque en saluo, si se pudiere fazer[f]. Pero si el guardador entendiesse que seria daño del moço, en descubrir la riqueza, o la pobreza del, e por esta razon[g] le gouernasse de lo suyo, espendiēdo por el, tanto quanto fuesse guisado, o poco mas, por esta razon: estōce dezimos, que lo puede fazer, e deue le despues el moço quando fuere de edad pagar todo lo q̄ desta manera ouiesse despendido por el.

men vult contrarium, maximè vbi pupillus esset nobilis, licet pauper & dicit de hoc videri tex. expressum. in. l. 3. in princ. ff. de cōtra. iudic. tute. vide ibi per eum.

e ¶ *Toda via.* Concordat dicta. l. ius alimentorum. & vide quæ dixi in glo. præcedenti.

f ¶ *Fazer.* Nota bene: nam facit pro dictis Alberi. de quibus supra in glo. prima.

g ¶ *Razon.* Vel alia. & idē crederem, si nulla cā adesset, sed ex inimicitia non admitteret dicē pro taxatiōe alimētorū & probari videtur ind. fin. C. de aliment. pupil. præsta.

¶ *Ley. X X I. Fasta quanto tiempo deue durar la guarda e el officio de los guardadores de los huerfanos: e como deuen dar cuenta de los bienes dellos.*

Durar deue[h] el officio de los guardadores, fasta q̄ los huerfanos sean de edad de catorze años, si fueren varones: e si fueren mugeres, fasta que sean de doze. Otrosi se acaba tal guarda, como esta, por muerte, o por desterramiento[i] del guardador, o del huerfano. Esso mismo seria si tornasse en seruidumbre[k], o catiuassen a qualquier dellos. E aun dezimos q̄ si alguno fuesse dado por guardador a tiepo cierto, o so condicion, que se acaba tal guarda cumpliendose el tiempo: o fallesciendo la condicion. Otrosi dezimos q̄ se acabaria tal guarda como esta, si porrassen al huerfano, o al guardador, seyēdo de aquellos guardadores q̄ son llamados legitimos[l]. E aū se acabaria quādo el guardador se escusasse de lo ser, por algūa razon derecha: o si le rīfassen de la guarda por sospechoso. Pero en qualquier destas maneras sobre dichas que se acabe el oficio del guardador, tenudo es luego de dar buena cuenta[m] e verdadera de todos los bienes del huerfano, tabien mueble como rayz, e entregarlo todo a el mismo, e a su guardador, que es llamado curator. E para esto cumplir, es obligado tambien el guardador, como sus fiadores[n], e sus herederos[o], e todos sus bienes[p] al huerfano, e a sus herederos.

h ¶ *Deuer deue.* Cōcord. instit. quib. mod. tute. finitur. in prin. & supra eodē l. 1. & vide l. ita autem. §. si tutor. & ibi Bart. ff. de administra. tuto. & de tutelare gis: an finiatur puberta te? vide p Alberi. in rubric. C. qñ tuto. vel cura. ess. desi. & quæ dixi. i l. 3. tit. 15. 2. par.

i ¶ *Por muerte o desterramento.* Cōcord. cum §. simili modo Inst. quib. modis tute. finit. & intellige. de sterramiento ex quo ciuitas amittitur, vt ibi. & quid si tutor banniatur? vide Nicho. de Neapo. in l. fi. tutori. §. si tutori. ff. de tute. & ratio. distra. & vide. l. in locum. & ibi Albert. C. qui pet. tuto. vbi concludit, q̄ si ex bando ciuitatem amittat desinit esse tutor, vt in. §. sed & capitis. inst. quib. mod. tute. finitur. quando autē ciuitas amittit. vide in. §. minor. inst. de capit. diminu. & semper cauteè aduertas ad istas. ll. partitarū cum loquuntur per hoc verbum desterramiēto, vt nō semp intelligas de q̄libet exilio a iudice ipposito.

k ¶ *En seruidumbre.* Prosequitur quæ habentur inst. quib. mod. tute. fini. & per Azo. C. quando tutor. vel cura. ess. def. in summa.

l ¶ *Legitimos.* Vide. ff. de capit. diminu. l. tutelas.

m ¶ *Buena cuenta.* De hoc vide. ff. de tute. & ratio. dis. p totū. & C. arbitr. tute. in summa. per Azo. & si non reddit rationē, tenetur pœna, quasi falsi. l. 1. §. tutores. & ibi Bar. ff. de fals.

n ¶ *Fiadores.* Vide. ff. & C. de fideiusso. tuto. per totum.

o ¶ *Herederos.* Vide. C. de hæredi. tuto. p totū. & ff. de fideiuss. & hær. tu.

p ¶ *Sus bienes.* Nota singulariter, q̄ etiā bona fideiussorū & hæredū tutoris, sunt tacitè obligata minori. Adde. l. fi. §. fi. in fi. & ibi not. Bal. C. de iudic. & ibi vide p Iaso. q̄ intelligat etiā de rebus proprijs h. redi licet nō bñ se firmat: sed satis, pbat in ista. l. ptarū, quā tene mentu-

Titulus Decimus septimus, De excusatio. tuto.

Lex prima.

Excusatio est iustā causam quare non tenetur subire onus tutelæ assignare sed minor viginti quinq; annis non tenetur excusationem ponere quia si vellet, non admitteretur. h. d.

a ¶ *Tanto es.* Sequitur dicta Azo. C. de excusat. tuto. in sum.

b ¶ *Menor.* Vid. insti. eo. §. minores autem.

Lex. II.

In hac. l. pone casus, i q̄ bus tutor pōt excusari a tutela quos latè hic vide. h. d.

c ¶ *Se pueden escusar.* Et quādo quis vocat ad ista munera, debet vti re medio excusationis nō appellationis. l. 1. §. 1. ff. qñ appell. sit. & ibi Bart. & quid si per malitiā sine iusta causa se excuset an teneat ad dānū iterim contingens? vide Io. de Plat. in rubr. C. de excus. mune. lib. 10. dicentē q̄ sic. l. impera tores. §. 1. ff. de appellat. l. 1. 2. & 3. C. si ex fallega. tuto. ex cus. sit. & licet veram excusationē quis habeat: si tamen veritati mēdacio adiecto excusatus fuerit tunc ꝓptervitium pronuntiationis vacationē nō habebit. l. qui testō ff. de excusa. tuto. & Io. de Pla. vbi suprā.

d ¶ *Cincofijos.* Cōcord. instit. de excusa. tuto. in princip. & l. 2. §. remittit. ff. eodem. & aduerte q̄ numer⁹ quinq; liberorum excusat à muneribus perso nalibus, & numerus. 12. & 16. excusat etiam à realibus. vt in. l. si quis decurio. vbi glo. & Io. de Pla. C. de decurio. lib. 10. l. semper. §. demōstratur. & ibi Bart. ff. de iur. immu. quidam tamen quos refert Ioan. And. in regu. decet. in mercurialibus, tenuerunt q̄ ita demum excusetur quis a muneribus patrimonialibus, quando habet numerū. 16. liberorū per text. in. d. §. demonstratur. & facit. l. neq; C. de muner. patrimo. lib. 10. nisi esset decurio, quo casu sufficeret numer⁹. 12. liberorum. & ita loquitur. d. l. si quis decurio. & istā opinio. videtur sequi glo. in. l. 1. C. qui nume. libero. lib. 10. & firmat Bald. in. d. l. si quis decurio. dicens hanc esse veritatē. sed opi. glos. in. d. l. si quis decurio. pleriq; docto. tenuerunt, vt refert Alex. in additio. ad Bart. in. d. §. demonstratur. & consi. 123. volu. 5. & tene menti, nam talis excusare tur à

Titulo. XVII. porque razones los que son escogidos para guardadores delos huerfanos se pueden escusar que lo non sean.

Escusan se los omes que son dados por guardadores delos huerfanos e de sus bienes, poniendo razones ciertas ante si e guisadas porque muestran que non se han de trabasar dela guarda dellos. Onde pues que enel titulo ante deste fablamos, de como tales guardadores como estos, deuen ser escogidos. Queremos a qui contar las razones, porque se puedē escusar de tal guarda, quādo nō la quieren fazer, o non pueden. E diremos, que cosa es tal escusa como esta. E que razones son aquellas, porque pueden esto fazer. E ante quien. E en que manera. E fasta quanto tiempo, puede aquel que es escogido por guardador, poner tal escusa como esta,

Ley. I. Qual cosa es escusança.

Escusança tanto es[a] como mostrar alguna razon derecha en juyzio, porque aquel, que es dado por guardador de algū huerfano, non es tenudo de recebir en guarda a el nin a sus bienes. Pero non ha porque mostrar escusança ninguna, el que es dado por guardador de huerfano, seyendo el menor [b] de veynte e cinco años, porque estos atales non lo pueden ser maguerquieran.

Ley. II Que razones son aquellas porque se puede escusar el que es guardador de algun huerfano que lo non sea.

Razones ciertas son porque los omes se pueden escusar[c], que non sean guardadores de huerfanos. La primera es, quādo aquel que es dado por guardador ha cinco fisos[d] naturales, e legitimos biuos. Pero si alguno ouiesse perdido delos cinco fijos, vno o mas en batalla[e], en seruicio de dios e del rey, bien puede ser contado entre los biuos, e escusarse el padre por esta razon de ser guardador. Otrosi se pueden escusar, que nō sean guardadores, todos aquellos que han de recabdar las rentas del Rey[f], e los que son sus mensaseros[g], e los que han de judgar [h] e cumplir la justicia por obra. Pero si alguno destos ouiesse recebido en guarda algun huerfano, ante que le ouiessen dado aql officio non se podria despues escusar[i] por esta razon, que lo nō ouiesse en guarda. Otrosi dezimos, que si algun guarda [k] dos de huerfanos, ouiesse de yr en seruicio del Rey por su mandado, a alguna parte que fuesse muy lueñe: o fuesse alla por seruicio, o por pro comunal de la tierra en que biue, este atal deuen le atender fasta que venga. Pero deue dexar los moços e sus bienes en guarda e en recabdo de tal ome, que pense bien dellos, de mientra que el tornare. E quādo viniere, deue cobrar e auer los huerfanos en su guarda, bien assi como los tenia en ante. E aun dezimos, que desde aquella sazō que viniere fasta vn año[l], nō le deuen dar otro huerfano nueuamēte en guarda. Fueras ende, si pluguiere a el mesmo de lo recebir. Otrosi dezimos, q̄ si acaesciesse algun pleyto granado[m] de nueuo, entre el guardador e el huerfano sobre toda la heredad del moço, o sobre alguna partida grande della, que por tal razon como esta, bien se puede escusar el guardador, que non aya en guarda el huerfano. E aun dezimos, q̄ auiendo algun ome tres guardas[n] de huerfanos, si acaesciesse q̄ le quierā dar otro en guarda, bien se puede escusar, por tal razō como esta, q̄ non reciba la quarta guarda. Otrosi, el que fuesse tan pobre que non ouiesse al porque guarescer, si non por

a ¶ *Escusança es.* Concordat instituta eodem. §. item propter litem. ff. eodem.

b ¶ *Tres guardas.* Concord. instituta eod. §. item tria. & ff. eo. l. tria. & l. si duas. & l. si quis in principio. non tamen præsumitur vacationem ab aliis muneribus publicis auctoritate, & vtilitate. l. 2. & ibi vide Ioan. de Plat. C. de excusa. mune. l. 10.

collectis, secūdū Bart. in. §. demōstratur. & ista opinio tanq̄ benignior videtur sequenda, secundū Ange. in. instit. tu. de excusa. tuto. in princ. col. 3. vbi dicit q̄ vidit de facto ita pronūtiari.

c ¶ *En batalla.* Concor. l. bello amissi. ff. eodem. & instit. eo. in princ. & §. fœminæ. instit. de adopt.

d ¶ *Del Rey.* Cōcordat instituta eodem. in §. primo. vbi Angel. Areti. dicit procedere tam in administrantibus res fiscales, q̄ res patrimoniales principis. l. administrātes in principio. ff. eodē. Libera zenone. C. de quadri. præscrip.

e ¶ *Mensageres.* Concord. instituta. eodem. §. item hi qui.

f ¶ *Judgar.* Cōcordat instit. eodem. §. & qui potestatem.

g ¶ *Escusar.* Vide in dict. §. §. & limita. vt in l. iurisperitos. in principio. ff. eodem.

h ¶ *Guardador.* Adde dict. §. itē hi qui reipublicæ.

i ¶ *Vn año.* Vide in dict. §. & in. l. non solum. in principio. & ibi Nico. de Neapo. ff. eodem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

luor de sus manos[a] bien se puede escusar que non sea guardador de huerfano. Otrosi se podria escusar, que non fuesse guardador, el que fuesse enfermo[b] de tal enfermedad de que nunca pudiesse guarescer. Et aun el que nõ supiesse leer, nin escreuir[c], si fuesse tan simple o tan nescio, q̃ non se atreuiesse a fazer la guarda con recabdo. E aun se podria escusar de la guarda del huerfano, el que ouiesse auido grand enemistad capital[d] con el padre de aquel que le quisiessen dar en guarda. E capital enemistad es dicha[e], quando aquel q̃ es dado por guardador del huerfano, acuso el padre del, de cosas que si le fuessen prouadas, que le deuiã matar porende, o ser mal enfamado, o si le ouiesse assechado[f] en otra manera por lo matar: o si ouiesse seydo su enemigo conoscidamẽte,[g] e non fuesse despues fecha paz[h] entre ellos. E escusar se podria otrosi de la guarda, aquel a quien ouiesse mouido pleyto de seruidũbre[i] el padre del huerfano, o el al otro. E otrosi el que fuesse mayor de setenta años[k], o menor de veynte e cinco.[l]

¶ *Ley. III. Como los caualleros e los maestros de las sciencias se puedẽ escusar que nõ sea guardadores de otri.*

Caullero que estouiesse en corte del Rey o en otro lugar señalado por mandado del: o por pro comunal de la tierra, bien se puede escusar[m], que non tome guarda de huerfano, por razon de aquel seruicio que faze. Otrosi el que fuesse maestro de gramatica[n], o de rhetorica, o de dialetica: o de fisica[o], mostrando su sciẽcia a los escolares, e obrando por ella[p] en su tierra: o en otro logar, por mandado del Rey, q̃ bien se puede escusar qualquier dellos, q̃ non sea guardador del huerfano. Esso mismo seria, de los maestros delas leyes[r] que siruẽ a los Reyes, biuiẽdo con ellos por sus juezes, o por sus conseseros. E a vn dezimos, que los filosophos[s] q̃ muestran el saber de las naturas, se pueden escusar que non sean guardadores de huerfanos contra su plazer. Otrosi dezimos, que el que fuesse dado por guarda dor al moço menor de catorze años, desque le aya guardado, fasta que sea de esta edad, bien se puede escusar, que lo non aya en su cura[t] dende en adelante, si non quisiere. E sobre todo dezimos que el marido[v] non deue ser dado por guardador de los bienes de su muger que fuesse menor de edad, porque sospechamos que la muger por amor que ha a su marido, non le demandaria emienda del daño, o del menoscabo que fiziesse en ellos, e que gelo perdonaria todo de ligero. E porende deue pedir el marido al juez, que de a los bienes della[x] otro guardador, que sea fin sospecha.

a ¶ *Manc.* Concord. instit. eod. §. sed & propter paupertatem, & ibi glo. à prælatura tamen non excusat paupertas. vid. glo. in. c. 11. q. 3.

b ¶ *Enfermo.* Concor. instit. eo. §. item propter aduersam valetudinem, si autem superueniat morbus post susceptam tutelam, vide. ff. eod. l. post susceptam. & vide in materia Ioan. de Pla. in. l. à muneribus. C. de decurio. li. 10. & i. l. podagre. C. q̃ mor. se excus. eo. li. & vide. l. nõ solum. §. si quis ita egrotus. ff. de excusa. tutor. l. i. C. qui morb. se excusant.

c ¶ *Escreuir.* Cõcord. instit. eo. §. similiter. & vide Ioannem de Pla. in. l. expertes. C. de decurio. li. 10. & l. athletę. §. fi. ff. eo.

d ¶ *Enemistad capital.* Concordat instit. eo. §. item propter inimicitias, & l. athletę. §. dat remissionem. ff. eod.

e ¶ *Es dicha.* Declaratur hic q̃ sit capitalis inimicitia, & approbat dictũ glo. in. d. §. itẽ propter inimicitias. & vide Bar. in. l. 3. §. fi ff. de adimen. lega.

f ¶ *Assechado.* Nam inimicitia probat ex offensione & etiam ex nisu offensiõis puta ex insidiis, itẽ probatur si qs fecit parentelã vel cõfœderatiõem cum inimico: coniunctã nãq; & confœderati præsumuntur eiusdem intentionis. vide per Bald. in. l. liberi. C. de inofficio. testa.

g ¶ *Conoscidamente.* Ex inimicitia probabili, vt dixit, quæ nõ oritur nisi ex probabili causa seu rationabili: & ideo in dispositione. l. nõ attendit inimicitia, nisi ex capitalibus vel ex magnis causis orta. vide per Bal. in. l. hæreditas. co. i. C. de his quib. vt indign. & probata causa inimicitiæ probatur inimicitia. Bald. in. l. nostram. in fi. C. de testa. & dicitur inimicus, qui etiam speratur inimicus ex euidentibus coniecturis, & apparatibus. Bald. in. c. a. in prin. col. 5. quib. mod. feud. amitta. & vide quæ not. Bal. de pace const. in parte ad indignationem.

h ¶ *Fecha paz.* Præsumi enim inimicitia durare, nisi contra probetur, vt hic & in. l. in ipsius, vbi Bald. C. famil. herciscu. vide Soci. consi. 37. col. 3. in. 3. volu. & quid si recõciliatio sit de recenti? vide per Feli. in. c. cum oporteat, de accusatio. col. 4.

i ¶ *De seruidumbre.* Concor. instit. eo. §. item is qui. cum glo. ibi.

k ¶ *De setenta años.* Concord. instit. eod. §. item maior. & quid in muneribus aliis a tutela, vel in honoribus, vide Ioan. de Plat. in. l. si vltra. C. de decurio. lib. 10.

l ¶ *Menor de veynte e cinco.* Vide suprà eodem. l. prima.

¶ *Lex. III.*

✠ In hac. vt vides, ponuntur & adduntur alii casus vltra eos, qui continentur in. l. proxima. Habuit ortum ista. l. à. d. sed & milites. ff. de excusatio. tuto. h. d.

m ¶ *Escusar.* Imõ nec; volens admittitur. C. qui dar. tuto. post. l. militẽ. & suprà tit. proxi. l. 14. §. item & in milite. instituto. eo.

n ¶ *De grammatica.* Concor. instit. eo. §. item romæ. & l. si duas. §. grammatici. ff. eo.

o ¶ *Fisica.* De medicis dicit q̃ circuitores antiqt[e] appellabãt q̃ circuibãt ciuitatẽ sanãdo ægros, vt in d. §. grãmatici vbi glo. & q̃t vocant parabolaniqa multas hũt parabolas, & appellatione medicorum nõ cõtinentur, qui faciunt incantatiões, vel exorcizãt, nam non sunt medicinæ genera ista, secũdum Bald. in. l. i. C. manda.

p ¶ *Por ella.* l. sed & reprobari. §. amplius. ff. eod.

q ¶ *Mandado del Rey.* Hoc dicit quia extra patriam suã illi nõ habẽt excusationẽ, limita ergo istã. l. nisi alibi doceant, vel practicent ex mãdato regis, qa tunc id est ac si in patria. limita etiam in valde disciplinatis: nã licẽt quis ibi debet immunitate gaudere, vbi facit vtilitatẽ, fallit tamen in his q̃ sunt scitiæ eminentiorissqa vbicũq; isti legant honorant patriã suã, & sunt decus & splẽdor patriæ, vt in. d. §. amplius. & ibi. Bald. post Iaco. de Are. Item qui legerint in ciuitatibus habentibus priuilegium studii, gaudẽt hac immunitate, licẽt extra patriam legãt ex quo ibi ex concessione regis docẽt, & haberetur perinde ac si Romæ, seu in cõmuni patria docerẽt, vt in. d. §. item Romæ. & ibi per Ange. Areti. & per Alberi. in. d. l. sed & reprobari. §. de philosophis.

r ¶ *Maestros delas leyes.* Concord. cum. d. iurisperitos. ff. eo. & cũ. l. sed & reprobari. §. legũ doctores. ff. eo. & aduerte, quia in hoc deteriorisconditionis esse videntur doctores legũ. q̃ grammatici, & alii de quibus suprà sed in multis aliis sunt priuilegiati dæ quibus in. l. 8. titu. fin. 2. parti. & tradit Areti. in. d. §. item Romæ.

s ¶ *Filesophos.* Adde. l. sed & reprobari. §. 4. ff. eod.

t ¶ *En su cura.* Concord. instituto. eod. in. §. qui tutelam.

u ¶ *El marido.* Concord. institu. eodem. in. §. item rescripserunt. & C. qui dar. tuto. post. l. maritus. & vide glo. in. c. adam. 33. q. 5.

x ¶ *Que de alos bienes della.* Adde. l. amplissimi, & l. licẽt. C. de excusatio. tuto. & ex isto verbo & superiori patet quòd non prohibet hæc lex, maritum dari curatorem ad litem. vide Barto. in. l. si quis cum procuratorio. §. fina. ff. de procurato. & Bald. in. l. prima. in fine. ff. de excusatio. tuto. vbi dicit. ita in practica seruari, ex ratione tamen hic posita, porq̃ sospechamos, &c. fortè posset dici, q̃ si lis ad quã daretur curator, esset magni præiudicii, idem dici debeat q̃ de curatore bonorum, prout etiam voluit Salice. in. d. l. maritus.

¶ *Lex finalis.*

✠ Excusatio debet fieri per tutorem coram iudice intra quinquaginta dies a tempore quo scit se tutorem datũ numerandos: si est infra centesimum lapidem vel miliarium, aliàs habet pro quolibet vicesimo miliario vnam diem, & insuper triginta dies: & iudex à die à qua incipiũt isti dies currere vsq; adquatuor mẽses hanc causam diffiniat: & si tutorem grauet, legitimam excusationẽ non admittẽs, potest tutor appellare. h. d.

a ¶ *Cincuẽta dias* Concor. instit. eod. §. qui ẽ excusare se volunt. & l. scire oportet. §. 1. & 2. ff. eod. & tollit excusatio, si tutor vel curator administret vel patiatur se confirmari. l. Caius. & ibi Nico. de Neapoli. ff. eodem. & glossin. d. l. scire oportet. §. fi. & l. tutores. C. si ex fals. alleg. vbi vide glo.

b ¶ *El supo.* Concord. C. eod. l. quinquaginta & iuxtà bus, de quibus suprà.

c ¶ *Cient millas.* Tria miliaria faciunt leucam. l. 15. titu. 26. 2. partit. & quæ ibi dixi.

d ¶ *Veynte millas* Adde. l. primã in princi. ff. si quis caut.

e ¶ *Quatro meses.* Vide. i. l. quinquaginta. ff. eodem.

f ¶ *Alçar della.* Adde. d. l. quinquaginta. C. eodem.

✠ *Titulus. x viij. de suspect. tuto.*

¶ *Lex. I.*

✠ Suspectus dicit de cuius dilapidatiõe aut mala morum institutione pupillorum fienda, rationabiliter suspicatur, & ob hoc remouetur à tutela, licet idoneè sauidet. Ob paupertatem autem nõ remouebitur bonus homo mortigeratus. Item remouetur qui alterius tutelam male gessit, vel si est inimicus pupilli: vel cõsanguineorum eius, vel in iudicio dixit pro alimentis pupilli nõ habere, & contrarium reperitur: aut si inuetariũ non facit, vel pupillum in lite non defendit: aut latitauit, cum se tutorem scirit. h. d.

g ¶ *Sospechoso.* Concord. instit. eod. §. fi. & ff. eod. l. suspectum.

¶ *Lex finalis.*

✠ Excusatio debet fieri per tutorem coram iudice intra quinquaginta dies a tempore quo scit se tutorem datũ numerandos: si est infra centesimum lapidem vel miliarium, aliàs habet pro quolibet vicesimo miliario vnam diem, & insuper triginta dies: & iudex à die à qua incipiũt isti dies currere vsq; adquatuor mẽses hanc causam diffiniat: & si tutorem grauet, legitimam excusationẽ non admittẽs, potest tutor appellare. h. d.

a ¶ *Cincuẽta dias* Concor. instit. eod. §. qui ẽ excusare se volunt. & l. scire oportet. §. 1. & 2. ff. eod. & tollit excusatio, si tutor vel curator administret vel patiatur se confirmari. l. Caius. & ibi Nico. de Neapoli. ff. eodem. & glossin. d. l. scire oportet. §. fi. & l. tutores. C. si ex fals. alleg. vbi vide glo.

b ¶ *El supo.* Concord. C. eod. l. quinquaginta & iuxtà bus, de quibus suprà.

c ¶ *Cient millas.* Tria miliaria faciunt leucam. l. 15. titu. 26. 2. partit. & quæ ibi dixi.

d ¶ *Veynte millas* Adde. l. primã in princi. ff. si quis caut.

e ¶ *Quatro meses.* Vide. i. l. quinquaginta. ff. eodem.

f ¶ *Alçar della.* Adde. d. l. quinquaginta. C. eodem.

✠ *Titulus. x viij. de suspect. tuto.*

¶ *Lex. I.*

✠ Suspectus dicit de cuius dilapidatiõe aut mala morum institutione pupillorum fienda, rationabiliter suspicatur, & ob hoc remouetur à tutela, licet idoneè sauidet. Ob paupertatem autem nõ remouebitur bonus homo mortigeratus. Item remouetur qui alterius tutelam male gessit, vel si est inimicus pupilli: vel cõsanguineorum eius, vel in iudicio dixit pro alimentis pupilli nõ habere, & contrarium reperitur: aut si inuetariũ non facit, vel pupillum in lite non defendit: aut latitauit, cum se tutorem scirit. h. d.

g ¶ *Sospechoso.* Concord. instit. eod. §. fi. & ff. eod. l. suspectum.

h ¶ *Fuesse rico.* Concord. instit. eo. §. suspectus est autem.

i ¶ *Dar fiador.* Quia satisdatio propositum maliuolum tutoris nõ mutat. l. quia satisdatio. ff. eodem. & subdit etiam ista lex.

k ¶ *Maneras.* Adde instituta eodem. §. fina. & l. si creditores. ff. de priuilegy. credito.

l ¶ *Procurado mala* semel malè &c. l. 2. §. si autem. ff. eod. & ibi gl. & intelege, quòd semper præsumit quòd malefaciat, qui semel malè fecit in re simili, secus si sit dissimilis secundũ Bart. quem vide in l. secunda. in fine. ff. de senato. Bald. in. c. primo. colu. 2. de feud. dat. in vic. leg. cõmiss. & vide q̃ not. Bald. in. l. nõ ignorabit. C. ad exhibẽ. & de officiali semel remoto propter delictum vide in l. si aliquid. C. de suscepto. & Archa. lib. 10. & ibi Ioan. de Plat. Item & per cõtrarium pro bono sem per præsumitur bene. l. q̃ si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædilit. edi. Bald. in. l. prima. circa finẽ. C. loca. capit. mandata. de præsumptio.

m ¶ *Su enemigo.* Adde. l. 3. §. si tutor inimic[e]. ff. eodem.

n ¶ *Sus parientes.* in. d. §. si tutor dicit parentibus eius. ex quo verbo. gl. ibi dicit secus esse si esset inimicus fratris vel aliorũ trãs uersaliũ. quã tamen gloss. reprobant ibi Din. & Albertic. per tex. in l. humanitaris C. de excusatio. tuto. Barto. tamen ibi dicit hoc relinquendum arbitrio iudicis. vt vides ista lex indistinctè loquens, videtur approbare opinionem Dini. non tamen displicet arbitrium iudicis in hac re versari. prout Barto. dicit.

o ¶ *Si dixesse.* Idem si sui copiam non faciat, vt alimenta pupillo decernãtur. instituta eodẽ. §. si quis tutor. & l. tertia. §. tutor qui ad alimenta. ff. eodem.

p ¶ *Mentira.* Vide in. d. §. tutor qui ad alimenta.

dellos. Onde pues q̃ enel titulo ante deste, mostramos las razones, porque ellos mismos se puedẽ escusar, de nõ ser guardadores, quando nõ quieren, o non pueda trabajarse dello. Queremos aqui dezir, de aquellas porq̃ deuen ser tollidos dela guarda, maguer se quieran ellos trabajar della. E diremos quien son aquellos que pueden esto razonar. E en que manera deuen esto fazer. E ante quien. E que pena merescen, si fallaren que algun menoscabo les fizieron.

¶ *Ley. I. Por quales razones pueden ser tollidos los guardadores dela guarda.*

Aquel guardador puede ser llamado sospechoso[g], que es de tales maneras, q̃ puede sospechar cõtra el, q̃ desgastara los bienes del huerfano, o que le mostrara malas costumbres. E maguer este atal fuesse rico[h], e quisiesse dar fiador[i] de guardar e aliñar los bienes del moço, por todo esso non le deuen dexar en su guarda, porque tal fiadura non le toldria al guardador el mal entendimiento, o la mala voluntad que ouiesse en gastar lo del huerfano. E aũ dezimos que si el guardador fuere pobre, e de buenas maneras[k], non deuen porende sacar de su poder al huerfano, e dar otros en su lugar, E las otras razones por que pueden toller alos guardadores los huerfanos, o dar otros en su lugar son estas, assi como si alguno ouiesse seydo guardador de otro huerfano, e ouiesse procurado mal[l] los bienes del. O le ouiesse mostrado malas maneras. O si despues que ouiesse en guarda al moço, fuesse fallado q̃ era su enemigo[m], o de sus parientes.[n] O si dixesse[o] delãte del juez, que non tenia que dar a comer al moço, e fallassen que dize mentira.[p] O si nõ fiziesse escrito delos bienes del huerfano, aquel llaman inuentario, segund de

Titulo. XVIII. De las razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razon de sospecha que ayan contra ellos.

Ospechas grãdes nasceẽ cõtra los omes que tienen los huerfanos, e sus bienes en guarda, de manera que los parientes e los otros que aman la pro delos menores, recelandose que non les venga daño de aquellos, q̃ los deuen guardar, se han a mouer, para mostrar razones, porque deuẽ los huerfanos ser sacados de poder

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Diximos.* Supra titu.16.l.15.ead.partita.

b ¶ *Amparasse.* Concord.l.fi.in prin.C.de adminis.tuto.& an ex hoc solo remoueant? sine nouo processu.vid.Bar.in.l.cũ qui res. C.de ꝓcura,q sic & eundem Bar.in.l.impuberibus.§.fi.ff.de suspect.tuto.& tutor qui non vult accusare offensores minoris remouet, vt suspect. l.senat?. & ibi not.Bald. C.q accus. nõ pos.

c ¶ *Se escondiesse.* Concord. cũ l. impuberib? §.fi.ff.eo. Adde etiam aliã causam.in. d. l.3.§. seuer?. & aliam. in.§. tutores. ff. eo. & in.§.is tutor.

¶ *Lex.II.*

Tutoris suspecti accusatio cõpetit cuilibet de populo: sed magis incumbit matri,auiæ & sorori vel nutrici pupilli, aut alii cuiuscũq; sexus qui ratione pietatis mouetur: impubes tñ ipse non potest accusare:sed factus adultus põt cum consilio cõsanguineorum, siue tutor sit testamentarius legitim?:vel datiuus : & fiet hæc accusatio coram iudice maioris loci, vbi pupillus habet bona sua,& fiet tutore accusato ꝑsente.h.d.

d ¶ *Del pueblo.* Concordat.l.1.§.consequens.ff.eo.& inst.eo.§.consequẽs &.l.pietatis.C.eod.

e ¶ *Senaladamente.* In.d.l.1.§.consequens.dicitur immo & mulieres admittuntur:sed hæ, solæ quæ pietate,&c.

f ¶ *Menor de catorze años.* Adde inst.eo.§. impuberes.&.ff.eod.l. impuberibus.in prin.

g ¶ *En el vientre.* Adde.l.3.§.sed & si quis curam ventris. ff.eo. & vid. ibi in.§.non tantum.de furiosis,& prodigis.

h ¶ *Quier fuere.* Omnes equidem tutores possunt fieri suspecti,vt hic & inst.eo.§.nunc videamus.&.l.1.§.ostendimus.ff.eod.

i ¶ *La acusacion.* Et aduertę,q; in accusatiõe suspecti tutoris,nõ est necesse in libello ponere causam. Bar.in.l.hæc enim.in prin.ff.eo.qñ dolus nõ obiicitur.& an possit fieri accusatio de suspecto per ꝓcuratorẽ? vide Nico.de Neapo.in.l.planè.ff.de excusa.tuto. vbi refert Raine.tenuisse q; non. text.ẽ videt velle,q; sic in.l.non solum.§.fi. secundum literã accusabit.& Ange.ibi dicit q; põt fieri,si ciuiliter agat ad remouendũ cũ:non vero si criminaliter agat.vide ibi per docto.& an possit tutor accusari de suspecto antequã gerat? vid.l.hæ enim. §.fi. ff.eo. & Bal.in.l.1.§.folent.ff.de offic. præfect.vrb.

k ¶ *Del qudgador mayor.* Adde inst. eo.§.1. sed an debet esse hic accusatio coram iudice causarũ criminaliũ,vel possit cõra iudicibus ciuilium causarum agi.Bal.in.l.1.C.si tuto.non gesse. refert opiniones contrarias,& dicit q; de facto vidit istã quæstionẽ agitari coram iudice ciuilium causarum,præsertim cum opponit culpa,& non dolus, & ego vidi similiter cõra auditoribus regalis cancellariæ litẽ super hoc.vi. Bar.in.l.1.§.ꝑ.fiendum.ff.de suspect.tuto.& ibi etiã vide per eum,an si agatur criminaliter debeant in libello exprimi ea de quibus in.l.bellorũ.ff.de accusa.& an ista causa possit delegari. vide per Bart.in d.l.1.§.damus.& in.l.1.§.suspecti.ff.ad Turpil.Et adueniente,q; si inciden ter comperiat iudex tutorẽ fraudulenter administrasse tantum debet dare sibi terminum ad suas defensiones. Bar.in.l. impuberibus. §.fi. ff.de suspect.tuto.

l ¶ *Delante.* Sed an se defendere possit ꝑ ꝓcuratorẽ. vid. in.d.l.nõ solũ §.fi.ff.de ꝓcura. & ꝑ Bart. in. l. decreto. ff. de suspect. tuto.

¶ *Lex.III.*

Si expediens est,iudex põt tutorẽ suspectũ, nemine accusante remouere. Item lite cõtestata. in tali accusatiõe ponat iudex aliũ qui administret vsq; ad finem litis.h.d.

m ¶ *Officio.* Adde.l.3.§. ꝓterea ff.eo.& an tũc si remoueatur sit infamis?glo. ibi voluit q; non. de quo. videibi ꝑ Bar. & Alberi.& ꝑ Salice. in.l. fi. C.eod.& dicã deo dante in l.5.tit.6.pri.7.

n ¶ *Es accusado.* Cõcord. inst. eo.§.si qs aũt. &.l.cũ quem C.eod. &.l.q; si forte.§.1.& ibi vide Bart. ff. de solutio. & in prælato

accusato.vide.text.in.c.venerabili. de officio.delega.& in.c.fin.de accusa.& quid si tutor qui accusatur de suspecto talis est,qui conuictus non debet remouere:sed alius sibi adiungi? vide per Bar.in.d.§.1.& in l.si tutor. vbi bonus text.ff.de suspect.tuto.vbi etiam vide Bar. vbi cõcluditur quod tali casu non interdicatur sibi administratio : sed curator adiungatur.Salice.tamen & forte non male in dicta.l. cum quem. vult quod etiam tali sit interdicta administratio eo ipso quod postulatur suspectus vsq; in id tempus,quo sibi curator adiungatur:& tunc poterit cum adiuncto administrare etiam pendente processu, & de facto vidi pendente accusatione suspecti contra matrem associari per iudices causæ pendente lite quendam iudicem in partibus ad administrationem.

o ¶ *Por demanda ,e por respuesta.* Approbat dictum Azo.C.de suspect. tuto.in summa ad fin. & sic ante litem contestatam,poterit sibi solui , & tenebitur quod administret,secũdum Ange.in dicta.l.q; si forte.§.sunt quidam. qui dicit ita Perusij iudicatum per illud dictum singulare Azonis.

¶ *Lex finalis.*

Reuocatus à tutela vt suspectus propter dolum est infamis & tunc tenetur de mala administratione officio iudicis,sed ob culpam vel negligentiam non est infamis: sed debitur statim alius,& omnia quæ dixi de suspecto tutore habent etiam locum in curatore.h.d.

p ¶ *Por algun engaño.* Concordat inst. eodem.§. suspectus autem. non sufficit ergo lata culpa vt sit infamis. secundum gloss. ibi & tradit Alberic.etiam in.l.hæc enim.ff.eodem.& adde.l.fina.& ibi gloss.C.eodem.

a ¶ *Mal recabdo.* Concord.l.3.§.fi.cum.l.sequenti.ff. eod. &. d.§. suspect? autem.& in dubio dicitur remotus ex causis obiectis in libello. gloss. in.d.l.fi.C.eod.& in.d.§.suspectus.quas vide.

b ¶ *Curator.* Adde.l.2.&.l.in postulandis. C.eo. & quia generaliter de vtrisq; ll.loquuntur.ff.&.C.& institu.eod.

¶ *Titulus. XIX. De in integrum restitutione.*

¶ *Lex prima.*

Restituitio est in pristinum statũ repositio, & per eã minores à dãnis alterius do lo vel sui facilitate veniẽtib? liberãt.h.d.

c ¶ *Primero.* Adde.2. q.3.§. notandũ.in fi.& in.c. ex literis. de in integ. restit. &.l.1.C. de senten. pas.l.1. tit. 25.3.parti. & ex his colligas formationẽ libelli in integrũ restitutione, non emẽ est necesse q; particulariter exprimat causa lesionis seu articulus, in q; fuit læsus:sufficit q; dicat se minorẽ & dolo vel sui facilitate læsum. vide per Bart.in l.minor autẽ. §.1.ff.d. minor. vbi limitat,ni si petat restitutio contra sententiã principis, imò neq; esset necesse q; exprimat qualiter sit læsus secundũ Speculi.titu.de restit.in integ.§. qualiter.ibi tamẽ refert opinionem vber. in cõtrariũ qđ videtur tuti?.

Sed sustentaretur libellus,licèt hoc nõ exprimeretur,vt tradit Alex. in.l.nã & postea.§.si minor.col.1.ff. de inreiurando & in.l.fi.C. de in integr. resti. & satis confert ista.l. partitarũ ad sustentationem talis si belli. Tene etiam menti istam.l.vt scias qualiter iudex debeat pronũtiare, cum petit restitu. contra sententiã: non enim iudicat super prima causa,sed solum rescindit sententiam,& reducit rem ad pristinũ statum. Adde.l.1.& ibi Barro.C.si aduersꝰ libertã.& not. q; sufficit in integrum restitutionem tacitè peti. vide Bald.in.l.ne quicq̃.§.vbi decretum.col.7.ff.de offic. procon.

d ¶ *O por engaño.* Concor. cum.l.1.ff.eod.&.l.minoribus.C. eod.

¶ *Lex.II.*

Petere potest restitutionem in integrum non habens viginti quinq; annos completos,si probet damnũ sibi datũ sui facilitate, vel defensoris culpa,aut alterius dolo,& minorem ætatem.h.d.

e ¶ *Menguc.* Adde.l.3.§.minorem.ff.de mino.vbi q; de momẽto in momẽ inspicitur hoc vbi ad momentũ de bisexto die q; intercalatur.

f ¶ *De su guardador.* Cõcord.cum.l.etiam.&.l.fi.C.si tutor. vel cura.interue. &.l.intra vtile.§.1.vbi bonus tex.ff. de mino. & nota , q; etiã in teruentus iudicis cũ tutore vel curatore, non impedit restitutionẽ.ff. fi.& ibi Paul.de Castr.C.de fideiusso. mino. & procedit etiam si tutor,vel curator sit pater ipsius minoris emancipati.l.etiã si à patre. ff. de mino.procedit etiam & si tutori nulla culpa possit ascribi.l. tutor vrgentibus. in principio. ff. eodem. si tamen qui fecit actũ fuit procurator minoris nõ restituit minor nisi ꝑ curatore non existente soluẽdo.l.cũ mãdato.ff.eod.& ibi glos.ponit rationẽ diuersitatis , limita etiam istã.l.in casu. l.properandũ.§.fi. C. de iudic.& vide etiam q̃dhã bef in.l. posita. C.d.his q̃b. vt iudi.& ibi Bal. Sed quæritur cũ intellectione minoris sit agere cõtra tutorẽ vel curatorẽ ad itereſſe vel petere restitutionẽ contra læsionem. vt in. d.l. etiã & in.l. fi. C. si tuto. vel cura. An si agat cõtra tutorẽ teneat̃ cedere ei beneficiũ restitutionis q̃d habet cõtra aliũ? & videtur q; sic vt in.l.si minoris. C. de admini. tuto. poteſt em̃ cedi bñficiũ restitutionis, vt est ibi text.& ibi not. Bart. & in.l.q; si minor.§. fi.ff. de mino.& adde q̃dã hoc notat Nico.de Neapo.i.l.1. in pri. ff.de tute.& ratio.distra.q̃d videtur procedere quãdo tutor nõ esset in dolo,sed in culpa,nã si dolosus nõ videf q; possit petere cessionẽ. vt in l.si plures.ff.de admini.tuto.& ibi glo.& not.gl.in.c. monemus.12.q. 2.alias sic vt in.l.1.§.nunc tractemus.&.l.si alterius.ff.de tute.& ratiodist.& in.d.l.si minoris. Aduerte etiam q; & fic? gaudet simili bñficio vt tradit Ioan de Pla.in.l.1.C. de sentẽ.cont.fisc.li.10. & in administratore rei publicę. vide quod not.idẽ lo.de Pla. in.l.2. C. de administra.reipu.lib.11. vide etiã qđ in alienatione rei ecclesiasticæ.not. gl. in.d.c.monem?.& vide etiã de plato q; dãnificauit ecclesiã q; sit in electione ecclesiæ agere cõtra eũ,vel eius hæredes vel petere restitutionẽ in integrũ cõtra tertiũ vel rem vẽdicare per Abb.in.c.2. de in integ. restitu.col.pe.& adde.l.cũ interdictæ.& ibi Bald.C.arbit.tute.

g ¶ *Razones.* Nõ ergo si vsus fuerit iure cõi, vt in.l.fi.C. eo.&.l. eo.l.6.

h ¶ *No fuesse prouado.* Adde.l.verum.§.fciendum.&.l.patri.ff.de mino. &.l.nam & postea.§.si minor.ff.de iur.iu.and.&.l.minoribus. C. de in integ.restitu.&.l.si minorem.& infrà eod. l.6.in fin. &.l.5. titu.14. tertia partita,& titu.25.l.fina.

¶ *Titulo.* Sobre todas las cosas deuen los omes auer en voluntad de fazer bien & lealtad: ca por ella se mantienen & se guardan todas las otras virtudes. Et por ende deuen los omes fuyr de fazer cosa que sea contra ella, ca por fazer tuerto o desaguisado a otro, non deue ninguno perder lealtad. Et porque en los títulos ante deste fablamos de muchas maneras de lealtad, que deuen los omes auer vnos con otros, assi como de señores a vasallos, & de vasallos a señores, & de parientes a parientes, & de amigos a amigos, & de otras muchas maneras, que son dichas en los títulos ante deste, fablaremos en este de la lealtad que deuen auer los tutores a sus pupilos, & los curadores a sus menores, & los mayordomos a sus señores, & los otros omes a quien fuesse encomendada alguna cosa para guardar. Et mostraremos en que manera pierden la lealtad, & en que manera la deuen auer. Et otrosi fablaremos en este de los menoscabos & de los daños que vienen a los menores por sus engaños, & en que manera pueden ser guardados dellos. Et en que manera pueden ser tornados en el estado en que eran ante que recibiesse el menoscabo o el daño. Et otrosi fablaremos en este de los menores, que se fazen mayores de veynte & cinco años, & en que manera pueden ser entregados de sus bienes. Et en que manera pueden ser tornados en el estado en que eran ante que recibiesse el menoscabo o el daño. Et otrosi fablaremos en este de los menores, que se fazen mayores de veynte & cinco años, & en que manera pueden ser entregados de sus bienes.

¶ *Ley.I. Que cosa es entrega, e que tiene pro.*

Restituto en latin, tanto quiere dezir en romãce, como demãda de entrega quefaze el menor al suez, que le torne algun pleyto, o alguna postura q̃ ha fecho cõ otro, a daño de si en el estado primero en q̃ ante estaua, e que reuoque el suyzio que fuesse dado contra el, e torne el pleyto en el estado en que era ante q̃ lo diessen. E tiene pro esta entrega alos menores, ca por ella sõ guardados, de daño, q̃ les podria venir por su liuiandad, o por engaño que les ouiessen fecho.

¶ *Ley.II. Quales sõ aquellos menores que puedẽ demandar la entrega, e porque razones.*

Menor es llamado aquel q̃ non ha aun veynte e cinco años cũplidos, quãto tiẽpo quier q̃ le mengue ende. E de tal menor como este, se entiẽde, q̃ si daño o menoscabo recibiere por su liuiandad o por culpa de su guardador o por engaño q̃l fiziesse otro ome, q̃ deue ser entregado de aq̃lla cosa q̃ perdio, o q̃ se le menoscabo, por qualquier destas tres razones, prouando el daño, o el menoscabo, e q̃ era menor de veynte e cinco años quãdo lo recibio, ca si esto non fuesse prouado, nõ se desataria lo que fuesse fecho, o puesto conel, o con su guardador.

Menoscabo, o daño enellos. E diremos desta entrega, aque dizen en latin restitutio, que cosa es. E aque tiene pro. E qua les son aquellos menores q̃ la puedẽ demandar. E porque razones. E de que cosas. E ante quien. E quãdo. E en que manera deue ser fecha.

¶ *Ley.I. Que cosa es entrega, e aque tiene pro.*

Restitutio en latin, tanto quiere dezir en romãce, como demãda de entrega quefaze el menor al suez, que le torne algun pleyto, o alguna postura q̃ ha fecho cõ otro, a daño de si en el estado primero en q̃ ante estaua, e que reuoque el suyzio que fuesse dado contra el, e torne el pleyto en el estado en que era ante q̃ lo diessen. E tiene pro esta entrega alos menores, ca por ella sõ guardados, de daño, q̃ les podria venir por su liuiandad, o por engaño que les ouiessen fecho.

¶ *Ley.II. Quales sõ aquellos menores que puedẽ demandar la entrega, e porque razones.*

Menor es llamado aquel q̃ non ha aun veynte e cinco años cũplidos, quãto tiẽpo quier q̃ le mengue ende. E de tal menor como este, se entiẽde, q̃ si daño o menoscabo recibiere por su liuiandad o por culpa de su guardador o por engaño q̃l fiziesse otro ome, q̃ deue ser entregado de aq̃lla cosa q̃ perdio, o q̃ se le menoscabo, por qualquier destas tres razones, prouando el daño, o el menoscabo, e q̃ era menor de veynte e cinco años quãdo lo recibio, ca si esto non fuesse prouado, nõ se desataria lo que fuesse fecho, o puesto conel, o con su guardador.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex.III.*

Restituitur minor aduersus cõfessionẽ à se, vel à tutore, vel curatore, vel aduocato factã vel ob omissam exceptionẽ, si est læsus. h.d.

a ¶ *Negando.* Adde.l.certum.§.pe.ff.de confe.&.l.si ex causa.§. nunc videndũ.ff.de mino.&.l.i.titu.13.suprà.3.parti.& vide omnino ad materiam istam.

¶ *Ley.III. Como el menor de veynte e cinco años o su guardador puede demãdar restitucio por daño que recibiesse, conosciendo o negãdo en juyzio el osu abogado lo que non deuia.*

Conosciendo, o negando[a] en juyzio el menor, o su guardador, o su abogado, alguña cosa porq̃ menoscabasse, o perdiesse de su derecho, o dexando de poner defensiõ[b], o otra razon de que se pudiesse aprouechar: puede demãdar al juez q̃ torne el pleyto ẽ el estado en q̃ era ante. E que non se le embargue su derecho, por ninguna destas razones sobredichas e el juez deue lo fazer. E delo que dize en esta ley, e delas otras cosas de que se pueden aprouechar los menores, fablamos assaz cõplidamẽte en la tercera partida deste nuestro libro, enlos titulos delos de mandadores e delos de mãdados e delos juezes, en las leyes que fablan en esta razon.

¶ *Ley.IIII. Como el menor se puede escusar de los yerros q̃ouiere fecho por razon del.*

Si el mayor de catorze años e menor de veynte e cinco, fuesse acusado q̃ auia fecho adulterio, si conosciere alguna cosa en juyzio, seyendo acusado de tal yerro, em pescer le ha lo que conosciere, e recebira por ende la pena que manda la ley, e nõ se puede escusar, por dezir que no es de edad cumplida[d]. Mas si fuesse menor de catorze años, nõ podria ser acusado de tal yerro[c], nin de otro de luxuria, porque non cae aun tal pecado en el. E porende, si el fiziesse conoscencia deste yerro en juyzio non seria valedera, nin ha porque demãdar restitució por razon della. Mas de todos los otros yerros assi como omicidio o furto, o delos otros semejãtes q̃ fiziesse nõ se puede escusar por razõ q̃ es menor solo que sea de edad de diez años e medio arriba[e], quando los faze. Porq̃ el moço de tal tiempo, tenemos q̃ es mal sabidor e q̃ entiende estos males quando los faze. Pero non les pueden dar tan grand pena, como alos mayores.

¶ *Ley.V. Por quales razones puede el menor desatar los pleytos e las posturas que fuessen fechas a daño de si.*

Quando el menor de edad, es porfiado[g] de tal ome que le muestre malas maneras: o que le desgaste lo suyo, puede pedir al juez del lugar que le torne en aquel estado, en que era ante q̃ le ouiesse porfiado e el juez deue lo fazer. Otrosi dezimos, q̃ si al menor de veynte e cinco años fuesse otorgado poder en testamento de otri, o de otra manera de escoger alguna cosa q̃ el fuesse mãdada q̃ si por auentura se engañasse en la escogencia[h], cuydando tomar lo mejor, e nõ lo fiziesse assi: que puede pedir al juez, q̃ le mãde dexar aquella cosa peor que tomo, e tomar la mejor: e el juez deue lo fazer. E aun dezimos, q̃ si alguna cosa del menor de veynte e cinco años, fuesse metida en almoneda, e la comprasse alguno, e despues desto viniesse otro q̃ dixesse q̃ daria mucho mas por ella: q̃ puede pedir otrosi al juez q̃ torne aq̃lla cosa, el q̃ la auia sacado del almoneda, e q̃ la de al otro q̃ da mas por ella: e el juez deue lo fazer, si entẽdiere que es gran pro del menor[i] e non le puede esto ser defendido por ninguna ley que sea en contrario desto que dicho auemos.

integr.restitu.ver.& præcipue nota ex glo.& aduerte q̃ licẽt non detur minori restitutio aduersus delictum bene tamen datur restitutio quando petitur contra processum vel sententiam glo.& ibi Bald.in l.si operis.C.de poen.& est.gl.in.l.præmã.eo.titu.quam gl.& dictum Bald.intellige cum petitur restitutio ex parte accusati minoris, secus si minor accusat nam tunc nõ restituitur vide glo.in clement.non potest.in glo.pe.de procu.Specula.titu.de integ.restit.§. quis autẽ.Bal.in.d.l.auxiliũ Iaso.in.l.i.§.nũtiatio.col.fin.ff.de nou.operuntia.

c ¶ *De talyerro.* Adde.l.9.titu.primo.partita septima.& q̃ ibi dicam.& dict.§.in delictis.&.ff.de adulter.l.si minor.

¶ *De diez años e medio arriba.* Adde dict.l.9.& intellige in delictis commissis in faciendo, nam in his quæ consistũt in omittendo excusatur iste licẽt doli capax, secundum Bart.o.post Dinũ per textum ibi in.l.prima §.si impubes. ff. ad sillania.

¶ *Lex.V.*

Iuuatur minor aduersus dilapidationẽ vel mali moti gerati adoptionem vel aduersus optionem si fuit in eligendo deceptus. Item ad uersus suarũ rerum licitationem, si plus in eius magnum commodum inueniat offerentem. Item aduersus conuentiones & contractus in quibus fuit læsus, si læsio & minoritas probentur, non tamen possunt eius fideiussores hoc beneficio iuuari. h.d.

g ¶ *Porfiado.* Concordat.l. tertia.§.si quis minor. ff. de minor. restituitur enim minor quando lęditur ex mutatione status non alias & sic si minor ingreditur religionem non restituitur, quia ex tali mutatione status non lęditur, secundum Albericũ. post Gulielm. de Cuin.l.si ex causa.§.papinianus. ff.de mino. & Specula. titu. de restitu. in integr. §. qualiter. versicu. sed nunquid minor. si tamen minor vigintiquinq; annis maior viginti se vendat ad pretium participandum, non restituitur contra talem mutationem status, vt in dicto.§. papinianus, quia mutatur status prorsus, vt dicit ibi glo.

h ¶ *En la escogencia.* Concordat cum.l.& si sine.in principio. ff. de minor.

i ¶ *Mas por ella.* Concor. cum.l.& si sine.§.q̃situ.ff.de mino. quem tex.

vide & quotidie accidit iste casus, tam in minoribus, quã in republica quæ fungitur iure minoris subhastante res suas, vel de quibus habet administrationem veluti carnes, quæ venduntur in macello, vel similia, & ego habui de facto in causa arduissima in causa regis, in qua obtinui contra conductorem regalium redituum serici, regni Granatæ: & in hac materia videdus est Alberi. in. l. 2. C. si in caus. iudic. vbi etiam ponit quæstionem de facto. potestas Bergomi licitabat & subhastabat datia communis Bergomi de voluntate ancianorũ præsidentium, negotiator cõmunis proiecit baculum, quo licitabat in terram dicens q̃ quicũque vellet pro mille libris, reciperet baculum, & haberet datium: vnus accepit baculum, deinde apparet alius plus offerens quæritur nunquid admittatur? & primo arguit quòd non: sed firma debeat remanere ipsa subhastatio. l.i. &.2.C. ne fis. rem quam vendi. em, l.de cõtractu.&.l.si quos.&.l.ratas.C.de rescin.vẽdi. & vt casus in l.quantuis incrementum.& in.l.fi.C.de venden.reb.ciuita.lib.11.&.l.si hypothecas.in fine.C.de remiss.pigno.in contrarium arguit: quia potestas non seruauit solennitatem debitam in subhastando, neque eam deponere debuit baculũ, sicut de posuit: neq; licuit tibi limitare certũ pretium: sed expectare debuit quemcunq; plus offerre volentem, & plus offerenti dare, vt in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosc. eccl. facit. l.si minori pretio, cum ibi nota. C. de iur. fis. lib. 10. & de iur. hast. fisca. l.i. ibi mala fide. cum ibi notatis. & in. l. si tempora, & quia in venditione talium rerum intercedere debet saltim maior pars decurionũ. l. nominationum. C. de decur. &. l. 2. C. de præd. curia. & d. l. fi. de venden. reb. ciuita. & hoc putat verum Alberi. de stricto iure si deficit solennitas per iura prædicta licet contrarium dicit se vidisse obseruari vbi autem solennitas adfuisset, credit adiectionem non admitti licet quidã secundum eum distinguant vtrum talis venditio vel locatio fiet in perpetuum, & tunc non admittatur plus offerens alias sic per dictas leges, si tempora. & quãuis incrementum. cum ibi notatis. & allegãt ad hoc. l. 4. C. de fund. patrimo. & l. fi. C. de loca. fun. rum ciui. lib. 11. & subdit in fine: q̃ si veteres conductores tũ dare velint, quantum offertur per nouos, q̃ præferuntur nouis. per. d. l. fina. C. de loca. fundo. ciuil. ex rõne. l. cotem ferro. § fi. ff. de publica. item & idem Alberi. in. d. §. quæsitum. post Laco. de Raue. concludit in ista materia, q̃ aut minor ciuitas, fiscus vel ecclesia in vendendo res suas seruauit solennitates debitas, & fecit sicut quilibet maior, quia vendidit tempore opportuno, & iusto pretio, & tunc licet alius plus offerat, non admittũr licitatio nisi de sorde vel gratia doceretur, vt habetur in. d. §. quæsitum. si verò debita solẽnitas non est seruata tunc ipso iure non valuit venditio neq; est opus restitutione. d. l. i. &. 2. C. de iudeinstrum. & iur. hast. fisca. cum ibi not. si verò debita solennitas est seruata: sed minor est læsus sui facilitate: vt quia vendidit, tẽpore nõ opportuno vel non iusto pretio, & tunc restituitur. vide ibi latius per eum, & tene semper mente: quia ex eius dictis fuit obtentum in illa ardua causa: eo quia locatio facta fuerat intẽpestiuè, & tẽpore non opportuno, & vide etiam circa istas venditiones fiscales. l. 53. &. l. 76. in quaterno gabellarũ. & ad dea ad prædicta. l. verum. §. si locupleti. & ibi Bal. ff. de mino. quãdo sci licet in venditione non prospiciuntur ea quæ possunt præuideri.

a ¶ *Del mes.* Istud verbum est mentis tenendum quasi velit q̃ pro paruo sustinenda sit venditio facit. l. scio. ff. de in integ. restitu. &. l. pe. cũ glo. ibi. ff. de mino. & vid. quæ not. Abb. in. c. 1. col. 2. de in integ. restit. versi.

b ¶ *A la daño.* Ista generalitas multa complectitur siue minor fecit contractum venditionis, vel donationis vel transactiõem fecerit vel quid aliud. vt. C. si aduer. venditio. & si aduersus. transact. & in alijs titulis minoris illius libri.

c ¶ *Se menoscabassen.* Adde legem. non omnia. ff. de mino.

e ¶ *En las leyes.* Vide titu. 12. partita. 5. l. 4.

¶ *Lex.VI.*

Non restituitur pubes si ex aspectu corporis videtur maior, & in contrahendo dixit se maiorem, nec restituitur, si iurat super contractu: nec si in restitutione vicius fuit nerũ restituetus nisi appellet aut nouas alleget rationes: nec super causa status, in qua ei⁹ seruus defendente curatore liber pronũciatur libertatis fauore net: si ita cõtraxit sicut quilibet maior & discretus, qa tũc nõ videtur læsus. h.d.

¶ *De tal tiempo.* Nota bñ hoc verbum: nam si appareret ex aspectu eum esse minorem: tunc aduersarius non potest dicere se deceptum: imò tam ipse q̃ minor videntur esse in dolo. quo casu competit minori restitutio: quia facta doli compensatione, perinde est ac si nullus fuisset in dolo, & ideo datur restitutio, & quia scienti dolus non infertur. l.i. ff. de act. empt. secundum Cyn. Alberi. & Sali. in. l. 3. C. si min. se maio. dixe. adde Alberi. idem tenentem quando per aspectum aliter constaret in authen. sacramenta puberum. col. 2. C. si aduersi. vendit.

g ¶ *Engañosamente.* Adde. l. secundã & tertiã. C. si min. se maio. dix. Et aduerte nã per istã. l. partita. quæ non distinguit an adultus vel pupillus talem assertionem faciat videtur comprobari dictum Guiler. de Cun. de quo per Paul. de Cast. in. l. qui iuratus. in prin. ff. de iureiur. q̃ si pupillus proximus pubertati iuret cum contrahit se esse puberem, & postea etiã iuret q̃ non veniet contra contractũ q̃ habebit locum dispositio authen. sacramenta puberum, sicut si esset pubes: & cum isto dicto transit ibi Paul. de Cast. multum cõmendans dicens, se alibi nõ legisse: si tũ teneamus illã opinionẽ, q̃ etiã pupillus doli capax obligatur ex iuramento non esset ita mirãda dicta decisio. vide per Alexã. in d. l. qui iurasse. in prin. itẽ. l. ista partitarũ expressè sentit de adulto nõ de pupillo, cũ superius dixit, q̃ parescere de tal tiempo. Docto. etiã in telligunt de adulto. ll. dicti tit. C. si min. se maio. dixe. & patet ex. ll. illius titu. Quid autem dicemus in dubio, cum non constat de dolo minoris? Azo in summa illius titu. in fin. dicit q̃ præsumitur dolus in minore, qui se maiorem dixit, & idem tenet glo. in. d. l. 3. & ibi Odofre. in fi. Cynus tamen & alij tenent oppositũ: quia dolus non præsumitur, nisi probetur. l. quotiens. § qui dolo. ff. de proba. Et hoc etiã vult ista l. partitarũ cum dicit, si lo faze engañosamente. Et ita tenent Alberi. & Salice. in. d. l. 3. vbi etiam Bar. in fi. si autem minor sui facilitate asserat se maiorem, & ita iuret, tunc distingue, vt habetur in. d. l. 3. quia aut iurauit verbo tenus: & tunc non restituitur, nisi per instrumentũ seu scripturam probet se minorem, & si iurauit corporaliter nullo modo restituitur, vt ibi, & per quæ instrumenta probet cum verbo tenus iurauit. vide per Specula. titu. de restitu. in integ. §. quis autem. col. 4. ver sic. sed cuiusmodi erit scriptura. vbi etiam vide per Speculat. aliquas notabiles quæstiones in ista materia. in col. 5. videlicet, an præiudicet sibi minor ex tali iuramento, in alijs contractibus. & tenet quòd non & tenet glo. fi. in. l. de ætate. ff. de mino. in fi. glo. vide ibi per Specula. vbi etiam de alijs in ista materia.

h ¶ *Desatado.* Ex beneficio restitutionis: posset tamen opponere contra contractum ea quæ posset maior, vt alias not. glo. in. l.i. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduersi. vendi. & procederet etiam si cum iuramento minor assereret se maiorem, & sic non excluderetur si contractus esset nullus à iure dicendi nullum, propter tale iuramentum, secundum Ioan. Andr. post Nicho. de Mata. in additio. ad Specu. titu. de sententia. §. vt autem. in prin. in additiõe magna. & idem tenet Specul. titu. de restitu. in integ. §. quis autem. col. 5. versi. sed cum ei repelli. verò à iuris communis beneficio. & idem tenet Paul. de Cast. in. l. i. &. 3. C. si min. se maio. dixe. multum commendans.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Non a los engañadores.* Adde.d.l.2.C.si mino.se maio.dixe.

b ¶ *Mayer de catorze años.* Quid si adhuc non habeat.14.annos:est tamen doli capax qñ iurat?est maxima diuersitas inter docto.sed cõior & verior vr opinio,q sit idem in eo.& istã opinionem tenet Andr. de Iser. in.§.item sacramenta.de pac.juram.firm.& Bart.in authen. sacramenta puberum.

C.si aduers.vẽdi.Alexã.in.l. qui iurasse.in prin.ff.de iure iur.& cõiter canonistæ per tex.in.c. ex literis.& .2. de sponsa.cũ glo.

que las leyes ayudan a los engañados, e non a los engañadores [a]. Esso mismõ seria quando el moço fuere mayor de catorze años [b], e juraſſe [c] que la vendida:o el pleyto, o la postura [d] que fazia con otri, non la desataria por razon de menor edad [e]. Ca despues que assi ouiesse jurado, deue ser guardada su jura [f]. Otrosi dezimos, que si el menor de veynte e cinco años, pidiesse al juez que le entregasse de alguna cosa, que auia perdida, o menoscabada, por razon de pleyto q̃ ouiesse fecho, non seyẽdo de edad cumplida: si sentencia fuere dada contra el, porque non era assi como el querellaua, non puede demãdar despues otra vez [a], q̃ sea entregado de aquella cosa, delãte de aquel juez, nin ante otro: fueras ende, si appellasse [b] de aq̃lla sentẽcia: o si mostrasse razones nueuas [c] atales q̃ gelas deuiessen recebir. Otrosi dezimos, q̃ si el menor de veynte e cinco años, mouiesse pleyto en juyzio con otorgamiẽto de su guardador demãdando a alguno que era su sieruo, si fuesse dada sentencia contra el, en que fuesse dado por libre aquel a quien demandaua non podria despues demandar restitucion [d] contra tal juyzio, por razon que era de menor edad, quãdo mouio el pleyto. E esto es por la mesoria q̃ otorgã los derechos a la libertad [e]. E aun dezimos, que si el pleyto, o la postura, de que demãdasse restitucio el menor, fuesse fecho en tal manera, q̃ todo ome de edad cumplida e de buen entendimiento la faria assi [f]: e non deuia tener se por engañado porende: q̃ estonce non deue ser desfecho, por razon que lo fizo en tiempo que non era de edad. Porque siempre ha de prouar dos cosas [g] el que demanda restitucion: la primera: que era de menor edad a la sazon que fizo el pleyto, o la postura: la segunda que la fizo a daño e a menoscabo de si.

¶ *Ley. VII. Como el menor puede desamparar la herencia que ouiere entrado, si entendiere que le es dañosa.*

SEyẽdo establescido por heredero el menor de veynte e cinco años, si entendiere que non le es prouecho sa, la heredad de tener, puede pedir al juez q̃ le otorgue poderio para desamparar la [h], maguer la aya entrada. Pero quando esto ouiere de fazer, deue ser delante los acreedores [i] de la heredad que sepan qual es la razon porque la desampara. E estonce el juez, si entendiere que es daño del moço, en tener la heredad, deue le otorgar que la pueda desamparar, e tornar en el estado en que era de primero, poniẽdo en recabdo [k] primera mẽte, todas las cosas que pertenecieſſen a la heredad.

¶ *Ley. VIII. Ante quien puede el menor demandar la entrega, e quando, e en que manera deue ser fecha.*

DElante del judgador ordinario [1] del lugar, deue de mãdar el menor restitució e entrega delos daños e de

Guido.de quibus per Alber.in.d.authentica.

i ¶ *Los acreedores.* Concord.cum.d.authentica.si omnes. vbi vide per gl. & doct.quid de legatarijs? & adde etiam.l.etiam.§.fi.ff.de mino.& de modo citationis præsentium & absentium, vide ibi signãter per Paul. de Cast.vbi etiam an sufficiat generale proclama.

k ¶ *En recaudo.* Adde.d.authenticam.si omnes.& in corpore vnde sumitur.vbi q̃illud qđ perijt propter imbecillitatem minoris non restituirã minore.& not.hic illum casum in quo iudex ex officio etiam nemine petente debet prouidere ne bona hæreditaria dissipentur.

¶ *Lex. VIII.*

1 Non solum minor potest petere restitutionem dum est intra ætatem xxv.annorum: sed etiam intra quadriennium post, & etiam hæredes eius intra dictum tempus possunt eam petere.hoc dicit.

1 ¶ *Ordinario.* Et intellige de iudice rei non actoris.l.a.C.vbi & apud quẽ. sed an possit peti restitutio contra contractum in loco in quo factus fuit coram iudice illius loci, si ibi reperiatur reus cõtra quem petitur? Bald.post Guillel.de Cugn. dicit quòd non in.d.l.a. quia licet in loco contractus sortiatur quis forum, procedit, si agatur ad eius obseruationem, non si ad eius rescissionem.& idem tenet Paul.de Cast.ibi potest etiam causa restitutionis speciãliter delegari à principe vel iudice ordinario. Item coram delegato ad vniuersitatem causarum potest peti restitutio. & etiam coram delegato causæ specialis si lædatur in aliquo actu, & sic restitutio venit incidenter.vide legem fin. & ibi Paul. C.vbi & apud quem.& in cap.suscitata.de in integrum restit. & intellige istam.l.de iudicibus ordinarijs habentibus certum tribunal, seu certum territorium, nam habentes iurisdictionem sine territorio

inualidus secũdum opinio. Marti. cõiter approbatã in.l.i.C. si aduers. vendi. vnde etiam tenebitur hæres minoris iurãtis, vt declarat Paul.de Cast.in.d.authen.sacramẽta.in prin.& col.2.tradit etiã Abb.in.c.i. de iurejur.lib.6.vbi etiã notãter dicit q̃ & si tollatur iuramẽtum quod fir mauerat cõtractũ, nõ per hoc restindef. neq; corruet cõtractus qui iã ex interpositione iuramenti cõsequutus est firmitatẽ, vide ibi p eũ. Quid autẽ si minor enormiter læderet? vide quæ dixi in.d.l.59.& l.56. & quæ tradit Decius consil.403.pe. & fi.col. de alijs limitationibus a.d.authenticã. & cõsequenter ad istã.l.vid. Iaso. in.d.authentica. sacramẽta. post Bart. vbi Iaso cumulat. 14. limitationes ibi poteris videre.

a ¶ *Otra vez.* Cõcord. cũ.l.i.2. &.3. C.si sepi°. in integr.restit. postu. & an procedat sine fit restitutio denegata: qa nõ fuit proba tũ de læsione, sine quia non fuit ꝓbatũ de ætate? vide p Bart. & Bal. in l.fin.C.si min. se maio. dixe. & per Paul. de cast.in.d.l.i.& 2.C. si sæpius in integ. restit.

diesse al juez que le entregasse de alguna cosa, que auia perdida, o menoscabada, por razon de pleyto q̃ ouiesse fecho, non seyẽdo de edad cumplida: si sentencia fuere dada contra el, porque non era assi como el querellaua, non puede demãdar despues otra vez [a], q̃ sea entregado de aquella cosa, delãte de aquel juez, nin ante otro: fueras ende, si appellasse [b] de aq̃lla sentẽcia: o si mostrasse razones nueuas [c] atales q̃ gelas deuiessen recebir. Otrosi dezimos, q̃ si el menor de veynte e cinco años, mouiesse pleyto en juyzio con otorgamiẽto de su guardador demãdando a alguno que era su sieruo, si fuesse dada sentencia contra el, en que fuesse dado por libre aquel a quien demandaua non podria despues demandar restitucion [d] contra tal juyzio, por razon que era de menor edad, quãdo mouio el pleyto. E esto es por la mesoria q̃ otorgã los derechos a la libertad [e]. E aun dezimos, que si el pleyto, o la postura, de que demãdasse restitució el menor, fuesse fecho en tal manera, q̃ todo ome de edad cumplida e de buen entendimiento la faria assi [f]: e non deuia tener se por engañado porende: q̃ estonce non deue ser desfecho, por razon que lo fizo en tiempo que non era de edad. Porque siempre ha de prouar dos cosas [g] el que demanda restitucion: la primera: que era de menor edad a la sazon que fizo el pleyto, o la postura: la segunda que la fizo a daño e a menoscabo de si.

¶ *Ley. VII. Como el menor puede desamparar la herencia que ouiere entrado, si entendiere que le es dañosa.*

SEyẽdo establescido por heredero el menor de veynte e cinco años, si entendiere que non le es prouecho sa, la heredad de tener, puede pedir al juez q̃ le otorgue poderio para desamparar la [h], maguer la aya entrada. Pero quando esto ouiere de fazer, deue ser delante los acreedores [i] de la heredad que sepan qual es la razon porque la desampara. E estonce el juez, si entendiere que es daño del moço, en tener la heredad, deue le otorgar que la pueda desamparar, e tornar en el estado en que era de primero, poniẽdo en recabdo [k] primera mẽte, todas las cosas que pertenecieſſen a la heredad.

¶ *Ley. VIII. Ante quien puede el menor demandar la entrega, e quando, e en que manera deue ser fecha.*

DElante del judgador ordinario [1] del lugar, deue de mãdar el menor restitució e entrega delos daños e de

Guido.de quibus per Alber.in.d.authentica.

i ¶ *Los acreedores.* Concord.cum.d.authentica.si omnes. vbi vide per gl. & doct.quid de legatarijs? & adde etiam.l.etiam.§.fi.ff.de mino.& de modo citationis præsentium & absentium, vide ibi signãter per Paul. de Cast.vbi etiam an sufficiat generale proclama.

k ¶ *En recaudo.* Adde.d.authenticam.si omnes.& in corpore vnde sumitur.vbi q̃illud qđ perijt propter imbecillitatem minoris non restituirã minore.& not.hic illum casum in quo iudex ex officio etiam nemine petente debet prouidere ne bona hæreditaria dissipentur.

¶ *Lex. VIII.*

1 Non solum minor potest petere restitutionem dum est intra ætatem xxv.annorum: sed etiam intra quadriennium post, & etiam hæredes eius intra dictum tempus possunt eam petere.hoc dicit.

1 ¶ *Ordinario.* Et intellige de iudice rei non actoris.l.a.C.vbi & apud quẽ. sed an possit peti restitutio contra contractum in loco in quo factus fuit coram iudice illius loci, si ibi reperiatur reus cõtra quem petitur? Bald.post Guillel.de Cugn. dicit quòd non in.d.l.a. quia licet in loco contractus sortiatur quis forum, procedit, si agatur ad eius obseruationem, non si ad eius rescissionem.& idem tenet Paul.de Cast.ibi potest etiam causa restitutionis speciãliter delegari à principe vel iudice ordinario. Item coram delegato ad vniuersitatem causarum potest peti restitutio. & etiam coram delegato causæ specialis si lædatur in aliquo actu, & sic restitutio venit incidenter.vide legem fin. & ibi Paul. C.vbi & apud quem.& in cap.suscitata.de in integrum restit. & intellige istam.l.de iudicibus ordinarijs habentibus certum tribunal, seu certum territorium, nam habentes iurisdictionem sine territorio

b ¶ *Mayer de catorze años.* Quid si adhuc non habeat.14.annos:est tamen doli capax qñ iurat?est maxima diuersitas inter docto.sed cõior & verior vr opinio,q sit idem in eo.& istã opinionem tenet Andr. de Iser. in.§.item sacramenta.de pac.juram.firm.& Bart.in authen. sacramenta puberum.

C.si aduers.vẽdi.Alexã.in.l. qui iurasse.in prin.ff.de iure iur.& cõiter canonistæ per tex.in.c. ex literis.& .2. de sponsa.cũ glo. ibi.& qualiter intelligatur doli capax, vide per And.de Iser.vbi supra. volentem, q̃ non sufficit habere decem annos cum dimidio, neq; tredecim cum dimidio, si non constet esse doli capacem. Sed quid si impubes iuret se non venire contra contractũ celebrandũ cũ Titio, qñ pubes erit, deinde factus pubes facit ipsum contractũ cũ Titio, an valeat? & Alberi. post Guid. tenet q̃ non in.d.authen.sacramenta puberum.col.3. Quid autẽ si impubes contraxit postea verò factus puber iurauit non venire contra contractu ipsum. Alber. ibidem post Guido. dicit spectandũ esse initiu, & q̃ ex forma illius constitutionis exigitur, q̃ contractus & iuramentu fiãt tpe pubertatis: quod ego intelligere eo respectu vt contractus firmetur iuramento: eo tn q̃ minor iurans ꝑ pubes teneat ad obseruatiã: crederem teneri cũ seruari posit, & seruare teneatur per capitulũ, quis pactũ. de pact. lib.6.& c. cũ cõtingat. de iur.iur.& quia qui iurat de nouo vẽ contrahere, & promittere, & maximè ſtãte.l.huius regni, como quier que parezca, &c. quinimo & non est sine scrupulo, q̃ etiã respectu confirmationis contractus procedat dictum Alberi. cum constaret q̃ iam pubes de nouo approbat, & iurat. Ideo caue ab isto dicto. Et adde q̃ contractus nulli ex sequenti voluntate ratificatur. l.i. & per totum. C. si maior fact. venditio. sin. decre. rat. habu. & quod habetur de secunda voluntate, quæ est valida prima existente non valida. C. ad Velleia. l. si mulier. & C. de agrico. & censi. l. cum scimus. & vẽ contractum tempore quo fuit iuratum. argu. l. de accessionibus. in fi. ff. de diuers. & tempo. præscriptio. & instit. quib. alien. licet. in prin. Item intellige de pubere sanæ mentis, & siue sit pater fami. siue filius familias, siue liber, siue seruus. glos. in. §. item sacramenta. de pact. iuram. firm. procedit etiã dictum huius. l. siue minor habeat curatorem, siue non. glo. ibidẽ. & est gl. i. in fi. licet contrarium voluit Specu. tit. de empt. & vendi. §. nunc dicendum. col. 2. versi. hoc etiã scias. nã contrarium cõiter tenetur, secundũ Bald. in. d. §. item sacramenta. col. 2. versi. 3. quæro. docto. cõiter approbãdo opinionem Marti. in. d. authen. sacramenta puberum. Procedit etiam ista lex. & si minoris procurator ad hoc speciale habens mandatum iuret. gl. in. d. §. item sacramenta. in gl. 1. & ibi dicit Andr. de Iser. col. 2. ita cõiter tenent, idem tenet Bar. in. l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infect. & ibi cõiter docti. licet aliqui voluerũt contrarium. Item procedit in ciuitate iurante, secundum Bal. in. l. generaliter. in prin. C. de reb. credi. licet non in ecclesia, secundum eum ibidem. & adde gl. in. c. 1. de in integr. restit. lib.6. & Bal. in. d. §. item sacramenta. Iaſ. in. d. authen. sacramenta puberum. in. 8. limitatio. De prodigo vero iurante. vid. Bar. in. l. is cui bonis. ff. de verbo. oblig. vide Bald. in. l. 2. col. 7. C. de rescindend. venditio. vbi etiam de amente vel hprenetico, qui non habet consensum.

c ¶ *Iurasse.* Videtur ista. l. velle, quòd sufficiat verbo tenus iurare: cum non exigit, quòd corporaliter super aliqua scriptura diuina præstetur. glo. tamen & docto. communiter in d. authentica. sacramenta puberum tenent, quòd non sufficit ad illam dispositionem, quòd nuda voce iuretur, & dicit Bal. in. d. §. item sacramenta. quòd quando nuda voce iuratur non appellatur propriè sacramentum: sed verbum & ibi dicit, quòd de consuetudine sufficit q̃ iuretur super qualibet scriptura, in qua Deus nominetur, & quòd sufficeret iurare super quadam tabula picta, in qua esset maiestas Dei vel sanctorum, & tandem concludit, q̃ in hoc seruari debeat consuetudo: quia consuetudo quæ dat formam aliquam est seruanda aliter non valet quod fit, secundum Spec. titu. de instrumen. editio. 6. breuiter parum post principium. Ioan. de Imol. in. c. cum comingat. col. 62. versic. item. 2. potest dubitari de iure iuran. tenet q̃ sufficiat verbo iuramentum præstari saltim attenta dispositione iuris canonici, quæ seruanda est in materia iuramenti. vt in c. 2. de iure iur. lib. 6. ex eo, quia iuramentum verbaliter præstitum est seruandum: & ligat ad periurium, vt patet ex his, quæ habentur in. c. & si Christus. de iureiuran. & quia vt habetur in. d. c. cum cõtingat. & c. quãuis pactũ. de pact. lib. 6. iuramentũ quod põt seruari sine interitu salutis æternæ, seruãdũ est, debet ergo seruari, licet verbo tenus præstitum: & illud credetem esse tenendum attenta dispositione iuris canonici, & etiã huius. l. partita. facit bonus tex. in. c. cum tempore. de arbit. & c. ad aures. q̃ met. causa. de promittente per fidem suam, & quæ ibi not. Abb. & dixi i in. l. 26. tit. 11. parti. 3. vbi q̃ solum homagium, dixi q̃ non sufficeret. vide ibi, vbi etiã q̃ tale iuramentum debeat esse tale q̃ concernat religionẽ Dei, vt etiã tradit Salice. post Iacob. Butri. in. d. authentica. sacramẽta puberum. col. 2. An autẽ exigatur, q̃ minor iurans sit certiorat⁹ de beneficio restitutionis sibi cõpetenti? Bart. & cõiter doct. in. d. authen. sacramenta puberum. tenent q̃ non, vt latè tradit ibi Iason in. 3. limitatio. col. 14. & 15. allegatur ad hoc optimus tex. in. c. ex rescripto. de iu. iuran. & vide latè per Alexã. 2. volu. consil. 122. & Bar. in. l. 2. ad fi. col. 2. C. de rescind. vendi. Abb. in. c. pen. col. fi. de empt. & vendi. licet Dyn. aliud voluerit cuius fundamenta refert Alberi. in. d. authen. sacramenta puberum. col. 3. & 4. dicit tamen Alber. q̃ cõiter vidit seruari q̃ contractus celebrati per minores, cum iuramẽto sunt reputati validi, etiã sine alia certioratione: sed quia opinio tanti doctoris Dyni. scilicet est tot iuribus fulcita ad omne dubium tollendum, dicit credere esse tutum, q̃ in contractibus minorum adijciatur q̃ certiorati fuerint, & q̃ ita fecit in pluribus apponi. Adde etiam Bal. in. l. 2. col. 6. C. de rescind. vendi. distinguentem: an interuenerit scientia tutoris, vel curatoris, vel non: & non videtur à communi opinione recedendum, licet ante factum tutum est, quod dicit Alberi. & in certioratione iuris planè procedit. Quid autem de certioratione facta vide per Paul. de Cast. in quodam consil. incipit, viso puncto & Decium consil. 403. circa finẽ. & an iuramentum debeat interuenire in ipso cõtractu, vel sufficiat, q̃ ante vel post præsteturꝫ glo. in. d. §. itẽ sacramenta. & in. d. authen. sacramenta. vult q̃ sufficiat quandocunq; præstari, & vide per And. de Iser. in. d. §. item sacramenta. Alber. dicit tutius esse q̃ in ipso contractu interueniat vel incontinenti ante vel post. vid. per eũ in. d. auth. sacramenta. col. 4. crederem etiam ex interuallo præstitum tenere de iure licet tutum sit quod dicit Albericus.

d ¶ *La postura.* Siue hinc inde oriatur obligatio, vt in cõtractibus propriè sumptis, siue etiam in contractibus improprijs, & sic in donatione & alijs, vt tradit glo. in. d. authẽ. sacramenta. super verb. contractibus. & tradit Alex. consil. 53. vol. 3. in. 1. dubio. & Socinus consil. 279. 2. volu. De cius consil. 231. diu admodum. in. 2. dubio. Item procedit in distractũb⁹. glo. singularis. in. l. 3. §. contrario. ff. de con. iudic. tute. Bar. in. l. tutores. §. ab eo. ff. de adminis. tuto. vbi de remissione actionis tutelæ. Bartol. & docto. in. d. authentica. sacramenta puberum. Alexand. in. l. pomponius. §. præterea. ff. de acqui. poss. Item etiã in quasi contractu veluti in aditione hæreditatis & similibus gl. in. d. authenti. sacramenta. vbi Iason. 19. col. vbi etiã extendit etiam si minor. per se non contrahat, sed alij contrahẽti assentiat cũ iuramẽto allegat glo. quã dicit valde singularem in authentico. de nupt. §. sed q̃ sancitum in verbo, neq; scriptũ, & ibi Ang. col. fi. multũ cõmendat. Itẽ procedit etiã in nimia constitutione dotis super rebus immobilibus, secundũ Bal. in. l. nulla. C. de iure dot. Habet etiã locũ in iudicijs gl. & cõiter docto. in. d. authenti. sacramenta. & adde Bal. in. l. vnica. col. 14. C. de confes. & ibi vide quid si iuret non reuocare factum procuratoris. Valeret etiã manumissio serui inter viuos per puberem facta licet nondum habeat viginti annos. vt tradit Ioan. Andr. referens Pileum. in additio. ad Specu. in rubrica. de seru. non ordin. Non tamen procedet hæc lex, si iuramentum præstetur super testamentis vel vltimis voluntatibus, secundum Cyn. Bald. & alios in. d. authentica. sacramenta. vbi Iason in. 13. limitatione.

e ¶ *Por razon de menor de edad.* Quid si cõtractus esset inualidus alia rõne quã minoris ætatis, & simpliciter iurauit non conuenire: an possit cõtrauenire gl. q̃ sic in. l. 1. C. si aduers. vẽdit. vñ non excluderet iuramentum remediũ ex. l. 2. C. de rescin. vend. vt tradit Albe. alios referẽs in. d. authen. sacramenta. vñ necesse est, vt oĩa remedia tollãtur. q̃ minor iuret non contrauenire ratione minoris ætatis neq; alia quacunq; ratione. vt tradit Bar. & Alber. ibidẽ & formã iuramenti ad omne dubium tollendũ ponit Alberi. ibi. col. pen. quæ talis est talis profitens se pubem vendidit sempronio tale prædiu sponte, & ex certa scientia prius certioratus de forma authenticæ. sacramẽta puberu. & iurauit ad sanctã Dei Euangelia corporaliter tactis scripturis se seruare ipsum contractu inuiolabilem, & non contrauenire beneficio minoris ætatis minoris pretij vel aliquo alio modo, vel iure quod dici vel ex cogitari possit. ru vide plenioremformã in. l. 59. titu. 18. partita. 3. & quæ ibi dixi & in. l. 16. titu. 11. ead. parti. & vide etiã. l. 56. tit. 5. parti. 5. & quæ ibi dixi.

f ¶ *Deue ser guardada su jura.* Et contractꝰ firmat iuramẽto licet de se esset

mejor parecer exm. tenet que despues cap. 15 c. 2 Bono.

creditoribus hæreditarijs restituitur. hoc dicit.

h ¶ *Para desamparar la.* Concord. cum. l. 1. C. si min. ab hære. se abstin. vbi vide per Azo. in summa. & debet fieri causa cognita, vt ipse ibi tradit considerato non tñ eo, sit lucrosa hæreditas vel non, sed etiam eo an intersit minoris litibus & sumptibus nõ vexari. l. minoribus. 25. annis. ff. de mino. Itẽ eo cõsiderato an in hæreditate sint multæ mortales res, vel prædia ruinæ subiecta. l. verũ. §. si locupleti. ff. de mino. & poterit petere istã restitutiõem, & si adierit cũ beneficio inuentarij, vt etiam declarat Salicet. in. d. l. 1. ad fi. & in authẽtica. si oẽs. ad finẽ. habet nanq; minor petens restitutionem contra additionem hæreditatis ne cesse probare se læsũ ex additione, qđ etiã patet ex citatione creditorũ, quæ hic requirit, vt etiã tradit Paul. in authentica. si omnes. C. eod. & expressius habetur in ista l. cũ subdit, si entẽdierẽ q̃ es daño del moço, & sic approbatur hic opinio Iacob. de Are. & Odofred. & reprobatur opinio

i ¶ *Los acreedores.* Concord. cum. d. authentica. si omnes. vbi vide per gl. & doct. quid de legatarijs? & adde etiam. l. etiam. §. fi. ff. de mino. & de modo citationis præsentium & absentium, vide ibi signãter per Paul. de Cast. vbi etiam an sufficiat generale proclama.

k ¶ *En recaudo.* Adde. d. authenticam. si omnes. & in corpore vnde sumitur. vbi q̃illud qđ perijt propter imbecillitatem minoris non restituirã minore. & not. hic illum casum in quo iudex ex officio etiam nemine petente debet prouidere ne bona hæreditaria dissipentur.

¶ *Lex. VIII.*

1 Non solum minor potest petere restitutionem dum est intra ætatem xxv. annorum: sed etiam intra quadriennium post, & etiam hæredes eius intra dictum tempus possunt eam petere. hoc dicit.

1 ¶ *Ordinario.* Et intellige de iudice rei non actoris. l. a. C. vbi & apud quẽ. sed an possit peti restitutio contra contractum in loco in quo factus fuit coram iudice illius loci, si ibi reperiatur reus cõtra quem petitur? Bald. post Guillel. de Cugn. dicit quòd non in. d. l. a. quia licet in loco contractus sortiatur quis forum, procedit, si agatur ad eius obseruationem, non si ad eius rescissionem. & idem tenet Paul. de Cast. ibi potest etiam causa restitutionis speciãliter delegari à principe vel iudice ordinario. Item coram delegato ad vniuersitatem causarum potest peti restitutio. & etiam coram delegato causæ specialis si lædatur in aliquo actu, & sic restitutio venit incidenter. vide legem fin. & ibi Paul. C. vbi & apud quem. & in cap. suscitata. de in integrum restit. & intellige istam. l. de iudicibus ordinarijs habentibus certum tribunal, seu certum territorium, nam habentes iurisdictionem sine territorio

Universidad de Deusto
Biblioteca

non possent in integrum restituere, vt patet in.d.l.fin. & ibi Paul. qui ex hoc dicit qcorā rectore scholarium nō poterit peti restitutio. Itē intelligē nisi sit talis iudex ordinarius qui habeat iurisdictionem sine administratione qui nō pōt cognoscere nisi inter cōsentientes, vt sunt iudices cartularij & notarij qui hoc habēt in priuilegijs, iste enim nō cognoscit de restitutione glo. in.d.l.fin. neq; etiā poterit peti restitutio coram arbitro. vt in dict.l.fi. habetur vbi quærit. glo. an possit cōpromitti. an quis sit restituēd⁹? & cōcludit q sic & cū gl. tenet ibi Salicetus post Bar. quādo de facto quis patiē se hoc modo conueniri. Bal. tñ reprobat dictū glo. vide ibi p eos.

a ¶ *Llamar ante si.* Concord. l.2. tit.25.3. partit. & quæ ibi dixi cū cōcordātijs ibi positis.

b ¶ *Conscencia.* Adde.l. certū. 5. in pupillo. ff.de confes.& vid.q habētur i.l.4. supra eo.

a ¶ *Cada vna delas partes.* Adde.l.2.titu 25.partita.3.& quæ ibi dixi.

d ¶ *Quatro años.* Adde.l.fi.C.de tēpo.in integ.resti. Sed an cū dānum sit eminentissimū dabuntur minori triginta anni? prout dantur tali casu ecclesiæ fisco & reipublicæ, vt habetur in.l.fi.infra eo.& not.glos. in.c.1.de rest.in integ.lib.6. videtur q non, quia expresse cautū est hic de minore, vt tantū detur quadriennīū. & si propter dānum enormissimū aliud voluerat ista.l. expressisset prout fecit in casu.d.l.fin. Præterea est diuersa ratio in minore, cui quadriennīū nō currat à die lesionis, sed cōpleto.25.anno, vt hic & in.d.l.fi. Sed in contrariū facit, quia ideo ecclesiæ & reipublicæ dat restitutio, quia vtuntur iure minoris, vt in.c.1.&.c.auditis. de in integ.resti.l.res publi.C.ex quib. causmaio. & sic arguit gl.in.d.c.1.q sicut post quadriennīū non datur restituio minori sic neq; ecclesiæ. Item, quia rō eminentissimi dāni ita limitat in minore, sicut in ecclesia. & istud vē equius ita tamē q tunc tēpus triginta annorū cōputetur à die læsionis. vt in.d.l.fi. facit ad prædicta. l. fi in prin.C.de indi.vidui.toll.& quod per illā.l.dicit Bald.in.l. filium quem habentem.col.a.C.fami.herc.& quod notatur per gl. & Ioan. And.in.c.ad nostrā.de rebus eccle.non alie.in gl.super verb.encēniæ. vbi gl.in fi.recitat opinionem illorum, qui dicebant q etiam iudicis officio succurratur his qui vltra dimidiam iusti pretij læsi sunt.

e ¶ *A sus herederos.* Adde.l.2.& quasi per totum.C.de tempo.in integ.resti.&.l.non solum.ff.de in integ.resti. & an beneficium restitutionis transeat in patrem qui succedit filio in peculio? vide glos. & Bart.in.l. pater.ff.de castr. pecul. priuilegium tamen competens pupillo, quia pupillus non transit ad hæredem. vid.l.ex pluribus. & ibi Barto. ff.de admini.tuto.

¶ *Lex. IX.*

Præscriptio.xx.annorum aut infra non incipit currere contra adultum nisi in alterius persona præscriptio incepit, quia tunc continuatur in minore, sed restituetur ad tempus quod contra cum currit: præscriptio autem triginta annorum, vel vltra incipit currere contra minorem sed restituetur aduersus eam. hoc dicit.

f ¶ *Non corre.* Et sic præscriptiones longi tēporis vel minoris ipso iure â minoribus nō incipiūt, vt hic & in.l.fi.C.in quib.casib. in integ.resti. nō est necesse.l.etiā ci.ff.de mino.l.bonæ fidei.in princ.ff.de acqui.rer.dom.iuncta.l.non est ignotū.C.quib.non obijcit long.tēpo.præscriptio.non ergo hodie(licet minori sit lapsum tps ad soluēdū tributū) reseius incidit in cōmissū cū tale tēpus nō currat minori per ista.l.& d.l.fi.& tenet gl.notabi.& ibi vid.Io.de Plat.C.de fund.patri.lib.11.& in.l.fi tutores.& ibi Cyn.& Salycet.C.de adminis.tuto. Alexā. consilio.30.vol.4. Limita p.primo istā.l.in præscriptionibus cōtra alios procedētibus ex contractu defuncti, siue præscripto fuerit inchoata cum defuncto siue cum minore eius hærede. l.l.æmilio.ff.de mino.l.quæ à patre.C.de rest.mil.t. & tenent cōmuniter doct.in.d.fi. & intellige quādo nullū factū interuenit cum minore, sed ista nō a aliis secus, vt in.l.cū filio.2. in hac.ff.de verbo.obli.& 2.C.si aduersus vendit.pignoris dicit tū fin. gla riter Alber. in.d.l.fi.col.4. circa finem. q in dicto casu dabit minori restitutio in subsidiū. arga. l.properandū. in fi.C.de in di.l.cū manda to.ff.de mino. & §. pupillus. in authentico. do hæredē. Falci. quod ita multum notandum ga cæteri doctor. simpliciter dicunt ibi in casu currere præscriptionē cū effectu, & non dant restitutionē. Ité limita in præscriptionibus statutariis, vt in.l.3.§.& si hæres.ff.de mino. vide quod not. Bal.in.l.pupillorū.C.de repud.hæredi. Poterit etiā minor petere se restitui aduersus præscriptionē conuentionalē ortā à contractu defuncti ex capite ignorantiæ ex clausula generali. si qua mihi. &c. secundū Bar.in.d.l.æmilius.post mediū cōmen.in.2.oppo. Francis. Balb. in tracta. præscriptio.fol.64. col.1.vers.2.limita. Ité limita & secūdo in præscriptionib⁹ iudicialibus vt in tpe triennij quo durat instātia causæ principalis, vel alio tempore per statutū assignato instantiæ causæ nā currit minori, & nō datur restitutio, nisi in subsidiū tutor vel curatore non existente soluendo. Similiter ei currit tps datū ad appellandū & ad prosequendū appellationem gl.in.l.auxilium.ff.de minо. datur tamen restitutio minori etiā tutore vel curatore non existente soluendo. probatur in.l.1.&.2. C.ff sæpius.in integ.resti.postu. & ibi Bal.Bar.& Bal.in.d.l.fi.Fris.Balb. in.d.suo tractatu.fol.64.col.4.verli.prædicta conclusio. & idem vult Ang.in.d.l.fi. Limita etiā in tpe statuto hæredi ad conficiendū inuentarium nā currit minori saluo restitutionis beneficio, vt in.d.§. pupillus.in authen.de hæred. & falci.& vide circa istum.§. quod dicit Bal.in l.cum antiquioribus.col.3.C.de iur.delibe. Limita etiā in ca.authenticæ si minor.C.de tēpo.in integ.resti.& in tpe dato ad petendum bonorum possessionem, secundum Bar.in.d.l.fi.col.fi. Item limita in tempore anni præfixi ad petendū inuestiturā, nā currit adulto falsa restitutione. vt in.§. præterea si quis.iuncta gl.& ibi Alua.& Præpo. de priuilegio feud.alie.per Fred.Francis.Balb.in.d.suo tractatu.fol.65.col.1.vers fi.§.fallit.& ibi vide per eū de ipscriptione statutaria vbi. col.2.in pun. refert Claudium Aquēsem.in.l.naturaliter.ſi.col.ff.de vsuca. dicentē q cōis conclusio est, q præscriptio statutaria currit contra minorem adultū tempore minoris ætatis, & dormit tempore pupillaris. per.d. §.præterea si quis. & intelligi videtur siue tractetur de lucro siue de dānо, secundum Bal.Ange.& Paul.de Cast.in.d.l.fi. fallit tamen ista conclusio, quando præscriptio statutaria succederet loco præscriptionis legalis nam eandem fortietur naturam, vide ibi per eum. verficit. fallit ista conclusio. Adde etiam circa præscriptionem statutariam, quod dicit Bal.in.l.fi mater.C.ne de stat.defuncto. & in.l.3. C.quib. non obliscitur long.tempor.præscript. & in cap.1.colum.3.quo tempore minor. & in.§.porrō. qualiter feud.alien.pos. & in homines populi. colum.10. ff.de iustitia & iure. & in.l. cum notissimi.column.prima. C. de præscriptio.30.vel.40.anno. & de præscriptione retrahendi rem pro tanto per agnatum. vide Alber.in.d.l.fi.colum.2. & Abb.in capi. conſtitutus.col.2. de in integ.resti. vbi q currit minori sed restituitur. sed tu vide.l.7.lib.5.ordina.rega. vbi disponitur, q̄ non detur isto casu restitutio. quid autem de transcursu biennij, vel trienoij dati emphiteotę, an currat minori. vide glos.ff.in.l.fi tutoris. C.de administra.tuto. dum tenet q non currat illud tēpus minori Alberi.tñ post Vber.in.d.l.fin. col.3. vult contrarium. vide ibi q̄ē, quid etiā si minor impetrauit veniam ætatis an currat contra eū pscriptio? vide p Alberi. in.l.ea q.versi. quærit vberi⁹. C.de tēpor.in inte. restit. vbi distinguit, q aut res in qua currebat præscriptio exigebat decreti interpositionē, & tunc me roiure non currit qa in talibus venia ætatis nihil operatur. Si verò non exigebat decretum & præscriptio inchoauit ante veniā impetratā & indicis intimatā, & tunc non currat, quia pro minore adhuc habetur vt in.l.1.&.2.C.de his qui venia ætа. impetra. aut post, & tunc currat cum effectu sine restitutione: quia pro maiore habetur. Ité aduerte q in casibus in quibus de iure veteri currebat præscriptio etiā legalis minori sine spe restitutionis similiter & hodie currit, neq; dabitur restitutio. Sed difficile est inuestigare tales casus. vide per Paul.de Cast.in.d.l.fi. exemplificantem in actionibus prætorijs q̄ finiuntur anno vel minori tempore, vt in redhibitoria & quanto minoris vide ibi per eum. & per Francis. Balb.in.d.tract.fol.64. colum.3.

a ¶ *Nasciessen.* Licet existeret in vtero, vt in.l.etiā ei la picola. ff. de mino.

b ¶ *A correr.* Approbat opinionem Azo.in summa. C. in quib. casibus in integ.restit. non est necessaria. q̄ cōiter approbatur & reprobat opinionem Vber.& Alber.Papien. & Iacob.de Are. qui dicebat nō currere præscriptionē longi tēporis, vel minorē minori, siue cepta esset cum defuncto, siue cum minore qui ita intelligebant. d.l.fi. per text.in l.fi.in fi.C.si maior fact.aliena. sin.decreto.ra.hab. quam dicit veriorē Alberi.in.d.l.fi.col.2. dicēs ita de facto obtinuisse corā magais peritis.

c ¶ *Restituion.* Adde.l.1.C.si aduersus vsucapio, &.l.etiam ei.ff. de mino.

d ¶ *Mayores de catorze años.* Contra pupillum enim non currit prescriptio l.bonæ fidei.ff.de acquir.rer.domi. sicut in rem. vbi glo.C.de prescri. 30.vel.40.anno.

e ¶ *Restituion.* Approbat opinionem Azo.& Ioā. de qua in gl.fi.d.l.fin. quæ est cōis bene tñ fatentur: q̄ si præscriptio incepta a minore ve a sit opi. Alberici. de qua in.d.gl.cum compleri non possit præscriptio, nisi in ætate maiori. & etiam quadriennio lapso restitutionis, & ideo non competeret restitutio.l.fi.C.de tempo.in integ.restitu. & ita tenet Alberic.in.d.l.fi.C.in quibus caus.col.4. Angel.ibidem col.1. & Alberic. in.l.fi.vers.denuo quæro.C.de tempo.in integ.resti. dicit q etiā si præscripsit Alberi.in.d.l.fi.C.in quib.causin integ.resti. dicit q etiā si præscriptio incipiat à minore, & sic solum compleatur in maiori ætate adhuc detur restitutio, quia cū lesio ex præscriptione consummatur in maiori ætate quadriennium incipit currere à die consummate lesionis. arg. l.1.4.annus.ff.q̄ā act.de pecu. est anna. & q̄ quadriennium incipiat à completa præscriptione tenent Bart.& cōiter Doct.in.d.l.fi. C. de tēpo.in integ.resti. q̄ tēpus ex quo fuit causa a læsio fuit plus quadrie nio, vel tantū dem, & si fuerit minus tunc solum infra tantum tempus quātū fuit tēpus læsionis, vide per Bar.Bal.Ange.& Salice.in.d.l.fi.C. de tēpo.in integ.restit.& per Francis.Balb.in tracta.præscri.fol.63.col. 2.vers2.quæro. Ecclesia tñ semper habet quadriennīū integrū, licet tē pus læsionis fuit minus, vt in Clem.1.de in integr. resti. vbi & glo. vo luit idē esse in priuatis personis, sed præcedens opinio legislatorū est cōis. ex.l.tñ fi.infra eo. vē approba. opinio.gl.in.d.cle.1.vi.ibi. Aduerte tñ q̄ si p̄scriptio fuit cœpta in minori ætate & cōpleta in maiori ætate adhuc habet locū restitutio, vt dictū est debet tñ intelligi q̄ cōple te adhuc habet locū restitutio, vt dictū est debet tñ intelligi q̄ cōple ta fuit in quadriēnio, & sic emersit læsio in quadriennio secus si emer sit post quadriēniū cōtinuū, quia cū tūc restitutio orta denegaret post ea multo magis impedit natiui⁹ ei⁹, sed m Bart.in.d.l.fi.C.de tempo. in integ.resti.in fi.& sequitur ibi etiā Bald.in fin. dicens esse notandū.

f ¶ *Quatro años.* Et à quo tempore currat quadriennium. vide in glo. præcedenti. & ist ud tempus ab initio est vtile, vnde non currit probabiliter ignoranti Bal.in.l.falsam.C.si ex falsis instru. laso.in.§.rursus.col.16. Insti.de actio. Francis. Balb. vbi supra. fol.56.col.3. Alex. consi. 63.col.4. in.4.volumi.

¶ *Lex finalis.*

¶ *Ley. IX. Como el menor puede demãdar entrega delas cosas que perdiesse por tiempo.*

RÆscriptio en latin: tanto quiere dezir en romance como ganancia que faze ome de alguna cosa por tiempo. E como quier que de tal razon como esta, fablamos cumplidamēte en la tercera partida deste libro, en las leyes que fablan en esta razon. Pero dezimos, que las ganancias que se fazen por tiempo de veynte años, o dende ayuso, que non corre f ninguno destos tiempos, contra los que son menores de veynte e cinco años, nin cōtra sus cosas, nin les empece en ninguna manera, para perder alguna cosa de lo suyo por tal razon. E esto se deue entender, quando los tiempos de tales prescripciones, comiençan a correr contra los menores seyendo ellos nalcidos. Mas si ante que ellos naſciesſē[a], o fuessen establescidos por herederos de otros, ouiessen co méçado a correr[b], cōtra aq̄llos aquié los menores heredassen: estōce bié correriā contra ellos e empescer les yan. Pero po drian demandar restitució [c], del tiempo, que contra ellos fuesse corrido, mientra que erā menores. Mas las prescripciones que son de treynta años, o dende arriba empecen a los que son menores de veynte e cinco años, e mayores de catorze años [d], e corren cōtra ellos, como quier que pueden demandar al juez restitució [e], que nō pierdan ninguna cosa, por todo el tiēpo q̄ fuerō de menor edad, e han de mas quatro años[f], segū q̄ es sobredicho.

¶ *Ley. X. Como las eglesias e los Reyes e los concejos, pueden demandar restitucion, por aquellas mismas razones que los menores.*

POrque los bienes de las Eglesias [g], e de los reyes [h], e de los

g ¶ *Eglesias.* Ecclesia respublica est, quia ius publicum consistit in sacris, & in sacerdotibus. l.1. ff. de iustit. & iur. & ideo semper iure minoris, ſer natur ilela. c. 1. ca. auditis. de in inte. restitu. Hostien. de restitu. in integ. in sumа versi. cui ad finē. & nota q̄ potest ecclesia petere restitutionem contra contractum, vel nullatem cōtractum corā iudice ecclesiastico. ad nram. & ibi Abb. de reb. ecclesię nō alien. an aūt possit peti in integrū restitutio per personā ecclesiæ pro eo q̄ concernit suā dignitatē vel beneficiū. vi. Abb. in.c. pro illorū. in vltimo nota. de præben. vbi refert not. dictum Ioā. And. in.c. veniens. de transactio. q̄ si persona ecclesiastica contraxit & obligario sit personalis veluti supefiuctibus si in consequentiā lederetur ecclesia potерit petere restitutionem in integrum, secus vbi tñ lederetur persona quo ad fructus quos faciebat suos. & ibi etiā allegat gl.2. in Cle. vna. de in integ.resti. dū tenet q̄ vbi ecclesia nō leditur licet ledatur persona ecclesiæ nō cōpetit restitutio, poterit ergo capitulū alicui⁹ ecclesiæ in bonis suis petere restitutionē in integrū, prout etiā firmat Inn. in.c. ni fi. de prebē. q̄ capitulū lædi tur in iuri⁹ suis secus si lederetur psonæ singulares ipsius capituli, vel eps in iuribus cōpetentib⁹ personæ suæ prout dixit prædicta gl. & etiā Abb. in.c.1. col. pe. de in integ. resti. similiter hospitalia, & alia loca pia gaudent hoc beneficio, ecundū Io. Andre. in.c.2. de in integ. rest. lib.6. & in.c. requisiti. de testa. bonus tex. in l. oia. C. de sacrosc. eccle. Abb. in.d.c.1. col. pe. vbi dicit q̄ collegia nō pia non gaudent hoc beneficio subditi tñ, q̄ gaudebit collegiū scholarū, qa in eo sunt multi minores. 25. annis. vi. etiā Abb. i.c. relatū. el. 1. de testa. in fi. hospitalia verò priuata non constructa epi auctoritate non gaudent priuilegijs piorum locorum vnde neq; gaudebūt in integrum restitutione neq; præsidentes talibus hospitalibus priuilegijs clericorū, neq; relicta hospitrli acquirentur sibi, sed eps distribuet inter pauperes. Bal. notabiliter. in authen. hoc ius porrectum. col. 2. C. de sacrosc. ecclesi. vid. per eundem in l. orphanotrophos. in versi. quæro vtrū lex. C. de epis & cleri. & notabiliter per eundem. in.l. fi quis ad declinandam. 11. & 13. col. C. de epis & cleri. & notabiliter per Rochum in tracta. de iure patro. fo. 18. & 19. & adde Abb. in.c.1. de consue. 1. notabi.

h ¶ *Reyes.* Et nimirum, si Regibus in regnis suis competat restitutio, quia apud eos est vniuersalis respublica romanorum. vt tradit Bal. in.l.3. C. ad Trebel. vbi dicit, q̄ vniuersalis respublica romanorum non est nisi apud imperiū, & etiā apud Reges in suis regnis tñ & cum respublica romanorū hoc ius habet. vt in.l. respublica. vbi gl. C. ex quib. causmaio. sic etiam Reges debēt habere & ex hoc videtur malē dixisse Petrus quē refert Alberi. in.d.l. respublica. q̄ Rex Franciæ in causa sua, vel regni non posset restitui. Idem etiā voluit Lucas de Penna in.l. cubicularios. C. de præpo. sacri cubiculi. lib.12. Cuius cōtrariū cauetur expresse in ista.l. & idem videtur probari de iure antiquo, vt habetur in.l. rem publicam. C. de iur. rei publi. lib.11 intelligendo de republica romanorum quæ est hodie apud Imperatorem vel Reges, vt dixi. & vt declarat Bal. in.l.1. C. de hæredita. vel actio. vendi. duplex est patrimonium Regis vnum quod appellatur fiscale, puta introitus, & exitus cameræ fiscalis, aliud appellatur totius patrimonij regalis, & quæ sunt in æterno patrimonio regis, & in vtroq̄ patrimonio intelligerem. l. istā cum indistinctē loquatur, & militet eadem ratio, & facit. l. fina. C. qui dar. tuto. pos. &. l. idem Iulianus. §. cōstat. vers. fi vero sallustianos hortos. ff. de legat. 1. &. C. de fund. patri. per totū. & q̄ ibi per gl. in rubrica. & non bene videtur dixisse Alberic. in.d.l. respublica. cum concludit, q̄ fisc⁹ non competat restitutio dicens non subesse eandem rationem in fisco quæ in republica, quia respublica romanorum est omniū caput & magistra, & facilius subest læsionibus quā fiscus, & quia fiscus & respublica. non sunt idem, vt patet. C. ne fiscus. vel respubli. in rubrica, nam post imperium translatum in principem à republica Romanorum respublica absolute sumpta est Fiscalis imperij, vel Regis: vt dixit Baldus vbi suprā, & tenet etiam Saly cet. in dicta. l. respubli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca.in prin.glo.& ibi Barto. qui latius declarat quãdo res publica, & fiscus sint idem in rubrica.C.de iur.fisci.libr.10.habet etiam princeps,& aliud & tertiũ genus patrimonij qđ appellaꝝ priuatũ, qđ habet tãquã titius,& nõ tãquã princeps seu rex. vt tradit Alex. 4. volu.consil.6.l. procurator.& ibi Cyn.C.deedẽd.& in isto tertio patrimonio nõ videtur, ꝙ procedat huius.l.dispositio & possit procedere, quod Petrus relatus ab Alberic. dixit, & huius sentẽtiæ fuit Lucas de Pen.vbi supra dicens, ꝙ rex nõ ratiõe suæ personæ, sed ratione reipublicę quam sustẽtat eãq; procurat & seruat,tali beneficio gaudet, & ꝙ si alias in speciali cõtractu qui cõmoda vel incõmoda reipublicæ non respiceret ipse rex seu eius camera læderetur non esset restituendus.ar.l.famosi.§.hoc tamẽ.ff.ad.l.Iuli.maiest.&.c.qui sincera.45.dis. Et facit ad prædicta ꝙ not.Ange.per tex.ibi in authẽtico,vt cũ de appella.cognos.§.si vnũ,col.8.in.1.nota,ꝙ fiscus poterit se restituere contra nõ confectionem inuentarij ęquiparãdo fiscũ minori.facit. l. 1. C. de senten.aduers.fiscũ. lat.retra.lib.10.Et an regina regis vxor gaudeat isto beneficio Luc.de Pen.vbi supra mouet istã quæstionem. & ꝙ alias ita fuit pronunciatum in fauorẽ dñę Sãciæ reginæ relictæ quõdã incly i regis Roberti,cum decepta foret in venditione castri mõtis Albani:ipse tamen concludit ꝙ non gaudeat regis vxor tali beneficio.

a ¶ *Concejos.* Approbat opinionẽ Azo. in summa.C.si aduers. vsucapio. in fi.& gl.in.l.rẽpublicã.C.de iur.rei publi.lib.11. & Guido de Suza,Iacob.de Are.& Dyn.& Vber.& Alberi.Papien.& Odofre. & aliorum de quibus per Io.And.in addi.ad Specu.tit.de restitu.in integ. §. quis autem.col.6.& per Alberi.in.l.res publica.C.ex quib.caus.maio. & reprobat opin.gl.in.d.l.res publica.vbi etiã Petr. & Cyn.& Innoc.in.c. 1.de in integ.resti.& tradit Spec.in.d.§.quis autem.col. 6. versic. idem quoq; iuris est in re publica vbi ipse dicit, ꝙ vniuersitates pistorũ eerdonum & hmõi non restituãtur.vi.Bal.in.l.1. C.etiã per procuratorẽ cãm restitu.In republica tñ ciuitatis vult ꝙ possit restitui , & opinio quæ approbatur hic, secundum Alberic.in.d.l.res publica. cõiter approbatur,& de facto seruatur, quia de facili subsunt læsiõibus,& quia & alię ciuitates vltra Romanã reguntur per administratores, & sæpe per baratores de stricto tñ iure credere se dicit Alberi. contrariam opinionem esse veriorem,tene ergo menti istam.l.partitarum. cuius opinionem tenet etiam Bar.to.Bal.Salice.& alij in.d.l.res publica. concludentes veram & communẽ opinionẽ esse ꝙ omnis ciuitas vel quodlibet castrum gaudet priuilegio reipublicæ, & debet restitui in integrũ sicut res publica, dũmodo tale castrum vel villa habeat multitudinem hominum,& regatur per suos administratores. & tractet negotia sua tanquã cõmunia non vt priuata,licet sit parua vniuersitas , & licet talis ciuitas sit supposita alicui domino vel principi , & ita approbatur hic,& aduerte, ꝙ res publica iuuatur in multis vt pupillus: in multis plusquam pupillus:in multis minus , quam pupillus, vide latẽ Ioan. de Plat.in.l.rem publicam.C.de iur.rei publi.lib.11.

b ¶ *Los que han en poder.* Habes hic , ꝙ syndicus vniuersitatis absque alio speciali mandato potest petere restitutionem. Adde Bal.in.l.r. C. etiã per procura.causam restitu.& Ioan.de Plat.in.l.rem publicam. C. de iur.rei publi.libr.11.

c ¶ *Quatro años.* Cõcor.cum.c.1.de in integ.resti.lib.6.& Clemẽt.1.eo.tit. gl.fi.in.d.l.res publica.& ibi Bar.& doct.& in.l.rẽ publicã.vbi Ioã.de Plat.C.de iur.rei pub.lib.11.& probatur ẽt hic,ꝙ ẽt cõtra pscriptionẽ datur ecclesiæ bñficiũ restitutiõis intra quadriẽniũ à die cõpletæ præscriptiõis, quæ erat quæstio antea dubia.vt tradit Abb.in.c.1.col. pen. & fi.de præscriptio.& in.c.tũ ex literis.col.5.de in integr.restit.& vide gl.in authentico.de ecclesiasti.tit.§.pro temporalibus.colla.9.& istud quadriẽniũ est à principio vtile,vt patet in.d.c.1.de in integ.restit.li.6. & ponderat Abb.vbi supra colũ.fi.hoc etiam tenet Francisc.Balbus in tracta.præscriptio.fol.43.colũ.2.& contra lapsum huius quadriennij nõ datur restitutio:quia alias esset procedere in infinitũ.Abb. vbi supra.& vid.l.7.titu.29.& quæ ibi dixi.3.partita.& à quo tẽpore incipiat currere istud quadriennium, quando ecclesia vel res publica petit restitutionem,quia non probauit in termino,vide per Abba.in cap. co-

sicut.C.de præscript.30.vel.40.anno. scilicet vt actiones minori tempore nõ limitatę.30.annorum ipatio præscribãtur & intelligẽ.vt.l.ista. loquitur de beneficio restitutionis,nam si agere velit ecclesia vel ciuitas actione ordinaria,sibi aliàs de iure communi competenti veluti ex deceptione vltra dimidiam iusti pretij in contractu venditionis tunc esset necessarius terminus. 40. annorum ad præscriptionem talis actionis, vt in authentica. quas actiones.C.de sacrosan.eccles. glos. & docto.in.l.2.C.de rescind.vend.& glo.in capit.ad nostram. de reb. eccles̃iæ non alien. De actionibus verò competentibus regi vel fisco, quo tempore præscribantur.vide Francis.Balb.in suo tracta. præscriptio.char.42.col.2.vbi de principibus non recognoscentibus superiorem. & char.50.& 51.glos.& ibi Bel.in.l.2.C.communia.de vsucapio. & contra beneficium restitutionis competens regi pro rebus patrimonialibus regni vel fiscalibus præscribitur quadriennio, vel si damnum est enormissimum.30. annis. vt hic vides. Si tamen sit qui fuit deceptus in contractu emptionis,vel venditionis,vel simili contractu priuata persona quæ non gaudet beneficio restitutionis, videtur ex l.4.titu.7.libr.5.ordina.regal. quòd & fi inter ueniat enormis læsio & deceptio vltra dimidiam iusti ptetij non sit audiendus quadriennio elapso dolo,aliter non probato quam ex quantitate pretij. argumen. l.dolus.C.de rescind.vend.Si tamen ex alijs argumentis constaret de dolo ex proposito , tunc videtur quòd agere possit vltra quadriennium,iuxta id quod habetur in.l.6.titu.16.partita.7.& in.l.6.in ordi. Taurinis.& idem videtur forte dicendum,si læsio ita esset enormissima, quòd excederet nimis vltra dimidiam iusti pretij ex his quæ dixi in.l.56.in glos.fin.titu.5.partita.5.neque repugnabit dicta.l. ordin. quia illa adiectio plus vel minus sic absolute dicta ad modicam quantitatem referenda est, ne in hoc præsertim corrigat alias.ll.maius tempus huic actioni indulgentes.l. hęc actio. ff. de verborum significatione.

vide parlad. mey [illegible] 16.2. c. 6 f. 16 n. 14. quid erat.

damno emat tissimo, vt tuc competat restitutio etiam post quadriennũ,vt etiã ibi Ioan.And. dicit in.d.cap.ad nostram . ibi cũ dicit & fortasam eminentissimũ dãnũ fuit huic causa admissionis post quadriennũ. Declaratur ergo hic ꝙ dicitur eminentissimũ cũ cõ-

d ¶ *Mas dela meytad del precio.* Approbat opinionem glos.in.c. ad nostra. de rebꝰ eccles.nõ alien.super verbo.enorme.& not. bene quia ex hoc declaratur tex.cũ glo.in.c.1.de restit.in integ.lib.6.cum ibi gl. dicit de

gencia de otri. E esto pueden demandar, desde el dia que recibieron el engaño , o el menoscabo, fasta quatro años [c]. Pero si el menoscabo fuesse tan grande,que montasse de mas dela meytad del precio [d], que valia alguna de las cosas sobredichas , que fuesse enasenada [e]:estonce bié puede demandar emiẽda,e restitucion,fasta treynta años [f], desde el dia que fue fecho el enasenamiento de la cosa.

tingit læsio vltra dimidiã iusti pretij:tenet etiã Feli.in.c. in præsentia. col.5.versi.imò etiã maior.de proba.Curtius Iunior.consil.141.colũ.3. Calcaneus cõsil.25.Ratione ergo enormis dãni aliqua sunt specialiter statuta,vt hic vides,& minor etiam iurans, si enormiter est læsus potest petere absolutionẽ à iuramẽto,vt dicit Abb.in capi.pen.col.fi. de empt.& vendi.& vid.l.56.in fi.tit.5.parti.5.& dicit Bar.post glo. in.l.fi alius.§.bellissimẽ.ff. ꝙ vi aut clam. ꝙ potest quis propria auctoritate recuperare res suas,quando aliàs pateretur enorme dannum. vnde si quis per vim arriperet animalia tua quæ facilius pereunt vel vineas, quæ si remanerẽt inculte de facili destruuntur:quia tunc faciliter permittitur ꝙ tua auctoritate ea recuperes,quam in alijs rebus permitteretur, quæ non sic de facili pereunt,& vide etiam quod not.Bal.de mulier.vassa.qui contum.est.col.fi.versi.sed dubitatur vtrũ cõtra istũ processum,& in.§.item sacramenta.col.2.de pac.iuramen.firm. Præsumitur nãque dolus in inferente læsionem enormissimam,vt tradit Paul. de Cast.in.l.seruo inuito.§.cum prætor.ff.ad Trebellia.facit.l.summa cum ratione.ff.de pecu.versi.sed dolum.&.l.nomen.§.1. ff.de lega.3.

e ¶ *Que fuesse enasenada.* Ex hoc videtur ꝙ iunctis verbis præcedentibus ꝙ nõ loquif ista lex,quãdo rex ecclesia vel res publica velit se restituere cõtra præscriptionẽ,nã tũc elapso quadriennio nõ posset, vt patet ex l.7.tit.29.3.partit.cũ enim hæc lex cõsideret dãnum graue seu grauissimum habito respectu rei seu causæ ad ipsam rẽ vel cãm: quia loquitur de dãno dato in dimidia valoris rei,& vltra prout aliàs in ista materia seu simili notatur per Bar.in.l.si societatẽ.§.arbitrorũ.ff. pro socio. Inno.in.c.quintauallis.de iure iur. Bald.in.l.pe.C. de arbit. quando tractatur de præscriptiõe nõ põt haberi ista cõsideratio:quia cũ tota res præscribatur,semper dãnũ esset grauissimũ ita cõsiderãdo, vnde iura limitãtia quadriẽniũ aduersus præscriptionẽ nũquã procticarentibus debebit ergo locum ista lex, quãdo prædictæ personæ lædantur ex sua vel cõtractu, vel aliàs quã per præscriptionẽ vbi possit haberi consideratio, de qua hic.ſ.ꝙ non esset damnum in tota re,sed contra hoc videtur nã si læsio proueniret ex sua qua res ecclesiæ regis vel rei publicæ perderetur in totũ,& ex hoc reciperetur dãnũ enormissimũ non põt dubitari quin cõpeteret restitutio,vt probatur in.d.c.1.de rest.i integ. lib.6.cũ gl.ibi etiã post quadriẽniũ similiter ergo erit dicendũ si læsio in tota re causetur ex præscriptiõe,& ꝙ hic in ista.l.dicitur de læsione vltra dimidiã verificatur,ꝙ à fortiori procedet si cõtingit læsio in tota re. Præterea ẽt res dr alienari p præscriptionẽ.l.alienatiõis. ff. de verb.signifi.& quæ tradũt doct.in.l.fi.C.in quib.caus.in integ.resti. nõ est necesse.vnde dicendũ vr ꝙ istud dãnũ grauissimũ in ista materia consideretur habito respectu ipsius rei ad qualitatẽ personæ,& quantitatẽ patrimonij illi? q patitur hoc dãnũ,sicut habeꝛ in simili.in.l. sed & si superit.§.1.& ibi per gl. & doct. ff. de iudi. per Bar.in.l. admonedi. col. pe.versi.sed est aduertendum.ff. de iure iuran. & ita in terminis vult ꝙ istud cõsidereꝛ Socin.1.vol.cõsil.266.col.n.incipit.in causa quæ vertitur inter capitulũ canonicorũ. & loquitur in restitutiõe cõtra præscriptionẽ hoc idẽ vult ista.l.partitarũ,quæ etiã loquitur in lęsiõe ex curlu temporis.vide tamẽ.l.5.titu.29.partita.2.quæ vult tñ dari quadriennij ad restitutionẽ petendã cõtra præscriptionẽ.& ad idẽ.l.10. eiusdẽ tit. nisi forte respõdeas,ꝙ limitentur nisi dãnũ sit enormissimũ habito respectu:de quo dixi ad qualitatẽ rei & personæ , & quãtitatẽ patrimonij,

f ¶ *Treynta años.* Habes hic præfixũ tẽpus intra quod peti debet restitutio,qñ dãnum est enormissimũ ꝙ nõ memini vidisse taxatum de iure cõi, & fortè ista taxatio habuit cõsiderationem ad id qđ habetur in.

❦ Fin de la sesta partida.

M. D. L X V.

Universidad de Deusto
Biblioteca